Edvardas Burokas

Pūtėme PRIEŠ VĖJĄ

5 dalis

LAISVĖS KOVOTOJAI

Edvardas Burokas

Pūtėme prieš vėją

Penktoji dalis
Laisvės kovotojai

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGA
Vilnius, 2011

UDK 321.6(474.5)(093.3)
Bu332

I virselio asmenys
guli: 1 – neatpažintas, 2 – Justas Šilinas;
sėdi: Feliksas Juodeika, Stasys Ignatavičius,
Edvardas Burokas, Vytautas Vaineikis,
Teodoras Kilikevičius;
stovi: Petras Rackevičius, neatpažintas, Povilas Ulozas,
Albinas Ramelis, Ignas Uogintas, Vladas Šiška,
Mačėnas (?), neatpažintas, neatpažintas, Jackūnas,
Juozas Česonis.

© Edvardas Burokas
© Meninis apipavidalinimas Gediminas Ruzgys
Maketavo Gediminas Ruzgys
© I viršelyje Antano Rimanto Šakalio piešinys
© LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGA
2011

ISBN 978-609-420-145-5

Šią 5-tą knygą „Pūtėme prieš vėją. Laisvės kovotojai“ skiriu savo žmonai - Jadvygai kantriai laukiančiai kiekvieno naujo leidinio apie pučiančius prieš vėją.

Edvardas Burokas

PRATARMĖ

Dar sovietiniais laikais man gimė mintis įrašyti į magnetines juosteles partizanų bei kalinių dainas, taip pat ir rezistentų autobiografijas. Tam tikslui įsigijau magnetolą bei magnetafoną. Prirašiau dešimtis kasečių, kurias suslėpiau viename iš bunkerių. Savo pirmojoje knygoje bandžiau panaudoti sukauptą medžiagą, bet juostelės buvo išsimagnetinusios. Jas su visa įrašymo įranga, kaip istorinius kovos atributus 1999 m. atidaviau IX forto muziejui Kaune.

Rašydamas kitus tomus, turėjau prisiminti gyvus ir mirusius kovos draugus, jų vardus ir veidus. Vėl pradėjau kaupti užrašus, įrašus į video ir audio kasetes, kurių turiu šimtus.

Prisilietęs prie V. Vaineikio, J. Grušio, E. Laugalio, E. Svilainio, V. Korsako, D. Šilinienės ir kitų asmeninių, taip pat valstybinių archyvų, panūdau pažymėti vardus kovojusiųjų už Lietuvos laisvę LLKS gretose.

Iš pradžių maniau, kad apsiribosiu tik 1951 m. atkurtos LLKS nariais. Perskaitytos J. Grušio ir A. Vokietaičio knygos subrandino mintį paminėti ir anksčiau kovojusius su sovietų ir nacių okupacijomis LLKS narius, taip pat papildyti knygą dabartinių Sąjungos narių autobiografijomis bei biografijomis. Knyga „Laisvės kovotojai“ – pusiau autonominė laisvės kovų epopėjos „Pūtėme prieš vėją“ V dalis. Tai ne enciklopedinis žinynas, nes gali pasitaikyti netikslumų biografijose ir autobiografijose, nepaminėtų laisvės kovų epizodų ir didvyrių.

Vėliau, knygai įgyjant savo pavidalą, mano bendralagerininkas Albinas Masaitis, bendraklasis Vytautas Bačius ir prof. Juozas Girdzijauskas rašinius dailino, taisė ir, man nerimastaujant, ši knyga pamatė pasaulį.

Be draugų pagalbos, ištisas dienas lindėjusių Valstybiniame ypatingajame archyve, spaudžiusių mygtukus, varčiusių pageltusius knygų lapus, man patarusių ir mane kritikavusių, taip pat knygos leidybą materialiai parėmusių asmenų, aš būčiau būvęs tik „pūtikas pavėjui“.

Štai tos bitutės darbininkės:

Algirdas Bikulčius, Juozas Bruzga, Birutė Daugėlavičienė, Vaidas Dvilinskas, Ramūnas Garbaravičius, Arvydas Geležinis, Petras Girdzijauskas, Kazimieras Jenaravičius, Petras Kalibatas, Bronislovas Lubys, Jonas Milierius, Gediminas Ruzgys, Regina Smetonaitė, Danguolė Stonytė, Antanas Rimantas Šakalys, Petras Romas Šaulys, Antanas Velykis, Jūratė Vyliūtė, Stasys Zimnickas, Algimantas Zolubas, Rožė Zolubienė, Danguolė Žemaitienė, mano broliai Antanas ir Jonas.

Baigiu dr. Algirdo Bikulčiaus fraze:

„Tai ne vien iškilių Lietuvos patriotų gyvenimo ir XX a. kovų su okupantais istorijos, bet ir tame laikmetyje veikusių Lietuvos patriotų parengta istorijos mozaika“.

2011 04 06
Vilnius

ŽMONĖS KOVŲ AUDROSE

Lietuva, Tėvyne mūsų, tu didvyrių žeme… Tokia mūsų himno pradžia. Tautos giesmė-himnas, suprantama, byloja tiesą.

Edvardas į savo penktąją knygą surašė dalies vienos organizacijos – Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos – narių biografijas. Dalies žuvusių ir išėjusių Anapilin – tik pavardes. Stengėsi prisiminti ir įvardinti visus. Ar pavyko? Spręsite jūs, skaitytojai, - jeigu prisiminsite daugiau, papildysite.

Daugumai iš įvardintų buvo lemta gyventi okupuotoje tėvynėje – kovoti su okupantais ginklu, plunksna, sabotuoti ar rengti okupantui pasalas. Visi, arba beveik visi, okupacijos metais vaikščiojo skustuvo ašmenimis. Tie "pasivaikščiojimai" ne visiems buvo vienodai sėkmingi – vieni juos įveikė, kiti, balansuodami, bet nesužeidę savo dvasios tyrumo, dar kiti susižeidę krito ir vėl kėlėsi, vėl lipo ant okupacinio skustuvo ir ėjo, dar kiti kritę nepakilo, nes liko sužeista širdis. Kas įvertins tokią daugybę didvyrių ir nedidvyrių, kas išdalins ordinus, medalius, papeikimus ar net pasmerkimus? Kas? Palikime tą pareigą ateinančioms kartoms. Tegu ir jos pavaikščioja bent atminties skustuvu.

Edvardui brangi kiekvieno lietuvio atmintis. Jis neskuba pykti, tuo labiau smerkti, veikiau pagiria, paguodžia. Kiekvienas, gyvenęs tuo laikmečiu, yra įdėjęs į Tėvynės aruodą kruopelę reziztencijos. Gal kuris ir suklupęs, bet akmenų į tėvynainius nesvaidęs.

Didžiulio laisvės kovotojų būrio keliai skyrėsi savo georafija, sąlygomis ir aplinkybėmis – vieni nuklydo į Vakarus, kiti liko tėvynėje ginti savo laisvės ir gimtų namų. Suimti, surakinti, deportuoti į Rytus. Dar kitų likimas – nežinomas. Suprantama, kad žmonės kovėsi ir žuvo be pėdsako karo sūkuriuose.

Spalvingiausia yra paletė kovotojų, likusių Lietuvoje. Jų batalijos okupacijos gniaužtuose tėvynėje ir rytų katorgos gruode.

Gera proga paminėti didžiausią klaidą bolševikinių represinių

struktūrų, sutelkė masinius rezistentų kontingentus GULG`ų padaliniuose. LLKS nariai katorgoje surado vieni kitus. Tęsė patriotinį darbą, patraukdami į savo organizaciją kitus lietuvius ir nelietuvius. Toliau ugdė patriotines savo organizacijos nuostatas. Vykdė nepaklusnumo, sabotažo, net diversinius aktus, organizavo sukilimus. Raudonosios imperijos griūtis prasidėjo nuo GULAG`o ardymo. Šiose nepaklusnumo batalijose rasime Edvardo ir jo komandos ryškų pėdsaką, bylojantį iš šio tomo knygos viršelio.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos komanda po GULAG`o žlugimo grįžo į Lietuvą arba įsitaisė Latvijoje bei Karaliaučiaus srityje ir tęsė Raudonosios imperijos ardymo darbą. Dokumentų faksimilės ir nuotraukos apie tai byloja iš Edvardo išleistų knygų bei šių biografijų tomų lapų.

Edvardas skaitytojams ant jų stalų vieną po kito guldo knygų tomus, apie laisvės kovotojų batalijas, bandant išplėšti Tėvynę iš raudonosios okupacijos gniaužtų. Tai rodo, kad tos batalijos dar vyksta ir pookupaciniams socialistams entuziazmo jos nekelia. Veikiau atvirkščiai. Tikėtina, kad imperinis tardytojas, anuomet nesugebėjęs įrodyti Edvardo įvykdytų diversijų, už išleistus tomus ir šiandien ištartų panašią frazę: “Na niet i sūda niet, no ja znaju, čto tebia rasstrieliat nado”.

Ateities kartos dėkos kiekvienam, aprašiusiam įmintas pėdas mūsų tautos rezistencijos istorijoje.

Pagarbiai,

Petras Girdzijauskas. Laisvės kovų dalyvis.
Vilnius, 2011 02 28

PŪTUSIŲJŲ PRIEŠ VĖJĄ VARDAI IR VEIDAI

Tautos gimimas yra istorijos gelmių slėpinys. Žinoma tik tai, kad tauta gimsta žmonių istorinio likimo bendrystėje; juos vienija bendras istorinis likimas. Taigi istorinio likimo bendrystė ir yra kiekvienos tautos esminis bruožas. Istorinio likimo bendrystę puoselėja ir saugo konservatizmas, jis ir yra tikras tautos dvasios sergėtojas. Konservatizmo reiškinys nesipriešina dabarties ir ateities kūrybai, pažangai, tačiau jis pripažįsta vienodas teises praeities kūrybai, tradicijoms, paveldui, pripažįsta ne tik esamų ir būsimų, bet ir buvusių kartų teisę tautoje gyventi, jis priešinasi užmarščiai pasiglemžiančio laiko tėkmei. Žmonijai nepavaldus laikas veržiasi atiduoti pirmenybę šiandienai ir rytojui, tačiau per konservatyvųjį pradą turime daug materialaus bei dvasinio paveldo dalykų, kurių paveikti laikas nepajėgus. Grožimės senovinėmis šventyklomis, buvusių civilizacijų išlikusiu paveldu, tautų, tautybių kalbų įvairove veikiausiai todėl, kad juos ženklina tarsi nevaldomo laiko antspaudas – konservatyviojo prado sankcija tolimesniam gyvenimui.

Lietuvių tautos kelias nužymėtas kovomis dėl išlikimo, dėl prarastos ar prarandamos laisvės, dėl teisės į tautos vertą būtį. Nuo seniausių laikų tautai ir jos valstybei iškylančių grėsmių akivaizdoje Lietuva sutelktai priešindavosi grobikams. Tačiau, būdama tarp Rytų ir Vakarų „ant vieškelio, ant kelio didžio“, patyrė teritorijos dalybas tarp grobikų, nešė okupantų uždėtą vergijos jungą. Praradusi valstybingumą, nesant vadovybės, tauta telkdavosi į įvairius sambūrius, sąjūdžius sukilimams ar net partizaniniam karui. Konservatyviojo prado dėka ir dvasios galia vėl ir vėl rasdavosi galimybė išlikti, tautai vėl ištarti: „aš čia gyva!“.

Viena iš gyvastingų organizacijų – Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (LLKS), – susikūrusi prieš septynis dešimtmečius priešintis sovietų ir nacių okupacijoms, veikė pogrindyje, GULAG`o lageriuose, išlieka veiklia organizacija nepriklausomoje Lietuvoje. Ši patriotinė visuomeninė organizacija pasižymėjo kovose prieš okupantus Tėvynėje, o jos nariai, būdami nelaisvėje sovietiniuose lageriuose, sabotažu, streikais, sukilimais žlugdė „blogio imperiją“, artino jos griūtį, nepriklau-

somoje Lietuvoje rūpinasi laisvės kovų ir kovotojų atminimo, tautinio paveldo išsaugojimu ir įamžinimu.

Konservatyvusis pradas tautoje siekia išsaugoti ne tik šventyklas, kultūros paminklus, senus raštus ir rankraščius, bet ir vardus bei veidus tautos pasišventėlių, kurių daugelis jau ilsis amžinybėje, tačiau, pagal konservatizmo principą, jie turi teisę būti su mumis ir net veikti, būti pavyzdžiu ateities kartoms.

LLKS narys, buvęs politinis kalinys, sukilimų lageriuose organizatorius ir dalyvis Edvardas Burokas skaitytojui pateikia savo penktą iš serijos „Pūtėme prieš vėją“ knygą, kurioje atspindėtos LLKS narių biografijos. E. Buroko LLKS narių biografijų rinkinys yra tikras dokumentas ir paminklas, liudijantis konservatyviojo prado apraišką lietuvių tautoje, įamžinantis ne tuščiai „pūtusiųjų prieš vėją“ vardus ir veidus, o palikusiųjų neišdildomą laisvės kovų pėdsaką. Knygoje skaitytojas ras ne vien LLKS narių biografinius duomenis, bet ir jų veiklos atspindžius, todėl sąvadas bus vertingas šaltinis istorikams, rezistencijos tyrinėtojams.

Autoriaus drąsus užmojis sudaryti LLKS narių biografijų sąvadą pareikalavo atkaklaus ir kruopštaus darbo, gebėjimų pasitelkti pagalbininkus, tarsi archeologui kedenti LLKS šaknis, atrasti ir pateikti kiek įmanoma daugiau duomenų apie asmenis, tačiau dėl suprantamų priežasčių kai kurie duomenys yra fragmentiški, itin trumpi, todėl tikėtina, kad papildymų galime laukti ateityje. Papildymų reikmė kils ir dėl to, kad LLKS narių gretos nuolat didėja.

Tarsi beprasmis veiksmas –„pūsti prieš vėją“ – įgyja prasmę, kai jį prilyginame pasipriešinimui praeitį pasiglemžiančiam, stumiančiam į užmarštį laikui. Taigi šis veiksmas yra konservatyviojo prado akivaizdi apraiška, įprasminanti tautos idealus bei kovas už juos. Prie tokio įprasminimo esmingai prisideda E. Burokas savo knygomis, iš kurių penktoji yra dokumentas ir paminklas lietuvių tautos į Laisvę ir Nepriklausomybę kelyje.

Linkėkime autoriui, veikliam LLKS nariui, tikram laisvės kovotojui ir organizacijos istorikui tęsti, vainikuotą nauja knyga, tačiau nepabaigiamą darbą.

Algimantas Zolubas

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS DEKLARACIJA

Puoselėdama okupacijų metais gimusias Tautos laisvės idėjas, ugdytas Tėvynėje ir už jos ribų, grūdintas pogrindžio kovose ir politkalinių sukilimuose, tęsdama šį žygį, Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga pareiškia:

Laisvės kova dar nebaigta. Nepriklausomos valstybės atstatymo – Kovo 11–osios akto paskelbimas – tik juridinis tos kovos rezultatas;

Tautos laisvės kova – tai kova už visišką tautinės dvasios ir sąmonės išsivadavimą iš mūsų valstybingumui, mentalitetui ir protėvių siekiams svetimo jungo;

Laivės kova – nuolatinė tautos tapatumo išsaugojimo, jos garbės, saviraiškos sargyba, tai mūsų visų savigyna nuo tamsios praeities liekanų ir svetimos dabarties įtakų;

Laisvės kovotojas įrodo, kad Tautos laisvė brangesnė už asmeninius interesus;

Laisvės garantas – blaivi, moraliai tvirta, gerbianti save ir kitus, nepakanti melui ir parsidavėliškumui visuomenė;

Dabartiniu laikotarpiu mūsų kovos priemonės – tautos tradicijų, papročių, meilės gimtajai kalbai, Tėvynei ir Žmogui saugojimas, tiesą įkvepiančio žodžio, ištikimybės tautos daugumos siekiams ugdymas, politinis įžvalgumas, ryžtas, rizika ir ištvermė;

Mūsų bičiuliai – visi dori tautiečiai ir kitų tautų žmonės, kurie savo kasdieniniais darbais pritaria laisvės idėjoms ir, nulenkę galvas žuvusiems už laisvę, siekia didingo, jų atminimo verto, gyvojo paminklo sukūrimo – jų idealų įgyvendinimo.

Mes įsitikinę, kad sėkmingai siekti šių idealų galima tik susijungus į sąjungą, kolektyviai, skatinant brolišką vienų kitiems pagalbą, nepaliekant vienišų ir užmirštų. Taigi, paėmę arklą, knygą, lyrą, kartu su Maironiu, kartu su 1918 metų savanoriais, su antihitlerinės bei priešbolševikinės okupacijų pogrindžio dvasia, ženkime į naują Lietuvos gadynę!

Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga
(priimta 1997 07 05 sąskrydyje)

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ VEIKLA LAGERIUOSE, LIETUVOJE SOVIETINĖS OKUPACIJOS METU IR NEPRIKLAUSOMYBĘ ATGAVUS

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos istorija antrosios sovietų okupacijos metu

Laikraštyje „Varpas“ – 1996 m. nr. 2(21) ir 3(22) – LLKS pirmininko pavaduotojas Vincas Gurskis aprašė atsikuriančias LLKS organizacijas sovietų konclageriuose.

Cituoju:

„LLKS ne kartą buvo atkuriama buvusių politinių kalinių.

1951 m. Leningrado (dabar – Sankt Peterburgo) kalinių persiuntimo kalėjime kaliniai nutarė sudaryti kovos grupę, kurią pavadino Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga. Ši idėja buvo nuvežta į koncentracijos stovyklas (lagerius). Svarstant galimos veiklos ir taktikos klausimus, buvo nuspręsta visomis turimomis priemonėmis palaikyti kalinių patriotines nuotaikas, teikti visapusišką paramą vieni kitiems, kolektyviai gintis nuo kriminalinių grupuočių smurto, nagrinėti pabėgimų organizavimo galimybes, stengtis savo fiziniu ir protiniu darbu duoti kiek galint mažiau naudos pavergėjams.

Centrinei vadovaujančiai grupei priklausė buvę partizanai kretingiškiai Preikopai, Alg. Ivoškevičius-Kęstutis, Petras Blažys-Dagilis, Petras Varnas-Paukštis, gyd. Rubinšteinas-Birutas ir Vyt. Vaineikis-Jaunutis. Kovos grupės veikė Vorkutos konclageriuose. Anglies kasyklose buvo vykdomi diversiniai aktai, sprogdinami mechaniniai įrenginiai, elektros pastotės. Šioje veikloje aktyviai reiškėsi E. Buroko, E. Laugalio, V. Svilo ir E. Smetonos suburtos grupės, kurios 1954 m. susijungė su LLKS grupėmis. Imta bendradarbiauti su kitų tautybių politkalinių organizuotomis grupėmis, kurios ėmė vadintis bendru vardu “Sojuz

borcov za svobodu" (Laisvės kovotojų sąjunga). Taip brendo jėgos bendram politkalinių sukilimui. Šalia rusų kalba leidžiamo leidinio "Severnoje sijanije" ("Šiaurės pašvaistė"), Vorkutos stovykloje Nr.62 pasirodė ir LLKS kovos grupių leidžiamas „Varpas", taip pat "Protėvių Takais".

Praūžus 1953 m. sukilimo bangai Vorkutoje ir atsigavus po kalinių sušaudymo šoko, 1954 m. lageriuose vėl atkuriamos pogrindinės grupuotės, kurios baudė išdavikus, rengė diversijas šachtose, agitavo mažiau dirbti ir ruoštis lemiamoms streikų ar sukilimų kovoms.

Dar didesnį ryžtą politkaliniai įgavo po žinių apie Džezkazgano lagerio streiką ir jo numalšinimą tik pasitelkus tankus, kad kaliniams suteiktos kai kurios lengvatos, iškovotos krauju Norilske, Vorkutoje, Džezkazgane, leidimai jiems gyventi ar vaikščioti į darbą be sargybinių, tay atsirado galimybė ryšiams su kitais lageriais užmegzti. Vieni manė, kad reikia nuginkluoti apsaugas, išlaisvinti kitus Vorkutos lagerius (kurių tuomet buvo apie 60) ir traukti link ledjūrio, šaukiantis NATO pagalbos, kiti, prisimindami 1949 m. sukilimo Šiaurės Urale pamokas, kuriam vadovavo Mechtejevas ir kuris buvo sumuštas prie Vorkutos, siūlė tęsti 1953-1954 m. streikus ir nors iš dalies atgauti laisvę, o galbūt perspektyvoje net demokratiją SSRS. Esant tokiai padėčiai, į Vorkutos 7-ąją šachtą iš gretimos Ajač Jagos buvo atkelti du aktyvus politkaliniai – Vladas Šiška ir Vytautas Vaineikis. Šių žmonių ir šachtos aktyvistų kovotojų iniciatyva pogrindyje buvo įkurta Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, kurios tikslas – visomis priemonėmis kovoti ne tik už kalinių laisvę, bet ir su SSRS hegemonija pasaulyje, su komunistų diktatūra bei vergiška ekonomika, kurios pagrindinis svertas buvo kalinių ir kolchoznikų vergiškas darbas.

Siekiant LLKS tikslų, buvo numatyta pasinaudoti agitacija, propaganda, sabotažu, diversijomis, savų žmonių infiltravimu į KGB žvalgybą bei išaiškintų saugumo agentų perverbavimu. Svarbiausias tikslas lageriuose turėjo būti visuotinis kalinių streikas, reikalaujantis (pagal aplinkybes) dalinės ar visiškos laisvės.

Konspiracijos tikslais buvo nutarta pasivadinti „Severnyj sojuz za svobodu“ ir leisti spausdintą pogrindyje laikraštėlį „Severnoje sijanije“ („Šiaurės pašvaistė“). Spausdinimo būdą sukūrė V. Šiška ir V. Vaineikis.

LLKS CK sudarė: A. Bagdonas-Giedrius, E. Burokas-Šventupys; A. Plepys, Vl. Šiška-Narutis, Vyt. Vaineikis-Jaunutis, J. Žilinskas-Eimutis ir Nagas (pavardės nebeprisimenu).

Vieni lietuviai neturėjo galimybių pasiekti numatytus tikslus. Netgi spausdinant leidinėlį, reikėjo gerai mokančių literatūrinę rusų kalbą. Viskas turėjo atrodyti taip, kad spauda gaunama iš laisvės. Sudarant kovines grupuotes stigo kovotojų, todėl buvo nutarta kreiptis į rusus ir ukrainiečius, užgrūdintus lagerio ir partizaninės kovos dalyvius. Taigi, pogrindis buvo internacionalizuotas.

Perteikiant idėjas ir organizacijų struktūras į kitus Gulago salyno lagerius, buvo sukurta dar viena struktūra – „Sojuz borcov za svobodu“. Pastarosios pirmininku buvo išrinktas Maskvos universiteto dėstytojas, Rusijos socialdemokratų partijos (nelegalios) pirmininko pavaduotojas, buvęs Vienos miesto, Raudonosios armijos ir jos sąjungininkų okupuotos 1945 m. Austrijos sostinės komendantas pulkininkas Emilijanas Repinas.

Grupei “Severnyj sojuz borcov za svobodu” („Šiaurės laisvės kovotojų sąjunga“) kolektyviai vadovavo rusas E. Repinas, gruzinas Lordkipanidzė, lenkas S. Šimanskis, latvis Picelis, estas E. Russ, gudas Stankevič, korėjietis Čin, vokietis Hubert Bruder (nuteistas 25 m. už dalyvavimą 1953 m. Berlyno sukilime), ukrainiečiai Ivan Čiornyj ir Prišliak, lietuviai Vyt. Vaineikis ir E. Burokas bei kitų tautybių atstovai.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungoje dėl narių statuso buvo dvi nuomonės. Didesnė dalis manė, kad narys yra tas, kuris pripažįsta įstatus ir save laiko nariu, žino savo “penketuką” ir vykdo CK nuostatus. Vyt. Vaineikis ir E. Burokas buvo už tikrą narystę, t.y., už turinčius ant drobės nario bilietus ir esančius padalinių įskaitoje. Narystė turėjo išlikti iki nepriklausomos Lietuvos atkūrimo.

Kaip vėliau paaiškėjo, sudėtingomis sąlygomis tikrieji nariai pasi-

liko nepriekaištingi kovotojai ir iš jų buvo galima pareikalauti daugiau, negu iš tų, kurie šiandien – nariai, o rytoj – ne.

1954 m. per du mėnesius sudarytos LLKS organizacijų struktūros, išleisti 3 numeriai laikraštėlio „Severnoje sijanije“ (ant penkių prašyminio popieriaus lapų). Buvo rašoma apie esamą politkalinių ekonominę ir politinę padėtį Sovietų Sąjungoje, kokie kovos tikslai ir ką reikia daryti, kad išsikovotume laisvę, ar kad būtų pasiruošta karui ar revoliucijai.

LLKS per laisvai samdomus lagerio ar šachtos darbuotojus užmezgė nuolatinį ryšį su visais Vorkutos lageriais, išsiuntinėjo laikinus LLKS įstatus ir veikimo planus. Beveik visuose lageriuose susikūrė LLKS komitetai, kuriems vadovavo autoritetingi, kovose užgrūdinti kaliniai.

1955 m. žiemą 4–oje šachtoje, vadovaujant T. Kilikevičiui ir M. Kemčiui, E. Smetonos kovinis būrys įvykdė keletą diversinių aktų. Mėnesinis anglies gamybos plano vykdymas nukrito nuo 120 iki 30 proc.

Pirmą kartą konclagerių istorijoje pagal LLKS paruoštas taisykles įkurtos žvalgybos ir kontržvalgybos grupės. 4–oje šachtoje po lagerio administracijos valdybos grindimis buvo įrengtas pasiklausymo postas, kuriame nuolatos budėjo kalinys ir stebėjo apsilankančius KGB agentus – „beldikus“. Daugelis provokatorių, jų tarpe ir du lietuviai, buvo demaskuoti. Po “auklėjimo” vieni buvo perverbuoti, kiti, netinkami būti žvalgais – nubausti. Pastaruosius pagal tautybę baudė jų tautinė bendrija.

LLKS tapo nebe akla kovotoja, ji jau galėjo numatyti priešo užmačias ir nuspėti galvoseną.

Sukilimas brendo sunkiai. Sutrikę čekistai naudojo smurtą, už menkiausią įtarimą sodino į karcerius ar vežė į garsųjį spec-ypatingąjį griežto režimo 62–ąjį lagerį.

Taigi, lagerių vadovybė, pati to nenorėdama, subūrė laisvės kovotojų grupuotę, kuri, vykdydama LLKS užduotis, siekė visuotinio Vorkutos kalinių streiko, galbūt, ir sukilimo. Dar didesnį poveikį padarė studento iš Kauno Povilo Ulozo išaugintas kristalas ir iš jo pagamintas

detektorinis radijo imtuvas, per kurį rusų kalba iš „Amerikos balso“ išgirdome, kad 1945 m. Jaltos konferencija laikinai perdavė SSRS valdyti Lietuvą, Latviją, Estiją, vakarų Baltarusiją ir vakarų Ukrainą. Tai sužinojus, buvo pradėta ruoštis visuotiniam 1955 m. Vorkutos streikui.

Suderinus su daugelio lagerių LLKS skyriais, štabas perkeltas į spec-ypatingąjį režiminį 62-ąjį lagerį. Buvo sukurta nauja ryšių sistema.

62–jame lageryje darbo nebuvo ir į darbą nevarė. Viską, ką reikėjo, remontavo brigada iš netoliese esančios 8–tos šachtos. Šiai brigadai vadovavo Stasys Laskauskas. Jis ir tapo tiesioginiu ryšininku. Išskaptavęs kirkos koto viduje tuštumą, rizikuodamas savo laisve, kasdien pirmyn ir atgal brigadininkas nešė atsišaukimus, nurodymus, laikraštėlius ir pinigus, kuriais kitų lagerių kaliniai šelpė tuos, kuriems reikėjo paramos. Sugrįžtančius į 8–ąją šachtą išrengdavo nuogai, ieškodami laiškučių, bet viskas veltui. Stasys buvo nepagaunamas. S. Laskauskas korespondenciją perduodavo Jonui Navickui, o pastarasis sukūrė visą ryšių sistemą ir tremtiniai Pavolgio vokiečiai su motociklais išvežiodavo ją adresatams.

Piniginių lėšų gaudavome padedant Stasio Ignatavičiaus giminėms iš Lietuvos (St. Ignatavičius buvo antrą kartą nuteistas 25 metams už vadovavimą 1953 m. sukilimui Vorkutos Ajač Jagos lageryje), taip pat iš SSRS socialdemokratų partijos, tarpininkaujant E. Repinui. Tuo pačiu keliu gaudavome ir vieną kitą laikraštėlį „Posev“, leidžiamą NTS („Nacionalnyj trudovoj sojuz“) Vakaruose.

Streikui parengti ir įvykdyti buvo sudarytas streiko komitetas: St. Ignatavičius – pirmininkas, Vyt. Vaineikiui patikėti spaudos reikalai, J. Valaičiui – koviniai reikalai ir disciplina, E. Burokui – saugumas ir ryšiai, I. Uogintui – strategija ir taktika, V. Šiškai – ryšiai su kitataučiais, A. Plepiui – ūkiniai ir kt. reikalai.

St. Ignatavičius Mindaugo vardu parašė laišką-kreipimąsi į visus Vorkutos ir Intos politkalinius, kurio leitmotyvas buvo – Vakarai 1945 m. Jaltos konferencijoje mus išdavė.

Praėjo dešimt metų, bet kovos mes nenutraukėme nei Tėvynėje, nei lageriuose. Kreipėmės į kalinius lietuvius, latvius, estus, baltarusius ir ukrainiečius, siūlydami skelbti visuotinį streiką. Deklaravome, jog sutinkame dirbti nelaisvėje tik savo Tėvynėje arba čia kaip laisvi žmonės. Kitų tautybių kalinius kvietėme solidarizuotis su mumis. Streiko data turėtų būti paskelbta vėliau.

Čekistai vis daugiau ir daugiau represavo ir vežė į spec-ypatingo režimo 62–ąjį lagerį. Per pora mėnesių šis lageris išaugo nuo 150 politkalinių iki 2000.

Tuo tarpu 62–ame lageryje nuotaika buvo pakili. Nauji žmonių srautai kiekybiškai, dvasiškai ir intelektualiai papildė esamas jėgas. Dvasininkai palaikė morališkai ir kvietė: „Vyrai, jauskimės taip, kaip batalione“. Vyko saviveiklos pasirodymai. Pranešėjai keturiomis kalbomis (lietuvių, estų, latvių ir ukrainiečių) skelbdavo programą. Prieš tokius pasirodymus buvo skaitomi politiniai ir tarptautiniai pranešimai, kurių autoriai buvo kompetentingi asmenys. Klausytis pranešimų administracijos atstovų neįleisdavome, tik į koncertus. O pats lagerio viršininkas Lisicinas bijodavo į lagerį net įeiti. Patikrinimus vakarais ir rytais prižiūrėtojai galėjo daryti, tik gavę kalinių leidimą. Dauguma kalinių buvo ginkluoti peiliais ir metaliniais strypais. Veikė mokyklos, kuriose buvo dėstoma kovos strategija ir taktika.

Vėl buvo atnaujintas laikraštėlio „Severnoje sijanije“ rusų kalba leidimas. Išėjo du numeriai. Pradėtas leisti spausdintas laikraštėlis lietuvių kalba „Protėvių takais“, redaguojamas jau minėto Teodoro Kilikevičiaus, spausdinami atsišaukimai ir sukilimo instrukcijos.

Streikas! Čekistai piktuoju ir gražiuoju kviečia eiti į darbą, tačiau kaliniai tvirti ir solidarūs. Atomazga vyko greitai. Valdžia, supratusi, kad nieko nepeš, ėmėsi taikių priemonių: 40–oje šachtoje 3 dienas vyko teismai. Mažamečius ir atlikusius du trečdalius bausmės paleido, o trečdalį atsėdėjusius – išleido už zonos. 8, 9-oje šachtose ir kitur vyko kažkas panašaus.

7–oje šachtoje panaikino sargybą bokšteliuose ir politkaliniams leido apsigyventi už zonos, kad tik pastarieji eitų į darbą. 3-čią, 4-tą šachtas bei moterų lagerius taip pat išleido.

Streikas baigėsi didžiule, Sovietų Sąjungoje negirdėta politinių kalinių pergale.

Pasiekta pergalė 1955 m. Vorkutos streike daugumą politkalinių patenkino ir visos šachtos pradėjo kasti anglį. Praslinkus daugiau kaip mėnesiui, atsitokėję vietiniai ir Maskvos čekistai pasirengė šturmuoti specypatingąjį 62–ąjį režiminį lagerį, kuriame politkaliniai gyveno ir elgėsi pagal savas streiko taisykles ir kuriame dar tebeveikė Vorkutos centrinis streiko komitetas.

Per garsiakalbius čekistai geruoju ir bloguoju kvietė palikti konclagerį, žadėdami už streiką viską dovanoti streikavusiems, o įvykdantiems darbo planą, už vieną kalendorinę dieną užskaityti dvi. Antraip – gąsdino atidengti ugnį. Buvo ir taip: 8–os šachtos viršininkas Bogdanovas atvyko į šį lagerį ir pažadėjo (jis šį žodį ištesėjo), jog tuos, kurie sutiks dirbti jo vadovaujamoje šachtoje, visus apgyvendins už lagerio zonos.

LLKS inicijavo bendrą kalinių nutarimą: niekas niekam nepriekaištaus, jei pats kalinys nuspręs išeiti iš šito lagerio. Mažabausmiai privalėjo išeiti, nes laisvėje reikėjo savų žmonių prognozuojamam visuotiniam 1956-57 m. streikui Sovietų Sąjungoje. Vienu ar kitu būdu siūlymu pasinaudojo apie 200 politkalinių. Jie buvo nuvaryti į 8–os šachtos lagerį, kuriame, vietoj anksčiau buvusių politkalinių buvo sutelkta apie 4000 kriminalinių. Čekistų provokacijos dėka čia įvyko skerdynės, kuriose žuvo 10 įvairių tautybių politkalinių, tarp jų 2 lietuviai LLKS nariai – Makarovas ir J. Jokūbauskas. Taip buvo suardytas streiko metu Vorkutoje pasiektas solidarumas tarp politinių ir kriminalinių kalinių.

62–ame lageryje gedulą paskelbė ir pravedė LLKS. Tris dienas ir tris naktis prie tundros samanomis papuošto imituoto karsto stovėjo garbės sargyba. 5x3 metrų juoda vėliava iškelta lageryje ant kalvos plevėsavo virš Vorkutos.

Atvyko 12 aukšto rango karininkų komisija iš GULAG'o. Kadangi pastarieji labai įžūliai elgėsi, jie buvo politkalinių internuoti ir po 12 valandų trukusios atgailos, pasižadėjimų ir kitokių nusižeminimų, po daugelio čekistų perspėjimų panaudoti šaunamuosius ginklus, buvo paleisti. Už 1955 m. streiką-sukilimą 47 žmonės vieneriems metams buvo išvežti į uždarą politizoliatorių – Vladimiro kalėjimą. Du kaliniai (vienas iš jų lietuvis), bendradarbiavę su čekistais, buvo ištardyti, prisipažino kaltais ir kalinių teismo nuteisti mirti. Nuosprendis įvykdytas.

Visus kitus politkalinius iš specypatingojo 62–ojo režiminio lagerio, papildžius politkaliniais iš kitų zonų, išvežė į Taišeto lagerius Bratsko rajone.

Iš Vorkutos atvežtųjų į Vladimoro kalėjimą apie 90 proc. sudarė tikrieji LLKS nariai, todėl greitai buvo susitarta susilpninti kalėjimo režimą nepaklūstant viršininkų savivalei. Po keleto bandymų, nuo kurių nukentėjo J. Šilinas, Vyt. Vaineikis, A. Bagdonas, Prišliak, Solovej ir kiti (buvo uždaryti į karcerius), vis dėlto kalėjimo režimas bendrais veiksmais buvo palaužtas. Dužo viso kalėjimo langai ir iš tūkstančio krūtinių po Vladimiro miestą sklido sutartiniai šūkiai: „Svobodu! Svobodu!"

Kalėjimo administracija sutiko derėtis: leido auginti plaukus, barzdas ir pasirinkti kameros draugus. LLKS ir „Sojuz borcov za scobodu" savo nariams rekomendavo intensyviai lavintis, mokytis kalbų, studijuoti priešo ideologiją, apmąstyti būsimų kovų metodus, juos susisteminti ir ateityje įgyvendinti praktiškai. Vladimiro kalėjime Vyt. Vaineikio, M. Kemčio, P. Zagrecko, V. Šiškos, P. Ulozo ir E. Buroko buvo paruošti ir apibendrinti LLKS manifestas, programa ir įstatai, kuriuos aptarus ir pataisius, priėmė LLKS. Vyt. Vaineikis 1956 m. šiuos dokumentus, įklijuotus tarp sienelių odinėje tabokinėje, nelegaliai išvežė į laisvę. Dabar jie yra Šiaulių „Aušros" muziejuje.

Tais pačiais metais įvyko susitikimas su gen. M. Pečiulioniu, kuris visiškai pritarė LLKS veiksmams ir idėjoms, taip pat sutiko šiai or-

ganizacijai vadovauti. Jo potvarkiu Lietuvoje buvo restauruota LLKS, įsigytas radijo stotis-siųstuvas, kurio Vilniaus banga trasliuojamos laidos buvo girdimos 500 km. spinduliu. Per čekistų provokacijas, kurias aprašo KGB gen. Vaigauskas savo vadovėlyje saugumiečiams, foninė radijo stotis paimta, areštuoti Vyt. Vaineikis, V. Korsakas ir radijo konstruktorius Kiudelis. Visi paminėti asmenys 1957 m. nuteisti ir išsiųsti į Mordovijos konclagerius. Dar apie 40 SSSR AT paleistų asmenų, įtartų dalyvavus pogrindyje, grąžinti į lagerius.

V. Gurskis rašė: "1956–1957 m. pastangos atkurti LLKS Lietuvoje susijusios su Vyt. Vaineikio vardu. Vaineikis dar 1949 m., besimokydamas Šiaulių 4-oje geležinkelininkų amatų mokykloje, įsijungė į pogrindžio veiklą, vėliau tokioje veikloje aktyviai dalyvavo ir Vorkutos politkalinių stovyklose. Grįžęs į Lietuvą, ėmėsi šią organizaciją atkurti, parengė manifestą, iš Šiaulių karinio aerodromo įsigijo foninį radijo siųstuvą. Tačiau Lietuvoje MGB jau turėjo platų ir kvalifikuotą agentų tinklą. Prasidėjo masinė MGB ofenzyva. Buvo areštuotas ne tik Vaineikis, bet išaiškintos dar 5 grupuotės, 40-čiai asmenų, anksčiau teistų ir amnestuotų, buvo panaikinti ankstyvesni nutarimai paleisti iš įkalinimo vietų. V. Korsakas prisimena: „Vietoje atsakymo į teisėjo klausimus V. Vaineikis atsistojo ir užgiedojo Nepriklausomos Lietuvos himną. Sargybiniai, matyt, nežinodami, ką tokiu atveju daryti, akimirką pagalvoję, tigro šuoliu metėsi ant jo. Tačiau Vaineikis visai nesutriko. Jis staigiai nusimetė sargybinius nuo pečių, vienas jų ant grindų net suklupo. Įsitikinę, kad teisiamąjį nutildyti jų pareiga, jie vėl metėsi ant jo. Tačiau Aukščiausiojo teismo pirmininkas Žvirblis pakėlė ranką, sargybiniams liepė jo netrukdyti ir leisti užbaigti himną iki galo".

Lietuvoje čekistams likvidavus gana aktyvią Vyt. Vaineikio – V. Korsako grupę, laikinai buvo sutrikusi LLKS veikla, tačiau gen. M. Pečiulionio ir Vl. Šiškos pastangomis ji buvo per gana trumpą laiką atgaivinta (per 3 mėnesius) ir vėl kova buvo tęsiama su nuožmiuoju Lietuvos priešu – komunizmu.

1956 m., po SSSR AT Prezidiumo komisijos priimto nutarimo, Vorkutoje liko tik du politinių kalinių lageriai, tačiau juose išliko LLKS struktūros. Kadangi Vorkutos anglies baseine apsigyveno nemaža lietuvių, tarp jų ir LLKS narių, tad laisvėje buvo įkurta LLKS pogrindinė organizacija, kuriai vadovavo Birutė Sventickienė (slapyvarde Šiaurės elnias).

Dalis LLKS narių atsidūrė vieninteliame likusiame Intos ypatingojo režimo lageryje Nr. 5. Čia LLKS nariai, padedami kunigų K. Vaičionio ir P. Račiūno, pradėjo leisti laikraštėlį „Varpas“. Jame aktyviai bendradarbiavo kapitonas K. Lekšas, J. Pratusevičius, A. Liaugaudas, A. Čijunskas, P. Zagreckas, E. Burokas ir kt. Buvo atkurta ir pogrindinė organizacija „Severnyj sojuz za svobodu“, kuriai vadovavo ukrainiečiai Prišliak ir J. Chiminec. Abi šios pogrindinės organizacijos glaudžiai bendradarbiavo, ruošdamos savo valstybių Nepriklausomybės dienų minėjimus, aptardavo tarptautinę ir vidaus padėtį bei tolimesnę kovą. Ateities politikoje buvo tikimasi dviejų dalykų – SSSR karo su JAV arba Kinija, arba revoliucijos SSSR.

Panaikinus jau minėtą Intos konclagerį, 1957 metais Vorkutoje buvo įkurtas specialaus režimo lageris „Cementinis“ (buvęs mirtininkų). Čia LLKS vadovavo S. Ignatavičius ir V. Žitkauskas. Jiems labai aktyviai talkino partizanų vado Vanago bendražygis J. Pratusevičius, J. Šilinas, kun. R. Vaičionis, visuomet pasirengęs pagelbėti kun. P. Račiūnas. „Cementiniame“ lageryje buvo įsteigta pogrindinės kovos mokykla, kurioje istoriją, kovos taktiką bei strategiją dėstė jau minėtas pulk. E. Repinas ir įžymus sovietų diplomatas F. Krutikovas (SSSR Pabaltijo apygardos karo vado sūnus), kuris buvo nuteistas už SSSR šnipų Prancūzijoje atskleidimą. Jis mokė konjunktūros, vakarų politekonomijos, SSSR politikos silpnybių, žvalgybos pagrindų, anglų ir prancūzų kalbų. Matematikos ir fizikos dėstytojas – garsus matematikas Rivoltas Pimenovas.

1958 m. Vorkutoje Rečlagas buvo uždarytas ir politiniai kaliniai išvežti į Taišeto (Oziorlago) bei Mordovijos (Dubravlago) konclagerius.

Iš Vorkutos LLKS centras pasiskirstė į tris apygardas: Lietuvos, Taišeto ir Mordovijos lageriuose.

Konspiracijos sumetimais, suderinus su Lietuvoje veikiančiu pogrindžiu, Lietuvos Laisvės Kovotoju Sąjunga (LLKS) pasivadino „Lietuvos Nepriklausomybės ir progreso partija“ (LNPP 1958 m.). Programa – Visuotinės Žmogaus teisių deklaracijos pagrindu, įstatai ir taktika buvo ta pati, tačiau LNPP galėjo dalyvauti ir kitų tautybių politiniai kaliniai. Chruščiovo valdymo laikotarpio disidentų banga papildė LNPP. Tai buvo rusai, ukrainiečiai, estai, latviai, žydai ir kt., kurie pritarė mūsų idėjoms. Pagrindinis mūsų tikslas – sugriauti SSSR, o tokių organizacijų, išskyrus diskusinius ratelius, jie neturėjo. Kitataučius žavėjo lietuvių disciplinuotumas, žodžio laikymasis, kovos pozicija ir bet kokiomis sąlygomis nuolatinė kova su komunizmu bei jo apraiškomis.

Negaliu nepaminėti žydo Karlo Frusino pogrindžio veiklos.

Rizikuodamas savo gyvybe, jis padėjo išnešti rašomąją mašinėlę iš šalia sargybinio bokštelio saugomų lagerio administracijos patalpų. Šia mašinėle įrengtuose bunkeriuose buvo spausdinami atsišaukimai ir informacija apie tarptautinę ir SSSR vidaus padėtį bei besiplečiantį pasipriešinimą komunizmui. Vėliau jis dirbo Jeruzalės Akademijoje, dabar gyvena N. Zelandijoje, kurioje jam taip pat pripažintas akademiko statusas.

Feliksas Krasavinas sudarė galimybę iškasti tunelį pogrindžio veiklai ir pabėgimui. Abramas Šifrinas padirbinėjo asmens dokumentus bėgliams ir bėgo pats. Pastarieji abu dabar gyvena Jeruzalėje. Rivoltas Pimenovas ir Igoris Avdejevas rašydavo straipsnius į laikraštėlį. Ukrainiečiai Soroka, Stepaniukas, Dužij, Prišlek, J. Chiminecas su savo tautiečiais prisidėjo prie mūsų kovinių būrių, talkino baudžiant „stukačius“ ir provokatorius. Buvo likviduotas provokatorius Vlasovo armijos generalinio štabo viršininkas.

Pagal LNPP (LLKS) nutarimą Čuinos lageryje gamino nagano tipo pistoletus Gediminas Kraponas, dabar gyvenantis Panevėžyje, Zigmas Laugalaitis, trečiojo pavardės neprisimenu. Šovinius ar kapsules tie-

kė J. Šilinas. Aktyviai pogrindyje dalyvavo LLKS nariai A. Kaulius, St. Žukauskas, J. Skaržinskas.

Negaliu nepaminėti V. Petkaus, kuris Čuinos lageryje patriotiškai nuteikdavo mūsų tautiečius. Savo darbo vietoje jis buvo įsirengęs bunkerį ir jame kurį laiką buvo slepiama spausdinimo mašinėlė.

Taišeto lageriuose buvo leidžiamas LNPP laikraštėlis „Nepriklausoma Lietuva“ ir paruošta bei atspausdinta LNPP programa bei įstatai. Apie 1960-sius Taišeto (Oziorlago) lageriai buvo likviduoti, kaliniai išvežti į Mordovijos (Dubrovlago) konclagerius.

Mordovijos lageriuose LLKS pradėjo aktyviai veikti nuo 1957 m. Buvo įsteigti koviniai būriai, baudžiantys “stukačius” ir žlugdantys čekistų užmačias. LLKS persigrupavo ir prisitaikė kovai naujomis sąlygomis.

1959 m. mūsų žvalgyba įtarė, jog Mordovijoje du Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariai buvo čekistų suvilioti ar palaužti. Tai irgi buvo viena iš priežasčių, kad Taišete veikianti LLKS pasivadintų, kaip jau esu minėjęs, LNPP (Lietuvos Nepriklausomybės ir Progreso Partija). Mordovijos lageriuose šiai organizacijai vadovavo Pranas Skeiveris ir leido spausdintą laikraštėlį „Laisva Lietuva“. LLKS Mordovijoje neturėjo tikrų (fiksuotų) narių, kaip kad Lietuvoje, Vorkutoje ar Taišete, šiek tiek skyrėsi ir kovos programa.

Taišeto LLKS (LNPP) nariams įėjus į Mordovijos LLKS (LNPP), pagal susitarimą su Lietuva, 1961 m. LLKS pradėjo vadovauti LLGS (Lietuvos laisvės gynėjų sąjunga) narys nuo 1941 m. Petras Paulaitis, antrą kartą čekistų nuteistas už politinę veiklą tarp Lietuvos studentų.

Buvo suderinti įstatai ir kovos programa. Ypač didelis dėmesys skirtas naujai atvežtiems kitataučiams-disidentams, kad pastarieji nebūtų čekistų moraliai palaužti ir galėtume juos įtraukti į antisovietinį pogrindį. Jais nenusivylėme.

7–ame lagpunkte vėl buvo organizuotas sekimo-žvalgybos postas, kuriame nuolat buvo stebimi tie, kurie lankydavosi pas operatyvinį dar-

buotoją, kalinių vadinamą „kūmu“. Išaiškinti keli „beldikai“ („stukačiai“).

Gen. M. Pečiulionio ir V. Šiškos iniciatyva jau 1958 m. Lietuva buvo “suskirstyta” į 3 sritis: pietų, vidurio ir vakarų. Pradėti sudarinėti Lietuvos piliečių mobilizaciniai šauktinių sąrašai tam atvejui, jeigu kiltų karas ar atsirastų kitos ypatingos aplinkybės.

1963 m. sausio 1 d. E. Burokas, turėdamas LLKS vadovo P. Paulaičio įgaliojimus bei Mordovijos lagerių LLKS padalinių vadovams Z. Laugalaičiui, Per. Skeiveriui, Vyt. Vaineikiui ir kt. pritarus, Kaune surengė LLKS pasitarimą. Jame dalyvavo 10 narių – Vl. Šiška, St. Ignatavičius, J. Žilinskas, M. Kemtys, J. Jancevičius, J. Navickas, St. Laskauskas, A. Plepys, V. Latinis ir E. Burokas. Buvo nutarta suaktyvinti LLKS veiklą: toliau sudarinėti mobilizacinius šauktinių sąrašus, atnaujinti arba naujai užmegzti santykius su kitų SSRS respublikų antikomunistais (įpareigotas ir sutiko St. Ignatavičius), įkurti periodinį leidinį, paskirstyti organizaciją pagal Lietuvos rajonų tuometines ribas, LLKS centrą perkelti iš Kauno į Vilnių ir ten sukviesti patriotinių jėgų susitikimą. Buvo numatytas kviečiamų žmonių sąrašas.

1963 m. vasario 15 d. St. Ignatavičiaus name Vilniuje įvyko pasitarimas. Jame dalyvavo A. Stasiškis, A. Terleckas, St. Ignatavičius ir E. Burokas. Du „vyrai“ pabūgo, vienas neatvyko dėl rimtų priežasčių. Nutarėme suaktyvinti ideologinę kovą, sukurti materialinę bazę – įsigyti spausdinimo reikmenų ir kt. A. Terleckas tvarkė ideologinį darbą ir parašė programą, atitinkančią tuometinę Lietuvos padėtį.

Druskininkietis Vyt. Rutkauskas mus suvedė su Vl. Sadausku, kuris kartu su St. Utkevičiumi vadovavo Juodšilių lentpjūvei. Jie materialiai parėmė LLKS ir drauge su grupele meno pasaulio atstovų, tarpe jų ir kompozitoriumi Indra, įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

Tuo metu komunistai tiek Lietuvoje, tiek konclageriuose pradėjo plačiai spausti antisovietinį pasipriešinimą, stengdamiesi jį galutinai sunaikinti. Čekistams buvo susiklosčiusios palankios sąlygos.

Esant tokiai padėčiai nutarta sušaukti LLKS valdybos suvažiavimą, paskirti tris naujus valdybos narius – St. Utkevičių, Vl. Sadauską ir kompozitorių Indrą, jo brolis Kazimieras Padleckis per savo pažįstamą Giruliuose surado konspiracinį butą, kuriame 1963 m. rugpjūčio mėn. įvyko šis suvažiavimas. Buvo pakviesti ir kitų SSSR respublikų atstovai: E. Repinas iš Lvovo, I. Stepaniuk iš Užgorodo, Picelis iš Rygos, du iš Maskvos ir vienas iš Gruzijos. Dėl St. Utkevičiaus pranešimo suvažiavimui nutarta su svečiais susitikti kitą dieną J. Navicko bute Klaipėdoje.

Suvažiavime buvo pasiūlyti šie kandidatai į LLKS valdybos narius: Vl. Šiška, J. Žilinskas, M. Kemtys, J. Navickas, A. Plepys, Vyt. Latinis, kompozitorius Indra, Vl. Sadauskas, St. Utkevičius, Vyt. Svilas, E. Burokas, P. Paulaitis, V. Vaineikis, P. Skeiveris, Z. Laugalaitis. Pastarųjų keturių kandidatūros suderintos su jais pačiais slaptaraščiu. St. Ignatavičiui kandidatuoti atsisakius, kartu su kitais pasiūlytais išrinktas Vyt. Juodeika iš Šiaulių. LLKS pirmininku vėl išrinktas P. Paulaitis, LLKS pirmininko pavaduotoju ir visų LLKS reikalų tvarkytoju Lietuvoje – E. Burokas, sekretoriumi Vl. Šiška. E. Buroką 1964 m. spalio mėn. areštavus, jo pareigas perėmė ir iki 1970 metų vykdė Vl. Šiška.

St. Utkevičius savo pranešime aiškino apie ypač pavojingus čekistų sekimo būdus Lietuvoje, reikalavo griežtai laikytis konspiracijos, kurį laiką neleisti pogrindinės spaudos, pristabdyti antisovietinę veiklą, pradėti bendradarbiavimą su Vakarų žvalgyba ir sužinoti, kokias kovines bei kitas pajėgas sovietai laiko Lietuvoje, kad reikiamu momentu su Vakarų antikomunistiniais sąjungininkais šias bazes ar karinius objektus būtų galima likviduoti be Lietuvai tragiškų pasekmių. Būtų galima paskelbti pasauliui, kurioje vietoje yra šios karinės bazės. Demaskavus jų vietą, sovietai turėtų tas bazes iškeldinti kitur – už Lietuvos ribų.

Po ilgų diskusijų St. Utkevičiaus – Vl. Sadausko pasiūlyta programa buvo priimta vienbalsiai. Žvalgybos vadovu buvo paskirtas E. Burokas, pavaduotoju Vyt. Juodeika. Kontržvalgyba, archyvai ir mobilizacinių sąrašų sudarymas patikėti Vl. Šiškai. Žvalgybinės medžiagos galutinis

apdorojimas ir perdavimas užsieniui – St. Utkevičiaus ir Vl. Sadausko rūpestis. Ruošti naujus žmones infiltracijai į saugumą, miliciją ir teismines struktūras pavesta kompozitoriui Indrai, o visuomenės nuotaikų tyrimas ir pasyviosios rezistencijos nukreipimas prieš okupantus – Vyt. Latiniui. Kaupti ginklus patikėta J. Navickui. J. Zvicevičiui – palaikyti ryšius su buvusiais politkaliniais ir Petkaus-Terlecko bendražygiais, kurie tuomet aktyviai reiškėsi antisovietinėje veikloje. Vyt. Svilas turėjo palaikyti ryšius su užsienio lietuviais ir kt. antikomunistais. Konspiracija – aukščiau visko!

Po suvažiavimo kitą dieną su pakviestais svečiais Klaipėdoje susitiko Vl. Šiška, St. Ignatavičius, J. Navickas, E. Burokas ir Vl. Sadauskas. Su jais buvo pasikeista nuomonėmis ir jiems pasiūlyta panaši veikla. Maskviečiai ir pulk. E. Repinas to griežtai atsisakė, Picelis ir gruzinas sutiko, o ukrainietis susilaikė. St. Ignatavičius ir E. Repinas pagal susitarimą palaikė glaudžius abiejų pusių ryšius ir plėtė bendradarbiavimą.

Vykdant suvažiavimo nutarimus, visos sovietų bazės Lietuvoje tapo žinomos, LLKS narių buvo nuolat stebimi kariuomenės judėjimai geležinkelio stotyse ir keliuose. Vyt. Juodeika buvo net įsidarbinęs vairuotoju pačioje didžiausioje karinės bazės statyboje Latvijoje. Vyt. Latinis dirbo pašto dėžutėje Vilniuje, vadinamoje „petiorkoje“, superužslaptintos akustikos specialistu ir dar turėjo laiko pasekti čekistų konspiracinį butą Pševalskio gatvėje. Červinskas stebėjo Vilniaus geležinkelio stoties ruožą. Klemensas Beržinskas sekė kitus čekistų konspiracinius butus, stengėsi perverbuoti jų agentus. V. Vagonis stebėjo netoli Ukmergės požeminį miestelį su jo raketomis. A. Ožiūnas dirbo specligoninėje, kurioje gydėsi visa kolaborantų grietinėlė, išskyrus vieną kitą „pasyvų“ rezistentą. Gydytojas jautė ką priešininkai galvoja. Visa tai plaukė į Juodšilių miestelį prie Vilniaus, kur Vl. Sadausko ir St. Utkevičiaus pastangomis medžiaga, talkinant vienam Vilniaus aerouosto muitininkui, patekdavo į Vakarus. Vėliau, 1976 metais, tų bazių žemėlapis buvo atspausdintas specialiame „Varpo“ numeryje.

Negaliu nepaminėti aktyvių to meto LLKS narių, kurie visuomet buvo kovos rikiuotėje. Tai A. Brundza, S. Valiukevičius, Z. Vašatkevičius, tėvas ir sūnus Mongirdai iš Kauno, Ad. Valevičius, K. Steponkevičius, J. Mikelionis ir daugelis kitų.

Vyt. Vaineikis, ištrūkęs iš konclagerio, ėmėsi iniciatyvos leisti pogrindinę spaudą, bet dėl suaktyvėjusių čekistų persekiojimų pagal principą „skaldyk ir valdyk“, jis LLKS buvo paliktas politiniame karantine, kol Vyt. Naudžiūnas ir P. Skeiveris parašė apie Vyt. Vaineikio tikrąją padėtį. Jam buvo išaiškinta LLKS programa ir patarta kurį laiką palaukti.

Po septyniasdešimtųjų metų, jau mirus St. Utkevičiui, Vl. Sadauskas gavo iš Vakarų šifruotą laišką, kuriame buvo dėkojama už bendradarbiavimą bendroje kovoje su despotizmu ir siūloma trims asmenims persikelti į Vakarus. Tolimesnius ryšius rekomenduojama palaikyti su Vyt. Svilu.

LLKS valdyba Juodšiliuose susirinkusi pas Vl. Sadauską nutarė: prašyti iš Vakarų spausdinimo priemonių ir ateityje pradėti leisti pogrindinę spaudą; toleruoti, kad patriotiškai nusiteikęs jaunimas įsidarbintų įstaigų ir gamyklų vadovaujančiuose postuose; infiltruoti savus žmones į teisines ir karines struktūras; skatinti, kad daugiau lietuvių patektų į karines ir kitas specialiąsias mokyklas; sudaryti esančių konclageriuose, taip pat ir buvusių politkalinių, sąrašus; Lietuvoje įrengti bunkerius ir juose kaupti ginklus bei spausdinimo priemones.

Pagal Vl. Šiškos pranešimą, tikrų narių LLKS turėjo daugiau kaip 300 ir dukart tiek prijaučiančių, tačiau dauguma jų – vyresnio amžiaus žmonės. Nuspręsta daugiau dėmesio skirti jaunimui.

Po Juodšilių susirinkimo, Vyt. Vaineikio, Z. Laugalaičio iniciatyva sudaryta karinė kovos grupė, priklausanti kontržvalgybos ir žvalgybos skyriui, kuriam vadovavo V. Šiška. Lietuvoje, mano žiniomis, buvo įrengti 8 bunkeriai pagal Z. Laugalaičio projektus. Pagrindinis jų, pas Vl. Maciulaitį, Varėnos miškų eigulį. Kovinę grupę sudarė Z. Laugalai-

tis, Vyt. Vaineikis, A. Plepys, J. Mikelionis ir K. Beržinskas. Tai buvo lietuviškieji kamikadzės. St. Ignatavičiaus dėka įviliotą į spąstus aukštą pagal pareigas čekistą jie pagrobė ir nuvežė į minėtą Varėnos bunkerį. Po 4 valandų čekistas sutiko bendradarbiauti ir tiekti žinias iš KGB. Kitas toks pareigūnas buvo paimtas po metų. Vl. Šiška yra užsiminęs, kad tokios operacijos buvo dar kelios. Visi užverbuotieji, atrodo, dirbo sąžiningai, bent jau iki Atgimimo. Jų nurodytiems agentams buvo atlikta "profilaktika" ir pastarieji arba buvo perverbuoti, arba nutraukė Lietuvai žalingą veiklą. Be to, daugmaž buvo nujaučiami KGB kėslai.

Negaliu nepaminėti milicijos majoro Vladimiro Boženkos, kurio tėvas Stalino parankinių buvo represuotas ir nužudytas. Jis pranešdavo apie KGB reidus ir provokacijas. Vl. Boženka perspėjo mane ir P. Grainį, kad KGB žino, jog pas mus slapstosi Vyt. Vaineikis ir milicija pasiruošusi suėmimo operacijai. Operacija žlugo – Vyt. Vaineikis pervežtas ir paslėptas pas Inturkės kleboną J. Dabravolską.

Ryšium su Vyt. Vaineikio perėjimu į nelegalią padėtį, sukviestas LLKS valdybos pasitarimas Ukmergėje. Jame buvo nutarta suburti grupę LLKS narių, kurie padėtų Vyt. Vaineikiui leisti pogrindinį laikraštį bei jį platinti Lietuvoje ir užsienyje, konspiracijos sumetimais šią grupę pavadinti Lietuvos Revoliuciniu Išsivadavimo Frontu (LRIF). Grupę sudarė Inturkės klebonas J. Dabravolskas – pirmininkas, Vyt. Vaineikis – redaktorius ir spaustuvininkas, E. Burokas – atsakingas už apsaugą ir platinimą, P. Grainys – už įrengimus ir materialinį tiekimą. A. Burokui pavesta išmokti spausdinti ir, jeigu ši grupė būtų čekistų likviduota, su broliu J. Buroku sukurti kitą grupę ir laikraštį leisti toliau.

Dimisijos pulk. J. Pratusevičiaus pasiūlymu, laikraštis buvo pavadintas „Varpu", kadangi "Varpas" buvo leidžiamas 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje. Buvo paruošta iškart penki numeriai, kad vėliau, kas mėnesį po vieną numerį, galėtume platinti Lietuvoje, užkonservavę spaustuvę. Jeigu likviduotų ir šią grupę, „Varpas" vis tiek eitų. Atrodo,

jog iš kun. J. Dabravolsko sužinojome, kad baigiamas ruošti laikraštis „Aušra“. Vyt. Vaineikis labai norėjo „Varpą“ išplatinti, bet atsisakėme, nes nenorėjome „Aušros“ leidėjams ką nors sutrukdyti, be to, laukėme, kokia bus čekistų reakcija, „Aušrai“ pasirodžius.

„Varpui“ straipsnius rašė J. Dabravolskas, Vyt. Vaineikis, J. Burokas, J. Pratusevičius, A. ir E. Burokai bei kiti. Į užsienį „Varpas“ buvo gabenamas Maskvos disidentų, padarius rusišką vertimą. Antrą kelią suorganizavo A. Burokas, susitaręs su žmonos giminaičiu, aplankiusiu Lietuvą. „Varpas“ buvo išspausdintas JAV ir skelbė Vakarų radijo stotys.

Pradėjus čekistams įtarti Inturkės kleboną, Vyt. Vaineikis su savo spaudiniais buvo perkeltas į Vilnių, į Antakalnio gatvę pas literatūros kritiko A. Zalatoriaus seserį Aldoną Zalatoraitę. Ši drąsi patriotė jį slėpė ir maitino, nelegaliai palaikė ryšius su kitais rezistentais, žinodama, kad gresia 15 metų kalėjimo. Čekistams pradėjus slampinėti apie A. Zalatoraitės namus, Vyt. Vaineikis išvežtas į Rusiją, pas Rusijos disidentus. Buvo paskelbta Vyt. Vaineikio sąjunginė paieška.

LLKS žvalgyba, iš patikimų šaltinių sužinojusi, kad saugumiečiai prieš Vyt. Vaineikį neturi jokių kalčių, o už veltėdžiavimą straipsnis jam netaikytinas, kadangi jis invalidas, patarė Vytautui legalizuotis.

Jogvilų k. (4 km. nuo Ukmergės) Vyt. Vaineikis vedė dorą Lietuvos patriotę Stasę Juknaitę, kuri sutiko pasiaukoti Lietuvai ir savo sodyboje įrengė spaustuvę. Į Jogvilų k. atsikėlė ir J. Kujalis, nusipirkęs aplūžusią bakūžę. Čia jie ir A. Burokas, atitrūkęs nuo darbų ir šeimos, toliau leido „Varpą“ bei kitą pogrindžio spaudą.

Jogviluose buvo spausdinami atsišaukimai „Laisvę kun. Svarinskui!“, „Laisvę kun. Tamkevičiui!“ ir kitiems, atsišaukimai Atgimimo dienomis, ruošiami montažai „Katedra tikintiesiems“ ir pan.

Neturiu teisės nepaminėti drąsiųjų platintojų: J. Jancevičiaus – Tauragėje, J. Kniukštos – Šiauliuose, J. Žilinsko, tėvo ir sūnaus Mongirdų – Kaune. J. Kujalio su spauda pabuvota Klaipėdoje, Alytuje ir Kaune. Įžymus Klaipėdos dramos teatro aktorius K. Žilinskas sukūrė

laikraščio „Varpas“ vinjetę. Vilnių aprūpindavome spauda mes patys. Materialiai rėmė iš užsienio Vyt. Svilas, Širvintų klebonas (atsikėlęs iš Inturkės) J. Dabravolskas, A. Ožiūnas, P. Grainys. St. Ulevskis platino „Varpą“ Suvalkijoje. Šį darbą taip pat dirbo dar daugelis kitų patriotų.

Atgimimo dienomis LLKS savo veiklą sustiprino. Jos nariai dalyvavo patriotiniuose renginiuose, skleidė Lietuvos nepriklausomybės idėją. 1988 m. bandė oficialiai įteisinti laikraštį „Varpas“, bet tuometinis Lietuvos AT Prezidiumo sekretorius „draugas“ Gureckas raštiškai atsisakė tą padaryti, pareikšdamas, kad dabar visoje Lietuvoje laisva spauda ir naujų laikraščių nereikia.

Po „Sąjūdžio žinių“, LLKS leidinys „Varpas“ buvo išleistas antras, jau 20 000 egz. tiražu, kuris visas per savaitę buvo išplatintas. Paskutiniai laikraščio numeriai išleisti 1991 m., bet tik po 2000 egz., nes “išsisėmė” finansai ir žmonės persisotino įvairiausios laisvos spaudos.

Iš pradžių „Varpą“ redagavo Vyt. Vaineikis, A. Burokas, V. Balkevičius, Vl. Šiška ir P. Grainys, vėlesniais metais – K. Šustavičius. Buvo pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su moksleiviais – kudirkiečiais, ir ši organizacija spausdino savo straipsnius laikraštyje „Varpas“.

LLKS rinko lėšas A. Terlecko vadovaujamam tuometiniam aktyviausiam Nepriklausomybės avangardui – Lietuvos Laisvės Lygai. Sąjūdžio vadovai neatsisakydavo LLKS narių patarimų.

LLKS dalyvavo bado streikuose prie Vilniaus Katedros ir Ukmergės centre, Kęstučio aikštėje. Daugelyje gamyklų ir įmonių tapo Sąjūdžio grupių įkūrimo iniciatorėmis. Žmonės aktyviai dalyvavo politkalinių ir tremtinių sąjungose. Panevėžyje tokiai Sąjungai vadovavo P. Skeiveris. Šaulių organizacijoje A. Burokas buvo štabo narys. Tautininkų sąjungos vienas įkūrėjų – o Vyt. Bastys. Demokratų partijos valdyboje darbavosi P. Grainys. Vilniaus rajono Sąjūdžiui vadovavo J. Burokas. Grėsmingomis respublikai dienomis jis savo žinybos sandėliuose slėpė kelių milijonus rublių vertos įvairios aprangos, skirtos mūsų krašto apsaugos ministerijai.

A. Buroko idėja pagaminti dujinius balionėlius parlamento gynėjams, buvo realizuota Lietuvos buitinės chemijos gen. direktoriaus Vyt. Milinavičiaus dėka. Be to, jis perdavė krašto apsaugai dvi gręžimo mašinas, įgalinančias daryti graižtvas, gaminant ginklus. Dujinius balionėlius, siaučiant sovietiniams kareiviams, pogrindžio sąlygomis gamino Lietuvos buitinės chemijos gamyklos laboratorijos vedėja A. Pocienė su savo darbuotojais L. Spūdu, D. Selčinskaja ir E. Užkalniene. Šios gamyklos sąjūdininkai ir LLKS nariai tragiškomis sausio įvykių dienomis kasdien budėjo prie parlamento ir kt. strateginių Lietuvos objektų.

Po pučo Maskvoje, pripažinus Lietuvos nepriklausomybę, LLKS buvo paleista. Dalis narių su tuo nesutiko, todėl vietoje LLKS įsikūrė „Laisvieji varpininkai“.

Grįžus komunistams į valdžią ir jiems pradėjus likviduoti Lietuvos patriotinius iškovojimus bei toleruoti valstybės alinimą, buvo nutarta LLKS vėl atkurti. Atkuriamos LLKS iniciatyvinės grupės vardu pasirašė protokolus ir įstatus susirinkimo pirmininkas E. Burokas, sekretorius V. Gurskis ir narys Vyt. Vaineikis. Buvo išrinkta LLKS valdyba: pirmininkas – J. Burokas, du pavaduotojai – V. Gurskis ir Vyt. Vaineikis, sekretorius – J. Pratusevičius, iždininkas – A. Burokas, valdybos nariai, revizorius.

Pirmą kartą (nuo 1940 metų gruodžio 26 d.) LLKS ilgoje istorijoje 1996 m. sausio 12 d. Lietuvos teisingumo ministerija oficialiai pripažino Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą ir jos leidinį – laikraštį „Varpas“.

Baigdamas rašyti šią LLKS istoriją, istorijas gyvų žmonių, nepabūgusių šimtą kartų galingesnio priešo, paaukojusių savo sveikatą ir net gyvybes dėl Tėvynės ir jos Nepriklausomybės, bandau paviešinti LLKS narius.

Edvardas Burokas

BONIFACO ULEVIČIAUS PRANEŠIMAS KONFERENCIJOJE „REZISTENCIJOS AMŽIŲ APŽVELGIANT“

2000 m. gruodžio 13 d. Kaune, LLA 59-ųjų metinių proga

Frontui nusiritus į Vakarus, Šakių apskrityje dėl įvairių priežasčių slapstėsi daug vyrų. Vieni Nepriklausomoje Lietuvoje priklausę vienai ar kitai partijai ar organizacijai, sovietų laikoma nusikalstama, ar „kitaip nusidėję darbo liaudžiai“. Kiti vokiečių okupacijos metais užėmę vienokias ar kitokias pareigas valstybinėse įstaigose, o tai reiškė, kad tarnavę fašistams. Treti vengė tarnybos sovietinėje armijoje, nenorėdami kovoti, o gal ir žūti už jiems svetimus interesus. Visi tikėjo, kad kapitalistinio pasaulio politikai neleis, kad raudonasis komunizmas įsiveržtų į Europą, skleistų joje mirtinai pavojingas komunistines idėjas ir pragaištingą veiklą. Kad Vokietija karą pralaimėjo, visiems buvo aišku. Neliko jėgos, į kurią būtų dedamos viltys, jog jei ji ir nesunaikins bolševikinio slibino, tai bent užkirs jam kelią į Vakarus ir sumažins agresijos grėsmę kitoms tautoms. Liko viena viltis, kad šios misijos imsis JAV, Anglija ir kitos kapitalistinio pasaulio valstybės. Niekas netikėjo, kad bolševikams bus atiduota pusė Europos. Visi vylėsi, kad sutriuškinus Vokietiją, užgriuvusiai Pabaltijį raudonajai pabaisai bus parodyta tikroji jos vieta ir, jei šito nepavyks pasiekti garžiuoju, tai bus padaryta jėga. Buvo tikimasi, kad tai įvyks labai greitai, kai susitiks kapitalistinio ir komunistinio pasaulio kariuomenės. O tai buvo ne už kalnų – mėnesių klausimas, ir vyrai tikėjo, jog tą laiką jiems pavyks slapstytis. Nors vien tik slapstymasis jų netenkino. Sovietai buvo priešai, okupantai, su kuriais jie troško kovoti, o merikiečiams privertus juos išeiti – tinkamai, kaip ir 1941 metais, palydėti.

Lietuvos kariuomenės kapitonas J. Valtys (g. 1910 m.), matydamas būrius besislapstančių vyrų ir vedamas savo kariškos prigimties bei rūpindamasis Lietuvos ateitimi, 1945 m. pradžioje pradėjo kurti pogrindinę sukilėlių partizanų organizaciją, lavadinęs ją Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga. Organizacija turėjo būti pavaldi besikuriančiai Suvalkijoje Lietuvos laisvės armijos (LLA) vadovybei. Kovo mėnesį J. Valtys jau vadovavo 60-ties partizanų grupei. Buvo leidžiamas laikraštis „Laisvės kovotojas“ ir atsišaukimai, kviečiantys ginkluotai kovai už nepriklau-

somą Lietuvą. Laikraštis ir atsišaukimai pradžioje buvo rašomi ranka pieštuku ar rašalu, vėliau, įsigijus rašomąją mašinėlę – spausdinami mašinėle. Laikraščio leidimu, spausdinimu ir platinimu rūpinosi ir pats rašė buvęs policininkas Jonas Laurinavičius.

J. Valtys stengėsi susisiekti su aplinkinių miškų partizanais ir kitomis pogrindinėmis organizacijomis. Gegužės pradžioje J. Valčio dalinyje buvo apie 150 vyrų. Jie buvo suskirstyti į būrius ir skyrius. Vienas būrys vadinosi Vanagų, kitas – Vilkų. Buvo suformuotas dalinio štabas. Valčio pavaduotoju buvo paskirtas Dimindavičius-Viršila, Barzda. Į štabo sudėtį įėjo Pranas Runas-Šarūnas ir Petras Povilaitis-Jūreivis. Partizanai buvo prisaikdinti. Pasirinko slapyvardžius. Į dalinį atvažiavo Lietuvos savanoris kūrėjas kunigas Juozas Vyšniauskas. Jis buvo laikomas partizanų kapelionu. Daug laiko praleisdavo miškuose su partizanais, laikė mišias, sakė pamokslus, klausė išpažinčių, laimino kovai su bolševikais.

Partizanai ruošėsi kovai su priešu. Buvo kasami apkasai, įrengti ginklams laikyti sandėliai, statomi bunkeriai, vedama žvalgyba, aiškinamos partizanų teisės, tikslai ir uždaviniai, mokoma karybos meno. Buvo griežtai uždrausta savarankiškai užpuldinėti priešą, be štabo sutikimo likviduoti sovietinius aktyvistus, pareigūnus, išdavikus. Už plėšikavimą grėsė mirties bausmė.

1945 m. gegužės 12 d. Lekėčių miške Valkų kalvose įsitvirtinę partizanai buvo NKVD kariuomenės užpulti ir išblaškyti. Dalis partizanų žuvo. Po mūšio J. Valtys dėjo pastangas daliniui atkurti. Susitiko su Stirnos rinktinės vadu Vytautu Bacevičiumi-Vygandu ir susitarė dėl savo būrių įsijungimo į rinktinės sudėtį. Užmezgė ryšius su 1945 m. rugpjūčio 15 d. įsikūrusios Tauro apygardos vadovybe ir toliau veikė vadovaujantis iš apygardos štabo gautomis direktyvomis. Buvo suorganizuotas pagalbos partizanams komitetas, kuris rūpinosi partizanų aprūpinimu maistu, ginklais, šaudmenimis ir kita būtina amunicija jų kovoje. J. Valtys į LLKS subūrė per 200 žmonių.

1945 m. birželio pabaigoje buvo gautas LLA štabo įsakymas dėl legalizacijos. Kas būtų išsaugota gyvoji jėga, buvo leista partizanams legalizuotis, išsaugoti ginklus ir organizacinės struktūros principą. Reikėjo paruošti tokią organizaciją, kuri pajėgtų, laikui atėjus, paimti valsčiuose valdžią į savo rankas.

J. Valtys žuvo išduotas 1945 m. spalio 17 d. prie savo tėviškės. Palaidotas Lukšių kapinėse.

Į NAUJĄ ŽYGĮ

Pradėjus giedrėti okupuotos Lietuvos padangei, iš taurių krūtinių išsiveržė naujas kovos šūksnis. Pirmieji sujudo tremtiniai, ir Kaune įkūrė savo klubą. Tačiau didelė tremtinių dalis buvo tik smurto aukos, nesusijusius su laisvės kova. Susiformavo net tam tikra tremtinių – nuskriaustųjų ideologija.

Tai įskaudino buvusius politinius kalinius. Kaune įsisteigė „Klubas 58“. Politkaliniai pasisakė prieš lengvatų ieškojimą, laikė save bolševizmo priešais. Tačiau ir ši ideologija ribota. Buvo sunku visiškai išsivaduoti iš „kankinių“ kategorijos, o siekta tik lagerinio bendrumo. Kūrėsi Vorkutos, Norilsko, Balchašo ir kitų kalinimo vietovių sambūriai, susiformavo politkalinių sąjunga. Pavėluotai prisiminta ir politinė-partinė veikla. Tai suskaldė iki tol buvusią politkalinių ir tremtinių vienybę, nes dalis jų jau anksčiau buvo įstoję į įvairių partijų eiles. Todėl lygiagrečiai ėmė veikti dvi politkalinių ir tremtinių organizacijos – Sąjunga ir Bendrija. Dar vėliau atsikūrė ir Lietuvos laisvės kovų sąjūdis kaip memorialinė organizacija, jungianti buvusius laisvės kovų dalyvius. Įsikūrė net politkalinių partija. Žodžiu, iš buvusių politkalinių ir tremtinių ėmė organizuotis didelis visuomeninių–politinių jėgų spektras, kuris ir iki šiol nepajėgia susivienyti.

Kiek kitokiu keliu nuėjo laisvės kovotojai, kurių pagrindinis šūkis – tolimesnė kova dėl Lietuvos visiško dvasinio išsivadavimo, kova su tautai priešiška ideologija, už naujų principų formavimą esamomis aplinkybėmis.

Tokios mintys kilo 1993 m. liepos 16 d., prie Lietuvos piliečių chartijos įsikūrus Rezistentų vienybės klubui ir jam neatsiribojus nuo kitų masinio judėjimo rezistencinių organizacijų. Klubo informaciniame biuletenyje buvo rašoma: “Buvę rezistentai tiesiog pasimetė, ėmė galvoti, kad jų misija baigta, o kai kas nuėjo ir gana slidžiu, negarbingu renegatystės keliu“. Klubo pirmininku išrinktas V. Gurskis. Nariai

buvo skatinami bendradarbiauti progresyvioje spaudoje ir joje išreikšti savo mintis. 1993 m. rugpjūčio mėn. „Tremtinyje“ paskelbtame straipsnyje buvo rašoma, kad klubas siekia ne masiškumo, o labiau intelektualinio bendravimo ir idėjinio bendrumo. Pasirodė klubo narių straipsniai „Valstiečių laikraštyje“ (P. Averka), „Vasario 16“ (P. Averka ir J. Liaukus), „Vorutoje“ (V. Gurskis ir P. Averka), „Lietuvos aide“ (V. Gurskis), „Švyturyje“ (V. Gurskis). Ypač stipriai buvo sureaguota į aštuonių politkalinių (V. Skuodžio, L. Dambrausko, S. Stungurio ir kitų) kreipimąsi į visuomenę, išspausdintą LKP laikraštyje „Tiesa“. Penkių organizacijų atstovai (jų tarpe ir Rezistentų vienybės klubas) „Lietuvos aide“ (1993 07 27) išspausdino kritišką minėto straipsnio įvertinimą. Apie jį teigiamai atsiliepė ir „Europos lietuvis“. „Tremtinyje“ buvo atspausdintas ir Rezistentų vienybės klubo pareiškimas dėl požiūrio į partijas ir jų judėjimus.

Klubo veikla sulaukė atgarsio. Jį palankiai vertino buvę politkaliniai, koncentracijos stovyklose ir pogrindyje veikę Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vardu (V. Vaineikis, E. Burokas ir kiti). Kilo mintis užimti platesnį veiklos barą, išleisti savo leidinį. 1966 01 12 Teisingumo ministerijoje buvo oficialiai įregistruota Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga. Kadangi ji jau buvo ne memorialinis kovos būrys, pasmerktas palaipsniškam išnykimui, tai nutarta priimti ir naujus narius, iki tol nedalyvavusius pogrindžio veikloje, bet pritariančius tos kovos dvasiai ir siekiančius bendrų tikslų. Tai buvo okupantų persekioti žmonės, bet išvengę kalėjimų, politiniai emigrantai, jaunesnio amžiaus asmenys. Branduolys liko iš buvusių okupacijos metais laisvės kovotojų. Daugumą – su aukštuoju, nebaigtu aukštuoju ir specialiuoju viduriniu išsilavinimu. Įstatuose pasakyta, kad LLKS „yra tik Nepriklausomybės atkūrimo pogrindyje keturiasdešimt metų veikusi ir šiuo metu atkurianti savo veiklą visuomeninė organizacija“. Ji dar 1994 m. buvo priimta į tarptautinę buv. politkalinių ir komunistinio režimo aukų asociaciją. LLKS valdybos pirmininkas yra Jonas Burokas.

1997 07 05 Vilniuje įvyko LLKS aktyvistų sąskrydis. Jame daly-

vavo nariai iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Varėnos, Širvintų, Anykščių ir kitų vietovių. Priimtoje deklaracijoje pažymėta, kad laisvės kova dar nebaigta. Reikia siekti visiško tautinės dvasios ir sąmonės išsivadavimo iš svetimo jungo, stoti tautos tapatumo išlaikymo ir jos garbės sargybon, kovoti dėl tamsios praeities liekanų likvidavimo ir svetimos dabarties įtakos. Kreipimesi į Lietuvos Respublikos Seimą, be kita ko, rašoma, jog numatoma „ryžtingai imtis desovietizacijos veiksmų ir neleisti buvusiems kolaborantų partijos vadovams įsitvirtinti svarbiausiose valstybės ir ekonomikos pozicijose“.

1999 02 15 antrajame sąjungos sąskrydyje priimtame pareiškime pasakyta, kad iki tol dar visiškai neišsivaduota iš okupantų ir jų pakalikų primestos dvasinės priespaudos ir neįveiktas politinis abejingumas. Kviečiama vieningiems veiksmams.

Trečiasis sąjungos sąskrydis įvyko 1999 09 25. Jame buvo pašventinta fundatorių prof. dr. R. Parnarauskienės ir dr. J. Parnarausko įteikta organizacijos vėliava. Priimtoje rezoliucijoje apibūdinti nūdienos uždaviniai. Pabrėžta, kad vidaus politinė padėtis dar vis nestabili, raginama kovoti su gandais ir nepagrįstais vertinimais bei mūsų visuomenę žeminančiais prasimanymais. Pasisakyta dėl Hesonos klubo steigiamo Grūto muziejaus, kuriame restauruojami sovietmečio monstrai. Šiuo klausimu kartu su kitomis organizacijomis LLKS nuosekliai kelia ir įvairiomis progomis gina vieną poziciją: nelaikas demonstruoti pačių bolševikų nugriautus Stalino ir jų bendrininkų paminklus, reikšti jiems pagarbą.

Taigi, Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, skelbdama, kad okupacijos metais pradėta kova nesibaigusi, ieško naujos taktikos ir priemonių šiai kovai tęsti naujomis aplinkybėmis ir naujais būdais. Mirtis iš Sąjungos narių bei rėmėjų tarpo išplėšė ne vieną gyvybę. Netekome dimisijos karininkų A. Sabaliausko ir P. Vainučio, buvusių partizanų ir pogrindininkų M. Alūzaitės-Kuličauskienės, B. Kinerto ir P. Grainio, sukilimų lageriuose dalyvių S. Laskausko, S. Ignatavičiaus, V. Vaineikio, J. Mikelionio, mūsų spaudos darbuotojų K. Balčiūno, V. Vyšniūno, buv. emigranto J. Šiaučiulio, prof. A. Armino, E. Laugalio... Jų vieton

ateina žmonės, pašaukti laisvės kovų dvasios.

Vienas iš LLKS veiklos barų – periodinė spauda, kuriai funkcionuoti 1996 02 22 gautas visuomenės informavimo priemonių steigimo liudijimas, kurį išdavė Teisingumo ministerija. Atsižvelgiant į pogrindyje leistą leidinį, mėnraščiui duotas „Varpo“ pavadinimas, kurio atnaujintas leidimas pradėtas 1996 m. gegužės mėn.

„Varpas“ suspietė būrelį entuziastų, dirbančių be jokio honoraro. Spausdinimo išlaidos padengiamos gautomis aukomis. Redakcinį darbą organizuoti pavesta V. Gurskiui ir E. Burokui, o spaudą platinti ir aukas priimti – R. ir J. Parnarauskams, B. Lukauskui, V. Vilčinskui, A. Visockienei, B. Čypienei, J. Žukienei, S. Katinui, V. Krušui ir kitiems.

Be savo sąjungos veiklos, jos mirusių narių memorialų, „Varpe” daug medžiagos skiriama ideologijai ir dienos aktualijoms, laisvės kovų prisiminimams. Skyrelyje „Įvykių atgarsiai“ akcentuojami kai kurie ryškesni įvykiai, susiję su bendra veiklos linija. Skaitytojų bei bendradarbių literatūriniai bandymai, praeities kovų poezija įkeliama su rubrika „Kūrybinio nerimo aidai“. Paskutiniame leidinio puslapyje – „Juokai pro ašaras“. Tai politinių anekdotų skyrelis. Leidinys iliustruojamas patriotinio turinio nuotraukomis. „Varpas“ pasiekia ir tolimąją Australiją, Vokietiją, Lenkiją, JAV.

Susisiekus su JAV šalpos fondu, LLKS organizavo paramą buvusiems laisvės kovotojams, palaikomi ryšiai su kitomis organizacijomis.

Laisvės kovų dalyviai išleidžia monografinius leidinius, prisiminimus, okupacijos metų savos kūrybos rinkinius. Tai V. Korsakas, V. Gurskis, E. Burokas, J. Grušys-Žilvinas.

Laisvės kova ir jos sargyba tęsis tol, kol bus gyva tauta.

Juozas Grušys

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGAI – 70 METŲ

Lietuvos nesipriešinimas pirmajai sovietinei okupacijai įėjo į mūsų istoriją kaip įvairiai istorikų vertinamas reiškinys. Partizanų, politinių kalinių, laisvės kovotojų aukos, tremtinių kančios neleidžia pamiršti šio istorijos fakto.

Nesipriešinimas okupacijos pradžioje, sekant įvykius Lietuvoje, gal ir buvo ir dėsningas, nes, pirmiausia, atspindėjo tautos santūrumą, tvarkingumą, taikingumą, antra – sovietų klastą ir sugebėjimą pasinaudoti mūsų taikiais, patikliais santykiais su kaimynais. Sovietų Sąjunga, grąžindama Lietuvai Vilniaus kraštą, tapo tarsi jos bičiulė, bet netrukus okupavo mūsų šalį. Tai įvykdyta palankiausiu laikotarpiu, kai, susitarę du agresoriai, ruošėsi įsiveržti į Baltijos valstybes. Lietuvos okupacija buvo padiktuota iš viršaus, iš agresoriaus pusės, o pasipriešinimas kilo iš vidaus – iš tautos gelmių. Masinis teroras, spartus krašto sovietinimas įtikino tautą, kad taikus pasidavimas veda į prapultį. Praslinkus keliems mėnesiams po okupacijos, tauta, ypač jaunimas, atsitokėjo. Įvairios pogrindinės inteligentų, jaunimo grupelės pradėjo jungtis į stambius darinius. 1940m. spalio pradžioje buvo įkurta vieninga pasipriešinimo organizacija Lietuvos aktyvistų frontas. Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga buvo įkurta tų metų gruodžio 26 d. Jos veiklą galima būtų suskirstyti į kelis etapus: aktyvi neginkluota kova prieš sovietinius ir fašistinius okupantus, kova prieš Armijos Krajovos žiaurumus ir užmačias karo metu, ginkluota rezistencinė kova Lietuvoje, sovietiniuose lageriuose bei aktyvi LLKS diplomatinė kova prieš Lietuvos okupaciją užsienio valstybėse, veikla atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę.

LLKS įkurta kaip pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizacija. Steigėjai buvo tautiškų, patriotinių pažiūrų inteligentijos atstovai. Jie priešinosi sovietų, o vėliau ir vokiečių okupacijai. LLKS vadovybė sukūrė visą Lietuvą apimantį konspiracinį bendražygių tinklą. Organi-

zacijos veikla buvo suskirstyta į keturias apygardas ir veikė kiekviename apskrities mieste. 1941 m. pavasarį, LLKS įsijungus į LAF, sudaryta bendra vadovybė su plačiai išsišakojusiu tinklu šalyje ir užsienyje. Pagrindinis tikslas – pasiruošti ginkluotam sukilimui. Tai ir buvo pasiekta. Pirmasis bolševikmetis sukrėtė tautą, pareikalavo daug aukų, tačiau užsibaigė valios pasireiškimu atgauti suverinitetą. Jį įkūnijo Laikinoji Lietuvos vyriausybė.

LLKS veikla vokiečių okupacijos metais laisvės kovos istorijoje yra savotiškas trijų metų intarpas: kitoks priešas, kitokia priespauda, kitoks pasipriešinimas. Pradžioje Lietuvos visuomenė į vokiečių karius žiūrėjo kaip į išvaduotojus, tačiau neilgai. Ypač naujo okupanto veidą atskleidė žiaurus elgesys, žydų žudynės. Po šešių savaičių Laikinosios vyriausybės veikla buvo uždrausta. LAF kartu su LLKS dar kurį laiką veikė viešai ir 1941 m. rugsėjo 20 d. paskelbė memorandumą, kuriuo protestavo prieš Lietuvos Nepriklausomybės paneigimą. Tačiau jau kitą dieną vienas iš memorandumo kūrėjų – Leonas Prapuolenis – buvo suimtas ir išsiųstas į Dachau koncentracijos stovyklą. Dar po dienos LAF veikla buvo uždrausta. LLKS pasirinko pasyvų kovos kelią. 1941m. spalio mėn. paskelbė atvirą laišką, atsiskyrė nuo LAF ir perėjo į veiklą pogrindyje. Prasidėjus sugriežtėjusioms vokiečių represijoms, LLKS vėl buvo priversta įsijungti į Vyriausiąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą. Vokiečių okupacijos metais LLKS sudarė daugiau kaip 5000 prisiekusių narių. LLKS spauda ėjo įvairiais pavadinimais: „ Laisvas žodis“, „Apžvalga“, „Laisvės kovotojas“. Pastarasis 1942–1944m buvo leidžiamas du kartus per mėnesį ir pasiekė net 5000 egzempliorių tiražą. Jis buvo leidžiamas Kaune E. ir V. Paragių taip pat A. Mildažio sodybose, V. Bakūno, K. Brazausko, I. Kurkliečio, V. Paragio, J. Mildažio, Z. Zubrio, A. Vokietaičio pastangomis. LLKS Kaune turėjo radijo stotį „Laisvoji Lietuva“, kurios laidos buvo girdimos Švedijoje ir kitose valstybėse. Beje, Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus taip pat buvo LLKS narys, platino nelegalią spaudą, dalyvavo Sedos kautynėse.

Apie LLKS veiklą pirmosios sovietinės okupacijos laikotarpiu ir

karo metu plačiai aprašyta Algirdo Vokietaičio ir Juozo Grušio knygoje „LLKS 1940–2000“, Mečislavo Treinio „Gyvenimas – Meteoro skrydis“, Jūratės Vyliūtės „Kapitono Igno Byla“ ir „Brolis Vincentas“, dr. Algirdo Vokietaičio „Raštai“ knygose.

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, daug aktyvių narių pasitraukė į užsienį arba stojo į ginkluotą partizaninę kovą prieš okupantus. Žuvusiuosius bei suimtuosius pakeisdavo studentai, moksleiviai ir kiti patriotai. Daugelis jų atsidūrė kalėjimuose, lageriuose. Jiems ir kilo idėja lageriuose atkurti LLKS. Ten 1954 m. Sąjunga leido laikraštėlius „Šiaurės pašvaistė“, „Protėvių keliu“, „Varpas“, „Nepriklausoma Lietuva“. LLKS lageriuose organizavo politinių kalinių sukilimus, streikus, vykdė diversijas, sprogdino šachtų techninius įrenginius, reikalavo laisvės. 1955 m. suorganizuotas visuotinis Vorkutos sukilimas. Šis ir kiti kalinių sukilimai privertė sovietų vyriausybę paleisti į laisvę milijonus kalinių.

Aktyviausi pasipriešinimo ir streikų organizatoriai buvo S. Ignatavičius, I. Uogintas, E. Burokas,V. Vaineikis, E.Laugalys, Petras Aleksiūnas, E. Smetona, A. Lukoševičius, V. Šiška, P. Vaverskis, P. Vaičekauskas, P. Zagreckas, J. Šilinas, J. Grušys, L. Bručas, V. Korsakas, V.Svilas, E. Svilainis, F. Kirvelaitis ir daugelis kitų. Jiems surįžus iš lagerių į Lietuvą, kova buvo tęsiama. 1956 m. LLKS vadovavo generolas M. Pečiulionis, nuo 1960 m – P. Paulaitis. LLKS 1975–1988 m. Lietuvoje vėl pradėjo leisti pogrindinį laikraštį „Varpas“. Ypač aktyviai „Varpo“ leidyboje dalyvavo Vytautas ir Stasė Vaineikiai, Edvardas ir Antanas Burokai, kun. J. Dabravolskas, Petras Grainys, Jonas Kujelis, Vincas Korsakas, Stasys Ulevskis ir kiti.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais LLKS nariams atrodė, kad Laisvė 1990-siais iškovota, jog po kančių ir vargų galima ilsėtis ir džiaugtis, nes tikslas pasiektas. Deja, apsirikome. Buvusioji sovietinė nomenklatūra sugrįžo į valdžią nepriėmus desovietizacijos įstatymo ir užėmė postus visose aukščiausiose šalies institucijose, toliau valdo spaudą, televiziją, ekonomiką, svarbiausius strateginius objektus, ban-

kus. Mokslo ir mokymo įstaigose, mokyklose, teismuose išliko sovietine ideologija persisunkę funkcionieriai su savais filosofais ir tarnautojais.

1995 metais LLKS aktyvas Vilniuje oficialiai įregistravo LLKS ir jos leidinį „Varpą“. LLKS užsibrėžė tikslą viešinti neokomunistų, įvairaus plauko kosmopolitų, globalistų kenksmingas valstybei užmačias, pasisakyti vidaus ir užsienio politikos klausimais, auklėti jaunimą patriotine dvasia, ginti žmogaus teises ir laisves, rinkti istorinę medžiagą apie laisvės kovas, remti Laisvės kovotojus ir jų šeimas.

Didelį vaidmenį, skleisdamas Tėvynės meilės, patriotizmo idėjas, atlieka Algimanto Zolubo redaguojamas mūsų leidinys „Varpas“. Kitąmet turėtume išvysti 200-ąjį jo numerį. Produktyviai pastaraisiais metais dirbo šviesios atminties Vilius Bražėnas, išleidęs 4 knygas bei daugybę publicistikos straipsnių, Edvardas Burokas – „Pūtėme prieš vėją“ keturis tomus apie politinių kalinių veiklą sovietiniuose lageriuose, jų dalyvavimą streikuose, Petras Girdzijauskas – „Partizanų išrinktas Lietuvos prezidentas“, Eugenijus Stancikas –apie jaunimo pogrindines organizacijas. LLKS rūpesčiu 2003 m. pastatytas kryžius kovojusiems ir žuvusiems už laisvę Lukiškių aikštėje, aktyviai dalyvaujame tvarkant N. Rasų karių kapus, valstybės vadovų, generolų, dvasininkų, partizanų, laisvės kovotojų, sukilėlių, nukankintų įvairiose vietose, įamžinimu kenotafuose. LLKS pastangomis šiemet, pažymint Kovo 11-ją bei LLKS įkūrimo sukaktį greta Nepriklausomybės aikštės pastatytas paminklas „Žinia“.

Minėdami LLKS 70-metį, lenkiame galvas prieš LLKS kūrėjus Vytautą ir Zenoną Blynus, nukankintus sovietiniuose lageriuose, Klemensą Brunių, žuvusį KGB organizuotame autoįvykyje, Igną Vylių, sušaudytą Tuskulėnų dvare, Antaną Valiukėną, KGB suimtą ir dingusį be žinios. Lenkiame galvas prieš Izidorių Kurklietį, Juozą Rudoką, Aleksandrą Viršilą, kurie buvo nužudyti vokiečių koncentracijos stovyklose.

LLKS narių dar laukia dideli darbai, siekiant, jog deramai būtų įvertintas laisvės kovotojų žygdarbis, kad Vilniuje būtų pastatytas pa-

minklas kovojusiems ir žuvusiems už Lietuvos laisvę patriotams.

Nuoširdžiai sveikinu visus LLKS narius, veteranus ir jaunimą su mūsų garbingos Sąjungos apvaliu Jubiliejumi, linkiu dar didelių darbų Tėvynės labui.

Minint LLKS 70 metų sukaktį, jos veiklą ir siekius atspindi mūsų himno žodžiai, kuriuos parašė Juozas Grušys:

Sutrupinę visų vergijų pančius,
Atgavę Laisvę žemėje gimtoj,
Kartojam priesaiką, kaip maldą šventą:
JEI REIKS, UŽ LAISVĘ MIRSIME KOVOJ.
Tepadeda mums Dievas.

LLKS valdybos pirmininkas Jonas Burokas

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS NARIAI

ARŪNAS ABRAITIS

Arūnas Abraitis gimė 1965 m. spalio 20 d. Vilkaviškyje. Mama Albina Abraitienė – senatvės pensininkė, tėvas Juozas Vitas Abraitis miręs. Užaugo septynių vaikų šeimoje.

1984 m. baigė Vilkaviškio neakivaizdinę vidurinę mokyklą. Nuo 1984 iki 1986 m. tarnavo sovietų armijoje. 1992 m. įstojo į Policijos akademijos neakivaizdinio mokymo fakultetą, kurį baigė 1996 m. ir gavo teisės bakalauro diplomą. 1996 m. tęsė studijas Teisės akademijoje (Policijos akademijos teisių perėmėja). Ją baigė 1998 m. ir gavo teisės magistro diplomą.

Nuo 1987 m. vasario 1 d. iki 2005 m. spalio 13 d. dirbo vidaus reikalų sistemoje. Šiuo metu yra Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pensininkas. 2005 m. lapkričio 18 d. Lietuvos advokatų tarybos sprendimu įtrauktas į Lietuvos praktikuojančių advokatų sąrašą.

2005 m. sausio 6 d. Lietuvos Prezidento dekretu apdovanotas Sausio 13-osios Atminimo medaliu.

Jokiai politinei partijai nepriklauso.

KAROLIS ABRAMAITIS – KARALIUKAS

Karolis Abramaitis–Karaliukas gimė 1915 m. Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. kovo mėn. Tų pačių metų liepos pabaigoje legalizavosi. 1946 m. gegužės mėn. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. kalėti. 1956 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

BRONIUS ABRAMAVIČIUS – ABRAMAITIS – SPYGLYS

Bronius Abramavičius–Abramaitis – Spyglys gimė 1914 m. Šunkarių k., Jankų vls., Šakių apskr. 1938 m. baigė Kauno karo mokyklą. Tarnavo LDK Birutės antro ulonų pulko antrame eskadrone Vilkaviškyje jaunesniuoju leitenantu. 1944 m. pasitraukė į Vakarus.

Raudonajai armijai užėmus atsitraukimo kelius, grįžo į Lietuvą ir 1945 m. balandžio mėn. išėjo į mišką vadovauti besikuriantiems partizanų būriams. Daug prisidėjo prie Stirnos rinktinės kūrimo, suvienydamas atskirai veikiančius būrius. Nuo 1945 m. rugpjūčio mėn. rinktinės vadas. Žuvo išduotas 1945 lapkričio 20 d. Degučių k., Jankų vls., Šakių apskr. rinktinės štabo būstinėje kartu su štabo viršininku S. Grigu – Aru, dviem partizanais ir sodybos šeimininku Juozu Tamaliūnu.

VALDAS ADAMKUS

Lietuvos Respublikos Prezidentas

Valdas Adamkus gimė 1926 11 03 Kaune. Nuo 2-jų metukų gyveno su motina. Tėvas Ignas Adamkavičius – Nepriklausomybės kovų savanoris, 1918-1919 m. buvo vienas pirmųjų Lietuvos karo aviacijos mokyklos vadovų.

Valdas Adamkus, baigęs J. Jablonskio pradinę mokyklą, 1939 m. pradėjo mokytis Kauno „Aušros“ berniukų g-joje. 1941 – 1944 m. jis dalyvavo antinaciniame pasipriešinime, tapęs Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariu. Su kitais leido ir redagavo pogrindinį laikraštį „Jaunime, budėk“, buvo išleista ir išplatinta apie 16 numerių. Gestapui suėmus vieną iš laikraščio leidėjų Gabrielių Žemkalnį, Valdas Adamkus gyveno nelegaliai.

1944 m. liepos mėn. sovietų armijai priartėjus prie Vilniaus, šeima susiruošė trauktis į Vakarus. Po 2-jų savaičių jie pateko į Vroclavą (Breslau). Valdas puoselėjo viltį grįžti į Lietuvą, nes Žemaitijoje kūrėsi pasipriešinimo sovietams daliniai. Ir sugrįžo, per Berlyną, Karaliaučių, Įsrutį, Kretingą, Telšius iki Sedos, kur buvo paskirtas į Antrojo pulko antrojo bataliono štabą vertėju (juo buvo iki 1944 10 10 smarkaus sovietų puolimo). Tai buvo paskutinis lietuvių karių mėginimas ginti Žemaitijos žemę, tačiau raudonarmiečių lavinos jie buvo tiesiog nušluoti.

Valdas Adamkus vargais negalais pasiekė Berlyną, po to Halę,

kur jį išvadavo amerikiečiai ir, patekęs į Viurcburgą, išgirdo, kad vokiečiai kapituliavo. Nuvyko į Bavariją, Eichštate Rebdorfo vienuolyne besikuriančią karo pabėgėlių lietuvišką gimnaziją, kurią baigė 1946 m. ir Miunchene įstojo į Maksimiljano u-to Gamtos-biologijos fakultetą. 1947 m. jis išvyko į Augsburgą. Čia dalyvavo veikloje sporto klubo „Švabija“, kuriame buvo šuolio į aukštį (175 cm.) nugalėtojas. Tapo YMCA atstovu emigracinėje tranzitinėje stovykloje, per kurią į JAV, Kanadą, Australiją išvykdavo tūkstančiai pabėgėlių.

1949 m. V. Adamkus atvyko į Niujorką, iš ten į Čikagą ir pradėjo dirbti f-ke. 1951 m. susituokė su Alma Nutautaite ir persikėlė į Rokfordą. 1952 m. buvo pašauktas tarnybon į JAV reguliariąją armiją. Apmokymus praėjo Misūrio valstijos Fort Lenardvudo stovykloje. Iš ten, kaip mokantį 5 kalbas perkėlė į Čikagą. Greitai buvo paleistas iš nuolatinės karinės tarnybos ir devynerius metus kas savaitę turėdavo atvykti į armijos rezervo štabą bei atlikti nurodytas užduotis, nors 1952 m. grįžo į Čikagą ir pradėjo studijuoti inžineriją Ilinojaus u-te, kurį baigė 1961 m. 1966-68 m. – Santaros-Šviesos federacijos pirmininkas. Kartu su kitais Adamkus rengė protesto akcijas prieš Lietuvos okupaciją. 1970-81 m. JAV 5-jo (didžiausio) gamtos apsaugos regiono (Ilinojaus, Indijanos, Mičigano, Minesotos, Ohajo ir Viskonsino v-jos) viceadministratorius, 1981-1997‘siais administratorius valdytojas. 1983-97 m. buvo JAV paramos Baltijos šalims aplinkos apsaugos srities koordinatorius. Nuo 1988 m. įsitraukė į Lietuvos politinį ir visuomeninį gyvenimą: rėmė Sąjūdį, buvo vienas iš VDU atkūrimo iniciatorių. 1991 m. įsteigė kasmetinę (daktaro V. Adamkaus) premiją. Jis – 10-ties universitetų (tarpe jų VU, KTU, LŽŪU) garbės daktaras.

1998 m. Valdas Adamkus išrinktas Lietuvos Respublikos Prezidentu. 2004 m. jis pakartotinai išrinktas LR Prezidentu pirmalaikiuose rinkimuose. Būdamas valstybės vadovu, V. Adamkus stiprino Lietuvos integraciją į Vakarų demokratinių valstybių tarptautines organizacijas, iškėlė spartaus šalies modernizavimo idėją ir nuosekliai rėmė jos įgyvendinimą. Parašė atsiminimų knygas „Likimo vardas-Lietuva“ (1997 m.), „Be nutylėjimų“ (2004 m.).

Apdovanotas JAV Prezidento aukšč. apdovanojimu už vadybinį darbą federalinėje tarnyboje (1995 m.), JAV gamtosaugos aukso medaliu (1998 m.), suteiktas UNESCO geros valios ambasadoriaus vardas (2003 m.), LR Prezidento dekretu Vytauto Didžiojo ordinu su aukso grandine.

Šaltiniai:
Visuotinė lietuvių enciklopedija I t., 73-74 psl.,
Laisvės kovų archyvas 25 t. (1999) 220-226 psl.,
Vadas Adamkus „Likimo vardas – Lietuva“ (1998),
J. Grušys „Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 1940 – 2000“ (2001), 427 psl.,
Valdas Adamkus „Be nutylėjimų“ (2004).

PRANAS ADOMAITIS – BARZDUKAS

Pranas Adomaitis–Barzdukas gimė 1917 m. Laučiškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio pradžios. Rugpjūčio mėn. legalizavosi. 1946 m. gegužės mėn. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

MANTAS ADOMĖNAS

Mantas Adomėnas gimė 1972 m. spalio 1 d. Vilniuje, – politinis veikėjas. 1979–1990 m. mokėsi Vilniaus 41-ojoje vidurinėje mokykloje, 1990–1996 m. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete studijavo klasikinę filologiją, 1996–2000 m. – Kembridžo universiteto (Jungtinė Karalystė) filosofijos doktorantas, apsigynė daktaro disertaciją.

M. Adomėnas dirbo dėstytoju Kembridžo universitete, Politinės visuomenės institute, buvo Demokratinės politikos instituto prezidentas, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pavaduotojo A. Kubiliaus patarėjas, turėjo daug atsakingų visuomeninių pareigų. Jis – Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto docentas.

Tėvynės sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai partijos narys. 2008 m. išrinktas Seimo nariu.

JUOZAS AIDUKEVIČIUS

Juozas Aidukevičius gimė 1908 m. Marijampolės apskr. Ašmentų gyvenvietėje neturtingo ūkininko šeimoje. Buvo Lietuvos partizanų rėmėjas. Areštuotas 1948 08 25 ir 1949 03 05 pagal Rusijos Federacijos baudž. kodekso 58-1a ir 58-11 str. Nuteistas kalėti 8 metus. Kalėjo Taišete, Bratsko lageryje Nr. 7, paskui – Magadane.

Išleistas į laisvę 1955 03 19. Reabilituotas 1990 11 06.

JUOZAS ALEKSA – ARAS

Juozas Aleksa–Aras gimė 1924 m. Šilvėnų k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Būrio vado pavaduotojas. Žuvo 1946 m. sausio 6 d.

PETRAS ALEKSIŪNAS

Gimė 1928 02 22. 1947 11 10 suimtas. Kalėjo Kauno miesto kalėjime, nuo 1948 03 13 – Vilniaus Lukiškių kalėjime. Ypatingojo pasitarimo nutarimu už dalyvavimą „kontrrevoliuciniame tautiniame būryje" pagal RSFR BK 58-1 "a" ir 58-11 straipsnius nuteistas kalėti 10 metų pataisos darbų lageryje. 1948 m. išvežtas į Oršos persiuntimo kalėjimą, paskui į Sverdlovsko kalėjimą, į Karagandos sritį, Karabaso persiuntimo lagerį, iš ten – į Temir-Tau lagerį (statybos, kaučiuko ir karbito fabriką). Iš čia perkeltas į Karabaso persiuntimo lagerį, Karagandos šachtą Nr.2 – anglių pramonės zoną, iš jos - į Dolinskos tardymo izoliatorių, kuriame buvo tardomas 3 mėnesius dėl dviejų Lietuvoje neva padarytų „nusikaltimų". Nesurinkus įrodymų, išsiųstas į Dolinskos lagerį, kur kalėjo su kriminaliniais nusi-

kaltėliais. Iš Dolinskos lagerio buvo išvežtas į Steplagą, Spaskos lagerį, katorgos darbams.

Nuo 1949 m. Sovietų Sąjungoje politiniai kaliniai buvo atskirti nuo kriminalinių. Petras pateko į Kemerovo srities Olžeraso gyvenvietės Kamyšlago 1-ąją lagerio zoną. Čia už lietuvių kalinių pasipriešinimo organizavimą, buvo baustas 2 kartus po 7 paras karcerio, po to dar 15 parų karcerio ir 2 mėn. BUR'o (barak usilennovo režima).

1949 m. pabaigoje Aleksiūnas gavo siuntinį iš Lietuvos Vyčio apygardos vado A. Smetonos (Žygaudo). Džiovintame sūryje išgręžtoje skylutėje buvo laiškutis. Jame parašyta, kad yra atkurta LLK sąjungos veikla ir nuoroda: „Nesėdėkite ramiai, kurkite LLKS". Kaliniai ėmėsi kurti LLKS – pogrindžio organizaciją lageryje. Pradininkai: leitenantas Antanas Kulikauskas (buvęs Dainavos rinktinės vadas), Petras Aleksiūnas, Vytautas Svetikas. Vėliau jie subūrė ir 2-ąją grupę: Kostas Anza, Juozas Pikauskas, Alfonsas Šikšnius; 3-ąją grupę: Povilas Kriščiūnas, Jonas Barkas, Kazys Vasiliauskas; 4-ąją grupę: Antanas Banionis, Pranas Garbinčius, Algis Ašauskas. Buvo įsteigtos ir dar dvi grupės. Lietuviai skatino ir ukrainiečius kurti išsilaisvinimo organizaciją. LLKS nariai turėjo ryšį su Lietuva – su partizanų apygardos vadu Mykolu Šemežiumi (Aras). 1953 m. ryšys nutrūko. Lageriuose jie patys kūrė vidinę tvarką, gynė skriaudžiamuosius, bausdavo skriaudėjus.

1953 m. iš Kamyšlago lagerio 1-os ir 2-os zonos daug aktyvių lietuvių ir ukrainiečių pateko į Vorkutos lagerį. 1953 03 05 išvežė Antaną Banionį, Algį Lisauską, Praną Garbinčių, Vytautą Svetiką. LLKS pogrindžio nariai Kostas Anza, Juozas Pikauskas, Alfonsas Šikšnius buvo išskirstyti po įvairias šachtų zonas. Vorkutos lagerio 11-os šachtos zonoje kaliniai ėmė kurti LLKS pogrindį ir organizuoti jo veiklą. Pirmieji aktyvistai: Kazys Lašinskas ir Jonas Tarankus. Iš zonos buvo išvyti skriaudikai – čekistų pagalbininkai. Dėl to lietuvius vėl išskyrė: A. Banionį ir A. Lisauską – į 9-10 šachtų zoną; Petrą Aleksiūną, K. Lašinską, J. Tarankų ir P. Garbinčių – į 3-čią šachtą. Čia jie vėl ėmė organizuoti LLKS veiklą.

Tarp kalinių Petras turėjo autoritetą, drausmindavo juos, kvietė vienytis, ruoštis streikui. 3-čios šachtos (zonos) lietuvių skyriaus politiniai kaliniai išrinko P. Aleksiūną LLKS pogrindžio vadovu. 3-čios šachtos LLKS pogrindinis komitetas: LLKS vadovas – Petras Aleksiūnas, žvalgyba ir kontržvalgyba rūpinosi Leonas Mačionis ir Antanas Jankauskas, propaganda – Adomas Margis ir Adomas Lučinskas, drausmės užtikrinimu – Vytautas Petckus ir Jonas Tarankus.

Streikui ruošėsi kiekviena šachtos zona, išsirinkusi LLKS vadovą ir komitetą. P. Aleksiūnas duodavo nurodymus komiteto nariams aptarti rengiamo streiko klausimus.

Einant 4-os šachtos kaliniams iš darbo, buvo nušauti 2 kaliniai (vienas iš jų lietuvis. Tai atsitiko 1955 07 18). Šis įvykis sukėlė didelį pasipiktinimą. Pamaina grįžo atgal į šachtą, o iš zonos niekas nebeišėjo į darbą. Petrui reikėjo dėti daug pastangų, kad sulaikytų kalinių pasipiktinimą ir neišprovokuotų susidorojimo, kaip kad 29-oje šachtoje 1953 m., kai buvo daug aukų ir sužeistų. Reikėjo skubiai ir teisingai priimti sprendimus, apgalvoti, kad nesuklystų. Zona buvo apsupta kariuomenės su kulkosvaidžiais ir kita ginkluote, suvažiavo medicinos pagalbos tarnybos, priešgaisrinės mašinos, bokšteliuose stovėjo po 2 kulkosvaidininkus. Zoną filmavo ir fotografavo. Prie lagerio sargybos vartų (vachtos) Petras paskyrė kontržvalgybininkus, kuriems buvo įsakyta neįleisti į zoną prižiūrėtojų, kareivių ir pabėgusių kalinių. Buvo ir išsišokimų: kaliniai mėtė akmenis į garsiakalbius, bet greitai susitarta to nedaryti, kad nebūtų dingsties susidorojimui. „Stukačiai“, kurie bendradarbiavo su čekistais, buvo izoliuoti. Kalinių šūkis: „Mirtis arba Laisvė”.

Baigėsi grasinimai, atvyko derybininkai iš Maskvos, generalinio prokuroro pavaduotojas gen. majoras Jagorovas. Valdžia pažadėjo suteikti laisvę, peržiūrėti bylas ir sumažinti bausmes, palengvinti gyvenimo ir darbo sąlygas, nesuimti ir nebausti sukilimo dalyvių (šis pažadas buvo apgaulė). Streiką nutraukus, P. Aleksiūnas pasodintas 15 parų į karcerį, po to nuvežtas į Jun Jagos ypatingąjį baudžiamąjį lagerį

6 mėnesiams (už „sabotažą ir vadovavimą streikui"), paskui – į 5-ąjį spec. baudžiamąjį Intos lagerį (6 mėnesiams).

SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Komisijos 1956 08 15 nutarimu, atlikęs bausmės laiką, P. Aleksiūnas iš įkalinimo įstaigos paleistas. Parvyko į Panevėžį. Kaune gyventi jam buvo uždrausta.

LLKS narys. Už 1955 m. Vorkutoje sukilimą jam suteiktas Kario savanorio statusas (2008). Apdovanotas Lietuvos savanorio medaliu.

VACLOVAS ALKSNINIS

Vaclovas Alksninis gimė 1902 m. gruodžio 15 d. Seinų apskr. Karininkas, visuomenininkas, Lietuvos kariuomenės savanoris kūrėjas, Šaulių sąjungos Šakių rinktinės vadas. 1943 m. vokiečių Gestapo suimtas ir išvežtas į Štuthofo koncentracijos stovyklą. Po šešių mėnesių kalinimo paleistas.

V. Alksninis buvo Lietuvių tremtinių bendruomenės Miuncheno apylinkės ir apygardos vadovybių narys, Antibolševikinio tautų bloko (ABN) vienas kūrėjų. Atvykęs į Ameriką, savo tėvynę atstovavo LLKS Vyriausiame Lietuvos išlaisvinimo komitete, taip pat dalyvavo daugelyje kitų organizacijų. Bendradarbiavo „Trimite", „Kary", „Vienybėje", „Dirvoje", „Darbininke".

Mirė Niujorke.

BIRUTĖ VIDAUSKAITĖ – ANDZIULIENĖ

Gimė 1950 12 12 Raseinių r., Viduklės valsč. Trepėnų k. 1968 m. baigė Viduklės vidurinę mokyklą ir pradėjo dirbti Raseinių žemės ūkio susivienijime kartotekininke-buhaltere. 1970 m. atvyko į Kauną. Mokėsi P. Mažylio medicinos mokykloje. 1973 m. ją baigė, įgijo medicinos sesers specialybę. Buvo paskirta

dirbti į Romainių tuberkuliozinę ligoninę.

1979 m. susituokė su V. Andziuliu, padėjo jam dirbti pogrindinėje spaustuvėje, ją saugojo. Abu augino 4 vaikus.

Dabar – antraeilėse pareigose „ab“ spaustuvės–muziejaus vyresnioji muziejininkė.

VYTAUTAS ANDZIULIS

Gimė 1930 07 04 Šėtoje, mokytojų šeimoje. 1948 m., įgijęs spaustuvininko specialybę, dirbo įvairiose spaustuvėse: Kaune (1948–1954), Kupiškyje (spaustuvės vedėju 1954–1957), Troškūnuose (1957–1959). Vėliau grįžo į Kauną, dirbo buv. „Varpo” spaustuvėje rinkyklos vedėju, cecho viršininku, direktoriaus pavaduotoju, gamybos sk. viršininku, dėstė Kauno technologijos technikume.

1978–1980 m. Kauno rajono Salių kaime po savo gyv. namu įrengė nelegalią „ab” spaustuvę-leidyklą. Joje nuo 1980-1990 m. atspausdino 23 pavadinimų religinio, istorinio, patriotinio turinio leidinių. Bendras tiražas apie 138 000 egz. Dabar čia yra pogrindžio spaustuvė-muziejus, Vytauto Didžiojo karo muziejaus padalinys.

V.Andziulis – pasipriešinimo sovietiniam režimui dalyvis.

ROMANAS ANIULIS

Gimė 1940 04 25 Raseinių r. Betygalos valsč. Litvinų k. tarnautojų šeimoje. Mama iš Litvinų k. 1918 m. išvyko į Kauną ir pradėjo dirbti Silvos audimo fabrike audėja. Tėvas, taip pat kaunietis, dirbo siuvimo ateljė siuvėju.

1944 m., besitraukiant vokiečiams, tėvas irgi paliko Lietuvą, savo žmoną ir sūnų Romą. Jiems abiem po karo teko gyventi tai Litvinuose,

tai Berteškiuose, nes savo namų neturėjo. Gražų tėvo namą Raseiniuose traukdamiesi vokiečiai sudegino. Galiausiai apsigyveno Litvinų k.

1947 m. Romanas pradėjo lankyti pradžios mokyklą. Ją baigęs, mokėsi Betygalos vidurinėje mokykloje. 1949 m. prasidėjo prievartinė kolektyvizacija. Iš žmonių buvo atimami pastatai, gyvuliai, žemės ūkio inventorius. Tvarkingesni ūkininkai – tremiami į Sibirą. Siautėjo stribai ir kolaborantai. Plėtėsi pasipriešinimas okupantams.

Iš daug vyresnių žmonių R. Aniuliui teko išgirsti pasakojimų apie Lietuvos partizanų kovas, kaip jie ryžtingai ir išradingai sumušdavo stribų ir garnizonų būrius. Vietiniai žmonės džiaugdavosi partizanų pergalėmis. Jis su mama dirbo kolchoze (nuo 1949 m.), nieko negaudami už darbadienius.

1962 m. Romanas išvyko į Vilnių mokytis statybos mokykloje. Vėliau įstojo į Vilniaus Statybos technikumą, kurį baigė 1972 m. Dirbo Vilniaus rajono žemės ūkio valdyboje vyresniuoju techninės priežiūros inžinieriumi, vėliau inžinieriumi Vilniaus miesto Kapitalinės statybos valdyboje, konstruktoriumi Vilniaus darbininkų gydymo profilaktoriume.

1990 m. jis įstojo į Nepriklausomos Lietuvos savanorių būrį. Buvo paskirtas dirbti budinčiuoju Eišiškių pasienio užkardoje. 1991 m. perkeltas ginti Seimo ir Vyriausybės rūmus nuo sovietinių okupantų grėsmės. 1991 m. kovo mėn. jau dirbo Lietuvos buitinės chemijos įmonėje. Ten dirbdamas, įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą. Remia LLKS veiklą. R. Aniuliui pavesta saugoti Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vėliavą.

JONAS ARDICKAS – ARAS

Jonas Ardickas–Aras gimė 1916 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Gyveno Liukų k., Slavikų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. liepos mėn. Legalizavosi 1946 m. kovo mėn., buvo suimtas ir nuteistas kalėti 7 m. lageryje.

ANICETAS ARMINAS

LLKS narys, choro dirigentas, pedagogas, humanitarinių mokslų daktaras. Gimė 1931 m. Lazdijų rj., mirė 1998 m. sausio 26 d. Vilniuje.

1946–1950 m. Kauno J. Gruodžio muzikos mokykloje mokėsi vargonuoti ir diriguoti. 1950–1955 m. studijavo Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (vyr. dėst. J. Motiekaičio klasė). 1955–1958 m. choro dirigavimo studijas tęsė Leningrado valstybinės N. Rimskio-Korsakovo konservatorijos aspirantūroje.

1958–1970 m. jis – Lietuvos valstybinės konservatorijos Choro dirigavimo katedros vyr. dėstytojas, nuo 1969 m. e. doc. Pareigas, 1964 – 1970 m. – Choro dirigavimo katedros vedėjas ir studentų choro studijos vadovas. Jis pirmasis chorą perskyrė į dvi dalis: studijų ir koncertuojančią. Pastarojoje dainavo gerus balsus turintys studentai. Choro repertuarą papildė sudėtingesniais lietuvių ir užsienio kompozitorių kūriniais, pagyvino jo koncertinę veiklą.

Nuo 1977 m. Arminas – Šiaulių pedagoginio instituto Muzikos katedros vyr. dėstytojas, nuo 1979 m. docentas, 1978–1981 m. – merginų choro „Pavasaris“ meno vadovas ir dirigentas. Merginų choras koncertavo Lietuvoje ir Lenkijoje, dalyvavo 1980 m. respublikinėje dainų šventėje ir 1981 m. Baltijos respublikų studentų dainų šventėje „Gaudeamus-VIII” Rygoje. 1981–1983 m. jis – Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetų Choro dirigavimo katedros docentas, vėliau e. prof. pareigas. 1989–1992 m. Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi instituto Muzikos katedros vedėjas, nuo 1990 m. profesorius, vadovavo muzikos mokytojų mišriajam chorui. Nuo 1992 m. rudens A. Arminas – Lietuvos muzikos akademijos Kauno fakulteto Choro dirigavimo katedros profesorius, 1992–1994 m. – choro studijos vadovas. Chorą parengė 1991 m. Pasaulio lietuvių dainų šventei Kaune ir Vilniuje. Nuo

1995 m. iki mirties – Muzikos pedagogikos katedros profesorius. Aukštosiose mokyklose išugdė būrį gerų chorvedžių.

1975–1993 m. jis taip pat Vilniaus miesto vyrų choro „Varpas“ meno vadovas ir dirigentas, surengė daug koncertų Lietuvoje, Prancūzijoje, Jugoslavijoje, Kuboje, Rusijoje, Ukrainoje, Čekoslovakijoje ir kitur. Chorą parengė dainų šventėms ir chorų sąskrydžiams. 1980 ir 1985 m. respublikinių dainų švenčių konkursuose „Varpui“ pripažintas geriausio Lietuvoje vyrų choro vardas. “Varpas” yra laimėjęs prizinių vietų ir kituose respublikiniuose konkursuose. Paskutinį kartą A. Arminas šiam chorui dirigavo 1996 m. kovo 23 d. Vilniaus universiteto didžiojoje auloje vykusiame kolektyvo 40-mečio jubiliejiniame koncerte.

A. Arminas – respublikinių dainų švenčių konsultantas, chorų apžiūrų ir konkursų žiuri pirmininkas arba narys respublikinėse dainų šventėse (1977, 1980, 1985 m.), Baltijos respublikų studentų dainų šventėse “Gaudeamus” (1963, 1981 m.) – dirigentas. Jis dirigavo respublikiniuose moterų ir vyrų chorų sąskrydžiuose Šiauliuose (1978, 1983 m.), Lietuvos tautinėje dainų šventėje (1990 m.), Pasaulio lietuvių dainų šventėse Kaune ir Vilniuje (1991 m.). Spaudoje paskelbė daug straipsnių, koncertų recenzijų, parašė ir išleido keletą brošiūrų chorų istorijos ir interpretacinio meno klausimais. Buvo nuvykęs į JAV, surinko žinių apie dainininką Stasį Baranauską ir 1996 m. išleido nedidelę knygelę. Taip pat surinko duomenų ir apie kitus garsius lietuvių dainininkus.

ANTANAS AŠTRAUSKAS – BRIEDIS, VIRŠILA

Antanas Aštrauskas–Briedis, Viršila gimė 1915 m. Prūselių k., Šakių vls. ir apskr. 1944 m. rudenį buvo suimtas. Pabėgęs 1945 m. gegužės mėn., įstojo į partizanų gretas. Vėliau, susiformavus Žalgirio rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos kuopos partizanu. Žuvo 1953 m. sausio 2 d. Žalgirio miške (Šakių rj.) bunkeryje.

JONAS AŠTRAUSKAS – SIAUBAS

Jonas Aštrauskas–Siaubas gimė 1916 m. Prūselių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Vadovavo būriui.

Vėliau Žalgirio rinktinės dr. V. Kudirkos kuopos partizanas. Žuvo 1953 m. sausio 2 d. Žalgirio miške (Šakių rj.), bunkeryje.

PRANAS ATKOČAITIS

Pranas Atkočaitis gimė 1922 m. Pajotijų k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. Jo lavonas buvo numestas ant gatvės grindinio Gelgaudiškyje.

GENOVAITĖ AUGLYTĖ

Gimė 1959 m. rugsėjo 7 d. Ukmergėje.

1977 m. baigė Ukmergės 2-ąją vid. mokyklą, 1980 m. – Kauno P. Mažylio medicinos mokyklą, 1986 m. – Kauno Medicinos institutą, 1986–1987 m. internatūrą VU Santariškių klinikose. Nuo 1987 m. dirba Utenos apskrities ligoninėje gydytoja neurologe.

LLKS narė nuo 2001 m.

JUOZAS AUGUSTAITIS – BERŽAS

Juozas Augustaitis–Beržas gimė 1920 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. birželio mėn. Rugpjūtį legalizavosi. 1946 m. kovo mėn. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. kalėti lageryje. 1958 m. pradžioje iš įkalinimo vietos paleistas.

PRANAS AUGUSTINAS – KLEVAS

Pranas Augustinas–Klevas (ar Liepa) gimė Kiaulupių k., Sintautų vls., Šalių apskr. Partizanas nuo 1945 m. liepos mėn. Legalizavosi.

GAUDENTAS AUKŠTIKALNIS

Gimė 1954 kovo 11 d. Biržų rj., katalikiškoje šeimoje. Pokario kovos jau buvo išblėsusios, tačiau giminių susibūrimuose apie tai buvo vis

dar paslaptingai kalbama. Kiek vėliau iš tėvų sužinojo, kad tėtės 4 pusbroliai buvo partizanai ir visi žuvo, mamos pusbrolis partizanų vadas taip pat žuvo, kaimynas, partizanų vadas, išduotas nepasidavė – susisprogdino. Net sunku suvokti, ant kokios parako statinės tuo metu buvo Gaudento tėvai. Nežiūrint to, šeimoje visą laiką buvo laikomasi obalsio – Dievui ir Tėvynei.

Baigęs Vabalninko Balio Sruogos vidurinę mokyklą, įstojo į Vilniaus kultūros mokyklą ir įgijo dramos kolektyvų vadovo specialybę. Tik pradėjęs dirbti, net nespėjęs apšilti kojų, pašauktas į sovietų armiją.

Baigęs tarnybą, pradėjo dirbti Rokiškio liaudies teatre. Po metų įstojo į Lietuvos valstybinę konservatoriją, režisūros specialybę.

Baigęs mokslus, dirbo Vilniaus Universiteto „Kiemo teatre“. Tai buvo vienintelis Sovietų sąjungoje profesionalus studentų teatras. Šioje aplinkoje Gaudentas praleido pačius gražiausius ir kūrybingiausius savo gyvenimo metus. Čia jis vaidino, statė spektaklius, vedė studijas, vadovavo teatrui.

1989 m. aktyviai įsijungė į Atgimimo Sąjūdžio veiklą. Teko ginti Lietuvos nepriklausomybę – už tai apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu.

1994 m. atėjo dirbti į Lietuvos kariuomenes Vilniaus įgulos karininkų ramovę - viršininko pavaduotoju kultūrai. Už darbą apdovanotas krašto apsaugos ministerijos lygmens medaliu civiliams „Už nuopelnus“. 2010 m. apdovanotas medaliu už nuopelnus „Vilniui ir tautai“. 2011 m. įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

PETRAS AUŠTREVIČIUS

Petras Auštrevičius gimė 1929 m. sausio 2 d. Alytaus apskr., Simno vls., Atesniukų k. Be jo šeimoje augo dar 5 broliai. Mokėsi Metelių pra-

dinėje mokykloje, o vėliau Simno mokykloje. Tėvai turėjo 30 ha žemės ūkį, kuriame jis su dideliu noru dirbo žemės ūkio darbus.

1949 m. kovo 25 d. su tėvais ir 3 broliais buvo ištremtas į Sibirą, Irkutsko sr. Kustanajaus rj. Tymbirio k. Dirbo miškų ūkyje sakintoju, o po 2-jų metų – sakintojų brigadininku. Už gerą ir sąžiningą darbą 1956 m. gavo atostogų ir leidimą aplankyti Lietuvą. 1957 m. su visa šeima grįžo į Lietuvą. Įsidarbino Kauno durpynų statybos-remonto valdyboje elektiku-montuotoju. Vėliau dirbo Vilniaus rj. Juodšilių durpyne budinčiu elektriku. 1993 m. perėjo dirbti į Juodšilių „Šilo“ gimnaziją sargu.

Petras Auštrevičius nuo 1981 metų LLKS narys. Platino „Varpą“ ir kt. pogrindinę spaudą Vilniaus rj. Aktyviai dalyvavo Lietuvos Atgimime. Su Petru Grainiu A. Auštrevičius kūrė Lietuvos Demokratų Partiją.

PETRAS AVERKA

Rašytojas prozininkas, žurnalistas Petras Averka gimė 1918 08 17 Pietryčių Lietuvos pakraštyje, girių apsuptyje esančiame Musteikos kaime gausioje eigulio Simono Averkos šeimoje. Sulaukęs vos dvejų metukų, neteko tėvo.

Būdamas pats jauniausias šeimoje, daug patyrė vargo – padėjo motinai ūkio darbuose. Anksti teko ganyti gyvulius po Čepkelių raistą, o žiemos metu lankyti Musteikos kaime profesoriaus T. Ivanausko įsteigtą „Ryto” mokyklą. Po to, kaip gabus moksleivis, Kabelių klebono ir mokytojų rekomenduotas, priimamas į Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją. Čia jis ėmė rašyti noveles, kurios buvo spausdinamos laikraščiuose ir žurnaluose – „Jaunimo drauge”, „Vilniaus rytojuje”, „Lietuviškame bare”.

Būdamas gimnazistas, P. Averka sportavo. 1938 m. dalyvavo pasaulio lietuvių olimpiadoje, vykusioje Kaune. Kauniečiai ant rankų nešė jo mokytoją P. Žižmarą, apgynusį lietuvių garbę dvikovoje su lenkų karininku.

Baigęs gimnaziją, 1939 m. P. Averka siunčiamas į Varšuvą studijuoti, jam paskirta 200 lenkiškų zlotų stipendija, tačiau prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas sutrukdo studijas. Kraštas už Ūlos upės lieka už Lietuvos ribų. Visi dzūkai pasirašo, kad šios žemės būtų prijungtos prie Lietuvos.

Vokiečių okupacijos metais P. Averka mokytojavo Marcinkonių septynmetėje mokykloje. 1944 m. vasarą Rytų Lietuvoje siautėjo Armijos krajovos ir raudonųjų partizanų gaujos. Per plauką P. Averka išvengė susidorojimo. Jo brolis Juozas žuvo 1939 m. hitlerininkų konclageryje.

Vokiečių okupacijos metais P.Averka parašo straipsnį „Kaip dzūkai bėgo iš raudono rojaus", kuris „Vilniaus balse" buvo spausdintas vedamuoju. 1946 m., kai P. Averka studijavo VVU lietuvių kalbą ir literatūrą ir dirbo „Tiesos" redakcijoje, vyr. redaktorius Zimanas surado archyvuose šį straipsnį ir perdavė sovietų saugumui. P. Averkai teko 8-erius metus kalėti sovietiniame lageryje.

Grįžęs iš gulagų, dirbo įvairiose įstaigose buhalteriu. Iš vokiečių kalbos išvertė S. Nalkovskos lenkų novelės antologiją „Gyvenimo versmė". Visą laiką, ypač po Lietuvos Atgimimo, dalyvavo spaudoje, paskelbė daug recenzijų, patriotinių straipsnių.

Mirė 2004 04 09.

STASĖ AVERKIENĖ – GAIDYTĖ

Stasė Gaidytė – dzūkė, gimusi 1930 m. spalio 21 d. Kabelių k., kuris pagal tuometinį administracinį paskirstymą priklausė Marcinkonių vls., Gardino apskr.

Ši Lietuvos dalis buvo okupuota Lenkijos nuo 1920 m. Kabelių k. Žmonės – aktyvūs lietuvybės puoselėtojai. Čia kurį laiką veikė privati lietuvių mokykla, buvo ruošiami lietuviški vakarai, vaidinimai. Stasės Gaidytės tėvas, aktyvus ir susipratęs lietuvis, būdamas kaimo seniūnu, gynė lietuvius nuo okupantų savivalės ir skriaudų. 1930 m. išvykus tėvams gyventi prie Gardino,

Stasei ir kitiems vaikams, išskyrus du vyresniuosius brolius – Vilniaus lietuvių Vytauto Didžiojo gimnazijos auklėtinius, teko mokytis lenkiškose, rusiškose mokyklose.

1950 m. Stasė, baigusi Gardino 2-ąją rusų vidurinę mokyklą, atvyko į Vilniaus valstybinio universiteto Gamtos mokslų fakultetą studijuoti geologijos specialybės.

1955 m. Stasė baigė universitetą ir buvo paskirta dirbti Lietuvos geologijos valdybos kompleksinėje ekspedicijoje geologe inžiniere. Šias pareigas ėjo iki išėjimo į pensiją (1980 m.).

1955 m. S. Gaidytė sukūrė šeimą. Išaugino 2 sūnus: Kęstutį – inžinierių statybininką ir Romą – pedagogą.

Nuo 1989 m. Stasė aktyviai dalyvauja Atgimimo Sąjūdyje. Ji buvo visų Sąjūdžio renginių dalyvė. Ypač rūpinosi Vilniaus krašto ir už Lietuvos ribų gyvenančiais tautiečiais. S. Gaidytė aktyviai prisidėjo įkuriant Gardino lietuvių bendruomenę. Ji atliko kilnų ir nuoširdų darbą – rūpinosi savo buvusiu pirmuoju mokytoju Marcinkonyse, politiniu kaliniu Petru Averka (1918-2004).

Ji parašė nemažai straipsnių įvairiems Lietuvos laikraščiams, tarp jų ir istorijos laikraščiui „Voruta". Rašė apie Gardino lietuvių progimnazijos, veikusios 1943-1944 m., mokytojus ir kitus to meto tautinio atgimimo veikėjus, skelbė kritiškus straipsnius apie įvairias gyvenimo negeroves.

2000 m. S. Gaidytė buvo apdovanota Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio padėkos raštu už ryžtą ir pasiaukojimą, išmintį ir atsakingumą ginant amžinąją tautos teisę laisvai gyventi mūsų tėvų ir protėvių žemėje! Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos valdyba S. Gaidytei įteikė padėkos raštą už aktyvią veiklą. Draugija užsienio lietuviams remti ir jos Gervėčių klubas, įvertindamas S. Gaidytės visuomeninę veiklą ir pagalbą Baltarusijos lietuviams, 2000 m. apdovanojo ją padėkos raštu. Šiame rašte rašoma: „... visą gyvenimą paskyrėte lietuvybės puoselėjimui, dirbote negailėdama savęs, be nuovargio teisės, be atlygio, su džiaugsmu, grožiu ir kūryba tėvynainių labui".

S. Averkienė išleido prisiminimų knygą „Vilnius buvo svajonė".

JONAS BACEVIČIUS

Jonas Bacevičius iš Prūselių k., Šakių vls. ir apskr. – partizanų būrio vado pavaduotojas. 1945 m. liepos 16 d., žuvus būrio vadui, buvo paskirtas būrio vadu. Žuvo 1945 m. rugsėjo 10 d. (vienur nurodoma 12, dar kitur – 14 d.).

VYTAUTAS BACEVIČIUS–VYGANDAS

Vytautas Bacevičius–Vygandas gimė 1915 m. Alksniškių k., buvusiame Gudelių I (vėliau Sasnavos) vls., Marijampolės apskr. Baigė Marijampolės gimnaziją. Nuo 1930 m. pavasario – Skautų organizacijos, o nuo 1934 m. vasaros – Šaulių sąjungos narys. 1935 m. pašauktas į karinę tarnybą, stojo į karo mokyklą, kurią baigęs 1938 m., gavo jaunesniojo leitenanto laipsnį ir paskirtas į Klaipėdoje stovintį šeštąjį pėstininkų pulką būrio vadu. Laikinai ėjo mokomosios kuopos vado pareigas. Kaip geras sportininkas 1930 m. buvo pasiųstas į karininkų fizinio lavinimosi kursus, kuriuos baigus, jam suteikta fizinio lavinimo instruktoriaus karininkams kvalifikacija. Netrukus paskirtas 8-osios kuopos vadu. 1940 m. gegužės mėn. jis tapo pulko sporto vadovu, vėliau – pulko maisto tiekėjų komandos viršininku. Rudenį, perkėlus dalinį į Vilnių, paskirtas pėstininkų mokyklos būrio vadu ir gavo leitenanto laipsnį. Prasidėjus karui, Vytautas Bacevičius-Vygandas priverstas trauktis į Sąjungos gilumą, bet prie Borisovo pateko į apsupimą ir paimtas į vokiečių nelaisvę, tačiau greitai paleistas.

1944 m. pradžioje stojo į gen. P. Plechavičiaus Vietinę rinktinę. Buvo paskirtas kuopos vadu, vėliau ėjo karo mokyklos ūkio skyriaus viršininko pareigas. Likvidavus Vietinę rinktinę, 1944 m. vasarą Žemaitijoje įkūrė LLA būrį ir paskirtas Šiaulių apygardos LLA būrio, vėliau – kuopos vadu. Lietuvą okupavus raunonarmiečiams (Sovietų Sąjungai), vadovavo LLA Varnių kuopai, įkūrė "Bijūno" batalioną. Rudenį grįžo į Suvalkiją. Įsigijęs fiktyvius dokumentus Jurgio Baltrušaičio vardu, dirbo Marijampolės mašinų–traktorių stoties Liubavo mašinų ir arklių nuomos punkto vedėju. 1945 m. vasario mėn. Kazlų

Rūdos miškuose įkūrė LLA būrį, o gegužės-birželio mėn. – partizanų "Stirnos" rinktinę. Vasarą, įsikūrus partizanų Tauro apygardai, tapo apygardos štabo viršininku. Buvo išduotas, spalio 22 d. Marijampolėje suimtas, nuteistas mirties bausme ir 1946 m. lapkričio 26 d. sušaudytas. Jo lavonas užkastas Tuskulėnų dvaro teritorijoje Vilniuje.

Dar ir šiandien daug kas mano ir yra įsitikinę, kad Tauro apygardos štabą išdavė V. Bacevičius. Tai dažnai nuskamba pasisakymuose, rašoma atsiminimuose. Tokią nuomonę buvo susidarę ir partizanai bei partizanų vadovybė, dėl to paskelbusi atskirą įsakymą. Toks įtarimas kilo gal todėl, kad 1945 m. vasarą V. Bacevičius buvo suimtas. Po kelių dienų paleistas. Grįžus į rinktinę, daugelis štabo pareigūnų ir partizanų pradėjo juo nepasitikėti, manydami, kad jis gali būti užverbuotas. Remiantis KGB archyvuose surastais dokumentais nustatyta, kad Tauro apygardos štabą ir jo narius tardymo metu spalio 18 d. nurodė vienas iš suimtų partizanų laikraščio „Laisvės žvalgas" platintojų, gyvenęs Pilviškių vls., Gulbiniškių kaime ir gerai pažinojęs kai kuriuos štabo partizanus. O Vytautas Bacevičius–Vygandas buvo doras Tėvynės patriotas, visą savo gyvenimą pašventęs kovai su okupantais, už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę paaukojęs savo gyvybę.

VYTAUTAS BAČIUS

Vytautas Bačius gimė 1932 04 20 Ukmergės apskr. Želvos vls. Paškonių k. valstiečių šeimoje. Tėvai turėjo 14 ha žemės. Lankė Skočiūnų pradinę mokyklą, 1948–1949 m. – Liduokių progimnaziją. 1952 m. baigė Ukmergės I vidurinę mokyklą ir gavo brandos atestatą. 1952–1957 m. studijavo Vilniaus universitete ir įgijo filologo, lietuvių kalbos ir literatūros mokytojo kvalifikaciją. Buvo paskirtas dirbti į Šeduvos rajono Pociūnėlių vidurinę mokyklą, bet šiai mokyklai tokios specialybės mokytojo nereikėjo, todėl jis gavo sutikimą įsidarbinti savo iniciatyva kitur.

1957 m. pradėjo dirbti Vilniuje, Medicinos darbuotojų profsąjungos Respublikiniame komitete Kultūros ir buities skyriaus vedėju. 1962 m. tapo Lietuvos radijo Žinių redakcijos korespondentu. Po kurio laiko buvo paskirtas operatyviausios radijo žinių laidos "Dienos reportažai" vyresniuoju redaktoriumi ir ją vedė prie mikrofono 15 metų. 1976–1981 m. dirbo ELTOJE korespondentu, po to – apžvalgininku, kartu ir TASS korespondentu. Domėjosi Lietuvos ekonomika. Jam buvo pasiūlyta vesti laidas ekonomine tema per Lietuvos radiją, todėl vėl grįžo dirbti į Valstybinį Televizijos ir radijo komitetą. Čia V. Bačius ir sutiko Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą, komentavo tų dienų įvykius.

Nepriklausomybės metais jo rengta radijo laida "Studija" apie laisvos Respublikos piliečius bei jų siekius – šiuolaikinių tiesioginių transliacijų per radiją pirmtakė. Komiteto vadovybė ir klausytojai taip pat gerai vertino laidą "Vilnius ir vilniečiai" apie sostinės problemas.

Pačiam žurnalistui ir daugeliui kolegų buvo netikėta, kai, vos peržengęs pensijinio amžiaus slenkstį, jis pirmasis iš bendramečių ir dar anksčiau gimusių korespondentų bei redaktorių administracijos iniciatyva buvo "išlydėtas" į užtarnautą poilsį.

Į "Tele-3", dabartinę TV3 televiziją, žurnalistas atėjo, įgijęs TV darbo įgūdžių "Baltijos televizijoje" (1993-1994). Tapęs "Tele-3 žinių" direktoriumi, jis subūrė nedidelį neturinčio informacinio darbo patirties jaunimo būrelį ir pradėjo transliuoti labiausiai žiūrimas žinias naujoviškai, pranešinėjo apie tai, kuo dažnai visiškai nesidomėjo arba kitaip matė kiti TV kanalai. Tuometinis laidos reitinkas buvo 17-18 procentų.

"TV3 žiniose" V. Balčius, perleidęs savo pareigas labai to geidusiai jaunai korespondentei, iki 2002 m. pradžios dirbo ir direktoriaus pavaduotoju, ir archyvuotoju.

Dabar V. Bačius – pensininkas. Sovietmečiu jis nebuvo įsirašęs nei į pionierių, nei į komjaunimo organizacijas, nei į komunistų partiją. Komjaunuoliu ir bolševikų partijos nariu netapo sąmoningai, nes niekada nebuvo pamiršęs, jog yra lietuvis ir praktikuojantis katalikas, kad Tėvynė be okupantų bei bolševikų – jo svajonė ir tikslas. Jo pašaukimas – žurnalistika.

Su partizaniniu judėjimu V. Bačius buvo susijęs nuo pat jo užuomazgos. 1944 m. savo sodyboje šeima turėjo slėptuvę ir globojo giminaitį su jo draugu iki jų arešto 1944 m. vėlyvą rudenį. Vytautas su tėvais rėmė laisvės kovotojus, taip pat rezistentus. Mokydamasis Liduokių progimnazijoje, platino partizanų proklamacijas ne tik tarp moksleivių, bet ir visoje apylinkėje. Per rinkimines kampanijas persirašydavo ranka spausdintomis raidėmis pogrindinius lapelius (jeigu jų stigdavo), raginančius gyventojus nebalsuoti už komunistų siūlomus kandidatus, neiti prie sovietinių rinkiminių urnų.

1950 m. Ukmergėje V. Bačius įstojo į jaunimo pogrindinę organizaciją "Lietuvos patriotas". Atsargumo sumetimais priesaikos nepasirašė. Su buvusiu klasioku ir šios pogrindinės organizacijos nariu Vytautu Latiniu susitiko Vilniuje. 1966 m. "Lietuvos patrioto" pavedimu ir Latiniui vadovaujant stebėjo, kur lankosi, su kuo bendrauja KGBistas J. Česnavičius. 1976–1986 m. V. Bačius platino Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) pogrindinį laikraštį "Varpas".

V. Bačius – LLKS narys.

ADOLFAS BAGDONAS

Adolfas Bagdonas gimė 1929 m. Panevėžio apskr. Čiplių apyl. Pabalių k. Baigęs 5 klases, su Vytautu Urba 1948 m. sukūrė pogrindinę jaunimo organizaciją „Geležinis vilkas" ir jai vadovavo. Parengė organizacijos veiklos įstatus. Kad kuo mažiau kiltų įtarimų, abu buvo įstoję ir priklausė komjaunimui. Prie jų prisijungė Petras Peleckis.

Organizacijai „Geležinis vilkas" vadovavo V. Urba. A. Bagdonas buvo jo pavaduotojas. 1949 m. platino antisovietinius atsišaukimus tarp Kauno jaunimo. Netrukus su jais jau darbavosi Antanas Narkevičius ir Vytautas Haidičius.

1952 04 23 jie buvo nuteisti. A. Bagdonui skirta bausmė kalėti 25 metus JTL (pritaikius Rusijos Federacijos BK 58-1a, 58-8, ir 58-11 straipsnius). 1956 m. rugpjūčio mėnesį Adolfas Bagdonas atgavo laisvę.

ADOMAS BAGDONAS

Adomas Bagdonas gimė 1930 m. Varėnos apskr. Rudaminos vls. Padembių k. neturtingo valstiečio šeimoje.

1947 m. įstojo į Lietuvos partizanų LDK Vytauto būrį, kuriam vadovavo Merkys–Vytas, gavo Giedriaus slapyvardį. 1947 m. vasarą dalyvavo mūšyje su MGB kariuomene, buvo sužeistas.

Adomas Bagdonas – Giedrius ir partizanas Antanas Česnulevičius – Lokys 1949 02 21 buvo užklupti Kašetų kaime čekistų operacijos metu. Per susišaudymą žuvo Lokys, o A. Bagdonas – sužeistas ir pateko į priešo nagus. 1949 06 19 Perlojos valsčiaus Jakulių kaime partizanus netikėtai užklupo MGB. Per susišaudymą žuvo Vincas Kalanta, gim. 1924 m., partizanas nuo 1946 m. (slapyv. Vanagas), grupės vadas Vytautas Šilauskas (Šilutis) ir štabo skyriaus viršininkas Pranas Česnulis (Žvaigždė). Penki partizanai buvo suimti: Juozas Velička (Vanagas), gim.1924 m., Pranas Janušauskas (Vytautas), gim. 1903 m., Alfonsas Stankauskas (Tigras), gim. 1926 m., Juozas Lukšys (Ula), gim. 1912 m. ir Antanas Volungevičius (Desantas), gim. 1906 m. Paimti štabo dokumentai (susirinkimų protokolai, susirašinėjimo tarp partizanų padalinių dokumentai, registracijos žurnalai), laikraščiai „Laisvės Varpas“ ir ginklai. Tardyti ir 1949 10 11 nuteisti 8 žmonės, iš jų 6, tarp jų ir A. Bagdonas, kalėti 25 metams ITL. Jis buvo kalintas Džezkazgano lageryje „Stepnoj“ ir Vorkutoje. Kalint Vladimirovo kalėjime, jam bausmė sumažinta iki 10 metų.

Adomas Bagdonas – vienas iš aktyviausių LLKS narių lageriuose.

APOLINARAS BAGDONAS

Apolinaras Bagdonas, gimė 1926 m. Klaipėdos apskr. Telšių vls., Kęstaičių k. nepasiturinčio ūkininko šeimoje. Baigė pradžios

mokyklą. Gyveno Telšių r. Buožėnų k., dirbo samdomu darbininku pas ūkininkus.

A. Bagdonas, nuo vaikystės pažindamas partizanų vadą Vladą Gentvilą (slapyv. Daktaras) ir partizaną kaimyną Apolinarą Jarucką, padėdavo partizanams apsirūpinti maistu, drabužiais ir kitkuo, kartais ginkluotas pastovėdavo sargyboje. 1948 02 12 A. Bagdonas su A. Jarucku savo namuose buvo sovietinio saugumo suimti ir 1948 04 15 nuteisti 25 metams lagerio. A. Bagdonas 1948 m. birželio mėn. išvežtas kalėti į Komijos ASSR Ucht-Ižinsko lagerį Uchtoje, o A. Jaruckas kalėjo Vorkutoje.

1955 m. balandžio mėn. A. Bagdono kalėjimo lageryje laikas buvo sumažintas iki 10 metų. Išleistas „laisvai gyventi Vorkutoje“, ten vedė. Turėjo 2 vaikus. Kartu apsigyveno 75 metų motina.

Nuo 1960 04 10 apie A. Bagdoną žinių nėra.

Apolinaras Jaruckas, g. 1927 m. ūkininko A. Jarucko šeimoje, 1992 04 30 reabilituotas, gyveno Jelgavoje (Latvija).

VINCAS BAGDONAS

Vincas Bagdonas gimė 1908 m. Ukmergės apskr. Balninkų vls. Paužuolių k. Gyveno Žemaitkiemio vls. Runžų k. Šaulių sąjungos narys nuo 1941 m. NKVD suimtas 1946 12 20 ir OSO („Trijulės”) nuteistas pagal 58-1a straipsnį 10-čiai metų JTL ir 5 metams tremties. Jo trys broliai ir sesuo buvo partizanai. Vincas Bagdonas kalėjo Džezkazgane nuo 1946 iki 1955 m. ir buvo tremtyje iki 1956 metų. Reabilituotas 1990 10 23.

JUOZAS BAKELIS

Juozas Bakelis gimė 1929 m. rugsėjo 23 d. Marijampolės rj. Dzingiškių k. Užaugęs gausioje (15 vaikų) darbininko šeimoje, Juozas buvo 14-tas ir jis vienas įsitraukė į partizaninę veiklą – buvo partizanų ryšininkas. 1948 m. spalio 29 d. buvo suimtas ir išvežtas į Komijos ATSR, Vorkutą,

šachtą Nr.7, kur kalėjo iki 1955 m. kovo 21 d.. Nuo 1955 m. kovo 22 d. tremtyje išbuvo iki 1958 m.

Vorkutoje vedė. Į Lietuvą grįžo 1961 m., gyveno ir dirbo Marijampolėje. Juozui Bakeliui 1999 m. balandžio 6 d. suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Mirė 2001 09 02.

VLADAS BAKŪNAS

Vladas Bakūnas gimė 1911 m. spalio 14 d. Kybartuose. Mirė 1996 m. kovo 20 d. Pembroke (Ontario provincija, Kanada). Jaunystėje – lengvaatletis (bėgikas), sporto veikėjas. Daugkartinis Lietuvos čempionas 100m, 200 m, 400 m distancijose. 1000 m bėgimo rekordininkas, 1938 m. tautinėje olimpiadoje laimėjo 3 aukso, 1 sidabro ir 1 bronzos medalį.

1933–1943 m. dirbo Kūno kultūros rūmuose. 1936 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos fakultetą, 1941–1943 m. Vytauto Didžiojo universitete studijavo fizinį auklėjimą.

1943–1944 m. jį kalino naciai. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Vokietijoje 1945 m. parengė Lietuvių tremtinių fizinio auklėjimo ir sporto statutą ir Lietuvių sporto klubo įstatus. 1948 m. apsigyveno Kanadoje. Nuo 1949 m. priklausė Toronto „Vyčio“ klubui, buvo sporto rėmėjas.

ANTANAS BALČIŪNAS

Antanas Balčiūnas iš Braziūkų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1947 m. spalio 13 d. Braziūkų k. Čia ir palaidotas.

KAZIMIERAS BALČIŪNAS

Vienas iš pogrindinės foninės radijo stoties „Laisvoji Lietuva“ įkūrėjų (1944 02 13).

KĘSTUTIS BALČIŪNAS

Gimė 1928 m. vasario 18 d. Šakių apskr. Kidulių vls. Karališkių k. ūkininkų šeimoje. 1941 m. baigė to paties valsčiaus Šiaudinės pradžios mokyklos šešis skyrius ir pradėjo mokytis Jurbarko gimnazijoje, kurią baigė 1947 m. Tų pačių metų rudenį įstojo į Vilniaus Pedagoginio instituto neakivaizdinį skyrių ir kartu pradėjo mokytojauti Kidulių progimnazijoje. Deja, visi ateities planai ir viltys žlugo 1948 m. gegužės 22d., kai kartu su jauniausiu, keturiolikmečiu broliu Gediminu ir mama buvo ištremtas į Sibirą, Bolšoj Ungut gyvenvietę Krasnojarsko srityje. Tėvas mirė 1945m. savo ūkyje. Vyriausias brolis Stasys 1944 m. buvo suimtas ir 1945 07 20 nukankintas Vorkutos lageryje. Antrasis – Vytautas, 1940 m. baigęs Kauno karo mokyklą ir gavęs Lietuvos kariuomenės leitenanto laipsnį, 1944 m. vasarą, prie Lietuvos artėjant rusų frontui, pasitraukė į Vakarus. Vėliau, baigęs medicinos universitetą Šveicarijoje, išvyko į JAV, kur dirbo gydytoju iki pat savo mirties 1982 m.

Ištremtas į Sibirą ir matydamas ypač sunkią kai kurių šeimų, išvežtų su mažamečiais vaikais padėtį, Kęstutis įsteigė nelegalų Sibiro lietuvių savitarpio pagalbos komitetą ir jam vadovavo. Slapta mokė vaikus lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos. Nova Aleksejevkos kaime vietiniams gyventojams ir tremtiniams suorganizavo valdžios nesankcionuotą koncertą, už kurį surinktas lėšas padalino vargstančioms šeimoms. Tokia jo veikla greitai buvo pastebėta ir 1949 11 06 Kęstutis čekistų buvo areštuotas. Po 14 mėnesių trukusių tardymų nuteistas kalėti lageryje 10 metų. Po teismo pateko į Taišeto ypatingojo spec. režimo lagerio 025 koloną.

1953 01 01 statyboje jis nukrito iš statomo namo trečiojo aukšto ir su sunkiais kūno sužalojimais pateko į ligoninę. Pasveikęs, draugų padedamas įsidarbino lagerio ligoninėje sanitaru, vėliau felčeriu. 1956

metų gegužės pabaigoje iš lagerio buvo paleistas. Apsigyveno Krasnojarske ir įstojo mokytis į ten esančią farmacijos mokyklą, kurią baigė 1959 m. Sąžiningu darbu įgijęs pasitikėjimą, tapo Krasnojarsko krašto centrinio vaistų sandėlio skyriaus vedėju.

1957 m. vedė buvusią politkalinę Zofiją Venskutę, kilusią iš Tauragės apskrities Puželių kaimo, aktyvią Kęstučio apygardos partizanų ryšininkę ir rėmėją. 1962 m. šeima grįžo į Lietuvą. Tų metų rudenį, trūkstant specialistų, pavyko gauti asistento darbą Šilalės rajono Kvėdarnos vaistinėje. Kurį laiką čia padirbęs ir gerai užsirekomendavęs, tapo vaistinės vedėju. Tose pareigose dirbo 32 metus.

Dirbdamas Kvėdarnos vaistinėje, organizuodavo įvairias senų medicininių knygų, ekslibrisų, senų signatūrų bei vaistų etikečių parodas, rinko tautosaką, senuosius lietuvių kalbos žodžius, aktyviai domėjosi kraštotyra. Bendradarbiavo su Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslininkais. Nė viena į Šilalės rajoną atvykusi muziejininkų, archeologų, istorikų ar tautosakos rinkėjų bei tyrinėtojų delegacija atgal neišvykdavo neaplankiusi Kęstučio Balčiūno. Visiems jis turėjo ką papasakoti ar ką nors įdomaus, juos dominančio, parodyti.

Labai išsami ir vertinga jo rašyta Kvėdarnos vaistinės istorija, apimanti daugiau negu šimto metų laikotarpį. Dirbdamas vedėju, pagarbiai bendravo su senaisiais apylinkės gyventojais, nesavanaudiškai padėdavo žmonėms, juos ištikus bėdai. Ne kartą ir nakties metu vykdavo pas ligonius, ypač tada, kai miestelyje nebūdavo gydytojo. Už nuoširdumą ir pasiaukojimą savosios ir gretimų apylinkių gyventojų tarpe buvo pelnęs didelį autoritetą. Žemaičiai jį tiesiog vadindavo "mūsų daktars". Tokia farmacininko veikla ir populiarumas erzino Šilalės KGBistus, kurie, kaip yra pasakojęs pats K. Balčiūnas bei kiti rajono intelektualai, ypač suaktyvėjo, Šilalės rajono partkomitete pradėjus dirbti Komunistų partijos funkcionieriui Bytautui, o Vykdomąjame komitete – P. Baguškai. Nors minėti asmenys (dėl gabumų stokos ar neturėdami tinkamo "užnugario"), neužėmė pačių aukščiausių postų komunistinės rajono valdžios hierarchijoje, tačiau, norėdami įsiteikti savo viršininkams, nė-

rėsi iš kailio siekdami įtvirtinti "proletariato diktatūrą" šiame gražiame Žemaitijos kampelyje (Žr. Monografiją "Kvėdarna", 2004 m., taip pat jų pasisakymus ir direktyvas to meto rajono laikraštyje "Artojas"). Rajono KGB pirmininkas Vitkevičius bei jo pagalbininkas saugumo leitenantas S. Jackus pradėjo psichologiškai terorizuoti K. Balčiūną, norėdami priversti jį pasišalinti iš Šilalės rajono. Tuo laikotarpiu Šilalės rajone dėjosi sveikam protui nesuvokiami dalykai. Dar ir dabar buvę Kvėdarnos vidurinės mokyklos 1976-ųjų metų laidos abiturientai keikia vietos KGB savivaliautojus už tardymus ir gąsdinimus, patirtus po Paskutinio skambučio šventės, kai prie miestelyje išlikusio paminklo DLK Vytautui organizuotai nuėję padėjo gėlių.

Beje, dėl vietos KGBistų vykdomo psichologinio teroro iš Šilalės rajono į Kaliningrado sritį buvo priverstas išsikelti po 25-ių įkalinimo metų pas Pajūrio miestelyje gyvenančią savo žmoną sugrįžęs buvęs partizanas J. Kadžionis. Laimei, saugumiečių iltys buvo "per trumpos", todėl K. Balčiūnui pasisekė geriau. Palaikomas protingų ir geranoriškų Klaipėdos tarprajoninės farmacijos valdybos vadovų, jis sugebėjo išlikti savo pareigose, nors minėtas teroras jam kainavo nemažai sveikatos.

Prasidėjus Atgimimui, rodėsi, komunistinis baubas turėjo subyrėti ir ištižti kaip molio gniužulas, palijus stipriam pavasario lietui, tačiau taip neįvyko. Buvę KGBistai, pasinaudoję kompartijos pinigais, nepriklausomoje Lietuvoje tapo stambaus biznio magnatais, o aktyvūs ateistai sugebėjo užimti net ministrų postus.

Laisvę mylintys ir dori žmonės aktyviai įsiliejo į Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio veiklą. Tarp jų ir Kęstutis Balčiūnas, Šilalėje įkūręs rajono Tremtinio klubą ir jam vadovavęs nuo 1989 02 02 iki 1995 01 24. Vėl jo buvo pilna visur: Kęstutis – Šilalės literatų klubo, V. Kudirkos medikų klubo, Farmacininkų mokslinės draugijos narys, Šilalės rajono Sąjūdžio tarybos narys.

1990 02 09 mirė Kęstučio Balčiūno žmona Zofija, jo bendražygė ir pagalbininkė. Zofijos išgyvenimai bei Laisvės kovų epizodai aprašyti

jos vyro apybraižoje "Tarp mirties ir gyvenimo", išspausdintoje knygoje "Ešelonų sesės" (1994). Taip pat jos sūnaus Kęstučio Balčiūno (jaunesniojo) tikrais įvykiais pagrįstame literatūriniame pasakojime "Mano mama", išspausdintame LLKS periodiniame leidinyje "Varpas" (2008 m. rugpjūčio mėn. numeryje).

1995 m. K. Balčiūnas persikėlė gyventi į Kauną. Čia jis išrenkamas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos ir valdybos nariu, jos Kultūros ir spaudos skyriaus pirmininku, Žurnalistų draugijos nariu, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto nariu. Tapo Šaulių sąjungos nariu. Nepailsdamas bendradarbiauja atgimusios Lietuvos ir užsienio spaudoje. Rašo eilėraščius, straipsnius.

Jo žurnalistinis stažas prasidėjo dar 1939 m., nepriklausomos tarpukario Lietuvos "Vėliavos" laikraštyje, būnant moksleiviu, ir tęsėsi visą likusį gyvenimą. Straipsniai, apybraižos buvo publikuojami leidiniuose: "Jaunimo gretos", "Švyturys", "Mokslas ir gyvenimas", "Mūsų gamta", "Sveikatos apsauga", "Kalba Vilnius", "Suvalkija", "Voruta", "Moteris", "Šeima", "Valstiečių laikraštis", "Tremtinys", "Kultūros barai", "Proskyna", "Artojas" "Europos lietuvis" (Anglija), "Laisvė", "Šviesa", "Vilnis" (visi trys JAV), "Tėviškės aidai" (Australija), "Tėviškės žiburiai" (Kanada), "Novoje vremia", "Ogoniok", "Medicinskaja gazeta" (visi trys Rusijos), "Neus Lėben" (Vokietija) ir daugelyje kitų. Monografijų "Šilalės kraštas" ir daugiau nei dešimties kitų knygų bendraautorius. K. Balčiūno pastangomis surinkta išsami medžiaga, parašyti ir išspausdinti Lietuvos bei išeivijos laikraščiuose, išspausdinti straipsniai tema "Rezistencija Šilalės rajone".

Prasidėjus Atgimimui, jo iniciatyva Kvėdarnoje už suaukotas lėšas pastatytas ąžuolo paminklas iš Sibiro negrįžusiems Šilalės krašto žmonėms atminti. Prie paminklo ir dabar vyksta įvairūs minėjimai, mitingai bei kraštiečių susiėjimai.

Nelengvas, bet spalvingas Kęstučio Balčiūno gyvenimas nutrūko 1997 metų spalio 18 d.

KĘSTUTIS BALČIŪNAS

Gimė 1959 07 21 Rusijoje, Krasnojarsko mieste, buvusių politkalinių Kęstučio Balčiūno ir aktyvios "Kęstučio" apygardos partizanų ryšininkės ir rėmėjos, politinės kalinės Zofijos Venskutės šeimoje, tėvams dar tebegyvenant tremtyje. 1962 m. grįždami iš tremties, tėvai jį kartu su jaunesniąja seserimi parsivežė į Lietuvą. Tėvui gavus darbą Šilalės rajono Kvėdarnos vaistinėje, šeima ten ir apsigyveno.

1966 metų rudenį pradėjo lankyti Kvėdarnos vidurinę mokyklą, kurioje besimokydamas, pamėgo literatūrą ir dailę. Dar aštuntoje klasėje už tuometiniame respublikos moksleivių laikraštyje "Lietuvos pionierius" išspausdintus straipsnius, kurie laimėjo konkursą gamtos apsaugos tema, gavo šio laikraščio Jaunojo korespondento vardą ir pažymėjimą. Už tai Kvėdarnos vidurinės mokyklos mokytojų tarybos sprendimu jam buvo paskirtas kelialapis į tuo metu garsiausią visoje Sovietų sąjungoje pionierių stovyklą "Artekas", esančią prie Juodosios jūros. Apie šį sprendimą sužinoję Komunistų partijos Šilalės rajono funkcionieriai, kelialapį atėmė. Priežastis – tėvų biografija. Kiek žinoma, tai buvo vienintelis kada nors Kvėdarnos mokyklai skirtas ir, deja, atimtas nemokamas kelialapis į minėtą, visasąjunginę prestižinę tuometinio sovietinio jaunimo stovyklą.

Vidurinę mokyklą baigė 1977 metais.

Būdamas moksleiviu, lankė kultūros namuose veikiantį liaudies šokių būrelį ir šokį pamėgo visam gyvenimui. 1977 metais įstojo į Kauno Politechnikos institutą. Čia besimokydamas domėjosi tapyba, grafika. Piešė ir pats. Jo karikatūras, straipsnius studentiško gyvenimo temomis spausdino KPI laikraštis "Už tarybinį mokslą". Vėliau ir tuometinio Vilniaus Pedagoginio instituto laikraštis "Tarybinis studentas". Straipsnių įvairiomis jaunimo gyvenimo ir kt. temomis Kęstutis yra išspausdinęs

Šilalės bei kitų rajonų laikraščiuose. Studentiškų atostogų metu, sugrįžęs į namus, kartu su tėvu Kvėdarnos vaistinėje rengdavo įvairias parodėles, ekspozicijas. Viena įdomiausių ir labiausiai pavykusių – senųjų Lietuvos vaistinėse naudotų signatūrų bei vaistų etikečių paroda. Signatūros – ant vaistų buteliukų klijuojami grafiškai apipavidalinti, trumpi konkretaus vaisto ir jo vartojimo aprašymai. Tai įdomūs ir informatyvūs per daugelį darbo vaistinėje metų jo tėvo surinkti 19-to amžiaus pabaigos, taip pat tarpukario Lietuvos bei sovietinių metų eksponatai.

1982 metais studijas baigė ir, gavęs inžinieriaus diplomą bei nukreipimą, atvyko dirbti į Vilnių. Nuo 1982 iki 1991 metų vidurio dirbo inžinieriumi-konstruktoriumi Vilniaus Orgtechnikos SKB. Dirbant konstruktoriumi–projektuotoju, pomėgis piešti išliko: kūrė ekslibrisus, piešė karikatūras. Su tokiais pat entuziastais darbovietėje leido humoristinį sienlaikraštį (dailininko vaidmuo teko Kęstučiui). 1984 metais Kvėdarnos vaistinei švenčiant 100 metų jubiliejų, kartu su tėvu surengė tai sukakčiai skirtą parodą. Sukūrė jubiliejinę vaistinės vinjetę. Ji išspausdinta 2004 m. autorių kolektyvo išleistoje monografijoje "Kvėdarna". Lenkijos lietuvių tada leistame žurnale "Aušra" yra išspausdinęs straipsnių kraštotyrine tema.

Lietuvoje prasidėjus atgimimui, aktyviai dalyvavo mitinguose. Istorinėmis 1991 m. sausio dienomis kartu su bendradarbiais budėjo prie TV bokšto bei Seimo rūmų. Tų pačių metų pabaigoje su vaikystės laikų draugo, tada dirbusio Klaipėdos jūrų uoste, pagalba, pavyko įsidarbinti Danijos kompanijų naftos tanklaiviuose jūrininku. Prieš 1991 metų dirbusio Kalėdos, nuplaukus į Antverpeno uostą, Kęstutis pirmą kartą atsistojo ant Vakarų Europos žemės. Apie tokią galimybę jis tegalėjo tik pasvajoti paauglystėje, skaitydamas nuotykių romanus. Jam teko pabuvoti Anglijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos bei kitų valstybių jūrų uostuose.

Grįžęs iš plaukiojimų, ėmėsi verslo, nes Lietuvoje, užsidarius daugeliui valstybinių organizacijų, jo specialybės inžinieriai jau buvo nereikalingi.

2005 metais K. Balčiūnas įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

VITAS BALČIŪNAS

Vitas Balčiūnas gimė 1925 m. Puidokų k. Paežerėlių vls. Šakių apskr. Gyveno Sirvydų k. Lekėčių vls. Šakių apskr. Nuo 1945 m. gegužės mėn. – Petro Povilaičio suorganizuoto būrio partizanas. Rugsėjo mėn. legalizavosi. Spalio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. Mirė 1956 m. gruodžio mėn. Irkutsko sr. Ust-Udinsko rj. Ščerbakovo k.

BALYS BALEIŠIS

Radistas. Suimtas gestapo ir po kankinimų 1944 06 08 kartu su kitais 27 lietuviais išvežtas į Vokietijos konclagerius.

PRANAS BALTA

Gimė 1923 05 03. Mirė 2006 m. Stalius. Pasipriešinimo sovietams dalyvis nuo 1944 m. Areštuotas 1949 m. Kretingoje. Kalėjo Karagandos ir Norilsko lageriuose.

LLKS narys nuo 1997 02 16.

RIMAS ANTANAS BALTAKIS

Gimė 1941 02 14. Išsilavinimas – aukštasis. Medicinos technikos inžinierius, elektrofizikas. Dirba Nacionalinės visuomenės sveikatos tyrimų centre. Priklausė Krikščionių demokratų partijai. LLKS narys nuo 2004 03 30.

ANTANAS BALTRUŠAITIS

Antanas Baltrušaitis gimė 1910 m. Braziūkų k. Lekėčių vls. Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. gruodžio mėn. Žuvo 1946 m. vasarą. Jo lavonas buvo numestas ir gulėjo ant gatvės grindinio Kazlų Rūdoje.

JONAS BALTRUŠAITIS

Jonas Baltrušaitis gimė 1912 m. Braziūkų k. Lekėčių vls. Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. rudens. Vadovavo partizanų grupei. Žuvo 1947 m. spalio 13 d. Braziūkų k. Čia ir palaidotas.

MOTIEJUS BALTRUŠAITIS

Motiejus Baltrušaitis gimė 1916 m. Braziūkų k. Lekėčių vls. Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. gruodžio mėn. 1945 m. liepos mėn. legalizavosi. 1946 m. vasario mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m.

Grįžęs į Lietuvą mirė. Palaidotas Braziūkų k. kapinėse.

VLADAS BALTUŠKA

Vladas Baltuška (1908 – 1945 03 21). Gimė Gruzijoje, kur pragyveno 12 metų, pajuto svetimos aplinkos skonį. Tėvas Juozas po tarnybos caro armijoje pakliuvo į Gruzijoje susikūrusią lietuvių koloniją, ten vedė. Kartu su tėvais 1920 m. grįžęs į Lietuvą, Vladas 1931 m. baigė Lietuvos Prezidento Antano Smetonos karo mokyklą ir gavo atsargos karininko – jaunesniojo leitenanto laipsnį. Karininko profesijos pasirinkimui nemažai įtakos turėjo žmonos brolis, vienas pirmųjų Lietuvos kariuomenės savanorių karininkų, ats.mjr. Jonas Motiejūnas – Valevičius.

1935 m. Vladas baigė Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-Filosofijos fakultetą, įgydamas istorijos ir pedagogikos specialybę. 1936–1939 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje.

Sovietų okupantai Lietuvos karininkus paėmė į Raudonąją armiją. Užpuolus vokiečiams, V. Baltuška pasidavė į nelaisvę, tikėdamasis, kad iš jos paleistas galės vėl dirbti Nepriklausomoje Lietuvoje. Deja, A. Hitlerio vadovybė apvylė visus Lietuvos patriotų laisvės lūkesčius,

panaikindama karo pradžioje susikūrusią Laikinąją Lietuvos vyriausybę. Pažangūs lietuviai jau 1940-1941 m. žiemą sukūrė nedidelę pasipriešinimo okupantams grupelę, pavadintą „Lietuvos laisvės kovotojai“ .

Į LLKS irganizuotą kovą 1943 m. stojo ir Vladas Baltuška, tuo metu dirbęs Kauno apskr. Pažaislio vls. viršaičiu (1941-12 – 1943-04), vėliau – dešimties valsčių seniūnu. Viršaičio ir seniūno pareigos patriotiškai nusiteikusiam Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariui V. Baltuškai sudarė sąlygas vykdyti pasyvią neginkluotą kovą su vokiečių okupacine politika, aiškinti apie tikruosius vokiečių valdžios kėslus, jų antilietuviškus įsakymus, verbuojant gyventojus į SS ir Vermachto dalinius, siunčiant priverstiniams darbams į Vokietiją. Jis tiekė popierių pogrindinei Antano Mildažio spaustuvei buvusiame Laukmėnų k. prie Nemuno. Ši spaustuvė Gestapo likviduota 1944 m. gegužės 1 d., vykdant stambiausią vokiečių akciją prieš antifašistinę rezistenciją Lietuvoje.

Už pasiaukojamą nesavanaudišką veiklą Lietuvos labui V. Baltuška 1943 m. gavo Savitarpinės pagalbos komiteto raštišką padėką. Vokiečiams 1944 05 01 Gestapui areštavus LLKS narius Bronių Budginą, Joną Mildažį, Juozą Rudoką, Jurgį Valiulį, Joną Vasiliauską, organizavusius ir platinusius pogrindinę spaudą, V. Baltuška toliau rūpinosi laikraščio „Nepriklausoma Lietuva“ leidyba.

Paskutiniais karo metais buvo organizuojama generolo P. Plechavičiaus Vietinė rinktinė, į kurią (tarp 30 000 savanorių) pasisiūlė ir V. Baltuška. 1944 02 16 jis buvo paskirtas Kauno m. 243 bataliono štabo kuopos vadu. Deja, keturiolikos batalionų rinktinei nepateisinus okupantų vokiečių vilčių, 1944 m. gegužės 15 d. ji išvaikyta, o dalis paspriešinusiųjų buvo sušaudyti.

Antrosios sovietų okupacijos pradžioje V. Baltuška įsidarbino Šančių duonos kepykloje buhalteriu ir toliau bendradarbiavo su pogrindine leidybine organizacija „Nepriklausoma Lietuva“. 1944 09 06 NKVD suimtas. Tardymas baigtas 1944 12 06 Vilniuje, o 1945 03 01 nuteistas

ir po 20 dienų sušaudytas. Jo lavonas užkastas Tuskulėnų dvare Vilniuje. Šeima apie vyro ir tėvo likimą sužinojo tik po 45 metų iš KGB archyvo bylos.

V. Baltuškos jaunesnysis brolis Jonas, 1942-1944 m. dirbęs Lietuvos laisvės armijos Utenos apskr. štabo Propagandos skyriaus viršininku, suimtas 1944 12 29 Utenoje, nuteistas 1945 04 28 ir sušaudytas 1945 06 18. Užkastas taip pat Tuskulėnų dvare.

V. Baltuška nusipelnė amžiną šlovę kaip tikras kovotojas už Lietuvos Nepriklausomybę, jo pavardė įamžinta Vilniuje, buvusių KGB rūmų sienoje.

VALERIJA BAREIKAITĖ

Gimė 1938 03 25. Išsilavinimas – aukštasis. Kelių statybos inžinierė. 1941 06 14 ištremta į Tomsko sr. Bakečeravo rj. Bolšaja balka k. Tėvas B. Boreika mirė sovietų lageryje 1944 m.

LLKS narė nuo 1996 04 30. Aktyvi visuomeninkė, įkūrė Tremtinių našlaičių draugiją.

ANTANAS BARTKUS–BUBAUSKAS

Antanas Bartkus–Bubauskas gimė 1912 m. Bartkų k. Lukšių vls. Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Kadangi tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, tai buvo paskirtas skyrininku. 1946 m. rugpjūčio mėn. suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. 1952 m. kovo mėn. išsiųstas į spectremtį.

ČESLOVAS BARTKUS–ŠPOKAS

Česlovas Bartkus–Špokas gimė 1924 m. Bartkų k. Lukšių vls. Šakių apskr. Mokytojas, ateitininkas, gen. P. Plechavičiaus Vie-

tinės rinktinės Marijampolės karo mokyklos kursantas. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Prisidėjo prie partizaninės kovos organizavimo. 1946 m. birželio mėn. suimtas ir nuteistas kalėti 10 m.

PETRAS BARTKUS–VOVERIS

Petras Bartkus–Voveris gimė 1908 ar 1906 m. Bartkų k. Lukšių vls. Šakių apskr. 1945 m. pavasarį sutelkė partizanų būrį, kuris gegužės pradžioje įsijungė į kapitono Jurgio Valčio vadovaujamų partizanų gretas.

PRANAS BARTKUS

Pranas Bartkus gimė 1898 m. Raseinių rj., Nemaksčių vls. Mosteikių k. valstiečių šeimoje. Vedęs gyveno Kelmės vls. Lelų k. Dirbo savo kalvėje. Buvo Šaulių sąjungos narys.

1941 m. jis saugojo vokiečių trofėjinį sandėlį, iki 1942 m. rugpjūčio mėn. dirbo kaimo policijoje. Paskui vėl dirbo savo kalvėje.

1944 m. vasario 22 d. NKVD tarnybos suimtas, tardomas. Pritaikius Rusijos Federacijos BK 58-I straipsnį, jam paskirta mirties bausmė. SSRS Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas 1945 m. rugpjūtį bausmę pakeitė į 25 m. truksiančią katorgą.

Pranas Bartkus mirė 1947 m. vasario 19 d. MVD Panyšlage.

STASYS BARTKUS

Stasys Bartkus gimė 1903 m. Braziūkų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Suimtas 1945 m. lapkričio 11 d.

JUOZAS BASTYS

Juozas Bastys–Aleksis gimė 1920 m. Briedžių k., Šakių vls. Gyveno Plieniškių k., Šakių vls. 1945 m. birželio mėn. įstojo į Vinco Dobilo vadovaujamą partizanų būrį. Gruodžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. 1956 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

VYTAUTAS BAUBLYS

Gimė 1946 07 05 Perlojoje, Varėnos r., Lietuvos partizanų vado Adolfo Baublio–Merkio ir rezistencijos rėmėjos Onos Baublienės šeimoje. Adolfas Baublys–Merkys 1944 m. kartu su J. Vitkumi–Kazimieraičiu organizavo pasipriešinimo sovietiniams okupantams partizaninį judėjimą Lietuvoje. Adolfas partizanavo iki 1949 metų. Žuvo mūšyje nelygioje kovoje su NKVD kariuomene 1949 m. sausio 25 d. Ona Baublienė slapstėsi nuo okupantų su sūnumi, tačiau 1947 m. rudenį buvo suimta ir įkalinta 10 metų. Kalėjo Džezkasgano ir Balchašo lageriuose. Vienerių metukų ir trijų mėnesių amžiaus sūnus Vytautas liko beglobis. Tačiau Perlojoje atsirado gerų žmonių, kurie vaiką augino ir globojo, kol Ona Baublienė grįžo iš lagerio.

Vytautas Baublys dirba statybose.

Jis apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

JUSTINAS BAUKAS

Justinas Baukas–Voverė iš Santakų k., Sintautų vls., Šakių apskr., buvo paskirtas Sintautų vls. savigynos dalinio vadu.

ANTANAS BENDORAITIS

Antanas Bendoraitis–Meška gimė 1926 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. birželio mėn.

JUOZAS BENDORAITIS

Juozas Bendoraitis gimė 1929 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr.

KLEMENSAS BERŽINSKAS

Gimė 1928 m. Palsių k., Šimkų vls., Raseinių apskr. Kilęs iš ūkininkų vidutiniokų šeimos. Buvo nevedęs ir dirbo tėvų ūkyje. Jo tėvas Juozas Beržinskas, motina Marija Beržinskienė ir brolis Vitas 1948 m. buvo išvežti iš Lietuvos.

K. Beržinskas nuo 1946 m. palaikė ryšius su partizanais, o nuo 1947 m. lapkričio mėnesio gyveno nelegaliai ir vengė tarnybos sovietinėje armijoje. 1948 m. sausio mėnesį įstojo į partizanų būrį „Pantera“, vadovaujamą Petro Stasinkaus, gavo slapyvardį Algimantas ir priėmė partizano priesaiką. Būrys veikė Jurbarko rajone Šimkaičių, Eržvilko apylinkėse.

1948 m. lapkričio mėn. Klemensas per susišaudymą su NKVD kariuomene buvo sunkiai sužeistas ir paimtas į nelaisvę.

K. Beržinskas 1949 m. kovo mėnesį pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a, 58-8, 58-11 str. buvo nuteistas 25 metus kalėti ypatingos pataisos lageryje. Kalėjo Vorkutos ir Taišeto lageriuose. Buvo aktyvus 1955 m. sukilimo Vorkutoje dalyvis. Už tai buvo laikomas spec. ypatingajame režiminiame lageryje Nr. 62.

Išėjęs į laisvę (apie 1963–1966 metus), buvo aktyvus pogrindininkas Vilniuje.

VINCAS BESPARAITIS

Vincas Besparaitis gyvena JAV. Jis buvo kriminalinės policijos valdininkas, vokiečių okupacijos metais grėsė labai didelis pavojus jo gyvybei. V. Besparaitis padėjo tardymo metu pabėgti už žydų gelbėjimą iš Kauno geto gestapininkų suimtam inž. Dobkevičiui. Plk. Sereika reikalavo V. Besparaičio galvos, bet apygardos viršininkas, būdamas jo pusėje, išgelbėjo. V. Besparaitį slaptai perkėlė į Ukmergės apygardą kvotų dalies vedėju. Vokiečių armijai bėgant namo, jis pasitraukė į Vakarus.

BRONIUS BIELIUKAS

Po nepasisekusio SS legiono ir karinių dalinių organizavimo Lietuvoje, vokiečiai ruošėsi represijoms. Prasidėjo lietuvių areštai. B. Bieliukas 1943 m. vasarą daug prisidėjo prie rezistencijos vadų kelionės į Švediją organizavimo, jos sėkmė. Palaikė nuolatinį ryšį su A.Vokietaičiu. 1944 m. advokatas B. Bieliukas buvo susikūrusio VLIK–o sekretorius. Gestapo suimtas 1944 04 30.

MARTINA ASTRAUSKAITĖ BIKULČIENĖ

Gimė 1946 02 28. Išsilavinimas – aukštasis. Ekonomistė. LLKS narė.

ALGIRDAS BIKULČIUS

Gimė 1932 m. spalio 9 d. Zarasų apskr. Tabaro k. ūkininko (40 ha žemės sklypo savininko) savo senelio Benedikto Bikulčiaus sodyboje. Ją senelis nusipirko 1923 m., grįžęs iš 7 metų emigracijos JAV. Vietovė labai graži – prie Kampiniškių ežero, 4 km. iki Zarasų, apie 7 km. iki Stelmužės. Už ežero – Latvija. Iš trijų pusių mišrus miškas, už ežero kalvota panorama kyla toldama link Daugpilio. Iki jo – 20 km.

Tėvas – Albertas Bikulčius, gimęs 1905 m. – Šaulių sąjungos narys, dalyvavo 1941 m. birželio sukilime, buvo Tabaro k. sukilėlių būrio narys. 1944 m., artėjant rusų-vokiečių frontui, kartu su dar 3 kaimo vy-

rais vienkinkiu vežimu bandė trauktis į Vakarus, bet jų arklys susižalojo koją, ir tėvas grįžo namo. Prasidėjus kaimo vyrų areštams, slapčia pasitraukė į Daugpilį ir dirbo geležinkelio atstatymo organizacijoje šaltkalviu. 1946 08 18 tėvas MGB suimtas ir nuteistas 10 m. kalėti lageryje ir 5 m. tremties.

Areštavus tėvą, motina slapčia perkėlė šeimą į Vilnių.

A. Bikulčius baigė Vilniaus universitetą, kur įgijo finansų-kredito ekonomisto kvalifikaciją (1960 m.). Dirbo ekonomistu komunaliniame ūkyje. Komunalinio ūkio ministerijoje vadovavo Planavimo, darbo užmokesčio ir finansų skyriui (1962 – 1971 m.). Jis – socialinių mokslų daktaras (1974 m.). Dėstydamas Vilniaus universitete (1974-1982) ir Specialistų tobulinimosi institute (vėliau Vadybos akademijoje) (1982-1992), atsargiai dalyvavo rezistencinėje veikloje.

Išleido 24 mokslines ir mokslo populiarinimo knygas. Paskelbė apie 400 straipsnių, iš jų per 20 straipsnių enciklopedijose. Nuo 1946 m. apie sovietinius laikus rašė eiles, poemas, atsiminimus. Jo rankraščių 2581 puslapis saugomas Lietuvos valstybės centriniame archyve, Mokslų akademijos bibliotekoje, Nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje, Zarasų krašto muziejuje. Rankraščių rinktinės taip pat laikomos Maironio, Rokiškio, Utenos, Puškino muziejuose Markučiuose ir kitur. Poezijos nepublikavo, išskyrus keletą eilėraščių, paskelbtų almanachuose.

LLKS narys, jos revizorių grupės pirmininkas, „Varpo" problemininių straipsnių autorius. Niekada nepriklausė ir nepriklauso jokiai politinei partijai. Pripažintas nukentėjusiu nuo 1939 – 1990 m. okupacijų.

JUOZAS BILIŪNAS

Juozas Biliūnas gimė 1916 m. Šiaulių apskr. Užupio k. Partizanas nuo 1944 m. (slapyvardis Dobilas). Suimtas 1949 01 25. Kaltinimai pateikti pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 58-10 straipsnio pirmą dalį. Nuteistas kalėti 10 metų. Kalėjo Stepnoj lageryje (stotis Novorudnaja, Rytų Sibiro geležinkelis). J. Biliūnas reabilituotas 1989 metais.

JUOZAS BILIŪNAS

Juozas Biliūnas gimė 1921 m. Utenos apskr. Debeikių vls. Medinų k. Gyveno Pagraužų k., dirbo žveju. Baigęs 6 klases. Suimtas 1949 01 13, nuteistas 25 metams lagerio pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 58-8 straipsnius.

JUOZAS BILIŪNAS

Juozas Biliūnas gimė 1927 m. Anykščių r. Niūronių k. Baigęs 5 klases, dirbo tėvų ūkyje. 1947 m. įstojo į LLA (Lietuvos laisvės armija). Buvo ryšininkas. Jo slapyvardis – Varpas. Buvo areštuotas 1947 12 24, tardomas enkavėdistų ir 1948 05 21 „trijulės" nuteistas pagal 58-1a, 58-11 str. 10 metų JTL. Kalėjo Komijoje, Intos lageryje, iki 1954 m. spalio 30 d. ir ten pat buvo tremtyje iki 1956 m. balandžio 25 d.

Su J.Biliūnu kartu buvo teisiamas kraštietis, įdomi asmenybė – Juozas Sankauskas, gim. 1925 m. Jau 1945 m. buvo įsteigęs partizanų būrį. Po šio būrio žūties 1946 m. legalizavosi, bet netrukus vėl įstojo į „Perkūno" partizanų būrį ryšininku, slapyvardžiu Kastytis.

JUOZAS BIRA

Juozas Bira gimė 1913 m. rugpjūčio mėn. 10 d. Strepeikių k., Obelių vls., Rokiškio apskr. Šeima turėjo 20 ha žemės ir sėkmingai ūkininkavo.

Turėjo malūną, kuriame sumaldavo grūdus ir aplinkiniams gyventojams. Juozas lankė pradinę mokyklą Obelių miestelyje už trijų kilometrų nuo namų. Rokiškio gimnazijoje aštuonias klases baigė būdamas šešiolikos metų. Bendraklasiams tuo metu buvo po aštuoniolika, devyniolika metų. Baigęs gimnaziją, įstojo į Kauno aukštesniąją technikos mokyklą. Šioje mokykloje mokėsi šešerius metus, iš jų vienerius teko

praleisti Vokietijoje, Miunchene – atliko praktiką automobilių detalių gamykloje. Buvo gabus ir gavo pasiūlymą pasilikti Vokietijoje, bet atsisakė, nes norėjo būti naudingas Tėvynei.

Grįžęs į Lietuvą, gavo darbą Rokiškio valstybinėje prekybos ir pramonės įstaigoje. Dirbo inžinieriumi. Darbas buvo susijęs su malūnų, statybinių medžiagų, metalo laužo sandėliavimui skirtų patalpų projektavimu. Dirbo iki 1940 metų.

Sovietams okupavus Lietuvą, šeima buvo laikoma liaudies priešais. 1941 m. birželio mėn. 17 d. NKVD apsupo jų sodybą, bet nieko namuose nerado.

Po kelių dienų prasidėjo karas. Birželio 24 d. kaime pasirodė vokiečiai. Besitraukdami rusų armijos kariai, tarp kurių buvo ir azijiečių, vykdė sadistinius nusikaltimus. J. Bira matė Juodupės miestelyje sugulditus nukankintų 12 vyrų lavonus.

Tuo metu buvo atkurta laikinoji Lietuvos Respublikos vyriausybė. Šią vyriausybę vokiečiai areštavo, ministrai buvo išgabenti į Vokietiją, iš kurios jie nebegrįžo.

Iškilo nauja grėsmė nepriklausomybei. Kadangi Juozas puikiai kalbėjo vokiškai, jis Obelių miestelyje pradėjo dirbti paruošų skyriuje sekretoriumi.

Baigiantis karui, Birų šeimai ir ypač Juozui buvo siūlyta pasitraukti į Vokietiją, nes už bendradarbiavimą su vokiečiais grėsė sušaudymas (įsakymas buvo atšauktas beveik po metų, nes būtų tekę sušaudyti daugelį žmonių).

Biros pasiliko Tėvynėje. Juozą su broliu Jonu čekistai areštavo. Juozą kolaboravus su vokiečiais ir nuteisė 15 metų kalėti sunkių darbų kalėjime Rusijoje, dar 5 metams netenkant teisės gyventi Lietuvoje. Tėvus su seserimi ištrėmė į Sibirą. 1949 m. tėvai ten mirė.

Brolis Jonas pakliuvo į Norilską, dirbo miškų ūkyje. Juozas dirbo Vorkutos šachtose. Ten buvo daug kalinių iš Lietuvos. Žmonės mirdavo iš bado.

Po Stalino mirties buvo atšaukti jo įsakymai. Juozas buvo išlais-

vintas. Jam pasisekė, nes iškart gavo leidimą grįžti į Lietuvą. Tuo metu LSSR buvo reikalingi jo specialybės žmonės. Kitiems kaliniams reikėjo dar palūkėti.

Juozui pavyko gauti darbą Kaune profesinėje technikos mokykloje. Ilgus metus čia dėstė medžiagų atsparumą.

J. Bira – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos narys, priklauso LLKS, pripažintas kariu savanoriu.

JONAS BIRGALAS

Jonas Birgalas iš Duobiškių k., Sintautų vls., Šakių apskr.

ZIGMAS BIRŽYS

Gimė 1933 09 25. Mirė 2007 01 30.

Kalėjo Vorkutoje. LLKS narys nuo 1955 m. Priklausė Tėvynės Sąjungai.

PETRAS BISIKIRSKAS

Gimė 1926 m. Gipiškių k., Stakliškių vls., Alytaus apskr. Dirbo tėvų 6 ha ūkyje. 1949 m. vasario 1 d. vedė Oną Sudaitytę ir apsigyveno jos tėvų ūkyje Peštuvėnų k.

P. Bisikirskas NKVD pareigūnų buvo suimtas 1949 m. birželio 17 d. Peštuvėnų k. Buvo įskųstas NKVD agento „Perkūno“ – Jono Bisikirsko, Silvestro s.

Tardant buvo sumuštas iki sąmonės netekimo ir prisipažino, ko nepadaręs. Kartu buvo teisiamas ir jo jaunėlis brolis Vytautas. Abu apkaltinti tuo, kad palaikė ryšius su partizanais ir buvo už akių nuteisti kalėti po 25 m. sunkiųjų darbų lageriuose. Kalėjo Vorkutos, Taišeto lageriuose. 1956 m. liepos mėn. 17 d. paleisti.

1990 m. gruodžio mėn. išduotas pažymėjimas, kad broliai reabilituoti.

Petras Bisikirskas buvo aktyvus 1955 m. sukilimo Vorkutoje dalyvis.

GEDIMINAS BLINOVAS

Gediminas Blinovas gimė 1925 m. Kauno apskrities Tvarkiškių kaime vidutinių ūkininkų šeimoje.

1947 m. sodyboje buvo įrengtas bunkeris, kuriuo 2 metus naudojosi „Beržo", „Šarvo" ir kitų būrių partizanai. Gediminas buvo partizanų ryšininkas, turėjo slapyvardį „Versalis".

Partizanų rėmėjų baudžiamoji byla buvo pradėta nagrinėti 1949 06 09. Buvo teisiami: Jonas Dovidaitis, Motiejaus s., gim. 1906 m., slap. „Vėjas" (Kazlų Rūda), Leonas Valančinskas, Jurgio, gim.1928 m. (Garliavos vienk.), Jonas Rundėnas, Petro s., gim. 1925 m. (Garliavos vienk.), Gediminas Blinovas, Antano s., gim. 1925 m. (Garliavos vienk.), Šimaitytė Milda, Kazio d., gim. 1920 m., mokytoja (Garliavos vienk.), Anicetas Kurauskas, Vinco s., gim. 1925 m., ūkininkas (Garliavos vienk.), Zigmas Kurauskas, Teofilio s., gim. 1926 m., darbininkas (Garliavos vienk.), Kazys Kudirka, Tomo s., gim. 1927 m., ūkininkas (Garliavos vienk.), Juozas Žalys, Jono s., gim. 1929 m., mažažemis (Garliavos vienk.), Jonas Žalys, Jono s., gim. 1930 m., mažažemis (Garliavos vienk.), Natalė Latkauskaitė, Juozo d., gim. 1918 m., ūkininkė (Veiverių vls.), Jurgis Valačinskas, Stasio s., gim. 1891 m., ūkininkas (Garliavos vienk.).

Visiems pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 58-11 straipsnius „atseikėta" po 25 ar po 10 metų. Visi kalėjo Intoje,Vorkutoje.

VALDAS BLIUVAS

Valdas Bliuvas gimė 1924 m. Uzarų k., Jankų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 1 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d. Gerdžių k. miške.

VYTAUTAS BLYNAS

Vytautas Blynas gimė 1911 m., baigė Vienos aukštąją prekybos mokyklą, atsargos ka-

rininkas. Dirbo Žemės ūkio banke. Antinacinės rezistencijos metais – LLKS leistų „Apžvalgų“ pastovus autorius, pasaulinių įvykių lietuviškų požiūriu vertintojas.

1946 m. sovietų saugumo suimtas, kalintas ir tardytas Vilniaus Lukiškių kalėjime. Naktį prieš teismą Vytautas Blynas ir kiti keli lietuviai enkavėdistų buvo likviduoti, o „teismui“ buvo pranešta: „Kaltinamasis Vytautas Blynas, Dominikono į teismą negalėjo atvykti, nes staiga mirė“.

ZENONAS BLYNAS

Zenonas Blynas (Ventusius), Vytauto vyresnis brolis, gimė 1908 m., baigė politinius mokslus Romoje. Nepriklausomoje Lietuvoje dirbo Lietuvos pasiuntinybės prie Vatikano atašė. 1933–1939 m. bendradarbiavo LST korp. Neo –Lithuania leistame kultūros, politikos ir visuomeninio gyvenimo žurnale „Akademikas“. Be to, vertė italų autorius, išskirtinai žavėjosi Giovanio Papinio kūryba ir idėjomis.

Zenonas buvo vienas iš šešių LLKS pradininkų ir liko visą laiką aktyvus šios sąjungos veikloje, visada laikydamasis principo – siekti nepriklausomos Lietuvos atkūrimo. Pirmosios pogrindyje leistos „Apžvalgos“ buvo jo parengtos. 1945 m. KGB areštuotas ir išsiųstas į naikinamąjį lagerį Karelijoje, ten ir mirė.

KAZYS BRAZAUSKAS

LGSF futbolo komandos žaidėjas ir Lietuvos futbolo rinktinės treneris. 1943 m. Kaune, Juozo Paragiaus namuose įrengtoje spaustuvėje laikraščiui „Laisvės Kovotojas“ surinkdavo tekstą ir jį formuodavo, vadovavo spausdinimui.

VILIUS BRAŽĖNAS

Gimė 1913 m. balandžio 6 d. Rygoje. Tėvas – uteniškis, motina – pašvitinietė. Pirmą Pasaulinį karą ir Bolševikų revoliuciją su šeima pergyveno Maskvoje ir Ukrainoje. Motina, praradusi vyrą ir tris vaikus, sugebėjo Vilių ir seserį 1922 m. grąžinti į Lietuvą. Baigęs Jėzuitų gimnaziją Kaune, V. Bražėnas studijavo elektrotechniką Vytauto Didžiojo universitete, 1937 m. baigė Karo mokyklą.

Dirbo Energijos, Verslų ūkio valdybose. 1939 m., prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, buvo mobilizuotas į Lietuvos kariuomenės ryšių batalioną Kėdainiuose. Vokiečių okupacijos metais talkino pogrindžio organizacijos "Lietuvos laisvės kovotojai" veiklai. 1944 m. – būrio vadas Sedos kautynėse prieš sovietus. Po kautynių pasitraukė į Vakarus.

Vokietijoje kartu su kitais atkūrė korporaciją "Vytis". 1949 m. persikėlė gyventi į JAV. Studijavo Bridžporto inžinerijos institute. Iki 1976 m. dirbo elektronikos bendrovėse.

Nuo 1932 m. Vilius Bražėnas bendradarbiavo spaudoje („Kuntaplyje", „XX amžiuje", „Lietuvos aide", „Skautų aide" ir kt.). Feljetonus pasirašinėjo Bražviliaus slapyvardžiu. Feljetonuose lietė ir pasaulinę politiką. 1985 – 1987 m. – JAV savaitraščio "Lee Constitution" redaktorius. Parašė žodžius 13 skautų dainų. Viena iš jų – "Atgimė tėvynė" – 1938 m. tapo II-sios Tautinės stovyklos daina. Vokietijoje dainavo solistu tremtinių operoje, o JAV – kvartete "Aitvarai". 1951–1971 m. dalyvavo JAV Lietuvių bendruomenės veikloje. Nuo 1977 m. iki 1996 m. apie 1000 kartų kalbėjo amerikietiškoms auditorijoms, apvažiuodamas visas Valstijas, išskyrus Havajus.

Buvo aktyvus steigiant politines amerikiečių patriotų grupes, per kurias garsinta ir Lietuvos laisvės byla.

1988–1991 m. V. Bražėnas – VLIK valdybos vicepirmininkas in-

formacijos reikalams, Rezoliucijų Komiteto Baltijos valstybėms vaduoti pirmininko specialusis asistentas. Lietuviškoje ir amerikietiškoje spaudoje rašė apie tarptautinę užkulisinę politiką. Dalyvavo daugelyje JAV radijo ir televizijos laidų. 2002 m. grįžo į Tėvynę.

Nepriklausomybę atstačiusioje Lietuvoje jis apdovanotas Kario Savanorio medaliu, Vyčio Kryžiaus Ordino Riterio kryžiumi, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos medaliu „Už nuopelnus Lietuvai", Partizanų Pirmo Laipsnio žvaigžde, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Aukso medaliu.

Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio (išeivijoje); Lietuvos atsargos karininkų sąjungos garbės narys.

Daugelio knygų autorius.

V. Bražėnas mirė 2010 m. Savo turtą išdalijo visuomeninėms patriotinėms organizacijoms, tame tarpe ir LLKS.

ALBINAS BRIEDIS

Albinas Briedis gimė 1909 m. Šiaulių apskr. Joniškio vls. Milvydų k. Žurnalistas. 1935 m. gyveno Kaune ir dirbo laikraščio „Verslas" redaktoriumi. Jaunalietuvis. Suimtas 1940 m . liepos 11 d. Buvo apkaltintas antivalstybine veikla. Tai savo parašu patvirtino LSSR Vidaus reikalų komisaras Aleksandras Gudaitis-Guzevičius.

1941 04 19 A. Briedis nuteistas kalėti 8 metus. Apie žurnalisto tolimesnį likimą žinių nėra, išskyrus 1989 04 26 jam išduotą pažymėjimą, kad jis reabilituotas.

LIUDAS BRUČAS

2004 m. rugpjūčio 5 d. į Amžinybę iškeliavo Liudas Bručas, gimęs 1924 08 28.

1953 m. pavasarį sukilęs Norilskas pažadino ir Vorkutos lagerius. Vorkutos 40-oje šachtoje kaliniai, pritardami streikui, nėjo į darbą, reikalavo elementarių teisių, sudrausminti čekistus ir net visiškos amnestijos. Išdrįsusius

„išsišokti“ čekistai šaudė, bet kaliniai neatsižadėjo tolimesnės kovos.

1955 m. pavasarį sužinota, kad Ajač Jagos lagerininkai rengiasi sukilti ir prašo visiems pranešti, kad ruoštųsi visos Vorkutos streikui. L. Bručas pradėjo rašyti atsišaukimus, kuriuos išplatino ne tik savo zonoje, bet ir kitų lagerių lietuviams. Estai, latviai, ukrainiečiai tuos asišaukimus vertė į savo kalbas ir jie platino. Liudas pradėjo neiti į darbą ir kvietė kitus kalinius pasekti jo pavyzdžiu. Bručą uždarė į karcerį. Kiekvieną dieną surakintą jį veždavo į šachtą, bet Liudas jokio darbo nesiimdavo.

„Atsisakėlių“ jau buvo pilni burai bei karceriai, ir jų vis daugėjo. Prižiūrėtojas vyr. seržantas Ščerbatiukas Liudą vedė į karcerį ir liepė nuogai išsirengti. Pasiėmė visus drabužius neva patkrinimui, o Liudą įstūmė į sandėliuką, kuriame buvo laikomos šluotos ir kibirai, apipylė šaltu vandeniu, užrakino ir pats išėjo. Buvo pavasaris, tačiau lauke dar šalo. Liudas šaukė, bandė išversti duris, bet geležimi apkaustytos durys nepakluso jo išvargusiam ir išsekusiam kūnui. Beldimas tilo. Po truputį blėso sąmonė.

Tuo metu iš Vorkutos atvykusi medikų komisija tikrino sanitarinę padėtį 40-toje šachtoje. Užsuko ir į burą. Apžiūrėję kameras ir karcerius, panoro žvilgtelėti ir į vietoje karcerio naudojamą sandėliuką. Ant kibirų ir šluotų gulėjo nuogas L. Bručas, kurį čia įstūmė prižiūrėtojas. Pulsas vos tiksėjo. Bejėgį kalinį nunešė į ligoninės baraką. Čia dirbo buvęs Kauno karo ligoninės gydytojas pulkininkas Skirsgaila, kuris išgelbėjo Liudą nuo mirties. Po trijų savaičių Liudas vėl stovėjo kovos rikiuotėje, rašė kvietimus streikuoti.. Tačiau atsirado Judas – lietuvis Daunys–„Dzūkas“, kuris išdavė veikliausius, tarp jų – Liudą Bručą bei misionierių Stanislovą Dobrovolskį. Čekistai, surinkę apie 200 žmonių, juos išgabeno į 7-tos šachtos mažąją zoną.

L. Bručas su pagarba minėjo bendražygius – lagerininkų ryšininką Anicetą Pocių, Leoną Paplauską, Leoną Prušinską, Zigmą Strumską, Jonelį Korniševičių, Vytautą Sadauską, Vytautą Kazlauską, Povilą Krikščiūną, kun. Vladą Požėlą, Vytą Podriezą, Edvardą Svilainį, baltgudį Vasilių Kaušylą ir vieną iš ukrainiečių politinių kalinių vadų Karkovecą.

ALBINAS BRUNDZA

Albinas Brundza gimė 1921 m. Marijampolės apskr. Sasnavos vls. Barsukinės k. 1948 m. gyveno Vilniuje. Dirbo Vilniaus universiteto siuvyklos vedėju, buvo medžiotojas.

Byla buvo pradėta 1948 10 24, kartu buvo suimti dar 9 žmonės – partizanai, ryšininkai ir kiti.

KLEMENSAS BRUNIUS

Klemensas Brunius gimė 1906 m. rugpjūčio 19 d. Panevėžio apskr. Diplomuotas statybos inžinierius. Buvo stipri ir valinga asmenybė.

Klemensas Brunius buvo pirmasis tarp LLKS kūrėjų. Dalyvavo Vyriausio lietuvių komiteto ir vėliau Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto veikloje.

1944 m. balandžio mėn. Gestapo suimtas, tardytas, kankintas ir kalintas Vokietijos kalėjimuose. 1945 04 14 JAV kariuomenės išlaisvintas iš Bayreuth'o kalėjimo. LLKS vadovybei pritariant, nelegaliu keliu grįžo į Lietuvą ir 1945 m. gruodžio pabaigoje pasiekė Kauną. Netrukus KGB buvo suimtas, kalintas ir išsiųstas 25 metams priverčiamųjų darbų į Sibirą. Stalinui mirus, grįžo į Lietuvą, bet sovietų milicijos buvo budriai sekamas ir persekiojamas.

Gyveno Kaune. 1975 m. gruodžio 1 d. gatvėje automobilio buvo partrenktas ir mirė vietoje. Ši autoavarija greičiausiai įvyko KGB iniciatyva.

JUOZAS BRUZGA

Gimė 1944 05 09 Antokolio k., Alytaus r., ūkininkų šeimoje. Jų šeima 1949 m. kovo 25 d. gyvuliniuose vagonuose buvo ištremta į Irkutsko sritį.

1951 m. Juozui teko lankyti rusų mokyklą nemokant rusų kalbos. Sugrįžęs 1958 m. iš tremties, apsigyveno Vilniuje ir dirbo melioracijos darbininku – kasė griovius. Reikėjo padėti šeimai, nes jų buvo 10 vaikų.

Pradėjo lankyti vakarinę mokyklą, mokėsi Vilniaus Politechnikume. 1967 – 1969 m. tarnavo sovietinėje armijoje. 1968 m. buvo pakliuvęs į Čekoslovakijos įvykių sūkurį.

Grįžęs iš armijos, pagaliau galėjo užbaigti mokslą. Vilniaus Politechnikume įgijo metalisto techniko-technologo specialybę. Iki 1992 m. dirbo įvairiose Vilniaus įmonėse – tai technologu, tai tiekėju, tai gamybos meistru. Aktyviai dalyvavo daugelyje Sąjūdžio akcijų, dažnai budėdavo prie Parlamento rūmų. 1991 m. sausio 13-osios naktį stovėjo gynėjų žiede prie Televizijos bokšto. Čia teko žvelgti mirčiai į akis, girdint tankų pabūklų šūvius, automatų serijas, matant žuvusių kraują, sužeistuosius.

Nuo Televizijos bokšto atskubėjo prie Aukščiausios Tarybos rūmų. Vėl įtampa, nežinia, laukimas, bet širdyje tapo ramu kai okupantų tankai pravažiavo pro šalį lyg pabūgę gynėjų.

1992 m., atsiėmus tėvų žemę (30 ha) Alytaus rajone, iki 2002 m. ūkininkavo. Teko iš naujo atkurti sodybą, arti žemę, sėti javus, auginti gyvulius. Buvo LKDP nariu, Krokialaukio seniūnijos kuopos pirmininku. 1994 – 1996 m. kadencijai buvo išrinktas Alytaus rajono savivaldybės tarybos nariu.

Nuo 2003 m. J. Bruzga gyvena Vilniuje, dirba UAB "Forumo rūmai" darbininku. Jis priklauso Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partijai. Sausio 13-osios brolijos narys ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

BRONIUS BUČELIS

Gimė 1957 09 03. LLKS narys.

BRONIUS BUDGINAS

Bronius Budginas gimė 1918 m. rugsėjo 4 d. Tauragės apskr. Vytauto Didžiojo universitete Kaune studijavo inžineriją. Buvo labai aktyvus LLKS narys. 1944 m. balandžio pabaigoje Gestapo suimtas kartu su VLIK ir LLKS vadovybės nariais, tardytas, kankintas ir kalintas Kaune, Insterburge, Alenšteine, Karaliaučiuje, Soldau, Tornau, Landsberge, Berlyne ir Bayereuth'e. 1945 04 14 Amerikos kariuomenės išlaisvintas, studijavo Štutgarto universitete, o vėliau išvyko į Ameriką. Tarnavo JAV kariuomenėje, Ilinojaus universitete baigė inžinerijos studijas ir persikėlė į Kaliforniją. Dirbo Douglas lėktuvų bendrovėje, taip pat tęsė studijas universitete ir gavo lėktuvų statybos magistro laipsnį.

Mirė 1966 m. rugsėjo 12 d.

JUOZAS BUDRYS

Juozas Budrys–Ulonas gimė 1919 m. Sirvydų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. 1944 m. buvo paimtas į Raudonąją armiją, iš kurios spalio mėn. pabėgo ir 1945 m. balandžio mėn. įstojo į Paežerėlių vls. besikuriantį partizanų būrį. Po Valkų mūšio naujai suformuotame Petro Povilaičio būryje buvo vado pavaduotojas, o liepos mėn., P. Povilaičiui žuvus, buvo išrinktas būrio vadu. Rugsėjo mėn. legalizavosi. Spalio mėn. suimtas ir nuteistas mirties bausme, kuri vėliau pakeista ir teko kalėti 25 m. Bausmę atliko lageryje Omsko srityje. Mirė 1968 m. sausio mėn. tremtyje.

VITAS BUDRYS

Vitas Budrys–Vilkas gimė 1924 m. Sirvydų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. rudens. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo Basanavičiaus (36–os) kuopos laisvės kovotoju. Žuvo 1948 m. vasario 17 d.

JONAS BUNIKIS

Jonas Bunikis–Ministeris iš Vedegiškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Puskarininkis. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo Basanavičiaus (36–os) kuopos II būrio skyriaus vadu. Žuvo 1947 m. rugpjūčio 29 d. Eičiūnų ar Pypliškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

BIRUTĖ BURAUSKAITĖ

Gimė 1943 01 13 Kaune, tarnautojo šeimoje. 1960 m. baigė Kauno Salomėjos Neries vid. mokyklą, 1965 m. – Kauno politechnikos instituto Cheminės technologijos fakultetą. Dirbo Anykščių drenažo vamzdžių gamykloje inžiniere, Raseinių plytinėje gamybos viršininke. Nuo 1967 iki 1979 m. – mokslo darbuotoja MTI "Termoizoliacija". Čia su bendradarbiais Juozu Prapiesčiu, Liudu Dambrausku, Virginija Vosyliūte ir kt. instituto kopijavimo aparatu "Era" daugino lietuvių emigracijoje išleistas knygas (B. Kviklio "Mūsų Lietuva", S.Ylos "Žmonės ir žvėrys dievų miške", A. Maceinos, J.Girniaus ir kt. filosofijos veikalus), iš kun. M.Dobrovolskio, kun. P. Račiūno pasiskolintus prieškario istorijos ir filosofijos leidinius, rusų emigrantų žurnalus "Вестник Христянского Студенческого Движения", "Континент", "Из под глыб", "Память" ir platino kopijas. 1968 m. įsitraukė į besiplečiantį kraštotyros judėjimą bei žygeivių renginius. 1969 m. oficialiai įsikūrus

kraštotyros klubui "Ramuva", tapo aktyvi jo narė, o nuo 1971 m. pradžios iki "Ramuvos" likvidavimo tų pačių metų vasaros pabaigoje buvo šio klubo pirmininkė.

1971 m. rudenį kartu su Rimantu Matuliu įkūrė Liaudies dainų klubą prie Respublikinių profesinių sąjungų rūmų. Šis klubas (gyvuojantis iki šiol "Raskilos" vardu) ilgainiui tapo ne tik senųjų lietuvių liaudies dainų, tradicijų, bet ir pogrindinės literatūros platintoju, įvairių akcijų dalyvių susitikimo vieta. Dėl šios veiklos 1973, 1974, 1976 metais B. Burauskaitė buvo KGB tardoma. Nuo 1974 m. bendradarbiavo su žinomais žmogaus teisių gynėjais A. Terlecku, A. Žilinsku, J. Sasnausku, spausdino pogrindžio leidinius bei straipsnius. Palaikė ryšius su Maskvos disidentais (T. Velikanova, A. Lavutu, vėliau – S. Kovaliovu ir kt.), kuriems teikdavo informaciją apie įvykius Lietuvoje. Rinko parašus ir pati pasirašė keletą protestų ir laiškų SSRS valdžiai dėl žmogaus teisių pažeidimų, 1981 m. spalio 10 d. kartu su Latvijos ir Estijos žmogaus teisių gynėjais pasirašė pareiškimą SSRS ir Šiaurės valstybių vadovams, reikalaujantį įsteigti Šiaurės Europoje ir Baltijos valstybėse laisvą nuo atominio ginklo zoną, išvesti SSRS armiją iš Baltijos kraštų, šiuose kraštuose leisti atkurti nepriklausomas valstybes.

1988 m įsikūrus Sąjūdžio komisijai Stalinizmo nusikaltimams tirti, pradėjo jai talkininkauti. 1988 m. pabaigoje kartu su P. Pečeliūnu, J. Bieliauskiene, Z.Vanagaite įkūrė Politkalinių ir tremtinių globos grupę.

Sąjūdžio komisijai Stalinizmo nusikaltimams tirti tapus Represijų Lietuvoje tyrimo centru (RLTC), jam vadovavo.

RLTC prijungus prie Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, dirba Archyvinio vardynų skyriaus vadove. Jai vadovaujant, pakartotinai išleistas pataisytas ir papildytas "Lietuvos gyventojų genocidas. l939-1941" I-asis tomas.

B. Burauskaitė – viena iš Komunizmo nusikaltimų tyrimo paramos fondo steigėjų, nuo 1998 m. – tarptautinio projekto "Rytų Europa – bendras likimas" koordinatorė Lietuvoje. 2000-2007 m. dirbo

Liustracijos komisijoje. Nuo 2009 m. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktorė.

Ji apdovanota Vytauto Didžiojo ordino Riterio kryžiumi. Suteiktas Laisvės kovų dalyvės statusas.

ANTANAS BUROKAS

Antanas Burokas gimė 1944 m. spalio 27 d. Ukmergėje, 1919 m. savanorio Vlado ir Bronės Burokų šeimoje. Mokėsi Ukmergės IV-oje vidurinėje mokykloje. 1963 m. Antanas baigė šią mokyklą ir tais pačiais metais buvo pašauktas į sovietinę armiją. Tarnybos metu baigė ryšininkų seržantų mokyklą. Ištarnavęs 3 m., grįžo namo. Dirbo Ukmergės socialinės rūpybos skyriuje inspektoriumi. 1967 m. įstojo į Vilniaus pedagoginį institutą – studijavo istoriją ir fizinį lavinimą. Su draugais įkūrė "Šviesos" futbolo komandą. 1972 m. baigė VVPI ir liko dirbti "Šviesos" klubo pirmininku bei fizinio lavinimo dėstytoju valandininku. 1972 m. perėjo dirbti fizinio lavinimo dėstytoju į Vilniaus politechnikumą. Čia dirbant gimė dvi dukros – Sigutė ir Renata (1971 12 07 ir 1975 09 15). 1977 m. perėjo dirbti į Vilniaus M. K. Čiurlionio vidurinę meno mokyklą – internato auklėtoju ir fizinio lavinimo mokytoju. 1981 mokslo metų pradžioje – pervestas į fizinio lavinimo mokytojo pareigas.

Grįžęs iš armijos, Antanas dalyvavo pogrindinės Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos veikloje. Dirbdamas M. K. Čiurlionio mokykloje, pradėjo domėtis šilkografija – tai toks spausdinimo būdas, kuris labai pravertė LLKS leidybai pogrindyje. Vėliau Antanas susipažino su būsimais Klaipėdos dramos teatro aktoriais Kęstučiu Žilinsku ir Albertu Bartašiūnu bei jų kurso draugais. Kęstas sukūrė "Varpo" laikraščio faksimilę. Su bendražygiais Petru Grainiu, Vytautu Vaineikiu, Stase Vaineikiene, kunigu Juozu Dabravolsku, Jonu Kujeliu, Zigmu Vašatkevičiumi, Viliumi Vagoniu, Vladu Šiška, Aldona Zalatoraite, Albertu

Zalatoriumi, Juozu Apučiu, savo dukra Sigute, broliais Edvardu ir Jonu bei kitais, Antanas darė viską, kad pasirodytų pogrindinis laikraštis, šaukiantis į kovą su pavergėjais. Lietuvos revoliucinio išsivadavimo fronto vardu 1975 m. išėjo pirmasis "Varpo" numeris.

Jaunimo hipių judėjimas, "The Beatles" muzika, Romo Kalantos susideginimas, Maskvos olimpiados ignoravimas, lenkų "Solidarumas", lenkų kardinolo Karolio Voitylos išrinkimas Popiežiumi Jonu Pauliumi II-ju, JAV ir SSSR ginklavimosi varžybos, pastarąją atvedė prie agonijos. Visa tai įgalino suvokti, kad artinasi tautų kalėjimo – Sovietų Sąjungos žlugimas. Estijoje, Latvijoje liaudies Frontai, Lietuvoje "Persitvarkymo Sąjūdis" – skatino žmones siekti laisvės. Kuriasi Lietuvos Šaulių sąjunga, vyrai registruojasi krašto apsaugos savanoriais. Brolio Edvardo ir Vytauto Basčio paskatintas, Antanas stojo į Šaulių sąjungos narių gretas. Dalyvavo Šaulių sąjungos atkuriamajame suvažiavime, kuris vyko 1990 m. vasario 15 d. Kaune. Antanas su draugais įkūrė Vilniaus Šaulių rinktinę, buvo išrinktas jos atsakingu sekretoriumi, vėliau – štabo viršininku, deleguotas į Šaulių sąjungos centro valdybą. Prieš šv. Kalėdas, jo manymu, neteisėtai perrinktas Vilniaus rinktinės vadas Vytautas Milvydas, ir Antanas atsistatydino iš Vilniaus štabo viršininko pareigų. 1991 m. sausio 7 d. Šaulių sąjungos būstinėje Vilniuje įvyko Vilniaus šaulių rinktinės susirinkimas. Čia atvykęs Gediminas Jurčiukonis šaulius pakvietė saugoti ir ginti AT, nes, esą gauta informacija, kad "jedinstvininkai" ruošiasi šturmuoti Aukščiausios Tarybos pastatą. Sausio 8 d. ankstų rytą šauliai buvo įleisti į rūmų vidų ir paskirstyti į postus. Milicijos vadovams blogai įvertinus esamą padėtį ir nepasiruošus galimam puolimui (o gal ir specialiai nepasiruošus, kas gali paneigti), "jedinstvininkų" minia kartu su persirengusiais sovietų kariškiais šturmavo AT pastatą ir pro milicininkų gretas prasiveržė į pagrindinio įėjimo kiemą. Rūmų apsaugos vyrų, šaulių, savanorių ir nepasišalinusių milicininkų pastangomis užpuolikams buvo užtvertas kelias prasiveržti į AT pastato vidų. Antanui su bendražygiais teko "jedinstvos šturmo elitą" "pasveikinti" stipria vandens srove, sulaikyti

vieną ”drąsuolį” – plastmasių gamyklos darbininką baltarusį, kuris tardomas prisipažino, kad jį profsąjungos pirmininkas gerai “pagirdė” ir pasiūlė, kaip ir kitiems rusakalbiams darbininkams, išvaikyti buržujus iš AT rūmų. Aukščiausios Tarybos pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis per radiją pakvietė Vilniaus miesto gyventojus į pagalbą, ir prie AT pastato suplūdo tūkstančiai gynėjų. Prasidėjo budėjimas. Antanas su Eugenijumi Martinkumi dvi naktis saugojo Gedimino bokštą. Jie buvo uniformuoti, aprūpinti guminėmis lazdomis. Aukščiausioje Taryboje teko dar du kartus duoti savanorio priesaiką. Iš Eugenijaus Jakimavičiaus pažįstamo medžiotojo gavo šautuvą, palikę raštelį su parašu, kad ginklas rekvizuojamas. Palaikė ryšį su Vytautu Milvydu, o ypač su Albinu Kentra, buvusiu partizanu, kurio broliai partizanai žuvo už tėvynę. Naktį iš sausio 12-sios į 13-ąją uniformuoti ir ginkluoti vyrai buvo išvesti į vidinį kiemelį. Užsienio korespondentus susodino į autobusą. Visa AT buvo apstatyta autobusais ir apsupta tūkstančiais iš visos Lietuvos atvykusių žmonių – patriotų, kurie buvo pasiruošę ginti parlamentarus ir tuometinės Lietuvos širdį – AT rūmus. A. Burokas anksčiau buvo davęs šaulio priesaiką. Esant tokiai padėčiai, jis prisiekė ir kaip AT gynėjas. Kartu su Lietuvos šaulių sąjungos vadu Gediminu Jankumi, Stasiu Ignatavičiumi, Vytautu Geštautu, Rimgaudu Mintautu ir dar keliais Kauno šauliais AT vidaus kiemelyje Antanas laukė tolimesnių nurodymų. Įsakyta nusirengti uniformas. Prie rūmų stovėjo Antano mašina. R. Mintautas nuėjo į šalia Mokslo akademijos esančią salę persiregti. Kaunietis ir Antanas nutarė nuvažiuoti pas jį į namus ir paieškoti, kuo jam persirengti. Antano žmona laukėsi. Grįžęs jos nerado namuose. Vyrai važiuoja pas jos mamytę, ten sužino, kad žmoną išvežė priešlaikiniam gimdymui. Atvažiuoja į AT, ten jų neįleidžia iki 6-tos valandos ryto. Tuomet jie važiuoja pas Antaną, visą šaulių dokumentaciją, kuri buvo jo namuose, nuveža į garažą paslėpti, po to užsuka pas brolį Joną. Antanas pasiskambina E. Jakimavičiui į Aukščiausiąją Tarybą, jis pasako, kad iš Vilniaus rinktinės viduje liks tik 12 šaulių. Nuvykus prie AT rūmų, praeiti į vidų nepavyko. Vyrai nakvojo

Antano brolio sodo namelyje. Jie buvo ginkluoti, ginklų nešiotis atvirai negalėjo, nes Antanas buvo su medžiokliniu šautuvu, o jo bičiulis su pistoletu. Svarstė, kad prasidėjus represijoms, vyktų į Ukmergės rj., ten rinktų ginklus ir žmones tolimesnei kovai miškuose. Antano mintys sukosi apie tai, kas bus su žmona, kas bus su vaikeliu, kas gims? Galvojo, kad reikia dar kartą pabandyti prasimušti į AT vidų. Atvyksta prie rūmų, juos įleidžia į vidų. V. Geštautas įkalbinėja išeiti, nes jo žmona gimdo ir jis ten reikalingesnis, bet Antanas nepaklūsta ir lieka AT viduje, kur jie turėjo savo postą. Palaidojami žuvusieji sausio 13-ąją. O sausio 16-tą, kaip pasakė mons. Kazimieras Vasiliauskas, gimė šūvio pašauktas Antano sūnus Vladas, šešių su puse mėnesių, svėrė 1,9 kilogramo. Pradėjo kristi jo svoris, bet gydytojai padarė viską, ką galėjo ir, ačiū Dievui ir medicinos personalui, jis išgyveno. 1991 m. sausio 17 d. buvo priimtas Savanoriškos krašto apsaugos (SKAT) įstatymas. Aukščiausios Tarybos gynybos štabo viršininkas Jonas Gečas Antaną ir Eugenijų Martinkų pakvietė į tarnybą. A. Burokas pradėjo dirbti mokymo instruktoriumi, vėliau buvo paskirtas pirmuoju SKAT mokymo skyriaus viršininku – organizavo savanorių mokymą. Vėliau buvo paskirtas SKAT kultūros poskyrio viršininku, karinio organizacinio skyriaus viršininko pavaduotoju, vėliau – šio skyraus viršininku, ryšių su visuomene skyriaus viršininku. Į atsargą išėjo 1994 m. gruodžio 24 d. Per tarnybos SKAT laikotarpį Antanui labai daug kuo padėdavo jo broliai, buvę bendradarbiai, draugai. Parūpindavo dujinių balionėlių, šovinių. Brolis Edvardas įkalbėjo Lietuvos buitinės chemijos direktorių Vytautą Milinavičių pradėti pirmųjų dujinių balionėlių gamybą KAD-ui. Įmonėje buvo gaminama mokymams reikalinga įranga. Pas brolį Joną Antavilių senelių prieglaudoje sunkiomis "pučo" Maskvoje valandomis su Bronislavo Freimanto žinia slėpė karių avalynę, medikamentus, ruošė įrangą ir patalpas SKAT transporto degalams. "Pučo" metu pas savo žmonos tėvelius Albiną ir Leoną Jančaičius, slėpė SKAT iždą – 700 000 talonų. Tarnaudamas SKAT, su bendražygiais įkūrė laikraštį "Savanoris", kurio vinjetę sukūrė Romas Karpavičius su Rimu Bagdonu.

Pirmaisiais laikraščio redaktoriais buvo Rimantas Delkus, Grinbergas, Antanas Leckas, Petras Dabulevičius, Vytautas Voveris. Laikraštis įkurtas KAD-o direktoriaus Audriaus Butkevičiaus ir SKAT štabo viršininko Jono Gečo pavedimu. Pirmosioms kovo 11-sios metinėms subūrė karinį orkestrą iš M. K. Čiurlionio vidurinės meno mokyklos, Tallat-Kelpšos aukštesniosios muzikos mokyklos, konservatorijos studentų, įkūrė foto-video studiją, studijos vadovai buvo Rimas Bagdonas ir Arvydas Dauderys, talkino Vytautas Paliulis ir Vidmantas Gaigalas (vėliau tapo etatiniu tarnautoju), Eugenijus Žigaitis. Įkūrė chorą, kurio vadovai buvo Juozas Vanagas, Petras Puošiūnas, Petras Vailionis, Povilas Jaraminas, savanorių teatrą, kurio vadovai buvo Zenonas Buožis, Leonas Ciunis. Buvo įkurtas SKAT muziejus, vadovai Daiva Novikienė, Zofija Kastelianovaitė. 1995 m. Antanas buvo išrinktas į Vilniaus miesto tarybą, miesto plėtros komitetą, buvo administracinės teisės pažeidimų komisijos pirmininkas. Dirbo UAB ”Senamiesčio ūkio” personalo ir juridinio skyriaus vedėju, teritorijos priežiūros inžinieriumi, meistru. Vėliau UAB ”Rasų valda” vadybininku, o nuo 2007 m. yra valstybės tarnautojas, dirba Šnipiškių seniūnijoje vyresniuoju specialistu.

A. Burokas aktyviai dalyvauja visomeninėje veikloje. Jis – vienas iš Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos atkūrimo iniciatorių, buvo išrinktas jos pirmuoju garbės teismo pirmininku ir dvi kadencijas – organizacijos pirmininko pavaduotoju. Išėjęs į atsargą, iki šiol jis vadovauja Lietuvos krašto apsaugos bičiulių klubui, yra Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos valdybos narys. Bendradarbiauja leidžiant šios organizacijos žurnalą “Varpas”. Nesenai susikūrusios Nevyriausybinių organizacijų, padedančių stiprinti krašto apsaugos gynybinius pajėgumus, koordinacinės tarybos pirmininko pavaduotojas, vėliau – jos pirmininkas. Apdovanotas Sausio 13-osios medaliu, Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Šaulių parlamento gynėjams ženklu, įstojimo į NATO, KAM medaliu, LIETUVA-NATO medaliu, medaliu Už Nuopelnus Lietuvai (KAM lygmenyje), Šaulių ženklo ordinu, Lietuvos kariuomenės

kūrėjų savanorių medaliu "Buvome-Esame-Būsime", Lietuvos atsargos karininkų sąjungos medaliu, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos ordinu "Už Tėvynės laisvę", I-ojo laipsnio medaliu "Už Nuopelnus Vilniui ir tautai", Lietuvos Seimo pirmininko, Krašto apsaugos departamento direktoriaus, Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos štabo viršininko, Vilties Prezidento Stasio Lozoraičio, Vilnaus miesto savivaldybės, visuomeninių organizacijų, buvusių darboviečių padėkomis ir garbės raštais už tarnybą, darbą ir sportinius pasiekimus. Šiais metais apdovanotas ordino "Už nuopelnus Lietuvai" Riterio kryžiumi.

Gyvena su žmona Irina-Astra ir dabar jau studentais sūnumis, Vilniaus dailės akademijos skulptūros studentu Vyteniu ir Vilnaus universiteto istorijos fakulteto studentu Vladu.

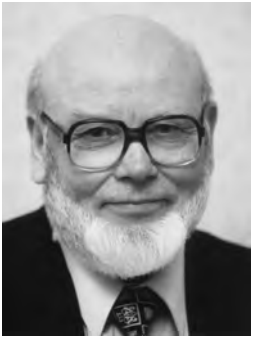

EDVARDAS BUROKAS

Edvardas Burokas gimė 1933 m. vasario 13 d. Ukmergėje. 1950 m., mokydamasis Ukmergės berniukų gimnazijoje, drauge su bendraminčiais subūrė pogrindinę antisovietinę organizaciją "Keršytojai už Tėvynę" ir buvo išrinktas jos pirmininku.

Organizacijos nariai priėmė priesaiką, turėjo organizacijos antspaudą, buvo sukaupę ginklų. E. Burokui, V. Vagoniui ir V. Turlai, nepaisant ginkluotos sargybos, iš Ukmergės promkombinato pavyko išnešti rašomąsias mašinėles. Su viena jų beveik dvejus metus organizacijos nariai spausdino antisovietinius atsišaukimus ir perspėjimus kolaborantams.

Po kelių mėnesių šios pogrindinės organizacijos pavadinimas buvo pakeistas į "Lietuvos Patriotas". E. Burokas, talkinant P. Puodžiūnui, užmezgė ryšius su Balninkų apylinkių partizanais, kurie jam paskyrė savo ryšininką K. Grigą. Per organizacijos narį A. Petrašiūną palaikė ryšius su Gelvonų partizanais. „Lietuvos Patriotas" teikė partizanams

žinias apie kariuomenės judėjimą, aprūpindavo juos spausdinimo popieriumi bei vaistais, kuriuos gaudavo iš Ukmergės Šv. Trejybės bažnyčios zakristijono J. Rutkausko.

Lietuvos išlaisvinimo komiteto įsteigimo JAV 1951 m. vasario 16 d. proga buvo paruošta daug atsišaukimų ir trispalvių vėliavėlių, kurios užmėtytos ant laidų pagrindinėse Ukmergės gatvėse.

Organizacija surengė pasikėsinimą į atsiųstą iš Vilniaus Ukmergės gimnazijų mokytojų komsorgą Augustiną Masanduką. Detalų pasikėsinimo planą paruošė E. Burokas, o įvykdė V. Turla ir V. Vagonis. Pasveikęs, bet drąsos neatgavęs kolaborantas, išsinešdino į Vilnių, Ukmergės sovietizaciją palikęs savieigai. Paskatinti šios „Lietuvos Patrioto“ sėkmės, partizanai pasiūlė likviduoti Želvos stribų vadeivą ir Smėlių rajono prokurorą bei susprogdinti MVD kariuomenės garažus Ukmergėje. Tuo tikslu garaže buvo įdarbintas organizacijos nario A. Grėbliausko žmogus ir prinešta sprogmenų. Deja, partizanams nepavyko gauti detonatorių.

Užmezgusi “draugiškus” santykius su prokuroru, organizacijos narė Gražina Bėrytė sugebėjo iš jo išgauti numatytų ištremti žmonių sąrašų dalį. Apie tai buvo perspėti Gelvonų ir Grežionių partizanai. E. Burokas, Z. Vašatkevičius, S. Aukštuolis bei kiti organizacijos nariai nuo stulpų nukapojo visus ryšio laidus, jungusius Ukmergę su kitais miestais. Okupantai buvo priversti atidėti trėmimą visai dienai.

1951 m. E. Burokas išvyko mokytis į Kauną. Čia su Kauno mažininkų kursų klausytojais ir universiteto Medicinos fakulteto studentais subūrė „Lietuvos Patrioto“ pogrindinės organizacijos filialą, kurio pirmininku išrinko J. Venckų. Kauno organizacija per V. Valatką užmezgė ryšius su Dainavos partizanais, o E. Burokui pavyko juos suartinti su balninkiečiais. „Lietuvos Patrioto“ Kauno organizacijai priklausė 24 nariai. Jie išplatino iš Ukmergės gautas dvi siuntas atsišaukimų, trukdė steigtis komjaunimo organizacijoms.

Suėmus E. Buroką, Kauno organizacija palaipsniui sunyko.

Prasidėjus 1952 m. naujokų šaukimui į okupantų armiją, keturi organizacijos nariai norėjo pereiti į partizanus, tačiau partizanai patarė

eiti į sovietų kariuomenę. E. Burokas buvo išvežtas į Vladivostoką. Tuo metu Lietuvoje veikusi organizacija buvo išduota ir 1952 m. E. Burokas buvo suimtas. Po beveik tris mėnesius trukusių etapų po įvairius kalėjimus, jis buvo uždarytas Vilniaus MGB kalėjime. Pagal sovietinio kodekso 58-1a, 58-8, 58-10, 58-11 straipsnius jį nuteisė 25/5/5 metams griežto režimo lagerio.

1953 m. E. Burokas buvo nugabentas į Vorkutos lagerių 1-ąją šachtą. Čia jis iškart ėmė dalyvauti kalinių pogrindinėjė veikloje, kartu su pogrindininkais lageryje baudė "stukačius". Už tai kalintas karceriuose, vėliau išvežamas į 7-ąją šachtą. Čia tampa J. Žilinsko ir Z. Paldavičiaus vadovaujamos pogrindinės grupės nariu ir vykdo jos užduotis bei pats vadovauja operacijoms baudžiant "stukačius" ir kitus išdavikus, įskundusius 1953 metų visuotinio kalinių streiko organizatorius 7-ojoje šachtoje. Be to, reikėjo pakelti kalinių dvasią, kuri po 1953 metų streiko kruvino numalšinimo buvo pašlijusi. Kalinių rankose ir valioje buvo didžiausias ginklas – jų pačių kuriama SSRS ekonomika. Reikėjo, kad kalinys liktų ištikimas savo idealams, vėl patikėtų savo jėga ir atgautų valią kilti į kovą.

E. Burokas pradeda derybas su visų tautybių kalinių bendrijomis. Ypač greitai pavyksta susitarti su vakarų ukrainiečiais. Numatyta sužlugdyti anglies gavybos planus, dėl to Z. Paldavičius ir E. Burokas susprogdina šachtos elektros pastotę. Šachta prastovėjo visą dieną. Kaliniai pradeda sabotuoti darbą. Šachtos administracijos partinė organizacija sušaukia komunistus į susirinkimą aptarti susidariusią padėtį ir numatyti išeitį. Susirinkimo salėje metu Z. Paldavičius ir E. Burokas susprogdina tos salės lubų perdangą. Po šio incidento čekistai pradeda imti įkaitus, tarp kurių patenka nemaža pogrindžio narių. E. Buroką ir Z. Paldavičių apie 9 mėnesius tardo aukšti čekistų karininkai iš Leningrado ir Vorkutos. Kankinami, velkami tramdomaisiais marškiniais, jie išlieka tvirti ir neprisipažįsta. Z. Paldavičius išprotėja. Kai kurie liudininkai pakeičia parodymus. E. Burokas grąžinamas atgal į lagerį. Čia jam čekistai jau turi paruošę pinkles: gal prasitars...

1954 m. rudenį iš Ajač Jagos šachtos atkeliami du aktyvūs lietuviai – V. Šiška ir V. Vaineikis, kurie pasiūlo E. Burokui įsijungti į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą ir pamėginti pabėgti iš lagerio arba Vorkutoje rengtis dar vienam streikui. Bandant įgyvendinti šiuos planus, kasamas tunelis po vasaros estrados rampos grindimis. Buriant antisovietinius aktyvistus į LLKS organizaciją ir ruošiantis ateities kovoms, bandoma susisiekti su kitomis šachtomis. Tokie ryšiai užmezgami padedant laisvai samdomiems tremtiniams. V. Šiškos ir V. Vaineikio išrastu spaudos būdu pradedama spausdinti atsišaukimus ir laikraštėlį rusų kalba "Severnoje sijanijie". Šis darbas tenka V. Šiškai, V. Vaineikiui ir E. Burokui. Konspiracijos sumetimais, kad įtarimas iškart nekristų ant lietuvių, įsteigiama pagalbinė organizacija "Seviernyj sojuz borcov za svobodu", o vėliau dar "Sojuz za svobodu". Šioms organizacijoms ėmėsi vadovauti kalinys Emelijanas Repinas.

Išdavikui įskundus, jog kasamas tunelis, nors ir nepavykus įrodyti kaltės, E. Burokas išvežtas į 4-ąją šachtą, o V. Vaineikis – į 12-ąją. 4-ojoje šachtoje E. Burokas sutvirtina pogrindį, sukuria naujas grupes, joms paskiria vadovus, numato būsimas diversijas šachtoje. Po operatyvinio darbuotojo kabineto grindimis kaliniai įrengia klausymosi punktą, kuriame kasdien budėdavo po vieną kovotoją. Demaskuoja "stukačius". Vieną jų, lietuvį, Edvardas bando perverbuoti. Deja, pastarasis vėl grįžta pas čekistus ir išduoda E. Buroką kaip vieną iš kurstančių neiti į darbus agitatorių.

1955 m. kovo mėn. E. Burokas, kalintas karceryje, išvežamas į specialųjį ypatingo režimo lagerį Nr. 62. Čia jis susitinka su nuteistais 1953 m. sukilimo organizatoriais ir kitais aktyvistais. Vienam jų pavyksta pagaminti detektorinį radijo imtuvą, per kurį iš "Amerikos balso" buvo išgirsta, kad 1945 m. Jaltos konferencijoje Sovietų Sąjungai leista laikinai valdyti Baltijos šalis, Vakarų Ukrainą ir Vakarų Baltarusiją. Tai paskatino surengti visos Vorkutos kalinių streiką. Šios akcijos surengimą turėjo palengvinti esami geri ryšiai tarp lagerių. Streikas turėjo įrodyti, jog Maskvos valdymui laikinai atiduotų tautų kaliniai atsisako

dirbti lageriuose, kad jie sutinka kalėti ir dirbti tik savo tėvynėse arba už zonos ribų kaip laisvai samdomi darbininkai. Per lietuvį brigadininką Stasį Laskauską, kasdien su brigada atvedamą dirbti iš 8 šachtos lagerio, bendraujama su kaliniais, kalinamais kituose lageriuose. Gavusi jų pritarimą, LLKS ima rengti visos Vorkutos streiko planą ir įsteigia streiko komitetą. S. Ignatavičius tampa komiteto pirmininku, V. Vaineikis - atsakingu už spaudą, J. Valaitis - už kovinius reikalus ir drausmę, E. Burokas - už saugumą ir ryšius, J. Uogintas - už strategiją ir taktiką, V. Šiška - už ryšius su kitataučiais, A. Plepys - už ūkio bei kitus reikalus.

T. Kilikevičius ir E. Burokas organizuoja spausdintinių laikraštėlių "Severnoje sijanije" (rusų kalba) ir "Protėvių takas" leidybą bei ranka rašo "Varpo" leidybos planą (drauge su šio leidinio redaktoriais P. Vieversiu ir E. Laugaliu).

1955 m. liepos 21-ąją streikas prasideda. Tą pačią dieną 7-osios šachtos kaliniai buvo paleisti iš lagerio. Už poros savaičių paleido ir 3 - 4 šachtos kalinius, o daugelyje kitų šachtų buvo duoti leidimai eiti į darbą be sargybos. Be to, aktyvistai internuoja 10 aukštų karininkų, atvykusių iš GULAG'o inspektuoti lagerio.

1955 m. rudenį 62-asis lageris buvo likviduotas. 47 streiko organizatoriai ir aktyvistai, tarp jų ir E. Burokas, išvežami į uždarą Vladimiro kalėjimą. Visi kiti buvo išgabenti į Taišeto lagerius.

Po neramumų, kuriuos Vladimiro kalėjime organizavo iš Vorkutos atvežti kaliniai, režimas palengvėjo. Kaliniams buvo leista pasirinkti kameros draugus. E. Burokas, V. Vaineikis, P. Zagreckas, M. Kemtys ir J. Jančiauskas buvo apgyvendinti vienoje kameroje. Čia nelaisvės draugai aptarė ir rašė LLKS manifestą ir organizacijos statutą, iš rusų kalbos išvertė Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją, kuri tapo LLKS pagrindiniu įstatymu.

Bolševikai, baimindamiesi visoje Sovietų Sąjungoje turėjusio įvykti streiko, sudarė SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo komisiją. Ši komisija paleido laisvėn apie 80% kalinių, o beveik visiems likusiems sušvelnino bausmes. V. Vaineikį išleido į laisvę. Jis slapta išsinešė

ir minėtuosius dokumentus. E. Burokui bausmė buvo sutrumpinta iki 5 m. Drauge su dešimčia kitų kalinių jis buvo sugrąžintas į Vorkutą. Vėliau už šv. Kalėdų šventimo organizavimą jį pervežė į Intos baudžiamąjį lagerį. Čia jis kartu su kitais kaliniais organizuoja pogrindį ir leidžia laikraštėlį "Varpas".

1957 m. Lietuvoje suimamas V. Vaineikis, K. Korsakas ir fonininį radijo siųstuvą sukonstravęs Šiaulių karinio oro uosto radistas H. Kiudulis. Čekistams pas V. Vaineikį pavyko surasti iš lagerio išneštus dokumentus, o Vorkutos operatyvininkai į Lietuvą atsiuntė lageryje išleistus atsišaukimus ir laikraštėlius. Į E. Buroką vėl nukrypsta čekistų akys. Remiantis šiais dokumentais bei kai kurių palūžusių kalinių parodymais, E. Burokas iš Intos atvežamas į Vilniaus KGB kalėjimą. Jam bandoma sukurpti bylą už dalyvavimą streike. Iki laisvės buvo likę vos 4 mėnesiai. Nei E. Burokas, nei kiti neprisipažįsta. Liudininkams atsiėmus parodymus, E. Burokas išvežamas atgal į Intą. Šį lagerį likvidavus, jis perkeliamas į Vorkutos „Cementnyj" baudžiamąjį lagerį. Čia iškalėjus porą savaičių, baigėsi bausmės laikas ir Edvardas išleistas laisvėn, tačiau į Lietuvą grįžti jam neleidžiama, o gyvenamoji vieta paskiriama okupantų "Kaliningrado sritimi" pavadintame Karaliaučiaus krašte. Tėvams per pažintis pavyksta jį "prirašyti" Ukmergėje. Buvęs kalinys įsidarbina, tačiau, praėjus 2 mėnesiams, po V. Vaineikio teismo Vilniuje E. Burokas su broliu Jonu suimami. Edvardui paliekama buvusi bausmė ir jis vėl sugrąžinamas į Vorkutą. Čia E. Burokas dalyvauja steigiant pogrindinę kovos su sovietais mokyklą ir pats tampa jos studentu.

1958 m. Vorkutos lageris likviduojamas ir neramusis kalinys pervežamas į Taišeto lagerius. Čia jis dalyvauja kasant pabėgimo tunelį ir baudžiant stukačius. Vėliau Čunos lageryje jam drauge su žydų tautybės kaliniu Karlu Frusinu (dabar gyvenančiu Australijoje) iš DOK'o gamybos administracijos pastato pavyko išnešti rašomąją mašinėlę. Kaliniai įrengia bunkerius. Vienas tokių bunkerių buvo katilinėje, kurioje dirbo V. Petkus. Jame buvo spausdinami kareiviams skirti atsišaukimai.

Kaliniai bandė sudeginti kombinatą. Šią akciją organizavo E. Burokas, o vykdė J. Tribušauskas (dabar gyvena Panevėžyje). Edvardas su G. Kraponu rūpinosi "Nagan" sistemos pistoletų gamyba. Bandyta surengti ir pabėgimą. Deja, iškasus apie 40 metrų tunelio, sąmokslininkai įskundžiami, ir E. Burokas su draugais vieneriems metams išgabenamas į uždarą Vichorevkos kalėjimą. Čia, remiantis Čiunos lagerio kalinių nutartimi, jam vadovaujant buvo nubaustas čekistams parsidavęs buvęs Vlasovo armijos štabo viršininkas pulkininkas Kudrešovas.

1960 m. Taišeto lageriai buvo likviduoti. E. Burokas pervežtas į Mordovijos lagerius. Uždarame kalėjime Nr.14 jo siūlymu naujuoju LLKS lageriuose pirmininku (vietoje Lietuvoje mirusio generolo M. Pečiulionio) buvo išrinktas P. Paulaitis.

1961 m. E. Burokas perkeliamas į Sosnovkos lagerį. Čia drauge su Z. Laugalaičiu, P. Skeiveriu, V. Vaineikiu ir kitais organizuoja spausdintinio laikraštėlio "Laisva Lietuva" leidimą bei (drauge su J. Tribušausku) operatyvinio įgaliotinio kabineto sekimą. Atskleidus vieną lietuvių "stukačių", jį pabandyta perverbuoti. Deja, neišlaikęs abiejų pusių spaudimo, pastarasis tampa išdaviku. E. Burokas, Z. Laugalaitis ir J. Tribušauskas išvežami į Javo lagerį. Iš šio lagerio E. Burokas buvo paleistas 1962 m. gruodį.

Per 10 metų, prabėgusių lageriuose, E. Burokui buvo bandyta sukurpti 9 bylas. Maždaug 6 metus jis iškalėjo uždaruose ir tardymo kalėjimuose. Daugiau kaip 150 parų teko praleisti karceriuose. O kur dar BUR'ai, griežto režimo ir specialios paskirties ypatingieji lageriai? Per visą kalinimo laikotarpį bendrojo režimo lageryje jam teko išbūti tik 20 dienų.

Grįžęs į Lietuvą, E. Burokas tuojau susitinka su Kaune įsikūrusios LLKS nariais ir jo pastangomis Sąjungos štabas perkeliamas į Vilnių. Čia, Jeruzalėje, suburia S. Ignatavičių, A. Stasiškį, A. Terlecką (turėjo būti dar du atstovai) ir jie nutaria toliau tęsti kovą su okupantais.

1964 m. J. Navicko bute Klaipėdoje įvyksta antikomunistų ir lais-

vės kovotojų Sovietų Sąjungoje susitikimas. Jame nutariama koordinuoti SSRS disidentų veiklą, o Lietuvoje nustatyti visas sovietų karines bazes ir apie jas paskelbti pogrindžio spaudoje.

1975 metais E. Burokas drauge su okupuotoje Lietuvoje nelegaliai gyvenančiu V. Vaineikiu bei kitais organizuoja "Varpo" laikraščio leidybą. Leidinys buvo spausdinamas šilkografijos būdu Inturkės klebonijoje pas kunigą J. Dabravolską. Kilus įtarimams, jog čekistai kažką „suuodė", persikelta į Vilnių pas Antakalnio gatvėje gyvenusią A. Zalatoraitę bei į Ukmergės rajoną pas Jogvylų kaimo gyventoją Stasę Vaineikienę. Kaupiami ginklai, įrengiami bunkeriai, bei sudaromi šauktinių sąrašai, jeigu kiltų karas. Išleidžiama daug plakatų "Laisvę kun. A. Svarinskui", "Laisvę kun. S.Tamkevičiui" bei atsišaukimų, kad tikintiems būtų sugrąžinta Vilniaus Arkikatedra.

Artėjant Atgimimui, kuriantis Sąjūdžio komitetams, E. Burokas drauge su R. Kudžmauskiene, A. Adomaičiu bei kitais Vilniuje, Aukštuosiuose Paneriuose buvusioje "Lietuvos buitinės chemijos" įmonėje įsteigia Sąjūdžio grupę. Šioje įmonėje dirbo daugiau kaip 1400 žmonių. Sąjūdininkai įtraukia į aktyvią veiklą įmonės direktorių V.Milinavičių, kurio nurodymu pradedami gaminti ašarinių dujų balionėliai Parlamento gynėjams apginkluoti. Krašto apsaugos departamentui įmonė perduoda po 35 000 rublių kainuojančias dvejas gręžimo stakles, tinkančias ginklų gamybai, bei padeda įrengti brangią šaudyklą kariams. E. Burokui prašant, V. Milinavičius du kartus skyrė po keliasdešimt tūkstančių rublių Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos (SKAT) rengiamoms sporto varžyboms.

1991 m. sausį Edvardas drauge su kitais dalyvauja ginant parlamentą ir televizijos bokštą.

1994 m. E. Burokas pakviečiamas dalyvauti Izraelyje surengtame Komunizmo aukų asociacijos suvažiavime. Grįžęs iš suvažiavimo, jis rūpinasi LLKS veikla bei organizuoja jos leidinio "Varpas" leidybą.

E. Burokas yra išleidęs savo atsiminimų knygą "Pūtėme prieš vėją" I dalį ("Ko nepasakė Solženicynas"), II dalį – „Sukilimas", III dalį –

„Vytauto Vaineikio Juodos Dienos Baltos Naktys“, IV dalį – „Krauju rašyta istorija“ (keturiomis kalbomis). Jis taip pat aktyviai dalyvavo išleidžiant J. Grušio knygą “Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 1940 - 2000 metais”.

Buvęs politinis kalinys dalyvavo sudarant ir ruošiant spaudai albumą “Politiniai kaliniai Taišeto lageriuose”.

E. Burokas apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, Savanorių kūrėjų medaliu, „Už Tėvynės laisvę“ ordinu ir „Buvome, Esame, Būsime“ I laipsnio medaliu. Jam suteiktas kario-savanorio statusas. Leidžia LLKS žurnalą „Varpas“.

J. Burokas

JONAS BUROKAS

Jonas Burokas gimė 1938 m.

Tėvynės meilės, patriotizmo dvasia Jonas Burokas buvo ugdomas nuo pat vaikystės. Jo tėvas – Nepriklausomybės kovų dalyvis-savanoris – dažnai pasakodavo apie kovas su lenkais dėl Vilniaus krašto, motina – apie savanorius, kovojusius ir žuvusius dėl savo Tėvynės laisvės. Sovietams okupavus Lietuvą, Jonas džiaugdavosi, kai partizanai laimėdavo mūšius arba sėkmingai pasitraukdavo iš apsupties, nuliūsdavo jiems žuvus. Gyvendamas Ukmergėje, jis matydavo stribų vežamus išniekintus, basus partizanų kūnus. Tai ugdė neapykantą raudoniesiems okupantams ir tautos išdavikams.

Tokiam požiūriui turėjo įtakos Ukmergės gimnazistų pogrindinė organizacija „Lietuvos patriotas”, kuriai vadovavo jo brolis Edvardas. Šios organizacijos narių veiklą Jonas stebėjo iš šalies ir didžiavosi ryžtu, drąsa bei pasiaukojimu. Nors buvo tik 12-os metų, kai kurias užduotis patikėdavo ir jam – namo rūsyje jį mokė ir leido pačiam spausdinti proklamacijas, kaip atsimena, ant plono popieriaus lapo, kad

daugiau egzempliorių būtų galima iškart atspausdinti. Proklamacijas atspausdinus, vyresnieji kartais leisdavo sukaišioti jas į vakaronėse dalyvaujančio jaunimo kišenes. Tai padaręs Jonas, jautėsi tarytum atlikęs didžiausią žygdarbį.

1951 m. "Lietuvos patrioto" nariai išsiskirstė – dalis įstojo į aukštąsias ir spec.vidurines mokyklas, dalis buvo paimti į kariuomenę. 1952 m. rudenį Vladivostoke buvo suimtas ir 1953 m. sausį nuteistas kalėti 25 m. brolis Edvardas. Nuo to laiko tėvai ir Jonas su jaunėliu broliu Antanu KGB agentų buvo nuolat sekami, jų namuose – dažnos kratos. Darant kratas paimamos istorinės, religinės knygos, Edvardo ir jo draugų laiškai, rašyti iš lagerio. Jonas su tėvais Ukmergės KGB buvo kvočiami.

1956 m. Jonas stojo į Žemės ūkio akademiją, 1957 m. – į Lietuvos veterinarijos akademiją, tačiau, gerai išlaikęs stojamuosius, neįstojo. 1956-1957 m. susirašinėjo su politiniu kaliniu Vytautu Vaineikiu – tarėsi, kaip jis pinigais ar siuntiniais rems kalinčius patriotus. Beje, Burokų šeima tai darė visą laiką: siuntė siuntinius ne tik Edvardui, bet ir jo draugams. Po iš V. Vaineikio vieno laiško (praėjus 1 mėnesiui nuo jo gavimo), jų namuose buvo daroma labai nuodugni krata, paėmė daug Jonui rašytų laiškų, tačiau V. Vaineikio laišką, kuriame buvo pateikti siūlymai kaip ir kuo remti kalinius, pavyko nepastebimai nuo stalo paimti ir suplėšyti.

1957 m. žiemą iš kalėjimo paleido brolį Edvardą. Vieną vakarą, Jonui su juo bekalbant, į namus įsibrovė milicininkai su čekistais – pakvietę liudininkus ir atlikę kratą, pareigūnai paėmė laiškus, knygas, Jono sąsiuvinius su partizanų dainomis, abiem broliams liepė ruoštis. Edvardą paliko Ukmergės KGB skyriuje, o Joną išvežė į Vilnių. Čekistai kaimynams paskelbė, kad abu vaikinai nužudė žmogų. Joną tardė ir dieną, ir naktį. Tardymą vedė KGB papulkininkis Mackevičius, kartais pasikviesdamas į pagalbą ir kitus. Beje, Jonas su tardytojo dukra Aldona mokėsi vidurinėje mokykloje, tik kitoje klasėje. Edvardas buvo pataręs, kad į tardytojo klausimus reikia atsakinėti trumpai. Jonas taip ir darė. Jį išlaikė 2 savaites ir paleido, o Edvardą, pagal generalinio prokuroro sprendimą, sugrąžino į kalėjimą, motyvuojant tuo, kad per anksti paleido.

1958 m. J. Burokas vėl stojo į Veterinarijos akademiją. Pridavė dokumentus. Jis sužinojo, kad dar vienas dokumentas atsiunčiamas iš Ukmergės komjaunimo komiteto, nors nei pionieriumi, nei komjaunuoliu niekada nebuvo. Į pagalbą Jonas pasikvietė pusseserę M. Gelūnaitę, kuri susipažino su Akademijos kadrų skyriaus darbuotoja ir perskaitė charakteristiką iš komjaunimo komiteto bei sužinojo, kad su tokia charakteristika jos pusbrolis į Akademiją neįstos. Kadrų skyriaus darbuotoja sutiko, kad iš Ukmergės būtų atvežta kita charakteristika. Ji buvo parašyta iš naujo ir su suklastotu parašu pristatyta į Akademijos kadrų skyrių. Trečiais metais, jau baigęs vidurinę mokyklą, į Akademiją Jonas pagaliau įstojo. Mandatinė komisija neprikibo. Tais pačiais, ar 1959 m., prie J. Buroko priėjo 2 vyresnio kurso studentai ir pasakė, jog jis KGB sekamas, įspėjo, kad būtų atsargus. Joną nustebino tų vaikinų pasitikėjimas juo ir drąsa.

Per visą studijų laikotarpį J. Burokas palaikė glaudžius ryšius su politiniais kaliniais. Susirašinėjo laiškais su S. Ignatavičiumi, Jonu Navicku, Tadu Kilikevičiumi, Jonu Valaičiu, Edvardu ir Vytautu Laugaliais ir daugeliu kitų. Ypač glaudžius ryšius palaikė su V. Šiška, pas kurį pirmaisiais studijų metais ir gyveno kartu su V. Vaineikiu, kuris buvo pilnas Lietuvos išlaisvinimo projektų, su Justu ir Danute Šilinais. Ši šeima keletą metų gyveno tėvų namuose Ukmergėje.

1963 m. Jonas baigė Akademiją ir tapo veterinarijos gydytoju. Dirbdamas daug skaitė, kėlė savo kvalifikaciją, norėjo padėti žmonėms ir sergantiems gyvūnams. Ypač sudėtinga padėtis susiklostė netoli nuo Siesikų: galvijai susirgo snukio-nagų liga. Jonas buvo paskirtas karantino gydytoju. Ligą likvidavo, bet, svarbiausia, kad ją pavyko lokalizuoti ir ji neišplito. Dėl to, jog darbas buvo atliktas gerai, J. Burokas pakviestas dirbti į Žemės ūkio ministerijos Veterinarijos valdybą. Jis ragintas stoti į komunistų partiją ir siūlytos vadovaujančios pareigos, tačiau jaunas specialistas tuo nesusigundė ir į partiją nestojo. Bendraudamas su žemės ūkio atstovais, visą laiką aukštino Tėvynės ir Dievo meilės idėjas, garbingą Lietuvos valstybės ir kalbos istoriją.

Į Tėvynę sugrįžus Vorkutoje įkurtos Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariams ir Lietuvoje pasilikus, sukūrus šeimas, buvo nutarta tęsti pogrindinę veiklą, leisti laikraštį „Varpas". Jis buvo pradėtas leisti 1975 m. Inturkėje, Molėtų rajone, kun. Juozapo Dabravolsko klebonijoje, vėliau leidžiamas Aldonos Zalotoraitės namuose Vilniuje ir Jogvylų kaime Ukmergės rajone Stasės Juknytės-Vaineikienės sodyboje. Čia pogrindinėje spaustuvėje „gimdavo" ne tik „Varpas", įvairios proklamacijos, bet ir patriotų literatūrinis žurnalas „Aukuras". Pogrindinė spauda buvo platinama ne vien Lietuvoje, bet ir užsienyje. Ji ten patekdavo Edvardo ir Jono brolio Antano dėka (per jo žmonos giminaitį). Ištraukos iš „Varpo" buvo transliuojamos į Lietuvą per radiją „Amerikos balsas". Per Rusijos disidentus „Varpas", išverstas į rusų kalbą, pateko ir į Rusiją. "Varpe" buvo spausdinama ir Jono surinkta medžiaga, jo straipsniai, informacija. Vienas platesnių ir kryptingesnių straipsnių, kuris buvo išspausdintas „Varpe" vietoje vedamojo – „Užtenka melo". Jį Jonas pasirašė slapyvardžiu „Kristijonas Valstietis". Straipsnyje buvo nušviesta pragaištinga Lietuvos socialistinės žemės ūkio sistemos ir kolektyvizacijos istorija.

J. Burokas aktyviai dalyvavo akcijoje „Grąžinkite Katedrą tikintiems", prie arkikatedros susirinkusiems žmonės išdalino šimtus žvakučių, platino fotomontažą apie Katedrą su V. Vaineikio eilėraščio posmu.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga ir jos nariai gali didžiuotis, kad pogrindyje leistas laikraštis „Varpas" ir kita pogrindinė spauda čekistų nebuvo sunaikinta iki pat Lietuvos Atgimimo. Tai didelis geros konspiracijos nuopelnas ir Dievo Apvaizdos pagalba.

Ypač dideliu tiražu „Varpas" buvo išleistas Lietuvos Sąjūdžio veiklos pradžioje.

J. Burokas dalyvavo Lietuvos Laisvės Lygos mitinge prie Mickevičiaus paminklo.

Autonomijos šalininkams įsigalėjus Vilniaus rajone, jis buvo neteisėtai atleistas iš pareigų, draugai jį pakvietė dirbti į Antavilių pensionatą direktoriumi, kuriame jis ypač globojo buvusius politinius kalinius ir

tremtinius. Antavilių pensionato sandėliuose, iškilus pavojui Lietuvos Nepriklausomybei, buvo slepiama savanorių apranga, avalynė, medikamentai, paruoštos vietos, jeigu reikėtų, besislapstantiems ir sužeistiesiems Laisvės gynėjams. Po kruvinų Sausio 13 įvykių, Jonas pirmasis į ligoninę pristatė vienkartinius švirkštus, kurie buvo panaudoti gydant sužeistus prie televizijos bokšto. Tuometinis Sveikatos apsaugos ministras J. Oleka jam pareiškė padėką.

Šiuo metu Jonas Burokas taip pat dalyvauja visuomeninėje ir politinėje veikloje. Jis – Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos valdybos pirmininkas, Tėvynės sąjungos Vilniaus rajono skyriaus pirmininko pavaduotojas, Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus rajono pirmininkas.

Jono Buroko motinai Bronislovai Burokienei 1995 06 20 buvo paskirta LR antrojo laipsnio valstybinė pensija visam laikui. Ji mirė 1997 m. Jono tėvas buvo kalvis. Kaip pasakojo partizanas Povilas Jačiūnas, kalvėje dažnai lankydavosi partizanai ir aptardavo aktualius klausimus, duodavo tėvui užduotis. Jam buvo suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas, kaip ir jo sūnui Jonui.

Jonas Burokas apdovanotas ordinais:

„Už nuopelnus Lietuvai“ (Riterio kryžius);

LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

Taip pat medaliais:

Krašto apsaugos m-jos „Už nuopelnus“;

Kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos „Buvome, Esame, Būsime“;

„Už nuopelnus Šaulių sąjungai“;

Atminimo stojimo į NATO proga;

Lietuvos Sąjūdžio atminimo;

Lietuvos veterinarijos 90-čio proga I laipsnio ir Garbės ženklu.

Jam vadovaujant LLKS buvo pastatytas Kryžius Lukiškių aikštėje, kenotafai Rasų kapinėse, paminklas Lietuvos 20-čiui prie Seimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybė paskyrė J. Buroką vertinimo komisijos nariu sutvarkant Lukiškių aikštę.

PETRAS BUSLAVIČIUS

Petras Buslavičius gimė 1931 m. Alytaus apskr., Daugų rj. Bakaloriškių k. vidutinių ūkininkų šeimoje. Turėjo partizanų duotą slapyvardį „Švendrys“. Jų sodyboje 1947 m. buvo įrengtas bunkeris partizanams. Petras rūpinosi jų maistu, suteikdavo žinių apie čekistus.

1951 08 11 buvo apsuptas 7 partizanų būrys – žuvo:

Vladas Gavelis, (slapyv. „Rytas“), gim. 1927 m., Vincas Tarasevičius, (slapyv. „Vėjas“), gim. 1931 m., Vytas Kontaravičius, (slapyv. „Vyturys“), gim. 1929 m. , Petras Bingelis, (slapyv. „Žilvytis“), gim. 1930 m., Alfa Šiglinskas, (slapyv. „Rugys“), gim. 1930 m., Aloyzas Želionis, gim. 1934 m. Visi – „Geležinio vilko” kovotojai. Liko gyvas tik Petras Buslavičius-Švendrys.

Kartu su Petru Buslavičiumi buvo nuteisti po 25 metus kalėti:

Stasys Zaleckas, gim. 1931 m., Jonas Stanulionis, gim. 1917 m., Motiejus Jonys, gim. 1924 m., Juozas Šiglinskas, gim. 1933 m., jo broliai Alfonsas, gim. 1927 m. ir Vytautas, gim. 1930 m.,

Brolių motina Juzė Šiglinskienė, gim. 1900 m., ir Monika Baliukonytė, gim. 1932 m., nuteistos kalėti po 10 metų.

AUGUSTINAS BUTKUS

Augustinas Butkus–Gudruolis iš Plieniškių k., Šakių vls.

1945 m. rugsėjo mėn. žuvus būrio vadui Jonui Bacevičiui, vadovavo būriui. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos kuopos laisvės kovotoju. 1947 m. vasario 22 d. buvo apdovanotas juostele už uolumą. 1948 m. vasario 16 d. jam buvo suteiktas grandinio laipsnis. Žuvo 1948 m. vasario 20 d.

JONAS BUTKUS

Jonas Butkus gimė 1921 m. Šiaulių apskr,. Kuršėnų vls., Trišk ių k. ūkininkų šeimoje. Buhalteris. 1941 m. dalyvavo sukilime prieš sovietų valdžią. Tai liudijo čekistų bendradarbis, buvęs sukilėlių būrio vado pavaduotojas Strolis.

J. Butkus nuteistas 1949 03 12 dešimčiai metų nelaisvės. Kalėjo Vorkutos lageryje. Paleistas 1956 04 23.

JONAS BUTKUS

Jonas Butkus gimė 1925 m. Panevėžio apskr. Šeduvos vls. Raginėnų k. vidutinių ūkininkų šeimoje. Baigė 6 gimnazijos klases. Iki 1946 05 15 slapstėsi nuo ėmimo į sovietų armiją. Po to įstojo į partizanų būrį „Valas". Turėjo slapyvardį „Bručias". 1946 m. liepos 12 d. dalyvavo susirėmime su NKVD kariuomene. Buvo sužeistas – gydantis teko slapstytis pas kaimynus ir namuose.

1947 09 05 suimtas ir 1948 01 09 nuteistas kalėti 10 metų lageryje. Kartu su juo nuteisti dar 28 žmonės.

Kalėjo Norilsko lageryje. Atgavo laisvę tik 1957 01 15. Reabilituotas 1989 12 12.

SAULIUS BUTVILAS

Gimė 1958 05 05. Išsilavinimas – spec. vidurinis. Buhalteris. Priklausė Lietuvos Žaliųjų partijai. Šaulys, Raudondvario kuopos būrininkas. LLKS narys nuo 2003 04 05.

JUOZAS BUŽINSKAS

Juozas Bužinskas, LGSF futbolo komandos žaidėjas. 1943 m. Kaune, Jono Paragiaus namuose įrengtoje spaustuvėje dalyvavo spausdinant laikraštį „Laisvės Kovotojas".

RIMANTAS ČEBURNIS

Gimė 1938 03 26. Karys-savanoris nuo 1999 m. Apdovanotas LKKS medaliu, Sausio 13-osios atminimo medaliu, dviem medaliais už gerą tarnybą SKAT, LKKS medaliu „Buvome, esame ir būsime“. Nepriklausė jokiai komunistinei organizacijai. Motinos brolis Vincas Tumėnas buvo partizanas, žuvo 1945 m. Minčios miške. Tėčio brolis Juozas Čeburnis buvo 1918–1920 m. savanoris.

PRANAS ČEPONIS

Pranas Čeponis buvo labai aktyvus LLKS pogrindžio veikėjas Kaune vokiečių okupacijos metais. 1944 m. pavasarį, išvengęs gestapininkų arešto, buvo pasiryžęs nebėgti į Vakarus, bet su ginklu pasitikti antrąją sovietų invaziją partizanų gretose. Slapstydamasis apylinkės miškuose ir nežinodamas, kad, čekistams įsikūrus jų namuose, šulinio vandenį apnuodijusios seserys suimtos, tėvai iškeldinti, jis naktį atėjo į namus. Čia budinčiam čekistui nespėjus išrėkti ”ruki v verk“, pistoleto šūviu nudėjo jį, bėgdamas per kiemą, nušovė kelią pastojusį sargybinį ir pabėgo į mišką. Organizavo LLKS partizanų šimtinę ir jai vadovavo. Koks P. Čeponio likimas, nežinoma.

ANTANAS ČEREŠKEVIČIUS - ČEČERAS

Antanas Čereškevičius – Čečeras–Šaulys gimė 1899 m. Morkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 30 d. Susikūrus “Žalgirio” rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos kuopos kovotoju. 1946 m. spalio 16 d. ir 1947 m. vasario 22 d. apdova-

notas juostelėmis už uolumą. 1947 m. birželio 10 d. paskirtas rinktinės III būrio II skyriaus skyrininku, o 1948 m. balandžio 10 d. – 36–osios kuopos II būrio būrininku. Žuvo 1948 m. birželio 13 d.

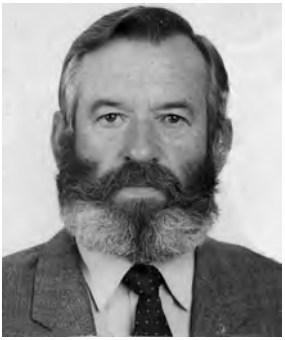

JONAS ČERNIAUSKAS

Jonas Černiauskas gimė 1929 03 22 Ukmergėje, darbininkų šeimoje. Mokėsi Ukmergės gimnazijos 5-oje klasėje. 1946 m. gimnazijoje įstojo į antisovietinę pogrindinę organizaciją „Ukmergės partizanų štabas“. Šiai organizacijai priklausė 8 gimnazistai: Bronius Malinauskas, Vitoldas Augustinas, Pranas Šuminskas, Bronius Šimkevičius, Vasilijus Guiga, Adomas Grigucevičius, Monatas Šlapokauskas ir Jonas Černiauskas. Jie rengė nelegalius susirinkimus, kuriuose svarstė, kaip kovoti prieš sovietų valdžią. Įgytą rašomąją mašinėlę perdavė partizanams, platindavo iš jų gautus spaudinius. Rinko pinigus medikamentams, sekė karinių dalinių buvimo vietas. Už samagoną iš sovietų kareivių gaudavo šovinių, kuriuos perduodavo partizanams, persekiodavo komjaunuolius. Iš gimnazijos sandėlio išnešė raudoną vėliavą, kurią perdavė partizanams, kad panaudotų vežamų pyliavų imitavimui, kai grūdai tekdavo partizanams.

Jonas Černiauskas partizanams perdavė vokišką radijo siųstuvą. Ataskaitas apie įvykdytus darbus ir veiklą moksleiviai pristatydavo Žemaitkiemio partizanams.

Palaikydamas ryšius su partizanais, Jonas Černiauskas lankėsi jų bazėse, kelis kartus – su buvusiu gimnazijos kapelionu kunigu Semaška, kuris partizanams miške laikė Šv.Mišias. Jų metu Jonas pabūdavo minstrantu.

1946 03 23 čekistai Jono Černiausko namuose padarė kratą. Triušidėje paslėpto ginklo nesurado. Aišku, dėl išdavystės, visi organizacijos nariai buvo suimti tą pačią dieną, tik Augustino ir Malinausko laukė jų

namuose 2 paras ir suėmė ginkluotus grįžtančius „iš miško“. Prasidėjo kasdieniniai tardymai KGB rūsiuose. Jonas buvo žiauriai kankinamas – varstė tarpduriuose pirštus, durstė panages aštriais įrankiais, daužė galvą iki sąmonės netekimo, mušė, spardė, sulaužė nosies pertvarą. Tie pragariški kankinimai, reikalaujant prisipažti kaltu, vaikiną suluošino visam gyvenimui. Jam atmušė inkstus, kurie nusileidę patologiškai suaugo. Nuo to laiko liko invalidas.

1946 05 25 Karinis tribunolas pogrindinės organizacijos „Ukmergės partizanų štabas“ visus narius nuteisė pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 58-11 str. – Joną Černiauską, Malinauską, Augustiną ir Šlapokauską kalėti po 10 metų ir 5 metams atimtos teisės su turto konfiskavimu, Šuminską, Šimkevičių ir Guigą – 7 metams nelaisvės ir 5 metams atimtos teisės su turto konfiskavimu, Grigucevičių – 5 metams nelaisvės ir 3 metams atimtos teisės. Iš Ukmergės nuteistieji buvo pervežti į Lukiškių kalėjimą, o iš ten į kalinimo vietą – į Komijos ASSR lagerius.

Joną Černiauską pradžioje su ešelonu atvežė į 16-tą lagpunktą – suodžių gamyklą. Iš 16-to lagpunkto su dalim kalinių konvojai su šunimis pervarė į 13-tą lagpunktą, kur tiesiami naftotiekio vamzdynai po žeme. Čia politinius kalinius patalpino prie vagių-recidyvistų, kurie dažnai iš jų tyčiodavosi, atimdavo paskutinį duonos kąsnį, vadindami fašistais (vagis palaikydavo administracija).

Daugelis politkalinių išseko ir mirė.

Gyvenimo sąlygos – siaubingos. Narai iš nenužievintų rąstelių. Kaliniai buvo sugrūsti taip, kad pasiversti galėjo tik keliese iš karto. Patalynės – jokios. Duonos su ašakomis duodavo po 300-400 gr. parai. Tekdavo miegoti prie lavonų tol, kol jie pradėdavo dvokti, nes gyvieji galėdavo gauti mirusiojo davinį. Jonas per trumpą laiką tapo distrofiku, svėrė vos 48 kg. Per slenkstį peržengti be rankų pagalbos nebegalėjo.

Tame lageryje J. Černiauską išlaikė apie 2 m. 1948-siais jį išvežė į Kazachstaną, Karagandos lagerį Balchaše. Ten buvo akmenų karjerai. Čia kalėjo vien politiniai kaliniai – tai buvo politinis izoliatorius. Būdamas invalidas, Jonas čia kalėjo 8 m. ir 6 mėn.

Po Stalino mirties paskelbus amnestiją 1954 04 24, kalinimo terminas baigėsi, bet į laisvę išleido tik spalio mėn. Grįžo pas tėvus į Vilnių, tačiau 3 mėn. reikėjo gyventi po lova, kadangi politiniams kaliniams valdžia uždraudė gyventi Lietuvoje. Sunku buvo prisiregistruoti ir gauti darbo. Po 6 mėn. trukusių rūpesčių ir dėl sveikatos būklės, buvo leista gyventi Vilniuje. Dirbo statybose, įstojo ir baigė vakarinį statybos technikumą. Po to dirbo meistru, darbų vykdytoju statybose, inžinieriumi ir vyr. inžinieriumi. Nuo 1985 m. visai dirbti nebegalėjo dėl ligos. Nuo 1990 m. gydytojų komisija pripažino jam II grupės invalidumą – suluošintas kalėjime. Labai pablogėjus sveikatai, gydytojų komisija Jonui pripažino I invalidumo grupę nuo 2005 m. neterminuotai.

Atgimimo laikotarpiu dalyvavo mitinguose. Į enciklopediją parašė atsiminimus apie lagerius. Dalyvavo politinių kalinių susirinkimuose Radviliškyje, Kaune, Ariogaloje. Vienas iš pirmųjų budėjo KGB rūmuose, saugodamas patalpas. J. Černiauskas mirė 2011 m. pradžioje.

DANUTĖ ČERNIAUSKIENĖ (KRIVICKAITĖ)

Tremtinė, laisvės kovų dalyvė. Atgimimo laikotarpiu nepraleido „Sąjūdžio“ renginių, rašė atsiminimus ir eilėraščius.

Gimė 1928 m. vasario 14 d. Kėdainių mieste tarnautojų šeimoje. Vėliau šeima gyveno Kaišiadoryse ir Ukmergėje. Šeimoje dar augo sesutė Ramutė ir broliukas Vytautas.

1941 m. birželio 14 d. naktį juos, vaikus, dar su tamsa išplėšė iš miego du ginkluoti kareiviai ir komjaunuolis Grušauskas, kratė butą, vis kažko ieškodami. Tėvo namuose nebuvo. Mama su jais barėsi, o jie grasino visus nušauti. Vaikai išsigandę verkė. Po poros valandų visi buvo išvaryti iš namų, susodinti į sunkvežimį ir nuvežti į Jonavos gele-

žinkelio stotį, kur sugrūdo į gyvulinius vagonus. Trūko oro, maisto ir vandens. Du langeliai apkaustyti grotomis. Tremtinių – kaip silkių statinėje. Po dviejų savaičių, kaip kokias prekes, iškeldino metams Altajaus krašte. Po to išvežė į Jakutiją, kur buvo dar žiauresnis klimatas. Amžino įšalo žemėje jie išgyveno 14 metų. Apgyvendino miško pramonės ūkyje barakuose, kur siautėjo siurbę mūsų kraują blakės ir kiti parazitai.

Į Lietuvą grįžo 1956 m. (po Stalino mirties). Sovietų valdžia ilgai nedavė leidimo paslikti Tėvynėje.

Dirbo 52 metus, nuo keturiolikos metų. Šaltis, badas ir pergyvenimai tremtyje sugriovė sveikatą. Ji – pirmos grupės invalidė, nebevaikšto, nevaldo apatinės kūno dalies.

ALGIRDAS JUOZAS ČERVINSKAS

Gimė 1925 m. rugpjūčio 9 dieną Šiauliuose tarnautojo ir namų šeimininkės šeimoje. Augo 5 broliai ir sesutė.

Šiauliuose baigė pradinę (6 skyrių) mokyklą ir 1938 m. įstojo į Šiaulių berniukų gimnaziją, kurią baigė 1944 m., vokiečių okupacijos metu.

Atsiliepdami į generolo P.Plechavičiaus kvietimą, dauguma klasės vaikinų įstojo į karo mokyklą Marijampolėje. Vadovybės paraginti, gegužės mėnesį, visi kariūnai išvažiavo namo. Artėjo frontas, ir Červinskų šeima išvyko į kaimą netoli Meškuičių. Mūšiams aprimus, šeima grįžo į Šiaulius, tačiau Algirdas pasiliko laukti klasės draugo. Nesulaukęs, bandė keliauti į Šiaulius vienas, bet Raudonoji armija jau buvo atkirtusi kelią. Su besitraukiančiu pažįstamu gimnazistu pasuko link Žemaitijos. Juos priėmė į Tėvynės Apsaugos rinktinę, saugojusią fronto liniją prie Dubysos. Po to Algirdas traukėsi į Vakarus per Barstyčius, Plinkšius, Klaipėdą ir Kuršių Neriją. Juos įjungė į statybos batalioną, su kuriuo fronto keliais pražygiavo dalį Lenkijos

– buvo sužeistas. Rytų Prūsijoje pateko į raudonarmiečių nelaisvę. Varomas žygiavo per Rytų Prūsiją, Lenkiją ir pasiekė Minsko lagerį. Iš ten ešelonu išvežė į Komijos respublikos Uchtos lagerį. Kirto mišką, tiesė kelius ir 1947 m. vasario mėnesį buvo pasiųstas į Narvą, bet grįžo į Šiaulius. Gavęs pasą, pradėjo dirbti Lygumų valsčiaus Beinoraičių pradinės mokyklos vedėju, paskui buvo perkeltas į Pakruojį pradinės mokyklos mokytoju. Čia dirbdamas baigė Šiaulių Mokytojų institutą. Išvažiavo į Šilutės rajoną, kuriame pedagoginį darbą dirbo iki 1990 m. rugsėjo 1 d., kol išėjo į pensiją. Bedirbdamas baigė Vilniaus VP institutą.

1988 m. rugpjūčio mėn. buvo išrinktas į Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinę grupę. 1990 m. išrinktas į rajono Tarybą, kurioje dirbo iki 1995 m. Nuo 1992 m. iki 2000 m. buvo LS Šilutės Tarybos pirmininku.

2001 m. buvo apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu ir jam buvo suteiktas kario-savanorio statusas. Apdovanotas LS Padėkos raštu. 2005 m. A.J. Červinskas įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

JUOZAS ČESONIS

Gimė 1925 m. balandžio 4 d. Karkučių k., Trakų rj. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Mustenių pradinėje mokykloje, baigė 3 klases.

Antrą kartą okupavusi Lietuvą, Sovietų Sąjunga pradėjo jaunimą imt į kariuomenę. Juozas slapstėsi, bet stribai jį pagavo ir jis pateko į kariuomenę. Po mėnesio iš okupantų kariuomenės pabėgo ir buvo priimtas į „Žalio Velnio“ partizanų būrį, kuriam priklausė nuo 1944 iki 1946 m. 1946 m. stribai suėmė ir įkalino. Buvo tardomas Trakuose, po to perkėlė į Lukiškių kalėjimą. Teisė „troikė“, sprendimas – sušaudyti. Sėdėjo mirtininkų kameroje. Po kurio laiko mirties bausmė pakeista – nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Sibire prabuvo 10 metų. 1955 m. dalyvavo Vorkutos kalinių sukilime.

STASYS CHAIKEVIČIUS

Stasys Chaikevičius iš Šiurpiškių k., Kidulių vls. Šakių apskr.

ALFONSAS ČIJUNSKIS

Alfonsas Čijunskis gimė 1929 m. Užaugo Degimų k., Akmenės rj., gausioje ūkininkų šeimoje.

Sovietams okupavus Lietuvą, tėvas buvo suimtas ir įkalintas, o šeima – persekiojama. Alfonsas tapo partizanų ryšininku. 1947 m., grįžus tėvui, abu įstojo į partizanų gretas. Priklausė „Vyčio“ būriui.

1949 m šeima ištremta į Sibirą. Tėvas žuvo, Alfonsas suimtas, nuteistas kalėti 25 metus. Kalėjo Vorkutoje. Dirbdamas 4-oje anglių kasimo šachtoje, 1955 m. dalyvavo kalinių sukilime. Dėl to išvežtas į Vladimiro kalėjimą, o 1956 m. – į Intos 5-tąjį drausmės lagerį, kuriame leido pogrindinį laikraštį „Varpas“. 1957 m. pateko į Mordovijos lagerį, kuriame kalėjo iki 1964 m.

Į Lietuvą grįžti neleido – apsigyveno Latvijoje. Prasidėjus Atgimimui, buvo aktyvus Lietuvos Sąjūdžio dalyvis, savanoriškosios krašto apsaugos karys, LPKS, Tėvynės sąjungos (LK) narys. 1954 m. įstojo į LLKS.

Mirė 2002 m. Palaidotas Gudunavo kapinėse Telšių rj.

FELIKSAS CIKATAVIČIUS

Feliksas Cikatavičius gimė 1927 m. Antatilčių k., Ukmergės apskr., ūkininkų šeimoje. Dirbo kinomechaniku. 1951 m. birželio mėnesį Cikatavičių sodyboje čekistams aptikus bunkerį, Feliksas turėjo slapstytis, bet netrukus, lie-

pos mėnesį, sutiko partizaną Šnirą–Tyrūną, ir įstojo į partizanų būrį (slapyv. „Gintvytis“). Buvo ginkluotas automatu ir revolveriu. Buvo partizanas iki suėmimo 1952 01 26. 1952 04 02 OSO („Trijulė”) F. Cikatavičiui atseikėjo 25 m. nelaisvės lageryje ir 5 m. teisių suvaržymą (pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a, 58-8 straipsnius). Kartu nuteistas Povilas Adamonis, gimęs 1923 m.

Feliksas aktyviai dalyvavo lageryje kalinių-rezistentų veikloje.

PETRAS ČYPAS

Gimė 1949 06 28 Kaune. Mokėsi Kauno VII vidurinėje mokykloje, kurią baigęs 1967 m. įstojo į Kauno politechnikos institutą. Baigęs studijas, įgijo inžinieriaus chemiko–technologo specialybę.

1973 m. buvo priimtas dirbti į Klaipėdos celiuliozės-popieriaus kombinatą pamainos meistru. 1977 m. pradėjo dirbti Maskvos Centrinio popieriaus gamybos mokslinio tyrimo instituto Kauno filiale vyriausiuoju inžinieriumi. 1982 m. P. Čypas jau darbavosi Kauno radijo gamykloje derintoju, vėliau – materialinio tiekimo skyriuje. 1995 m. jis – UAB „Vilbosta“ prekių žinovas. Šiuo metu dirba AB Lukoil–Baltija degalinėje.

BOGOMILA ČYPIENĖ

Gimė 1958 04 12 Vilniaus rj., Juodšiliuose. 1977 m. baigė Vilniaus 34-ąją vidurinę mokyklą. 1982 m. baigė Lietuvos veterinarijos akademiją ir įgijo zootechniko specialybę. 1997 m. įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą. Dirbo UAB „Vilbosta“, šiuo metu dirba AB Lukoil–Baltija deglinėje.

Apdovanota LLKS padėkos raštu.

JUOZAS DABRAVOLSKAS

Juozas Dabravolskas gimė 1938 m. 10 09, kai tarpukario Lietuva atšventė Nepriklausomybės dvidešimtmetį gražiame Daugų parapijos pakraštyje, Užukalnio k. Aplinkui, kur nukreipsi akis – prie kalnų ir kalnelių medžių paunksmėse – prisišliejusios kaimynų keturiasdešimt aštuonios sodybos sakyte sakė, kad čia gyvena atviros širdies ir pilni gerumo žmonės. Sekmadieniais vaikai išbėgdavo į kiemą pasiklausyti, kaip skamba Daugų bažnyčios varpai, kviečiantys į Šv.Mišias, nors atstumas buvo septyni kilometrai. Po keletos minučių iš kitos pusės, kol dar nebuvo sudeginta aukšta varpinė, buvo girdimas Pivašiūnų bažnyčios varpų skambesys, raginantis melstis, svajoti, mylėti. Bet neilgai…

1945 m. Didyjį Penktadienį Juozo tėvas, grįžęs po pamaldų, parnešė pašventintą nedidelį medinį kryželį. Matomoje, visiems prieinamoje vietoje, įkalė vinutę ir tarė: “Jis yra mūsų šeimos Viešpats. Išvykdami ar sugrįžę prašysime Jo globos ir palaimos, pasimelsime.” Pabučiavęs kryželį, tėtis perdavė jį kitiems per rankas. Kabindamas ant sienos pasakė: “Poryt Velykos…”

Grįžę iš bažnyčios, visi susėdo prie šventinio stalo švęsti Kristaus Prisikėlimo šventės. Tėtis pasidžiaugė: “Kokios linksmos Velykos, kokia graži diena. Kaip gerai, kad mes visi kartu.” Nežinia iš kur, pilnas kiemas prigužėjo garnizono kareivių, kuriuos lydėjo vietiniai stribai. Įėjęs į kambarį, vyresnysis paklausė: “Ar tu Juozas Dabravolskas? Renkis, mums reikia su tavim pasikalbėti.” Tėvas atsikėlė nuo kėdės, persižegnojo, apsivilko švarką, priėjęs prie kryželio, kurį pats prieš dvi dienas pakabino ant sienos, pabučiavo… ir, apsuptas garnizono kareivių su atkištais šautuvais, išėjo pro duris… Velykų džiaugsmą pakeitė ašaros ir skausmas širdyse. Velykų dieną ir naktį Juozo tėvas “atšventė”

kaimyno rūsyje iki juosmens šaltame vandenyje. Ašarotomis akimis, laikydami rankose kryželį, šeimos nariai prašė Kristų sugrąžinti tėvą į namus. "Perauklėtas" tėvas sugrįžo, bet raudona penkiakampė žvaigždė visiems laikams liko Juozo atmintyje kaip visokio blogio ir visų nelaimių įsikūnijimas.

Bėgo laikas. Gurguolių ir liaudies įsisąmonimo metai… Žmonės per prievartą varomi į kolūkius. Po to prasidėjo konfiskavimai, įvairūs terorizavimai, klijuojamos liaudies priešų etiketės.

1969 m. Paparčiuose per Nepriklausomybės šventę, kunigas J. Dabravolskas, pasigaminęs iš popieriaus trispalvę vėliavą, iškėlė ją virš klebonijos. Jis niekada nepamirš to didelio džiaugsmo širdyje. Rodos, už lietuvių kančias ir jiems padarytas skriaudas trispalvė vėliava vertė dar labiau iš gėdos raudonuoti penkiakampę žvaigždę.

1975 m., kai pas kun. J. Dabravolską Inturkės klebonijoje gyveno "Mulė" ir jie kartu leido "Varpą", vieną dieną pasirodė nepažįstamas vyras ir, pasiteiravęs, ar kunigas vienas, prisistatė kas esąs ir pasakė, kad nori su juo pasikalbėti. Nelaukdamas pirmo "svečio" sakinio, kunigas tarė: "Norėčiau vieno; kad jūs manęs į saugumą, o aš jūsų į kunigų seminariją neagituotume. Jūsų nuoširdžiai klausau."

Pokalbis tęsėsi daugiau kaip dvi valandas. "Svečias" išėjo. Kitame kambaryje visą laiką už durų stovėjęs "Mulė" pajuokavo: "Lageryje buvo geriau. Eime valgyti. Rodos, egzaminą išlaikiau." Sugrįžo gera nuotaika. Pavalgę ir išgėrę stiprios arbatos jie su nauja energija ir idėjomis sėdo prie stalo rašyti straipsnio "Varpui".

Ir kaip pasidarė liūdna, kai po kelių jų bendro darbo mėnesių, aplink klebonijos pastatus pradėjo slankioti naktiniai šešėliai. Supratę padėties rimtumą, pasikalbėję su centro draugais, jie nutarė, kad "Mulė" turi "dingti". Liko nebaigti darbai, neįgyvendintos idėjos ir daug neišleistų "Varpo" numerių…

Kun. Dabravolskas ir šiandien jaučia stiprų, lageriuose užgrūdintų jo rankų atsisveikinimo glėbį, kuris sakyte sakė: "Mokytojau, Mes laimėjome ir dar LAIMĖSIME…"

DAILIDĖ

Dailidė iš Jegeliškių k., Lekėčių vls., Šakių apskr.

JONAS DAILIDĖ

1923 08 02 – 2006 02 23

Vorkutą jie pasiekė naktį. Išlaipino, sustatė po keturis, apsupo ginkluota sargyba, perspėjo laikytis drausmės, nes priešingu atveju šaudys be įspėjimo. Barakai nakčiai buvo rakinami. Langai grotuoti. Trūko oro, nes patalpos buvo perpildytos. Alkis, šaltis, sunkios darbo sąlygos, nuolatinis žeminimas ir patyčios šaukėsi pasipriešinimo prieš čekistinę tironiją. Lietuvių tarpe kilo pasipriešinimo ir sukilimo idėjos. Atsirado bendraminčių ir tarp ukrainiečių. Visi susitarė bendradarbiauti, sudarė slaptą pasipriešinimo pogrindį. Jie suprato, kad kalinių darbas stiprina raudonąją imperiją. Jonas iš namų buvo gavęs akordeoną. Grojimas buvo geras pretekstas susibūrimams. Jiems vadovavo Z. Paldavičius, J. Žilinskas, E. Burokas, I. Uogintas. Dalyvaudavo S. Ulevskis, K. Varanauskas, V. Martišiūnas, A. Bagdonas ir kt. Susirinkusieji derino laisvės kovos planus su kitų barakų kaliniais, kasė tunelius pabėgimui, kaupė sprogmenis, demaskuodavo skundikus.

7-tos šachtos gamybinėje zonoje organizuota sprogmenų gamyba iš šachtoje naudojamo amunalo. Dalis pagamintų sprogmenų slapta buvo įnešama į 7-tos šachtos gyvenamąją zoną. Tuo laiku Jonas dirbo anglies pakrovos apskaitininku ir gautus sprogmenis slėpdavo anglių sandėlyje. Sprogmenis gamino lietuviai J. Jancevičius ir A. Bagdonas. Jų agitacija sabotuoti ir kovoti su išdavikais davė rezultatų, sušlubavo planų vykdymas.

Po Stalino mirties Berija buvo sušaudytas. Kaliniai reikalavo peržiūrėti bylas ir išleisti į laisvę, susidarė palanki atmosfera sukilimui. Jis prasidėjo keliose šachtose, taip pat ir 7-toje. 1953 m. liepos 20 d. kali-

niai atsisakė eiti į darbą. Pareikalavo, kad atvyktų valstybinė komisija. Kalinių reikalavimas buvo įvykdytas – iš Maskvos delegacija atvyko. Kalinių vardu kalbėjo vienas mokytojas iš Baltarusijos ir lietuviai – karininkas A. Gužutis ir Jaškūnas, – kurie išdėstė sunkią kalinių padėtį ir reikalavo laisvės. Lagerio zona buvo apsupta tankiu kulkosvaidžiais ir automatais ginkluotų kariškių žiedu. Kitą dieną, lydimi automatininkų ir šunų, jie buvo vedami iš lagerio į tundros gilumą tam, kad, panikos apimti, kaliniai neimtų bėgti ir nesudarytų preteksto atidengti į juos ugnį. Jonas garsiai rusų kalba suriko: „be panikos“. Vakare visi grįžo į lagerį. Kai kurie aktyvūs sukilimo dalyviai buvo išduoti ir išvežti į kitus lagerius.

Po sukilimo lagerio režimas šiek tiek pagerėjo. Tačiau pasipriešinimo aistros neišblėso. Čekistai suprato, kad veikia organizuotas pogrindis. Verbavo išdavikus. Kaliniai juos sekdavo ir su jais susidorodavo. Jie nutarė susprogdinti elektros pastotę. Iš šachtoje dirbusio sprogdintoju Sokolovo gaudavo amunalo sprogmenis, detonatorius ir laidus. Sprogmenis Jonas slėpė anglių sandėlyje, laidus ir detonatorius – po grindimis savo darbo vietoje. Sutartu laiku amunalą perdavė Z. Paldavičiui. Jonas kruopščiai sekė judėjimą elektros pastotės link. Įsitikinęs, kad jau galima vykdyti užduotį, davė ženklą Z. Paldavičiui ir E. Burokui. Toliau stebėjo, kad niekas jiems nesutrukdytų. Pagaliau – stiprus sprogimas. Visur sutemo. Sprogdintojai spėjo išsilakstyti į savo darbo vietas.

Iš patikimų šaltinių sužinota, kad 1954 m. sausio mėn. 14 d. 7-tos šachtos admininistraciniame pastate vyks gamybinis pasitarimas. Buvo nutarta šį vergvaldžių susibūrimą susprogdinti. Jono misija buvo gerai iššvalgyti pastatą, nes jis ten nešdavo į buhalteriją ataskaitas apie anglių pakrovas. Nutykoję gerą laiką, jie su E. Buroku, po bušlatais paslėpę sprogmenį, laidus ir detonatorių, užlipo ant pastato aukšto virš posėdžio patalpos. Skubiai padėjo sprogmenį, prijungė laidus. Kitą dieną sprogdinimą atliko su kaukėmis ant veidų trise: Z. Paldavičius, E. Burokas ir J. Dailidė. Darbai buvo nutraukti. Visus įtariamuosius sugrūdo į izoliatorius. Tarp jų pateko ir Z. Paldavičius, E. Burokas ir J. Dailidė. Buvo ir

daugiau lietuvių. Kiekvieną dieną vyko tardymai. Įtariamųjų ratas mažėjo. Jonas pasiūlė paskelbti bado streiką ir pareikalauti prokuroro. Jam pritarė E. Burokas ir Z. Paldavičius. Jonas pasiryžo badauti. Jis atsisakė maisto ir paprašė popieriaus bei rašiklio. Tai gavęs, išdėstė savo reikalavimus. Šeštąją badavimo dieną jį iškvietė pas prokurorą. Buvo nusilpęs, svaigo galva, suklupo. Prižiūrėtojas prilaikydamas atvedė pas prokurorą. Jono nustebimui, prokuroras prakalbo lietuviškai. Nežinia, ar jis patikėjo Jono „nekaltumu“, ar iš gailesčio, bet tyliai lietuviškai pareiškė: „Aš jus išleisiu“. Ir išleido. Jonas grįžo į baraką. Čia jį apsupo lietuviai V. Kasparavičius, J. Barila, I. Uogintas ir kt. Jie išsekusįjį gaivino, maitino ir stiprino. Jų dėka Jonas atgavo jėgas.

Dalį įtariamųjų išvežė į kitus lagerius, tarp jų ir J. Dailidės bendražygius Z. Paldavičių ir E. Buroką.

Čekistai suprato, kad organizuoti, vieningi kaliniai yra jėga ir su jais reikia skaitytis – režimas susilpnėjo.

SOFIJA BIRUTĖ DAUGELAVIČIENĖ

Sofija Birutė Daugelavičienė gimė 1934 m. spalio 20 d. Biržų apskr. Nemunėlio vls., Radviliškio miestelyje. Tėvelis Silvestras ir motina Angelė Klisevičiai buvo šauliai. Tėvelis dirbo pasienio policijoje policininku.

1938 m. pavasarį šeima persikėlė į Šiaulius, vėliau į Kelmę. Ten Sofija Birutė su broliu mokėsi. Tėvai dirbo.

1954 m. ištekėjo ir 1955 m. gimė sūnus Vidūnas. Vyras mirė 1966 m. Pradėjo dirbti nuo 1952 m. sausio mėn., o į pensiją išėjo 1989 m.

1957 m. persikėlė į Vilnių. 1959 m. įstojo ir 1964 m. baigė Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultetą. Dirbo įvairiose organizacijose, bet daugiausia – skaičiavimo centruose: Statistikos, Lietkoopsąjungos, Vilniaus universiteto ir kt.

Dalyvavo visuomeninėje veikloje – Knygos bičiulių klube (pirm.), buvo VU Moterų tarybos pirm., Vysk. Motiejaus Valančiaus blaivystės sąjūdžio valdybos narė, kelis metus – Revizijos komisijos pirm., LR KAB klubo sekretorė.

JONAS DAUKŠAS

Gimė 1929 m. Mirė 2002 m. Jo namuose buvo partizanų bunkeris. Jonas Daukšas priklausė Šaulių sąjungai. LLKS narys nuo 1996 09 06.

MINTAUTAS DIONYZAS DAULENSKIS

Gimė Kretingoje 1943 m. balandžio 10 d. agronomo Jono Daulenskio ir bajoraitės Michalinos Zdanavičiūtės sūnus.

Baigė Šilutės vidurinę mokyklą, po to – Kauno politechnikos institutą. Inžinierius. Vedęs.

Dirbo Paminklų konservavimo institute (1967–1991 m.), kartu su režisieriumi Rimu Tuminu įsteigė Vilniaus mažąjį teatrą (1991–1993 m. – šio teatro direktorius). Nuo 1993 m. iki 1997 m. – laikraščio „Lietuvos aidas“ vyr. redaktoriaus pavaduotojas.

2000–2004 m. – Vilniaus miesto tarybos narys.

2005 m. apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu.

1997–2007 m. – Seimo leidyklos „Valstybės žinios“ direktorius. Bendradarbiavo su ES šalių parlamentinėmis leidyklomis, dalyvavo tarptautinėse konferencijose, Europos knygų mugėse, buvo aktyvus Lietuvos Leidėjų asociacijos narys, Seimo leidyklos naujojo pastato projektavimo ir statybos darbų iniciatorius ir organizatorius.

Su M. D. Daulenskio pritarimu ir palaikymu išleistos gana retos knygos: A. Buračo „Pasaulio valiutų ir monetų žinynas“ (1999 m.), K. Sajos „Lazdos išradimas“ (1999 m.), S. Gedos „Žydintys lubinai piliakalnių fone“ (1999 m.), A. Buračo „Kryždirbystė Lietuvoje“ (1999 m.), J. Šukio „Kalbos patarimai politikams ir visiems kalbų sakytojams“ (2000 m.), Č. Kavaliausko „Pažadėtoji žemė“ (2000 m.), D. Kauno „Mažosios Lietuvos veidai ir vaizdai. 1885–1940 metų ikonografija“ (2000 m.), N. Kairiūkštytės „Vilniaus vadavimo sąjunga 1925.04.26–1938.11.25“ (2001 m.), J. Basanavičiaus „Medega d-ro Jurgio Sauerweino biografijai“ (2001 m.), „Motiejus Valančius Žemaičiuose“ (2002 m.), R. Ragauskienės „LDK kancleris Mikalojus Radvila Rudasis“ (2002 m.), A. Anušausko, B. Burauskaitės „Baltijos laisvė – Europos atsakomybė“ (2002 m.), P. Jakšto „Tilžės bažnyčios. Kuršiai ir jų kalba“ (2003 m.), A. Vaišnio „Konstitucijos istorija vaikams“ (2003 m.), P. Višinskio „Antropologinė žemaičių charakteristika“ (2004 m.), „Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą sutartis“ (2004 m.), D. Kuodytės, E. Peikštenio, D. Žygelio „Už laisvę ir tėvynę“ (2004 m.), „Aukštaitijos ir Žemaitijos partizanų prisiminimai“ (2006 m.) ir kt.

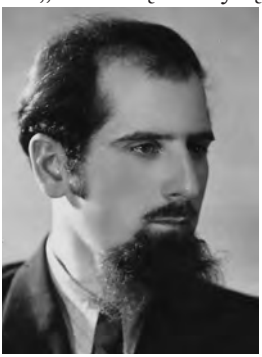

PETRAS DEVEIKIS

Petras Deveikis gimė 1928 02 04 Panevėžio apskr. Krekenavos vls. Kareiviškių k. gausioje pasiturinčio ūkininko šeimoje, kurioje augo šeši broliai ir keturios seserys.

Petrui Deveikiui besimokant Panevėžio suaugusių gimnazijoje, 1947 m. į Sibirą buvo ištremta motina ir keturios seserys. Brolis Vincas – Lietuvos partizanas slapyvardžiu „Burokas“ žuvo 1948 m. Brolis Povilas – partizanas slapyvardžiu „Ryckus“, čekistų apsuptas kovėsi, sužeistas pateko į nelaisvę ir buvo nuteistas 10 metų kalėti lageryje.

Savisaugos sumetimais Petras Deveikis iš Panevėžio persikėlė į Kėdainių apskr. Surviliškio vls. Kamenčiznos k. ir įstojo į sep-

tintą gimnazijos klasę Kėdainiuose. Jis palaikė ryšius su partizanais nuo 1945 m., įsigijo ir perdavė jiems žiūronus bei kitus daiktus. Buvo partizanų ryšininkas ir vykdė jų pavedimus. Įstojo į Kėdainių 1 ir 2 gimnazijose veikusią antisovietinę pogrindinę organizaciją, kurią 1945 m. pradžioje įkūrė A. Sereikytė, E. Dirsytė ir kiti Onos Keliauskaitės siūlymu. Organizacijos tikslas – remti kovojančius partizanus.

Petras Deveikis 1946 m. įstojo į „Daliklio“ partizanų būrį, turėjo slapyvardį „Smilga-Viksva“. Suimtas 1948 m. kovo 2 d., kratos metu iš jo paimti du pistoletai („TT“ ir „Valter“) ir 27 koviniai šoviniai. Kovo-balandžio mėn. buvo suimta 14 asmenų, kurie buvo tardomi ir teisiami.

1948 08 21 Petras Deveikis Ypatingojo pasitarimo prie SSRS MGB pripažintas kaltu ir nuteistas pagal Rusijos Federacijos 58-1a,58-10 d.-1, 58-11 straipsnius 15 metų nelaisvės lageryje, nukreipiant jį į Ypatingą MVD lagerį Nr.1 už dalyvavimą ginkluotame pasipriešinime sovietų valdžiai, dalyvavimą antisovietinėje pogrindinėje organizacijoje, materialinį partizanų rėmimą, antisovietinės literatūros (lapelių, dainų, piešinių) dauginimą ir platinimą.

Kalėjo ir buvo tremtyje iki 1958 m. balandžio 7 dienos Intoje (Komija).

Petras Deveikis tragiškai žuvo Šilutėje 1975 m.

Reabilituotas 1990 10 24.

POVILAS DEVEIKIS

Gimė Kareiviškių k., Krekenavos vls., Panevėžio apskr., 1928 m. vasario 4 d. gausioje pasiturinčio ūkininko šeimoje, kurioje augo 6 broliai ir 4 seserys. Sovietams Lietuvą okupavus antrą kartą, 1947 m. išvengė trėmimo į Sibirą. 1948 m. tapo aktyviu pasipriešinimo dalyviu. Povilas Deveikis veikė Ipolito Lukoševičiaus-Baublio vadovaujamame partizanų būryje „Ryckaus“ slapyvardžiu. Čekistų grupuotei

apsupus Viktoriškių mišką, sužeistas kovoje, jis pateko į nelaisvę. Krekenavos KGB skyriaus dokumente rašoma, kad: „banditų grupės narys P. Deveikis su kita trijų banditų grupe ginklais pasipriešino čekistams ir tardymo metu pareiškė, jog jis tapo partizanu dėl to, kad išvengtų trėmimo iš Lietuvos ir už visa tai sovietų keršytų sovietų valdžiai su ginklu rankose“.

Povilo Deveikio brolis Petras, g. 1928 m., moksleivis, suimtas Kėdainiuose 1947 m., nuteistas 15-kai metų, kalėjo Komijoje Intos lageryje.

Brolis Vincas, Lietuvos partizanas, slapyvardžiu Burokas žuvo 1948 m.

Motina ir seserys Verutė, Pranutė, Onutė ir Emilija buvo ištremtos į Sibirą 1947 m.

P. Deveikis Maskvos ypatingojo pasitarimo buvo nuteistas pagal RSFSR BK str.,str. 58-1 “a” ir 58-11 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Komijos ASSR Intos ir Irkutsko sr. Taišeto lageriuose.

Lietuvos Prokuratūra P. Deveikį reabilitavo 1990-07-26.

Aktyviai dalyvavo Lietuvos Sąjūdyje, atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę, kuriant Lietuvos šaulių sąjungą. Atkurtoje Šilutės šaulių sąjungoje buvo suformuotos 4 kuopos. 1991 m. gruodžio 3 d. Šilutės kuopos vadu buvo paskirtas P. Deveikis. 1993 m. kovo 31 d. paskirtas Šilutės šaulių rinktinės vadu.

1998 m. P. Deveikis pripažintas ginkluoto pasipriešinimo rezistencijos dalyviu ir jam suteiktas Kario savanorio statusas.

1994 m. V. Landsbergis TS(LK) vadovybės vardu padėkojo P. Deveikiui už pasiaukojantį darbą organizuojant teisingumo ir pilietiškumo referendumą Lietuvoje. 1998 m. už nuopelnus Šaulių sąjungai įteiktas III laipsnio Šaulių pasižymėjimo ženklas. 2001 m. LR Prezidento dekretu už nuopelnus kuriant ir stiprinant LR Krašto apsaugą apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorio medaliu. 2009 m. lapkričio 23 d. Lietuvos kariuomenės dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė apdovanojo Povilą Deveikį Vyčio Kryžiaus ordino medaliu.

TADAS DEVEIKIS

Gimė (dokumentuose Tadeušas) 1917 m. spalio 21d. Panevėžio apskr. Krekenavos vls. Kareiviškių k. gausioje ūkininko šeimoje, kurioje augo 3 sūnūs ir 5 dukterys.

Vyriausias brolis Antanas, g. 1915 m., Lietuvos karininkas, Varėnoje buvo suimtas 1941 06 14 ir išvežtas į Krasnojarsko kraštо Norilsko lagerį. Ypatingojo pasitarimo 1942 09 05 nuteistas aštuonerius metus kalėti lageryje, kur ir žuvo 1942 11 05.

Sesuo Vitalija, g. 1926 m., už partizanų rėmimą nuteista kalėti dešimt metų, kalėjo Magadane.

Tadas Deveikis, sunkiai versdamasis, baigė Panevėžio valstybinę gimnaziją. Dirbdamas Vilniaus apskrities Riešės valsčiaus Plateniškių pradžios mokyklos mokytoju, studijavo Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. Buvo kurso pirmininku – seniūnu, studentų bendrabučio valdybos pirmininku.

1945 06 29 Tado Deveikio areštą sankcionavo NKVD kariuomenės prokuroras, nurodydamas, kad T. Deveikis kilęs iš valstiečių-buožių, turinčių 60 ha žemės, esąs karingai nusiteikęs prieš tarybų valdžią ir savo aktyvia veikla tapo antitarybinės karinės organizacijos „Lietuvos Partizanų Sąjunga“ nariu, siekiančios kariniu būdu išjungti Lietuvą iš SSSR pavaldumo. Nutarimą taikyti kardomąją priemonę T. Deveikiui patvirtino LSSR valstybės saugumo liaudies komisaras Guzevičius. KGB 1945 07 07 jo pasirašytoje pažymoje pripažįstama, kad T. Deveikis buvo sulaikytas slaptai, be orderio areštui ir kratai (1945 06 29).

Lietuvos SSR NKVD 1945 m. liepos 16 d. nutarimu Tadui Deveikiui pateikti kaltinimus pagal RFSR BK str.58-1 „a“ ir 58-11 dėl to, kad jis nuo 1942 m. buvo karinės sukilėlių antitarybinės nacionalistinės orga-

nizacijos „Lietuvos Laisvės Armija“ (LLA) narys, dalyvavo nelegaliose sueigose ir organizacijos veikloje, buvo susietas su „LLA“ vyriausiąja vadovybe (Kaziu Veverskiu). Nuo 1944 m. T. Deveikis – antitarybinės nacionalistinės organizacijos „Ateitininkai“ vadovaujantis dalyvis ir 1945 m. pavasarį įstojo į antitarybinę nacionalistinę organizaciją „Lietuvos Partizanų Sąjunga“, užsiimančia ardomąja veikla. Sulaikomas T. Deveikis pasipriešino, smogė KGB darbuotojui, bandė pasislėpti ir tik, peršovus ranką, buvo sulaikytas. T. Deveikis kaltu neprisipažino.

T. Deveikis po 12 KGB tardymų Vilniuje 1945 10 28 nutarimu perduotas tolimesniam tardymui Archangelsko srities Velsko m. MGB valdybai.

Tęsiant T. Deveikio ir Jono Jašinsko tardymą, Archangelsko UMGB tardymo grupės viršininkas 1946 05 22 raštu Nr.462 kreipėsi į Vilnių ir prašė paaiškinti, ar tikrai M. Mastauskas (buvęs „Lietuvos Partizanų Sąjungos“ štabo viršininkas) užverbavo J. Jašinską antitarybinei veiklai ir liepė jam užverbuoti T. Deveikį, taip pat K. Petriškį. Dėl to pareikalavo M. Mastauską apklausti pakartotinai. Deja, tai jau buvo neįmanoma, nes M. Mastauskas 1946 03 02 buvo „tardymo metu miręs nuo plaučių tuberkuliozės“. Dėl šios ir kitų aplinkybių T. Deveikiui kai kurie kaltinimai atkrito.

Tadas Deveikis buvo Dievo ir Gamtos apdovanotas nesuprantama dvasine ir fizine galia bei ištverme. Jis buvo patekęs į platų tardomųjų (daugiausia studentų) ratą, kurie dėl neišmanymo ar kitų priežasčių teikė parodymus ne jo naudai. Tuo tarpu T. Deveikio „credo“ buvo: nemačiau, negirdėjau, nežinau, nepažįstu. Todėl T. Deveikio tardymai būdavo nutraukiami.

Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo 1947 04 05 nuosprendžiu T. Deveikis buvo nuteistas pagal RFSR BK 58-12 str. 3 m. kalėti lageryje ir 2 m. apribotos jo teisės. Po teismo pervežtas į Vilniaus kalėjimą Nr.1. Paleistas 1948 07 03. Reabilituotas 1990 07 03.

Nuo 1948 07 10 dirbo LTSR Sveikatos apsaugos ministerijos sistemoje gydytoju.

Dr. Tadas Deveikis, gerai suprasdamas Lietuvos karinio pasipriešinimo beviltiškumą, anksti perėjo į ideologinį pasipriešinimą. Kiek žinoma, jau Šilutėje pradėjo telkti vyrus iš aktyvios veiklos ir patarė legalizuotis.

Šilalėje toliau telkė bendraminčius ir benražygius. Įdarbino išvarytą iš ūkio ir neturinčią pastovios gyvenamosios vietos Anicetą Kriščiūnaitę, Juozą Deveikį, partizanų rėmėją Kazį Vytautą Želnį. Iš Skuodo perkėlė į Šilalę Antaną Velykį.

Mirė gyd. Tadas Deveikis 1998 m. Zarasų rajono Bilaišių kaime, žmonos tėviškėje. Palaidotas Krekenavos kapinėse.

VITA ANASTAZIJA DEVEIKYTĖ

Vita Anastazija Deveikytė gimė 1926 m. Panevėžio apskr. Krekenavos vls. Kareiviškių k. gausioje ūkininkų šeimoje, kurioje augo 5 dukterys ir 3 sūnūs

Brolis Antanas, g. 1915 m., Lietuvos karininkas, gyvenęs Varėnoje, buvo simtas 1941 06 14 ir išvežtas į Krasnojarsko kraštо Norilsko lagerį, kuriame 1942 09 05 nuteistas ir 1942 11 05 žuvo. Brolis Tadas, g. 1917 m., suimtas 1945 06 29 Vilniuje, tardytas, o vėliau tardomas Archangelsko sr. Velsko m. MGB. Buvo nuteistas ir kalintas sovietiniuose lageriuose.

Vita Deveikytė 1941 m. baigė Krekenavos pradžios mokyklą. Tais pačiais metais pradėjo mokytis Panevėžio mergaičių gimnazijoje. Būdama 5-toje klasėje, 1945 m. išvyko iš Panevėžio ir gyveno Volungiškių k. Truskavos vls. pas seserį Mariją Želnienę. Iki 1946 m. sausio mėn. mokėsi Krakėse. Vėliau pradėjo mokytojauti Šulaičių pradinėje mokykloje. Neakivaizdiniu būdu mokėsi Kauno mokytojų seminarijoje.

Panevėžio KGB 1949 03 03 nutarime, kuriame numatyta ją areštuoti, apkaltino Vitą Deveikytę, kad ji nuo 1945 metų iki sulaikymo

dienos palaikė nusikalstamus ryšius su lietuviškaisiais nacionalistais, vedančiais ginkluotą kovą su sovietine valdžia Lietuvoje. Gyvendama savo sesers Marijos Želnienės name, nuolat priimdavo partizanus, slėpė juos ir teikė visokeriopą pagalbą. Ne vieną kartą lankė partizanų dislokacijos vietas miške, dalino jos paruoštą maistą, teikė medikamentus.

Ypatingas pasitarimas prie SSSR MGB 1949 07 20 apkaltino Vitą Deveikytę ir pagal RSFSR BK 58-11; 17-58-1a straipsnius už talkininkavimą ir dalyvavimą antitarybinėje ginkluotoje kovoje prieš sovietinę santvarką nuteisė 10 m. nelaisvės lageryje. Tokia pat bausme už talkininkavimą partizanams pagal 17-58-1 „a“ nuteisė ir jos seserį Mariją Želnienę (5 mažamečių vaikų motiną). Analogiška bausme nuteistos ir kitos 4 bendrabylės. Vita Deveikytė ir Marija Želnienė išsiustos į Ozernij lagerį (R. Sibiro glž. Taišet-Bratsk st.).

Pabaltijo apygardos prokuratūra 1956 07 09 Vitai Deveikytei sumažino bausmę iki 3 m. Ji paleista iš įkalinimo vietos Magadane 1955 03 29. Reabilituota 1990 01 18 (reabilitacijos pažymos Nr.13807789).

VITAS DĖDINAS

Vitas Dėdinas iš Paužiškių k., Plokščių vls., Šakių apskr. 1945 m. vasarą buvo suimtas.

LAIMAS DIENINIS

Laimas Dieninis gimė 1971 m. rugpjūčio 26 d. Vilniuje darbininkų šeimoje. Jo mama Uršulė (Staškūnaitė, Taškūnaitė) Dieninienė ir tėvas Adolfas Dieninis susipažino keliaudami po Rusiją su Maskvos “Zoocirku”, kuriame Adolfas dirbo meškų dresiruotojo asistentu, dresiravo meškas, tvarkė kaskadinių triukų motociklus, o Uršulė prižiūrėjo cirko gyvūnus, administravo cirko ūkį. Abu Laimo tėvai

yra kilę iš Lietuvos patriotų šeimų – daug jų artimų draugų ir giminaičių buvo partizanai ir žuvo pokario metu, o Uršulė (nepilnametė) su savo mama Adele Taškūniene buvo kalinta ir tardyta Salake, NKVD būstinės rūsyje. Keista likimo ironija tai, kad abu Laimo tėvai kilę iš to paties Salako valsčiaus – mama iš Ažvinčių kaimo, o tėvas iš Vyželių kaimo, tik 5(penki) kilometrai tarp kaimų, bet jie susitiko Rusijos platybėse ir sukūrė šeimą. Laimo tėvai buvo susilaukę ir pirmagimės dukters Birutės Dieninytės, bet lemtis buvo sunki ir žiauri, ji, dar būdama kūdikis, mirė Krasnodaro krašte, Gelendžiko miestelyje. Dieninių šeima grįžo į Lietuvą.

Vaikystėje Laimas lankė geležinkeliečių vaikų darželį, kuris yra šalia Vilniaus Rotušės (išlikęs ir dabar). Nuo vaikystės Laimas bendravo su Dieninių namuose dažnai apsilankančiu lietuvių tautosakos rinkėju ir kalbotyrininku Jurgiu Dovydaičiu, kuris ateidavo pas Laimo tėvą Adolfą, tautosakininką, pasakorių (yra knygose išspausdinta keli šimtai unikalių jo atpasakotų liaudies pasakų), kalvį ir medžio drožėją. Jie kalbėdavo apie lietuvių tautos praeitį ir didingumą, kalbos unikalumą, ir senovės didžiavyrių kilnią dvasią – tai paliko gilų pėdsaką. Laimas beveik visas vasaras praleisdavo nuostabiame Ignalinos Nacionaliniame parke ir nuo mažens pamilo gamtą.

1978 m. Laimas pradėjo lankyti Vilniaus A. Vienuolio vidurinę mokyklą, kurioje dirbo puikūs ir savo darbui atsidavę pedagogai. Toje mokykloje lietuvių kalbos ir literatūros Laimą mokė V. V. Landsbergis jaunesnysis, kuris buvo įkūręs ir jaunimo etnografinio ansamblio „Ratilio" filialą, kuriame dalyvavo Laimas. Meilę gamtos mokslams skiepijo garsus pedagogas ir mokslininkas Ivanauskas. Mokykloje vyko marksizmo–leninizmo propaganda, bet daugelis mokinių, kaip ir Laimas, tuo netikėjo ir gyveno tėvų bei senelių įskiepytų tiesų vedini. Lengvaatletis Laimas daug sportavo ir jau šeštoje klasėje gynė mokyklos ir miesto garbę, o septintokas jau – Lietuvos čempionas, Lietuvos SSR lengvosios atletikos vaikų rinktinės narys. Mokydamasis devintoje klasėje (apie 1985 metus), jis, kaip perspektyvus sportininkas pakviestas

mokytis į Vilniaus respublikinę sporto mokyklą–internatą, kurioje ir įgijo vidurinį išsilavinimą. Papildomai mokėsi sporto medicinos ir psichologijos. Toje mokykloje susipažino su daugeliu geriausių Lietuvos sportininkų bei trenerių. Jis tapo kandidatu į TSRS sporto meistrus ir Lietuvos rekordininku jaunių spartakiadoje Gorkyje 1987 m., estafetėje 4x100 m (treneriai A. Žiedas ir R. Valiulis) atstovaudamas Lietuvos jaunių rinktinei.

1988 m. Lietuvoje prasidėjo tautinis Atgimimas ir aktyvi N. Sadūnaitės, P. Cidziko bei Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikla.

Laimas su grupele bendraminčių įkūrė Vilniaus respublikinės sporto mokyklos–internato mokinių persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinę grupę, kuri viena pirmųjų Vilniaus miesto vidurinėse mokyklose išsikovojo teisę atsisakyti nešioti tarybinio stiliaus uniformas su "pionieriška" ir "komjaunuoliška" simbolika. Mokykloje pradėjo leisti keletą patriotinių informacinių stendų-plakatų, kuriuos patys apipavidalindavo tautine simbolika ir skelbė įvairias tų dienų aktualijas bei naujienas.

Tuo metu mokykloje-internate įsikūrė ir mokytojų persitvarkymo Sąjūdžio grupė. Mokinių atstovai (vyresnių klasių mokiniai) dalyvavo (kaip apsauginiai) I–ajame Lietuvos persitvarkymo Sąjūdžio suvažiavime Vilniaus sporto rūmuose.

Laimas nuo 12 m. aktyviai dalyvavo bažnytinėje bendruomenėje (Vilniaus Aušros vartų parapija). Dvasininkai ruošė jį stoti į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Laimui teko sudėtinga pasirinkimo ir apsisprendimo našta. Vaikinas nutarė, kad tikro dvasininko kelias ne jam.

1989 m. Laimas pabandė įstoti į Vilniaus pedagoginį institutą, bet pritrūko vieno balo ir teko laukti kito karto. Jį šaukė į karinę tarnybą SSRS armijoje. Padedant geriems žmonėms, per tarpininkus, L Dieninis susitarė su šaukimo komisijos nariu, kad jam atidės šaukimą pusei metų ir siųs mokytis į SDAALR vairavimo mokyklą (Dvarčionyse), kad įgytų plataus profilio karinio vairuotojo specialybę. Šią mokyklą jis baigė 1990-siais.

1990 m. pradžioje buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė (Kovo 11-osios aktas). Aukščiausios Tarybos pirmininkas V. Landsbergis paragino per televiziją, radiją ir spaudą, kad Lietuvos jaunuoliai vengtų karinės prievolės sovietinėje armijoje, o tarnaujantys grįžtų į Tėvynę. Laimas pradėjo slapstytis nuo jį persekiojusių kariškių. 1990 m. rudenį jam pavyko įstoti į Vilniaus pedagoginį institutą (geografijos ir kūno kultūros specialybės pirmą kursą). Rugsėjį Laimas susituokė su buvusia sporto mokyklos klasioke, taip pat Lietuvos čempione, Rasa, dabar jie augina du vaikus, taip pat jau Lietuvos čempionus, šešiolikmetę lengvaatletę Gintarę ir trylikmetį krepšininką Mykolą.

Laimas Dieninis 1991 m. sausio 13-tą buvo LR Aukščiausios Tarybos gynėjas – savanoris (žaliaraištis). Jis apdovanotas Sausio 13-tosios atminimo medaliu. Nuo 1992 m. sausio mėn. – savanoris LR SKAT (dabar – KASP) Vilniaus rinktinėje, operatyvinėje kuopoje, o 1992 m. rudenį pakviestas dirbti LR Aukščiausios Tarybos apsaugos skyriuje (ATAS SAT) ir rūpintis LR Seimo Pirmininko, kitų LR vadovų, politikų ir svarbiausių užsienio valstybių vadovų bei kitų svarbių asmenų apsauga. Vėliau dirbo Vadovybės apsaugos departamente prie LR VRM (karininkas). Statutinėse KAM ir VRM tarnybose Laimas praleido beveik 5 metus.

Bendras Laimo Dieninio darbo stažas apie 20 metų, iš jų apie 5(penki) metai statutinėse tarnybose KAM ir VRM (karininkas), bei apie 4(keturi) metai darbo nestatutinio valstybės tarnautojo vadovaujančiose pareigose, o apie 11 metų jis dirbo privačiame versle, įvairiose aukščiausio lygio vadovų pareigose, kūrė ir valdė įmones, įmonių grupes, sėkmingai dirbo samdomu konsultantu teisės ir verslo konsultacijų bei asmens ir turto saugos srityse, teko vadovauti keleto šimtų žmonių kolektyvams, vystyti ir sėkmingai įgyvendinti įvairius nekilnojamojo turto projektus. Taip pat jam teko dirbti dėstytoju ir civilinės teisė katedros vedėju VTVK bei dirbti dėstytoju MRU administracinės teisės ir proceso katedroje.

Šiuo metu (2010 12 09) Laimas Dieninis – teisininkas, Mykolo Rio-

merio universiteto doktorantas. Dirba Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos, Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus vedėju. Jis – Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos pirmininko pavaduotojas, Lietuvos Sąjūdžio Tarybos narys, Lietuvos nevyriausybinių organizacijų, padedančių stiprinti šalies gynybinius pajėgumus, koordinacinės tarybos pirmininko pirmasis pavaduotojas, LRS Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos, vadovaujamos prof. A.Dumčiaus, visuomeninės tarybos narys, kitų visuomeninių organizacijų narys. L. Dieninis TS-LKD suvažiavimo delegatas ir TS-LKD kandidatas 2011 m. rinkimuose į Vilniaus savivaldybės tarybą. TS-LKD Vilniaus skyrių sueigos teisės komiteto narys, TS-LKD partijos Fabijoniškių skyriaus II grupės seniūnas, skyriaus tarybos narys.

DIMINDAVIČIUS

Dimindavičius–Viršila, Barzda. Buvęs kariuomenės viršila. 1945 m. kpt. J. Valčio pavaduotojas.

JUOZAS DINGELIS

Gimė 1946 m. sausio 1 d. Varėnos rj. Čižiūnų k. 1959 m. baigė Valkininkų vidurinės mokyklos 8 klases ir įstojo į Vilniaus miškų technikumą. Jį baigęs, 1963 m. pradėjo dirbti Alytaus miškų ūkio Daugų girininkijos girininko pavaduotoju. 1966 m. paskirtas Valkininkų miškų ūkio vyr. inžinieriumi, o 1973-1988 m. dirbo Valkininkų girininkijos girininku. 1975 m. baigė LŽŪA miškų fakultetą. 1988 m. perkeltas į Vilniaus miškų ūkio gamybinį susivienijimą vyriausiuoju inžinieriumi. Nuo 1990 m. gegužės 2 d. iki 2000 m. lapkričio 27 d. dirbo Vilniaus miškų urėdijos urėdu, buvo išrinktas Lietuvos miškų urėdų tarybos pirmininku.

Iškovojus Lietuvos nepriklausomybę, Juozas buvo pasiryžęs per-

mainoms. Kartu su miškininkų-idealistų grupe susipažino su Europos šalių miškų ir miško pramonės pažangiausia patirtimi, siūlė efektyvias reformas, įgalinčias Lietuvoje turėti nacionalinę medienos perdirbimo pramonę, tačiau to meto valdantieji turėjo kitus "tikslus" ir miškininkų siūlymus vadino "jaunimo svajonėmis".

Beveik keturi J. Dingelio gyvenimo dešimtmečiai prabėgo rūpinantis Lietuvos miškais, jos didžiausiu turtu, puoselėjant gėrį ir grožį, ugdant žmonių meilę gamtai ir Tėvynei.

Su Šviesios atminties monsinjoru Kazimieru Vasiliausku, profesore-etnologe Angele Vyšniauskaite, M. K. Čiurlionio muziejaus darbuotoja Birute Fedaravičiene, aktorium Tomu Vaisieta ir kitais šviesuoliais 1995 m. atkūrė Lietuvai pagražinti draugiją, kuri 1921-1940 m., vadovaujama kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto, generolo Vlado Nagevičiaus, pulkininko Vlado Braziulevičiaus, atliko įspūdingą krašto tvarkymo ir visuomenės patriotinio ugdymo darbą.

Juozas buvo išrinktas atkurtos draugijos valdybos pirmininku. 2010 02 06 draugijos suvažiavime pirmininku perrinktas jau penktą kartą. Draugija, ištikima aušrininkų-varpininkų idealams, išaugo į vieną didžiausių ir veikliausių organizacijų. Vyksta sodybų ir gyvenviečių, švietimo įstaigų aplinkos tvarkymo apžiūros-konkursai, kartu su rašytojais, aktoriais, mokslininkais organizuojami tautinės savimonės ir istorinio-patriotinio ugdymo renginiai mokyklose, miesteliuose ir kaimuose.

J. Dingelis visą laiką dalyvauja visuomeninėje veikloje, yra apdovanotas Lietuvos meno saviveiklos žymūno ženklu, Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino I-ojo laipsnio medaliu, jam įteiktas LR Prezidento padėkos raštas.

Asmeniniame gyvenime Juozas vadovaujasi tautoje priimtomis moralės normomis, mano, jog didžiausia laimė žmogui – būti savimi ir tarnauti kitiems. Turi gražią šeimą. Žmona Aldona, irgi dzūkė, baigusi VGTU, dirba sveikos mitybos, grožio terapijos srityje. Turi tris dukras: Jurgita – Tarptautinio verslo magistrė, Lietuvos sportinių šokių jauni-

mo čempionė, tarptautinių konkursų nugalėtoja; Gabrielė – Kopenhagos universiteto magistrantė; Evelina – 12 klasės moksleivė.

KAZYS DITKUS

Kazys Ditkus kilęs iš Šikšnių ar Bunikėlių k., Plokščių vls., Šakių apskr. Skyrininkas.

VINCAS DOBILAS

Vincas Dobilas kilęs iš Mozūriškių k., Gelgaudiškio vls., Šakių apskr. Po Valkų mūšio su okupantų pajėgomis sutelkė partizanų būrį ir jam vadovavo. Žuvo 1945 m. liepos 16 d. per laisvės kovotojų puolimą Gelgaudiškyje. Palaidotas miške.

JONAS DONERIS

Drąsus jūreivis, A. Vokietaičio organizuoto katerio, kursavusio Gotlandas–Šventoji–Gotlandas, įgulos narys. Kateris, plukdantis 30 lietuvių, buvo paimtas vokiečių ir nugabentas į Liepoją, kur J. Doneris pateko į Liepojos kalėjimą, netrukus – į Štutgofo lagerį. Ten J. Doneris ir žuvo.

JUOZAS DOVYDAITIS

Juozas Dovydaitis gimė 1925 m. Gudlankio k., Gelgaudiškio vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Tų pačių metų gruodžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

VIKTORAS DUBININKAS

Viktoras Dubininkas gimė 1924 m. Lodiškės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. Gyveno Šulių k., Zapyškio vls., Kauno apskr. 1944 m. rudenį buvo mobilizuotas į okupantų armiją, iš kurios gruodžio mėn. pabėgo. Grįžęs įstojo į partizanų gretas. 1945 m. liepos mėn. legalizavosi. Rudenį buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

JONAS DŪDAS

Jonas Dūdas gimė 1937 m. spalio 10 d. Ukmergės apskr. Pabaisko vls. Raguvos k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. baigė Žuklių pradinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Pabaisko septynmetę mokyklą. 1952 m. pradėjo lankyti Ukmergės m. I-ąją vidurinę mokyklą, kurią baigė 1956 m. Dirbo Bagaslaviškio pieninėje pieno priėmėju. 1958 m. pradėjo mokytis Lietuvos Veterinarijos akademijoje Veterinarijos fakultete, kurį baigė 1963 m. Tais pačiais metais buvo paskirtas į Molėtų rj. Giedraičių sovchozą vyr. vet. gydytojo pareigoms. 1966-1974 m. dirbo Zarasų rj. Veterinarijos stotyje vet. gydytoju epizootologu. Vėliau – Zarasų Veterinarijos laboratorijos direktoriumi, Zarasų rj. Veterinarijos tarnybos viršininku. 2001 m. išėjo į pensiją. Dabartiniu metu Jonas Dūdas pensininkas, gyvena Kaune.

ARIMANTAS DUMČIUS

Arimantas Dumčius gimė 1940 01 04 Kaune, savivaldybės brandmajoro, sukarintos ugniagesių-šaulių I rinktinės trečios "Pilies" kuopos vado, "Jaunosios Lietuvos" centrinės valdybos pirmininko Stasio Dumčiaus šeimoje. Jo tėviškėje – Šakių rj., Paežerėlių vls., Eiciūnuose, Sūduvos švietėjo, knygnešio Petro Dumčiaus namuose nuo caro laikų veikė tautinė mokykla. 1941 m. birželio 14 d. St. Dumčius suimtas, o šeima – žmona Konstancija Mažuolytė, kūdikis Arimantas, giminaitė Marytė Liutkutė ištremti į Altajaus kraštą. Tėvas St. Dumčius 1942 05 16 iki teismo sprendimo sušaudyti, su grupe 12 Lietuvos patriotų buvo nukankintas tardymo metu Archangelsko sr. Oneglage. Tremtyje Arimantas augo žeminėje, šalia jo 1944 m. mirė auklė Marytė ir

žuvo nemaža lietuvių kolonijos vaikų. 1947 m. kelios šeimos pabėgo į Lietuvą. Čia motina, Kauno draugams padedant, legalizavosi kita pavarde. Po to ilgus metus dviese klaidžiojo Aukštaitijoje, Rokiškio ar Kupiškio kraštuose, arčiau savo tėviškės. Tėvo (Šakių rj.) ir motinos (Rokiškio rj.) tėviškės antros sovietinės okupacijos metu buvo sugriautos, o artimieji ištremti į Sibirą – dėdės Liucijono Dumčiaus šeima (ten mirė pusbrolis Petriukas), senelio Povilo Mažuolio šeima (senelis mirė Krasnojarsko sr.), tetos Valės Gervienės gausi šeima. Šiaurės Rytų Lietuvoje veikęs partizanas, motinos pusbrolis, Pilėnų tėvonijos vadas Jonas Baltušis („Jeznas“, „Trimitas“) suimtas ir sušaudytas 1955 m., motinos pusseserės vyras Bronius Vaivada, Lietuvos aviacijos majoras, Panevėžio apskr. „Tigro“ rinktinės įkūrėjas, sušaudytas Tuskulėnuose 1946 06 07, dėdė, partizanų ryšininkas Juozas Mažuolis iki mirties slapstėsi Latvijoje.

1959 m. A. Dumčius labai gerai baigė Kupiškio vidurinę mokyklą. Nuslėpęs socialinę kilmę, 1965 m. baigė Kauno Medicinos instituto gydomąjį fakultetą ir įgijo gydytojo (chirurgo) specialybę. Dirbo Kauno klinikose chirurgu, KMI chirurgijos asistentu, docentu, kardiochirurgijos profesoriumi. 1993–1994 m. buvo KMU IŠL klinikos vadovas, 1979–2004 m. buvo KMU širdies ir kraujagyslių chirurgijos laboratorijos vadovas. Dvi kadencijas buvo renkamas į KMU Senatą.

Prof. A. Dumčius iš esmės prisidėjo sukuriant ir įdiegiant šiuolaikišką širdies chirurgiją, parengiant stiprią materialinę kardiologijos, širdies chirurgijos bazę bei mokslo ir praktikos specialistus Kauno Sveikatos mokslų universitete. Pats yra atlikęs per 2500 širdies ir daug kitų sudėtingų operacijų. Yra paskelbęs 314 medicinos mokslinių publikacijų, įdiegęs 18 išradimų, trijų knygų, 15 metodinių–mokomųjų leidinių autorius, parengė 5 profesorius, 16 mokslo daktarų. 1980 m. su akad. J. Brėdikiu ir kitais apdovanotas respublikine premija už endokardinės širdies stimuliacijos įdiegimą Lietuvoje. 2003 m. jis ir jo vadovaujama Širdies ir kraujagyslių chirurgijos laboratorija konkurso keliu gavo JAV Lietuvių Fondo A. Razmos vardo aukščiausią apdovanojimą už medicinos mokslo pasiekimus. A. Dumčius, laimėtus 25 tūkst. JAV dolerių,

paskyrė Kardiologijos instituto eksperimentinės operacinės įrengimui. Jo ir mokinių darbai cituojami pasaulio medicinos literatūroje. Už autobiografijos duomenų klastojimą (nuslėpta tremtis, tėvo žūtis) norėta atimti gydytojo diplomą, tačiau apgynė kolegos. Buvęs tremtinys A. Dumčius medikų tarpe yra pedagogikos vardo laukimo po sėkmingo disertacijų apgynimo rekordininkas: docento vardas suteiktas tik po 7,5 metų, o profesoriaus dar po 6,5 metų.

Stasys Dumčius

2002–2004 m. buvo Kauno miesto tarybos Sveikatos reikalų komiteto pirmininkas, miesto plėtros komisijos narys. 2004–2008 ir 2008–2012 m. kadencijų Seimo narys, sveikatos komiteto narys, Pasipriešinimo okupaciniams režimams ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas. 2009 m. jam suteiktas nusipelniusio gydytojo vardas. A. Dumčius Seime prisidėjo priimant įstatymus žmogaus teisių, sveikatos ir socialinės apsaugos klausimais: savininkų ir nuomininkų nekilnojamojo turto kompensacijos, Asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 m. okupacijų, Pasipriešinimo okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymai, 1949 m. Deklaraciją pasirašiusių Lietuvos Akto signatarų teisinio statuso, Valstybės politikų elgesio kodekso, Gyventojų registro, Lietuvos kariuomenės dienos, Lietuvos Himno ir kiti įstatymai. A. Dumčiaus vadovaujama komisija efektyviai dirba atgaivindama pasipriešinimo okupacijoms istorinę atmintį ir gina nukentėjusių nuo okupacijų žmogaus teises.

Nuo Lietuvos Atgimimo pradžios prof. A. Dumčius nepertraukiamai dalyvauja tautiniame ir politiniame judėjime. Visuotinės žmogaus teisių Deklaracijos Lietuvoje signataras (1989 m.), Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Garbės pirmininkas. Aktyviai dirbo Lietuvos Sąjūdyje, buvo Kauno Sąjūdžio II, III, IV tarybų narys, Sąjūdžio II Seimo narys. Paskelbė per 200 straipsnių, kreipimųsi. Aktyviai prisidėjo išvedant okupacinę kariuomenę iš Lietuvos, koordinuojant stojimą

į NATO ir ES. Tęstinio leidinio "Lietuvių Tauta ir Pasaulis" I-X knygų sudarytojas ir redaktorius, 2008–2010 m. su kitais parengė "Lietuva ir žmogaus teisės" I-II knygas. V. Kudirkos "Varpo", Lietuvos šaulių sąjungos "Trimito" žurnalų redakcinės kolegijos narys. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ir bendrijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos, Lietuvos šaulių sąjungos, Atsargos karininkų sąjungos narys, 27 knygos mėgėjų draugijos, Kauno zanavykų bendrijos narys. Apdovanotas Lietuvos Sąjūdžio 10–mečio atminimo ženklu, Lietuvos nusipelniusio gydytojo Garbės ženklu, Atsargos karininkų sąjungos medaliu, Viešosios saugos tarnybos I pulko "Už pasižymėjimą" ženklu, "Už nuopelnus gyventojų saugai" ženklu.

Vedęs, žmona Ona Elona Kleizaitė, 1941 m. tremtinė, inžinierė, šiuo metu nedirba. Tremtinė motina Konstancija mirė 2006 m. (92 m. amžiaus), sūnus Marius – KSMU klinikos gydytojas, duktė Jolanta Žukauskienė odontologė, verčiasi privačia praktika. Vaikaičiai – Ieva (g. 2007 m.), Titas (g. 1995 m.).

ADELĖ DUOBLIENĖ

Adelė Duoblienė, plungiškė LLKS ryšininkė, platino pogrindinę literatūrą, rinko lėšas pogrindinei veiklai remti ir aukojamus ginklus ginkluotai rezistencijai. Jos vyras, Plungės vyriausiasis agronomas Duoblys, suimtas pirmaisiais bolševikinės okupacijos metais. Vokiečių okupacijos metu A. Duoblienė apie vyro likimą nieko nežinojo.

Vokiečių-rusų frontui artėjant prie Lietuvos, A Duoblienė kartu su mažamete dukterėčia Vida Vielavičiūte, netekusia tėvų (tėvą nužudė bolševikai, o motina mirė susirgusi džiova), pasitraukė į Vakarus. Šiam apsisprendimui jas paskatino iš šiaurės Lietuvos į Vakarus nuo bolševikų „bėgantis" agronomas Bulkė, savo šeimos dvikinkėje

bričkoje priglaudęs bėgles. Jos, pasiekusios Vakarus, vėliau pateko į Ameriką. Deja, A. Duoblienei buvo lemta žūti ten nuo juodaodžio piktadario rankos.

FELIKSAS DZIEDULIONIS - DZIEGORAITIS

(1917-2002)

Feliksas Dziedulionis 1937-1939 m. atliko būtiną karinę tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Dirbo II-osios pėstininkų divizijos štabe po to ir 4-sios policijos nuovadoje Kaune.

Sovietams okupavus mūsų kraštą, F. Dziedulionis, kaip ir dauguma inteligentų, aktyviai priešinosi okupacijai – įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą, į pasipriešinimo veiklą įtraukė apie 40 žmonių, kurių daugelis buvo policijos darbuotojai. Dalyvavo 1941 m. birželio sukilime. LAF ir LAKS vadovybės nurodymu gynė nuo susprogdinimo strateginius objektus, dalyvavo mūšiuose užimant Šančių kareivines ir ginklų sandėlius.

Vokiečių okupacijos metais spausdino atsišaukimus, LLKS laikraštį „Laisvės kovotojas“ ir juos platino Kauno, Kėdainių, Kaišiadorių, Šiaulių miestuose bei šių rajonų kaimuose. Rinko aukas ir ginklus pasipriešinimo kovai.

Su LLKS įteiktais dokumentais, F. Dziedulionis tapęs F. Dzegoraičiu, gyveno nelegaliai ir išvengė vokiečių, o vėliau – sovietų persekiojiomo.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, F. Dziedulionis-Dzegoraitis aktyviai dalyvavo Utenos, vėliau Šiaulių miesto visuomeninių-patriotinių organizacijų veikloje. Rašė atsiminimus, kurių dalis išspausdinta J. Grušio parengtoje knygoje „Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 1940 – 2000“.

VYTAUTAS BRONISLOVAS EIDUKONIS

Gimė 1942 09 20 Pamerkių k. Varėnos rj. Baigė kolegiją. Priklauso Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionų demokratų partijai. LLKS narys nuo 2005 05 07.

GUSTAVAS ELBRECHTAS

Gustavas Elbrechtas kilęs iš Duobiškių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Skyriaus vadas.

JONAS ENDZELIS

Jonas Endzelis–Beržas (ar Briedis) iš Tumosiškių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. birželio mėn. (dar minimas jo slapyvardis Vanagas).

GINTAUTAS EREMINAS

Gimė 1974 06 04 Vilniuje. Čia ir gyvena. Išsilavinimas – aukštasis – 2000 m. baigė Vilniaus universiteto Istorijos fakultetą. 2003 m. tapo istorijos mokslų magistru.

Gintautas dirba Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre archyvistu analitiku. Sudaręs autorines sutartis bendradarbiauja su žurnalais „Krantai", „Naujoji Romuva", „Znad Wilii" ir latvių meno kultūros žurnalu „Maksla Plus". 1999 m. baigė Mokslinio techninio centro „Datorija" organizuotus kompiuterių mokymo kursus. Tobulina įgūdžius įvairių užsienio kalbų kursuose. Gintautas Ereminas moka šias užsienio kalbas: latvių (labai gerai), rusų (gerai), vokiečių (gerai), anglų (patenkinamai), lenkų (patenkinamai), lotynų (pagrindus). Priklauso Tėviškės pažinimo draugijai, „Vilnijos" draugijai.

ALFONSAS ERŠTIKAITIS

Šakių policijos viršininkas, platino LLKS laikraščius „Laisvės kovotojas“ir „Apžvalga“ Šakių apskrityje. Nuo 1943 m. spaudą platnimui gaudavo Kaune, Lietūkyje.

VLADAS EŽERSKIS

Gimė 1923 12 03 Kražių vls. Pakražantokų k. 1939 m. baigė Kražių aukštesnę pradinę mokyklą ir įstojo į Kelmės gimnaziją. Nuo 1943 m. pavasario – LLA narys. Buvo ryšininku (Daumanto knygoje “Partizanai” – ryšininkas „Dėdė“). 1944 m. pavasarį Kelmės gimnazijoje sukūrė LLA grupę.

1944 m. vasarą, likviduojant tarybinių desantininkų grupę, žuvo jų būrio partizanas Milašauskas. 1944 m. rudenį, Skaudvilės miestelyje Vladą sugavo vokiečiai ir išvežė į Smalininkų darbo stovyklą, iš kurios jis pabėgo. 1945 m. pavasarį buvo suimtas, 4 mėnesius laikomas Murmo kalėjime ir kartu su dar 9 rezistencijos dalyviais pagal Rusijos Federacijos BK 58-10, 58-2, 58-11 straipsnius nuteistas kalėti 10 m. ir 5 m. atimtos teisės.

Bausmę atliko sustiprinto režimo Norilsko lageryje. V. Ežerskis 1956 m. grįžo iš į Lietuvą ir apsigyveno Šiauliuose. Dirbo statybos organizacijose. 1956-1957 m. Šiaulių saugumiečių vėl buvo du kartus sulaikytas. Jam buvo iškelta nauja baudžiamoji byla.

V. Ežerskis parašė prisiminimų knygą „Gyvenimo Verpetuose“ (2005).

MINDAUGAS FILIPAVIČIUS

Gimė 1977 07 04 Kėdainiuose. 1995–2001 m. studijavo Kauno medicinos universitete. Iki 2002 m. atliko rezidentūrą (gilino medicinos žinias ir gydomojo darbo įgūdžius) Kėdainių rajono ligoninėje. 2002

m. pradėjo dirbti gydytoju rezidentu VUL SK neurologijos centre.

Gyvena Kėdainiuose.

Mindaugas – LLKS narys.

Tėvas Albinas Filipavičius politinis kalinys. Kalėjo sovietiniuose lageriuose nuo 1957 iki 1963 m. pagal Rusijos Federacijos BK 58-10-1 straipsnį buvo nuteistas ir 1 metus kalintas Vladimiro uždaro tipo kalėjime, 5 metus – Mordovijos lageriuose.

JONAS GAILIŪNAS

Jonas Gailiūnas–Alpis gimė 1920 m. Tirvidonių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio mėn., o liepos mėn. buvo sužeistas. Rudenį, pasitraukęs iš partizanų gretų, išvažiavo į Kauną ir, išsirūpinęs dokumentus Bačėno pavarde, dirbo fabrike „Uosis“. 1948 m. gegužės mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 25 m. lageryje. 1956 m. bausmė buvo sumažinta iki 12,5 metų.

J. Gailiūnas mirė Lietuvoje. Palaidotas Jonučių kapinėse prie Garliavos.

JONAS GAIMACHAS

Jonas Gaimachas iš Tirvidonių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

KAZIMIERAS GARŠVA

Gimė 1950 metų lapkričio 11 d. Linkuvoje (dab. Pakruojo rj.).

1968–1973 m. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete Kazimieras studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, 1973–1976 m. Kalbotyros institute Maskvoje – bendrąją kalbotyrą. 1977 m. apgynė filologijos mokslų kandidato disertaciją „Priegaidės fonologinėje sistemoje“ (remiantis lietuvių kalbos medžiaga). 1993 m. jam suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

1973 m. pradėjo dirbti Lietuvių kalbos institute. K. Garšvos svarbiausios mokslinio tyrinėjimo kryptys – lietuvių kalbos tarmės, bendrinės lietuvių kalbos fonetika ir fonologija, lietuvių kalbos ploto ir pakraščių šnektų istorija, tikriniai vardai, šiaurės Lietuvos laisvės kovų istorija, Armija krajova Lietuvoje. Parašyta apie 100 mokslinių ir 200 populiarių straipsnių, sudarytos 5 knygos. Jis – dešimties knygų ir „Žiemgalos“ žurnalo, „Vorutos“ laikraščio redakcinės komisijos narys. Aprašyta šiaurės vakarų panevėžiškių tarmė, Latvijos, taip pat Seinų krašto, Gudijos lietuvių šnektos. Knygos „Dabartinės lietuvių kalbos gramatikos“ bendraautorius (trys leidimai). Mokslininkas – knygos „Pietryčių Lietuvos autonomijos klausimai“ (1990, 2 leidimai) autorius. Parengtas darbas „Lietuvių kalbos pakraščių šnektų fonologija“. Įrašė 300 juostų tarmės tekstų.

K. Garšva vadovavo 10 studentų kursiniams, diplominiams darbams, doktorantų studijoms. Vytauto Didžiojo universitete jis dėstė dialektologija.

Kazimieras dalyvavo (7 iš jų vadovo) 30 ekspedicijų. Ekspedicijose surinkta medžiaga apie lietuvių kalbą, jos tarmes, apie liaudies dainas, gyvenimo aktualijas sudėta į keletą knygų.

Kazimieras Garšva – „Vilnijos“ draugijos pirmininkas, „Žiemgalos draugijos ir Lietuvos Sąjūdžio tarybų, kitų visuomeninių, valstybinių komisijų narys.

JONAS GEČAS

Jonas Gečas gimė 1953 03 29 Tenenių k., Šilalės rj. Lietuvos karinis veikėjas, Garbės savanoris, atsargos pulkininkas.

Baigęs Tenenių aštuonmetę, 1968–1971-aisiais jis mokėsi Panevėžio sporto mokykloje–internate, 1974–1980-aisiais VPI Geografijos fakultete.

Po studijų Jonas pradėjo dirbti Nuomininkų (Šilalės rj.) aštuonme-

tės m-loje mokytoju. 1971-1973-aisiais tarnavo sovietinėje armijoje, 1975-1978-aisiais jis dirbo Pajūrio (Šilalės rj.) vid. mokykloje mokytoju, o 1978-1980-aisiais Šilalės vaikų ir jaunių sporto mokyklos treneriu-dėstytoju. J. Gečo treniruojama komanda – daugkartinė Lietuvos moksleivių pirmenybių nugalėtoja rajonų grupėje. 1978 m. jo treniruojama Lietuvos moksleivių rinktinė iškovojo II vietą SSRS jaunių pirmenybėse Sumuose (Ukraina). Sovietmečiu J. Gečui dar teko dirbti Respublikinės jaunųjų turistų stoties Orientavimosi vietovėje sporto sk. Viršininku, Lietuvos švietimo m-jos Užmokyklinio ir užklasinio darbo sk. inspektoriumi-metodininku, Lietuvos Ministrų Taryboje Kultūros sk. vyr. referentu, vėliau – Filosofijos, sociologijos ir teisės institute moksliniu bendradarbiu. Atstačius Lietuvos nepriklausomybę, Jonas, 1990-1991-aisiais – LR KAD inspektorius-koordinatorius, LR Aukščiausios Tarybos gynybos štabo viršininkas. 1991-1993-aisias – SKAT tarnybos štabo viršininkas, 1991-1994-aisiais – LR krašto apsaugos ministro pavaduotojas, 1994-1996-aisiais – ministerijos sekretorius. 1996-1999-aisias – J. Gečas gynybos atašė Danijos Karalystėje ir Norvegijos Karalystėje. 1999-2000-aisiais – Lietuvos šaulių sąjungos vadas. 2000-2004-aisiais – Krašto apsaugos viceministras, 2004-2007-aisiais – ministro patarėjas, 2006 m. – NATO ISAF misijoje Afganistane – patarėjas Goro provincijos atkūrimo grupėje. Sugrįžęs į Lietuvą jis paskiriamas į Užsienio reikalų ministeriją patarėju, po to – Nepriklausomybės gynėjų sąjungos pirmininku.

1971–1972-aisiais mokėsi motošaulių seržantų m-loje Adažėje (Latvija), 1973 m. baigė atsargos karininkų kursus Guseve (Kaliningrado sr.). 1993 m. dalyvavo Luizianos valstijos universiteto krizinių situacijų valdymo programoje ir baigė JAV Valstybės departamento Kovos su terorizmu kursus. 1994 m. stažavosi NATO gynybos koledže (Italija), baigė Warminsterio mokymo centre aukštesniuosius ka-

rinio mokymo kursus (D.Britanija), 1996 m. baigė Danijos karališkojo gynybos koledžo Gynybinių pajėgumų valdymo kursus. 2002 m. baigė George C.Marshall Europos saugumo studijų centro kursus (Vokietija), o 2004-aisiais – NATO Gynybos koledžo generolų, aukštųjų karininkų ir ambasadorių kursus.

Jonas Gečas yra parašęs ir išleidęs daugiau kaip dešimt knygų bei straipsnių orientavimosi sporto, tautinio atgimimo bei blaivybės, taip pat krašto apsaugos, atstačiusios nepriklausomybę Lietuvos kariuomenės organizavimo ir kt. klausimais. J. Gečas yra laimėjęs ne vieną prizą Tado Dambrausko, Krašto apsaugos ministerijos, Žurnalistų sąjungos surengtuose fotografijų konkursuose. Karjeros laiptais aukštai pakilęs karininkas buvo įvairių leidinių, atlaso "Lietuvos piliakalniai", taip pat knygos "Vlado Putvinskio-Putvio laiškai" redkolegijų pirmininkas.

Tėvynės gynėjo kelią pasirinkęs dabar jau atsargos pulkininkas Jonas Gečas apdovanotas Šaulių žvaigždės medaliu (1990), Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992), atminimo ženklu pažymint Rusijos kariuomenės išvedimą iš Lietuvos (1993), Danijos Hjemmevaern vado vardiniu ginklu, krašto apsaugos ministro vardiniu ginklu, Lenkijos gynybos ministro vardiniu ginklu (visi 1993), „Geležinio Vilko" Garbės ženklu (1993), Šaulių žvaigždės ordinu (1995), Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio medaliu (1995), , Vyčio kryžiaus IV laipsnio ordinu (1996), LŠS pasižymėjimo ženklu „Už nuopelnus Šaulių sąjungai" (2000), LR Vidaus reikalų ministerijos Atminimo ženklu „Tėvynės labui" (2000), Tarptautinės karių sporto tarybos riterio ordinu (2001), "Už nuopelnus Lietuvai" komandoro ordinu (2003), LŠS Garbės šaulio ženklu (2003), LR Krašto apsaugos sistemos medaliu civiliams „Už nuopelnus" (2003), Lietuvos kriuomenės Ypatingos paskirties tarnybos „Garbės Žaliuko" durklu (2003), LR Krašto apsaugos sistemos proginiu stojimo į NATO medaliu (2004), Kovotojų sąjungininkų Europoje federacijos „Europos ginklo brolijos kryžiumi" (2005), Danijos Hjemmevaerno medaliu (2006), NATO medaliu už dalyvavimą ISAF misi-

joje Afganistane (2006), kitais valstybinių institucijų bei visuomeninių organizacijų medaliais bei pasižymėjimo ženklais.

ARVYDAS GELŽINIS

Gimė 1966 m. liepos 25 d. Telšiuose. Tėvai buvo tarnautojai – tėvas dirbo „Masčio“ fabrike inžinieriumi, mama – Žemaitės vidurinėje mokykloje geografijos mokytoja. 1984 m. baigė Telšių Žemaitės vidurinę mokyklą ir pradėjo studijas Vilniaus universiteto Istorijos fakultete. Tų pačių metų rudenį buvo paimtas į sovietinę kariuomenę, tarnybą atliko Archangelsko sr., Plesecko rj., Obozerskaja gyvenv. Ten sužinojo apie tose vietose buvusius lagerius ir juose kalėjusius lietuvius.

1986-1991 m. toliau studijavo VU istorijos fakultete ir įgijo istoriko specialybę. Studijų metais daug keliavo po Lietuvos istorines vietas. Prasidėjus Atgimimui ėmė daugiau domėtis Lietuvos pokario istorija, rinko apie tai prisiminimus. Leidinys „Žemaičių praeitis“ 1989 m. išspausdino jo straipsnį apie Pavandenės (Telšių apskr.) miestelyje pokario metais vykusias represijas. Po studijų parengė leidinį „Žemaitija: istorija, žmonės, likimai“, kuris pasirodė 1992 m. Šiame leidinyje pristatytos iškilios Žemaitijos krašto asmenybės. Vėliau gilinosi į Lietuvos bažnyčių istoriją, parašė keletą straipsnių apie Lietuvos bernardinų provincijos veiklą. Dirbo kultūros savaitraštyje „Žemaičių saulutė“.

1998 m. Arvydas pradėjo dirbti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre. 1999 – 2001 m. dalyvavo programoje, kurios metu buvo renkami Lietuvoje gyvenančių politinių kalinių ir tremtinių prisiminimai. Nuo 2005 m. dirba archyvistu LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijoje – ruošia medžiagą apie pogrindžio spaudos leidėjus ir platintojus bei jaunimo pogrindžio organizacijų dalyvius.

GASPARAS GENZBIGELIS

Gasparas Genzbigelis gimė 1949 11 20 Mažeikių rj. Auksodės k. katalikiškoje šeimoje.

Gasparo senelis (tėvo tėvas), kuris gyveno gana pasiturinčiai, 1919 m. buvo bolševikų sušaudytas. Tėvas 1945-siais buvo pagautas ir rusų išsiųstas į frontą. Fronte pateko į ligoninę, iš kurios savavališkai pasitraukė. Už tai vėliau sovietinės valdžios buvo šantažuojamas, gąsdinamas, kad bus sušaudytas. Tai labai neigiamai atsiliepė jų šeimai. Mama auklėjo vaikus katalikiškai. Dėl to jie kentė daug patyčių mokykloje.

Gasparas mokėsi Laižuvos aštuonmetėje mokykloje, kurią baigęs, perėjo į Mažerių vidurinę mokyklą – internatą, nes šeima gyveno skurdžiai.

Baigęs vidurinę mokyklą, stojo į Vilniaus Dailės institutą, bet jam nepasisekė. Nenorėdamas patekti į sovietinę armiją skubiai įstojo į besikuriantį geologijos technikumą Vilniuje. Jį baigęs ir neilgai padirbėjęs, 1971 05 21 vis dėlto buvo paimtas į sovietų kariuomenę ir išsiųstas į raketinius dalinius Kara-Kumo dykumoje prie Irano-Afganistano sienos. Ten buvo be galo sunkios sąlygos. Jis patyrė visus sovietinės armijos žiaurumus: buvo baudžiamas, kad yra katalikas, kad kilęs iš Lietuvos. Po visų žiaurumų išmetė komjaunimo bilietą į išmatų duobę. Kažkam įskundus, Gasparui buvo įsakyta iš ten jį ištraukti. Jam atsisakius, buvo uždarytas į kalėjimą. Atlikus bausmę, vertė į komjaunimą stoti iš naujo. Nesutikus, jis ir toliau jautė spaudimą.

Dėl betvarkės sovietinėje armijoje ir žmogaus nuvertinimo, raketinės bazės požemiuose, grupei atliekant karinę užduotį, G. Genzbigelis gavo radiacijos. Visi tuo metu buvę požemyje ilgai apie tai nieko

nežinojo. Vėliau dauguma tos grupės karių buvo perrengti arabiškomis uniformomis ir naktį iš Mary karinio aerouosto nuskraidinti į Siriją – buvo prasidėjęs šios šalies karinis konfliktas su Izraeliu. Kareiviai buvo dislokuoti aktyviai bombarduojamose zonose. Po 2-jų mėnesių iš 28 sovietų karių buvo likę gyvi tik 11.

Įvykus kažkokiam konfliktui tarp Sirijos ir Sovietų Sąjungos, vieną naktį jie buvo skubiai išskraidinti atgal į Turkmenistano teritoriją. Maždaug po 2-jų savaičių atvyko karo medikų grupė ir iš Sirijos grįžusius karius išsiuntė į Ašchabado karinę ligoninę. Jie sužinojo, jog tuomet požemyje visi gavo radiacijos dozę. Galima manyti, kad raketininkai specialiai buvo siunčiami į karą Sirijoje, kad būtų sunaikinti. Iš karo ligoninės kariai buvo grąžinti į savo dalinį, o vėliau demobilizuoti.

Grįžęs iš armijos G. Genzbigelis sukūrė šeimą su Stanislava Rimkute, kilusia iš partizanų ryšininkų šeimos, kurios tėvai praplėtė jo sampratą apie okupaciją.

1988 m. vasarą Gasparas įkūrė Sąjūdžio grupę, kuri delegavo jį į Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio suvažiavimą. 1991 m. sausio 8 d. jis atskubėjo ginti parlamento nuo jedinstvininkų gaujos puolimo, prikalė karinį bilietą prie stulpo šalia parlamento. Sausio 11 d. Parlamento rūmuose davė priesaiką ginti juos. Registruotas 3-me būryje (vadas Romas Katinas). Gynėju išbuvo 2 mėn. Apdovanotas Sausio 13-osios medaliu. Aktyviai dalyvavo kuriant Lietuvos kariuomenę, tarnavo Vilniaus rinktinėje, Savanoriškoje krašto apsaugoje maždaug 3 metus. G. Genzbigelis – Lietuvos kariuomenės kūrėjų sąjungos Centro valdybos narys, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys. Būnant kurį laiką JAV, likimas lėmė susipažinti su aukštu JAV pareigūnu, kuris padėjo Lietuvai tapti NATO nare. Gasparas dalyvauja visur, jeigu tik gali būti naudingas laisvai Lietuvai.

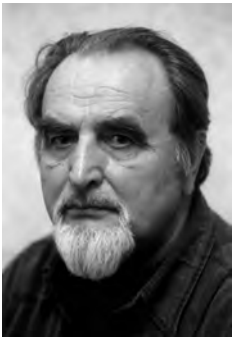

PETRAS GIRDZIJAUSKAS

Gimė 1932 11 10 Bulzgeniškių k., Šimkaičių vls., Raseinių apskr. vidutinių ūkininkų šeimoje. Augo šeši broliai. 1939 m. Petras pradėjo lankyti Vadžgirio pradžios mokyklą. Pirmosios bolševikinės okupacijos metu enkavedistai ištrėmė į Sibirą motinos vyriausios sesers šeimą ir jų mokyklėlės geriausią mokytoją.

1944 m. Petras baigė Vadžgirio praplėstos pradinės mokyklos penkis skyrius. Liepos mėnesį fronto linija užstrigo ties Raseiniais, o jo tėviškė atsidūrė vokiškoje pafrontės zonoje. Iš jos išstumti giminaičiai prisiglaudė Girdzijauskų šeimoje. Už stalo sėdėdavo virš keturiasdešimt „burnų“. Tarp visų valgytojų buvo keturi vyrai vos perkopę per dvidešimt metų. Juos nuožmiai medžiojo pafrontėje nuolat zujantys fašistiniai žandarai. Kad tie jaunuoliai išliktų, jiems buvo įrengta slėptuvė. Vokiečių frontininkų kuopa pasirinko Petro tėvų ūkį savo poilsio vieta. Tėviškė tapo žalia nuo kareiviškų uniformų. Vyrai slėptuvėje alko. Tėvas nustatė maisto tiekimo tvarką. Šioje pavojingoje procedūroje Petrui buvo paskirtas vienas iš pagrindinių vaidmenų. Tėvas liepė: „Tu privalai nunešti maisto į slėptuvę.“ Tai truko kelias savaites. Pasikeitus okupantams, atsirado dar daugiau medžiojančių jaunus vyrus, tik jie vadinosi SMERŠ, KGB, Istrebiteli. Šeimos globotiniai surado kiekvienas savus kelius. Toks Untis su draugu nuklydo į Karšuvos girią ir tapo Laisvės gynėjų kuopos kariais. Jis žuvo 1945-jų vasaros pradžioje. Po metų jo bendražygis atlydėjo savo vadą į mūsų kraštą deryboms. Prireikė Petro pagalbos. Vadas nustebo, kad vaikas dirba slaptą darbą neprisiekęs ir pareikalavo įstoti į jo vadovaujamą Sąjungą. Kai Petras sutiko, paliepė atlikti šią iškilmingą procedūrą tiesiog miške.

Bolševikai Vadžgiryje 1944 m. įsteigė priaugančią progimnaziją, ir Petras joje 1948 m. baigė penkias gimnazijos klases. Rudenį pradėjo

lankyti Eržvilko gimnazijos šeštą klasę. Šiame šviesos židinyje pasipriešinimas okupantams tiesiog virte virė nuo pat okupacijos pradžios. Ankstesnis Eržvilko gimnazijos direktorius H. Danilevičius–Vidmantas buvo partizanų Kęstučio apygardos vadas, o 1948-siais direktorius Vincas Ulevičius (Stasys Jarmala) – šios apygardos laokraščio "Laisvės Varpo" korespondentas, vėliau – štabo narys. Jis gimnazijoje buvo įsteigęs du pogrindinius leidinius – "Atžalyną" ir "Varpą". Pogrindinio darbo, platinant spaudinius, palaikant ryšį su apygardos štabo informaciniu skyriumi, pakako visiems moksleiviams.

1949 m. pavasarį čekistai Petrą suėmė. Pavyko išvengti grupinės bylos – nuteisė tik jį vieną OSO kalėti penkerius metus.

Tuo laikotarpiu ypač aktyviai okupantams priešinosi jaunimas, todėl jų buvo pilnos Kauno kalėjimo kameros. Vaikinai kėlė nuolatinę sumaištį, o nuo bausmių gynėsi bado akcijomis. Nemažą dalį vaikinų ir paauglių nutrėmė į Mordovijos ypatingojo režimo Dubravlagą. Vienas jų – Miškinis, rašė psalmes, leido laikraštėlį. Per Velykas lietuviai sustabdė karines uniformas siuvusį konvejerį, todėl gegužės mėnesį Petrą nutrėmė į penktojo lagerio molio karjerą. Jis ten buvo pionierius, nes po kelerių metų toje vietoje pastatė spec. kalėjimą, kuriame buvo kalinami garsieji Lietuvos rezistentai: P. Paulaitis, A. Svarinskas, E. Burokas ir kiti. Jie minkė tą patį molį, kaip tada Petras. Nusigalavus vyriausiam imperijos budeliui Stalinui, iš šio molio karjero 1953 m. balandį P. Girdzijauskas buvo išleistas į Lietuvą, tačiau čekistai jį išvijo iš Vilniaus. Apsigyveno Raseiniuose ir 1954 m. pavasarį baigė vidurinę mokyklą. Rudenį įstojo į Vilniaus statybos technikumą, kurį baigė 1956 m.

Vilniuje pasirodė buvęs klasiokas V. Petkus su glėbiu B. Brazdžionio, N. Mazalaitės, kitų emigrantų poetų ir rašytojų knygų, A. Miškinio psalmių rankraštiniais tekstais. Šiems kūriniams ypač godūs buvo Vilniaus universiteto studentai-lituanistai ir daug inteligentijos. Toks Skebera paslapčiomis per padidinamąjį stiklą labai mažomis raidelėmis rašė dienoraštį, pasižymėdamas, kada ir kam patikėdavo minėtą litera-

tūrą. Skeberos dienoraštis kažkokiu būdu atsidūrė kagėbistų rankose, o po 1957-ųjų šv. Kalėdų ir Petras pateko į jų rūsį. Tardymai KGB rūsyje Lenino prospekte vyko pusmetį. Teisme išsirikiavo vienuolika vyrų. Pasirodo, KGB sujungė net keletą skirtingų bylų, kad padarytų didesnį įspūdį. Visi "nusikaltėliai" skaitę, net deklamavę poeziją ir noveles, neatitinkančias sovietinės dvasios, todėl buvo pasiųsti į GULAG'ą.

Petras vėl atsidūrė Dubravlage, centriniame 11-ame lageryje. Ypatingas režimas buvo dingęs, alkio nebeteko kentėti, namiškiai kai kam atsiųsdavo net kavos. Ten sutiko vadą, kuriam anuomet Lapgirinėje buvo davęs įžadus būti padoriu lietuviu. Kalinys pasiteiravo, ar Petras laikosi įsipareigojimo? Apie tai galima pasitikslinti faksmilėje – slaptame "stukačiaus" Burkos pranešime Dubravlago čekistams (žiūr. „Laisvės kovų archyvas" Nr.33, psl. 81).

1960 m. pradžioje P. Girdzijauskas grįžo į Vilnių ir vėl dirbo Statybos ministerijos sistemoje. Vedė bendramintę Juliją Sabiną. Susilaukė dukros ir sūnaus. 1968 m. baigė KPI Vilniaus filialo pilną kursą – įgijo inžinieriaus-statybininko specialybę. Bendravo su bendraminčiais. Daug pagalbos iš jo aplinkos sulaukė grįžtantys iš katorgos bei tremties. Petras su bičiuliais rasdavo būdų juos priregistruoti ir įdarbinti Vilniuje ar kituose miestuose. Jie stengėsi visuomenėje palaikyti antiokupacines nuotaikas.

Sąjūdį P. Girdzijauskas sutiko dirbdamas Kolūkių projektavimo institute. Pašauktas į pagalbą, kelių šimtų instituto darbuotojų būrys tuojau pat nuskubėdavo saugoti išrinktą parlamentą ir budėdavo prie jo.

1991 m. Petras įstojo į Lietuvos politinių kalinių sąjungą. Jis buvo Tėvynės sąjungos (Lietuvos konservatoriai) partijos nariu-steigėju, Tremtinių grįžimo fondo rėmėju, Laisvės kovų dalyviu. P. Girdzijauskas – Tarptautinio kongreso "Komunizmo nusikaltimų įvertinimas" organizacinio komiteto narys (1998-2000 m.), tapo Lietuvos politinių kalinių sąjungos Tarybos prezidiumo nariu ir jos Vilniaus skyriaus valdybos vicepirmininku. Jis – Rezistencinių organizacijų jungtinės tarybos narys.

Išspausdinti jo prisiminimai apie katorgoje praleistus metus knygose: A. Miškinis, "Sulaužyti kryžiai", Vaga, Vilnius, 1989; "Profesorius Juozas Tonkūnas", Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993. Prisiminimus, apybraižas, bendražygių biografijas spausdino žurnale "Laisvės kovų archyvas" (Nr. 19, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 40), publikacijas žurnaluose "Kardas", "Kariūnas", "Varpas"; laikraščiuose "Lietuvos aidas", XXI amžius". Petras Girdzijauskas išleido knygą „Partizanų išrinktas Lietuvos Prezidentas", Kaunas 2009.

STANISLAVA GRAINIENĖ

Stanislava Grainienė gimė 1942 09 20 Anykščių rj. Pašilių k. 1961 m. baigė Anykščių J. Biliūno vidurinę mokyklą, o 1968 m. Politecnikos instituto Mašinų gamybos fakultetą. Iki 1991 m. dirbo Skaičiavimo mašinų Specialiame konstravimo biure konstruktore. Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, buvusi sąjunginė organizacija buvo likviduota ir nuo tada Stanislava dirbo įvairius darbus.

Kartu su vyru Petru Grainiu dalyvavo visuose 1991 m. sausio įvykiuose.

Dabar – pensininkė, pagal galimybes dalyvauja LLKS veikloje ir įvairiuose renginiuose. Yra neabejinga Lietuvos likimui, labai myli savo Tėvynę – nepaprasto grožio šalį.

PETRAS GRAINYS

Petras Grainys gimė 1937 02 10 Ukmergės rj. Puščios k. 1968 m. tapo LLKS nariu. Rinko žvalgybinę medžiagą apie sovietų bazes okupuotoje Lietuvoje ir Latvijoje. Pagal generolo Pečiulionio programą sudarinėjo šauktinių sąrašus tam atvejui, jeigu prasidėtų karas ar revoliucija.

Du kartus dalyvavo internuojant aukštus postus užimančius čekistus, kurie po to sutiko tiekti KGB žinias pogrindžiui. Iš gautų duomenų buvo paruoštas politkalinio Juozo Skaržinsko (slap.Vilkas) pabėgimas iš Sporto rūmų Vilniuje, kai propagandos tikslams kagėbistai jį atveš į koncertą. J. Skaržinskui bėgti atsisakius, operacija, kuriai vadovavo P. Grainys, buvo nutraukta.

1975–1976 m. slėpė ir išlaikė į nelegalią padėtį pasitraukusį Vytautą Vaineikį. P. Grainiui susitarus su Inturkės klebonu Juozapu Dabravolsku, V. Vaineikis apgyvendinamas pas kleboną. Kilus įtarimui, P. Grainio dėka V. Vaineikis nelegaliai įkurdinamas žinomo literatūrologo Alberto Zalatoriaus sesers Aldonos Zalatoriūtės konspiraciniame bute Vilniuje.

V. Vaineikiui pasitraukus į pogrindį, LLKS konspiracijos sumetimais nutarė įkurti pogrindinę grupę, pavadintą „Lietuvos revoliucinis išsivadavimo frontas" (LRIF), kuris leido pogrindinį laikraštį „Varpas" (1975–1981). Šiai grupei vadovavo dabartinis Širvintų klebonas Juozapas Dabravolskas (slap. Kaziukas). Jo pavaduotojas tiekimo ir materialiems reikalams buvo Petras Grainys. Jis aprūpindavo spausdinimo mašinėlėmis, kuriose rusišką šriftą pakeisdavo lietuvišku, fotomedžiagomis, popieriumi, techniniu šilku ir ginklais. Platino laikraštėlius ir atsišaukimus Šiaurės ir Rytų Lietuvoje. Turėjo savo platintojų tinklą.

Atgimimo laikotarpiu rėmė Lietuvos laisvės lygą (LLL), nuo 1988 m. darbavosi laikraščio „Varpas" leidybinėje grupėje kartu su Vida Balkevičiene, Antanu Buroku, Vladu Šiška, Kaziu Šustavičiumi, Vytautu Vaineikiu ir kt.

LLKS P. Grainį pasiuntė į atkuriamą Lietuvos demokratų partiją, kurioje jis tapo valdybos nariu. Už aktyvumą, sugebėjimus, draugiškumą ir dvasingumą jis buvo visų mylimas ir gerbiamas. Anksti mirusį Petrą Grainį į amžinojo poilsio vietą lydėjo žmonių minios. Jo vardu pasivadino dar vienas naujai įsikūręs LLKS skyrius Vilniuje.

P. Grainys mirė 1994 m.

ANTANAS GREIČAITIS

Antanas Greičaitis kilęs iš Kriaučėnų k., Slavikų vls., Šakių apskr.

PETRAS GRIGAS

Petras Grigas gimė 1905 m. Ukmergės apskr. Pagirių vls. Leliūnų k. Gyveno Kauno apskr. Garliavos vienk. Suimtas ir pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a straipsnį 1946 m. sausio mėn. nuteistas kalėti 10 metų lageryje ir 5 metams suvaržytos teisės su turto konfiskavimu. Kartu nuteistas jo draugas Jonas Barauskas, gim. 1917 m. Kaltinimai: pagalba partizanams, karių verbavimas, pinigų rinkimas.

1955 07 16 buvo peržiūrimos bylos. Barauskas paleistas, o Grigas – paliktas kalėti. Tik 1989 m. vasario 20 d. LSSR Aukščiausias teismas panaikino baudžiamąją bylą nesant P. Grigo veikloje nusikaltimo sudėties.

PETRAS GRIGAS

Petras Grigas gimė 1908 m. Panevėžio apskr. Svydenių k. Gyveno Kaune. Mokytojas. 1945 m. suimtas už tai, kad buvo LLA Šiaulių miesto štabo narys. Nuteistas pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a straipsnį kalėti 4 metus. Kalėjo Vorkutos lageryje. Pagal jo prašymą SSRS Aukščiausioji Taryba 1953 m. kovo 27 d. teistumą panaikino, tačiau 1954 03 20 Petras dar buvo tremtyje. Lietuvos prokuratūra jį reabilitavo 1990 05 23.

ADOMAS GRIGOLA

Adomas Grigola gimė 1929 m. Klaipėdos apskr. Rietavo vls. Vitkų k. ūkininko šeimoje. Tėvas, turėjęs 4,5 ha žemės, mirė 1939 m. Baigęs 4 klases, Adomas dirbo motinos ūkyje.

A. Grigola buvo suimtas 1950 06 05 už pagalbą partizanams. Pa-

gal Rusijos Federacijos BK 58-1a straipsnį nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kartu buvo nuteisti dar 6 žmonės. Adomas kalėjo Archangelsko srityje. Reabilituotas 1989 12 01 kartu su 6 politiniais kaliniais. Ar grįžo Adomas Grigola iš įkalinimo vietos ir jo tolimesnis likimas nežinomas.

Šioje byloje kaltinamo Vlado Žlibino, gim. 1907 m., gyvenimas baigėsi tragiškai: vedant tardyti antrą kartą, jis bandė bėgti. Su juo buvo žiauriai susidorota (yra fotodokumentai). Liko našlaičiais mažamečiai vaikai.

ALFONSAS GRIGOLA

Alfonsas Grigola gimė 1911 m. Rietavo apskr. Kungių k. Ūkininkas. Nuo 1949 m. priklausė „Geležinio vilko" partizanų būriui, veikusiam Rietavo apskr. Jo slapyvardis – Stulginskas. Susekus bunkerį, 1950 01 21 Užango miške, jis ir Kazys Batavičius, gim. 1929 m., buvo suimti. Abiems pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a, 58-11 straipsnius buvo paskirta bausmė kalėti po 25 m. lageryje. Kartu buvo teisiami dar 4 žmonės:

Jonas Norvydas, gim. 1907 m., Petras Gedmintas, gim. 1906 m., Augustinas Viržintas, gim. 1928 m. Jiems irgi atseikėta kalėti po 25 m. lageryje. Stepas Kutniauskas, gim. 1924 m. – išteisintas.

Afonso Grigolos turtas buvo konfiskuotas.

Kalėdamas Karagandos lageryje, 1955 03 22 raštu kreipėsi į Sovietų Sąjungos valdžią ir prašė sutrumpinti kalinimo laiką, bet apie A. Grigolos reabilitavimą žinių nėra. Žinoma, kad jis 1972 m. gyveno Kazachstane, Šaktinsko mieste.

ZIGMAS GRIKIETIS

Zigmas Grikietis iš Lodiškės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr.

JONAS GRUDZINSKAS

Popieriaus tiekėjas laikraščiui „Laisvės kovotojas“ ir kt. leidiniams spausdinti. Popierių gaudavo iš Stepo Mainausko.

Gestapo suimtas 1943 m. rugpiūčio pradžioje.

MAGDALENA GRUŠIENĖ

Magdalena Grušienė–Šalkauskaitė gimė 1911 11 01 Marijampolės apskr. Sasnavos vls. Subačiškių k. Lankė Grigaliūnų pradinę mokyklą.

Jaunystėje dirbo Skriaudžių klebonijoje tarnaite, Naradavo žemės ūkio mokykloje ekonome.

1935 m. ištekėjo. Gyveno Kaune, Vilniuje, nuo 1941 m. vėl Kaune, kur su vyru Juozu Grušiu įsitraukė į LLKS veiklą: slėpė ir platino pogrindinę literatūrą, ginklus, bendradarbiavo su LLKS nariais.

1945 m. vasario mėn. buvo NKVD areštuota, tardyta. Tais pačiais metais kartu su vyru ir dar aštuoniais žmonėmis nuteista kalėti 6 m. už antitarybinio-partizaninio laikraštėlio „Tėvynė“ platinimą bei už tai, kad „gyvendama laikinai vokiečių okupuotoje LTSR teritorijoje, užsiėmė antisovietinės nacionalistinės literatūros platinimu“, tai yra, kad dalyvavo LLKS veikloje ir platino „Laisvės kovotojo“ laikraštį.

Nuo 1945 iki 1951 m. atliko bausmę Vorkutos lageryje, o vėliau dar 5 m. buvo ištremta į Krasnojarsko kraštą.

Po Stalino mirties, 1954 m. grįžo į Lietuvą.

Magdalena Grušienė visada pritarė ir padėjo savo vyrui jo aktyvioje rezistencinėje veikloje.

Juozas Grušys žmonai dedikavo savo knygą „Sudužusi malda“, kurioje yra apie šimtą jai skirtų eilėraščių.

Magdalena Grušienė mirė 1999 m., palaidota Petrašiūnų kapinėse.

JUOZAS GRUŠYS – ŽILVINIS

Juozas Grušys–Žilvinis – Vyčio kryžiaus kavalierius gimė 1915 m. mažažemio knygnešio žemaičio šeimoje, Kulių bažnytkaimyje, Žemaitijoje. Mirė 2002 m.

Juozo Grušio biografija – tai 1920–1940 m. Lietuvos patriotinės inteligentijos biografija, jos kovos už lietuvybę, už laisvę, už nepriklausomybę istorija.

Juozas Grušys–Žilvinis gimė tuo metu, kada Lietuvoje siautėjo kaizerinės Vokietijos okupantai. Gal tai mažyliui buvo pirmasis akstinas suprasti, jog už laisvę būtina kovoti, ji kaip dovana niekam nesuteikiama. Atkaklus, darbštus ir labai veiklus Juozukas ne tik gerai mokėsi, bet ir aktyviai reiškėsi savo patriotine veikla – nepilnametis tapo jaunuoju šauliu. Atitarnavęs Lietuvos kariuomenėje, buvo pakviestas dirbti Valstybės saugumo departamente Kaune, vėliau Vilniuje.

1940-siais pirmosios sovietų okupacijos metais J. Grušys iš Lietuvos nepasitraukė, slapstėsi. Vos tik Kaune 1941 m. birželio mėn. ėmė telktis sukilėliai – Juozas Grušys jų gretose. Aktyviai dalyvavo Birželio sukilime. Rudajam okupantui nesutikus leisti veikti Laikinajai Lietuvos vyriausybei, lietuviai patriotai ieškojo būdų ginti tautos interesus vokiečių leidžiamų įstaigų priedangoje. Tuo tikslu Juozas Grušys įsidarbino saugumo padalinyje Kaune ir dalyvavo antifašistinės Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) veikloje – rėmė ginklais rezistencijos kovotojus, padėjo gelbėti žydų tautybės žmones. Kad Lietuvos saugume dirbusių lietuvių tarpe buvo tikrų bebaimių patriotų, liudija tai, kad kai kurie jų vadai (Vilniuje, Kaune, Kėdainiuose ir kt.) patys dalyvavo antinacinio pogrindžio veikloje, platino laikraštėlius, teikė slaptą informaciją Kaune veikusiam pogrindžio radijui, kuris tą informaciją transliavo į Švediją. Kai kuriuos naciai iššifravo (J. Pakarną, P. Žičkų) ir 1944 m. išvežė į Vokietijos kalėjimą.

Antinacinis pogrindis Lietuvoje buvo stiprus ir veiklus. Gelbėjant tautiečius nuo priverstinų darbų Vokietijoje, vien tik 1943 m. LLKS išdavė 2500 fiktyvių pažymėjimų jaunuoliams, ir 800 „pasų“. Leido biuletenius „Apžvalga“, „Laisvasis žodis“. Ši spauda pasiekdavo ir Švediją.

Visoje šioje antinacinėje kovoje yra ir Juozo Grušio indėlis. Kaip rašo jis knygoje „Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga“, dirbti naciams pavaldžiame Valstybės saugume jį pastūmėjo žinios apie čekistų įvykdytas nekaltų žmonių žudynes Praveniškėse, Rainiuose, Panevėžyje, Kauno NKVD (buv. Lietūkio garaže).

Artėjant antrajai sovietų okupacijai, Juozas Grušys vis aktyviau dalyvauja LLKS veikloje. 1943 m. ypač suintensyvėjo pogrindinės spaudos leidimas ir platinimas. Kai naciai išvaikytė ir sušaudė dalį Vietinės rinktinės karininkų ir kareivių, buvo areštuotas gen. P. Plechavičius, 14-kos batalionų vyrai (daugiausia su ginklais) pasklido po Lietuvą. Dalyvaujant Juozui Grušiui, iš nacių sandėlio buvo „pasiskolinta“ spausdinimo įranga. O kad jaunų vyrų naciai negalėtų sugaudyti į savo kariuomenę, buvo sunaikinta adresų biuro kartoteka. Tai buvo J. Grušio, B. Budgino, J. Šalkausko ir J. Mildažio planas.

1944 m. gestapininkams pavyko į LLKS ir VLIK gretas infiltruoti savo šnipus. Prasidėjo areštai. Teko slapstytis. Juozas Grušys ieškojo būdų patekti į Švediją. Nepavyko. Ten jau buvo pasitraukęs A. Vokietaitis, vienas iš LLKS vadų, kuris iš Švedijos vadovavo pogrindžiui. Juozas Grušys motociklu į Žemaitiją nuvežė jo žinioje buvusius ginklus, įstaigų blankus ir antspaudus. Buvo manoma, kad JAV ir Anglija neleis sovietams pasilikti Lietuvoje, todėl Juozas Grušys ir kiti bendraminčiai į Vokietiją nesitraukė, nes tikėjo būsią reikalingi Lietuvai. Atslinkus raudonąjai okupacijai, J. Grušys, su pažįstamo pagalba, įsidarbino Žemaitijoje, Jūros medžio apdirbimo kombinate ir gavo „broniruotę“ (atleidimą nuo mobilizacijos). Buvo pasiųstas į kursus Kaune. Čia jį 1944 m. gruodžio 2 d. čekistai suėmė tiesiog auditorijoje.

Beveik metus truko tardomojo fizinis ir psichinis gniuždymas. Rezultatas – 20 m. katorgos Sibire be teisės grįžti į Lietuvą.

Vienuolika metų Juozas Grušys praleido Sibiro lageriuose. Balansavo tarp gyvybės ir mirties. Sukūrė eilėraščių, kurie, patekę kaliniams, virsdavo dainomis. 1966 m. iš lagerio buvo paleistas, kaip netinkamas fiziniam darbui ir jau negalintis padėti kurti „šviesų komunizmo rūmą“.

1955 m. vėlyvą rudenį grįžo į Lietuvą ir ėmėsi plunksnos. Rašė eilėraščius, atsiminimus, poemas, balades, pasakėčias, užrašė lageryje sukurtus eilėraščius. Ypatingas kūrybinio derliaus metas – po Nepriklausomybės atgavimo. Juozas Grušys tapo Nepriklausomų rašytojų sąjungos nariu, knygnešių ir kitokių visuomeninių organizacijų nariu. Jam buvo suteiktas Kario savanorio statusas, LLKS Garbės nario vardas. Tiesiog neįtikėtina, kad Sibiro katorgos palaužtos sveikatos žmogus per trumpą laiką parengė ir išleido 15 knygų! Jau sirgdamas labai sunkia ir nepagydoma liga, per metus parengė 500 puslapių labai vertingą knygą „Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 1940 – 2000“ (K., 2001), įpusėjo rengti knygą-paminklą savo žmonos atminimui.

Daugiau kaip dviejų šimtų žmonių, palydėjusių Juozą Grušį amžinam poilsiui būryje kalbėtojai minėjo Juozo Grušio nuopelnus Lietuvai, literatūrai, pabrėždami jo dorumą, sąžiningumą, santūrumą, nepaprastą darbštumą ir ištikimą tarnavimą Lietuvai. Žmogaus gyvenimas neilgas, bet jis save įamžina darbuose, kurie gyvens ilgai. Juozas Grušys paliko labai ryškų ŽMOGAUS patrioto, kūrėjo pėdsaką. Jo, atgulusio amžinam poilsiui Petrašiūnų kapinėse atminimas ilgai liks mūsų tautos kartose, jo eilėraščių posmuose.

ROŽĖ GUDAČIAUSKIENĖ – BUDZILAITĖ

Gimė 1927 10 16 Pupeikių k., Antazavės vls., Zarasų apskr. Šeimoje augo keturi vaikai. Rožė – vyriausia. Kai mirė motina, jai dar nebuvo septynerių metukų. Vaikystė buvo sunki. Gyvenimas nepašykštėjo vargų ir skausmų, tačiau tėvų buvo auklėjami patriotiškai.

Mokėsi Dusetų progimnazijoje. Dauguma klasės mokinių įstojo į vokiečių okupacijos metais (1943) įsikūrusios Lietuvos laisvės armijos (LLA) gretas.

1944 m., sugrįžus sovietams, prasidėjo ginkluotas pasipriešinimas Zarasų krašte. Netoli Rožės tėviškės, Antazavės šile, įsikūrė 80 gerai ginkluotų vyrų. Būrio vadas – Mykolas Kazanas–Mutka. Jo vadovaujami partizanai buvo drausmingi ir drąsūs.

1944 m. gruodžio 27 d. rytą vyko mūšis. Prieš M. Kazano būrio vyrus kovėsi didelės stribų ir saugumo karių pajėgos. Mūšis tęsėsi visą dieną. Partizanams pasisekė aapsiginti be didelių nuostolių. Jau temstant NKVD papildė jėgas ir be žvalgybos šaudė į savus, taigi, didelius nuostolius turėjo patys baudėjai. Mūšio metu žuvo partizanas Jonas Kaizys, į petį sužeidė M. Kazaną, o būryje buvusiam vokiečių armijos leitenantui peršovė koją. Visi sėkmingai pasitraukė.

1945 m. birželio mėn. 5 d. partizanai iš buvusio M. Kazano būrio, įsirengė slėptuvę Rožės tėvų žemėje, maždaug 400 metrų atstumu namų. Joje įsikūrė partizanai – du broliai Petras ir Bronius Galvonai, Vilius Špuras, Antanas Puslys ir Juozas Jakutis. Per vasaros atostogas Rožė jiems skalbė, gamino valgį.

Zarasų gimnazijos, ypač Rožės klasės mokiniai, aktyviai dalyvavo antisovietinėje veikloje, palaikė ryšį su partizanais, platino atsišaukimus ir laikraštėlius. 1946 m. vasario 16-tosios naktį Dusetose medyje iškėlė trispalvę.

1946 m.vasaros atostogų metu liepos 2 d. naktį Budzilų namą apsupo enkavėdistai. Rožę areštavo. Tą pačią dieną suėmė ir kitus mokinius įvairiose vietose. Suvežė visus į Zarasų kalėjimą, o po kelių dienų nuvežė į KGB požemius Vilniuje. Tardė labai žiauriai, ypač pirmomis dienomis, mušė pasikeisdami. Rožė Budzilaitė nieko neprisipažino ir nieko neišdavė, tačiau teismas pagal Rusijos Federacijos BK 58-1 a ir 58-11 straipsnius nuteisė kalėti 8 m. griežto režimo lageryje ir 5 metus tremties. Po teismo Rožę išvežė į Magadano srities lagerius.

Iš įkalinimo vietos paleista 1953 07 06. Iš tremties grįžo 1956 m.

Tėvą Joną Budzilą 1948 m. išvežė į Sibirą. Ten jis ir mirė Irkutsko srityje.

Matyt, Aukščiausiojo Rožei buvo skirta sulaukti Atgimimo laikų ir laisvos Lietuvos.

ALGIRDAS GUDELIS

Algirdas Gudelis gimė 1926 m. Ukmergėje. Tarnaudamas Alytuje vokiečių artilerijos dalinyje, 1944 m. buvo išsiųstas į Vokietiją, Štetino miestą apmokymams. 1945 m. sovietų armijai artėjant prie Štetino, Gudelis patraukė į Hamburgą.

1945 m. gegužės mėnesį pateko į nelaisvę anglams, po to į karių belaisvių lagerį, o iš jo buvo nukreiptas mokytis į anglų žvalgų mokyklą, kurioje buvo ruošiamas darbui sovietų teritorijoje ir į SSSR buvo permestas 1946 11 08.

1947 m. gruodžio mėn. pradėjo tarnauti sovietų armijoje. Netrukus buvo suimtas ir Latvijos MVD tribunolo 1948 m. gruodžio 18 d. nuteistas. Kalėjo Vorkutos lageriuose ir aktyviai dalyvavo pogrindinėje veikloje (7-toje ir 3-čioje šachtose). 1955 m. liepos 7 d. atgavo laisvę.

JONAS GUDIŠKIS

Jonas Gudiškis–Žvirblis gimė 1920 m.

VIKTORAS GUDIŠKIS

Viktoras Gudiškis gimė 1923 m. Juškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugsėjo mėn. legalizavosi. 1946 m. vasario mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 15 m. lageryje.

NATALIJA GUDONYTĖ

Natalija Gudonytė – pedagogė. Eruditė, kalba penkiomis užsienio kalbomis. Estetė. Subtiliai vertinanti grožį gamtoje, žmoguje bei mene.

Ji – Daugų vidurinės mokyklos prancūzų kalbos mokytoja ir auklėtoja, pakerėjusi mokinius vidine harmonija, meile Tėvynei ir Žmogui. Vadovavo moksleivių tautinių šokių rateliui. 1950 m., po Daugų vidurinės mokyklos abiturientų išleistuvių, buvo iškviesta į Švietimo ministeriją. Pakeliui areštuota ir nuvežta į KGB rūmus Vilniuje. Prasidėjo Sibiro odisėjos, kurios jai tęsėsi iki 1956 m. – iki sugrįžimo į Lietuvą.

Prieš areštą Vilniaus pedagoginiame institute studijavo prancūzų kalbą, grįžusi iš lagerių – Vilniaus universitete, Užsienio kalbų fakultete studijavo vokiečių kalbą. Į aspirantūrą stoti to meto universiteto vadovybė neleido. Nuo 1963 iki 2002 m. dėstė prancūzų, o vėliau – ir vokiečių kalbą Vilniaus prekybos technikume.

Natalija Gudonytė priklauso Lietuvos politinių kalinių sąjungai. Ji yra šios organizacijos pirmininko pavaduotoja bei Vilniaus skyriaus Kultūros, meno, istorinės atminties komisijos pirmininkė ir etikos tarybos narė. Tai nepailstanti ir didi Tėvynės patriotė, spinduliuojanti reto sielos grožio spindulius ne tik kančios Broliams ir Sesėms, bet ir visiems, kuriems tenka laimė pabūti jos artumoje.

Natalija Gudonytė – Taišeto lagerių politkalinių suvažiavimų įkvėpėja ir organizatorė. Išleido albumą „Naikintos, bet nenugalėtos kartos kelias“, tokiu pat pavadinimu prisiminimų knygą ir knygą „Gyvenimas prie Kačergų kalno“. 1948 m. du kartus vyko į Sibirą parvežti tremtinių vaikus-našlaičius.

N. Gudonytė apdovanota LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

VINCENTAS GURSKIS

Gimė 1931 m. spalio 31 d. Kelmėje tarnautojo šeimoje. 1937 m. pradėjo lankyti Kelmės pradžios mokyklą ir 1942 m., baigęs joje penkis skyrius, išlaikė stojamuosius egzaminus į vietos gimnazijos II

klasę. Domėjosi kalbomis, literatūra ir matematika. Būdamas 17 m. buvo įtrauktas į pogrindinę veiklą. 1949 m. už politinę veiklą nuteistas kalėti 25 metams lageryje ir 6 metus kalinamas Karagandos bei Balkašo lageriuose. LSSR Aukščiausiojo Teismo 1960 m. vasario 10 d. nutartimi teistumas panaikintas.

Grįžęs į Lietuvą, 1956 m. pradėjo dirbti Kelmės artelėje „Šviesi ateitis" tech. kontrolės skyriuje priėmėju, paskui – skyriaus viršininku. Šią artelę reorganizavus, pervestas į rajono pramkombinatą cecho apskaitininku ir kartu mokėsi darbo jaunimo vidurinės mokyklos XI klasėje. Baigęs vidurinę mokyklą, 1957 m. įstojo į Finansų-kredito technikumą. 1959 m. su pagyrimu baigęs technikumą, buvo priimtas dirbti į finansų sistemą. Iki 1965 m. ėjo Biudžeto vyresniojo inspektoriaus ir rajono DŽDT Vykd. k-to skyriaus vedėjo pavaduotojo pareigas. Nuo 1959 m. dirbo Telšių, Trakų, Skaudvilės, Varėnos rajonų finansų skyriuose, 1965–1967 m. – planavimo skyriaus viršininku statybinėje organizacijoje Joniškyje.

1965 m. neakivaizdiniu būdu baigė Vilniaus universitetą – įgijo finansininko-ekonomisto kvalifikaciją. Nuo 1967 iki 1991 m. dėstė Vilniaus finansų-kredito technikume, 1994–1997 m. – Vilniaus universitete finansus ir kreditą. Skelbė straipsnius žurnaluose „Liaudies ūkis", „Statyba ir architektūra", išleido knygas „TSRS valst. biudžeto išlaidos liaudies ūkiui finansuoti" (mokymo priemonė, 1971 m.) ir „Planavimas statyboje" (1972). 1970 m. apdovanotas medaliu „Už šaunų darbą".

Nepriklausomoje Lietuvoje dirbo Vilniaus apskrities viršininko administracijos Apskaitos ir finansų departamento direktoriumi, buvo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Revizijos komisijos pirmininku, TS(LK) Žirmūnų skyriaus iždininku. Jis buvo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariu, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos leidinio „Varpas" redaktoriumi.

Vincentas parašė ir išleido knygą „Lietuvių laisvės kovos 1940-1990 m.", autobiografinę knygutę „Mūsų jaunystės auka", rinkinį „Varpo dūžiai". 1984 m. apdovanotas medaliu "Darbo veteranas". 1997–1998 m. įtrauktas į iškiliausių žmonių biografijų knygą „Kas yra kas Lietuvoje". 1986 m. jam pareikšta padėka Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos 25-čio proga.

Įteikti padėkos raštai – 1985 m. „Už ilgametį gerą darbą ruošiant respublikos finansų įstaigoms vidurinės kvalifikacijos specialistus", 1995 m. „Už ilgalaikį rezultatyvų pedagoginį ir metodinį darbą bei didelį pareigingumą mokyklos 50-čio proga", 1991 m. „Už ilgametį gerą ir sąžiningą pedagoginį ir metodinį darbą bei aktyvią finansinę veiklą" ir LLKS – „Už aktyvią veiklą ir laisvės idealų ugdymą".

V. Gurskis mirė 2004 10 21.

ALBINAS GUSTAITIS

Albinas Gustaitis–Nulis gimė 1920 m. Judrų-Rūdės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. Gyveno Braziūkų k., Lekėčių vls., Šakių apskr.

Partizanas nuo 1945 m. sausio mėn. Liepos mėn. legalizavosi. 1946 m. sausio 15 d. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kaune.

Mirė 1996 m. gegužės 17 d. Palaidotas Romainių kapinėse.

VINCAS GUSTAITIS

Vincas Gustaitis–Ainis gimė 1922 m. Judrų-Rūdės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 1 d. Skyrininkas. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo Basanavičiaus (36–os) kuopos laisvės kovotoju. 1948 m. balandžio 2 d. buvo perkeltas į 34–ąją kuopą. 1949 m. vasario 16 d. pakeltas į grandinius. 34–oji kuopa buvo pertvarkyta į Trispalvės vėliavos tėvoniją. V. Gustaitis žuvo 1949 m. spalio 13 d. Klampupių k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr.

DANIELIUS GUŽAS

Gimė 1929 06 20 Sičiūnų k., Panemunio vls., Rokiškio apskr. 1942 m. baigė Maželių pradinę mokyklą ir įstojo į Pandėlio progimnaziją. 1945 m., baigęs tris progimnazijos klases, išvyko mokytis į Vilniaus amatų mokyklą.

1944 – 1947 m. dalyvavo LR partizanų kovose su baudėjais. 1947 m., baigęs amatų mokyklą, buvo paskirtas į Klaipėdos uosto statybą elektromonteriu. 1948 m. įstojo į LŽŪA parengiamuosius kursus. 1954 m. baigė LŽŪA Mechanizacijos fakultetą ir paskirtas į Pasvalio MTS dirbtuvių vedėju. 1955 m., po avarijos, pradėjo dirbti pedagoginį darbą Rokiškio vidurinėje mokykloje. 1958 m. persikėlė į Vilnių ir dirbo Vilniaus politechnikume dėstytoju. 1964 m. įstojo į Maskvos aukštosios technikos instituto aspirantūrą, Darbų saugos katedrą. 1969 m. pradėjo dirbti VISI (VGT universitetas). 1994 – 1999 m. darbavosi Žemės ūkio universitete. 1997 m. apgynė habilituoto daktaro darbą darbų akustikos ir aplinkosaugos srityje. 2005 m., po pertraukos, įsidarbino Šiaulių universitete. Profesorius. Partizanai broliai - Vytautas ir Boleslovas žuvo, o Jonas kalėjo Intoje.

D. Gužas – TS-LKD partijos narys; Lietuvos akustikų sąjungos prezidentas. Žmona – Eleonora Gužienė (gim. 1934 m.), gydytoja. Duktė – Gabija (gim. 1966 m.), pedagogė.

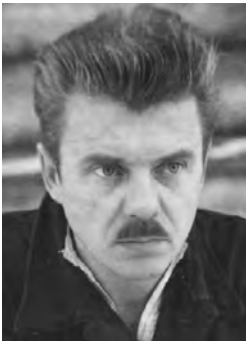

STASYS IGNATAVIČIUS

Stasys Ignatavičius gimė 1920 10 10 Raseinių apskr. ir vls. Lučižo vienk. ūkininko šeimoje. 1930-1938 m. mokėsi Raseinių gimnazijoje, o nuo 1938 iki 1940 m. karo – aviacijos mokykloje.

Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, dirbo Kaune autobusų konduktoriumi, vėliau – staty-

bos treste ekspeditoriumi. Vokiečių okupacijos metais Stasys – akcinėje bendrovėje „Statyba“ sekretoriato vedėjas, administracijos ir ūkio skyriaus viršininko pavaduotojas. 1942 03 12 buvo SD areštuotas už slaptą prekybą ir balandžio mėn. SS teismo už akių nuteistas mirti viešai pakariant. Suradus „ką patepti“, gegužės mėn. iš sunkiųjų darbų kalėjimo jis paleistas. Vėliau dirbo įvairius darbus, iš kurių neėmė į kariuomenę, - durpių pramonės treste mechaniku, stiklo bazės vedėju, akcinėje bendrovėje „Sodyba“, autotransporto skyriaus viršininko pavaduotoju.

Antrąsyk sovietams okupavus Lietuvą, S. Ignatavičius ėjo plentų valdybos Raseinių skyriaus inžinieriaus mechaniko pareigas. 1944 m. sovietinio saugumo buvo areštuotas, o 1945 10 10 Pabaltijo srities karinio tribunolo pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 11 str. nuteistas kalėti 15 metų lageryje ir 5 metams apribotos teisės.

S. Ignatavičius vadovavo 1953 m. sukilimui Ajač-Jagos lageryje Vorkutoje. Už tai buvo nubaustas mirties bausme, kuri vėliau kuri vėliau buvo sušvelninta ir skirta kalėti 25 metus lageryje.

1955 m. LLKS valdyba Stasį paskyrė visų Vorkutos lagerių streiko komiteto pirmininku. Jo vadovaujamas komitetas paruošė Vorkutos sukilimą, bet jam prasidėjus, S. Ignatavičius buvo išvežtas į uždarą kalėjimą Starają Russ. Čia jis nuteisiamas kalėti 10 metų už smerkiantį laišką vyskupui Paltarokui, kai šis su kitais kolaborantais pasirašė po kreipimusi dėl taikos. Pasibaigus sukilimui ir SSRS AT komisijai peržiūrėjus S. Ignatavičiaus bylas, visos ankstesnės lagerių bausmės jam panaikintos. 1956 m. atvežtas į Intos lagerius jis leidžia pogrindinį laikraštį „Varpas” (1957 m.). Likvidavus Intos lagerius, S. Ignatavičius pervežamas į Vorkutos režiminį lagerį „Cementinę”. Likvidavus Vorkutos lagerius, išvežamas į Taišeto trasos Andziobos baudžiamąjį lagerį (1958 m.). Vėliau – Vichorevkos režiminis lageris ir bausmės pabaigoje – Taišetas. 1960 08 13 jis paleistas kaip „atlikęs bausmę“.

Grįžęs į Lietuvą, Stasys aktyviai dalyvauja pogrindžio veikloje. Jis buvo Antikomunistinio suvažiavimo Klaipėdoje delegatas (1963 m.).

Stasys Ignatavičius mirė 1997 04 27. Palaidotas Vilniuje.

STEPONAS INGAUNIS

Steponas Ingaunis buvo Tauragės apskrities LLKS pogrindinės veiklos vadovas ir ryšininkas su Kauno centru per Br. Budginą. 1944 m., vokiečių armijai bėgant į Faterlandą, S. Ingaunis su šeima pasitraukė į Vakarus. Patekęs į Vokietiją stojo į vokiečių armiją, kad galėtų kovoti su sovietiniais okupantais. Po karo gyveno JAV Čikagoje ir kitur. 1998 m. gruodžio mėn. S. Ingaunis staiga mirė, vairuodamas automobilį (ištiko infarktas).

ANTANAS IŠGANAITIS

Antanas Išganaitis–Tigras iš Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr.

JUOZAS IVAŠKEVIČIUS

Gimė 1928 11 22. Išsilavinimas spec. vidurinis. Elektrotechnikas. Pasipriešinimo sovietams dalyvis nuo 1944 m. Kalėjo nuo 1945 iki 1954 m. Vorkutos, Norilsko lageriuose. TS-LKD partijos narys. LLKS narys nuo 1997 01 31.

VIKTORAS IVOŠKA

Gimė 1926 m. Kėdainių apskr. Ariogalos vls. Stanionių k.

Viktoras Ivoška 1945 m., tarnaudamas sovietinėje armijoje, organizavo pabėgimą. Už tai pateko į specdalinį. Vi-

sai išsekus sveikatai, buvo demobilizuotas. Viktoro vyresnieji broliai Kazimieras (g. 1920 m.) ir Pranas(g. 1923 m.), 1944 m. pabėgę iš kariuomenės, tapo partizanais. Jie čekistų nužudyti 1945 01 06. Viktorui tai ypač sustiprino Lietuvos laisvės troškimą. Aktyvesnę rezistencinę veiklą pradėjo 1948 m., būdamas partizanų Kęstučio apygardos Vlado Atgalainio-Galiūno būrio ryšininkas. Jo namuose lankydavosi partizanai, juos aprūpindavo maisto produktais. 1951 m. rudenį atidavė partizanams turėtas 3 rankines granatas.

1952 m. sausio mėn. V. Ivoška buvo suimtas. 1952 04 12 LSSR MGB Kauno sr. karinio tribunolo nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Komijos ASSR Rečlage. 1955 m. pabaigoje buvo perkeltas į Irkutsko sritį, Ozerlagą. Paleistas iš įkalinimo vietos 1956 08 07, grįžo į Lietuvą.

Viktoras Ivoška mirė 1973 m. gegužės 23 d.

VYTAUTAS IZBICKAS

Latvijoje platino pogrindinę rezistencinę spaudą, kurią nuo 1943 m. pradžios gaudavo iš Vlado Bakūno, perėmusio LLKS leidinių „Laisvės Kovotojas“, „Apžvalga“ administravimą.

BALYS JACKŪNAS

Slėpė foninį radijo siųstuvą Kazlų Rūdos vls. Galioniškių k.. Lietuvos radijo stotis „Laisvoji Lietuva“ laidas liovėsi transliuoti 1944 05 01.

ALBINAS JAKAITIS

Albinas Jakaitis–Jovaras gimė 1914 m. JAV. 1922 m. grįžo į Lietuvą. Gyveno Daugėliškių k., Šakių vls. Kalvis, vairuotojas. 1936–1937 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Partizanas nuo 1945

m. vasario mėn. Kapitono J. Valčio buvo paskirtas IV būrio I skyriaus vadu. Liepos mėn. legalizavosi, tačiau pogrindinės veiklos nenutraukė. 1946 m. gegužės 22 d. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1957 m. iš įkalinimo vietos buvo paleistas.

Albinas Jakaitis mirė Lietuvoje. Palaidotas Gelgaudiškio kapinėse, (Šakių apskr.).

JONAS JAKAITIS

Jonas Jakaitis–Žaibas gimė 1922 m. Lekėčių k., Šakių apskr. Miškų technikas. Partizanas nuo 1945 m. balandžio mėn. Valkų mūšyje buvo sužeistas. Legalizavęsis 1945 m. spalio 28 d. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1956 m. iš lagerio paleistas, bet liko tremtyje.

TADAS JAKAITIS

Tadas Jakaitis–Kalvaitis gimė 1927 m. Skirsnemunės k., Jurbarko vls. ir apskr. Gyveno Advernų k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. vasario mėn. Liepos mėn. pabaigoje legalizavosi. 1946 m. gegužės mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1957 m. pabaigoje iš įkalinimo vietos paleistas.

VINCAS JAKAITIS

Vincas Jakaitis–Janušis gimė 1921 m. Lekėčių k., ir vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio mėn.

ANTANAS JAKŠTYS

Antanas Jakštys žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

JUOZAS JAKŠTYS

Juozas Jakštys gimė 1920 m. Oškinių k., Lukšių vls., Šakių apskr. NKVD kareiviai surado namuose ir nušovė.

JONAS JAKUBAUSKAS

Gimė 1924 m. Vilkaviškio apskr. Bartninkų vls. Kuosių k.

Jonas Jakubauskas 1944 m. kovo mėn. įstojo į gen. Plechavičiaus vadovaujamą Lietuvos vietinę rinktinę ir tarnavo Marijampolėje. Išformavus Vietinę rinktinę, pateko į vokiečių darbo batalioną. Buvo išvežtas į Vokietiją, kur statė aerodromus. Karui pasibaigus, sovietų buvo sulaikytas ir išsiųstas į filtracijos lagerį. Traukiniu vežtas į Rusijos gilumą, bet kelionės metu pabėgo.

1945 m. gruodžio mėn. grįžo į Lietuvą, slapstėsi tėviškės miškuose, įstojo į partizanų Tauro apygardos Vytauto rinktinės Vyties kuopą. Turėjo slapyvardį Jovaras. Vadui patikėjus užduotį, 1946 m. vasario 16 d. ant Vilkaviškio KP komiteto pastato iškėlė trispalvę.

J. Jakubauskas partizanų gretose veikė iki 1947 m. gegužės mėn. Enkavedistams sunaikinus jo partizanų būrį, išvyko pas brolį, gyvenusį Panevėžio apskr. Krekenavos miestelyje. Čia palaikė ryšius su vietiniais partizanais. Prasidėjus kratoms, su broliu išvyko į Kauną ir įsidarbino Kauno klinikose. 1949 m. kovo mėn. Jonas sukūrė pogrindžio grupę, bet bemaž po pusmečio jis buvo areštuotas. 1950 02 04 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo buvo nuteistas kalėti 25-ius metus lageryje. Kalėjo Vorkutoje, Rečlage. 1955 09 28 Jonas Jakubauskas, dalyvaudamas Vorkutos lagerių sukilime, žuvo.

JUOZAS JAKUBAUSKAS

Juozas Jakubauskas gimė 1912 m. Lekėčių k. ir vls., Šakių apskr. Gyveno Gegužių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Už aktyvią veiklą įvedant valsčiuje tvarką, 1941 m. prasidėjus Sovietų Sąjungos – Vokietijos karui, 1945 m. sausio mėn. buvo suimtas. Gegužės mėn. iš įkalinimo Griškabūdyje pabėgo ir įstojo į partizanų gretas.

Po Valkų mūšio legalizavosi. 1946 m. balandžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 15 m. lageryje.

JUOZAS JANCEVIČIUS

Juozas Jancevičius gimė 1924 m. Tauragės apskr. Tauragės vls. Pakalpokio k.

J. Jancevičius 1946 m. MGB pareigūnų buvo areštuotas, bet, nepavykus surinkti pakankamai įkalčių, jog remia partizanus, buvo paleistas.

1947 m. pavasarį įstojo į „Kęstučio“ apygardos partizanų rezervinį būrį, priklausė vadinamajam partizanų organizaciniam sektoriui, turėjo slapyvardį „Štukorius“. Įstojęs į šį būrį, J. Jancevičius perdavė partizanams 4000 šovinių, taip pat kariško tipo rūbų ir 2 kompasus, savo sodyboje saugojo šaudmenis. Antrą kartą areštuotas 1948 02 08. 1948 09 11 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo nutarimu nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Komijoje – Vorkutos lageriuose. Dėl žiaurių sąlygų dažnai nepaklusdavo lagerio administracijai, kategoriškai atsisakydavo dirbti, buvo vienas iš masinių nepaklusnumo akcijų dalyvių.

1955 m. birželio ir liepos mėn. Vorkutos lagerio 8-me skyriuje kaliniai priešinosi prižiūrėtojų patikrinimams, vykdė masines nepaklusnumo akcijas, atsisakė dirbti. J. Jancevičius, kaip vienas iš sukilimo organizatorių, 1955 m. spalio mėn. buvo nubaustas kalėti 1-rius metus kalėjimo režimu. Nuvežtas į Vladimiro srities kalėjimą. Čia drauge su kitais parašė LLKS manifestą ir jos įstatus. Į Lietuvą grįžo 1957 m. ir iškart ėmėsi pogrindinės veiklos, kurią tęsė iki pat Atgimimo.

Juozas Jancevičius palaidotas Tauragės kapinėse.

Dėl rezistencinės veiklos okupantai represavo visą Jancevičių šeimą.

Juozo tėvai 1948 m. buvo ištremti į Irkutsko sritį, Zimos rajoną, Centralnyj Chazan. Mama ir tėvas mirė tremtyje.

J. Jancevičiaus dvi seserys buvo „Kęstučio“ apygardos partizanų ryšininkės. Bronislava Jancevičiūtė (gim. 1926 m.), partizanų ryšininkė „Urtė“, buvo suimta 1948 04 26. Po tardymų nuteista kalėti 8 metus lageryje. Kalėjo Mordovijos, Krasnojarsko ir Karagandos lageriuose, nuo 1955 m. buvo tremtyje. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Mirė 1994 m. Kita sesuo – Marijona Jancevičiūtė (gim. 1927 m.), partizanų ryšininkė „Eglė“, buvo suimta kartu su seserimi Bronislava 1948 04 26. Nuteista taip pat 8 metus kalėti lageryje. Kalėjo Komijos lageriuose, nuo 1954 m. buvo tremtyje. 1957 m. grįžo į Lietuvą.

JUOZAS JANKAUSKAS

Juozas Jankauskas–Demonas gimė 1926 m. Puskepalių k., Šakių vls. ir apskr. Baigęs 6 gimnazijos klases. 1944 m. tarnavo gen. P. Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje.

1945 m. kovo mėn. įstojo į A. Šimulio partizanų būrį. Po Valkų mūšio liko partizanų gretose ir 1947 m. vasario mėn. buvo paskirtas Žalgirio rinktinės 37–os (buvusios dr. V. Kudirkos) kuopos antro būrio vadu, vėliau – rinktinės štabo žvalgybos skyriaus viršininku. 1948–1949 m. žiemą lydėjo į Žemaitiją partizanų Tauro apygardos vadą Faustą ir Pietų Lietuvos partizanų vadą A. Ramanauską–Vanagą. 1949 m. vasarą paskirtas rinktinės štabo ūkio skyriaus viršininku, o 1950 m. balandžio mėn. – štabo visuomeninės dalies viršininku. Rugsėjo mėn. paskirtas Žalgirio rinktinės vadu, o spalio mėn. dar ir apygardos vado trečiuoju pavaduotoju. Už žygį į Žemaitiją 1950 m. spalio mėn. buvo apdovanotas III laipsnio Laisvės Kovos Kryžiumi (su kardais).

1951 m. vasario mėn. jam suteiktas partizanų jaunesniojo leitenanto laipsnis. Nuo balandžio mėn. – Tauro apygardos vadas. 1952 m. birželio mėn. buvo išduotas ir suimtas. KGB užverbuotas ir panaudotas naikinant apygardos ginkluotą pogrindį. 1954 m. liepos mėn. buvo nuteistas mirties bausme ir 1955 m. sausio 26 d. sušaudytas.

ZIGFRIDAS JANKAUSKAS

Gimė 1949 m. lapkričio 16 d. Švenčionėliuose (dokumentuose – 1950 m. sausio 5 d.), Daubariškių k., Švenčionių rj. Kaimo bibliotekininkės ir Švenčionėlių geležinkelio ruožo darbininko šeimoje. Jankauskai gyveno Daubariškės k., bet 1955 m. persikėlė į Švenčionėlius.

1956 m. Zigfridas pradėjo mokytis Švenčionėlių 1–oje vidurinėje mokykloje, kurią baigė 1967 m. Būdamas moksleivis, kartu su broliu per mišias patarnavo Švenčionėlių šv. Mergelės Marijos Sopulingosios bažnyčioje.

1967 m. Z. Jankauskas įstojo į Kauno Politechnikos instituto chemijos technologijos fakultetą. 1968 m. perėjo į KPI Vilniaus filialo Miestų statybos fakultetą. 1969–1971 m. atliko privalomąją karinę tarnybą okupacinėje sovietinėje kariuomenėje. 1971 m. įstojo į Vilniaus universiteto Prekybos fakultetą (2–ąjį kursą), kurį baigė 1974 m. Jis buvo paskirtas į Vilniaus vaisių ir daržovių prekybos susivienijimą, kuriame dirbo iki 1996 m. (iki įmonės likvidavimo). Dirbo prekių žinovu, vyr. prekių žinovu, direktoriaus pavaduotoju. 1996–2001 m. – jis firmos „Maldis“ meno kūrinių salono direktorius, 2001 m., reorganizavus firmą, perėjo dirbti į UAB „Vilniaus Narutis“ meno kūrinių saloną, buvo jo direktorius. Nuo 2003 m. iki šiol – UAB „Totorių gatvės antikvariatas“ direktorius.

Z. Jankauskas yra vienas iš Lietuvos Kolekcininkų asociacijos kūrėjų, valdybos narys, sekretorius, jam suteiktas Lietuvos pasižymėjusio kolekcininko Garbės vardas (1999 m.). Lietuvos numizmatikai atradęs, aprašęs per 80 nežinomų monetų variantų. Rinkinius kaupė dar sovietmečiu. Tokia veikla susidomėjo sovietinės represinės struktūros. 1986 m. sausio 21 d. Zigfridas buvo suimtas, laikomas KGB tardymo izoliatoriaus „karštojoje“ kameroje ir Lukiškių kalėjime. 1986 m. spalio 30 d. LSSR Aukščiausiojo Teismo sprendimu išteisintas.

Z. Jankauskas yra vienas iš Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos kūrėjų, Revizijos komisijos pirmininkas.

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys, ilgametis šios sąjungos CV, Vilniaus apskrities skyriaus pirmininkas (2003–2007 m.). Jis – daugelio straipsnių apie Lietuvos kultūrą, istoriją, pasipriešinimą sovietinei okupacijai autorius, per 40 parodų iš asmeninių rinkinių šalies muziejuose dalyvis.

1990 m. kovo 23 d. Lietuvos Persitvarkymo Sąjudžio būstinėje įsirašė į savanorius. Paskirtas savanorių „penketuko“ vadu, saugojo Televizijos bokštą, Tarpmiestinę telefonų stotį, vykdė spec. užduotis.

1991 m. sausio 1–13 d. Zigfridas – Aukščiausiosios Tarybos lauko apsaugos VII būrio vadas. Nuo 1991 m. iki 1998 m. – Savanoriškos Krašto Apsaugos Tarnybos (SKAT) Vilniaus rinktinės karys–savanoris, grandies vadas, būrio vado pavaduotojas. 1993 m. rugsėjo 4–8 d. – Popiežiaus Jono Pauliaus II apsaugos savanoris.

Zigfridas Jankauskas apdovanotas LLKS ordinu “Už Tėvynės laisvę”.

ANTANAS JANKEVIČIUS

Antanas Jankevičius, Gelgaudiškio vls. sekretorius.

LIUCIJA JANULIONYTĖ

„Gaila, kad tik prisiminimų nuotrupos liko apie taurų, pasiaukojantį Liucijos Janulionytės darbą Kaune vokiečių okupacijos metais (1943-1944)“ – rašoma jos brolio Lino Gedimino Janulionio straipsnyje „Gestapininkų suimtų LLKS narių „angelas sargas““.

Broliui pasirodė keista, kad Liucija, pradėjusi studijuoti odontologiją ir turėdama neblogą tarnybą kraujo transfuzijos stotyje, ją metė ir nuėjo dirbti į kalėjimą felčere bei pakeitė gyvenamąją vietą. Jo įsitikinimu, tai buvo susiję su „Laisvės Kovotojo“ leidėjais, pakliuvusiais

į gestapininkų nagus ir laikomais kalėjime. Liucija užmezgė ryšį tarp leidėjų, esančių kalėjime, ir tų, kurie liko laisvėje, todėl laikraštuką pavyko išleisti be sutrikimų. Vokiečiai neteko svarbiausio įkalčio prieš suimtuosius.

1944 m. liepos mėn. viduryje L. G. Janulionio patėvis, motina ir sesuo Liucija išvyko į Vakarus, o jis patraukė į Žemaitiją, kur pirmomis rugpjūčio dienomis prisistatė Lietuvos savanorių pulko 4-tos kuopos vadui leitenantui A. Jurkūnui, kuris išgirdęs jo pavardę, iš karto paklausė, ar neturėjo Kaune sesers. Jam tai patvirtinus, A. Jurkūnas pastebėjo: „Tai ji mus kalėjime globojo“.

Liucija Janulionytė žuvo 1944 m. gruodžio 13 d. per traukinio bombardavimą Erfurto apylinkėse.

APOLINARAS JANUŠAUSKAS

Apolinaras Janušauskas gimė 1935 09 29 Panevėžio apskr. Smilgių miestelyje mokytojų šeimoje. 1940 m. persikraustė į Pušalotą, o 1941 m. birželio 14 d. šeima buvo ištremta į Altajaus kr. Barnaulo miesto barakų kvartalą. 1941 m. spalio 22 d. NKVD areštavo tėvą, o 1942 gegužės 23 d. Ypatingojo pasitarimo protokolu Nr.38m jis buvo nuteistas sušaudyti. Mirties bausmė įvykdyta 1942 m. birželio 23 d. Barnaule. 1942 m. žiemą šeima buvo perkraustyta į Čekanichos k. ant Obės dešiniojo kranto. Ten gyveno su pertraukomis iki pat pabėgant į Lietuvą 1946 m. vasarą. Pabėgo mama, sesuo Danutė (17 metų) ir Apolinaras. Altajuje sesuo Danutė buvo baigusi 7 klases, o Apolinaras 4 klases per 2 metus.

Grįžęs į Lietuvą, Apolinaras gyveno Džiugonių k. pas dėdę Igną ir mokėsi Sidabravo mokykloje, kurią baigė 1950 m. 1954 m. baigė Panevėžio Hidromelioracijos technikumą. Po motinos mirties 1948 m. – našlaitis.

1954-1956 m. tarnavo sovietų armijoje, darbo batalione. Nuo 1956 m. iki 1970 m. dirbo Vilniaus MSMV (melioracijos valdyboje). Nuo 1970 m. – Šalčininkų MSMV, iki pat išėjimo į pensiją 1990 m.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, tris kadencijas buvo renkamas Vilniaus rajono tarybos nariu. Visais įmanomais būdais stiprino lietuvybę Vilnijoje.

Apolinaras Janušauskas yra vienas iš atkurtos Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos steigėjų 1996 m.

JUOZAS JARUŠAITIS

Juozas Jarušaitis gimė 1918 m. Batiškių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugsėjo mėn. legalizavosi, o gruodžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. 1960 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

VLADAS JASEVIČIUS

Vladas Jasevičius iš Griškabūdžio vls.

STASYS JASIUNSKAS

Stasys Jasiunskas gimė 1907 m. Lietuvos aviacijos kapitonas. Bolševikų iš kariuomenės atleistas ir kalintas. Laimingai išlikęs gyvas Červenėje, kada ten buvo sušaudyta daug lietuvių. Aktyviai veikė prieš sovietus Lietuvių aktyvistų fronte, o vėliau vokiečių okupacijos metu Lietuvos laisvės kovotojų sąjungoje. Tarnavo Vietinėje rinktinėje ir 1944 m. pavasarį kartu su kitais štabo karininkais suimtas ir kalintas Salaspily, Latvijoje, vėliau – Štuthofe, Vokietijoje. Vokietijai kapituliavus išsilaisvino. Kalinimai ir kankinimai pakirto šio milžino sveikatą ir jis mirė 1945 m. lapkričio 10 d. Uchteje, Vokietijoje.

ZENONAS JAŠKA

Zenonas Jaška gimė 1930 03 02 Kretingos apskr. Platelių vls. Šateikių dvaro sodininko šeimoje. 1938 m. naciams užėmus Klaipėdą, šiame

mieste dirbęs tėvas persikėlė į Kauną. Pirmosios okupacijos metais šeimai vėl teko bėgti į šalia Vilniaus esantį Raudondvarį, nes buvo įtraukta į išveždintinų lietuvių sąrašą. Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą, tėvas 1950 m. buvo suimtas ir pagal Rusijos Federacijos BK 58 str.1a nuteistas kalėti 25 m. Mirė Macikų lageryje.

Zenonas pradinę mokyklą pradėjo lankyti 1936 m. Klaipėdoje, mokėsi Kaune, Vilniuje, Telšių Žemaitės mokykloje 1945–1949 m.

1947 m.Z. Jaška su 10-čia vienminčių Telšių moksleivių įkūrė antisovietinę pogrindinę organizaciją „Jaunosios Lietuvos būrys“. Būdamas mokyklos muziejėlio vadovu, jis gimnazijos archyve rado šapirografą ir paslėpto popieriaus. Parašė ir du kartus mieste išplatino sovietines šventes smerkiančius atsišaukimus, raginančius kovoti prieš okupantus. Dalis atsišaukimų parašyta rusų kalba.

1949 m. spalį organizacijos nariai suimami, dauguma jų – abiturientai. Maskvos ypatingasis pasitarimas (OSO) 1950 m. pavasarį juos nuteisia pagal 58 str.Ia, 10, 11 d. Zenonas Jaška atsiduria Vorkutos ypatingojo režimo lageriuose. Čia, po sunkaus sužeidimo kasykloje, įdarbinamas kontoroje ir katorgininko nuo 1945 m. Henriko Petkevičiaus (lageryje Juozas Valiulis) – Žemaičių legiono štabo nario nurodymu, tautiečiams organizuoja lengvesnius darbus.

1956 m. Zenonas grįžta į Telšius, kitais baigia vakarinę mokyklą, vėliau LŽŪA. Yra diplomuotas inžinierius hidrotechnikas. Iki pensijos 30 metų dirbo Telšių kelių statybos valdybos Nr.3 gamybiniame-techniniame skyriuje.

Jausdamas didžiulę pagarbą Žemaičių legiono partizanams, prasidėjus Atgimimui, ėmėsi užrašyti ir „Laisvės kovų archyve“ publikuoti tada dar gyvų kovotojų prisiminimus. Surinkta medžiaga labai praverčia istorikams. Pagal jo scenarijų įrengta pastovi rezistencijos Žemaitijoje ekspozicija „Alkos“ muziejuje.

Nuo įsikūrimo pradžios yra LPKTB Atminties grupės pirmininkas. Organizacijoje jis tik vienas su lagerininko praeitimi, turįs aukštąjį išsilavinimą, tad ant Zenono Jaškos pečių kraunami visi ryšiai su Vilniumi, kai reikia sutvarkyti dokumentus tiek paminklams įforminti, tiek ir buvusių politkalinių ir tremtinių teisiniams dokumentams gauti. Iki pastarojo mirties palaikė ryšius su A. Kubiliaus grupės parašiutininku Algirdu Šertvyčiu, su juo ir Henriku Petkevičiumi (abu Vyčio kryžiaus ordino kavalieriai) nustatė pirmojo Žemaičių legiono štabo bunkerio Skirpsčiuose, šalia Alsėdžių, vietą (ten dabar stovi kryžius). Telšių Žemaitės gimnazijoje pritvirtinta lenta mokyklos abiturientams LLA vadui Adolfui Eidimtui ir paties Zenono Jaškos bendrabyliui, Vorkutos sukilimo 1953-siais metu sušaudytam Vitoliui Martinavičiui.

JURGIS JAŠINSKAS

Mokyklų fizinio auklėjimo inspektorius, leidęs pirmuosius laikraščio „Laisvės kovotojas“ numerius ir juos platinęs.

HENRIKAS JAŠKŪNAS

Gimė 1927 m. Panevėžyje.

Henrikas Jaškūnas nuo 1945 m. dirbo NKVD milicijos įgaliotiniu pasų poskyryje. 1946 m. su bendraminčiais Panevėžyje įkūrė pogrindinę organizaciją „Lietuvos nepriklausomybės gynėja – raudonoji kaukuolė“. Orgnizacijos nariai davė priesaiką, turėjo ginklus. H. Jaškūnas buvo šios organizacijos vadovas, verbavo organizacijai naujus narius, spausdino ir platino antisovietinius atsišaukimus, plakatus, leido laikraštį „Laisvės kovotojai“. Henrikas dalyvavo slapta laidojant žuvusių partizanų lavonus, kurie stribų buvo sumesti į Ramygalos žvyrduobę ir užpilti šiukšlėmis. Baigiant laidoti partizanus, čekistų buvo pastebėti ir apšaudyti. Atsišaudydami paskutinįjį partizanės Emilijos Svirpliūtės lavoną nunešė į kapines ir palaidojo.

1947 02 17 čekistai areštavo H. Jaškūną ir nuteisė kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Vorkutoje. Už masinio streiko organizavimą lageryje H. Jaškūnas 1953 10 21 suimtas ir nuteistas kalėti 10 m.. Bausmę atliko Vladimiro kalėjime. 1955 m. lapkričio mėn. Henrikas perkeltas į Dubrovlagą (Mordovija). 1957 m. iš lagerio išsiųstas į tremtį Buriatijoje. 1964 m. sugrįžo į Lietuvą.

1976 m. H. Jaškūnas buvo vėl suimtas už pogrindinės organizacijos „Už laisvą Lietuvą“ organizavimą ir antisovietinės spaudos platinimą. Antisovietiniams dokumentams ruošti H. Jaškūnas buvo išsinuomojęs atskiras patalpas Jonavoje, įsigijo rašomąją mašinėlę, didelį kiekį fotopopieriaus ir kitų medžiagų. Teisiamasis paaiškino, kad pogrindžio literatūrą daugino ir platino siekdamas pakeisti esamą tvarką SSSR ir nušalinti komunistų partiją nuo vadovavimo. Už šią antisovietinę veiklą H. Jaškūnas buvo nuteistas kalėti 10 m. lageryje. Bausmę atliko Permės lageryje. Paleistas iš įkalinimo, 1986 m. sugrįžo į Lietuvą.

POVILAS JOČIŪNAS

Povilas Jočiūnas gimė 1923 05 10 Juodkiškių k., Pabaisko vls., Ukmergės apskr. Nuo 1941 m. – LLKS pogrindžio organizacijos narys, birželio 23-sios sukilimo dalyvis. 1944 m. nepakluso okupantų mobilizacijai ir nuėjo pas partizanus – įsijungė į Juozo Šibailos-Dieduko ir Alfonso Morkūno-Plieno laisvės kovotojų gretas. Jo slapyvardžiai – „Penktas“, „Žaibas“. 1947 m. spalio 18 d. naktį pateko į MGB kareivių pasalą, buvo suimtas, tardytas Vilniaus KGB, Maskvos ypatingojo teismo nuteistas už akių kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. tremties. Grįžo į Lietuvą 1967 m. II gr. invalidu.

Povilas Jočiūnas mirė 2009 02 26. Palaidotas Ukmergės rj. Pašilės kapinėse.

TEODORAS JOKUBAUSKAS

Gimė 1911 m. lapkričio 9 d. Tauragės apskr. Kaltinėnų vls. Putvinskų k. Teodoras mokėsi Kražių „Žiburio“ gimnazijoje. Baigęs gimnaziją, 1929 m. įstojo į Telšių kunigų seminariją. Čia pagal Švietimo ministerijos programą baigė aukštesnįjį mokslą, po to mokėsi filosofijos ir 4-ius metus – teologijos. T. Jokubauskas taip pat studijavo Kaune, Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultete, ir studijas baigė 1940 06 15.

Iki 1945 m. Teodoras – kunigas Palangos dekanate, Šventojoje. 1945–1947 m. kun. T. Jokubauskas buvo Kretingos apskr. Salantų vls. Kalnalio šv. Lauryno bažnyčios klebonas. Nuo 1947 m. – Gargždų bažnyčios klebonas.

Kun. T. Jokubauskas 1949 04 08 LSSR MGB pareigūnų buvo areštuotas. Po tardymų buvo apkaltintas, kad Kalnalio bažnyčios klebonijoje ne kartą priimdavęs Žemaičių apygardos „Kardo“ rinktinės štabo viršininką Juozą Kėkštą-Drulį (jis rinktinei vadovavo nuo 1946 m. iki žūties 1948 gegužės mėn.) ir kitus partizanus, duodavęs jiems maisto. Taip pat buvo kaltintas, kad 1945 m. partizanams perdavė pistoletą, ragino partizanus aktyvinti kovą prieš sovietų valdžią.

1949 12 10 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo nutarimu nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Buvo kalinamas Komijoje, Rečlage. 1954 04 22 perkeltas į Vladimiro srities MVD kalėjimą Nr. 2. 1954 08 16 perkeltas į Vorkutlagą. Buvo aktyvus 1955 m. sukilimo 4-oje šachtoje dalyvis.

Kun. T. Jokubauskas iš lagerio paleistas 1956 07 20. Grįžo į Lietuvą, į Telšius.

ANTANAS JOKŪBAITIS

Antanas Jokūbaitis vokiečių okupacijos metais dirbo VSD žinių skyriuje, aktyviai platino LLKS ir kitų pogrindinių organizacijų spaudą. Prieš sovietinės armijos grįžimą, aprūpintas LLKS padirbtais dokumentais ir tapęs, čekistų supratimu, dideliu nu-

sikaltėliu, 1968 m. jis nebuvo nubaustas laisvės atėmimu, nes patys čekistai buvo pasmerkę stalininių laikų savo nusikaltimus,o Beriją net sušaudę.

REMIGIJUS JUKNA

Gimė 1950 m. rugsėjo 27 d. Adutiškyje, Švenčionių rj. valstiečių šeimoje.

1958–1969 m. Remigijus mokėsi Adutiškio vidurinėje mokykloje. 1969–1973 m. studijavo matematiką Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Fizikos ir matematikos fakultete. 1986–1990 m. studijavo prekybos ekonomiką Vilniaus universiteto Prekybos ekonomikos fakultete. 1993–1995 m. R. Jukna Lietuvos karo akademijoje įgijo motošaulių būrio vado specialybę. 1997 m. jis baigė Danijos savanorių akademijos organizuotus vadovų kursus, 1999 m. – Švedijos savanorių mokykloje organizuotus vadų kursus. 1999 m. mokėsi anglų kalbos generolo Adolfo Ramanausko karių profesinio tobulinimo centre, 2003–2004 m. – gilino anglų kalbos žinias Karinėse jūrų pajėgose.

1973–1975 ir 1977–1979 metais R. Jukna dirbo techniku Centrinės statistikos valdybos Respublikiniame skaičiavimo centre. 1975–1977 m. tarnavo sovietų armijoje. 1979–1983 m. darbavosi transporto inžinieriumi, vyresniuoju prekių žinovu, sandėlio vedėju Bakalėjos prekybos kontoroje. 1983–1984 m. jis – Kultūrinių ir sporto prekių didmeninės prekybos bazės Transporto skyriaus viršininko pavaduotojas. 1984–1990 m. – sandėlio vedėjas, prekių žinovas, direktoriaus pavaduotojas Vilniaus taros bazėje. 1990–1991 m. dirbo Vilniaus maistprekybos Nr.1 „Fabijoniškių“ parduotuvės direktoriumi.

1991–2000 m. Remigijus tarnavo Lietuvos kariuomenėje, buvo KASP Didžiosios Kovos apygardos 8-osios rinktinės Užnugario skyriaus viršininkas, rinktinės vado pavaduotojas, S4 skyriaus viršininkas, KAM Gynybos štabo J5 Civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus

viršininkas. Nuo 2001 m. Remigijus – Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovės viršininkas.

1992 m. apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu, 1995 m. – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, 1996 m. – Šaulių sąjungos Parlamento gynėjo garbės ženklu, 2003 m. – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos medaliu civiliams „Už nuopelnus“, 2005 m. – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos įstojimo į NATO proginiu medaliu, 2006 m. – kariuomenės pajėgų lygmens medaliu „Už pavyzdingą 5-erių metų kario Savanorio tarnybą“, 2006 m. – Lietuvos kariuomenės kūrėjų sąjungos medaliu, 1998 m. jam įteiktas Krašto apsaugos ministro padėkos raštas, 1998 m. – Lietuvos kariuomenės vado padėkos raštas, 2000 m. – Krašto apsaugos ministerijos Gynybos štabo viršininko padėkos raštas, 1991 m., 1993 m., 1996 m. ir 2003 m. – Krašto apsaugos savanorių pajėgų vado padėkos raštai.

SAULIUS JUKNEVIČIUS

Gimė 1959 m. gruodžio mėn. 27 d. Kaune. Tėvai buvo politiniai kaliniai. Dėdės Vaclovas ir Kostas Augustinavičiai žuvo kovodami prieš okupantus 1946 m. miškuose prie Vainuto, Tauragės r.

Saulius mokėsi Kauno miesto Salomėjos Nėries vidurinėje mokykloje. Mokydamasis domėjosi technika, dainavo Kauno berniukų chore “Varpelis”. Jis studijavo Kauno A. Sniečkaus politechnikos institute, kurį baigė įgydamas šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo inžinieriaus specialybę.

Baigęs mokslus, pradėjo dirbti Kauno Statybininko gamykloje cecho meistru. Po metų perėjo į Kauno autoremonto gamyklą, kur buvo paskirtas statybos priežiūros inžinieriumi. Įmonėje įkūrė lengvųjų automobilių servisą ir jam vadovavo.

Lietuvos Respublikai atgavus nepriklausomybę, organizavo automobilių sporto klubą "Ralis" ir UAB "Nepriklausomų ekspertų agentūra", kurioje jis – direktorius.

Automobilių sportu pradėjo domėtis dar mokykloje. Buvo kartingų, autodaugiakovės ir autoralio sporto Lietuvos rinktinės narys, iškovojo Lietuvos ir Pabaltijo šalių čempiono vardus. Saulius – SSSR čempionato prizininkas. 1996 m. jam suteiktas SSSR automobilių sporto meistro vardas.

Už aukštus sportinius pasiekimus 2000 m. pelnė Lietuvos automobilių sporto meistro vardą.

2011 m. sausio 8 d. Saulius Juknevičius įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

FELIKSAS JUODEIKA

Gimė 1926 m. Kauno apskr. Jonavos vls. Gaižiūnų k. Mokėsi Kauno technikos mokykloje. 1944 m. balandžio mėn. F. Juodeika įstojo į Vietinę rinktinę, kuriai vadovavo gen. Povilas Plechavičius. Vietinėje rinktinėje tarnavo du mėnesius, iki jos paleidimo. 1944 m. gruodžio mėn. F. Juodeika pasirinko LLA partizanų būrį. Saugojo partizanų stovyklą nuo NKVD kariuomenės užpuolimo. 1945 m. vasario mėn. F. Juodeika su bendražygiu Vaclovu Dzimidavičiumi LLA vadovybės nurodymu atvyko į Kauną susitikti su pogrindžio dalyviais ir platinti antisovietinius atsišaukimus. Čia 1945.03.03 juos NKVD pareigūnai areštavo, atėmė ginklus ir daug antisovietinių atsišaukimų.

1945-08-15 LSSR NKVD karinio tribunolo Feliksas nuteistas kalėti 15 metų lageryje. Dešimt metų jis praleido Vorkutlage, Komijoje. 1955 m. buvo nuvežtas į Oziorlagą Irkutsko srityje. 1955.12.16 Feliksas Juodeika paleistas iš lagerio.

JUOZAS JURAS

Gimė 1923 04 11 1918 m. Lietuvos kario savanorio šeimoje, Ukmergės apskr., Žemaitkiemio vls., Liduokių parap. Šeiminiškių k. Šeimoje augo 5 broliai ir sesuo. Grįžus sovietams antrą kartą, vyriausią iš brolių paėmė į sovietinę kariuomenę, nes jis buvo gimęs 1928 m. Tėvas slapstėsi, o motina, išlydėjusi sūnų į kariuomenę, iš Žemaitkiemio valsčiaus gavo pažymėjimą, kad sūnus išėjo tarnauti savanoriu. Brolis Liudas, pervažiavęs Lietuvos sieną, iššoko iš traukinio ir pabėgo. Grįžo pas pusseserę į Laukelių kaimą. Ji pranešė šeimai, kad jis slapstosi pas ją. Juozas pasikalbėjo su A. Morkūnu Plienu, DKR B rinktinės vadu. Jis labai apsidžiaugė. Žemaitkiemio stribai pradėjo kibti prie motinos, kad sūnus pabėgo. O motina rodė pažymėjimą, kad jis išėjo tarnauti savanoriu. 1944 m. rudenį Juozas parsivedė brolį į Plieno būrį ir su juo kartu išėjo į mišką. Tėvas slapstėsi. Teko dalyvauti keliose kautynėse – Šešuolių, Skačiūnų ir prie Želvos. 1946 m. į jų sodybą atvažiavo Žemaitkiemio stribai ir išsivežė visą turtą. Tada motina su jauniausiais vaikais grįžo pas savo brolį. Jos pusbrolis, dirbęs Ukmergėje pasų stale, padarė motinai pasą su mergautine pavarde. Tėvui – Petro Zabulio, o Juozui – Juozo Karolio vardu. Broliui Liudui pase įrašė Juozo gimimo metus. Plienas leido jiems išsiskirstyti į mažesnius būrius. Motina turėjo Vilniuje pažįstamą lenką ir kartu su vaikais išvažiavo pas jį. Tėvas įsidarbino teatre sargu, brolis Liudas – Mokslų Akademijoje, o Juozas – sukarintoj gaisrinėj. Su broliu surado tuščią buvusį žydų saldainių fabrikėlį užkaltais langais. Vokiečių belaisviai padarė langus ir jie keturi ten apsigyveno. Su Plienu palaikė nuolatinį ryšį. 1948 m. birželio 23 d. Juozas vežė į Želvą vaistų ir tvarsčių. Spėjo viską perduoti ryšininkei, ir ji staigiai dingo iš Želvos. Jis gi liko susitikti su giminėm. Želvoje prie jų priėjo rusų leitenantas ir paprašė užeiti pas juos. Koridoriuje Juozas pamatė Čepienę ir suprato, kad yra areštuotas. Paklausė pavardės, jis parodė Karaliaus dokumentus, o karininkas klausia, kodėl ne Juras. Vakare išvežė į Ukmergę. Po savaitės

tardymo išvežė į Vilniaus saugumą. Po 2 mėn. tardymo Maskvos „trejetas" „padovanojo" 8 metus. Išvežė į Leningradą, į persiuntimo punktą. Ten buvo kartu su broliu Liudu. Susimušė su vagimis. Kitą dieną išvežė į Vologdą. Ten ir vėl susimušė su vagimis. Tris iš jų pasiuntė „pas Abraomą". Po to juos išvežė į Intą ir išskyrė su broliu. Dirbo anglių kasykloje, daug kartų sėdėjo karceryje, tris kartus badavo. Vasarą dažnai uždarydavo į BUR-ą, nes buvo didelis nenuorama. Vagys jį vadino „anglų boksininku", „gangsteriu". 1955 m. išvežė į Vorkutą kartu su tėvu Stanislovu ir vienu ukrainiečiu. Visi kiti buvo vagys. Juozui kalėti buvo likę 2,5 mėnesio. Dirbo statybose 6-ame lageryje. Jie prašė viršininkų, kad juos atskirtų nuo vagių. Viršininkas tik nusijuokė. Juozas pasitarė su vyrais, kad reikia kažką daryti. Iš vakaro pasiruošė su Juozu Rukansku. Kai tik juos įleido į statybos zoną, iš karto "paguldė" 8 vagis. Padėjo vienas lietuvis senukas (pavardės neprisimena) ir vienas ukrainietis. Sargybiniai pradėjo šaudyti, atėjo daugiau kariuomenės. Vagis išvedė už zonos, o juos, politinius, grąžino atgal į zoną. Žiūri, kad ir iš lagerio vagys jau išvesti. Jiems visiems liepė pasiimti daiktus. Politinius kalinius išvežė į 40-tą lagerį, o juos keturis, kurie sukėlė „muštynes", uždarė į „sangorodoką". Juozui pasakė, kad jis gaus pilną seną bausmę – 8 metus. Bet išėjo atvirkščiai. Atvažiavusi komisija iš Maskvos 6-to lagerio viršininko stalčiuje rado 6 politinių kalinių skundus, kuriuose jie reikalavo, kad juos atskirtų nuo vagių. Juozą paleido kaip atlikusį bausmę, o viršininkui davė 8 metus.

KAZYS JUREVIČIUS

Jūrininkas, plukdęs A. Vokietaitį į Švediją ir atgal. Dalyvavo Lietuvių evakuacijoje į Gotlandą, buvo perplaukęs Baltijos jūrą daugiau nei 20 kartų, tačiau 1944 09 10 laivą sučiupo vokiečių patrulinis laivas ir nuplukdė į Liepoją, kur K. Jurevičius pateko į Liepojos kalėjimą, po to į Štuthofo koncentracijos stovyklą, kur ir žuvo.

ONA JURGELIENĖ

Gimė 1927 02 25 Stalmokų k. Šiaulėnų vls., Šiaulių apskr. 1918-1919 m. savanorio šeimoje. 1940 m., būdama 13 m., Šiaulėnų miestelyje platino lapelius (proklamacijas) prieš okupantus. Buvo už tai sulaikyta.

1946 m. Ona jau dalyvavo partizaninėje kovoje – buvo partizanų ryšininkė. Tėvai sutiko leisti Lietuvos partizanams gyvenamame name išsikasti ir įsirengti slėptuvę, kurioje apsigyveno Povilo Morkūno-Dracho Mykolo partizanai.

1947 m. lapkričio mėnesį Ona, kaip ryšininkė, buvo išduota, bet, supant namus, spėjo pabėgti. 3-jus metus teko slapstytis įvairiose Lietuvos vietose, palaikant ryšį su partizanais.

1950 06 17, jai užsukus pas ryšininkę Balčiūnaitę, gyvenusią Šiluvos vls. Grigalaičių k., namus apsupo rusų kareiviai su Šiluvos stribais ir Oną areštavo. Kalėjo Šiaulių kalėjime. 1951 m. Pabaltijo karinės apygardos Karo tribunolas pagal RSFSR BK 58-1"a", 58-10 straipsnius nuteisė kalėti 25 m. lageryje ir teisių suvaržymą 5 metams bei turto konfiskavimą. 1952 03 16 buvo nuvežta į Ozerlagą (Irkutsko sritis, Taišetas-Bratskas). 1954 08 09 – į Dubrovlagą (Mordovijos ASSR). SSRS Aukščiausios Tarybos prezidiumo 1956 05 18 įsaku teistumą panaikino, ji buvo išsiųsta į Krasnojarską.

LSSR MT 1968 02 09 nutarimu jai buvo leista apsigyventi Lietuvoje. Reabilituota 1999 10 19. Ona Jurgelienė – pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos pirmininkė.

PETRAS JURKŠTAS

1941 m. birželio 23 d. ginkluoto sukilimo dalyvis. Dalyvavo vaduojant bolševikų užimtą Kauno radijo stotį. Per G. Žemkalnį platino „Laisvės Kovotojo" leidinį.

JONAS JURKŪNAS

Gimė 1915 m. Vindeikių k., Musninkų vls., Ukmergės apskr. Baigęs Ukmergės valstybinę gimnaziją, studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakulteto Statybos skyriuje. 1942 m. gavo statybos inžinieriaus diplomą. Nepriklausomybės laikais – studentų korporacijos „Neolituania“ paskutinės valdybos vicepirmininkas.

Okupacijų metais – aktyvus rezistencijos dalyvis, Lietuvių nacionalistų partijos vienas steigėjų ir vadovų. 1941 m. spalio mėn. Jonas Jurkūnas, kartu su Klemensu Brunium, Petru Jurkštu, Jurgiu Valiuliu ir Algirdu Kačanausku pirmieji davė Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nario priesaiką, vėliau jis buvo LLKS Vyriausios vadovybės Prezidiumo narys ir pirmininkas. 1946-1949 m. gyveno Vokietijoje ir buvo Lietuvių aukštesniosios technikos mokyklos Augsburge vicedirektorius. 1952-1954 m. – Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos pirmininkas (JAV registruotas statybos inžinierius Illinois valstijoje). Veikė tautinės krypties organizacijose. 1978-1992 m. – VLIK-o tarybos narys, politinės komisijos primininkas, 1989-1992 m. Lietuvių tautinio kultūros fondo pirmininkas. Apdovanotas Lietuvos Respublikos ir išeivijos organizacijų pagarbos ženklais. J. Jurkūnas – nepriklausomoje Lietuvoje veikiančios LLKS garbės narys.

SALOMĖJA JUŠKAITĖ

Kauno Kūno kultūros rūmų tarnautoja, iš paruoštos medžiagos spausdinimo mašinėle spausdino matricas LLKS vadovybės leidiniui „Apžvalga“, o Vladas Bakūnas rotatoriumi atspausdindavo 300–500 egz. tiražą platinimui (1942-1943 m.).

STASĖ KAIRYTĖ–MILDAŽIENĖ

(g. 1910 03 04 Ramygaloje – m. 1998 01 08 Kaune)

Antano Mildažio žmona, ištekėjusi 1930 m., išauginusi sūnų Rimgaudą (1932) ir dukrą Mildą (1937), visą gyvenimą susijusi su šeimos ir vyro užsibrėžtais darbais ir rūpesčiais. Ramygaloje gyveno iki 1928 m. Tėvui mirus, šeima gyveno sunkiai (motina dirbo kepykloje). Stasei teko mesti vidurinę mokykla ir pramokti siuvėjos amato. To mokėsi Ramygaloje ir Panevėžyje, kur baigė trijų mėnesių siuvimo kursus. Tikėdamasi geresnių darbo sąlygų ir galimybės tęsti mokslą, tais pačiais 1928 m. persikėlė į Kauną. Atsitiktinai apsigyveno tame pačiame name, kuriame gyveno ir Antanas Mildažis, tuo metu dirbęs Kauno Radijo stotyje ir leidęs radijo žurnalą „2000 metrų“. Ji ištekėjo už Mildažio, kai šis jau dirbo mokslo priemonių gaminimo, knygų leidimo ir prekybos koop. bendrovėje „Spaudos Fondas“.

Kaune Stasė tęsė vidurinės mokyklos kursą privačiai ir 1934 m. eksternu išlaikė abitūros egzaminus Švietimo ministerijos Egzaminų komisijoje. Tuo pačiu metu ji dirbo siuvykloje. Jos vyrui Antanui Mildažiui dirbant „Spaudos Fonde“ ir leidžiant radijo žurnalus, taip ir vėliau, įkūrus Tikslųjų mechanikos prietaisų dirbtuves „Orbita“ Laumėnuose, teko bendrauti su daugeliu įdomių to meto Kauno žmonių.

Antrojo pasaulinio karo metu, kai Lietuva buvo okupuota ir Mildažių namuose Laumėnuose kuriam laikui buvo įrengta Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos spaustuvė, ji ne tik vedė namų ūkį, bet ir, esant reikalui, padėjo platinti pogrindinę spaudą. Vokiečiams demaskavus spaustuvę ir Antanui Mildažiui slapstantis, jai teko atsakomybė išsaugoti namus. Grįžus rusams ir saugumui suėmus Antaną Mildažį, ji padėjo daug pastangų slėpdama vaikus, padedama ankstesnių gerų bičiulių išvengė išvežimo į Sibirą.

Kol jos vyras Antanas Mildažis buvo tardomas Kauno ir Vilniaus

saugume, ją su abiem vaikais priėmė gyventi operos solistė Aleksandra Staškevičiūtė, daug padėjusi iš kalėjimo išlaisvinti Antaną Mildažį. Vėliau kuklų gyvenamą plotą suteikė buvęs vyro bendradarbis Vincas Ruzgas. Iki vyro išlaisvinimo Stasė Mildažienė slapta lankėsi savo sodyboje Laumėnuose. Stribams pasirodžius, ji sėsdavo į valtį ir irdavosi į kitą Nemuno krantą ar kitaip pabėgdavo. Norėdama geriau žinoti situaciją ir išvengti šeimos trėmimo į Sibirą, ji nuvyko į Aukštosios Panemunės valščių, kur trūko žmonių, sugebančių dirbti organizacinį darbą. Ten apie Mildažius buvo geros nuomonės. Ji padėjo steigti Ūkininkų ir valstiečių maisto ir kitų reikmenų kooperatyvą ir parduotuvę (Kauno apskr. A. Panemunės vartotojų kooperatyvą) ir ten įsidarbino. Buvo kooperatyvo valdyboje, jo narė, vėliau dirbo revizijos komisijoje. Kelerius metus teko būti ir Kauno apskr. Liaudies teismo tarėja.

Pradėjus steigti kolchozus, nenorėdama, kad jų sodyba būtų išdraskyta, Stasė Mildažienė nutarė prašyti Kauno vidurinės dailės mokyklos vadovybės, kurioje mokėsi jos dukra, kad jie perimtų sodybos žemę kaip mokinių praktikos bazę. Sodyba liko neišdraskyta iki 1959 m., kai, pastačius Kauno hidroelektrinę, buvo pakeltas Nemuno vandens lygis ir buvusi sodybvietė atsidūrė po vandeniu. Tuomet Mildažiai apsigyveno Kaune.

Norint vaizdžiau parodyti Stasės Mildažienės pagalbą platinant slaptą Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos spaudą, verta pacituoti jos 1994-1997 m. parašytų prisiminimų epizodą: „<...> nors vyrai buvo tvarkingai pasiskirstę spausdinimo darbus, kartais ir man tekdavo padėti. Prisimenu kartą į ilgas „drobinas“ po šiaudais pridėjo daug spaudos ryšulių ir liepė vežti į Šančius, nurodytu adresu. Važiuojant link A. Panemunės, už Pakalniškių, prieš pat Zuikinės kalną, žiūriu – stovi policija ir tikrina visus vežimus, būk tai „naminukės“ ieškodami. Išsukti iš kelio jau buvo per vėlu. Važiavau artyn apmirusi, bet jie kažkodėl patikėjo, kad pas mane nieko nėra ir praleido, gal pagelbėjo „inteligentiška“ išvaizda. < ... >“.

(Remtasi leidiniu „Antanas Mildažis ir jo artimiausi bendražygiai“, 2005, „Naujasis laikas“, parengtu M.Mildažytės-Kulikauskienės)

KAJACKAS

Kajackas–Kupstas gimė 1909 m. Vedegiškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Būrio vadas.

ANTANAS KAJACKAS

Antanas Kajackas gimė 1922 m. Ropienos k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Baigė 4 gimnazijos klases. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Po Valkų mūšio legalizavosi, buvo suimtas ir nuteistas.

JUOZAS KAJACKAS

Juozas Kajackas gimė 1918 m. Ropienos k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. Ant gatvės grindinio gulėjo jo kūnas Gelgaudiškyje.

VILIUS KAKŠTEINAS

Vilius Kakšteinas iš Zypliškės k., Lukšių vls., Šakių apskr.

DANGUOLĖ KALADIENĖ

Danguolė (Ramoškaitė) Kaladienė gimė 1944 03 28 Utenos apskr. Užpalių vls. Daugilio vienk. Tėvas Antanas Ramoškis (1908 03 01-1990 08 23) – stambaus ūkininko sūnus, patriotas, kovotojas už Lietuvos laisvę, baigė Utenos gimnaziją, priklausė Šaulių organizacijai, valdė 70 ha ūkį, 1945 m. suimtas, kankintas ir išsiųstas į Vorkutos lagerį kalėti 25 m. Motina Ona Ramoškienė (1912 01 10-2008 09 18) – stambaus ūkininko bei valdininko dukra, baigė aukštesniąją Vabalninko ūkio mokyklą, buvo išsilavinusi, daininga, meniška, dalyvavo Lietuvos dainų ir šokių šventėse. 13 šios šeimos žmonių (pulkininkas Petras Kirlys, Juozas Kirlys

ir kt.) nužudyti už Tėvynės laisvę ir ilsisi Lietuvoje, Maskvos kalėjimų bendruose kapuose, Sibiro platybėse. Kiti buvo išblaškyti po visą pasaulį, dalis grįžo iš kalėjimų ir tremties į Lietuvą, dalis artimųjų liko JAV, Australijoje.

Po vyro suėmimo Ona Ramoškienė su vaikais – Vytautu Ramoškiu (1942 10 25-2010 06 24) ir Danguole, slapstėsi, padėjo kitiems sovietų persekiojamiems asmenims, pagal išgales rėmė į kalinčius vyrą, brolius ir kitus artimuosius, o 1951 m. buvo ištremta į Krasnojarsko kraštą, Jemeljanovo kaimą, kur iki 1965 m. dirbo statybose. 1956 m., po Stalino mirties, iš Vorkutos į Jemeljanovą atvažiavo tėvas Antanas Ramoškis.

Danguolė 1961 m. baigė Jemeljanovo vidurinę mokyklą ir įstojo į Krasnojarsko medicinos institutą, mokėsi labai gerai, gavo sporto meistro atskyrį slidinėjimo srityje. 1963 m. Danguolei Ramoškaitei galiausiai buvo leista tęsti medicinos mokslus Vilniaus universitete, kurį baigė 1967 m. ir įgijo gydytojos anesteziologės-reanimatologės specialybę. Nuo 1967 m. iki 1990 m. ji dirbo tuometinės Vilniaus I tarybinės klinikinės ligoninės anesteziologijos-reanimatologijos skyriuje, kuriam nuo 1982 m. vadovavo. Nuo 1990 m. – Vilniaus greitosios pagalbos universitetinės ligoninės reanimacijos skyriaus vedėja, dėsto studentams, rezidentams, gydytojams kursantams. 1991 01 13 naktį teikė tiesioginę pagalbą sužeistiesiems. Danguolė Kaladienė – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos narė.

Vyras Virgilijus Kaladė (1939 09 14) – matematikas, ilgametis „Sigmos“ susivienijimo projektavimo ir konstravimo biuro direktorius.

Sūnus Ridas Kaladė (1968 03 20) – inžinierius, verslininkas.

Dukra Rūta Kaladytė - Lokominienė (1973 07 16) – gydytoja neurologė, Vilniaus universiteto lektorė.

3 anūkės – Justina (20 m.), Gabrielė (11 m.), Elena (2 m.).

RŪTA KALADYTĖ-LOKOMINIENĖ

Gimė 1973 07 16 Vilniuje. 1991 m. baigė Vilniaus S.Nėries vidurinę mokyklą, 1997 m. – Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą. Gydytoja neurologė.

Rūta dirba Vilniaus universiteto ligoninėje Santariškių klinikoje, Vilniaus universiteto Neurologijos ir neurochirurgijos klinikoje lektore (pedagoginis darbas su studentais, gydytojais kursantais; klinikinis darbas neurologijos stacionare ir VUL Santariškių klinikų konsultacijų poliklinikos Atminties sutrikimų kabinete).

Jos visuomeninės pareigos: Neurologijos centro gydytojų profesinio tobulinimosi užsiėmimų bei periodinių Neurologijos centro ir Radiologijos centro seminarų organizavimas; Europos neurologų draugijų federacijos (EFNS) Judėjimo sutrikimų darbo grupės narė.

Dalyvavo: 2003 m. – Salzburg-Cornell tarptautiniame seminare; 2005–2006 m. Cochrane neurologinės duomenų bazės tęstiniame seminare.

Ištekėjusi. Vyras – Nerijus (gim. 1973 m.), gydytojas-otorinolaringologas. Vaikai: Gabrielė (gim. 1999 m.), Elena (gim. 2008 m.).

RAIMUNDAS KAMINSKAS

Gimė 1968 m. Kaune.

Kaminskų šeimos idealai visuomet buvo Lietuvos valstybingumas ir nepriklausomybė, dėl kurių ne tik Raimundo tėvams, bet ir kitiems artimiesiems teko nemažai nukentėti. Jo dėdė Povilas Kaminskas (Svyruoklis) žuvo laisvės kovotojų gretose. Teta Liudvika Kaminskaitė–Kelpšienė (Kuosa) ir dėdė Juozas

Tribušauskas ilgus metus kalėjo sovietiniuose lageriuose dėl to, kad dalyvavimo Lietuvos pasipriešinimo sąjūdyje.

Raimundo tėvai, tremtiniai, buvo išlaikę aukštaitiškos tapatybės bruožus, visuomet skatino jį ir jo brolius domėtis Lietuvos kultūra bei papročiais. Sovietmečiu šeimoje nuolat buvo klausoma „Amerikos balso“ ir „Vatikano radijo“ laidų, kurios buvo suprantamos kaip objektyvus politinių, socialinių bei kultūrinių įvykių analizės šaltinis.

1986 m. R. Kaminskas baigė Kauno 18-ją vidurinę mokyklą. Jau mokyklos suole jis suprato, kad svarbu siekti ir kovoti dėl socialinių, politinių žmogaus laisvių bei teisių. Savo protestą prieš sovietinę priespaudą išreiškė užrašais ant mokyklos sienų: „Vasario 16“ ir „Vasario 16 Lietuvos nepriklausomybės diena“. Dėl to pateko į KGB akiratį.

Baigęs vidurinę mokyklą, buvo iškart pašauktas į Sovietų kariuomenę, kurioje dvejus metus atliko privalomąją tarnybą artilerijos daliniuose.

1990 m. Raimundas įstojo į Vytauto Didžiojo Universitetą – pirmąją aukštąją mokyklą Lietuvoje, kurioje dėstytojai, atvykę iš Vakarų pasaulio universitetų, atstovavo modernaus laisvojo pasaulio kultūrą ir mokslo tradicijas. 1994 m. jis gavo religijotyros bakalauro diplomą ir įgijo filosofijos specialybę.

1995 m. Kauno technologijos universitete R. Kaminskas neatsitiktinai pasirinko sociologijos studijas – jau mokykloje jis domėjosi istorija ir geografija. 1997 m. tapo sociologijos mokslo magistru ir toliau tęsė studijas socialinių mokslų doktorantūroje. 2001 m. už sociologijos disertacinį darbą „Asocijuotų interesų grupių politikos tinklai Lietuvoje: charakteristikos, orientacijos ir veiksmai“ Kauno technologijos universitetas ir Vilniaus universitetas jam suteikė daktaro mokslinį laipsnį. Nuo 2002 m. Kauno medicinos universiteto VSF Filosofijos ir socialinių mokslų katedroje dėsto studentams, nuo 2007 m. eina docento pareigas. R. Kaminskas yra daugiau nei dvidešimties mokslinių publikacijų, straipsnių bei mokomųjų knygų apie asocijuotų interesų grupių ir viešosios valdžios sąveikas, klientelizmą, medicininės sociologijos raidą

autorius ar bendraautorus. 2007 m. buvo išrinktas Kauno miesto savivaldybės tarybos nariu. Jis tapo Kauno miesto savivaldybės tarybos Antikorupcijos komisijos pirmininku, Miesto plėtros, investicijų ir turizmo komiteto pirmininko pavaduotoju bei Kontrolės komiteto nariu, Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo bei Teismų sprendimų ir nutarčių kontrolės komisijų nariu, mero potvarkiu sudarytos darbo grupės Mokslo ir technikos centro (muziejaus) įsteigimo galimybėms išnagrinėti vadovu.

Raimundas Kaminskas išrinktas Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos tarybos nariu, taip pat yra vienas iš TS-LKD partijos Kauno skyrių sueigos pirmininko pavaduotojų. Jis – Lietuvos Sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys, Atlanto sutarties Lietuvos bendrijos (LATA) pirmininko pavaduotojas bei Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos valdybos (komiteto) narys, dalyvauja Jotvingių kryžiaus riterių ordino kultūrinėje veikloje. Už žygį „Radvilų keliais“ 2004 m. gavo Lietuvos kariuomenės medalį, 2006 m. – apdovanotas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos proginiu stojimo į NATO medaliu, 2006 m. – išrinktas į Europos judėjimo Lietuvoje projekto „Drąsinkime ateitį“ garbės galeriją.

AUGUSTINAS KAREČKA

Augustinas Karečka gimė 1920 m. Telšių apskr. Žarėnų vls. Zalepugų k.

Gyveno to paties vals. Saušelių k., iki arešto dirbo kaimo skaityklos vedėju. 1948 m. užmezgė ryšius su Šatrijos rinktinės partizanais, priimdavo juos savo sodyboje, remdavo maistu. Būdamas partizanų ryšininkas, priimdavo ir kitiems ryšininkams perduodavo partizanų laiškus bei gaudavo antisovietinių laikraščių. 1950 m. už savo pinigus pirko partizanams medikamentus bei šovinius. Dėl šios rezistencinės veiklos Augustinas Karečka 1951 12 11 LSSR MGB Telšių rj. Pareigūnų buvo areštuotas. 1952 03 13 LSSR MGB Klaipėdos sr. karinio

tribunolo buvo nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Rečlage, 1955 12 01 buvo perkeltas į Ozerlagą. 1956 08 07 iš lagerio paleistas.

JONAS KARNAUSKAS

Jonas Karnauskas–Siaubas gimė 1914 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. birželio mėn. Skyriaus vadas. 1945 m. liepos mėn. pabaigoje legalizavosi. 1946 m. kovo mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

JONAS KARNUŠEVIČIUS

Gimė 1930 m. Kauno apskr. Jonavos vls. Baltromiškės k.

Jonas Karnuševičius 1948 m. baigęs Kauno 8-ąją gimnaziją, įstojo į Kauno universiteto Mechanikos fakultetą. 1949 m. kovo mėn. nelegaliame susirinkime Jonas su bendraminčiais įkūrė pogrindinę organizaciją „Laisvės švyturys“. Priėmė priesaiką, gavo Elnio slapyvardį. Iki 1949 m. birželio mėn. jis buvo šios pogrindžio organizacijos vadovas, vėliau – štabo narys. Šiai organizacijai priklausė 8 studentai. Organizacijos tikslas – priešintis okupaciniam režimui, siekiant atkurti Lietuvos nepriklausomybę. „Laisvės švyturys“ siekė užmegzti ryšius su partizanais. J. Karnuševičius su kitais organizacijos nariais rašė ir platino atsišaukimus, raginančius kovoti su okupantais. 1949 m. gegužės mėn. susirinkime buvo nutarta imtis organizacijos narių karinio parengimo. Dėl to 1949 m. gegužės mėn. ir 1950 m. sausio mėn. Jonas su bendražygiais iš Kauno karo muziejaus „pasiskolino“ 19 įvairaus kalibro pistoletų ir apginklavo visus pogrindžio organizacijos narius. Nuo to laiko organizacijos nariai, eidami platinti atsišaukimų, savigynai pasiimdavo ginklus. 1949 m. spalio mėn. buvo sudarytas specialus šios organizacijos atsišaukimų platinimo skyrius. Veiklos pradžioje organizacijos nariai akcijų metu Kaune išplatindavo po keliolika atsišaukimų. Ypač aktyviai ruoštasi pažymėti 1950 m. vasario 16 d. Milicijos patruliai įvairiuose Kauno m. rajonuose nuplėšė apie 200 antisovietinių atsišaukimų, pasirašytų „Laisvės švyturio“ vardu.

1950 m. vasario 16 d., grįžtant iš minėtų atsišaukimų platinimo, per susišaudymą J. Karnuševičius buvo suimtas, iš jo atimtas pistoletas. Tardant buvo kankinamas, po tardymų pašlijo sveikata, apkurto viena ausimi. Teismo metu J. Karnuševičius pareiškė, kad nepripažįsta sovietų valdžios, nepripažįsta ir jos įstatymų. 1950 05 16 LSSR MVD karinio tribunolo buvo nuteistas kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. tremties. Kalėjo Karagandos lageriuose, po to pervežtas į Kemerovo sr. lagerius. 1953 m. kovo mėn. pateko į Vorkutos lagerius. Priklausė čia veikusiai antisovietinei pogrindžio organizacijai „Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga“.

Iš lagerio Jonas Karnuševičius paleistas 1957 m. pradžioje ir grįžo į Lietuvą. Čia buvo toliau persekiojamas. Jam ne tik neleido toliau mokytis Kauno politechnikos institute (buvęs Kauno universitetas), bet buvo uždrausta gyventi ir dirbti Kaune. Tuomet J. Karnuševičius prisiregistravo ir dirbo Jonavoje, o nelegaliai gyveno pas tėvus Kaune. Prisiregistruoti Kaune galėjo tik po kelerių metų.

JUOZAS KASPARAVIČIUS

Juozas Kasparavičius iš Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr.

PRANAS KASPARAVIČIUS

Pranas Kasparavičius iš Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Trečio būrio partizanas.

STASYS KATINAS

Stasys Katinas – Australijos lietuvis iš Brisbeno, atvykęs į Lietuvą 1999 m. Čia jis ir sulaukė savo aštuoniasdešimties metų jubiliejaus.

Palyginti dar gana tvirtas ir žvalus, Stasys žengė Vilniaus gatvėmis, kuriomis pirmą kartą 1939 m., kai iš okupantų lenkų buvo perimamas Vilnius, žygiavo būdamas 1-ojo pulko puska-

rininkiu, kartu su kitais kariškiais darnia kolona. Jis stovėjo sargyboje Gedimino pilies bokšte prie iškeltos trispalvės.

Vėliau, keičiantis okupantams, meilė Tėvynei jį pašaukė į gen. Plechavičiaus vadovaujamą vietinę rinktinę. Hitlerininkams niekšiškai likvidavus vos atgimusią mūsų kariuomenę ir internavus jos karius, Stasys karo pabaigos sulaukė Vokietijoje. Prasidėjo politinio emigranto kasdienybė.

Viešėdamas nepriklausomybę iškovojusioje Lietuvoje, Stasys aplankė neatpažįstamai pasikeitusias gimtąsias vietas, gavo Lietuvos Respublikos piliečio pasą, susipažino su dabartiniu mūsų gyvenimu, kuriame, kaip ir mes, pastebėjo dar daug skaudžios praeities liekanų.. O kiek džiaugsmo buvo, kai sutiko savo seserį Eleną, apie kurios likimą tiek metų nieko nežinojo.

Tiek laiko išgyvenęs svetur, S. Katinas išsaugojo gryną, svetimybėmis neužterštą kalbą, ko kartais negalima pasakyti apie kai kuriuos Lietuvoje gyvenančius jaunuolius. Tai, matyt, prieškarinės Lietuvos mokyklos nuopelnas. Prieš išvykdamas, Stasys pareiškė pageidavimą tapti LLKS nariu.

ALBINAS KAULIUS

Albinas Kaulius gimė 1920 m. Šilalės rj. Kvėdarnos vls. Uršulinės k. Gyveno Šišių k. ir ūkininkavo.

Slapstydamasis nuo tarnybos sovietų armijoje, 1946 m. kovo mėn. įstojo į A. Birbilo-Ąžuolo vadovaujmą partizanų būrį ir gavo slapyvardžius Pempė, Žaibas. Kartu įstojo ir Albino brolis Julius, kuris netrukus žuvo. Jų „Ąžuolo“ būrys veikė Šilutės ir Šilalės rajonuose. 1946 m. pavasarį Albinas kartu su kitais partizanais susprogdino namą, kuriame žuvo Naujamiesčio vykdomojo komiteto pirmininkas Berelovičius. Būrys kovojo su sovietiniais aktyvistais ir išdavikais.

1947 m. A. Kaulius legalizavosi, dirbo tėvų ūkyje. 1951 09 19 suimtas ir apkaltintas pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a, 58-8, 58-11 straipsnius. 1952 03 22 Kaliningrado karinis tribunolas nuteisė kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. suvaržytos teisės. Iš bylos matyti, kad 1964 m. kalėjo Dubravno lagerio Javos gyvenvietėje. 1966 m. išėjo į laisvę. 1993 m. vasarą Albinui Kauliui prašant reabilitavimo pažymos, buvo duotas neigiamas atsakymas. Tuo metu jis gyveno Slavsko m. Kaliningrado sr.

Taišeto ir Mordovijos lageriuose Albinas Kaulius buvo vienas iš aktyviausių LLKS pogrindžio dalyvių. Tokių, kaip Albinas Kaulius ir jo draugas Stasys Žukauskas, čekistai nesugebėjo palaužti. A. Kaulius baudė „stukačius“ ir vykdė kitas pogrindžio užduotis.

PETRAS KEMEKLIS

Petras Kemeklis g. 1923-05-12 Šarkių k., Južintų valsč., Rokiškio apskrityje ūkininkų šeimoje, kurioje augo trys dukros ir keturi sūnūs. 1934 metais baigė Paškonių pr. mokyklą, o 1942 m. Kanauninko Juozo Tumo Vaižganto vidurinę mokyklą Rokiškyje.

Vokiečių mobilizacijai išvengti dirbo Čiukų terpentino fabrike.

Sovietams okupavus Lietuvą, 1945 m. įstojo į Ąžuolo partizanų būrį (Algimanto apygarda, k.Margio rinktinė). Kovose su stribais būrys tirpo. Jam, kaip jauniausiam buvo pasiūlyta fiktyviai legalizuotis. Įstojo į Kauno medicinos mokyklą, kurią baigė 1948 m.

1949 m. jam bedirbant Vilniuje Priešmaliarinėje stotyje, buvo iškviestas į Karinį komisariatą, kur jį pasitiko KGB darbuotojas ir pasiūlė eiti kartu. Beeinant Jogailos gatve, Petras šoko į tarpunamį, išlėkė į Vilniaus gatvę ir įsikybo į pravažiuojantį sunkvežimį ir jam pasisekė. Grįžo į kaimą ir partizano brolio Juozo slėptuvėje rengė medžiagą leidiniui „Partizaninė kova“. Išvyko į Kauną pas brolį Joną ieškoti darbo.

Ten būdamas sužinojo, kad 1949-06-16 žuvo jo brolis partizanas Ąžuolo būrio vadas Pranas Kemeklis – „Tėvas“.

Petrą ir jo brolį Joną čekistai suėmė Kaune ir pervežė į Rokiškį tardymui. Norėjo sužinoti jo brolio partizano Juozo bunkerio ir štabo dislokavimo vietą. Tardymo metu „ tikrinant „ kojų padų jautrumą, Petras iš iš antro aukšto išnėrė su stiklais ir lango rėmais ant grindinio, neteko sąmonės, lūžo deš. raktikaulis. Tardymas tęsėsi Panevėžio kalėjime. Po to buvo pervežtas į Lukiškių kalėjimą ir 1949-08-20 nuteistas 25 metams kalėti ypatingojo režimo lageryje. Ir buvo pervežtas į Maskvos Raudonosios Presnios persiuntimo kalėjimą, o iš ten į Kazachstano Kengiro lagerį, vėliau į Džezkazgano vario kasyklas-lagerį Rudnik.

1951-12-22 išduotas žuvo Petro brolis partizanas, Vytauto apygardos štabo viršininkas Juozas Kemeklis – Rokas, Rimtutis, Granitas.

1956 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

Reabilituotas1990-07-17 Nr. 13/14 - 869 – 89

LL kovos Sąjūdžio partizano pažymėjimas Nr.255

Suteiktas Lietuvos rezistento kario savanorio statusas (pažyma 0536 1998-10-07 protokolas Nr.24

Apdovanotas Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių medaliu.

Lietuvos vietinės rinktinės „Garbės Kryžiumi“ 2007-05-05.

Aktyvus Lietuvos Sąjūdžio ir Sausio 11-osios įvykių dalyvis.Lietuvos Politinių kalinių ir LLKS narys.

MARTYNAS KEMTYS

Martynas Kemtys gimė 1924 m. Mažeikių apskr., Sedos vls. Grūstės k. 1944 m. vasario pabaigoje įstojo į Vietinę rinktinę. Po jos išformavimo, 1944 m. liepos mėn. įstojo į Tėvynės apsaugos rinktinės pirmojo Lietuvių savanorių pulko 6-ą kuopą Sedoje. Kovojo Ventos fronte, taip pat 1944 m. spalio 7 d. Sedos kautynėse. Po Sedos kautynių su bendražygiais pasitraukė

į Rytprūsius ir pateko į sovietų nelaisvę. Jis mobilizuojamas į Raudonąją armiją ir išsiųstas į Berlyno frontą. Buvo sužeistas.

Po karo grįžęs į tėviškę, po kurio laiko pasitraukė į Alsėdžių miškus ir tapo partizanu. Nuo 1947 m. balandžio mėn. priklausė LLA Žemaitijos apygardos štabo kuopai, turėjo Kanclerio slapyvardį.

1947 09 12 čekistų karinės operacijos metu buvo sužeistas ir suimtas. Suimamas atsišaudė ir priešinosi. 1948 02 14 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo nuosprendžiu nuteistas kalėti 25 m. lageryje.

M. Kemtys kalėjo Vorkutos lageriuose ir aktyviai dalyvavo politinių kalinių streikuose. Dėl to perkeltas į Vladimiro kalėjimą.

Į laisvę paleistas 1956 m. be teisės sugrįžti į Lietuvą. Tada Martynas nuvyko į Komi ATSR, Pečioros miestą, pas ištremtą seserį. Tėvas jau buvo miręs kalėjime, mama – tremtyje.

Martyno Kemčio tėvas Martynas Kemtys (g. 1890 m.) buvo Mažeikių apskrities Sedos šaulių būrio vadas, Sedos valsčiaus seniūnas. Jis suimtas 1944 10 15 ir Karo tribunolo nuteistas kalėti 15 m. lageryje. 1945 08 12 mirė Omske vežamas į lagerį. Mama Ona Kemtienė (g. 1891 m.) 1945 07 24 ištremta į Komi ATSR, Kovžos rajono Andronovo kaimą. 1946 05 16 mirė tremtyje. Sesuo Ona Kemtytė (g. 1922 m.) taip pat buvo ištremta kartu su savo mama. 1946 m., mirus mamai, pabėgo iš tremties, grįžo į Lietuvą. Suimta 1948 12 30, kalinta Šiauliuose. Ypatingojo pasitarimo 1950 02 10 nuteista grąžinti į tremtį. Iš tremties Komijoje paleista 1958 m. Į Lietuvą grįžo 1959 m. Mirė Ona Kemtytė 1980 m.

M. Kemtys, laikomas Vladimiro kalėjime, buvo vienas iš Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos Manifesto (1955 m.) autorių.

Martynas Kemtys į Lietuvą sugrįžo 1957 m. Mirė 1984 m. sausio 14 d.

MODESTAS KERŠYS

Gimė 1987 02 01 Pamerkių k., Varėnos rj. Išsilavinimas – vidurinis. LLKS narys.

EVALDAS KERVYS

Gimė 1955 04 15 Kretingos mieste. 1973 m. baigė Kretingos vidurinę mokyklą. 1979 m. baigė studijas Vilniaus inžinerinio statybos instituto Mechaninės technologijos fakultete ir įgijo inžinieriaus-mechaniko kvalifikaciją.

Baigęs institutą, gavo paskyrimą į Trakų nerūdinių statybinių medžiagų gamyklą. Iš pradžių dirbo meistru, o vėliau – cecho viršininku. Nuo 1983 m. – Dujinių įrengimų derinimo ir dujofikacijos orgtechnikos valdybos inžinierius derintojas. 1991 m., šią organizaciją reorganizavus, išrinktas valstybinės įmonės „Agnis" valdybos pirmininku. Privatizavus įmonę, tapo uždarosios akcinės bendrovės „Vilagnis" direktoriumi.

Nuo 2000 m. Valstybinėje energetikos inspekcijoje prie Ūkio ministerijos eina vyriausiojo inžinieriaus inspektoriaus pareigas.

Nuo 1996 m. Tėvynės sąjungos/Lietuvos konservatorių (dabar Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai) partijos narys, Buivydiškių grupės seniūnas ir Vilniaus rajono skyriaus pirmininko pavaduotojas.

2008 m. įstojo į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą.

Domisi politika, sportu, muzika.

STASYS KEZYS

Gimė 1951 m. spalio 13 d. Molėtų rj. Kaniūkų k. 1968 m. baigė Skudutiškio aštuonmetę mokyklą. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus Statybos technikumą, geodezijos specialybę. Technikumą baigė 1971 m. 1971 m. pradėjo dirbti Inžinerinių tyrinėjimų institute, „Hidroprojekte", po to – Vilniaus techninės in-

ventorizacijos biure, Vilniaus miesto butų ūkio valdyboje kapitalinio remonto skyriuje. 1991-1993 m. darbavosi UAB „Savas“. 1993-2001 m. – Vilniaus valstybiniame žemėtvarkos institute, o nuo 2001 m. iki dabar – individualios įmonės vadovas Anykščių rajone, Svedasų kadastro vietovėje.

Stasys Kezys – Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

TEODORAS KILIKEVIČIUS

Teodoras Kilikevičius gimė 1928 m. Marijampolėje.

1945 m. rudenį pritapo prie Marijampolės berniukų gimnazijoje veikusios antisovietinės organizacijos „Vytenio būrys“, rašė antisovietinius straipsnius ir platino lapelius su šiais straipsniais. 1947 m., mokydamasis Kauno 8-je gimnazijoje, sukūrė pogrindžio organizaciją „Suvalkijos aktyvaus jaunimo grupė“, buvo šios organizacijos vadovas, turėjo slapyvardį „Pantera“. T. Kilikevičius su kitais pogrindžio organizacijos nariais rašomąja mašinėle ir šapirografu atspausdino ir išplatino apie 100 egz. antisovietinio laikraščio „Laisvės kelias“ ir tokį pat kiekį antisovietinių lapelių.

1948 10 18 Teodoras buvo areštuotas LSSR MGB Marijampolės skyriaus pareigūnų, kalintas Marijampolėje. 1949 03 05 ypatingojo pasitarimo nutarimu nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Nuo 1949 04 24 kalėjo Rečlage, Komijoje, nuo 1955 11 03 Oziorlage, Irkutsko srityje. Tremtyje Taišete buvo nuo 1957 11 23. Po tremties grįžo į Lietuvą, bet dėl kliūčių apsigyventi Lietuvoje, išvyko atgal į Rusiją. Rusijoje ir mirė 1968 m.

1954 m. T. Kilikevičius vadovavo Vorkutos 4-os šachtos pogrindžiui. Tais pačiais metais su LLKS žinia buvo infiltruotas į KGB. Nuo 1955 m. vadovavo žvalgybai prie LLKS CK. Teodoro dėka čekistai buvo suklaidinti ir nenumatė, kada prasidės 1955 m. sukilimas.

Spec. ypatingajame baudžiamajame 62-me lageryje leido ir redaga-

vo spausdintą pogrindinį laikraštį „Protėvių takais“. Teodoras Kilikevičius buvo laikomas Vladimiro kalėjime.

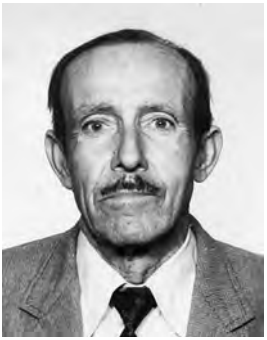

BRONIUS KINERTAS

Bronius Kinertas gimė 1924 m. birželio 20 d. Ratkaučyznos vienkiemyje, Deltuvos vls., Ukmergės apskr.

Mama Petronelė Ciunytė buvo mokytoja, tėvas – ūkininkas. Prie Želvos šeima turėjo nedidelį ūkį. 1940 m. tą ūkį pardavė ir nusipirko namelį Ukmergės mieste.

1943 m. Bronius įstojo savanoriu į generolo P. Plechavičiaus Vietinę rinktinę ir joje tarnavo iki jos išformavimo 1944 m.

B. Kinertas norėjo išvengti Sovietų kariuomenės, bet už tai, jog vengė mobilizacijos, areštavo jo tėvą. Tada Bronius pakluso ir tapo „raudonarmiečiu“. Jį išsiuntė prie Polocko. Ten susirgo plaučių uždegimu ir vidurių šiltine. Ligoninėje išgulėjo tris mėnesius. Pasveikus, 1945 m. rugpjūčio mėn., gavo komandiruotę lydėti vagoną į Taišetą. Vagone buvo kariškiams siunta iš Vokietijos. Grįždamas užvažiavo į Ukmergę aplankyti tėvų. Po trijų dienų grįžo atgal. 1945 m. lapkričio mėn. – antra komandiruotė – siunta iš Vokietijos į Novosibirską. Pridavęs vagoną, vėl atvyko į Ukmergę ir ... atgal negrįžo.

1946 m. sausio 24 d. pateko į J. Survilos, vėliau į Benedikto Narkevičiaus partizanų būrį su slapyvardžiu „Arminas“. Tie būriai priklausė Vyčio apygardos vadui Danieliui Vaiteliui. 1947 m. vasario 2 dieną pasitraukė iš partizaninės veiklos dėl ligos – persirgo šlapiu pleuritu.

Iki arešto 1949 m. vasario 15 d. gyveno ir dirbo Kaune. Po suėmimo, Kauno saugume jį tardė tardytojas Dušanskis. Tardymai buvo labai žiaurūs. Iš saugumo Bronių pervežė į Kauno kalėjimą. 1949 m. birželio mėn. be teismo Bronių „nuteisė“ kalėti 25 m. lageryje. 1949 m. rugpjūčio pabaigoje politinių kalinių ešalonas pajudėjo į Rytus.

Bronius buvo laikomas Kolymos, Jakutijos, Taišeto, Mordovijos lageriuose, dalyvavo lagerių pogrindinėje veikloje. Iš viso kalėjo 15 metų. Po Stalino mirties bausmę sumažino 10 metų.

1964 m. grįžęs į Lietuvą, vėl dalyvavo pogrindžio veikloje – platino laikraštį „Varpas“.

Atgimimo metais dalyvavo mitinguose prie A. Mickevičiaus paminklo, 1991 m. sausio įvykiuose – saugojo Parlamentą.

1997 m. pavasarį sunki liga Bronių paguldė į patalą ir tų pačių metų gruodžio 20-tą jis mirė. Palaidotas Ukmergės Dukstynos kapinėse.

JUOZAS KIRŠYS

Gimė 1931 09 19. Išsilavinimas – aukštasis. Inžinierius. Technologinių procesų automatizacija. LLKS narys nuo 1997 03 18.

FELIKSAS KIRVELAITIS

Gimė 1928 m. Marijampolės apskr. Kazlų Rūdos vls. Beržiniškės k.

F. Kirvelaitis du mėnesius priklausė Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Jono Stankevičiaus partizanų būriui, turėjo slapyvardį „Žaibas“. 1945 m. birželio mėn. čekistų karinės operacijos metu buvo suimtas. Išvežtas į Rečlago lagerį Komijoje. 1945 10 22 SSRS MGB karo tribunolo nuteistas kalėti 15 m. lageryje ir 5 m. tremties. 1954 m. pusei metų išvežtas į Vladimiro kalėjimą, po to grąžintas į Komiją, bet jau į kitą lagerį – Vorkutlagą. 1955 12 01 perkeltas į Oziorlagą (Irkutsko sr.). 1956 08 06 iš lagerio paleistas ir grįžo į Lietuvą.

F. Kirvelaitis ruošė 1955 m. sukilimą Vorkutos 7-oje šachtoje. Vėliau, tais pačiais metais, vadovavo TEC lagerio sukilimui.

HENRIKAS KIUDELIS

Gimė 1933 m. Šiaulių apskr., Joniškio m.

Henrikas Kiudelis 1956 m. užmezgė ryšius su iš lagerio grįžusiu ir antisovietinę veiklą vykdančiu LLKS nariu Vytautu Vaineikiu. 1956 m. gruodžio mėn. V. Vaineikis organizavo H. Kiudelio bute anksčiau už antisovietinę veiklą teistų asmenų susirinkimą. Šio susirinkimo metu buvo perskaitytas Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos manifestas ir statutas. Šiuose dokumentuose numatyti kovos prieš sovietų valdžią Lietuvoje metodai.

H. Kiudelis 1957 m. sausio mėn., V. Vaineikio paprašytas, pagamino trumpų bangų radijo siųstuvą, kuris galėjo veikti 200 – 800 km spinduliu. Šiuo siųstuvu buvo ruošiamasi skelbti laisvą žodį.

1957 05 18 Henrikas areštuojamas. Po tardymų 1957 10 23 LSSR Aukščiausiojo teismo buvo nuteistas kalėti 1 m. ir 6 mėn.. Kartu su H. Kiudeliu buvo nuteisti dar du LLKS nariai – Vytautas Vaineikis ir Vincas Korsakas. H. Kiudelis kalėjo Mordovijoje, Dubravlage. Iš lagerio paleistas 1958 07 25, grįžo į Lietuvą, į Šiaulius. Dabar gyvena taip pat Šiauliuose

Iš LY Archyvo.

RASA KIZLAITIENĖ

Gimė 1968 09 05 Vilniuje. 1986 m. baigė Vilniaus 22-ąją vidurinę mokyklą, 1993 m. – Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą. Dirba VUL SK, Neurologijos centre (Santariškėse) gydytoja neurologe.

R. Kizlaitienė yra Europos išsėtinės sklerozės tyrimo ir gydymo tarybos (ECTRIMS) narė, Lietuvos išsėtinės sklerozės sąjungos gydytojų patariamojo komiteto pirmininkė, Lietuvos neurologų asociacijos narė, Europos neurologų federacijos narė.

Tyrimų kryptis – kognityviniai sutrikimai sergant išsėtine skleroze.

Stažavosi Insbruko universiteto ligoninėje Austrijoje (2001), Cornell Universiteto Presbyterian ligoninėje Niujorke (JAV, 2004), dalyvavo Zalcburgo Cornell seminare Austrijoje (2002).

Profesinėje veikloje siekia sustiprinti išsėtinės sklerozės centro veiklą, labiau suburti gydytojus, dirbančius šioje srityje, įdiegti išsėtinės sklerozės diagnostikoje regos sukeltuosius potencialus, įdiegti transkranijinės magnetinės stimuliacijos metodą, sukurti dieninio stacionaro palatą.

Profesinė nuostata – per aspera ad astra.

Laisvalaikio pomėgiai – muzika (fortepionas), klasikinės muzikos ir kultūros istorija, kelionės į nepažįstamus kraštus, gėlės.

Vyras Romualdas Jonas, fizikas, VUL SK Informatikos ir plėtros centro direktorius. Sūnus Kasparas Jonas, gim. 1996 m.

Politinė nuostata – laisva ir nepriklausoma Lietuva.

VIKTORAS KLIMAITIS

Viktoras Klimaitis–Jovaras gimė 1916 m. Bizerių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pradžios. 1946 m. sausio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje, kur ir žuvo.

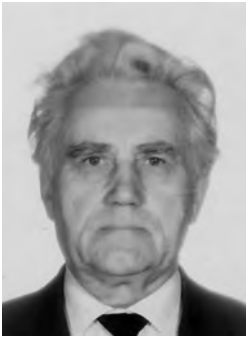

ZIGMAS KONCEVIČIUS

Zigmas Koncevičius gimė 1923 m. Stašiūnų k., Panoterių vls. (dabar Jonavos rj.). 1942 m. sutiko Vytautą Dovidonį, kuris mokėsi Ukmergės gimnazijoje. Iš jo sužinojo, kad Lietuvoje organizuojamas pasipriešinimas prieš okupantus vokiečius ir kuriama organizacija iš grupių po 3 asmenis. Zigmas Stašiūnų k. į tokią grupę įtraukė pusbrolį Igną Koncevičių ir buvusį puskarininkį Juozą Stalionį.

Panoteriuose suorganizavo grupę, į kurią įėjo valsčiaus raštvedys

Stunskis, Piliakalnio seniūnas Petras Keturka ir valsčiaus agrotechnikas. Veprių žemės ūkio mokykloje, kurioje jis mokėsi, Zigmas subūrė grupę, kurią sudarė Antanas Morkūnas iš Upninkų k., Palubinskas iš Veprių ir Veprių kooperatyvo parduotuvės vedėjas. Stunskis paruošdavo valsčiaus šaukiamojo amžiaus vyrų sąrašus, agrotechnikas spausdino lapelius, kuriuose buvo raginama nestoti į vokiečių kariuomenę, laukti, kol pašauks Lietuva. Lapelius platindavo Petras Keturka per seniūnus. Juozas Stalionis rūpinosi ginklais, Ignas Koncevičius radijo žiniomis, Zigmas iš Veprių palaikė ryšį su Vytautu Dovidoniu Ukmergėje, gaudavo iš jo pogrindinius laikraštėlius „Į Laisvę“, „Laisvės Kovotojas“, ir juos platindavo.

Antros sovietų okupacijos metu, Ignas Koncevičius 10 metų kentėjo lageriuose, vėliau tremtyje (ten ir mirė), Juozas Stalionis – partizanas (slapyvardis „Uosis“), būrio vadas, žuvo kovoje su okupantais, Palubinskas – partizanas, žuvo kovoje su okupantais.

Zigmas Koncevičius tik Dievo globos dėka, gali šiandien prisiminti šiuos kovotojus už laisvę.

BALYS KONKULEVIČIUS

Radijo stoties „Laisvoji Lietuva“, pradėjusios veikti 1944 02 13, foninio radijo siųstuvo kontruktorius.

STASYS KORYS

Gimė 1920 m. Ukmergės apskr. Taujėnų vls. Mariniškių k.

S. Korys slapstėsi, kad nepaimtų į sovietinę kariuomenę. 1945 m. lapkričio mėn., jau turėdamas savo ginklą, įstojo į partizanų būrį. 1946 m. du kartus dalyvavo kautynėse su čekistų kariniais daliniais.

1946 02 10 trukdė okupacinės valdžios vykdytiems rinkimams į SSRS aukščiausiąją tarybą. Būrio vado įsakymu S. Korys ginkluotas stovėjo kelyje netoli

rinkimų apylinkės ir neleido lietuvių dalyvauti okupantų primestuose rinkimuose. Stasys 1946 04 14 LSSR MVD Ukmergės apskrities pareigūnų buvo areštuotas. Po tardymų 1946 08 25 LSSR MVD karinio tribunolo nutarimu nuteistas kalėti 15 m. lageryje. Buvo kalinamas Vorkutlage (Komija). 1955 12 01 perkeltas į Ozerlagą (Irkutsko sr.). Iš lagerio paleistas 1956 07 01.

S. Korys buvo aktyvus 1955 m. sukilimo Vorkutoje dalyvis.

VINCAS KORSAKAS

(1928 – 2005).

Sovietiniai Lietuvos priešai 1951 m. Lvove Vincą Korsaką nuteisė kalėti 25 m. lageriuose. Po teismo jis buvo nugabentas į Vorkutą. Vincas ten nepasimetė, neatgailavo ir Tėvynės pavergėjams nenusilenkė. Jis atsisakė kasti akmens anglį, nes nenorėjo stiprinti okupanto galios.

Kai 1953 m. komunistai sušaudė Vorkutos sukilėlius, Vincas labai išgyveno, atsisakė bet ką dirbti ir todėl karceris jam keitė BUR-ą (sustiprintas barako režimas), o BUR-as – karcerį. Čia jis sutiko daug tokių, kaip ir jis pats, idealistų, tvirtai tikėjusių kalinių vienybės jėga, gebančia išjudinti imperijos pamatus ir išsikovoti nors minimalias sąlygas, kad žmonėms būtų galima egzistuoti, o gal net laisvę ir demokratinę santvarką Lietuvoje. Lageryje V. Korsakas įstojo į pogrindinę Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą, Felikso Kirvelaičio grupę.

Anuomet (1955 m.) susikūręs Vyriausiasis Vorkutos streiko komitetas skelbė savo deklaraciją: „Mes, Vorkutos politiniai kaliniai, atsisakome bet kokio darbo lageriuose ir galime sutikti dirbti tik kaip laisvi žmonės arba įkalinimo vietose, bet savo tėvynėse“. Vincas dalyvavo komiteto veikloje, agitavo, skatino abejojančiuosius, drąsino pasiryžėlius.

Streikas prasidėjo 1955 m. liepą. Septintoji šachta, kurioje buvo kalinamas Vincas korsakas, taip pat sukilo. Kai čekistams nepavyko susitarti su kaliniais, lagerio viršininkas mjr. Sičiovas atšaukė kareivius

nuo sargybos bokštelių ir atkėlė vartus į laisvę (kalinių svajonė!). Kaliniai stvėrė savo mantą ir – pro vartus. Vincas su 60-čia bendraminčių, bijodami pakenkti streikuojantiesiems kituose lageriuose, nes nežinojo kas ten dedasi, atsisakė laisvės. Visus juos nuvežė į 62-ąjį ypatingojo režimo lagerį, o po poros mėnesių V. Korsaką uždarė Vladimiro politinių kalinių kalėjime. Čia jis drauge su kitais, nepakęsdami itin sunkaus kalėjimo režimo, sukelia riaušes: dūžta kalėjimo langai, per juos į miestą sklinda šauksmas „svobodu !“ (laisvę).

Kalėjimo režimas palengvėja. Vincas su draugais ruošiasi ateities veiksmams, tyrinėja priešo ideologiją, sukuria Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos įstatus ir manifestą, rašo eilėraščius.

Išsigando Kremlius nesiliaujančių sukilimų Norilsko, Vorkutos, Džezkazgano ir kituose lageriuose. Kalinių darbo našumas nebetenkino vergvaldžių ambicingų darbo planų. SSRS Aukščiausiosios tarybos prezidiumas įsteigė komisiją, kuri pradėjo peržiūrinėti politinių kalinių bylas. Vincui jau atkentėta bausmė sumažinama iki 5 m. ir jis išleidžiamas į Lietuvą. Džiaugtis laisve jam netenka, nes žino, kad kova nebaigta. Jis dalyvauja LLKS veikloje, įsigyja spausdinimo mašinėlę, renka aukas nepaleistiems laisvės kovotojams.

Po pusės metų (1957 04 17) Vincas vėl įkalinamas Vilniaus KGB kalėjime. Čekistai stvėrėsi už galvos – per kelis mėnesius grupė sugebėjo sukonstruoti radijo stotį ir prabilti į Lietuvą „Nepriklausomos Lietuvos“ balsu. Čekistai surado siųstuvą, paruoštus transliavimui tekstus, bet kaltinimų įrodyti neįstengė. Lietuvoje, Vorkutoje ir Mordovijoje apklausė apie trisdešimt streiko dalyvių, bet pastarieji nieko neišdavė. Teisme atsisakė liudyti ir pagrindinis liudytojas J.V. („man dar liko kalėti 15 metų, bijau dėl savo gyvybės“). Kitas liudytojas V.B., dalyvavęs radijo seanse, pasislepia (KGB jį suranda tik po 2-jų metų Uchtoje).

1957 m. rudenį teismas nuteisė Vytautą Vaineikį, Henriką Kiudelį (siųstuvo konstruktorių) ir Vincą Korsaką, pastarąjį – už vienintelį Našlaičio vardu pasirašytą eilėraštį Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos Manifeste (Vladimiro kalėjime).

Ar kam teko girdėti, kad sovietų okupuotoje valstybėje politinių kalinių teisme kas nors giedotų Lietuvos himną? O toks įvykis buvo.

Lietuvos SRS Aukščiausiame teisme, skaitant teisminę nutartį, dalyvaujant kagėbistams, komunistams ir įvairiausio plauko kolaborantams, su specialiais leidimais suvarytiems pamatyti „tėvynės išdavikų“, Vytautas Vaineikis ir Vincas Korsakas užtraukia „Lietuva, Tėvyne mūsų...“. Kareiviai metėsi tramdyti. Sąmyšis. Grumtynės. V. Vaineikis nubloškia jį smaugusius sargybinius. Tada teismo pirmininkas „draugas“ Žvirblis leidžia himną užbaigti. Gal kas sakys, kad gera buvo jiems spyriotis „atšilimo“ laikotarpiu, kai jau panaikinti tribunolai, „troikos“. Taip, čekistų iltys ir nagai buvo truputį atšipę, bet tais pačiais metais, tais pačiais nagais generolui Ramanauskui – Vanagui išplėšė sėklides, adatomis badė akis ir... „pagal įstatymą“ sušaudė.

Vėl penkeri metai LLKS veiklos Mordovijos lageriuose. Pieštomis raidėmis spausdinamas pogrindinis laikraštėlis „Laisva Lietuva“. Su Petru Paulaičiu (iškalėjusiu apie 40 m.) ir kitais Vincas kuria programas Lietuvai laisvinti, rimuoja patriotines eiles.

1962–aisiais V. Korsakas vėl laisvėje. Atrodytų, kad jis turėjo nurimti, susitaikyti su likimu ir komunistų valia, plaukti pasroviui kaip kad daugelis, kurie pasyviai kovojo, o kiti – pasyviai kolaboravo. Kur tau !

1975 m. Vincas bendradarbiauja „Varpe“, o vėliau drauge su kitais redaguoja pogrindžio Lietuvos liaudies laisvųjų poetų susivienijimo leidinėlį „Aukuras“. Buvo išleisti penki numeriai. Juose daug jo eilėraščių ir studija apie S. Nėrį „Ji bėgo per lūžtantį ledą“ (15 puslapių).

Lietuvių tautos kova 1990 m. sugrąžino Lietuvai nepriklausomybę, tačiau lietuvių sąmonė liko užteršta komunistinėmis šiukšlėmis. Vincas vėl LLKS gretose, vėl rašo straipsnius į spaudą, kuria eiles, leidžia knygas (išleido septynias), puoselėja ir stengiasi įkvėpti tautiečiams lietuvišką dvasią... Tik ar mes, klaidžiodami patamsiuose, iškeitę dvasinį auksą į šiandieninius pragmatinius pelus, girdime jo balsą, ar dėkojame jam už ryžtą, už taip sunkiai, per vargus, negandas ir kančias Vinco Korsako atneštą auką, raginimą kopti į aukštą kalną prie Laimės žiburio – LAISVĖS?

ANTANAS VIKTORAS KRAMILIUS

Gimė 1925 m. gruodžio 18 d. Zanavykijoje. Tėvai – ūkininkai – turėjo 14 ha žemės ir vėjo malūną Lepšių k., Lukšių vls., Šakių apskr. 1937 m. Antanas Viktoras baigė Bartkų pradžios mokyklą, 5–6 skyrius baigė Griškabūdyje.

Šeima išvengia pirmosios lietuvių deportacijos 1941 06 14. 1941 06 22 prasideda karas ir pavakare jau į kiemą sujoja vokiečių kariai. 1943 m., norėdamas išvengti darbų Vokietijoje, A.V. Kramilius užsirašo į generolo Povilo Plechavičiaus Vietinę rinktinę. Jo atsiminimai „Momentas mirties šešėlyje“ išspausdinti „Karyje“, 1986 m. JAV. Bėgdamas nuo vokiečių, prikalbino bėgti ir 33 plechavičiukus į anglų dalinius (1945 balandžio 7 d. prie Mindeno, Vokietijoje). Balandžio 10 d. jau buvo karo belaisvių lageryje Briuselyje, Belgijoje. Iš ten anglų perkelti į kitą belaisvių lagerį Zedelheim prie Briuges. Paleisti atgal į Vokietiją 1946 m. kovo 6 d. A.V. Kramilius pradėjo dirbti anglų kariuomenės REME dalinyje. Čia pramoko kalbėti angliškai, įgijo automechaniko specialybę.

1949 11 13 – jis jau Australijoje. Atlikęs dviejų metų privalomą pagal sutartį darbą geležies liejykloje, pradėjo vairuoti sunkvežimį ir važinėti į tolimus reisus.

1953 m., baigęs Geležinkelių institutą Adelaidėje, Kramilius įgijo kvalifikuoto geležinkelio tarnautojo specialybę ir 6 metus dirbo įvairiose stotyse Pietų Australijoje. Išdirbęs 10 metų, paliko geležinkelį eidamas stoties viršininko pareigas. Po to dirbo įvairiose įstaigose kaip tarnautojas, o paskutinius 25 metus – amerikiečių farmacijos firmos Finansų departamento Išmokėjimų skyriaus vedėju-revizoriumi.

Antanas Viktoras dalyvavo visuomeninėje veikloje – buvo Ateiti-

ninkų valdybos sekretorius-pirmininkas, „Rožyčių“ dvigubo vyrų okteto dainininkas, 30 metų Sidnėjaus Lietuvių bendruomenės valdybos narys, valdybos pirmininkas. Jis – oficialus „Tėviškės aidų“ korespondentas Sidnėjuje, Lietuvių žurnalistų sąjungos narys. Baltų komitete atstovavo lietuvių bendruomenei, vienerius metus buvo Baltų tarybos pirmininku. Dabar – Katalikų kultūros draugijos ir parapijos tarybos vicepirmininkas, organizavo 13 labdaros siuntų į Lietuvą.

Antanas Viktoras Kramilius gina Lietuvos ir lietuvių interesus australų spaudoje. Už bendruomenės ribų 1978 – 1981 m. buvo Pavergtų tautų komiteto pirmininkas. Organizavo demonstracijas, motorkadas, reikalaudamas laisvės pavergtoms tautoms, parašė griežtą laišką Brežnevui, reikalaudamas laisvės Lietuvai bei paleisti Lietuvos vyrus iš Raudonosios armijos. Jis – Lietuvių karių veteranų ir Šaulių skyriaus pirmininkas, Vaiko tėviškės namų įgaliotinis Australijoje.

Antanui Viktorui Kramiliui 2005 03 04 pripažintas Kario Savanorio statusas.

Lietuvos Vyriausybės nutarimu, 2004 12 21 jis apdovanotas Garbės aukso medaliu „UŽ NUOPELNUS“.

GEDIMINAS KRAPONAS

Gimė 1927 m. rugpjūčio 25 d. Kuntrimiškių k. Kupiškio vls. darbininko šeimoje. Tėvas Kraponas Stasys buvo kalvis, mama Kraponienė Pranė (Leikaitė) buvo namų šeimininkė. Dar turėjo vyresnį brolį Viktorą, gim. 1917 m. iš pirmos tėvo santuokos. Jis mirė 1984 m. Jaunesnė sesuo Regina Daunoravičienė (Kraponaitė), gimusi 1934 m., gyvena Kupiškio rj., Palėvenėlės k.

1940 m. baigė Kupiškio pradinės mokyklos 5 skyrius. 1942 m. įstojo į Panevėžio trimetę amatų mokyklą, elektrikų skyrių. 1945 m. pavasarį, užėjus bolševikams, mokykla buvo perorganizuota į geležinkeliečių

mokyklą, kurią ir baigė. Po to dirbo Vilniaus m. Centro komiteto pagalbiniame ūkyje Verkiuose, elektros mechaniku. Tuo pat metu mokėsi Vilniaus politechnikumo vakarinio skyriaus elektromechanikos fakultete.

1946 m., susidarius sunkiai materialinei padėčiai šeimoje, – brolis Viktoras, bandęs išvengti tarnybos Raudonojoje armijoje, buvo areštuotas, Gediminui teko grįžti į namus. Tuo metu jis įsijungė į partizaninį judėjimą. 1947 m. gavo užduotį tapti Kungrinėlių (Skapiškio rj.) pieninės direktoriumi. Šiose pareigose dirbo iki 1948 m. Atsižvelgiant į žinias apie netrukus prasidėsiančią pinigų reformą, pasinaudojęs tarnybine padėtimi, paėmė iš banko pieno tiekėjams ir darbininkams-tarnautojams skirtą apie 40 000 rublių sumą, kurią buvo nutarta panaudoti ginklų įsigijimui ir partizanų šelpimui. Operacijoje dalyvavo Gedimino pusbrolis Povilas Valma (slapyvardis Grybas), Jonas Vilčinskas (slapyvardis Doleris, žuvęs), Povilas Jankauskas (slapyvardis Pilsuckis, miręs lageryje). Po operacijos pranešė Skapiškio rajono milicijai apie pinigų dingimą. Po tardymo jo siūloma apiplėšimo versija, susijusia su pinigų dingimu, buvo patikėta. Buvo iškviestas į Vilniaus Mėsos ir pieno pramonės ministeriją, kur gavo pasiūlymą vykti dirbti į Trakus. Toje vietovėje Gediminas neturėjo ryšių su partizanais, todėl pasiūlymo atsisakė ir grįžo atgal.

1949 m. pavasarį gavo iš partizanų užduotį – nuvežti dokumentus tremtiniams į Irkutsko sritį. Besiruošiant kelionei, pajuto stiprų KGB tarnybų domėjimąsi juo. Suprato, kad esama informacijos nutekėjimo, bet negalėjo įtarti iš kur. Apie tai pranešęs Povilui Valmai, išvyko į Irkutską, kur įsidarbino Irkutsko Geležinkelių tresto Statybos ir remonto valdyboje elektriku. Dirbo iki 1950 m. gegužės 25 d., kai buvo Irkutsko miesto KGB areštuotas.

Po žiaurių tardymų buvo pargabentas į Lietuvą, į Panevėžio kalėjimą. 1950 m. lapkričio 15 d. nuteistas Pabaltijo Karinio tribunolo pagal straipsnį "17-58 25-riems metams lagerio, 5-riems metams sustiprinto režimo su turto konfiskavimu". 1951 m. vasario 16 d. išvežtas į Karagandos srities griežto režimo darbų lagerį.

Po J. Stalino mirties buvo sudaromos komisijos lageriuose esančių žmonių byloms peržiūrėti. G. Kraponui bausmė sumažinta nebuvo, nes jis neatsisakė savo pradinių parodymų. Buvo pervežtas į Taišeto zoną, o nuo 1959 m. pervežtas į Mordovijos ATSR, kur byla buvo peržiūrėta iš naujo ir bausmės laikas sumažintas iki 15 metų.

1965 m. gegužės 25 d. 15-os metų kalėjimo lageryje laikas baigėsi.

Grįžęs į Lietuvą, į Kupiškį, turėjo labai daug rūpesčių su įsidarbinimu ir prisiregistravimu. 1965 m. rugpjūčio mėn. pradėjo dirbti Panevėžio miesto Elektros montavimo valdyboje Nr.68 monteriu, po mėnesio – meistro pareigose, o 1967 m. buvo paskirtas darbų vykdytoju. Nuo 1968 m. dirbo Panevėžio 6-oje Statybos ir remonto valdyboje vyriausiuoju energetiku, vėliau buvo pervestas į Panevėžio Parodomojo statybos tresto Komplektavimo valdybos darbų vykdytojo pareigas, 1973 m. pervestas į Mechanikos skyriaus inžinieriaus pareigas, kurias ėjo iki 1974 m. Nuo 1974 m. dirbo laisvai samdomu elektriku Rokiškio rj. Kairelių kolchoze. Vėliau dirbo Gamybinėje statybos ir remonto valdyboje Panevėžyje darbų vykdytoju, Panevėžio rj. Ėriškių kolchoze santechniku.

1987 m. birželio mėn. Vilniaus Onkologiniame centre buvo atlikta skrandžio operacija ir jam buvo suteikta II invalidumo grupė. Nuo 1987 m. yra pensininkas.

Šeimos sudėtis: žmona Zofija Kraponienė (vedė 1966 m. gegužės 22 d.), dabar pensininkė; duktė Kristina (gimė 1968 m. vasario 10 d.), ištekėjusi, gyvena su šeima Vilniuje, dirba jau 14 m. Krašto apsaugos ministerijoje.

G. Kraponas buvo aktyvus pogrindžio dalyvis lageriuose. Sukonstravo ir pagamino „Nagan“ tipo pistoletus bėgliams. Saugojo ir slėpė spausdinimo mašinėlę, pagrobtą iš lagerio medžio apdirbimo kombinato valdybos pastato.

AUDRONIS KRASNICKAS

LLKS veikėjas, areštuotas vokiečių 1944 05 01.

ALGIRDAS KRATULIS

2008 m. vasario 26 d., eidamas septyniasdešimt trečiuosius metus (g. 1935 08 18), po sunkios ligos Vilniuje mirė žinomas žurnalistas, spektaklių ir videofilmų scenaristas Algirdas Kratulis, LLKS narys nuo 1996 m., vienas iš „Varpo“ steigėjų ir redaktorių.

Kilimo iš Panevėžio krašto, Surdegio miestelio. Mokėsi Panevėžio berniukų gimnazijoje, 1955 m. baigė pedagoginę mokyklą ir įstojo į Vilniaus Pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakultetą. Vėliau perėjo į Vilniaus universiteto Istorijos fakultetą studijuoti žurnalistikos. 1976 m. tapo diplomuotu žurnalistu.

Žurnalisto darbą A. Kratulis pradėjo gana anksti, dar besimokydamas Vilniaus pedagoginiame institute – daugiatiražio laikraščio „Tarybinis studentas“ atsakingasis sekretorius. 1958–1965 m. dirbo žurnalo „Jaunimo gretos“, o 1963–1965 m. žurnalo „Švyturys“ redakcijose. Nuo 1965 m. leidyklos „Mintis“ Mokslo populiarinimo redakcijoje, kur rengė leidinių seriją „Mokslo naujienos visiems“.

1967 m. A. Kratulis pradėjo darbuotis Lietuvos valstybiniame televizijos ir radijo komitete: rengė jaunimo ir visuomenines radijo laidas, televizijos laidas jaunimui, vadovavo televizijos literatūros ir meno laidų redakcijai, dirbo „Telefilme“. 1989–1993 m. Algirdas – savaitraščio „Kalba Vilnius“ vyriausiasis redaktorius, su savo straipsniais ir reportažais aktyviai reiškėsi įvairiuose periodiniuose leidiniuose.

Dirbdamas televizijoje, parašė spektaklių (iš jų ir pagal I. Simonaitytės kūrinį „Urtė“), videofilmų („Raudonmedžio rojus“, „Lietaus lašai“, „Kukučių sakmės“) scenarijus, rengė laidų ciklus „Versmės“, „Mūsų kalba“, „Rašytojai ir knygos“, pramoginį serialą „Buvo buvo kaip nebuvo“, sukūrė kelių dokumentinių filmų, daugiau kaip 20 televizijos apybraižų scenarijus.

1993 m. jau dirbo UAB „Pozicija“ – redagavo žurnalus „Pozicija.

Nuomonė“ ir „Meilės istorijos“. Išėjęs į pensiją, jis namie redagavo Lietuvos karaimų bendrijos rengiamą knygą apie Trakų karaimus, buvusių politinių kalinių spaudai rengiamus memuarus, informacinius leidinius apie juos, talkino Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos leidžiamam žurnalui „Varpas“. Algirdas Kratulis planavo artimiausiu metu imtis svarbiausio savo darbo – parašyti atsiminimus apie iškilias Lietuvos meno, kultūros ir mokslo asmenybes, kurias teko sutikti, pažinti ir su jomis bendrauti ilgame ir nuotykingame žurnalisto kelyje. Juolab kad plunksną valdyti mokėjo, turėjo talento ir patirties. Bet, deja...

Draugai, bičiuliai ir visi pažinusieji jį prisimins kaip linksmą, energingą, guvų, žodžio kišenėje neieškantį žmogų, visada visiems linkėjusį tik gera. Ir, tikriausiai, ne tik iš liūdesio nuleis galvas...

VIDMANTAS KRIKŠTAPONIS

Gimė 1969 08 15. Išsilavinimas – vidurinis. Priklausė LLL. Daug rašė į „Lietuvos Aidą“, „Varpą“. LLKS narys nuo 2000 03 25.

POVILAS KRIŠČIŪNAS

Gimė 1929 m. Panevėžio apskr. Panevėžio vls. Molainių k.

Povilas Kriščiūnas 1949 m. Panevėžyje įstojo į pogrindinę patriotinę organizaciją. Šios organizacijos tikslas – platinti antisovietinius atsišaukimus, įsigyti ginklų, šovinių ir rašomųjų mašinėlių. Būdamas šios organizacijos nariu, P. Kriščiūnas turėjo per 20 granatų, automatą, miną ir apie 400 šovinių. Jis ginklus perdavė organizacijos vadui Ignui Ožalui, kuris juos turėjo nugabenti į Radviliškį, bet buvo suimtas. 1949 06 21 emgėbistų areštuotas ir P. Kriščiūnas. 1949 12 10 SSRS MGB ypatingojo pasitarimo nutarimu jis nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Minlage netoli Intos, Vorkutoje. Už dalyvavimą politinių kalinių nepaklusnumo akcijo-

se P. Kriščiūnas, 1952 06 16 SSRS MVD Vodorazdelnyj lagerio teismo pagal SSSR BK 59-3 str. papildomai nuteistas 10-iai metų kalėjimo.

Lageris Vodorazdelnyj (12-asis ypatingasis lageris) 1952–1953 m. veikė Komijoje. Po to buvo panaikintas ir kaliniai pateko į kitus lagerius. 1956 11 01 P. Kriščiūnas perkeltas į Vorkutlagą. 1962 06 16 iš lagerio buvo paleistas. 1963 06 25 LSSR MT nutarimu Povilui buvo leista apsigyventi Lietuvoje, išskyrus respublikinės reikšmės miestus, bet konfiskuoto turto negrąžino.

Povilas Kriščiūnas – aktyvus lagerių pogrindžio dalyvis. Jis prisiėmė kaltę už savo draugą Vytautą Svetiką ir kada buvo nuimta politinė bausmė, jam teko kalėti dar 10 m. Iš Vladimiro kalėjimo 1956 m. jis buvo perkeltas į kriminalinius lagerius.

VINCAS KRULIKAUSKAS

Vincas Krulikauskas–Lakūnas gimė Eičiūnų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Gyveno Pypliškės k. Partizanas nuo 1945 m. sausio 10 d. Puskarininkis. Po Valkų mūšio susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos kuopos laisvės kovotoju. 1947 m. birželio 10 d. paskirtas Basanavičiaus (36) kuopos III būrio būrininku, o 1948 m. vasario 18 d. – to būrio vadu. Žuvo 1949 m. vasario 16 d. Morkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

VINCAS KRUŠAS

Gimė 1925 m. Varėnos rj., lenkų okupuotame Vilniaus krašte. Pradžios mokyklą lankė tėviškėje, o 6-ąjį skyrių baigė Vilniuje 41-ojoje pradžios mokykloje, kurioje buvo dėstoma lietuvių kalba. 1939 m. įstojo į Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją.

1944 m. sugrįžus bolševikams, pradėjo dalyvauti pasipriešinimo okupantams judėjime. 1946 m. kovo mėnesį buvo suimtas ir tardomas

kartu su kitais kaltinamaisiais kap. Noreikos ir „19-os" bylose. Karinio tribunolo nuteistas. Kalėjo Komijos autonominėje respublikoje. Į Lietuvą grįžo 1950 m. pabaigoje, o 1952 m. sausio mėnesį buvo ištremtas į Krasnojarską. Ten dirbo statybose. 1962 m. Vincas baigė vakarinę aukštąją mokyklą ir tais pačiais metais grįžo į Lietuvą. Dirbo medžio apdirbimo įmonėse.

Su džiaugsmu sutiko Sąjūdžio mitingus ir Nepriklausomybės atkūrimą. Vincas Krušas siekia depolitizuoti valstybės valdymą ir remia LLKS pastangas šioje srityje. Mirė 2011 m. kovo 17 d.

ALOYZAS KUDŪKIS

Aloyzas Kudūkis gimė 1925 m. Biržų apskr. Biržų vls. Nastopiškių k. 1944 m. įstojo į gen. P. Plechavičiaus vadovaujamą Vietinę rinktinę ir pateko į Marijampolės Karo mokyklą. Šią mokyklą likvidavus, grįžo į tėviškę.

A. Kudūkis ir jo brolis Alfredas (g. 1923 m.), nepaklusdami šaukimui į sovietinę armiją, 1944 m. vasarą įstojo į Broniaus Žilinsko vadovaujamą partizanų būrį, veikusį Biržų apskrityje. Su broliu slėptuvėse spausdino atsišaukimus ir platino Biržų apskrityje. Taip pat abu dalyvavo keliuose partizanų susišaudymuose su MGB karinėmis grupėmis. 1946 m. vasario 25 d. Čekistų karinės operacijos metu buvo suimtas. Tą dieną čekistai aptiko partizanų slėptuvę, kilusio susišaudymo metu žuvo trys partizanai, vienas iš jų – Aloyzo brolis Alfredas Kudūkis.

1946 09 05 LSSR NKVD karinio tribunolo nuosprendžiu Aloyzas Kudūkis nuteistas kalėti 20 m. lageryje, 5 m. apribotos teisės. A. Kudūkis kalėjo Vorkutos (Komi ASSR) lageriuose, dalyvavo politinių kalinių streikuose. Su bendraminčiais leido ranka rašytą laikraštėlį „Varpas". 1955 m. pabaigoje buvo perkeltas į Ozerlagą Irkutsko srityje. Į laisvę paleistas 1956 m., grįžo į Lietuvą.

JONAS ALGIRDAS KUJALIS

Algirdas Jonas Kujalis gimė 1928 m. Alytuje, bet savo jaunystę praleido gyvendamas Marijampolės apskr. Igliškėlių vls. Igliaukos bažnytkaimyje. 1945 m. pradėjo susitikinėti su Tauro apygardos Geležinio vilko rinktinės partizanais, pranešdavo jiems žvalgybinio pobūdžio žinias. 1946 m. vasario 16 d. Igliaukoje iškėlė trispalvę. 1949 m. partizanų vado „Vėjo“ buvo paskirtas partizanų ryšininku. Platino partizanų spaudą ir atsišaukimus. Taip pat platino partizanų leidžiamus laikraštėlius „Partizanas“ ir „Už tėvų žemę“. Spaudą gaudavo iš Igliaukoje veikusios Geležinio vilko rinktinės rezervinės grupės narių. Paskutinį kartą su partizanais A. J. Kujalis susitiko 1950 m. vasario mėn. ir gavo iš jų užduotį platinti atsišaukimus, raginančius nedalyvauti rinkimuose į SSSR AT. Įvykdęs užduotį, 1950 03 10 A. J. Kujalis buvo areštuotas, apie tris mėnesius kalintas Marijampolės saugumo rūsiuose. Po tardymų, 1950 06 14 LSSR MVD karinio tribunolo nuteistas kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. tremties. Buvo atvežtas į Mordovijos persiuntimo punktą, o po mėnesio pervežtas ir įkalintas Karagandos lageriuose. Čia labai sunkiomis sąlygomis dirbo statybose. 1953 m. išvežtas į Vorkutos lagerius. Čia dalyvavo visos Vorkutos politinių kalinių streike. Po to dirbo anglies kasykloje, 7-je šachtoje. 1954 m. dalyvavo kitame politinių kalinių, taip vadinamame „itališkame“ streike. Tai neorganizuotas streikas – kiekvienas politinis kalinys, neidamas dirbti, atsako pats už save. Dar priklausė slaptai organizacijai „Juodoji kaukė“, kuri sabotavo darbus. Atsisakius dirbti, buvo perkeliamas į BUR-us (sugriežtinto režimo barakus). Po kiek laiko buvo perkeltas į padidintos drausmės lagerį Nr. 62. Čia, kauniečiui Vladui Šiškai pasiūlius, įsijungė į lageryje veikusią Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą. A. J. Kujelis cheminiu pieštuku ant milimetrinio popieriaus rašydavo atvirkščiom raidėm atsi-

šaukimų tekstų originalus. Po to ant sudrėkinto laikraštinio popieriaus buvo spausdinami atsišaukimai. Vienu originalu buvo galima atspausdinti keletą atsišaukimų. Tuose atsišaukimuose raginama atsisakyti darbo, netarnauti pavergėjui. Streikų ir sukilimų dėka, 1955 m. iš lagerių buvo pradėta masiškiau paleidinėti politinius kalinius. A. J. Kujalis iš lagerio buvo paleistas 1955 04 27. Už nesiregistravimą grįžus iš lagerio, buvo nubaustas pinigine bauda. Grįžusiems politiniams kaliniams buvo sunku įsidarbinti, prieinamiausias darbas buvo melioracijoje, kur A. J. Kujalis ir pradėjo dirbti. Net nebandė prisitaikyti prie sovietinės sistemos, dėl to nepadarė jokios karjeros, darbuose patyrė daug vargo.

1988 m. A. J. Kujalis aktyviai įsijungė į Lietuvos Atgimimą. Dalyvavo 1988 m. rugpjūčio 23 d. mitinge prie A. Mickevičiaus paminklo ir vėlesniuose mitinguose bei manifestacijose dėl Lietuvos laisvės.

Jonas Algirdas Kujalis lageriuose buvo labai aktyvus pogrindininkas. Atsisakė darbų, todėl buvo baudžiamas karceriais ir baudžiamaisiais lageriais. Atvežtas į Vorkutą, dalyvavo 1953 m. sukilime 7-oje šachtoje. Dalyvavo pogrindžio veikloje.

Lietuvoje po 1980 m. spausdino "Varpą" Ukmergės rj. Jogvylų k. Platino nelegalią spaudą Klaipėdoje, Kaune ir kitur. LPKTS pirmininkas Ukmergėje. Įkūrė pavyzdingą sodybą Jogvyluose. Blaivybės propaguotojas. Nepakantus neteisybei.

JUOZAS KUJALIS

Juozas Kujalis gimė 1920 m. Rokiškio apskr. Dikonių k. Baigęs keturias pradžios mokyklos klases, dirbo kalviu.

Vengė tarnybos sovietų armijoje, todėl 1945 m. vasario 8 d. buvo suimtas, tardytas. Kalėjo du mėnesius.

JUOZAS KUKŠTAS

Gimė 1928 m. Mažeikiuose.

Juozas Kukštas 1946 m. vasarą Mažeikiuose įstojo į pogrindžio organizaciją „Sakalai". Ši pogrindžio organizacija palaikė ryšius su

Mažeikių krašte veikusiais LLA partizanais, platino atsišaukimus. Organizacijai vadovavo Antanas Čerkasas, dirbęs Mažeikių pradinės mokyklos mokytoju.

1947 m. J. Kukštas dalyvavo akcijoje, kai prieš Gegužės 1-osios demonstraciją buvo užminuota rajono vadovams pastatyta tribūna. Čekistai po tribūnos apačia surado savadarbius sprogmenis. J. Kukštas su bendražygiais bandė patekti į Mažeikių kino teatro salę, kurioje turėjo vykti susitikimas su kandidatais į LSSR AT deputatus M. Gedvilu ir M. Šultiene. Pogrindžio organizacijos nariai planavo apmėtyti sėdinčius scenoje granatomis ir pasinaudoję sumaištimi pabėgti. Salė buvo kruopščiai saugoma, todėl šio sumanymo teko atsisakyti.

1948 m. spalio mėn. Juozas Kukštas tapo „Sakalų“ operatyvinio skyriaus ir štabo žvalgybos skyriaus viršininku. Jis rinko organizacijai ginklus, juos remontavo, pats buvo ginkluotas pistoletu, laikė spausdinimo techniką. Juozas važinėjo po Mažeikių apskrities valsčius ir susitikdavo su partizanais.

„Sakalų“ grupės štabo nariai, norėdami pristabdyti žmonių trėmimą, 1948 m. rengėsi susprogdinti geležinkelio tiltą už Laižuvos per Vadaksties upę. Dėl ginkluotos tilto apsaugos šis sumanymas taip pat žlugo. Daug pogrindžio organizacijos planų žlugo dėl to, kad ši organizacija buvo labai aktyviai sekama agentų. Dalies planų atsisakyta, nes pogrindžio organizacijos vadovybė savo veiksmus derino su partizanais, o jų būriuose buvo įsiskverbusių išdavikų. Jų pastangomis pogrindžio organizacija „Sakalai“ buvo sunaikinta, jos nariai areštuoti ir nuteisti.

Juozas Kukštas LSSR MGB Mažeikių skyriaus pareigūnų areštuotas 1949 04 18. Po tardymų, 1949 09 17 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo nutarimu nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Vorkutos lageryje Rečnoj. Dalyvavo Vorkutos politinių kalinių sukilime. Už tai SSSR MVD Rečlago teismo 1951 06 12 antrą kartą nuteistas kalėti 25 m. la-

geryje ir 5 metams suvaržytos teisės. Kalėjo Oziornyj lageryje Irkutsko sr. Iš lagerio paleistas 1956 08 14, grįžo į Lietuvą, į Šiaulius.

MONIKA KULIČIAUSKIENĖ

Gimė 1931 05 04. Mirė 1997 11 08.

Išsilavinimas – spec. vidurinis. Medicinos sesuo. Dalyvavo Užvenčio gimnazijos pogrindinės organizacijos veikloje, vėliau partizanavo.

MILDA STANISLAVA KULIKAUSKIENĖ–MILDAŽYTĖ

1954–1960 m. studijavo Vilniaus dailės institute. Įgijo tapytojos specialybę.

Dailininkė tapytoja Kulikauskienė-Mildažytė – Nacionalinio M.K.Čiurlionio dailės muziejaus mokslo darbuotoja, skyriaus vedėja. Nuo 1960 m. ruošė informacinio, švietėjiško ir mokslinio pobūdžio straipsnius periodinei spaudai, žurnalams, parodų katalogams, knygoms. Skaitė daug šviečiamojo pobūdžio paskaitų įvairiose auditorijose moksleiviams, darbininkams, tarnautojams. Kurį laiką dirbo (1976–1980) J. Naujalio meno mokyklos tapybos ir kompozicijos mokytoja

Tapytoja ne kartą pelnė Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kultūros ministerijos, Kauno miesto vadovybės garbės raštus, diplomus už muziejinę ir kultūrinę veiklą. 2007 m. apdovanota G. Kazokienės vaizduojamojo meno fondo premija. 2008 m. jai paskirta Lietuvos Respublikos Valstybės stipendija knygai apie V.Čiurlionytę–Karužienę rengti.

2008 m. Lietuvos dailės istorikų draugija įteikė diplomą už geriausią 2007 m. publikaciją „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis: piešiniai-kompozicijos eskizai-grafika. Katalogas“.

Kauno miesto Savivaldybės Apdovanojimų taryba 2008 12 16 už

nuopelnus Kauno miestui apdovanojo Mildą Stanislavą Kulikauskienę-Mildažytę II laipsnio „Santakos“ garbės ženklu.

Parodose dalyvauja nuo 1961 m. Šioje organizacijoje dirbo visuomeninį darbą, kurį laiką buvo Tapybos sekcijos pirmininkė, Valdybos narė. Viena iš M. K. Čiurlionio draugijos įkūrėjų, nuo 1987 m. M.K. Čiurlionio draugijos pirmininko pavaduotoja, sekretorė. Tapytoja – Lietuvos dailininkų sąjungos, LP Sąjudžio, TS-LKD partijos, LLKS narė.

JUOZAS KUNDROTAS

Gimė 1921 m. vasario 2 d. Kretingos apskr. (dabar Klaipėdos rj.), Kulių vls. Pažvelsio k. Baigęs pradžios mokyklą, keletą metų darbavosi tėvų ūkyje. Rezistentu tapo mokydamasis Vyskupo M. Valančiaus Plinkšių žemesniojoje žemės ūkio mokykloje (1938–1940). Pirmųjų sovietinių rinkimų išvakarėse keli mokiniai, niekieno neraginami, rašė antisovietinius plakatėlius ir juos platino mokykloje bei jos apylinkėse. Vėliau mokėsi Plungėje, Kretingoje, Telšiuose, Vilniuje.

Kretingoje (1945) sužinojo, jog jo ieško enkavėdistai. Du jo broliai – Pranas ir Antanas, taip pat LLA nariai, jau buvo areštuoti. Suprato, kad reikia slėptis. Juozas pėstute patraukė į Plungę. Plungėje iš buvusio kapeliono a. a. kunigo Jaso jis gavo rekomendaciją į Telšių kunigų seminariją. Buvo priimtas. Per vasarą su kitais klierikais dirbo Kęstaičių durpyne, o nuo rugsėjo pirmosios pradėjo mokytis. Prieš pat Naujuosius metus sovietų valdžia seminariją uždarė. J. Kundrotas perėjo į Telšių mokytojų seminariją. Ją baigė 1946 m. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus Pedagoginį institutą (dabar Pedagoginis universitetas).

Už tai, kad nuslėpė, jog tėvai stambūs ūkininkai (40 ha žemės), broliai areštuoti, o šeima – išvežta, 1950 m. iš Instituto buvo pašalintas.

Juozas mokytojavo Alytuje, Aukštadvaryje, Vilniuje. Sulaukęs pensinio amžiaus, dirbo Vilniaus radijo komponentų gamykloje, vėliau – Oro linijose kalbos patarėju. Nuo 1993 m. – sodininkas. Deja, jau tre-

jus metus sodui laiko lieka mažai – slaugo Alzhaimerio liga sergančią žmoną.

IZIDORIUS KURKLIETIS

Izidorius Kurklietis gimė 1907 m. Lietuvos kariuomenės kavalerijos karininkas. 1934 m. paleistas į atsargą, studijavo Vytauto Didžiojo universitete Kaune ir baigė teisės fakultetą.

Lietuvos okupacijos metais buvo aktyvus pasipriešinimo pogrindžio veikėjas. Nacių Vokietijos okupacijos metu buvo LLKS vadovybės narys, VLK ir VLIK politinės ir teisių komisijos narys. 1944 m. balandžio 30 d. Gestapo areštuotas, tardytas, kankintas ir drauge su VLIK ir kitais LLKS vadovybės nariais kalintas Vokietijos kalėjimuose: Insterburge, Karaliaučiuje, Alenšteine, Soldau, Tornau, Landsberge, Berlyne ir Bayreuth'e.

Izidorius Kurklietis buvo nepalaužiamo charakterio, tardomas nieko neišdavė, tačiau tie kankinimai, šaltis ir maisto stoka palaužė jo sveikatą. 1945 m. kovo 30 d. jis mirė Bayreuth'o kalėjime. Palaidotas vietos kapinėse.

VINCAS KURŠAITIS

Vincas Kuršaitis gimė 1921 m. Gegužių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugpjūčio 13 d. legalizavosi. 1946 m. kovo 19 d. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

VALDAS FAUSTAS KUZELIS

Gimė 1936 m. vasario mėn. 16 d. Šiškinių k., dabartiniame Ignalinos rj. Lietuvos savanorio šeimoje. Tėvai turėjo 12 ha sklypą (tėvas žemės gavo kaip savanoris). Valdas Faustas dirbo šeimos ūkyje.

V. F. Kuzelis 1943-1947 m. mokėsi Šiškinių pra-

dinėje mokykloje, 1947-1951 m. – Linkmenų progimnazijoje, 1951-1954 m. – Saldutiškio vidurinėje mokykloje, 1954 m. – Kaliningrado (Karaliaučiaus) aukštojoje inžinerinėje karo mokykloje. 1955-1960 m. jis – Vilniaus Pedagoginio universiteto Fizikos-matematikos fakulteto studentas.

Baigęs institutą, 1960 m. pradėjo dirbti Maišiagalos vidurinėje mokykloje matematikos mokytoju (rusų kalba). 1962-2006 m. V. F. Kuzelis – Maišiagalos LDK Algirdo vidurinės mokyklos direktorius. Nuo 1993 m. – matematikos mokytojas metodininkas. 1995 m. jam suteikta III-oji vadybininko kategorija.

Pedagogas yra Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos, "Vilnijos", "Ryto", Sąjūdžio organizacijų narys.

Visus metus dirbdamas ir gyvendamas Maišiagaloje, ypatingą dėmesį skyrė lietuviškumo palaikymui mokykloje, miestelyje ir Vilniaus rajone. Buvo aktyvus Sąjūdžio narys. Kovojo su "jedinstvininkais" ir "autonomininkais".

Priklauso TS-LKD partijai. Valdas Faustas Kuzelis apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordinu medaliu.

JURGITA KUZMICKIENĖ

Gimė 1975 02 23 Vilniuje.

Jurgita baigė Vilniaus 57–tąją vidurinę mokyklą. 1994 m. įstojo į Kauno medicinos akademiją, o baigusi pirmąjį kursą, perėjo į Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą. 2000–2001 m. baigė bendrosios medicinos rezidentūrą. ir 2001–2005 m. neurologijos rezidentūrą. Šiuo metu dirba Vilniaus universitetinės lgoninės neurologijos skyriuje gydytoja asistente.

Ištekėjusi. Augina trejų metų dukrytę Justiną.

ALGIRDAS KVEDARAS

Nuo paauglystės buvo Šaulių sąjungos narys Pakruojo rj., Pašvitinio vls., Pelaniškių k. Čia davė priesaiką. Rusų okupantams išeinant iš Lietuvos, dalyvavo tiesioginiam pasipriešinime.

Po tremties įsijungė į Šaulių sąjungą Vilniuje. Po to pradėjo tarnybą SKAT. Į atsargą išėjo 2002 m. A. Kvedaras apdovanotas Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių pajėgų medaliu „Už pavyzdingą kario savanorio tarnybą“, jam įteiktas padėkos raštas.

Algirdas dalyvavo Seimo, Spaudos rūmų gynyboje, KGB rūmų apsaugoje, statė barikadas. Teko atlaikyti omoninkų ir jedinstvininkų išpuolius. Per žudynes prie televizijos bokšto, jis buvo savo poste prie Seimo. Seimo gynybą rėmė materialiai. Teko duoti kraują sužeistiesiems.

Po kraujo praliejimo Vilniuje 1991 m. sausio 10-ąją, A. Kvedaras parašė protesto laiškus tuo metu Maskvoje buvusiam JAV prezidentui Džordžui H. Bušui, o po tragedijos Medininkuose – į Kremlių Lukjanovui. A. Kvedaras pareiškė, kad jis pats ir jo šeimos nariai atsisako SSRS pilietybės.

Įžengęs į savo amžiaus devintąją dešimtį, Algirdas Kvedaras – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys, Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos savanoris atsargoje, Tėvynės Sąjungos kūrėjas.

VITAS KVEDARAVIČIUS

Vitas Kvedaravičius–Medis. Žuvo 1945 m. vasarą.

VYTAUTAS LANDSBERGIS

Vytautas Landsbergis gimė 1932 m. spalio 18 d. Kaune, architekto Vytauto Landsbergio-Žemkalnio ir akių gydytojos Onos Jablonskytės-Landsbergienės šeimoje. Gimtajame mieste baigė vidurinę ir J. Gruodžio muzikos mokyklas. 1950 m. įstojo į Valstybinę konservatoriją Vilniuje, ją baigė 1955 m. ir ligi šiol gyvena Lietuvos sostinėje.

1952 m., dar studijuodamas, V. Landsbergis ėmėsi pedagoginio darbo ir vertėsi juo iki 1990 m. kovo mėn. Dėstė fortepijoną Vilniaus M. K. Čiurlionio muzikos mokykloje, Valstybinėje konservatorijoje, jos Klaipėdos fakultetuose, Vilniaus Pedagoginiame institute. 1969 m. apgynė disertaciją "M. K. Čiurlionio kompozitoriaus kūryba". 1978-1990 m. – Lietuvos Muzikos Akademijos profesorius, dėstęs visuotinę muzikos istoriją. Čia 1994 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją.

V. Landsbergis – politikas, meno, muzikos ir kultūros istorikas, išleidęs apie 30 knygų, kuriose iš pradžių daugiausiai gvildeno M. K. Čiurlionio kūrybą, o vėlesniais metais – Lietuvos ir tarptautinius politinius klausimus. Suredagavo ir išleido visus M. K. Čiurlionio kūrinius fortepijonui. Jis taip pat publicistas, visuomenės veikėjas, ilgai buvo Lietuvos Kompozitorių sąjungos valdybos ir sekretoriato narys, ligi šiol yra M. K. Čiurlionio draugijos pirmininkas, taip pat Lietuvos šachmatų federacijos garbės pirmininkas. Yra išleidęs poezijos knygų ir atsiminimus. V. Landsbergis nuo 1995 m. yra Tarptautinio M. K. Čiurlionio vargonininkų ir pianistų konkurso tarybos pirmininkas.

1988 m. birželio 3 d. profesorius Vytautas Landsbergis išrinktas į Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinę grupę, o Sąjūdžio Steigiamajame suvažiavime spalio 22-23 d. – į jo Seimą ir Seimo Tarybą. Nuo 1988 m. lapkričio 25 d. iki 1990 m. balandžio 21 d. jis – Sąjūdžio Seimo Tarybos pirmininkas, o nuo 1991 m. gruodžio 15 d. – Sąjūdžio garbės pirmininkas. 1990 m. kovo 11 d. Vytautas Landsbergis buvo išrinktas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku ir vadovavo parlamento sesijai, kurioje tą dieną paskelbta atkuriama Lietuvos Respublikos nepriklausomybė; pagal Laikinąją Konstituciją tapo aukščiausiu valstybės pareigūnu – valstybės vadovu.

1996 m. išrinktas Seimo nariu ir Lietuvos Respublikos Seimo pirmininku (ligi 2000 m.). 1992-1996 ir 2000-2004 m. Seimo narys.

2003-2004 m. Vytautas Landsbergis buvo Europos Parlamento stebėtojas, o nuo 2004 m. gegužės 1 d. – visateisis Europos Parlamento narys. V.Landsbergis yra Europos Parlamento Europos liaudies partijos (krikščionių demokratų) ir Europos demokratų frakcijos narys, šios frakcijos biuro narys, Užsienio reikalų komiteto ir Saugumo ir gynybos pakomitečio narys, Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos politikos komiteto pavaduojantis narys.

1991 m. V. Landsbergis tapo Čikagos Lojolos universiteto teisės garbės daktaru, o 1992 m. – Lietuvos Vytauto Didžiojo universiteto Kaune filosofijos garbės daktaru ir Ogdeno (JAV) Weberio universiteto humanitarinių mokslų daktaru. 1997 m. V. Landsbergis tapo Klaipėdos universiteto garbės daktaru bei Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos akademiku, 1998 m. – Vilniaus Gedimino Technikos universiteto garbės nariu, 2000 m. – Lietuvos Teisės Akademijos ir Helsinkio universiteto garbės daktaru, Kardifo universiteto (JK) garbės nariu, 2001 m. – Sorbonos universiteto (Prancūzija) garbės daktaru, 2003 m. – Lietuvos Dailės Akademijos garbės daktaru, 2007 m. – Turino miesto (Italija) garbės piliečiu.

Kaip pianistas yra koncertavęs, atlikdamas M. K. Čiurlionio kūrinius įvairiuose tarptautiniuose festivaliuose bei iškilmėse, kaip antai Hanoverio ir Nagojos Pasaulinėse parodose, Paryžiaus d'Orsay muziejuje. Yra įrašęs M. K. Čiurlionio kūrybos diskų („Melodija", EMI, kt.).

Vytauto Landsbergio žmona Gražina Ručytė-Landsbergienė – pianistė, Lietuvos Muzikos Akademijos profesorė. Dvi dukros – Jūratė ir Birutė – muzikės. Sūnus Vytautas – literatas ir filmų režisierius. Turi dešimt vaikaičių ir tris provaikaičius.

PRANAS LAPAITIS

Pranas Lapaitis iš Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Žuvo.

STASYS LASKAUSKAS

Stasys Laskauskas gimė 1916 m. Ukmergės apskr. Želvos vls. Pilionių k. Nepriklausomoje Lietuvoje buvo Šaulių sąjungos narys. Sovietmečiu padėjo Lietuvos partizanams ir buvo jų ryšininkas.

1948 m. Stasys suimtas ir nuteistas kalėti 25 m. Kalėjo Vorkutos lageriuose. LLKS narys nuo 1954 m. Dalyvavo 1953 ir 1955 m. politinių kalinių sukilimuose. Ypač aktyvus buvo 1955 m. sukilime. Stasys Laskauskas ir Jonas Navickas buvo pagrindiniai ryšininkai tarp specypatingojo griežtojo režimo 62-ojo lagerio, kuriame buvo įsikūręs streiko komitetas, ir Pavolgio vokiečių tremtinių, kurie, savo ruožtu, palaikė ryšius su daugiau kaip 20-čia Vorkutos lagerių. Visa informacija, atsišaukimai ir lėšos buvo išnešamos ten ir atgal kirkos kote. Tik Stasio dėka planuotas 1955 m. sukilimas įvyko ir davė teigiamų rezultatų.

Stsys Laskauskas buvo čekistų įtariamas ir kankinamas karceriuose, tačiau nepalūžo. Laikėsi konspiracijos net bendraudamas su savo draugais ir šeimos nariais. 1976–1982 m. Ukmergės rajone platino pogrindinį laikraštį „Varpas“. Mirė 1997 03 23.

GIEDRUTIS LAUCIUS

Gimė 1938 m. lapkričio mėn. 25 d. Kilėviškių k., Leliūnų vls., Utenos apskr. tarnautojo šeimoje. Jo tėvas tarnavo pasienio policijoje – saugojo Lietuvos Respublikos ir Lenkijos demarkacinę liniją ruože Alka-Dubingiai-Giedraičiai. Buvo užkardos viršininkas.

1939 m. grąžinus Vilniaus kraštą Lietuvai, jis paskirtas Skudutiškio nuovados viršininku.

1940 m. sovietams okupavus Lietuvą, tėvą iš užimamų pareigų atleido.

1941 m. birželio mėn. 15 d. visą jų šeimą ištrėmė į Sibirą. Tėvelį Naujojoje Vilnioje nuo šeimos atskyrė. Jis, kaip ir dauguma vyrų, buvo nutremtas į Krasnojarsko kraštą ir kalėjo Rešotų lageryje. Mamytę ir vaikus nutrėmė į Altajaus kraštą, Barnaulo sritį. Iki 1946 m. balandžio mėn. jų tremties adresas buvo: Altajaus kraštas, Talmenkos raj., Šipycino apyl., 82-as miško kvartalas.

1945 m. balandžio mėn. 9 d. Rešotų lageryje mirė tėvas, o rudenį, lapkričio mėn. 25 d., mirė ir mama.

1946 m. pavasarį iš 82-o kvartalo visus pervežė į Pavalichos gyvenvietę, kur buvo didelis pabėgių apdirbimo fabrikas. Visus atvežtuosius įdarbino tame fabrike. Vėliau pervežė į sovchozą. Čia dirbdami jie sužinojo, kad į Barnaulą yra atvykusi komisija iš Lietuvos, kuri renka našlaičius. Vietinė vadovybė jiems išvykti neleido. Pasitarę su kitais tremtiniais, nutarė bėgti.

Nakties metu jie pasišalino iš barako ir atvyko į Barnaulą. 1946 m. lapkričio mėn. su sesute ir kitais vaikais grįžo į Lietuvą. Pradžioje gyveno vaikų namuose, vėliau paėmė giminės.

Mokėsi Aknystėlių pradžios mokykloje, Gečionių aštuonmetėje mokykloje (Anykščių rj.). 1955 m. baigė Sartininkų aštuonmetės mokyklos septintą klasę (Pagėgių rj.). 1955 m. įstojo į Vilniaus geležinkelių transporto technikumo pramoninės ir civilinės statybos skyrių. 1959 m., baigęs technikumą, pradėjo dirbti Spec. mokslinėje restauracinėje gamybinėje dirbtuvėje. Vėliau dirbo Pažangių darbo metodų įdiegimo statyboje valdyboje.

1961 m. įstojo į Vilniaus dailės instituto architektūros fakultetą. 1967 m. baigė minėtą institutą ir buvo paskirtas dirbti į Vilniaus spec. mokslinių restauravimo gamybinių dirbtuvių projektavimo sektorių (vėliau reorganizuotą į Paminklų konservavimo institutą). Dirbo architektu, vyresniuoju architektu, projektų vyr. architektu, skyriaus viršininku, skyriaus vyr. architektu. Institute išdirbo iki 1990 m. 1990 m. dirbo Vilniaus miesto valdybos Paminklotvarkos skyriaus vedėju. 1991 m. buvo

perkeltas į Spec. UAB „Lietuvos paminklai" vyriausiojo architekto pareiga. Spec. UAB „Lietuvos paminklai" dirbo iki 2000 02 17. Nuo šios datos yra pensininkas.

Šeimyninė padėtis: vedęs. Žmona – Marytė Baublytė, medicinos sesuo. Turi sūnų Tautvydą (g. 1967 m.), inžinierių, ir dukrą Jūratę (g. 1972 m.), inžinierę. Turi dvi anūkes.

Prasidėjus Atgimimui Paminklų konservavimo institute, G. Laucius priklausė Lietuvos Atgimimo sąjūdžio koordinacinei grupei ir aktyviai dalyvavo Sąjūdžio veikloje.

1990 m. kovo mėn. paskelbus per radiją apie savanorių registraciją, tuojau pat Sąjūdžio būstinėje užpildė anketą. Greitai gavo kvietimą vykdyti Valstybinių objektų apsaugą. Saugojo televizijos bokštą, Aukščiausios Tarybos rūmus.

1991 m. kovo mėn. 11 d. prisiekė Lietuvos Respublikai. 1991-1999 m., tarnaudamas Savanoriškos Krašto Apsaugos Tarnybos Didžiosios kovos apygardos 8-os rinktinės 821 kuopoje, buvo antrojo skyriaus vadas.

1992 m. gegužės-birželio mėn. dalyvavo blokuojant sovietinius karinius dalinius Visorių poste.

Priklauso Tėvynės sąjungai, Politinių kalinių ir tremtinių bendrijai, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungai, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai, Lietuvos šaulių sąjungai.

Valstybiniai apdovanojimai: Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino 5-jo laipsnio ordinas (1999 02 01), Sausio 13-osios atminimo medalis (1997 01 10), Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis (2005 03 30).

ZIGMAS LAUGALAITIS

Zigmas Laugalaitis gimė 1929 m. Didvyrių k. Raudondvario vls. Kauno apskr. ūkininkų vidutiniokų šeimoje. Nevedęs, baigęs 4 gimnazijos klases, anksčiau neteistas, dirbo pardavėju.

1947 m. liepos mėnesį stojo partizanu į

„Tigro“ būrį „Tauro“ apygardoje slapyvardžiu Saulius. Jo būrys veikė Kauno, Vilkaviškio ir Šiaulių apskr.

Arešto metu 1949 m. liepos 14 d. turėjo automatą ir vilkėjo lietuvišką kario uniformą. 1949 m. rugpiūčio 22 d. „trijulės“: mjr. Durnevo ir lt. S.J. Syčevskio, E.J. Beliausko, dalyvaujant kaltintojui papulk. Ruchlov ir gynėjui adv. Burkevičiui, Laugalaitis Zigmas nuteisiamas pagal 58-1, 58-8, 58-11 straipsnius laisvės atėmimu 25 metams ir teisių suvaržymu 5 metams pataisos lageryje.

Kartu buvo nuteisti: Juknaitis Vytautas, 25 metams; Baronaitė-Juknaitienė Marija, ryšininkė, 10 metų; Baronaitis Jonas, partizanas, 25 metams; Pustelnikaitė Salomėja, ryšininkė, 10 metų.

1966 m. viduryje Zigmas Laugalaitis vėl buvo tardomas Vilniuje VSK kalėjime.

LSSR Aukščiausiasis teismas 1990 03 25 pranešė, kad Z. Laugalaičio pareiškimas dėl reabilitavimo išnagrinėtas ir negali būti patenkintas. Esą nuteistas už veiką 58-1a, 58-8 str. RSFSR BK., o pagal LSSR AT 1989 09 29 įstatymą negali būti reabilituotas. Siūlo kreiptis į LSSR prokurorą.

Apie Z. Laugalaičio galutinį išteisinimą duomenų bylose nerasta.

Z. Laugalaitis, dėl Obšrutų kaimo, 1992 m. išteisintas.

Aktyvus pogrindžio dalyvis lageriuose. Nuo 1958 m. – LLKS valdybos narys. Kalėjo uždaruose Vichorevkos (Taišeto lageris) ir Mordovijos centraluose 2 metus.

Išėjęs į laisvę nuo 1966 m. iškart įsijungė į LLKS pogrindį. Dalyvavo pogrindžio kariniame būryje ir žvalgyboje. Sudarė sovietinių karo bazių žemėlapį Lietuvoje ir Latvijoje.

BERNARDAS LAUGALYS

Gimė 1947 m. rugsėjo 13 d. Raseinių apskr., Kražių vls., Ejučių k. (dab. Kelmės rj.), žemdirbių Benedikto Laugalio ir Stefanijos

Šaltytės Laugalienės šeimoje. Buvo trečias vaikas šeimoje. Tėvai užaugino 10 sūnų ir 3 dukteris. 1966 m. baigė Karklėnų vidurinę mokyklą ir įstojo į Kauno medicinos institutą, kurį baigė 1972 m. Tais pačiais metais vedė kurso draugę Virginiją Šniraitę. Dirbo Ukmergės r. Želvos ambulatorijos vedėju ir terapeutu, o nuo 1981 m. prsikėlė į Šilalės rj. Kvėdarnos ambulatoriją, kur iki 2007 m. dirbo šeimos gydytoju ir vyr.gydytoju. Dėl sveikatos sutrikimų 2007 m. iš einamųjų pareigų pasitraukė ir persikėlė gyventi į Vilnių. Užaugino 2 sūnus – Kęstutį (gim.1973 m.) ir Liną (gim. 1976 m.). Abu jie baigė mokslus, gyvena Vilniuje, dirba privačiame sektoriuje. Nepriklausė jokiai sovietinei politinei organizacijai. Buvo Kvėdarnos apyl. sąjūdžio tarybos narys, vieną kadenciją Šilalės rj. savivaldybės tarybos narys Krikščionių demokratų frakcijoje.

EDVARDAS LAUGALYS

Edvardas Laugalys gimė 1923 m. spalio 17 d. Tauragės apskr. Skaudvilės vls. Pužų k., Kazimiero Laugalio ir Onos Daulenskytės šeimoje, buvo ketvirtas vaikas.

Tėvas Kazimieras Laugalys buvo Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerijos įgaliotinis Tauragės apskr., vėliau ši įstaiga buvo pertvarkyta į Tauragės apskr. žemės tvarkytojo įstaigą.

Mama Ona Daulenskytė-Laugalienė buvo namų šeimininkė, augino septynis vaikus.

Edvardas mokėsi Skaudvilės pradinėje mokykloje, vėliau Tauragės gimnazijoje. Ją baigęs, įstojo į Kėdainių aukštesniąją technikos mokyklą.

Antrą kartą bolševikams užgrobus Lietuvą, Edvardas dirbo Skaudvilėje ir tuo pačiu metu pogrindyje buvo radistu. 1945 m. „draugo“ buvo išduotas, suimtas ir karinio tribunolo nuteistas kalėti lageryje bei išvežtas į Vorkutą.

E. Laugalys įsijungė į antisovietinį pogrindį. Nacių okupacijos metu dalyvavo Lietuvos Laisvės Armijoje (LLA), kuri, numačiusi antrąją sovietų okupaciją, 1943 m. Edvardą ir jo brolį Vytautą pasiuntė į žvalgybos mokyklą Vokietijoje. Baigęs šią mokyklą, 1944 m. Edvardas sugrįžo į gimtinę, o brolis Vytautas parašiutu buvo nuleistas į jau sovietų užimtą Suvalkiją. Per Naujuosius 1944 metus vienas iš pogrindininkų buvo areštuotas ir, neatlaikęs čekistų kankinimų, išdavė Edvardą, jo draugus bei ginklų sandėlį, kuriame buvo ir Edvardo radijo stotis. Edvardą su draugais vežė į Vilnių. Už Kauno pabandė iš traukinio pabėgti. Babilių ir Paulauską nušovė, Edvardą po kelių dienų Pravieniškių durpyne nušalusiomis kojomis, be sąmonės, suradę karinės žvalgybos (SMERŠ) čekistai, kartu su slenkančiu frontu vežiojo ir tardė, kol pasibaigė karas. Isrutyje (dabar Černiachovskas) jį nuteisė 15 metų katorgos darbų.

Kalėjo Vorkutoje. Stalinui mirus, aktyviai įsijungė į lagerio pogrindį. 1954 m. įstojo į LLKS ir padėjo paruošti 1955 m. visos Vorkutos streiką. 1955 m. su P. Veverskiu ir kt. įkūrė pogrindinį laikraštį „Varpas“, kuris kvietė organizuotis, nedirbti ir rengtis visuotiniam streikui Sovietų Sąjungoje.

1956 m. grįžęs į Lietuvą, ryšio su pogrindžiu nenutraukė ir buvo ryšininkas su į vakarus pasitraukusiu Vytautu Svilu. Dirbo Vandens ūkio projektavimo institute, vėliau (kaip nepatikimas) buvo atleistas. 1961 m. gruodžio mėn. vedė ir 1963 m. susilaukė dukters.

Atleistas iš Vandens ūkio projektavimo instituto, dirbo Vilniaus melioracijos statybos valdyboje darbų vykdytoju, vadovavo žuvininkystės ūkių statybai Kalveliuose (Vilniaus rj.) ir Šalčininkų rj. Kaip gerą specialistą Edvardą pakvietė dirbti į Žuvininkystės valdybą prie Lietuvos TSR MT.

Visada svajojęs gyventi kaime, gamtos prieglobstyje, dirbo Išlaužo ir Kabelių žuvininkystės ūkiuose. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, buvo išrinktas Kabelių žemės ūkio bendrovės pirmininku (dirbo visuomeniniais pagrindais), vėliau ją sėkmingai likvidavo, visą turtą padalindamas žmonėms už pajus. Tai bene pirmas toks atvejis Lietuvoje.

Aktyviai dalyvavo Atgimime ir vėliau visuomet buvo nepakantus mūsų valstybės priešams ir jos niekintojams bei dabartinei klestinčiai biurokratijai. Daug rašė į „Varpą“ ir kitus laikraščius. Dzūkijoje nuolat ruošė moksleivių viktorinas apie Nepriklausomybės kovas Lietuvoje.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, rašė straipsnius „Valstiečių laikraštyje“ ir „Dienovidyje“, kurie 2002 m. surinkti knygoje „Kova už laisvę nebaigta“. Kaip rašoma knygos įvade, „Tai yra Sąjūdžio laikų ir posąjūdinis Lietuvos metraštis...“.

Nuo pat Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sukūrimo Varėnoje Edvardas Laugalys buvo renkamas į tarybą, padėjo kurti Tautininkų sąjungą Varėnoje, aktyviai dalyvavo jos veikloje. 1995 m. Varėnos rj. mokyklose buvo pradėtas mokinių rašinių konkursas „Kovų ir kančių istorija“, kurio vienas iš iniciatorių buvo Edvardas Laugalys. Rašinių konkursas ir žinių viktorina po penkerių metų iškilo į šalies lygį.

Varėnoje konkursas vyko 10 metų. 2008 m. išleista knyga „Pokario žmonių likimus apmąstome šiandien“, kurioje buvo surinkti geriausi konkurso dalyvių darbai.

Edvardas Laugalys mirė 1999 m. rugpjūčio 15 d. Palaidotas Kabelių kapinėse.

Tebūnie žemaičiui Edvardui Laugaliui lengva Dzūkijos smėlynų žemė.

VYTAUTAS KAZIMIERAS LAUGALYS

Vytautas Kazimieras Laugalys gimė 1918 m. lapkričio 6 d. Girdžių k., Skaudvilės vls., Tauragės apskr. gausioje ir darnioje žemės matininko Kazimiero Laugalio ir Onos Daulenskytės šeimoje (keturi broliai ir dvi seserys). Tėvai turėjo pavyzdinį ūkį. Tėvelis anksti mirė, todėl ūkį teko tvarkyti mamytei ir vyresniesiems berniukams.

Baigęs Tauragės aukštesniąją komercijos mokyklą, Vytautas mokėsi Kėdainių aukštesniojoje kultūrtechnikos mokykloje. Ją baigęs, tarnavo Lietuvos kariuomenės ulonų pulke Tauragėje. Po 17 mėn. karinės tarnybos pirmuoju sovietmečiu buvo paleistas į atsargą ir netrukus įsijungė į antisovietinę pogrindinę veiklą. Kilus Vokietijos – SSSR karui, aktyviai dalyvavo 1943 m. birželio 23-osios sukilime. Vokiškiesiems okupantams netarnavo, tęsė hidrotechnikos studijas Kauno Vytauto Didžiojo universitete iki jo uždarymo 1943 m. kovo mėn.

Vokietijai silpnėjant, artėjo antroji sovietinė okupacija. Rengdamasis pogrindinei pasipriešinimo veiklai, V. Laugalys Karaliaučiaus krašte baigė radistų kursus. Antrą kartą bolševikams okupavus Lietuvą, Vytautas kovojo su jais Mažeikių apskrityje iki arešto bunkeryje. Už tai sovietinio karinio tribunolo buvo nuteistas 10 metų lagerio, kuriuos iškentėjo Norilske ir tolimojoje Kolymoje. Mirus Stalinui, atsirado vilties kibirkštėlė, tačiau Gulage gyvenimo sąlygos tebebuvo baisios. Dėl to sukilo tūkstančiai kalinių. Vytautas buvo vienas iš Norilsko lagerio kalinių sukilimo vadovų. Taip pat jis buvo vienas iš lietuviškosios Norilsko vyčių pasipriešinimo organizacijos kūrėjų.

Baigęs kalėti, 1956 m. su žmona, tokio paties žiauraus likimo drauge Marija Kinertaite, sugrįžo į Lietuvą, bet čia nebuvo laukiamas. Valdžia jam darė visokias kliūtis sugrįžti į Tėvynę, neleido prisiregistruoti bei dirbti pagal specialybę. Neilgai padirbėjęs Vilniaus vandens ūkio projektavimo institute, buvo priverstas išvykti į Ukmergę, kur 30 m. išdirbo Ukmergės rj. melioracijos statybos montavimo valdyboje.

Išėjęs į pensiją, Vytautas daug energijos atidavė Atgimimo laikotarpiui. Jis buvo išrinktas Sąjūdžio rajono tarybos pirmininku, Lietuvos politinių kalinių sąjungai Ukmergės apygardos rinkimų komisijoje atstovavo per 1992–1993 m. Seimo ir Prezidento rinkimus. Parašė nemažai straipsnių šalies ir rajono periodikoje, pasisakydavo Atgimimo laikotarpiu vykusiuose renginiuose. Jo oratoriaus talentas priversdavo suklusti abejojančius. Vytautas buvo vienas iš iniciatorių, kuriant Tė-

vynės Sąjungos Ukmergės skyrių. Steigiamojoje Ukmergės skyriaus konferencijoje jis buvo išrinktas atstovu spaudai ir laikraščio „Aistuva“ redaktoriumi.

Kartu su broliu Edvardu Vytautas išleido publicistinę knygą „Kova už laisvę nebaigta“.

Vytautas mirė 1994 m. birželio 6 d., pakirstas klastingos ligos.

Laiko perspektyvoje jo nuopelnai Lietuvai buvo įvertinti. Lietuvos rezistencijos ir genocido tyrimo centro teikimu, Jo Ekscelencija Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus Vytautą Laugalį po mirties apdovanojo IV laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu.

Vytauto gyvenimo credo gali atspindėti jo paties parašyti žodžiai: „kaip reikia gyventi, kad jaustumeisi esąs reikalingas Žemei ir Žmogui? Kaip reikia gyventi, kad neprarastum vilties ir troškimų, kad nė viena sekundė nedingtų, nesujaudinusi sielos ir proto? Šaltai ir abejingai laikrodis matuoja paskutines į amžinybę grimztančių metų sekundes. Jeigu mes norime gyventi, reikia sukurti sau kitas valandas, pilnas pojūčių, jausmų ir pilnas veiksmo. Gyvenimas būna pilniausias tada, kai žmogus kovoja su tuo, kas jam kliudo gyventi“.

**Dvasios granitas / [sudarytojas Antanas Mozeris]. - Kaunas. - 1997. - P. 152-153.*

BERNARDAS LAURINAITIS

Bernardas Laurinaitis iš Kuro k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Žuvo 1945 m. liepos 5 d.

JONAS LAURINAVIČIUS

Jonas Laurinavičius iš Barzdų vls., Šakių apskr. Buvęs policininkas. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Leido Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos laikraštį „Laisvės kovotojas“, kūrė ir spausdino atsišaukimus, buvo atsakingas už spaudos leidimą, gavimą ir platinimą.

VINCAS LAŽAUNIKAS

Vincas Lažaunikas–Žvirblis gimė 1911 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Gyveno Šakiuose. Dirbo kaimo tarybos sekretoriumi. Nuo 1945 m. liepos mėn. priklausė J. Valčio kuriamai LLKS. Rinko žvalgybinio pobūdžio informaciją ir perduodavo į partizanų štabą. 1946 m. kovo mėn. buvo suimtas ir nuteistas 5 m. lagerio.

VINCAS LEBEŽINSKAS

Vincas Lebežinskas iš Puniškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Žuvo 1945 m. pavasarį.

ROMAS LEONAVIČIUS

Gimė 1969 m. sausio 6 d. Varėnoje. Tėvai nupirko namą 1977 m. Vilniaus rj., Sužionių seniūnijoje, Rakšonių k. 1987 m. baigė Sužionių vidurinę mokyklą. 1990 m. įstojo į Vilniaus aukštesniąją prekybos mokyklą, kurią baigęs įgijo gamybos organizatoriaus specialybę. Dirbo įvairiose maitinimo įstaigose.

2006 m. baigė Lietuvos veterinarijos akademiją ir įgijo gyvulininkystės technologo specialybę. Po to dirbo įvairiose įmonėse, prekybos centruose, susijusiose su mėsos technologija.

1990 m. gynė LR Seimą (tuometinę Aukščiausiąją Tarybą). Priklauso TS–LKD partijai.

Romo mamos brolis Antanas Suckackas buvo tremtinys.

Romas Leonavičius vedęs. Žmona – Alicija, dukra – Justina. Dabartinė darbovietė – Avižienių vaikų darželis, dirba sargu.

JUSTINAS LEONKAITIS

Justinas Leonkaitis iš Šiurpiškių k., Kidulių vls., Šakių apskr. Žuvo.

JUOZAS LIEPONIS

Juozas Lieponis gimė 1923 m. Švarplių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugsėjo 15 d. legalizavosi. Lapkričio pabaigoje suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

JURGIS LINARTAS

Jurgis Linartas buvo griežtas, reiklus, ūmus, mėgo fotografuoti. Vokiečių okupacijos metais gyveno Kaune ir dirbo notaru, buvo aktyvus rezistencinio pogrindžio dalyvis. Jis – didelis patriotas, aktyvus visuomeninikas, geras katalikas. Ikikarinėje Lietuvoje draugavo su prezidentu A. Smetona ir T. Vaižgantu..

1941 m. prasidėjus karui ir sovietams traukiantis iš Lietuvos, taip pat pirmosiomis Birželio sukilimo dienomis, Jurgis Linartas buvo atsakingas už Šančių, Petrašiūnų ir Panemunės įmonių išsaugojimą. Jo žinioje buvo sunkvežimis, kuriuo patruliuodavo Vytauto, Juozapavičaus prospektais ir kitur.

Antrą kartą rusams okupavus Lietuvą, J. Linartas buvo suimtas, kalintas, nuteistas kalėti 25 m. ir išvežtas į Kazachstano kasyklas, kur po poros metų mirė.

ANTANAS LINCIUS (LINCEVIČIUS)

Antanas Lincius (Lincevičius) iš Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

PRANAS LINCIUS (LINCEVIČIUS)

Pranas Lincius (Lincevičius) iš Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Skyriaus vadas. Žuvo 1946 m. sausio 4 d. Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

JUSTINA LIUTKIENĖ

Gimiau 1978 m. lapkričio 15 d. Vilniuje. 1985–1996 m. mokiausi Vilniaus miesto 50-ojoje vidurinėje mokykloje. Nuo pat paauglystės norėjau savo ateitį sieti su socialiniais mokslais, todėl pasirinkau mediciną – specialybę, kurioje pati tiesiogiai galiu padėti žmonėms, išsaugoti jų sveikatą. 2002 m. baigiau Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir įgijau gydomosios medicinos specialybę. Nuo tada iki dabar esu Vilniaus neurologijos ir neurochirurgijos klinikos gydytoja-rezidentė. Ištekėjusi, vyras – Laimis, auginu sūnų Kęstutį. Nuo 2005 m. esu Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė.

Nuo pat vaikystės man buvo skiepijama meilė Tėvynei. Mano tėvai sovietmečio metais tvirtai laikėsi senųjų lietuviškų tradicijų, kurias rūpestingai diegė ir man. Atsimenu savo tėvų pasakojimą apie jų vestuves, kuomet jiems santuokos sakramentą teko priimti nuošalioje Ignalinos rajono bažnytėlėje užrakintomis durimis, toliau nuo „smalsių akių ir ausų". Apie šį faktą liudija kunigo išduotas raštas, rašytas rašalu senoviniais rašmenimis lotynų kalba, patvirtintas bažnyčios antspaudu. Atsimenu močiutės pasakojimą apie jų namuose nuo stribų slepiamus partizanus. Prasidėjus Atgimimui, į Tėvynę parkeliavo ištremtų giminaičių palaikai, kurie buvo iškilmingai palaidoti jų gimtojo kaimo kapinaitėse. Buvo skaudu, kad neteko jų pažinti, kad negalėjau jų pažinti. Atsimenu Sąjūdžio laikus, kuomet kartu su tėvais eidavome į mitingus. Neišdildomą įspūdį paliko Baltijos kelias, kuomet visi, pajutę vienybės jausmą, plūdome Lietuvos keliais, o atėjus metui, susiėmę už rankų liudijome savo tautiškumą, savo susitelkimą ir Nepriklausomybės troškimą. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, nuolatos paminime didžiąsias jos šventes – Vasario 16-ąją ir Kovo 11-ąją. Su pagarba atsimenu ir didžiuojuosi sausio 13-tąją už Tėvynės laisvę žuvusiais didvyriais, kurie savo kūnais

nepabūgo ginti savo Tėvynę. Atmenu siauromis Vilniaus gatvelėmis važinėjusius tankus, iš kurių skambėjo rusų okupantų skelbiama komendanto valanda. Galiausiai dabar galiu pasakyti, kad myliu savo Lietuvą, savo Tėvynę! Būtent todėl 2005 m. prisiekiau tarnauti Lietuvai ir tapau Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nare.

ANTANAS LIUTVINAS

Antanas Liutvinas iš Jančių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugpjūčio mėn. legalizavosi.

JUOZAS LIUTVINAS

Juozas Liutvinas gimė 1919 m. Jančių k., Lekėčių vls,. Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Rugpjūčio mėn. legalizavosi.

VIKTORAS LIUTVINAS

Viktoras Liutvinas gimė 1921 m. Jančių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Rugpjūčio mėn. legalizavosi. Mirė Kaune.

KURTAS LOEBERTAS

Gimė 1931 03 01 Vokietijoje, Šionvalde. Iki 1947 m. gyveno įvairiose Bartenšteino krašto vietose Rytprūsiuose. Užėjus rusams, nebuvo ko valgyti. Sovietų saugumas atskyrė Kurtą nuo motinos, kadangi jis neturėjo asmens dokumentų. 1947 m. balandį K. Loebertas pabėgo į Lietuvą, nes kelias į Vakarus buvo uždarytas. Bėgančiuosius visur persekiojo rusai.

Kurtą areštavo Skuode 1951 05 03 ir uždarė Klaipėdos kalėjime. Kaltino dėl dalyvavimo ginkluotame pasiprie-

šinime ir pogrindinėje veikloje. 1951 09 17 nuteisė pagal Rusijos Federacijos BK 58-4, 11-2 straipsnius kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. apribojo teises. Kalėjo nuo 1952 04 05 iki 1953 m. vasario Sverdlovsko srities Tavdo lageryje, nuo1953 02 17 iki 1955 01 18 – Vorkutos TEC-2 lagerio 14 skyriuje. Paskui išvežė į Intą, vasario mėnesį pervežė į Abės lagerį, kuriame išbuvo iki 1956 m. sausio mėn. Iš ten pervežė į Javaso lagerį Mordovijoje, o birželio mėnesį pervežė į Možaisko lagerį , kur buvo iki 1956 11 28. Paleistas 1956 11 30, sugrįžo į Vakarų Vokietiją.

Aktyvus vokiečių tautybės kalinių pogrindžio dalyvis Vorkutoje.

ADOMAS LUKAŠEVIČIUS

Gimė 1928 m. spalio 17 d. Prienų rj. Stakliškių seniūnijoje Pramiežių k. vidutinio ūkininko šeimoje. Baigęs Jiezno gimnaziją, 1949 m. įstojo į Vilniaus universiteto Teisės fakultetą. Mokslo metais susipažino su patriotinio mąstymo studentija, kartu svarstė susidariusią politinę padėtį šalyje, okupacinės valdžios vykdomas masines represijas – trėmimus, žudynes, areštus, priverstinę kolektyvizaciją, nuosavybės teisių atėmimą į teisėtai valdomą turtą. Buvo nutarta kovoti prieš okupacinį režimą ir įkurti pogrindinę organizaciją „Vieningoji Darbo Sąjunga“ (VDS). Buvo siekiama kuo daugiau sujungti jaunimo, kad, baigę aukštuosius mokslus, galėtų tarnauti Tėvynei, o ne okupantui. Smerkė vadinamuosius savisaugos būrius – stribus, kurie aklai talkino okupantui. Organizacija palaikė ryšius su partizaniniu judėjimu – konkrečiai su Kęstučio apygarda ir naudojosi jų leidžiama spauda, kurioje demaskavo neteisėtus represinių struktūrų veiksmus. 1952 m. vienas iš grupės narių, KGB agentas, išdavė ir Adomą areštavo. Tais pačiais metais Karinis tribunolas nuteisė kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. tremties su turto konfiskavimu. Bausmę atliko Vorkutoje, dirbo anglių kasyklose. Artimai bendravo su žmonėmis, rašė skundus dėl neteisėto jų laikymo lageryje, nusikaltimo sudėties nebuvimo ir kitų motyvų. Pagal Adomo rašytus skun-

dus dalis žmonių atgavo laisvę. Žmonės buvo laimingi, dėkojo ir pažadėjo niekuomet neužmiršti. Jokio mokesčio neimdavo. Po Stalino asmens kulto pasmerkimo 1956 m. buvo paleistas į laisvę. Grįžęs baigė mokslus ir įgijo teisininko specialybę. Dirbo įvairiose organizacijose, turėjo gerą vardą ir pasitikėjimą. Buvo paskirtas Statybos ministerijos Mechanizacijos tresto Gamybinio technologinio komplektavimo valdybos viršininku. Apie tai sužinoję KGB pareigūnai iškvietė į KGB rūmus ir pareikalavo tapti jų agentu. Adomui atsisakius, pagrasino, kad jis bus atleistas iš darbo. Į jų grasinimus jis nekreipė dėmesio. Tuomet į Centro komitetą buvo iškviestas statybos ministro pavaduotojas A. Skačkauskas ir buvo įpareigotas išmesti A. Lukaševičių iš darbo. Adomas buvo priverstas palikti darbą ir susirasti kitą. Naujoje darbovietėje lankėsi KGB pareigūnas ir reikalavo pašalinti jį iš darbo, bet vadovas buvo gana savarankiškas ir nepasidavė kagėbistų įtakai. Ne kartą vadovas jį perspėdavo, kad būtų atsargus, nes kagėbistai seka. Apie tai liudija kagėbistų sudaryti sekimo planai, samdomi agentai rinkti apie mane kompromituojančią medžiagą. Paskutinį kartą 1985 m. KGB pareigūnas, pravarde Ignotas, apsilankęs jo darbo kabinete, pasiūlė būti agentu, bet, Adomui atsisakius, staigiai išėjo ir daugiau nesirodė. Ir tik 1989 m. birželio 9 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas A. Lukaševičių reabilitavo. Jis įsijungė į Sąjūdžio veiklą ir 1991 m. sausio 8 d. organizavo savo bendradarbių didelę grupę ginti Seimo rūmų nuo maištininkų. Nuvykę keletu autobusų su vėliavomis ir plakatais prie Seimo rūmų, jie pateko į Seimo rūmų kiemelį ir išstūmė maištininkus į gatvę.

Atgavus Nepriklausomybę, Adomas įsijungė į švietėjišką darbą. Bendradarbiauja spaudoje – „Lietuvos Aidas“‘ „Tremtinys“, „Valstiečių laikraštis“, “Varpas”. Parašė per šimtą straipsnių įvairiomis politinėmis ir visuomeninėmis temomis („Valstybės valdymas“, „Piliečių valia“, „Lietuvos ateitis“, „Okupacijos žala-tautos problema“, „Kada Rusija atlygins okupacijos padarytą didžiulią žalą Lietuvai ir jos piliečiams?“, „Garbės ir sąžinės stoka“ ir daugelį kitų).

Dirbo Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos visuomeninės tarybos pirmininku, vėliau – Lietuvos gyventojų genocido

ir rezistencijos tyrimo centre. Organizavo KGB archyvo apsaugą ir perkėlimą iš rūsių į naujai įrengtas patalpas. Sudarė palankias sąlygas žmonėms susipažinti su savo bylomis. Nuo 1996 m. – savivaldybės tarybos ir valdybos narys, Administracinės komisijos pirmininkas. Knygos „Studentų byla“ bendraautorius.

2000 m. buvo organizuotas Antikomunistinis kongresas ir Tribunolo procesas. Adomas – organizacinės komisijos narys ir aktyvus jos dalyvis. Davė parodymus apie komunistų partijos nusikalstamą veiklą sovietinės okupacijos metais.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras suteikė jam Lietuvos laisvės kovų dalyvio statusą.

Adomas – aktyvus pogrindžio dalyvis Vorkutos lageriuose. Vienas iš „Varpo“ leidėjų Vorkutos lageriuose.

Adomas Lukaševičius mirė 2006 12 01.

BALYS LUKAUSKAS

Gimė 1921 m. Panevėžio apskr. Viešintų vls. Inkūnų k.

Balys Lukauskas mokėsi Anykščių progimnazijoje, aktyviai dalyvavo skautų veikloje. Dalyvavo sąskrydžiuose, apmokymuose, gavo skiltininko laipsnį. Po to mokėsi Ukmergės A. Smetonos gimnazijoje. 1938 m. po lenkų ultimatumo su visa septinta klase įstojo į šaulių sąjungą. 1940 06 15 gavo brandos atestatą, 1940 m. rudenį įstojo į Kauno universiteto Technologijos fakulteto Elektrotechnikos skyrių. Čia prisidėjo prie LAF-o atsišaukimų platinimo. Anykščiuose dalyvavo 1941 m. birželio 22-28 d. sukilime. Pirmąją priesaiką kovoti su Lietuvos okupantais davė 1944 m. pavasarį Utenos apskr. Anykščių vls. „Kęstučio“ organizacijos vadui Juozui Karosui, tuometiniam Anykščių progimnazijos matematikos mokytojui. Antrą priesaiką 1945 m. pavasarį davė Vytauto apygardos Liūto rinktinės Algimanto kuopos būrio vadui viršilai Juozui Ališauskui – Beržui, buvo priimtas į būrį ir gavo užduo-

tis. Tuomet gavo rašomąją mašinėlę, kopijavimo priemones, šapirografą, popierių ir tipografinius dažus bei pradėjo spausdinti ir dauginti pogrindinę literatūrą. Tėvų namuose Inkūnuose įsirengė bunkerį-slėptuvę, kur perspausdindavo Vytauto apygardos štabo leidinį „Aukštaičių kova“. Taip pat redagavo ir 3 kartus per mėnesį leido 6-ios Algimanto kuopos leidinį „Partizanų varpas“. Be to, rašomąja mašinėle ir šapirografu spausdino antisovietinio pobūdžio atsišaukimus. Taip pat Balys Lukauskas teikė visokeriopą pagalbą partizanams, būrio vadui Ališauskui perdavė rankinį kulkosvaidį, pistoletą, kelias granatas, šovinius, medikamentus. 1946 m. vasarą, prasidėjus išdavystėms buvo suimti keli Algimanto kuopos partizanai. 1946 m. rugpjūčio 2 d. savo namuose buvo areštuotas ir B. Lukauskas. Po tardymų, 1946 12 21 LSSR MVD karinio tribunolo nuosprendžiu buvo nuteistas kalėti 10 m. lageryje ir 5 m. tremties. Kalėjo Dubrovlage, Mordovija, nuo 1950 m. Dubovkoje, Karagandos sr. Nuo 1955 05 28 buvo tremtyje Karabase, Karagandos sr. 1957 m. grįžo į Lietuvą, čia buvo persekiojamas. Tėviškės namai buvo išardyti ir išvežti į Troškūnus. Balio Lukausko gimtasis Inkūnų kaimas buvo sunaikintas. Prieš karą čia gyveno 15 šeimų, bet netrukus po okupacijos šiame kaime liko gyventi tik viena šeima. Lietuvoje B. Lukausko neregistravo, dėl to 1957 m. išvyko į Kaliningrado sr. Iš ten pavyko tais pačiais metais grįžti į Lietuvą ir apsigyventi Klaipėdoje.

JUOZAPATAS LŪŽA

Juozapatas Lūža Lietuvos Nepriklausomybės metais tarnavo policijoje, o vokiečių okupacijos metu Vilniuje dirbo eismo reguliuotoju. Buvo LLKS ryšininkas, iš Kauno veždavo pogrindinę spaudą, skirtą Vilniaus policijos nuovadai, kurioje jis dirbo. Grįžus sovietams, apsigyveno netoli Plungės, berods, Varkalių kolchoze. Nors ir buvo tardomas, bet, kaip eilinis policininkas-eismo reguliuotojas, kalėjimo ir tremties išvengė.

LIUDAS MACIONIS

Liudas Macionis gimė 1922 m. Kėdainių vls. Būdų k. ūkininko Antano Macionio šeimoje. Baigė pradžios mokyklos 6 skyrius. Kėdainių miškų ūkyje 1944 09, kertant mišką sprogus minai, jam buvo sužalota, paskui Kėdainių ligoninėje iki kelio amputuota dešinė koja. Vaikščiojo su protezu. Paskui gyveno Kaune.

Jo tėvai, brolis ir sesuo 1948 m. buvo ištremti į Irkutsko sritį.Su ištremtaisiais artimaisiais Liudas susirašinėjo, guodė juos, jog tuoj kils karas tarp anglų- amerikiečių ir Sovietų Sąjungos. Lietuva vėl taps laisva. Už tokio turinio laiškus Liudas Macionis pagal 58 -10 str. buvo nuteistas 7 metams lagerio. Kalėjo Siblage. Jo brolis Petras (gim. 1918 m.) nuteistas 10 metų, kalėjo Vorkutlage.

1969 05 25 Liudas Macionis reabilituotas.

ŽIVILĖ ANTANINA MAČIONIENĖ

Gimė 1933 m. lapkričio 21 d. Utenoje, tarnautojų šeimoje. Nuo 1936 m. šeima persikėlė į Kupiškį, kur toliau mokėsi ir 1952 m. baigė Kupiškio vidurinę mokyklą. Ją baigusi įstojo į Vilniaus dailės institutą, Architektūros fakultetą, kurį baigė 1958 m.

Baigusi studijas, 1958 m. buvo paskirta į Miestų statybos projektavimo institutą, miestų planavimo skyrių, ten dirbo iki 1964 m. Nuo 1964 iki 1972 m. dirbo Komunalinio ūkio projektavimo institue „Komprojekte“, nuo 1972 m. iki pensijos – 1988 m. – dirbo Restauravimo institute. Restauravimo darbus dirba iki šiol, 1993 m. įregistravusi individualią įmonę.

Tėvai: motina buvo jaunalietuvė, tėvas Šaulių sąjungos Panevėžio skyriaus valdybos narys.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė, Lietuvos tautinio atgimimo draugijos valdybos narė, KVAD ekspertė.

VYTAUTAS MAČIUIKA

Kaip feniksas
Pakilau iš likimo pelenų,
Iš sudegusių metų,
Iš nebūties
Ištrūkau iš mirties nagų,
Iš tamsos pasaulio, -

rašė 1990 m. žinomas poetas ir skulptorius, politinis kalinys ir rezistentas Vytautas Mačiuika. Gimęs 1930 m. Lietuvos karo aviacijos majoro šeimoje, jis, dar lankydamas Kauno "Aušros" berniukų gimnaziją, pradėjo antinacinę veiklą, leido jaunimui skirtą pogrindinį laikraštėlį "Jaunime, budėk". Nuo 1944 m. priklausė Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai. Rengėsi aktyviam ginkluotam pasipriešinimui prieš sovietus. Tačiau dar nesibaigus karui, 1944 m. rudenį, Raudonosios armijos kontržvalgybos skyriaus "Smerš" buvo areštuotas. 1946 m. nuteistas 10 m. ir išsiųstas į nepilnamečių lagerį. Pabėgęs grįžo į Lietuvą, kovojo partizanų gretose. Sužeistas mūšyje vėl pateko į KGB rūsius, Karinio tribunolo buvo nuteistas 10 m. lagerio. Ir vėl pabėgo – iš Vilniaus skirstomojo lagerio. Trečią kartą areštuotą V. Mačiuiką nuteisė 25 m. griežto režimo lagerio. "Išlikti jam padėjo nepaprasta energija, gyvybingas temperamentas, drąsa ir sumanumas sudėtingiausiomis aplinkybėmis" (Vytautas Girdzijauskas).

Išėjęs iš Magadano lagerių "universiteto", V. Mačiuika baigė Vilniuje Dailės institutą. Per tris kūrybos dešimtmečius sukūrė virš 60, dažniausiai monumentaliosios, memorialinės skulptūros darbų (pažymėti-

ni granito paminklas Dariui ir Girėnui Kauno kapinėse, irgi iš granito iškalta figūrinė kompozicija "Herkus Mantas", padovanota Klaipėdai, antkapinis paminklas kalbininkui Jonui Kazlauskui bei kt.).

Stiprus poreikis reikšti savo idėjas menine kūryba atskleidė literatūrinį V. Mačiuikos talentą. Jis išleido šešias poezijos knygas, politinį romaną "Savi ir svetimi", prieš mirtį buvo užbaigęs naują romaną, kuris jau nepasiekė nei leidėjų, nei skaitytojų.

Nematęs vaikystės, kankinimų ir lagerių anksti subrandintas Vytautas Mačiuika mirė 1999 m. išsekusiu kūnu, bet nepalaužtais sparnais. Jis liudijo laisvę ir pelenais, išbarstytais virš Baltijos jūros.

PETRAS MAČIULIS (MAČIULAITIS)

Petras Mačiulis (Mačiulaitis)–Šiaučius iš Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Kapitono J. Valčio dalinio ketvirto būrio partizanas nuo 1945 m. pradžios.

MODESTAS MACKĖLA

Modestas Mackėla gimė 1921 m. Ukmergės apskr., Taujėnų vls., Šalnos k. vidutinių ūkininkų šeimoje. Nuo 1944 m., nenorėdamas eiti į sovietinę armiją, slapstėsi. 1945 m. birželio mėn. įstojo į „Šarūno" partizanų būrį, vadovaujamą Juozo Survilos. Apginklavo jį šautuvu. Turėjo slapyvardį Mackonis. M. Mackėla du kartus dalyvavo susirėmimuose su sovietine armija. Nuo 1946 m. balandžio mėn. gyveno nelegaliai su pasu Rimavičiaus pavarde.

1948 01 17 suimtas, nuteistas 25 metams ITL. Kalėjo Komijos lageriuose.

JUOZAS MAJAUSKAS

Gimė 1953 10 19 Mužaičių k. Mažeikių rj. Mirė 2007 03. Išsilavinimas – aukštasis. Veterinarijos gydytojas. Dirbo Kelmės rj.

vyr. veterinarijos gydytoju. Tėvas, Lietuvos karininkas, gyvena Australijoje. Senelis buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą. Juozas Majauskas LLKS narys nuo 2004 07 12.

JONAS MAKARAS

Gimė 1900 m. Šiaulių apskr., Padubysio vls., Lėlių k.

Jonas Makaras nuo 1949 m. užmezgė ryšius su Prisikėlimo apygardos „Gulbino“ būrio partizanais. Kartu su jais įrenginėjo bunkerį, po to nešdavo į bunkerį maistą, pirkdavo partizanams reikalingus daiktus. Taip pat, stebėdamas apylinkes, saugojo partizanus. Už šią pogrindžio veiklą Jonas Makaras buvo areštuotas. 1950 07 27 LSSR MVD karinio tribunolo nuosprendžiu buvo nuteistas 25-iems metams lagerio. Kalėjo Viatlage, Kirovo sr. esančiame lageryje. 1955 m. bausmės laikas sumažintas iki 6-ių metų. 1955 03 10 iš lagerio buvo paleistas, grįžo į Lietuvą.

PRANAS MAKARIŪNAS

Gimė 1919 m. lapkričio 15 d. Kabelių k. ūkininkų šeimoje. Baigęs Kabelių pradinę mokyklą, kartu su klasės ir suolo draugu Petru Averka atvyko į Vilnių. Čia mokėsi Vytauto Didžiojo gimnazijoj. Su didžiuliu džiaugsmu 1939 m. spalio 28 d. Adomo Mickevičiaus gatvėj (dab. Gedimino pr.) sutiko į Lietuvai grąžintą Vilnių įžengusią Lietuvos kariuomenę.

1950 m. baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir pradėjo dirbti Respublikiniame onkologiniame dispanseryje onkologu chirurgu. 1957 03 11 jis paskiriamas Respublikinio onkologinio dispanserio vyriausiuoju gydytoju. 1965 10 15 jam suteikiamas nusipelniusio gydytojo vardas. Būdamas vyriausiuoju gydytoju, padėjo daug pastangų ir sumanumo organizuodamas klinikinės onkologijos bazę. Sutelkė darbščius ir gabius chirurgus, sugebančius atlikti

sudėtingas operacijas. Tai prof. P. Norkūnas, prof. E. Katinas, prof. Jackevičius, J. Gagiškis ir kt. Pablogėjus sveikatai, nuo 1973 04 01 dirbo organizacinio–metodinio kabineto vedėju. Buvo onkologų mokslo tyrimo draugijos narys. 1975 04 01 reorganizavus Respublikinį onkologinį dispanserį į Onkologijos mokslo tyrimo instituto kliniką, domėjosi įžymiųjų mūsų tautos ir valstybės asmenybių gyvenimu, Lietuvos istorija. Nuo 1997 04 07 dirbo onkologu priėmimo skyriuje. 1997 04 07 išėjo į pensiją. Nuo 1998 11 12 iki mirties buvo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

P. Makariūnas 1976 m. pirmojo Lietuvos dienraščio „Vilniaus Žinios" steigėjo bei leidėjo ir redaktoriaus Petro Vileišio 50-ties mirties metinių proga pastatė koplystulpį, didingą Vaidilos skulptūrą, kurią padarė tautodailininkas Vytautas Ulevičius.

Pranas Makariūnas susituokė 1950 05 09 su kurso drauge Danute Šimėnaite. Užaugino dvi dukras – Jūratę ir Jolantą. Susilaukė vaikaitės Marijos.

P.Makariūną 2004 01 12 Rasų kapinės priglaudė amžinam poilsiui.

Ištikimas ilgametis jo draugas Petras Averka „Varpo" žurnale paskelbė nekrologą su šiais poeto Aido Marčėno žodžiais: ...„Kada diena prieš vakarą suklups/, į miestą ženk pro tuos pačius vartus/, kurie atsiveria į amžiną svajonę/, gyvent ilgiau nei skirta šioj kelionėj:/tavęs nebus, o miestas vis stovės/ ir bokštai vis salėlydžius lydės,/ Kažkas turbūt žiūrės pro tavo langą / į vakarėjantį ir ramų miesto dangų... "

JONAS MAKAROVAS

Gimė 1926 m. Kretingos apskr., Palangos vls., Būtingės k.

Jonas Makarovas 1946 m. vasario mėn. įstojo Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Narimanto partizanų būrį, turėjo slapyvardį „Mažasis Jonas". Daug kartų buvo patekęs į enkavedistų pasalas, kurių metu būdavo sužeidžiamas. 1947 m. balandžio mėn. 13 d. buvo sunkiai sužeistas ir suimtas.

Gydytas Kretingos ligoninėje, kur buvo saugomas. 1947 m. balan-

džio 30 d. iš ligoninės pabėgo ir netrukus įsijungė į Darbėnų partizanų kuopą. 1948 11 09 J. Makarovas buvo suimtas. Tuo metu jis jau turėjo penkių kulkų randus. Tris kartus buvo sužeistas į ranką, vieną kartą į koją ir buvo peršautas kiaurai per nugarą ir krūtinę. Po tardymų, 1949 02 26 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo buvo nuteistas 25 m. įkalinimui lageryje. Kalėjo Vorkutoje. 1955 10 08 Jonas Makarovas Vorkutlage mirė (žuvo).

VYTAUTAS MAKUTĖNAS

Vytautas Makutėnas gimė 1929 m. Rokiškio apskr. Vabalių k. ūkininko Kazio Makutėno šeimoje. Baigęs keturias klases, pieš tarnybą sovietų armijoje dirbo kolchoze traktorininku, o į armiją buvo pašauktas 1950 m. gegužės mėn. 1952 10 20 d., betarnaujant armijoje Obručio mieste Žitomiro srityje, buvo KGB suimtas, tardomas ir teisiamas už sovietinių vadų ir santvarkos šmeižimą. 1952 12 03 nuteistas pagal 20-54-8 ir 54-2 str. 25 metams ITL su 5 metams teisių suvaržymu ir turto konfiskavimu. 1954 m. V. Makutėnas dirbo Vorkutos šachtose. 1955 03 09 jam bausmė sumažinta iki 10 metų.

Vytautui Makutėnui reabilitavimo pažyma išduota 1991 06 19.

STEPAS MALINAUSKAS

Petrašiūnų popieriaus fabriko direktorius – svarbiausias popieriaus tiekėjas pogrindinei rezistentinei spaudai per tarpininkus Joną Grudzinską, Jurgį Lelejevą ir kitus.

ANTANAS MARDOSA

Antanas Mardosa gimė 1921 m. Alytaus apskr., Simno vls. Simno kolonijoje ūkininko Jono Mardoso šeimoje.

1941 m. birželio–liepos mėnesiais tarnavo pagalbinėje policijoje.Vėliau gyveno ir dirbo savo tėvų 28 ha ūkyje. Vokiečių okupacijos metais A. Mardoso tėvai slėpė nuo vokiečių žydaitę.

1945 m. gegužės mėn. A.Mardosa buvo MVD suimtas ir tardomas

Kalinino miesto „filtravimo–tikrinimo“ lageryje. Papasakojęs, kad slėpė nuo vokiečių merginą žydę ir tą faktą patikrinus, buvo paleistas. Vėl gyveno tėvų ūkyje. Įsteigus kolūkius, gyveno Krokialaukio vls. Žiugždų k. Dirbo kolūkio „Tarybinis artojas“ apskaitininku. 1949 11 05 A. Mardosa vėl buvo suimtas, Simne tardomas, o 1950 06 28 už akių nuteistas pagal Rusijos Federacijos baudž. kod. 58-1a str. 10 metų ITL. Nuo 1950 08 04 kalėjo Omsko mieste Lugovoj lageryje. 1955 12 07 A.Mardosa iš įkalinimo vietos buvo paleistas.

VITAS BRONISLAVAS MARGAITIS

Vitas Bronislavas Margaitis gimė 1936 04 18 Paprūdžių k. Pilviškių vls. Vilkaviškio apskr. (rj.) ūkininkų Vinco ir Onos Margaičių šeimoje. 1947 m. baigęs Višakiškės kaimo pradžios mokyklą, 1954 m. – Pilviškių vidurinę mokyklą, tais pat metais įstojo į Kauno Politechnikos instituto Elektromechanikos fakultetą. Stojimo į komjaunimo organizaciją pavyko išvengti. 1956 m. rudenį buvęs bendraklasis Žemės Ūkio Akademijos studentas Kęstutis Jankauskas supažindino su Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariu, buvusiu Jungtinės Kęstučio apygardos partizanų štabo nariu Petru Paulaičiu, kuris supažindino su LLKS įstatais, politine programa ir priėmė, K. Jankauskui dalyvaujant, Vito priesaiką. Vėliau, pastebėjęs savo kurso draugo Jono Kažukausko patriotines pažiūras, supažindino jį su P. Paulaičiu, ir, Vitui dalyvaujant, jis taip pat įstojo į LLKS. Pagrindinis jų organizacijos uždavinys buvo skleisti patriotines idėjas studentų ir moksleivių tarpe, priešintis okupantų vykdomai lietuvių nutautinimo politikai, plėsti LLKS narių skaičių. Vitas turėjo polinkį į literatūrą ir rašė antisovietinius patriotinius eilėraščius. 1957 m. KGB pastebėjo P. Paulaičio aktyvią antisovietinę veiklą studenti-

jos tarpe ir ištrėmė jį iš Kauno, o vėliau areštavo. Po Vengrijos įvykių metinių minėjimo Kauno Vytauto prospekte buvusiose kapinėse, kai buvo nugriauta lentų aptvara apie Laisvės Kryžių ir įvyko didžiulė demonstracija Vytauto (Lenino) prospekte ir Laisvės Alėjoje, kurioje Vitas dalyvavo kartu su kitais LLKS nariais (A. Kaušakiu, V.Zaikausku ir kt.), praėjus keletui dienų jis buvo areštuotas ir tardomas Vilniaus KGB rūmų rūsyje, kur kartu teko sėdėti su A. Terlecku, V. Petkumi, Petru Plumpa ir kitais disidentais. 1958 04 12 buvo nuteistas 3 metams pataisos darbų ir bausmę atliko Mordovijos lageriuose. Grįžęs sukūrė šeimą. Disidentui ir Mordovijos Lagerių buvusiam kaliniui A. Virbaliui padedant, pavyko apsigyventi Vilniuje, nes Kaune mokslo baigti neleido. Dirbo elektrotechnikos pramonėje inžinieriumi-konstruktoriumi. Mokslą pavyko baigti vakariniame fakultete. Su žmona Valerija užaugino du sūnus. Turėjo sveikatos problemų. Nuo 2001 metų vidurio pensininkas. Sausio 13-osios naktį budėjo prie Aukščiausios Tarybos kartu su savo vaikais. Dalyvavo Krikščionių Demokratų Sąjungos atkuriamajame suvažiavime ir iki šiol yra Krikščionių Demokratų partijos (dabar su Tėvynės Sąjunga) narys.

ADOMAS MARGIS

Adomas Margis gimė 1923 m. Kretingos apskr., Darbėnų vls. Barkelių k. vidutinių ūkininkų šeimoje. Nuo 1942 12 06 iki 1944 m. liepos mėn. buvo generolo P. Plechavičiaus savisaugos batalione.

Sugrįžus sovietams, paimtas į sovietų armiją tarnavo eiliniu statybos batalione prie Narvos. 1947 m. susirgo ir buvo 1,5 mėn. išleistas pasigydyti į namus. Sovietinių aktyvistų Jono Berkumo ir jo sūnaus Juozo įskųstas, 1947 08 23 buvo suimtas NKVD ir nuteistas 25 metams JTL ir 5 metams tremties. Atgavo laisvę 1955 09 17.

Aktyviai dalyvavo 1955 m. 3-iosios šachtos sukilime Vorkutoje, vadovavo propagandos skyriui.

ALGIRDAS MARČIULAITIS

A l g i r d o M a r č i u l a i č i o, buvusio sukilimo dalyvio V o r k u t o s konclageriuose,
A s m e n s k o d a s Nr. 33209090460
Reabilitacijos pažymėjimas Nr. 8-26035/92

P a r e i š k i m a s

Per pirmąjį politinių kalinių sukilimą Vorkutoje bei kituose Sibiro gulaguose 1953 metais ne viską laimėjome. Todėl 1955 metais tie patys aktyviausieji politiniai kaliniai organizavo antrąjį sukilimą.

Iš visų sukilusių Rečlagų aktyviausieji sukilėliai mažomis grupelėmis buvo nuvežti prie Ledinuotojo vandenyno į "Mirties slėnį". esantį tundroje - Junjega. Ten mūsų sukilėlių nuolatinis gyvenimo palydovas buvo sunkus fizinis darbas, badas, šaltis ir mirtis. Su mumis visose akcijose aktyviai dalyvavo Kazimieras Michelevičius, buvęs mirtininkas, kuriam mirties bausmė buvo pakeista 25 metais katorgos, o už pabėgimą Karo Tribunolo teistas dar trims metams lagerio.

K. Michelevičius dažnai mums pasakodavo apie tą legendinį pabėgimą Vilniaus mieste, surištomis rankomis iš keturių kagebistų. Pasakojo ir apie tai, kiek kartų buvo mušamas iki sąmonės netekimo ir 15 parų kankinamas K G B karceryje už pabėgimą.

Algirdas Marčiulaitis

K a u n a s, 1999m. sausio mėn. 15

STASYS MARKAUSKAS

Stasys Markauskas iš Vincentavos k., Lekėčių vls., Šakių apskr.

STEPONAS MARKEVIČIUS

Gimė 1941 12 18. Už pogrindžio literatūros platinimą 1956 m. Kaišiadorių rj. Žaslių apyl. jam suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas. LLKS narys.

JONAS MARTINAITIS

Jonas Martinaits, gimė 1921 m. Šiaulių apskr., Pakruojo vls., Siečių k. ūkininko Kazio Martinaičio šeimoje. 1941 m. buvo sukilimo prieš svietų valdžią dalyvis. Nuo 1948 m. dirbo Troškūnų vls., Girelės mokyklos vedėju. Vedė. Turėjo sūnų.

1950 06 30 kagėbistų buvo suimtas ir pagal RSFSR baudž. kod. 58-1a str. nuteistas 25 m. lagerio. Ši byla įdomi tuo, kad sovietinis advokatas teismo sprendimą užprotestavo kasaciniu skundu dėl to, kad bausmė per žiauri.

J. Martinaitis kalėjo Vorkutoje. Tik 1956 07 16 jam bausmė buvo sumažinta iki 12 metų. Nuo tolesnio kalinimo Mordovijos Dubravlago administracijos rekomendacija iš lagerio 1960 03 25 išleistas, o 1990 12 06 Mordovijos ASSR Aukščiausiojo Teismo reabilituotas.

ZENONAS MARTINAITIS

Zenonas Martinaitis gimė 1931 m. Šakių apskr., Jankų vls. Degučių k. Gyveno Kazlų Rūdoje, mokėsi 5-oje gimnazijos klasėje. 1947 m. rugsėjo mėn. įstojo į antisovietinę organizaciją „Mirties ratas", kuri priklausė Tauro apygardos Žalgirio rinktinei . Z. Martinaičio slapyvardis buvo Kirstukas. Jis turėjo revolverį. 1948 m. gegužės 7 d. kartu su pusbroliu Vytautu Martinaičiu, gimusiu 1930 m.,

buvo areštuoti, o 1948 m.rugpjūčio 25 d. Lietuvos KGB kaltinamojoje išvadoje, sukurptoje byloje kartu su Martynaičiais 11-kai žmonių (jie visi gimnazistai), pateikti kaltinimai. Z. Martinaitis 1948 m. pradžioje buvo padaręs antspaudus „LLA Mirties ratas", „LLA būrio vadas Šaulys". Apkaltintas pagal 58-1, 58-8 ir 58-8 straipsnius. Jam skirta kalėti 10 metų . Jo brolis Vytautas Martinaitis nuteistas 25 metams. Kalėjo Intoje, Minlage p/d 388/15. Zenonas Martinaitis VRM duomenimis kalėjo Magadano srityje.

RAMINTA MASAITIENĖ

Gimė 1970 m. vasario 5 d.

Senelis Povilas Dagilis 1944 m. sovietų valdžios ištremtas į Sibirą už priklausymą Lietuvos šaulių sąjungai. Mirė tremtyje 1945 m. Vyras Mindaugas Masaitis, taip pat kilęs iš tremtinių, jo senelių šeima sovietų valdžios buvo ištremta 1951–1953 m.

1977–1985 m. mokėsi Vilniaus miesto 45-ojoje vid.mokykloje, 1988–1994 m. – Vilniaus universiteto Medicinos fakultete 1994–1995 m. Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje pirminės medicinos gydytojo rezidentūroje, 1995–1997 m. Vilniaus universitete, Medicinos fakultete vidaus ligų antrinė rezidentūra, 1997–2000 m. Vilniaus universitete, Medicinos fakultete, tretinė neurologijos rezidentūra. 1999 m. tobulinosi kursuose Kauno medicinos universitete, tema – „Elektroencefalografija". 2000 07 26 LR SAM patvirtinta specializuota medicinos praktikos licenzija verstis neurologo praktika.

Stažavosi: 1993 m. rugpjūčio mėn. Vokietijoje, Miunchene „Neuperlach" klinikoje, 1994 m. rugpiūčio mėn. Šveicarijoje Bazelio universiteto klinikose.

Profesinė veikla: nuo 2001 05 LOC neurologė, nuo 2001 11 – VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santariškių klinikos, Neurologijos klini-

ka, gydytoja neurologė, nuo 2002 04 – M. Marcinkevičiaus ligoninė, Neurologijos skyrius, gyd. neurologė. Šiuo metu dirba VŠĮ Sapiegos ligoninės neurologiniame skyriuje gydytoja neurologe.

Yra Lietuvos neurologų asociacijos, Lietuvos miego sutrikimų asociacijos, Europos miego sutrikimų asociacijos, Lietuvos gydytojų klnikinių fiziologų draugijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė.

BENEDIKTAS ALGIMANTAS MASAITIS

Gimė 1935 05 31 Daniliškių k., Trakų rj. pasienio policininko šeimoje. Lietuvą okupavus, tėvas su šeima 1940 m. rudenį grįžo į tėviškę Veliuonos vls. Tamošių k.

Kartu su broliu Albinu 1943 m. pradėjo lankyti Gausantiškių pradinę mokyklą. 1946 m. pavasarį ją baigė. Paklaustas mokytojo Zigmo Mačiulio kuo norėtų būti, nedrąsiai ištarė – mokytoju. Mokytojas priminė, kad tai sunkus, bet garbingas darbas. Buvo sunkūs pokario metai. Tėvai 1948 m. rugsėjo 1 dieną juos su broliu nuvežė į Veliuonos gimnaziją, kur jie pradėjo lankyti pirmąją klasę. Nepastebimai prabėgo septyneri mokslo metai, kupini paauglystės ir jaunystės išdaigų, mieli ir nepakartojami metai Veliuonoje. Mintis tapti mokytoju vis stiprėjo. 1955 m. B. Masaitis baigė vidurinę mokyklą ir rytojaus dieną po išleistuvių (1955 06 29) išvežė dokumentus stoti į Vilniaus pedagoginį institutą, fizikos matematikos fakultetą, matematikos specialybę. Studijuojant teko pergyventi 1956 m. spalio mėn. „Vengrijos įvykius“. Studentai reagavo gana aktyviai: Rasų kapinėse Vėlinių dieną paminėjo pakiliai. Vėliau daugeliui studentų teko skaudžiai nukentėti: buvo įkalinti, pašalinti iš studijų, įvairiai šantažuojami. Studijuodamas ketvirtame ir penktame kurse, įsijungė į instituto organizuojamą kraštotyrinę veiklą, dirbo kraštotyros būrelio valdybos nariu. 1960 m. pavasarį tapo

diplomuotu matematikos mokytoju. Nekantriai laukė lentos, kreidos ir mokinių. Atvyko dirbti į Vilniaus rj. Marijampolio vidurinę mokyklą. Mokykla tik išleidusi pirmąją laidą, įsikūrusi gana kukliose patalpose, visi jauni mokytojai – taigi be patirties. Visi tryško didžiuliu entuziazmu, lietuvišku patriotizmu mokant jaunąją kartą Vilnijos krašte. Dirbti buvo sudėtinga, bet reikalinga ir malonu. Vilniaus krašto mokyklos apie 1950-1951 m. buvo visos paverstos lenkiškomis ir rusiškomis, lietuvių kalba visiškai nebuvo dėstoma. Marijampolyje pradėjus dirbti 1951 m. pradinėje mokykloje Viliui Semaškai, ėmė augti lietuviška mokykla. 1957 09 01 atidaroma vidurinė – pirmoji Vilnijoje. Po metų, 1961 iškėlus direktorių Vilių Semašką dirbti į Varėnos rajoną, B. Masaitis paskiriamas vadovauti Marijampolio vidurinei mokyklai. Mokykla dirbo ypatingomis aplinkybėmis: vietinių mokinių maža, dauguma susigrūdę mokyklos mažame bendrabutyje, atvykę iš Baltarusijos „lietuviškų salų“, t.y., iš Gervėčių, Pelesos, Apso kraštų. Atvyko tie, kurie norėjo mokytis lietuviškai, o nepatogumai jų nebaimino. Per tris dešimtmečius atvykusių iš Baltarusijos mokyklą baigė per 200 abiturientų. Mokėsi gerai. Dauguma įsigijo aukštąjį išsilavinimą Lietuvoje. Mokykla tapo mokslo, švietimo ir kultūros židiniu Vilnijoje, gerai žinoma Lietuvoje.

1978 m. B. Masaičiui suteiktas Nusipelniusio Lietuvos mokytojo vardas, tai darnaus ir kūrybingo kolektyvo gero darbo įvertinimas.

1988 m. birželio pradžioje, susikūrus Sąjūdžio iniciatyvinei grupei, bendraminčių buvo kviečiamas dalyvauti ir dalyvavo daugelyje Sąjūdžio susirinkimų.

Lietuvių Tautininkų sąjungai vadovaujant, dalyvavo atkuriant Lietuvių Mokytojų Sąjungą. Ilgametis „Vilnijos” draugijos valdybos narys, kuruojantis Vilnijos krašto švietimo klausimus. 2003 m. pabaigoje su „Vilnijos‘ ‘draugijos pirmininku dr. Kazimieru Garšva atkūrė Vilniaus okupuotame krašte prieškary veikusią Lietuvių švietimo draugiją „Rytas“, yra jos pirmininkas.

Už nuopelnus valstybei 1995 m. apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino V-jo laipsnio ordinu.

2003 07 30 Vilniaus rajono lenkų rinkimų akcijos pageidavimu, buvo atleistas iš Marijampolio vidurinės mokyklos direktoriaus pareigų.

Marijampolio vidurinėje mokykloje išdirbo 46 metus. Yra laimingas, pilnas energijos, nusiteikęs visas jėgas ir toliau skirti Pietryčių Lietuvos lietuviškų mokyklų veiklai.

VYTAS MASIKONIS

1946 m. Tauro apygardos partizanas Plutonas iškeliavo iš Varnabūdės miško į Šilavoto apylinkes. Važiavo dviračiu, o kišenėje turėjo pažymėjimą, kad jis – Liudvinavo progimnazijos III klasės moksleivis Vytautas Blusius. Kairės rankos delnas subintuotas kruvinu tvarsčiu, tačiau po juo jokios žaizdos nebuvo, tik laiškelis, kurį partizanas turėjo perduoti ryšininkei, į sutartą vietą ateisiančiai su vaiku.

Tai buvo ne pirma jam tokio pobūdžio užduotis, bet, deja, paskutinė. Tai prisimena šiandien Vilniuje, Tremtinių namuose gyvenantis Vytas Masikonis, nes tai jis būtent ir buvo tas partizanas Plutonas, arba Liudvinavo gimnazistas Blusius.

Ryšininkę partizanas turėjo sutikti Jiestrakio kaime, pamiškėje ant kelio, vadinamu Grįstakeliu. Jau buvo prie pat miško, kai iš šalia esančios sodybėlės išlėkė ten pasaloje sėdėję rusai, puolė it žvėrys, kirto per galvą ir partrenkė ant žemės. Už juosmens partizanas turėjo užtaisytą pistoletą, kuris nusmuko į kelnių apačią, o darant kratą, savaime iššovė. Rusams tapo aišku, kas pakliuvo į jų rankas. Išrengė nuogai ir pradėjo mušti. Mušė ilgai ir žiauriai.

Rusų kareiviai surišo rankas ir pakabino ant tanketės vamzdžio. Taip pakabintą už rankų ant vamzdžio nuvežė į Šilavotą ir atidavė stribams. Kankinimai prasidėjo iš naujo. Ypač stengėsi vienas šlubas stribas, lietuvis. Partizaną partrenkė kniūbsčią ant grindų, vieną koją prispaudė, kitą užlaužė į viršų ir pradėjo spardyti. Šilavoto apylinkėse

stribų gaujoje „liaudį gynė“ dar vienas Lietuvoje žinomas asmuo – Vytautas Petkevičius.

Karinis tribunolas Vytą Masikonį nuteisė 10 metų. Išdavė vertėjas, su kuriuo kartu vienoje mokykloje mokėsi. Pamatęs iškankintą partizaną, iškart atskleidė teisybę: „Koks Blusius, tu gi Masikonis“. Ir kaip čia neprisiminsi visai nesenų bandymų parūpinti KGB veteranams – „techniniams darbuotojams“ (taigi ir vertėjams) valstybines pensijas. Esą jie nieko bloga nedarė.

Partizano motina ir sesuo, neištvėrusios stribų teroro, pabėgo iš namų, slapstėsi. Po poros metų sugrįžo ir iškeliavo į Sibirą. Tuo pasirūpino Marijampolėje tuo metu siautėjęs rusų kapitonas Plevako.

Po tribunolo nuosprendžio V. Masikonio laukė ilgi kančių keliai – lageriai, vergo darbas Balchašo kasyklose Kazachstane, iš kurių išėjo su silikotuberkulioze plaučiuose. 1955 m. įkalinimo laikas pasibaigė ir partizanui leido išvykti pas motiną į tremtį Irkutsko srityje. Elzbieta Masikonienė, sulaukusi 79 metų, negalėjo nurimti, ilgėjosi Lietuvos ir ryžosi bėgti į tėvynę. Pabėgo. Už motinos pabėgimą sūnų pasodino į areštinę, kodėl nepranešė. O senoji Lietuvoje slapstėsi ir tik susirgusi apsigyveno pas dukterį Petrutę Prienų rajone. Čia ją ir aptiko kagėbistai, gulinčią mirties patale. Numirusios neleido laidoti, sakė, vežkit atgal į Sibirą ir ten laidokit Tik po ilgų patyčių rajkomas leido palaidoti Plutiškių kapinėse. Po E. Masikonienės mirties Lietuvos SSR Vidaus reikalų ministerijos pareigūnas kapitonas Švarcas parašė slaptą dokumentą – E. Masikonienės į tremtį nesiųsti, o jos dukters Marijos Brusokienės iš tremties nepaleisti.

V. Masikonis į Lietuvą sugrįžo 1958 m., apsigyveno Liudvinave, tačiau neilgam. Kartu su Antanu Daugėla slapta perlaidojo Padovinio kapinėse partizanų Algirdo Padolskio ir Jurgio Dumčiaus palaikus, kuriuos stribai buvo užkasę šalia pelkės (apie tai prasitarė vienas prasigėręs stribas). Masikonio sesuo, partizano J. Dumčiaus motina, ant sūnaus kapo pastatė paminklą, užrašė pavardę. Koks kilo triukšmas – kas išdrįso „liaudies priešą“ palaidoti kapinėse? V. Masikonis vėl atsidūrė

KGB Marijampolės skyriuje. 1960 m. vasario mėnesį tas pats Alijošius Švarcas, jau tapęs majoru, nurodė Marijampolės milicijos viršininkui imtis visų priemonių ir Masikonį „iš Lietuvos SSR teritorijos pašalinti“. Tačiau komunistų valdžia jau buvo supuvusi. Leidimą gyventi su savo šeima tėvų žemėje Masikonis nusipirko, įsidarbino Marijampolės gelžbetonio konstrukcijų gamykloje ir tapo mechaninių dirbtuvių vedėju.

Gamykla socialistiniame lenktyniavime užėmė prastą vietą, prarado „pereinamąją raudonąją vėliavą“. Partija sušaukė susirinkimą apsvarstyti atsilikimo priežastis. Štai toks Ratkelis išpyškina, kad dirbame blogai todėl, nes dirbtuvėms vadovauja banditas.

Tačiau ne visi komunistai buvo vagys ir okupantų padlaižiai. Gamyklos direktorius pasikvietė V. Masikonį į savo kabinetą ir nuramino: tu tik tylėk ir niekur nesikišk.

Partizaninės kovos – ne romantika, o baisus ir žiaurus karas, be fronto linijos, be apkasų, kai dažnai sunku atskirti, kas savas, o kas svetimas.

Vytas Masikonis nuėjo visais šito karo keliais iki Nepriklausomybės atkūrimo Kovo 11-osios, nuo mūšio Žuvinto paliose iki Aukščiausiosios Tarybos gynybos.

V. Masikonis apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

POVILAS MATAITIS

Gimė 1933 m. birželio 26 d. Drąsutaičiuose, Joniškio rj. Režisierius, dirigentas, folkloro žinovas, pedagogas. Folklorinio sąjūdžio Lietuvoje iniciatorius ir pradininkas, folkloro teatro žanro kūrėjas, Lietuvos kultūros fondo prezidiumo, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos bičiulių klubo valdybos, Lietuvos muzikų sąjungos, Lietuvos teatro sąjungos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys. 1957 m. baigęs Vilniaus universitetą, 1963 m. Lietuvos konservatoriją (dabartinę Mu-

zikos ir teatro akademiją), dvejų metų stažuotę N. Rimskio-Korsakovo konservatorijoje, kurį laiką dėstė J. Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje, dirbo „Vagos“ leidyklos muzikinės literatūros redakcijos vedėju, 1985–1990 m. dėstė Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, 1990–1993 m. Vilniaus universitete. 1967 m. Vilniaus jaunimo teatre subūrė Lietuvių etnografinį ansamblį. 1974 m. ansambliui suteiktas Lietuvių folkloro teatro statusas ir pradėti rengti reguliarūs pasirodymai Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse. Vadovaudamas Lietuvių folkloro teatrui, parengė dešimtis mokslinėmis studijomis grindžiamų jo paties sukomponuotų, režisuotų ir surepetuotų spektaklių bei programų. Juose akivaizdus etnokultūrinių ir etnopsichologinių simbolių ieškojimo, istorinės atminties išsaugojimo, tautinio bendruomeniškumo idėjų siekis. Tai ypač būdinga spektakliams „Scenos vaizdeliai“, „Lietuvių gaidos“, „Mano kanklės paauksuotos“, „Apgiedokime Prūsijos žūtį“, apeiginiams bylojimams „Ir kelsis vėl iš tavo kraujo Lietuva“ ir kt. Visų šių spektaklių ir programų scenografijos autorė dailininkė Dalia Mataitienė. Ji pirmoji atkūrė autentiškus lietuvių liaudies kostiumus ir viešai pateikė jau 1970 m. Pagal P. Mataičio sukurtas programas buvo pastatyti filmai: „Lietuvių etnografinis – tai mes“ (1973), „Vakar ir visados“ (1984). Lietuvių folkloro teatras apkeliavo visą Lietuvą, ne kartą dalyvavo tradiciniuose kitų šalių meno festivaliuose, gastroliavo Rusijoje, Ukrainoje, Moldavijoje, Baltarusijoje, Azerbaidžiane, Armėnijoje, Gruzijoje, Lenkijoje, Bulgarijoje, Vokietijoje, Danijoje, Švedijoje, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje.

Lietuvos valstybinės premijos laureatas (1988), apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordino I laipsnio medaliu (1998), Kembridžo (D. Britanija) tarptautinio biografijų centro pripažintas iškiliausiu XX a. žmogumi (1999), Joniškio garbės pilietis (2006). Apdovanotas LLKS ordinu “Už Tėvynės laisvę”.

2010 m. Povilui Mataičiui paskirta Lietuvos nacionalinė Kultūros ir meno premija.

VINCAS MATULAITIS

Gimė 1907 m. Marijampolės apskr., Jovaro vls. Pamarkių k. Baigęs mokytojų seminariją, buvo vidurinės mokyklos mokytojas. Nuo 1938 m. priklausė jaunimo organizacijai „Jaunoji Lietuva" .Gyveno Ramygaloje ir dirbo Ramygalos vidurinėje mokykloje.

V. Matulaitis buvo suimtas 1941 06 14 Lietuvos NKVD, nuteistas 1942 06 27 „OC HKBD CCCP" 8 metams JTL . Kalėjo Unžlage. 1948 m. gegužės 8 d. išsiųstas kalėti į spec. lagerį. Pradžioje yra kalėjęs Sverdlovsko lageryje be teismo. Ir tik 1942 m. teisiamas. 1949 m., pasibaigus įkalinimo laikui, buvo išsiųstas į tremtį Novosibirsko srities, Michailovsko rajono Čimakovo gyvenvietę, kur dirbo poliklinikoje laborantu. Tremtyje išbuvo iki 1958 m.

VYTAUTAS MATULAITIS

Gimė 1915 m. Šakių apskr. Žvaigždaičių vls. Pečiškių k. Ūkininkas. Suimtas 1946 04 25 Šakių MVD. Jo tėvų šeima 1949 m. kovo mėn. buvo ištremta į Irkutsko sritį. V. Matulaitis kalėjo Uchtoižemlage, Uchtos mieste (Komijoje), po to buvo tremtyje iki 1958 m. liepos mėn.

RIMANTAS MATULIS

Gimė 1941 02 19 Kaune. Iš mamos pusės yra rašytojos Lazdynų Pelėdos–Marijos Lastauskienės vaikaitis. Per karą su tėvais ir rašytoja Pelėda gyveno Salų miestelyje, Rokiškio rj., kur tėvas – melioratorius Kazys Matulis tuo metu dirbo melioracijos darbus. Po karo grįžo į Kauną. 1959 m. Kaune baigė I vidurinę mokyklą Laisvės alėjoje su pagyrimu, nors 9-toje klasėje mokėsi labai blogai, nes protestavo prieš neteisingą mokymą lietuvių kalbos pamokose apie močiutę rašytoją, kai

buvo skelbiama, jog Lazdynų Pelėda po karo nustojo rašyti dėl sveikatos, nors iš tikrųjų ji nenorėjo rašyti pagal bolševikų užsakymus. Be to, už dalyvavimą ir kitų mokinių pritraukimą į Vėlinių šventimą 1957 m. 10 parų buvo karcerio sąlygomis kalintas Kauno kalėjime.

1960 m. įstojo į Vilniaus universitetą, istorijos specialybę. 1962 m. partijos iniciatyva universitete svarstytas už tautines pažiūras. Kai už politines pažiūras iš universiteto buvo pašalinti jo draugai, iš universiteto išstojo ir įsiliejo į Lietuvos turistinį judėjimą, į kurį pavyko įtraukti daug Estijos ir Latvijos jaunimo. Už Rusijos pavergtų tautų įvairių manifestacijų rengimą 1962 m. vasarą apie 10 parų nuo ryto iki vakaro buvo tardomas Kauno KGB. Paleistas iš tardymo, slapta apsigyveno Kaukaze, Karačajevo-Čerkesijoje, kur dirbo geologinėje ekspedicijoje. Iš Kaukazo buvo paimtas į Sovietinę armiją. Tarnavo Grozne ir Arčedoj netoli nuo Šolochovo gimtinės (tarp Volgos ir Dono). 1965 m. vėl įstojo į Vilniaus universitetą studjuoti anglų kalbos specialybės. Universitete aktyviai dalyvavo žygeivių ir kultūros klubo veikloje. 1969 m. buvo vienas iš organizatorių gelbstint nuo sunaikinimo lakūno Dariaus gimtinės liekanas ir supilant jam pilkapį. Universitetą baigė 1970 m. Įsidarbino Istorijos ir etnografijos muziejuje moksliniu bendradarbiu. Dalyvavo Helsinkio žmogaus teisių gynimo grupės veikloje. Su Birute Burauskaite 1971 m. įkūrė liaudies dainų klubą, šiuo metu yra klubo pirmininko pavaduotojas. 1980 m. po tardymų A.Terlecko ir J.Sasnausko byloje iš Istorijos-etnografijos muziejaus buvo atleistas. Tuomet įsidarbino racionalizacijos inžinierium Lietuvos hidrogeologijos ekspedicijoje. 1990 m. išleido knygas: "Lietuvių tautos kilmė" ir "Istoriniai akmenys". 1990 m. buvo išrinktas Vilniaus m. Tarybos (1990-1995) deputatu ir Lietuvos kultūros fondo direktoriumi. Dirbo užsienio ryšių koordinatoriumi ir etnokultūros skyriuje Lietuvos pedagogų kvalifikacijos institute, anglų kalbos mokytoju Maišiagalos Algirdo vidurinėje mokykloje ir Santariškių ligoninėje, žurnalistu "Lietuvos aide" bei budėtoju Lietuvos valdovų rūmuose. Rašo ir skelbia straipsnius seniausios Lietuvos istorijos ir lietuvių kilmės klausimais.

Lietuvos prezidento apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordino medaliu ir Vengrijos valstybės medaliu už paramą 1956-1957 m. Vengrijos sukilimui.

MATUSEVIČIUS

Matusevičius iš Švediškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Lietuvos kariuomenės leitenantas.

ALGIMANTAS MATUSEVIČIUS

Algimantas Matusevičius–Neptūnas gimė 1924 m. Eičiūnų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. gruodžio mėn. Dalyvavo partizaninės kovos organizavime, Žalgirio rinktinės kūrime. Buvo paskirtas Basanavičiaus kuopos vadu. 1947 m. pradžioje jam buvo suteiktas grandinio laipsnis, o rudenį buvo paskirtas TKNKŠ (tremtinių, kalinių ir nukentėjusių kovotojų šeimų) globos poskyrio viršininku. 1949 m. pradžioje paskirtas rinktinės adjutantu, nuo kovo mėn. – Vytauto rinktinės adjutantas, rudenį kovos su alkoholizmu komiteto pirmininkas. 1950 m. kovo mėn. buvo paskirtas Vytauto rinktinės vadu ir pakeltas į puskarininkius, o vasarą – į viršilas. Žuvo išduotas 1950 m. birželio 22 d. Žiūrių–Gudelių k., Pilviškių vls., Vilkaviškio apskr. Po mirties apdovanotas II laipsnio Laisvės Kovos kryžiumi (su kardais).

VIKTORAS MATUZAS

Viktoras Matuzas iš Švarplių k., Šakių vls. ir apskr.

JONAS MATUZEVIČIUS

Jonas Matuzevičius (1928 – 2002). Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys nuo 1958 m.

„Aš netikiu. Mirties nėra. Ji tik patikrina, kas gyvas,o kas ne...“

(J. Degutytė)

Šie žodžiai – šventa tiesa. Jonuko galingu tenoru dainuotos patriotinės dainos, giedoti Vorkutos, Norilsko kalinių himnai, užrašyti muziko Antano Girėno, išleisti Maironio draugijos, amžinai skambės ateinančių kartų lūpose.

Tai buvo reto dvasingumo žmogusI

Jo gyvenimas nuo pat ankstyvos jaunystės – pasiaukojanti kova už Lietuvos laisvę.

Partizano narsą liudija netgi jo baudžiamoji byla. Nors labai sunkiai čekistų sužeistas ir laikomas Panevėžio, Lukiškių kalėjimų ligoninėse, vėliau kankinamas mirtininkų kameroje, kur nuslinko juodi, vešlūs, garbanoti jaunuolio plaukai, jis nenulenkė galvos priešo žiaurumui, brutaliai savivalei ir nepasidavė panikai.

Ne veltui likimo broliai, kartu su juo lageriuose nešę Kristaus Kančios kryžių, gretino Joną su Prometėjumi, tragiškiausiuose ir skausmingiausiuose draugų išgyvenimų skunduose įžiebusiu ugnį ir tikėjimą susitikti po Vyčio vėliava.

Dvidešimt penkeri metai bolševikinės katorgos! Stačiai nesuvokiama žmogaus protu. Bet jis vis tiek išliko nemariai jaunas. Tarsi pats tai patvirtindamas, grįžęs į tėviškę, tarp draugų traukė solo: „Širdy dar ne ruduo...“, „Oi, lėkit, lėkit, juodbėriai žirgai...“. Jonas stebino originalo kalba dainuodamas italų dainas, kaip antai, „Santa Lucija“, „O sole mio“ ir kitas. Nuo vaikystės patarnaudamas bažnyčioje, buvo mintinai išmokęs Šv. Mišias lotyniškai. Jonas buvo nuoširdumo įsikūnijimas, kupinas jautrumo ir gėrio. Kartą, būdamas partizanų gretose, jis tarytum gailestingoji sesuo ištisas paras nesitraukdamas iki paskutinio atodūsio slaugė savo nelaisvės draugą partizaną Bronių Purlį, o jam užbaigus šios žemės kelionę, organizavo atsisveikinimą prie kapo.

Su žmona, mokytoja Aleksandra, išgyveno dvidešimt dvejus metus muzikiniame sielų sąskambyje.

„Viskas bus gerai, viskas bus gerai“ – kartojo, pats atsidūręs ligo-

ninės palatoje ir išvydęs kitų akyse nesuvaldomas ašaras. Kaip ir visuomet gyvenime, sunkiausius momentus nuskaidrindavo humoru. Didvyriškos prigimties – pasak kaimyno Vaclovo, užėjusio jo aplankyti paskutinę dieną, net paskutinėmis gyvenimo valandomis buvo linksmas. Džiaugėsi rugsėjo gamtos spalvų harmonija, kurią taip mėgo. Išskrido, kaip legendinis paukštis.

„Draugai, kurių mes nustojame, ilsisi ne žemėje, o mūsų širdyse“

IGNAS MAZŪRAITIS

Ignas Mazūraitis gimė 1908 m. Marijampolės vls. Igliškėlių k. pasiturinčio ūkininko Jurgio Mazūraičio šeimoje. Baigė pradžios mokyklą. Priklausė jaunalietuviams ir Šaulių sąjungai. Gyveno ir dirbo tėvų ūkyje.

1940 07 11 už priklausymą jaunalietuviams ir Šaulių sąjungai NKVD suimtas. Kalintas Marijampolės kalėjime Nr. 6. Kratos metu jo namuose rasta jaunalietuvių būrelio dokumentacija, narių sąrašai, asmens bylos, sąskaitos, aktai, prašymai, pažymos ir kt. Taip pat 70 vnt. „buržuazinės literatūros“ – Jaunosios Lietuvos sąjungos knygynas, knyga apie Vytautą Didįjį, „Vokiečių kūryba“, „Lenkų tautos istorija“ ir kt.

1941 03 19 Ignas Mazūraitis čekistų buvo apkaltintas pagal 58-10 ir 58-13 RSFSR baudž. kodekso straipsnius. Prasidėjus karui, Ignas Mazūraitis dingo sovietų kalėjimuose. Byla liko nebaigta.

Ignas Mazūraitis reabilituotas 1990 09 24.

ANTANAS MAŽEIKIS

Gimė 1934 10 20 Kupiškio rj., Skapiškio miestelyje. Tėvas Antanas Mažeikis mirė 1935 m. Mama Emilė Mažeikienė vargingai augino šeimoje šešis mažamečius vaikus. Mirė 1983 m.

1959 m. baigė Skapiškio septynmetę mo-

kyklą ir įstojo į Pandėlio vidurinės mokyklos aštuntąją klasę. Tais pačiais metais įsijungė į pogrindinę veiklą ir tapo Pandėlio vidurinėje mokykloje veikusios pogrindinės jaunimo organizacijos „Vytis“ nariu. Organizacija pagal įstatus buvo tiesiogiai priklausoma ir pavaldi Lietuvos laisvės kovos sąjūdžiui. Organizacijoje buvo 10-12 narių ir jai vadovavo 10 klasės moksleivis Kazimieras Daugelavičius. 1952 m. rudenį organizacija užmezgė ryšius su partizanais. Buvo sukurti organizacijos įstatai ir priesaikos tekstas. Organizacijos nariai skaitė pogrindinę literatūrą ir ją platino Pandėlio vidurinės mokyklos moksleivių tarpe, rašė atsišaukimus, piešė karikatūras ir klijavo Pandėlio miestelyje. Dėl šios organizacijos veiklos negausėjo mokyklos komjaunimo organizacija. Iš komjaunuoliško amžiaus 240 moksleivių komjaunuolių tebuvo tik 22.

1953 m. vasario 26 d. pogrindinės jaunimo organizacijos „Vytis“ nariai buvo areštuoti ir iki teismo kalinti Šiaulių KGB kalėjime. 1953 m. balandžio mėn. kagėbistai pas K. Daugelavičių surado organizacijos programą, įstatus, pistoletą, apie porą šimtų šovinių, parako. Tardymo metu A. Mažeikiui buvo sudaryta baudžiamoji byla ir jis buvo apkaltintas tėvynės išdavimu, antisovietine agitacija ir propaganda prieš tarybų valdžią pagal RSFSR baudžiamojo kodekso 58-1“a“, 19-58-8, 58-10 č.1 ir 58-11 straipsnius. Įvykiai Sovietų Sąjungoje po Stalino mirties nulėmė tai, kad suimtus nepilnamečius, jų tarpe ir Antaną, 1953 06 20 iš kalėjimo paleido į laisvę, tačiau jie visi buvo įtraukti į MGB operatyvinę įskaitą ir turėjo būti čekistų stebimi. Kitiems organizacijos nariams 1953 09 12 Lietuvos TSR pasienio apygardos VRM Karinis tribunolas paskelbė nuosprendį: visus apkaltino tėvynės išdavimu ir antisovietine veikla bei agitacija prieš sovietų valdžią ir dviems organizacijos nariams skyrė po 25, trims po 10 metų laisvės atėmimo bausmes.

Išėjęs į laisvę, persikėlė gyventi į Vilnių pas seserį ir mokėsi Vilniaus darbo jaunimo vidurinėje, kurią baigė 1956 m. Tais pačiais metais įstojo į Lietuvos Veterinarijos akademiją, kurią baigė 1961 metais ir įgijo veterinarijos gydytojo kvalifikaciją. Dirbo veterinarijos gydy-

toju Giedraičiuose (1961–1962), Ukmergėje (1963–1965), Zarasuose (1965–1973), Ukmergės rajono Leonpolio paukštininkystės sovchoze (1973–1991). Po to dirbo privačiu veterinarijos gydytoju Ukmergės r. Dainavos k., kur gyvena iki šiol.

2004 06 30 buvo pripažintas neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviu ir jam suteiktas Lietuvos laisvės kovų dalyvio statusas.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Ukmergės skyriaus narys.

ONA MAŽIONYTĖ

Ona Mažionytė aktyviai dalyvavo antinacinėje rezistencinėje veikloje Kaune. Platino pogrindinę spaudą, o per savo gausius giminaičius Žemaitijoje rinko LLKS rezistencinei veiklai aukas, ginklus ir pati šią veiklą rėmė.

Prieš antrąją sovietų okupaciją, Ona Mažionytė pasitraukė į vakarus. Dabar gyvena Čikagoje.

LEONAS MENDELEVIČIUS

Gimė 1929 m. sausio 15 d. Kelmės r., Paverpianio k. 3–jų kilometrų atstumu nuo Kelmės. Tėvai buvo ūkininkai. Lankė Kelmės pradinę mokyklą, vėliau Kelmės gimnaziją, kurią ruošėsi bagti 1948 m.

Kartu viename suole sėdėjo Vytautas Steponkus (2007 m. mirė). Jis palaikė ryšius su Lietuvos partizanais. Jie kartu paskaitydavo nelegalius laikraštukus. Taip ir bendravo.

1948 m.bandžio 28 d. juos paleido abitūros egzaminams, tačiau į gimnaziją jie negrįžo, nes buvo išduoti ir nuvežti į Šiaulių kalėjimą, kur prasidėjo tardymai ir kankinimai. Pasibaigus, jiems perskaitė

„Maskvos ypatingojo teismo“ atsakymą, kad jie yra nuteisti, kaip kovotojai prieš tarybų valdžią, po 8 metus laisvės atėmimo ir ištrėmimo iš Lietuvos.

Po kelių dienų juos išvežė iš Šiaulių į Vilnių. Iš Vilniaus kalėjimo buvo nuvežti į geležinkelio stotį, suvaryti į gyvulinius vagonus ir išvežti į Komijos autonomijos respubliką, Intos lagerį, apie 200 km nuo Vorkutos. Ten dirbo anglių kasyklose. Intos lageriai buvo ypatingi, priklausė Maskvai. Juos saugojo kareiviai. Maitindavo avižine koše ir 700 gr. juodos duonos. Na, ir sriuba, kuri vadinosi balanda. Taip išdirbo ir išgyveno iki 1956 m. Chruščiovui atėjus į valdžią, jie buvo išleisti iš lagerių, bet išvažiuoti iš karto neleido. Už darbą jau šiek tiek mokėjo. Tais pačiais metais pavyko išvažiuoti į Lietuvą, bet Šiauliuose nei vienas miesto fabrikas į darbą nepriėmė – nepatiko dokumentai.

Paskui netikėtai sutiko buvusią klasiokę Marytę Jakubonaitę, kuri buvo atvažiavusi iš Vilniaus pas tėvus atostogų. Ji gyveno ir dirbo Vilniuje. Po kiek laiko nuvažiavo pas ją į Vilnių ir vedė, tačiau gyventi pas ją neleido, nes tais laikais buvusiems politiniams kaliniams Vilniuje gyventi buvo draudžiama.

Naujoji Vilnia buvo atskiras miestas, tad ten šiaip taip prisiregistravo, o gyveno neoficialiai Vilniuje.

Kadangi N. Vilnioje buvo daug didelių gamyklų, norėjo kur nors įsidarbinti, bet gamyklose, pažiūrėję į dokumentus, pasakydavo, kad mums tokių nereikia.

Sutiko vieną pažįstamą iš Kelmės, kurios tėvus pažinojo. Ji dirbo maisto prekių parduotuvėje. Parekomendavus jį priėmė krovėju vienoje maisto prekių parduotuvėje. Įstojo į Vilniaus kooperacinį technikumą neakivaizdininku ir jį baigė.

Po kelerių metų jam buvo leista prisirašyti Vilniuje pas žmoną ir jis pradėjo dirbti Vilniaus rajkoopsąjungos prekių žinovu, kur dirbo iki išėjimo į pensiją.

ARTŪRAS MERKYS

Gimė 1961 09 30 Vilniuje, 1979 m. baigė Vilniaus S. Neries vidurinę mokyklą.

1979 m. įstojo ir 1984 m. baigė Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą ir įgijo fiziko diplomą.

1984-1990 m. dirbo Mokslų akademijos Fizikos institute, jaunesniuoju moksliniu bendradarbiu, mokslinė veikla – lazerių ir puslaidininkių fizikos srityse.

1988 m. dalyvo prie Mokslų Akademijos įsisteigusio ekologinio ŽEMYNOS klubo veikloje.

1988 m. birželio 3 d. dalyvavo Mokslų Akademijoje vykusiame Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio (LPS) iniciatyvinės grupės steigime – narių rinkimuose. Vėliau su bendradarbiais įsteigė MA Fizikos instituto Sąjūdžio rėmimo grupę, buvo aktyvus jos dalyvis. LPS remiant buvo išrinktas Fizikos instituto profsąjungos pirmininku. Tuo pat metu dalyvavo Sąjūdžio žaliaraiščių veikloje.

1990 m spalio 22-23 d. buvo LPS steigiamojo suvažiavimo delegatas, dalyvavo rengiant suvažiavimo dokumentų projektus demografijos ir ekologijos klausimais.

1989-1990 m. kaip aktyvus sąjūdietis ir žaliaraištis dalyvavo visose pagrindinėse LPS organizuotose akcijose – mitinguose (1988 06 24, 1988 07 09, 1988 08 23 ir kt.), „Gyvybės žiedo“ skirto Ignalinos AE III bloko uždarymui ir „Baltijos kelio“ akcijose.

1990 m. kovą – 1990 m. gegužę – LR Aukščiausioji taryba, Informacijos ir analizės skyriaus specialistas. Pagrindinė veikla – Sąjūdžio savanorių organizavimas svarbių valstybės objektų apsaugai; dalyvavo LKP (CK) spaustuvės Maironio gatvėje užėmime ir Spaudos Rūmų kontrolės perėmimo organizavime. Palaikė ryšius su žaliaraiščiais, šauliais, Vilniaus m. deputatais, kurie prisidėjo saugant svarbius valstybės

objektus. Maždaug tuo metu įstojo į Šaulių sąjungą ir dalyvavo kai kuriuose sąjungos renginiuose.

1990 m. birželį – 1990 m. liepą – Krašto apsaugos departamente gen. direktoriaus patarėjas, vėliau II skyriaus specialistas. Darbas apėmė santykių su visuomeninėmis organizacijomis užmezgimą ir palaikymą bei KAD veiklos organizavimo reikalus. Kaip KAD atstovas buvo deleguotas į R. Ozolo vadovaujamą Valstybinę komisiją rytų Lietuvos problemoms išnagrinėti.

1990 m. rugpjūtį – 1991 m. rugpjūtį – Valstybinės komisijos rytų Lietuvos problemoms išnagrinėti, darbo grupės vadovas. Komisijoje buvo tiriama padėtis tautiškai nevienalyčiuose rytų Lietuvos rajonuose, jų gyventojų poreikiai bei lūkesčiai, rengiamos problemų sprendimo strategijos ir teikiami siūlymai valstybės intitucijoms. Vėliau komisijos darbo grupė peraugo į Tautinių mažumų departamentą.

Sausio įvykių dalyvis.

Sausio 8 d. asmeniškai dalyvavo LR AT paradinių durų apsaugoje – gaudė įsiveržusius „jedinstvininkus“, buvo išmaudytas gynybai naudojamoje vandens srovėje.

Nuo sausio 8 d. kartu su Šalčininkų užkardos vyrais, vadovaujamais G. Danieliaus, dalyvavo LR Ministrų Tarybos apsaugoje, o sausio 13 d. naktį tiesiogiai vadovavo visai LR MT pastato apsaugai.

Kovo 10 d. Vilniuje, Valakampiuose, prie savo namų buvo areštuotas TSRS OMON‘o ir uždarytas į TSRS karinės komendantūros kalėjimą. Naktį išlaužė grotas ir, perplaukęs patvinusią Vilnelę, pabėgo į laisvę.

1991 m. rugsėjį – 1993 m. balandį – Vilniaus rajono valdyboje Vyriausybės įgaliotinis.

Po rugpjūčio mėn. pučo, LR AT paleidus Vilniaus ir Šalčininkų tarybas, valdžios funkcijoms vykdyti buvo paskirti LR Vyriausybės įgaliotiniai – A. Eigirdas į Šalčininkų rj., o A. Merkys į Vilniaus rj. Vykdant šias pareigas buvo:

- reformuotas rajono švietimo tinklas ir įsteigta visa eilė mokyklų valstybine kalba;

- reformuota žemės ūkio struktūra – panaikinti kolchozai ir pereita prie privačių žemės ūkio įmonių;
- pradėta reali žemės reforma (žemės grąžinimas);
- įvykdyta rajone esančios valstybinės nuosavybės privatizacija;
- suprojektuota ir išdalinta per 3000 sklypų individualiai statybai (Avižieniai, Tarandė, Riešė, Pagiriai, Bajorai ir t.t).

1993 m. rugpjūtį – 1997 m., privatus verslas: medienos apdirbimas, didmeninė ir mažmeninė prekyba naftos produktais, visuomeninis maitinimas;

1997–1998 m. kovas, Lietuvos radijas ir televizija, Lietuvos radijo direktoriaus patarėjas, vėliau 1-osios programos direktorius. Dalyvavo rengiant Lietuvos Radijo programų reformavimą ir naujų radijo laidų tinklelio sudarymą.

1998 m. gegužę – 2002 m. balandį – Mokslo ir studijų departamente prie Švietimo ir mokslo ministerijos – vyr.specialistas, vėliau direktoriaus pavaduotojas, skyriaus vedėjas.

2002 m. birželį – 2002 m. liepą – generolo J. Žemaičio karo akademijos ekspertų grupės inspektorius.

2002 m. liepą – 2008 m. rugsėjį – Ryšių ir informacinių sistemų tarnybos prie KAM vyresnysis specialistas, vėliau poskyrio vedėjas. Kompetencija – Krašto apsaugos sistemos informacinių technologijų projektų bei investicijų planavimas ir plėtra.

Nuo 2009 m. iki dabar privatus verslas moderniosios akvakultūros srityje (UAB „Giedrupė“).

Vedęs. Su žmona Loreta išaugino tris vaikus.

KAZIMIERAS MICHELEVIČIUS

Kazimieras Michelevičius gimė 1915 m. 1948 m. rugsėjo 24 d. buvo suimtas ir nuteistas pagal 58 str. 25 metams. Įkalintas Vorkutoje nuo 1948 m. lapkričio 26 d. iki 1956 m. liepos mėn. 16 d. Organizavo ir dalyvavo 1953 ir 1955 m. kalinių sukilimuose. Kaip sukilimo dalyvis buvo mėtomas po įvairius kalėjimus, Jun Jaga ir kitus lagerius.

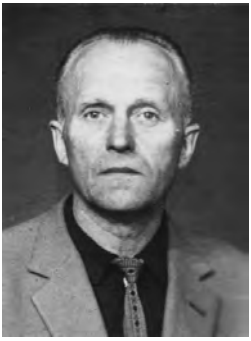

Po Stalino mirties peržiūrėjus bylą, 1956 m. liepos mėn. buvo išleistas laisvėn, apsigyveno Kaune. Iš lagerio parsivežė pogrindinę spaudą – „Varpą“, „Protėvių takais“ ir sukilimo memorandumą, kurie yra perduoti į Genocido centrą saugojimui. Taip pat yra likę politkalinių laiškai-atsišaukimai, adresuoti Kazimierui Michelevičiui. Du laiškai rašyti be parašo, bet iš turinio matoma, kad autoriai – kunigai. Vienas šių laiškų rašytas 1955 m. Kalėdoms. Kitas laiškas rašytas 1955 m. balandžio 14 d. „Su Šv. Velykomis! Didž. Gerbiamas Kazimierai,...“, kuriame sveikina su Šv. Velykomis Kazimierą ir Antaną”. Toliau rašoma apie Jaltos konferencijos sutarties pasirašymą okupuoti Lietuvą 10-čiai metų ir t. t. Pasirašytas „E. Šventupio“. Vienaame – eilėmis rašytas atsišaukimas, o pabaigoje „Dėmesio – gaisras plečiasi“. Čia kalbama apie pakilią sukilimo bangą, kitus įvykius. „Šešėlio“ laiškas-atsišaukimas, kviečiantis kovoti už teises lageryje. Iš viso tokių laiškų-atsišaukimų parašyta septyni.

Visą gyvenimą kovojęs už Lietuvos Nepriklausomybę, ilgus metus kalėjęs, o ypač gyvenimo pabaigoje šiai veiklai nuo 1987 m. atsidavęs K. Michelevičius buvo atitinkamai įvertintas. 1993 m. jis buvo apdovanotas šaulių Žvaigždės ordinu, 1999 m. – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu. 1999 m. gruodžio mėn. 23 d. Michelevičius mirė.

„Įvertinant jo, kovotojo, gyvenimą, prašau po mirties suteikti Kazimierui Michelevičiui Laisvės kovų dalyvio vardą “– *K. Michelevičienė.*

KAZYS MICKUS

Kazys Mickus gimė 1916 m. Mažeikių apskr., Ylakių vls. Ylakaičių k. Čia ir gyveno, ūkininkavo. Priklausė Šaulių organizacijai nuo 1941 06 24. Buvo sukilėlių būryje prieš sovietų valdžią ir kariuomenę.

PRANAS MIKALAUSKAS

Pranas Mikalauskas. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 2 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

JUOZAS MIKELEVIČIUS

Juozas Mikelevičius gimė 1923 m. Marijampolės apskr., Keturvalakio vls., Balsupio k. ūkininko Jono Mikelevičiaus šeimoje. Karo pabaigoje daugiau kaip metus slapstėsi nuo paėmimo į sovietų kariuomenę, o 1946 m. balandžio mėn. įstojo į Lietuvos pasyviųjų partizanų grupę, priklausančią „Ąžuolo“ partizanų kuopai. Jo sesuo partizanų ryšininkė Aldona Mikelevičiūtė jau buvo KGB areštuota. 1946 m. rugpjūčio mėn. jis buvo suimtas už partizanų rėmimą. Kartu buvo nuteisti ir jo draugai – Stasys Mikelevičius ir Danielius Geležinis. Visiems pagal RSFSR Baudž. Kodekso 58-10 a ir 58-11 str. buvo skirta po 10 m. lagerio ir 5 m. tremties.

J. Mikelevičius kalėjo Steplage iki 1955 m. spalio 20 d., o tremtyje Karagandos srityje laikytas iki 1958 m. vasario 4 d.

Reabilituotas 1991 m. liepos 3 d.

JUOZAS MIKELIONIS

Juozas Mikelionis gimė 1930 10 10. Pasipriešinime okupantams dalyvavo nuo 1944 m. Areštuotas 1950 m. Buvo kalinamas Vorkutoje – 1, 4, 6, 7, 11 šachtose, ypatingajame spec. režimo 62-ame ir Taišeto konclageriuose.

Tai ilgametis geologijos darbuotojas, pradėjęs darbininku, o vėliau tapęs techniniu darbuotoju.

Dalyvavo politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje, politkalinių partijoje. Buvo aktyvus Parlamento gynėjas.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys nuo pat jos atkūrimo la-

geryje. Reiškėsi pogrindžio spaudoje – spausdino laikraščius „Varpą“ ir „Protėvių keliu“. Aktyviai ruošė 1955 m. Vorkutos sukilimą ir dalyvavo jame. Už pogrindį ir streiką persekiotas, kankintas karceriuose ir spec. režimo lageriuose.

Nuo 1996 m. buvo aktyvus atkurtos LLKS narys.

Mirė 1996 09 08.

Amžina šlovė laisvės kovotojui, atnešusiam Lietuvai laisvę!

JUOZAS MIKUŠAUSKAS

Juozas Mikušauskas gimė 1927 m. Marijampolės apskr. Šilavoto vls. Pašlamontos k. ūkininko Motiejaus Mikušausko šeimoje.

J. Mikušauskas 1945 m. gegužės mėn. įstojo į „Almo“ vadovaujamą Lietuvos partizanų būrį, gavo slapyvardį Šarvas. 1945 07 20 sovietinio saugumo buvo suimtas, tardomas ir nuteistas 15 metų ITL. 1956 04 24 J. Mikušauskui bausmė sumažinta iki 10 metų.

1956 06 09 paleistas iš Irkutsko sr. Bratsko rj. esančio lagerio.

JONAS MYKOLAITIS

Jonas Mykolaitis gimė 1915 m. Daučiškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 6 d. Rugpjūčio 15 d. legalizavosi. 1946 m. sausio 30 d. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

ALFREDAS MILAŠIUS

Gimė 1950 m. kovo 28 d. Vilniuje. Tai buvo pokario miestas, gatvėse kai kur dar matėsi griuvėsiai, tamsa, svetimas, „vaduotojai“ užimdavo laisvus butus, lietuvių kalba mažai kur buvo girdima, o lietuvius vadindavo „labusais“ nuo žodžio labas. Toks draugiškos tautos požiūris, primenantis kas yra kas. Taip – lietu-

viai buvo žeminami. Juokingiausia, kad taip elgdamiesi nesuprato, kad lietuvių kalboje yra žodžiai labasis – gerasis ir nelabasis ir tas žodis ne toks jau „blogas“. Šeimoje buvo vienintelis vaikas.

Tėvas – Povilas Milašius kilęs iš Salako, „smetoninis“ siuvėjas, mokėsi Kaune, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Po karo gyveno Vilniuje, dirbdamas susipažino su dauguma to meto universiteto dėstytojų, kartu jautė tą slogią, liūdną tų dienų nuotaiką, sunkiai pergyvendavo dėl vakarais iš bendrabučių išvežamų studentų likimo.

Mama – Veronika Milašienė kilusi iš Kaišiadorių rj., baigusi felčerių mokyklą, visą gyvenimą dirbo poliklinikoje.

Mokėsi Vilniaus m. S. Nėries vidurinėje mokykloje, dainavo „Ąžuoliuko” chore, lankė tautinių šokių būrelį, o vėliau šoko ir pramoginius. Jaunimas tuomet buvo nusiteikęs patriotiškai, jautėsi nepasitenkinimas esama valdžia, kūrėsi įvairios muzikinės grupės, atliekančios patriotines dainas, moksleivių tarpe buvo ir radikalių protesto akcijų. 1968 m. įstojo į Vilniaus universitetą, studijavo mediciną, baigė chirurgijos internatūrą. Po baigimo dvejus metus tarnavo sovietų kariuomenėje, dirbo gydytoju. Ten teko išklausyti „užuojautą“ rusų karininkų, kad Lietuva amžiams liks TSRS sudėtyje, o mums belieka tik susitaikyti. Skaudūs žodžiai.

Grįžęs penkerius metus dirbo neurochirurgu, o nuo 1983 m. – neurologu.

1975 m. sukūrė šeimą, vedė gydytoją Vidmantę Žukauskaitę ir sulaukė dviejų dukterų Astos (g. 1976 m.) ir Rūtos (g. 1980 m.).

Studijų ir darbo metais jam ir jo šeimai Lietuvos likimas buvo svarbi jų gyvenimo dalis. Meilė gimtajam kraštui, lietuvių kalbai įskiepyta vaikams. Aktyviai su šeima dalyvavo visose Sąjūdžio akcijose, ir tautos iškovota nepriklausomybė – tai nesvarstytina gyvenimo vertybė, atverianti kelia į laisvės ir pilnavertiškumo pojūtį.

Šiuo metu gyvena Vilniuje. Nuo 1983 m. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

ANTANAS MILDAŽIS

(gimė 1905 08 25 Bellthill, Škotijoje – mirė 1992 04 12 Kaune)

Gyvenimas – kūryba, ir jei gyvendamas žmogus nieko nesukuria, išnyksta iš visatos amžinai

A.M. įrašas būsimos žmonos Stasės Kairytės „Poezijos“ albumėlyje, 1928 07 06)

Lietuvis. Gimė Škotijoje, užsidirbti išvažiavusių, laisvų valstiečių šeimoje. Pradžios mokyklą lankė Grigaliūnuose. 1919 m. šeima iš Pavabalkšnio k. Marijampolės apskr., persikėlė į Stūriškių k. 4 klases baigęs Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, 1924 m. įstojo į Kauno Aukštesniąją technikos mokyklą (ATM), studijavo elektrotechnikos skyriuje, papildomai domėjosi radiotechnika. Atlikdamas praktiką Kauno radijo stotyje, netrukus joje buvo įdarbintas. Buvo vienas iš Radijo mėgėjų būrelio steigėjų. Jam ir vadovavo. Jo pastangomis šis būrelis buvo reorganizuotas į kurį laiką jo vadovaujamą Radijo mėgėjų sąjungą (RMS). Tuo pat metu įkūrė ir leido radijo žurnalą „Radijo mėgėjas“, kurį netrukus perorganizavo į leidinį „2000 metrų“, atstovavusį jau Radijo mėgėjų sąjungai. Buvo šio, kaip ir ankstesniojo, žurnalo vyr. redaktorius. Dėl didelio užimtumo keli mėnesiai prieš baigimą 1928 03 24, išstojo iš ATM. 1928 06 30-07 01 suorganizavo Lietuvos radijo mėgėjų sąjungos atstovų suvažiavimą. Šią sąjungą sujungus su Karių radijo mėgėjų sąjunga, nuo 1928 10 11 d. išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę Kaune, po mėnesio buvo paskirtas į Ryšių bataliono Radijo kuopą. Karinę tarnybą baigė 1930 06 29. Tais pačiais metais pakviestas dirbti į Kooperacijos sąjungą „Spaudos fondas“, kur netrukus buvo paskirtas Mokslo priemonių ir optikos skyriaus vedėju, kurį laiką dirbo ir Radijo prekių

parduotuvės vedėju. 1934 m. pasiųstas tobulintis į Jeną. Ten baigė Aerotopografijos kursus. Taip pat Jenoje esančiose Karlo Ceiso (Carl Zeiss) gamyklose baigė visus ten įkurtus kursus.

1935 m., norėdamas steigti savo „Mokslo priemonių ir optikos“ gamybinę įmonę „Orbitą“, jis iš dalies pasitraukė iš „Spaudos fondo“, nors dalyvaudavo posėdžiuose ir iki karo tvarkė šios organizacijos parduotuvės reikalus. 1935 04 23 buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp „Spaudos fondo“ ir A. Mildažio.

Žemę savo dirbtuvių statybai Pakaunėje, Aukštosios Panemunės vls. Pakalniškių apyl. Laumėnų k. (šiuo metu Kauno marių dugne), pirko jau 1934 m. Pastačius pastatus, iš karto vyko gamyba, nors įmonė „Orbita“ įregistruota 1935 04 26. Tai buvo akcinė bendrovė. Joje buvo šie skyriai: tiksliosios mechanikos, medicinos įrangos, sporto ir mokslo priemonių, laboratorinių priemonių ir kt. Užsakymus gaudavo iš ligoninių, aukštųjų ir kitų mokymo įstaigų. Artinantis karui, dalis įmonės buvo iškelta į Kauną, o 1940 m. likviduota, įrengimus perduodant Vytauto Didžiojo universiteto Fizikos katedros laboratorijai, kurioje vyr. laborantu pradėjo dirbti ir A. Mildažis.

Lietuvą užėmus okupantams, kūrėsi judėjimas prieš okupantus – Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga. Į šį judėjimą įsijungė du Antano broliai – Jonas ir Petras, jo sesuo Izabelė. Įsitraukė ir Antanas. Nuo 1943 m. pradėta leisti ir platinti pogrindinę spaudą. Kai vokiečiai likvidavo spaustuvę Tvirtovės alėjoje ir nebuvo gerų sąlygų Ąžuolyne, brolio Jono prikalbintas, Antanas spaustuvę įrengė savo namų rūsyje Laumėnuose. Tai buvo trečioji Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos spaustuvės vieta. Jam teko prižiūrėti spausdinimo techniką, pakaitomis su broliais spausdinti. Spausdinime dalyvavo ir Vytautas Pyragis. Už spaudos organizavimą buvo atsakingas brolis Jonas. Brolis Petras pristatydavo popierių ir surinktą šriftą iš Petrašiūnų viršaičio V. Baltuškos. Pas jį buvo ir vienas iš spaudos platinimo punktų. Spaudą daugiasia į platinimo punktus pristatydavo Petras Mildažis. Kartais padėdavo ir Antano Mildažio žmona Stasė Kairytė-Mildažienė. Spaustuvę vokiečiai išaiškino 1944 m. balan-

džio pabaigoje, didelės akcijos metu, kai buvo suimta daug LLKS narių. A. Mildažis suspėjo pabėgti, bet brolis Jonas buvo suimtas. 1945 m., sovietinis saugumas suėmė Antaną, vėliau ir Petrą Mildažius. Antanas buvo tardomas Kauno ir Vilniaus saugume bei kalėjime. Tačiau žmonai Stasei pavyko rasti užtarėjus – operos solistę A. Staškevičiūtę, kuri savo bute buvo priglaudusi Stasę Mildažienę su jos abiem vaikais, taip pat užtarti nepabijojusį universiteto profesorių Mošinskį. Antaną Mildažį gelbėti padėjo ir daugiau profesūros, nes gerai jį pažinojo iš ankstesnės jo veiklos. Po vienerių metų ir septynių mėnesių tylėjimo, nesudarius bylos, Antanas buvo paleistas iš kalėjimo.

Pasklidus kalboms, kad bus vežami į Sibirą, Stasė Mildažienė įsidarbino A.Panemunės vls. – padėjo steigti kooperatyvą. Prasidėjus kolektyvizacijai, ji išsirūpino, kad jos sodybos žemė Laumėnuose būtų priskirta Kauno vidurinei dailės mokyklai, kaip kūrybinės praktikos bazė. Tai leido ūkį išsaugoti iki Kauno hidroelektrinės paleidimo, Kauno marių užtvenkimo.

Iš kalėjimo paleistas Antanas Mildažis, trejus metus negavęs tinkamo darbo, prabuvo Laumėnuose. Tik Kauno Veterinarijos akademijoje įkūrus Fizikos katedrą, 1947 m. Antanas buvo pakviestas įkurti Fizikos laboratoriją ir ten dirbo vyr. laborantu. Ten jis atsigabeno iš savo įmonės „Orbita“ likusių staklių, darbo įrankių, įvairios aparatūros. Jam tekdavo ne tik vesti laboratorinius darbus, kartais užsiėmimus, bet ir dalyvauti mokslo priemonių kūrime. Ten išdirbo iki pensijos – 1968 m.

1959 m. Nemuno vandenims užtvindžius Laumėnus, Antanas Mildažis su šeima persikėlė gyventi į Kauną. Savo naują namą teko vėl įrengti pačiam. Išėjęs į pensiją, čia pragyveno iki mirties – 1992 m. balandžio mėn. 14 d. Namą supančiame sode dar ir šiandien auga iš Laumėnų perkeltos obelys.

(Smulkiau žiūr. „Antanas Mildažis ir artimiausieji jo bendražygiai“, 2005, leid. „Naujosios lankos“,sud. M.Mildažytė-Kulikauskienė)

JONAS MILDAŽIS

(gimė 1920 11 Marijampolėje. Šiuo metu gyvena JAV)

Pradžios mokyklą baigė Meškučiuose (Marijampolės apskr.), mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje Marijampolėje. Mirus tėvui, teko mesti mokslą ir dirbti ūkyje. Tačiau po metų motina nutarė, kad reikia mokytis ir, davusi 5 lt., pasiuntė pas brolį Antaną mokytis amato. Norėdamas sutaupyti, į Kauną ėjo pėsčias. Iš pradžių mokėsi dirbti Antano Juškos ir Antano Mildažio metalo dirbtuvėse Šančiuose, vėliau brolio Antano įmonėje „Orbita“ Laumėnuose. Kartu mokėsi suaugusių vakarinėje gimnazijoje. Brolio patartas ruošėsi važiuoti tobulintis į Jeną, Karlo Ceiso (Carl Zeiss) įmonėse, nes buvo planuota, kad „Orbita“ taps Ceiso filialu. Tačiau prieš važiuodamas turėjo atlikti karinę tarnybą ir išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Užėjus rusams, dar turėjo pabūti kariuomenėje, o užėjus vokiečiams, dėl fiktyvios ligos 1942 m. iš kariuomenės paleistas. Tuo metu įsitraukė į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos veiklą. Pirmas areštas – 1943 m., antrasis – kartu su daugeliu LLKS veikėjų, likviduojant pogrindinę spaustuvę brolio Antano namuose Laumėnuose. Tardant buvo kankinamas Kauno kalėjime, vėliau Ragainės, Isruties, Karaliaučiaus, Alenšteino, Landsbergo prie Vartos, Berlyno, Bayreutho kalėjimuose. Buvo nuteistas myriop. 1945 04 14 juos išlaisvino amerikiečiai. Po išlaisvinimo kurį laiką gyveno Vokietijoje, dvejus metus studijavo Erlangeno universitete. Išvažiavęs į Ameriką, studijoms lėšų neturėjo. Įkūrė savo statybos firmą, tapo rangovu. Statė ar rekonstravo pašto įstaigas ir kitus pastatus. Užsakymų neimdavo didesnių, kaip pusės milijono dolerių vertės. Turi sūnų ir dukrą. Šiuo metu gyvena Amerikoje.

Smulkiau apie LLKS veiklą ir bendražygius:
(Iš knygos „Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga. 1940-2000“. Kaunas , 2001., ir „Laisvės besiekiant“. Čikaga, 1983.)

Supratęs, kad vokiečiai taip pat agresyvūs okupantai, išstojo iš kariuomenės ir apsigyveno Kaune pas seserį Izabelę Mildažytę-Tvarijonavičienę. Ten gyveno studentai Bronius Budginas su pusbroliu Jomantu, Zigmas Zubrys. Jie jau priklausė LLKS. Taip pat ten gyveno Grušys, tuo metu dirbęs Lietuvos saugumo policijos valdininku, vadovavęs ypatingam skyriui. Be Grušio šeimos, gyveno dar du saugumo policijos tarnautojai – Narkevičius ir Šalkauskas. Jie visi taip pat priklausė LLKS. Į šį pogrindinį darbą įsijungė ir jis. Buvo įsijungusios sesers Izabelės dukra Dalia Tvarijonavičiūtė ir Danguolė Grušytė. Ginklus laikė Grušio bute. Ten buvo ir telefonas. Grušys turėjo ir motociklą.. Budginas buvo įrengęs mažą slėptuvę, bet netrukus didesnę iškasė po Tvarijonavičių butu, padedant Antanui Tvarijonavičiui. Buvo platinama spauda. J.Mildažis pasakoja, kaip 1943 m., gestapui likvidavus LLKS pagrindinę spaustuvę Tvirtovės alėjoje Kaune, konfiskavus spausdinimo mašiną, jis rūpinosi kitos gavimu. Ji buvo „parūpinta“ iš Spaudos tresto sandėlio Kaune, Šiaulių gatvėje, kur buvo laikomos senos ar atsarginės.

Vokiečiams gaudant jaunus vyrus darbams Vokietijoje, LLKS nariai sunaikino Adresų biure visus gyventojų duomenis.

1943 m. rudenį įrengus spaustuvę Stasės ir Antano Mildažių namuose žemėje po veranda, Jonas buvo atleistas nuo kitų operacijų ir nuo to laiko jis vadovavo visiems LLKS spausdinimo darbams, padedamas brolių Antano ir Petro bei Vytauto ir Jono Paragių. Čia buvo erdviau, švietė elektra. Pakilo pogrindinio laikraštėlio „Laisvės kovotojas“ tiražas iki 5000 egzempliorių. Spauda tapo kokybiškesnė. Prie spausdinimo mašinos keisdavosi kas valandą. Be čia dirbusių jau suminėtų abiejų Paragių ir trijų Mildažių, spaustuvės vietą žinojo dar laikraščio ruošėjai Jurgis Valiulis ir Bronius Budginas. Popierių gaudavo iš Atkočiūno spaustuvės Kaune. Iš ten, kartais per specialius punktus, gabeno į brolio Petro namus Pažaislio k., kuris jau vežė į Laumėnus. Esant spaustuvei Laumėnuose, Jonas organizavo visus pogrindinės spaudos reikalus, taip pat ir laikraštėlių pristatymo į paskirstymo punktus organizavimą.

Ši spaustuvė buvo gestapo aptikta ir likviduota per pulkininko

K. Ambraziejaus areštą, kada gestapas 1944 m. balandžio 30 – gegužės 1 dienomis vykdė savo stambiausią akciją prieš lietuvius laisvės kovotojus. Tuo metu broliams Antanui ir Petrui bei Vytautui ir Jonui Paragiams pavyko pabėgti. Apie Jono Mildažio išgyvenimus arešto metu ir tolesnį gyvenimą galima rasti gyvenimo aprašymo pradžioje paminėtose knygose, o nedidelę dalį ir knygelėje „Antanas Mildažis ir artimiausi jo bendražygiai“, 2005, „Naujasis lankas“.

PETRAS MILDAŽIS

Gimė 1914 m. Meškučių k., baigė 4 klasių mokyklą ir 1930 m. Kaune 3 mėnesių vairuotojų kursus. Kaune gyveno pas brolį Antaną. Pragyvenimui užsidirbdavo statybose, kurias vykdė sesers Izabelės vyras Tvarijonavičius. 1931 m. įsidarbino mokiniu brolio Antano ir jo bičiulio Mykolo Juškos įkurtos akcinės bendrovės Metalo dirbtuvėse. Tuo pačiu metu vakarais 5 dienas per savaitę po tris valandas kasdien vakarinėje mokykloje mokėsi trejų metų kursuose darbininkams. Mokslas sekėsi, tobulėjo darbas metalo dirbtuvėse, kilo ir atlyginimas. 1934 m. gavo darbininkų kursų baigimo pažymėjimą. Tais metais brolis Antanas, norėdamas steigti savo metalo apdirbimo dirbtuves, nusipirko prie Kauno esančiame Laumėnų k. žemės. Labai greit ten įsikūrė Tiksliosios mechanikos ir sporto priemonių akcinė bendrovė „Orbita“, kurioje Petras Mildažis pradėjo dirbti.

1935 m. pradžioje mirė tėvas, todėl savaitgaliais tekdavo važiuoti tėviškėn padėti ten gyvenusiai silpnos sveikatos motinai, seseriai Domicelei ir broliui Vincui.

Tais pačiais metais įstojo į Aukštesniąją technikos mokyklą Kaune. Po dvejų metų į akcinę bendrovę „Orbita“ įnešė ir savo piniginį indėlį. Šioje bendrovėje šaltkalvio amato pradėjo mokytis ir brolis Jonas, tačiau jis nelabai sutarė su broliene ir 1938 m. nuėjo dirbti kitur, o 1940 m. išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę.

1939 m. rudenį Petras Mildažis baigė Kauno aukštesniąją technikos mokyklą.. Jam tekdavo vadovauti įmonei, kai Antanas Mildažis su reikalais išvykdavo į Kauną.

Sklindant kalboms apie artėjantį karą, bendrovė „Orbita“ buvo iškelta į Kauną. Tuo metu Petras Mildažis gyveno Pažaislio k., kitoje Nemuno pusėje. Tęsiant darbą Kaune, nelengva buvo į darbą važinėti dviračiu.

1940 m. sovietams įžengus į Lietuvą, nenorėdami, kad dirbtuves nacionalizuotų, Mildažiai beveik visą „Orbitos“ įrangą padovanojo Vytauto Didžiojo universiteto Fizikos katedrai ir abu ten įsidarbino: Antanas Mildažis – Fizikos katedroje, o Petras Mildažis – tekintoju Šiluminių variklių katedroje (Aleksote). Ten tekdavo vesti užsiėmimus studentams.

Universitete įkūrus profesines sąjungas, Petrą Mildažį išrinko katedros profsąjungos pirmininku.

1941 m. birželio 13-14 d. prasidėjo žmonių trėmimai į Sibirą ir kitas atokias Sovietų sąjungos vietas. Važiuodamas dviračiu į darbą, jis visa tai matė: tremiami buvo ir vaikai, ligoniai, seneliai – gyvuliniuose vagonuose su užkaltais langais.

Prasidėjus karui, jis liko Pažaislio k., kur kartu su vaikais slėpėsi jo seserys Marytė ir Izabelė. Universitete tekdavo budėti.

1942 m. mirė Petro jauna žmona, o netrukus ir dukrytė. Jis vis labiau įsitraukė į pogrindinį pasipriešinimo okupantams judėjimą, kuris brendo dar būnant rusams.

1943 m. kovo 17 d. vokiečiams uždarius Vytauto Didžiojo universitetą, profesūra okupantų prašė, kad leistų jaunuoliams baigti studijas, ypač vyresniųjų kursų. Humanitariniams fakultetams tai leido. Tuo prisidengdami ir kitų fakultetų dėstytojai taip pat laikė užsiėmimus, tik slapta. Vokiečiams pradėjus imti vyrus į kariuomenę ir darbams Vokietijoje, pogrindininkai agitavo, kad jaunimas to vengtų. 1943 m. už propagandinę veiklą buvo suimtas Petro Mildažio brolis Jonas, bet greit paleistas. Tais metais gestapas likvidavo Tvirtovės alėjoje, Paragių namuose, Lietuvos

laisvės kovotojų sąjungos pogrindinę spaustuvę. Suėmė keletą Paragių šeimos narių ir kitų pogrindininkų. Petras Mildažis dalyvavo spaustuvę įrengiant Ąžuolyne, bet dėl netinkamų darbo sąlygų ji ten veikė neilgai. Tuomet Petras ir Jonas Mildažiai pakalbino brolį Antaną įrengti ją Laumėnuose, Antano namuose, kur iki karo veikė įmonė „Orbita“. Petras buvo atsakingas už popieriaus ir surinkto šrifto pristatymą į Laumėnus bei spaudos pristatymą į paskirtus punktus. Jam visa tai tekdavo valtimi per Nemuną plukdyti iš savo namų ar Petrašiūnų viršaičio Vlado Baltuškos, o spaudą – atgal ten pat. Pagrindinis spausdintojas buvo vienas iš Paragių, pabėgęs per spaustuvės konfiskavimą Tvirtovės alėjoje ir apsigyvenęs pas Antaną Mildažį. Tačiau dėl nepakankamos ventiliacijos spausdintojams tekdavo dažnai keistis. Technikos priežiūra rūpinosi Antanas. Tuo metu Laumėnuose daugiausia buvo spausdinamas „Laisvės kovotojas“. Į platinimo darbą buvo įsijungusi ir Antano Mildažio žmona Stasė, jo sesuo Izabelė, kurį laiką - sesuo Marytė, kiti giminės.

1944 m. Petras Mildažis paliko darbą universitete. Tų metų viduryje vokiečiai suėmė daug Laisvės kovotojų ir susekė spaustuvės vietą Laumėnuose. Suėmė brolį Joną, o Petrui ir Antanui pavyko pabėgti.

1944 m. liepos mėn., vokiečiams traukiantis iš Lietuvos, į Vokietiją su visu turtu buvo varomi gyventojai. Tarp jų pateko ir Petras Mildažis, bet pakeliui jam pavyko pabėgti. Petro namai Pažaislio k. sudegė, todėl jis apsigyveno pas seserį Izabelę Kaune.

Sugrįžus rusams, Lietuvoje buvo organizuojamas partizaninis judėjimas. Kaip ir kiti LLKS nariai, prie to prisidėjo ir Petras Mildažis. Jis, kaip ir anksčiau, parūpindavo pogrindinei spaudai popieriaus, dažų ir kitų medžiagų.

1945 m. Petras Mildažis buvo suimtas, kaip ir sesuo Izabelė ir brolis Antanas. Petrą tuomet išlaikė tik du mėnesius. Išėjęs iš saugumo, dirbo universitetui, saugojo malkas miške.

1946 m. sausio 26 d. jį vėl suėmė. Nespėjo net batų apsiauti. Saugume turėjo akistatą su savo geru draugu Naujūnu, kuris ir išdavė, kad Petras Mildažis pogrindinei spaudai parūpino popierių ir šriftą. Tardo-

mas nieko nepapasakojo. Teismas, kurio jis nesuprato, nes nemokėjo rusiškai, skyrė jam 10 metų kalėjimo, 5 metus tremties ir 5 metus be teisės išvykti iš trėmimo vietos (iš viso 20 metų). Tų pačių metų kovo 15 d. buvo išvežtas į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, o kovo 27-tąją, pirmą Velykų dieną, juos, daugiau kaip 500 žmonių, kareiviai su šunų apsauga ir patranka kolonos gale, išvežė į geležinkelio stotį, sugrūdo į vagonus užkaltais langais ir išvežė...

Į Lietuvą Petras Mildažis sugrįžo 1958 m., labai suvargęs, tapęs II grupės invalidu. Lietuvoje jam buvo uždrausta gyventi, tačiau didelių pastangų dėka apsigyveno Alytuje. Įsikūrė kukliai, bet gavo darbą mechaniku šaldytuvų gamykloje „Snaigė“. Gyveno neturtingai, bet labai gražiai ir darniai.

IZABELĖ MILDAŽYTĖ TVARIJONAVIČIENĖ

Izabelė Mildažytė-Tvarijonavičienė gimė 1907 07 16 Didžiojoje Britanijoje Belthilo (Bellthill) mieste. Mirė 1995 10 28 Kaune.

Į Lietuvą jos tėvai grįžo, kai mažajai Izabelei buvo dveji metai. Vaikystė prabėgo Marijampolės apskr., Stūriškių k. Augo didelėje šeimoje – penki broliai ir keturios seserys. Vaikystėje sunkiai sirgo. Aukštesnių mokslų siekti neteko, nes į mokslus tėvai leido sūnus.

Izabelei paaugus, tėvai išleido mokytis amato, nupirko mezgimo mašiną. Dirbo Prienuose, o 1926 m. išvyko į Angliją. Apsigyveno Londone, susirado darbą, susipažino su vietiniais lietuviais, aktyviai įsitraukė į saviveiklą. Tačiau Anglijos klimatui pakirtus sveikatą, 1929 m. pabaigoje teko grįžti į Lietuvą. Apie 1930 m. atidarė smulkių prekių parduotuvę

1931 m. ištekėjo už Antano Tvarijonavičiaus, kuris buvo baigęs aukštesniąją amatų mokyklą su statybos ir baldų gamybos profesija.

Vėliau jis dirbo rangovu ir turėjo nuosavą baldų dirbtuvę. Izabelė su Antanu susilaukė dviejų vaikų – dukros ir sūnaus.

Izabelė jau 1940 m. pažinojo asmenis, kurie telkė patriotus pasipriešinimui okupacinei santvarkai. Dėl pablogėjusios materialinės padėties šeimoje Tvarijonavičiai nuomojo 2 kambarius studentams, nes gyveno dideliame bute. Nuomininkai – studentai Bronius Budginas ir Zigmas Budrys priklausė LLKS. Antrajame namo aukšte gyveno Grušių šeima. Grušys buvo Lietuvos saugumo policijos valdininkas, vadovavo ypatingajam skyriui ir tuo pačiu metu buvo aktyvus LLKS narys. Į tą veiklą įsitraukė ir Izabelė. Aktyvūs nariai buvo jos broliai Antanas, Petras ir Jonas Mildažiai.

Namas, esantis Parodos 15 Kaune, kur gyveno Tvarijonavičiai, buvo atokiau nuo gatvės ir visi jo gyventojai dirbo pogrindinėje organizacijoje. Antanas Tvarijonavičius, nors ir būdamas kitokių pažiūrų ir nepritaręs pogrindinei organizacijai, savo bute įkūrė slėptuvę su liftais, kurioje vienu metu galėjo tilpti 3–4 žmonės. Šioje slėptuvėje buvo laikomi įvairūs dokumentai, spausdinami laikraščiai „Laisvės kovotojas“, „Apžvalga“, „Frontas“. Į šį pavojingą darbą buvo įtrauktos ir Nijolė Grušnytė bei Dalia Tvarijonavičiūtė (10-ties metų) – jos talkino perduodant maistą į Parodos aikštę iš geto atvaromiems dirbti žydams, o kartais nurodytu adresu nunešdamos ir pogrindinę spaudą. Karas ėjo, pogrindis dirbo. Pirmieji areštai prasidėjo 1943 m. 1944 m. suėmė brolį Joną, 1945 – Petrą ir Antaną. Tvarijonavičių namuose vyko kratos, laimei, slėptuvė nebuvo surasta. Areštavus Tvarijonavičių bute gyvenusius studentus – LLKS narius, atėjo Izabelės Tvarijonavičienės eilė.

Žiauriai kankinama, ji du mėnesius praleido saugumo rūsiuose. Pritrūkus įrodymų, leisgyvė ir išsekusi buvo paleista. Grįžusi namo, su vaikais slapstėsi Lietuvoje pas pažįstamus ir gimines, tokiu būdu išvengė tremties.

1992 05 29 Rezistencijos dalyvių komisija Izabelei Mildažytei-Tvarijonavičienei išdavė rezistencijos dalyvės pažymėjimą Nr. 92 (pogrindinio pasipriešinimo dalyvė Kaune 1941 06 20 – 1945 04 15).

VINCAS MILERIS

Vincas Mileris gimė 1917 m. Leoniškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 6 d. Rugsėjį legalizavosi. 1946 m. sausio mėn. suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

VYTAUTAS MILERIS

Vytautas Mileris, kilęs iš Gelgaudiškio.

JONAS MILERIUS

Gimė 1949 m. balandžio 1 d. vežant tėvus į tremtį (tėvai iš dabartinio Skuodo rj., Barstyčių apyl., Geldėnų k. buvo ištremti 1949 m. kovo 25 d., o į tremties paskirties vietą - Krasnojarsko krašto Bolšoj-Uluisko rj. Krasnaja Zaria k. buvo atvežti balandžio 18 d.).

1958 m. pavasarį su tėvais grįžus į Lietuvą, rugsėjį pradėjo mokytis Skuodo rj. Barstyčių vidurinėje mokykloje, kurią baigė 1969 m.

Nuo 1969 m. iki 1974 m. mokėsi Vilniaus universiteto matematikos - mechanikos fakultete. Baigęs universitetą, nuo 1974 m. rugpjūčio mėn. pradėjo dirbti Vilniaus automatizuotų valdymo sistemų projektavimo konstravimo biure (AVS PKB) inžinieriaus pareigose. Nuo 1977 m. iki 1989 m. dirbo vyriausiojo projekto konstruktoriaus pareigose, vadovavo kompiuterizuotų sistemų programinės įrangos projektavimui ir kūrimui daugiau nei dešimčiai įmonių, buvusių Lietuvos, Latvijos, Ukrainos teritorijose. 1989 metais, Vilniaus AVS PKB įjungus į Skaičiavimo technikos ir informatikos mokslinį tyrimo institutą (STIMTI) prie Sigmos susivienijimo, dirbo vyriausiojo projekto inžinieriaus pareigose, darbo pobūdis nesikeitė. Sovietų sąjungos komunistų partijos nariu nebuvo.

Nuo 1990 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nutarimu buvo pasitelktas darbui į specialistų grupę prie Lietuvos Respublikos Valstybinės delegacijos tarpvalstybinėms deryboms su TSR Sąjunga. Kartu su kitais informatikos specialistais, dirbusiais šioje grupėje, diegė kompiuterinę įrangą ir kitas pažangias informacijos technologijas minėtos delegacijos darbui užtikrinti, padėjo diegti pirmąsias kompiuterines technologijas Lietuvos parlamento tarnybose, kūrė dokumentų kaupimo ir paieškos sistemą. Šioje specialistų grupėje dirbo iki 1991-ųjų metų gruodžio mėn. 1991-ųjų Sausio įvykių metu jų grupė, be įprastinių darbų, aptarnaujant kompiuterinę įrangą, dar rinko ir sistemino informaciją, gaunamą iš Valstybės valdymo institucijų, įmonių, Lietuvos gyventojų. Platino iš užsienio atvykusiems žurnalistams video medžiagą, fotonuotraukas, dokumentų kopijas apie tų dienų įvykius.

Nuo 1991 m. gruodžio mėn., įkūrus Lietuvos Respublikos parlamente Kompiuterinių duomenų tvarkymo skyrių, dirbo šio skyriaus vedėjo pavaduotoju, vyriausuoju konsultantu. Nuo 1995m. gruodžio 12d. Seimo valdybos nutarimu paskirtas Seimo kanceliarijos Kompiuterinio duomenų tvarkymo skyriaus vedėju.

Nuo 1998 m. sausio mėn. 19 d., apjungus kompiuterių, orgtechnikos ir ryšių specialistus į vieną padalinį - Informacijos technologijų skyrių, Lietuvos Respublikos Seimo valdybos sprendimu buvo paskirtas Seimo kanceliarijos Informacijos technologijų skyriaus vedėju (vėliau departamento direktorius). Nuo 2006 m. balandžio 6d. iki spalio 8 d. laikinai ėjo Seimo kanclerio pareigas. Nuo 2009 m. lapkričio mėn. – Seimo kancleris.

Apdovanotas:

Sausio 13-osios atminimo medaliu, 1999 01 08 d. Prezidento Dekretas Nr.289;

Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi 2003 06 25 d. Prezidento Dekretas Nr.130;

Seimo Pirmininko atminimo statulėle “Gražina” – “Už paramą Lietuvai einančiai į NATO” 2000 03 27 d.

Šeimoje trys sūnūs: Žilvinas – inžinierius, baigė Kauno technologijos universitetą, dirba komerciniame banke – verslo plėtros tarnybos direktorius, valdybos narys; Nerijus – Filosofijos mokslų daktaras – Vilniaus universiteto filosofijos fakulteto docentas; Jonas – baigė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetą, dirba AB „Bitė Lietuva“ projektų vadybininku. Žmona Sofija buvo pedagogė, šiuo metu – pensininkė.

ANTANAS MILIŪNAS

Antanas Miliūnas gimė 1927 m. Kauno apskr., Panemunės vls., Rašnavos k. ūkininko Antano Miliūno šeimoje. Baigė pradžios mokyklą. 1948 m., jo tėvus tremiant į Sibirą, jis ir broliai Vytautas bei Algirdas, išvengę tremties, gyveno savo tėvų sodyboje Rašnavos k., o Antanas Miliūnas dirbo Garliavos MTS, ten ir gyveno. Namuose lankydavosi retai.

Miliūnų sodyboje lankydavosi Lietuvos partizanų „Dariaus ir Girėno” būrio partizanai. 1950 – 1951 m. sodyboje jiems buvo įrengti du bunkeriai, kuriuose apsistodavo partizanai: Pečiulaitis-Lakštingala, Klemensas, Sūkurys ir kiti. Broliai Algirdas ir Vytautas dirbo kolchoze ir rėmė partizanus. Vytautui Miliūnui 1951 06 30 partizanų vadovybė įteikė partizanų rėmėjo pažymėjimą.

KGB 1951 11 15 aptiko pirmąjį bunkerį. Partizanų jame nerado, tik laikraščio „Partizanas“ 3 egz. ir užrašą ant lentelės su antisovietiniu tekstu. 1951 11 19 rado ir antrąjį bunkerį, o jame laikraščius „Partizanas“ ir „Į kovą“.

1953 m. vasario 21 d. Vytautas Miliūnas, o vasario 23 d. Antanas ir Algirdas buvo suimti, tardomi ir žiauriai kankinami. Vytautas buvo mušamas, deginamos jo rankos. Visiems broliams Miliūnams buvo skirta kalėti po 25 m. lageryje. Vytautas kalėjo nuo 1953 m. Mordovijos ASSR, o Antanas – Komijos ASSR Vorkutos Rečnoj lageryje.

1955 m.gegužės mėn. jiems bausmė buvo sumažinta iki aštuonerių metų.

1990 05 22 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas juos reabilitavo.

PRANAS MILKAITIS

Pranas Milkaitis gimė 1917 m. Oškinių k., Lukšių vls., Šakių apskr.

MINCIUS VLADAS

Mincius Vladas gimė 1929 m. Radviliškio rj. Baroniškių k. ūkininko šeimoje, baigęs 4 klases.

1948-1949 m. V. Mincius buvo partizanų ryšininkas slapyvardžiu Gluosnis.

Nuo 1950 m. gegužės mėn. tarnaudamas sovietinėje armijoje buvo neatsargus pokalbiuose su kartu tarnaujančiais lietuvaičiais, prasitardamas apie blogą sovietinę tvarką ir kariuomenę. Už tai atsidūrė KGB akiratyje. 1951 m. rugpiūčio 6 d. suimamas. Buvo kalinamas ir tardomas Ukrainoje, Žitomire. 1952 09 26 nuteistas pagal 58 str. 25-iems metams PDL (ITL) ir 5 metams teisių suvaržymu su turto konfiskavimu bei be teisės apskųsti teismo nuosprendį.

1955 m. kalėjo Vorkutoje.

1956 m. rugpjūčio 21 d. Vladas Mincius atgavo laisvę. Tolimesnis jo likimas nežinomas.

PETRAS MIRONAS

Petras Mironas gimė 1921 m. Rokiškio vls. Stramilių k., dirbo tėvų 10 ha ūkyje, mokėsi kalvio amato. Nuo 1945 m. slapstėsi, kad netarnautų raudonojoje armijoje. 1945 08 01 Rokiškio NKVD suimtas. Tardė iki 1945 09 22. Prirašė nebūtų veikų ir išsiuntė į Vorkutos lagerius. Ten Vorkutos NKVD 1946 01 17 paskyrė 6 m. nelaisvės ITL dirbti anglių kasykloje. Kaltino, kad jis, būdamas 1941 07 03–10 partizanų būryje, saugojo kaimus nuo raudonųjų partizanų. 1958 m. byla buvo uždaryta, įskaitos kortelės sunaikintos. Tolesnis Petro Mirono likimas pagal bylą nežinomas.

PETRAS MIRONAS

Petras Mironas gimė 1923 m. Rokiškio apskr. ir vls. Stačių k. Dirbo tėvų ūkyje. Šeimos neturėjo.

1945 08 06 sovietinio saugumo buvo suimtas už tai, kad 1941 m. liepos 3-10 dienomis priklausė sukilėlių prieš sovietų valdžią būriui. „Trojka“ jį nuteisė 6 metams lagerio. Kalėjo Pečioros anglies baseino Vorkutos lageriuose.

Tolimesnis Petro Mirono likimas nežinomas.

JONAS MISEVIČIUS

Jonas Misevičius gimė 1916 m. Papiškių k., Zapyškio vls., Kauno apskr. Partizanas nuo 1944 m. pabaigos. Dirbo vadovaujantį darbą. Rugpjūčio mėn. legalizavosi ir dirbo pogrindinėje sukilėlių organizacijoje savigynos daliniuose. Tapo vienu iš vadų ir organizatorių, platino pogrindinę spaudą, pasižymėjo aktyvumu.

JUOZAS MISEVIČIUS

Juozas Misevičius gimė 1923 m. Papiškių k., Zapyškio vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. pabaigos. Rugpjūčio mėn. legalizavosi ir dirbo savigynos daliniuose.

ANTANAS MIŠKINIS

A. Miškinis – poetas, prozininkas, literatūros kritikas, pedagogas, vertėjas. Gimė 1905 m. vasario 11 d. Juknėnų k. (Utenos rj.). Vyresniojo brolio Motiejaus pamokytas 1914 m. buvo įstojęs į Daugpilio realinę gimnaziją, bet dėl kilusio I pasaulinio karo turėjo mokslą nutraukti. 1921 - 1922 m. mokėsi Zarasų progimnazijoje. 1923 m. įstojo į Kauno “Aušros” gimnazijos šeštą klasę. 1926 m. gavo brandos

atestatą. 1927 - 1931 m. Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Po studijų atliko karinę prievolę. Nuo 1932 m. pradėjo mokytojauti rusų gimnazijoje Kaune, įsitraukė į literatūrinę veiklą: kelis kartus iš eilės buvo renkamas į Lietuvių rašytojų draugijos valdybą, buvo vienas laikraščio "Literatūros naujienos" steigėjų. Vytauto Didžiojo universiteto baigimo diplomą įgijo tik 1935 m. 1936 - 1940 m. dirbo Valstybės radiofone, redagavo programą. 1938 - 1948 m. dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą V gimnazijoje Kaune. 1944 - 1948 m. dar dirbo Kauno valstybiniame dramos teatre. 1944 m. priklausė "Tauro" partizanų apygardai, redagavo laikraštį "Laisvės žvalgas". 1948 m. vasarį suimtas, kalintas. Tardymo metu prisipažino, kad nuo 1943 m. buvo įtrauktas į Laisvės Kovotojų Sąjungą, kai ką veikė prieš vokiečius. 1948 m. liepos 21 d. TSRS MGB ypatingasis pasitarimas paskelbia nuosprendį "už dalyvavimą kontrrevoliucinėje nacionalistinėje bandoje įkalinti pataisos darbų lageryje 25 metus". Po nuosprendžio ištremiamas į Sibirą. Iki 1951 m. rudens kalintas Mordovijoje (Potmos, Javaso lageriuose), po to pervežtas į Kemerovo sritį (Olžeraso lagerį), dar po dvejų metų - į Omsko srities lagerius. 1953 m. spalio 23 d. laiške broliui Motiejui rašo: "Visa laimė, yra visur daug mūsų tautiečių. Taip ir glaudžiamės vieni į kitus. Įpratom į viską žiūrėti stoiškai, dažnai su įprastu humoru. Taigi dvasinės sveikatos ir kitiems dar perteikiu, nes labai jau baisu, kai žmogus ima grimzti į nevilį <...> Aš mačiau alkanų ir nušalusių, ir pavargusių, buvo momentų, kad ir pats gyvent lyg nebenorėjau, tai vis baisūs dalykai. Bet niekas manęs iki šiol dar neįtikino, kad fizinės kančios yra baisesnės už nostalgiją" (Miškinis A. Sulaužyti kryžiai. Vilnius, 1989, p. 86-87). Tik po Stalino mirties praėjus trejiems metams, jam leidžiama 1956 m. rugpjūčio mėn. grįžti į Lietuvą. 1957 m. kovo mėn. "Tiesoje" išspausdintu eilėraščiu ir 1959 m. viešu pareiškimu spaudoje atlieka prievartinę atgailą. Pats poetas autobiografijoje apie tai rašė: "Pokario metais, tais labai neramiais laikais, pergyvenau ir skaudžiuosius savo gyvenimo įvykius: už savo klaidas, už savo ir svetimas nuodėmes teko užmokėti didelę kainą.

Bet apie tai mano poezijos skaitytojai turbūt žino, nes pats esu apie tai viešai pasisakęs" (Miškinis A. Rinktiniai raštai. Vilnius, 1996, t. 3, p. 380). Nuo 1956 m. dirbo kūrybinį darbą: vertė knygas, rašė eilėraščius, poemas. 1964 m. priimamas į LTSR rašytojų sąjungą.

A. Miškinis mirė 1983 m. gruodžio 16 d. Vilniuje. Palaidotas Antakalnio kapinių rašytojų kalnelyje.

80 metų jubiliejaus proga Vilniuje, Antakalnio g. 8, atidengta paminklinė lenta, pastatytas antkapinis paminklas, jo gimtuose Juknėnuose tėvų sodyboje įrengtas memorialinis muziejus. Utenos viešoji biblioteka pavadinta Antano ir Motiejaus Miškinių biblioteka.

Lietuvos rašytojų sąjungos pasirašytame nekrologe poeto įnašas į lietuvių literatūrą trumpai taip apibūdinamas: "A. Miškinio geriausieji kūriniai įėjo į klasikinį lietuvių literatūros fondą, iš jo mokėsi ir mokysis tauraus paprastumo ir nuoširdumo ne viena jaunųjų poetų karta".

JONAS MYKOLAITIS

Jonas Mykolaitis gimė 1915 m. Daučiškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 6 d. Rugpjūčio 15 d. legalizavosi. 1946 m. sausio 30 d. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

JUOZAS MOCKUS

Juozas Mockus iš Kriūkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Būrio vadas.

VLADAS MONGIRDAS

1919 01 30 – 1981 09 15

Gimė Rudzionių dvare, Kauno rj. Mokėsi gimnazijoje. 1944 – 1947 m. buvo dingęs be žinios, grįžo sužeistas, su smarkiai sužalota ranka ir koja. 1947 m. buvo suimtas, po tardymo išvežtas į Magadano lagerį. Kalėjo su J. Lukšio

broliu – Antanu. 1955 m. grįžo iš lagerio pas šeimą į Krasnojarsko kraštą. 1958 m. visa šeima grįžo į Lietuvą.

Vladas Mongirdas drauge su sūnumi Vladu iki pat mirties kovojo LLKS pogrindžio gretose, platino antisovietinius atsišaukimus ir "Varpą".

VLADAS MONGIRDAS

Vladas Mongirdas gimė 1942 m. spalio 18 d. Kaune. Tėvas – Vladas Mongirdas, motina – Vanda Mongirdienė. 1947 m. tėvas Vladas Mongirdas buvo išvežtas į lagerį Komijos ATSR, Vorkutą. 1948 m. Vladukas, kartu su motina, senele, dėde ir seserimi buvo ištremtas į Krasnojarsko kr., Mansko r., Ochotnyčių k. 1950 m. ten pradėjo lankyti mokyklą. 1952 m. teta Vilhelma Butkienė jį ir jo seserį parsivežė į Lietuvą iš Sibiro ir atidavė į Kauno 5-tuosius vaikų namus, kur toliau tęsė mokslą.

1955 m. ta pati teta vėl Vladą ir seserį nuvežė į Sibirą pas motiną, kur vėl lankė mokyklą.

1958 m. visa šeima grįžo į Lietuvą. Jie visi neregistruoti gyveno Pilainių k., Kauno rj. Nuo 1959 m. iki 1964 m. gyveno Kalvelių k., Vilniaus rj. 1961 m. Vladas baigė Šumsko vidurinę (vakarinę) mokyklą rusų kalba. Nuo 1959 m. iki 1982 m. dirbo Durpynų statybos valdyboje šaltkalviu-suvirintoju, tuo tarpu nuo 1962 m. iki 1965 m. tarnavo sovietinėje armijoje. Nuo 1982 m. dirbo „Dinamo" gamykloje suvirintoju. Šiuo metu pensininkas.

Šeimyninė padėtis – išsituokęs. Turi du vaikus – sūnų ir dukrą. 1966 – 1969 m., 1972 – 1974 m., 1976 – 1979 m. platino įvairiose Lietuvos vietose atsišaukimus ir laikraštį „Varpas" (vadovas – E. Burokas). Nuo pat „Sąjūdžio" įkūrimo aktyviai dalyvavo jo organizuojamose akcijose.

VYTAUTAS MONTVYDAS

Vytautas Montvydas gimė 1938 m. Bronislavos Ralytės ir Vlado Montvydo šeimoje. Jo tėvas gimęs 1910 m. Varnių vls., Palokysčio k., priklausė Šaulių sąjungai. Antrosios sovietų okupacijos metu, 1944 m., išeidamas partizanauti, Vladas Montvydas paliko žmoną ir penkis vaikus: dvi dukteris ir tris sūnus. Vietiniai stribai kartu su užfrontės daliniais apiplėšė jų namus ir sudegino. NKVD Bronislavą Montvydienę areštavo ir išvežė į Varnius, kur dvi savaites laikė kartu su trijų savaičių sūnumi. Grįžusi apsistojo Laukuvos apyl. Gatautiškių k. pas savo tėvo tėvą – senelį. Stribai senelį ir šešerių metų Vytautą Montvydą išvežė į Telšių NKVD, kur senelis buvo tardomas, o mažąjį Vytautą išvežė į Šiaulius ir „įkurdino“ skirstymo punkte, aptvertame spygliuota viela, o iš ten jis pateko į Šiaulių ligoninę ir vėliau į Vaiguvos vaikų namus. Tėvai surado Vytautą ir pervežė į Pempių k., Varnių rj., pas ūkininką Juozą Jušką, kurio sodyboje rinkdavosi partizanai, jų tarpe ir jo tėvas Žemaičių apygardos vadas Vladas Montvydas-Žemaitis. Partizanų susirinkimų metu Vytautas, lauke kapodamas šatras, eidavo sargybą.

1952 m. Vytautas davė priesaiką Vladui Montvydui-Žemaičiui – ginti Tėvynę. Jam tada buvo 13 su puse metų. Kilus įtarimams, Juozas Juška Vytautą nuvežė pas savo brolį Aleksandrą. Ten jis tęsė mokslus ir vykdė tėvo pavedimus: buvo partizanų ryšininkas, žinojo Žemaičių apygardos štabo konspiracinius ryšio kanalus. Saugumo sumetimais buvo perkeltas į Kaltinėnų apyl. Putvinskių k. Jo dėka čia, po Jono Gečo svirnu, buvo iškastas bunkeris, kuriame 1951-1952 m. įsikūrė Žemaičių apygardos štabas, spaustuvė. Čia buvo leidžiami laikraščiai „Malda girioje“, „Kovojantis lietuvis“. Partizanų spauda rūpinosi partizanė, poetė Irena Petkutė. Vytautui teko nešioti šią spaudą. Sutikdavo ryšininkus.

1953 m., tik po Naujųjų metų, Vytautas Montvydas išėjo į Tujeinių kaimą atlikti užduoties, tačiau pateko į pasalą. Stribai jo pėdsakais pa-

leido šunis. Vieną jis nušovė iš nagano, antrasis įsikibo į ranką. Buvo tamsu. Apšvietė raketa, paleido ilgą automato seriją. Peršovė dešinę ranką. Pribėgę kareiviai trenkė per galvą ir jis neteko sąmonės. Du stribai atvežė jį į Kaltinėnų ambulatoriją ir nuėjo ieškoti daktaro. Vytautas atsigavo ir gatvėmis bei šlaitais pabėgo. Buvo operuotas Varniuose. Pasveikęs toliau vykdė Žemaičių apygardos štabo pavedimus iki 1953 m. rugpiūčio 23 d., kol žuvo išduotas Vytauto tėvas Vladas Montvydas-Žemaitis – Žemaičių apygardos vadas. Po mirties jam suteiktas brigados pulkininko laipsnis, jis apdovanotas Vyčio kryžiaus ordinu.

V. Montvydas 1953 m. lapkričio mėn. buvo suimtas Varniuose, tardytas, tačiau kaip nepilnametis buvo išsiųstas į Panevėžio koloniją, vėliau į Gruzdžių ir Antazavės vaikų namus. Baigė Šilutės žemės ūkio mokyklą su pagyrimu. Atvyko dirbti į Klaipėdą. Susitiko su broliais ir motina, kuri buvo nuteista 25 metams ir kalėjo Kazachstano lageryje. Klaipėdoje Vytautas baigė kranininkų kursus, aktyviai sportavo (užsiėmė boksu, bėgimu).

Klaipėdos karinis komisariatas jam pasiūlė mokytis Leningrado Kirovo mokykloje povandeninio plaukiojimo radijo technikos SM. Mokyklą baigė raudonu diplomu ir buvo išsiųstas tarnauti povandeniniame laive Barenco jūroje. Tačiau laive įvyko avarija. Iš 107 jūreivių išsigelbėjo tik 3, tarp jų ir Vytautas Montvydas.

Grįžęs į Klaipėdą, dirbo įvairiose žvejybinėse organizacijose. Vedė tremtinę Vandą Knystautaitę, turi dvi dukteris Rasą ir Liną, du anūkus. Lietuvoje prasidėjus Atgimimui, užsirašė savanoriu, buvo pakviestas ginti parlamentą.

1995 m. Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba Lietuvos kariuomenės dienos proga už nepriekaištigą tarnybą ir nuopelnus Savanoriškajai krašto apsaugos tarnybai Vytautui Montvydui pareiškė padėką. Lietuvos Šaulių sąjunga apdovanojo Vytautą Montvydą Parlamento gynėjo garbės ženklu už drąsą ir pasiaukojimą ginant Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę 1991 m. sausio – rugpiūčio mėnesiais bei nuopelnus išvedant okupacinę kariuomenę. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistenci-

jos tyrimo centras 1998 02 23 Lietuvos partizanų ryšininkui Vytautui Montvydui pripažino neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyvio statusą ir išdavė Laisvės kovų dalyvio pažymėjimą Nr. 81.

JONAS MOZŪRAITIS

Jonas Mozūraitis iš Paorijų k., Kidulių vls., Šakių apskr.

JUOZAS MOZŪRAITIS

Juozas Mozūraitis gimė 1928 m. Martišiškės k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. Kūnas gulėjo ant grindinio Gelgaudiškyje.

STASYS MOZŪRAITIS

Stasys Mozūraitis gimė 1923 m. Martišiškės k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. Kūnas gulėjo ant grindinio Gelgaudiškyje.

VINCAS MOZŪRAITIS

Vincas Mozūraitis gimė 1924 m. Batiškių k., Šakių vls. ir apskr. Gyveno Švarplių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. birželio mėn. Gruodžio mėn. suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. 1958 m. lapkričio mėn. iš įkalinimo vietos paleistas.

VINCAS MULVINSKAS

Vincas Mulvinskas iš Vedegiškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario.

ANTANAS MUREIKA

Antanas Mureika–Barzda iš Kriūkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. sausio 6 d. Skyrininkas. Žuvo 1946 m. sausio 4 d. Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

MIKAS MURKŠTAS

Jūreivis, A. Vokietaičio organizuoto katerio įgulos narys. Pakliuvo į vokiečių rankas jūroje. Kalėjo Štuthofe ir žuvo koncentracijos lageriuose.

BRONISLOVAS MUSTEIKIS

Gimė 1950 m. Utenos rj. Išsilavinimas – aukštasis. Veterinarijos gydytojas. LLKS narys nuo 2005 04 28.

RIČARDAS NAKAS

Už antinacinės spaudos platinimą 1943 m. suimtas, kankintas. Kalėjo Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje.

VYTAUTAS NARBŪDA

Vytautas Narbūda gimė 1926 m. Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. kovo mėn. Rugsėjo mėn. legalizavosi. 1946 m. kovo 16 d. buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

KOSTAS NAUJOKAITIS

Kostas Naujokaitis–Briedis, Tautmylis gimė 1907 m. Švarplių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Vadovavo partizanų grupei. 1947 m. slapyvardį Briedis pakeitė į Tautmylis. Gegužės mėn. buvo paskirtas dr. V. Kudirkos kuopos II būrio vado pavaduotoju, vėliau – būrio vadu. Gruodžio mėn. naktį į 26-ąją d. Bagdžių k., Šakių vls. ir apskr. kautynių metu, gelbėdamas sužeistą draugą, žuvo.

MATAS NAUJOKAITIS

Plk.ltn. Tarpininkavo Lietuvos VSD darbuotojms-patriotams, tariantis su okupacinės vokiečių valdžios atstovais svarbiais Lietuvai išlikimo klausimais.

ALFONSAS NAVICKAS

Alfonsas Navickas gimė 1928 m. Raseinių apskr. Alaveniškių k. ūkininko vidutinioko Jono Navicko šeimoje.

Navickas nuo 1949 m. spalio mėn. priklausė Lietuvos partizanų būriui „Riteris“, veikusiam Raseinių rj. Turėjo slapyvardį Genytis. 1950 m. kovo mėn. partizanų junginio „Dubysa“ vadas Apolinaras paskyrė jį partizanų junginio štabo materialinio tiekimo viršininku. Nuo 1951 m. vadovavo partizanų būriui „Našlaitis“. Jo tėvai ir du broliai 1951 10 20 ištremti.

1952 01 08 čekistų sulaikytas. Pas jį rastas šautuvas, pistoletas, per 100 šovinių ir antisovietinės literatūros. Kalintas Raseinių kalėjime Nr. 9. Alfonso Navicko bendrabyliai: Pranas Urbonas (gim. 1919) kartu kalėjo Intoje, Minlage; Zigmas Kapačiauskas (gim. 1927), Antanas Baranauskas (gim. 1929) ir Jonas Valionas (gim. 1907). Visi 1952 04 15 buvo nuteisti po 25 metus lagerio.

P. Urbonas iš įkalinimo vietos paleistas 1956 05 28, o apie Alfonsą Navicką daugiau duomenų nerasta.

JONAS NAVICKAS

Jonas Navickas gimė 1907 m. Rokiškio apskr. Padolės k. Jono Navicko šeimoje. Gyveno Obelių vls. Kumžų k.

1950 m. suimtas ir liepos 11 d. nuteistas pagal 58-1 a ir 58-11 straipsnius 10 metų ITL. Kalėjo Krasnojarsko krašto Naibito lageryje nuo 1950 07 11 iki 1956 07 05. Reabilituotas.

JONAS NAVICKAS

Jonas Navickas gimė 1929 m. Klaipėdos apskr., Varnių vls. Jonapolės k. ūkininko Jono Navicko šeimoje. Baigė 4 klases. 1944 – 1950 m. dirbo pas ūkininkus samdiniu. Lietuvos partizanai kvietė jį į savo būrį, bet motina neleido. Nuo 1950 m. tarnavo sovietinėje armijoje Ukrainoje, Priekarpatės srityje. Čia būdamas gavo laiškų iš partizanų. 1951 07 11 bandė pabėgti iš dalinio, bet po 4 dienų buvo sulaikytas. Bėgimas iš armijos buvo susietas su tariamu ketinimu išeiti partizanauti. Už tai buvo nuteistas 25 metams lagerio ir 5 metams tremties.

1956 06 23 iš įkalinimo vietos paleistas.

JONAS NAVICKAS

Jonas Navickas gimė 1928 11 06 Gudžionių k., Aukštadvario vls., Trakų apskr. Tėvas buvo kapelmeisteris, motina siuvėja. 1941 m. gruodžio mėn. šeima persikėlė gyventi į Vilnių.

J. Navickas bandė padėti žydams, todėl vokiečiai jį suėmė ir norėjo sušaudyti kaip žydą, bet jis buvo šviesių plaukų, todėl išvežė darbams į Vokietiją. Dirbo aviacijos gamykloje.

Po karo grįžo į Klaipėdą. Tuo laiku ten buvo daug vokiečių belaisvių. Jonas Navickas juos agitavo bėgti pas partizanus. NKVD bandė J. Navicką sulaikyti ir, bėgantį link jūros, sužeidė bei areštavo. Nuteisė 15 metų katorgos. Kalėjo Vorkutoje. Aktyviai dalyvavo 1955 m. sukilime Vorkutoje. Kadangi 1945 m. teisiamas buvo dar nepilnametis, 1955 m. buvo išleistas iš lagerio. Būdamas tikras patriotas, tapo ryšininku tarp Vyriausiojo Vorkutos streiko komiteto, kuris buvo 62 lageryje, ir kitų lagerių. Jis įtikino Pavolgio vokiečių tremtinius, o šie drauge įkalbėjo sukilti du kriminalinių kalinių (apie 10 000) lagerius. Ryšininkų Stasio Laskausko ir Jono Navicko dėka 1955 m. Vorkutos

sukilimas įvyko. Tais pačiais metais Jonas Navickas grįžo į Klaipėdą ir įsijungė į nelegalią veiklą. 1964 m. rengė antikomunistinį sąjunginį suvažiavimą Klaipėdoje.

Jonas Navickas dirbo statybose ir ten 1972 m. tragiškai žuvo.

KAZYS NAVICKAS

Kazys Navickas gimė 1926 m. Mokytojavo Kelmės pradžios mokykloje, buvo Kęstučio apygardos Kelmės pogrindžio skyriaus vadovas. Už šią veklą 1948 m. okupantai jį nuteisė dešimčiai metų lagerio. Grįžęs iš Intos, kurį laiką dirbo Kelmės statybos organizacijose, vėliau baigė Šiaulių medicinos mokyklą ir dirbo medicinos felčeriu Aukštalkės senelių namuose (Šiaulių rj.).

K. Navickas buvo vienas iš pirmųjų atkurtos Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narių. Mirė 2003 m., palaidotas Aukštalkės kapinaitėse.

APOLONIJA PALMIRA NAVICKIENĖ (LIEKYTĖ)

1944 m rugpiūčio – rugsėjo mėn. Tauragės apskr. trylikoje valsčių ir Tauragės mieste buvo sukurti laisvės kovotojų kariniai būriai nuo 20 iki 50 vyrų iš viso 400-450 kovotojų „Vanagų“. Rinktinė buvo ginkluota, turėjo daugiau kaip 400 šautuvų, 18 kulkosvaidžių, iš kurių – 10 Batakių LLA organizacijoje, turinčioje ir minosvaidį. Batakių vls. organizacijai pradžioje vadovavo Jonas Strainys-Saturnas, įsteigus kuopą, jis ir jo brolis Juozas tapo būrių vadais.

1945 m. pradžioje, įteikusi Batakių LLA organizacijos vadui Jonui Strainiui-Saturnui karinį šautuvą ir žiūronus, Apolonija įstojo į šią organizaciją. Prisiekė siekti Lietuvos valstybingumo atstatymo. Jai buvo suteiktas slapyvardis Šaka. Tapo Batakių LLA būrio ryšininke. Vasaros pradžioje Tauragės apskrities LLA „Vanagų“ struktūra persitvarkė

į partizanų rinktinę, kuriai buvo suteiktas „Lydžio“ vardas. „Lydžio“ rinktinės štabas buvo Eržvilko gimnazijoje. Šiai rinktinei vadovavo Eržvilko gimnazijos mokytojas Petras Ruibys–Garbštas. Jam ir kitiems štabo nariams Apolonija teikė Batakių J.Strainio–Saturno, V.Ivanausko–Vytenio ir J.Stoškaus–Eimučio būrių žinias, o atgaliniu ryšiu iš rinktinės vado perduodavo įsakymus ir nurodymus būrių vadams. Jos tėviškė buvo šalia miško, kuriame Batakių būrys įsirengė erdvią slėptuvę. 1945 m. sausio mėn. čekistai šią slėptuvę aptiko. Įvyko įnirtingas mūšis, žuvo 4 partizanai ir nemažai čekistų. Jų šeima buvo apkaltinta globojus šios slėptuvės partizanus. Visi patyrė sunkius fizinius kankinimus. Ją ir jaunesnį brolį Vladą čekistai, pastatę prie klėties sienos, šaudė ties galvomis. 1945 m. rugpiūčio mėn. Jono Strainio–Saturno būrys, praleidęs dieną jų ūkyje, pasiekė Mickiškės mišką, kuriame laukė tolesnių rinktinės štabo nurodymų. Netikėtai būrį atakavo gausios čekistų pajėgos. Pirmos atakos metu buvo sunkiai sužeistas J.Strainys–Saturnas. Būrio sanitaras Jonas Žičkus–Širšė sužeistą vadą išgabeno iš mūšio lauko, atvedė į jų ūkį ir pavedė Apolonijos globai. Vakare kartu su Širše jie ruošė sužeistą Saturną pervežti į saugesnę buveinę, bet ūkį atakavo čekistai – pasieniečiai. Apolonijai pavyko pasislėpti viename iš ūkio pastatų, Širšei pasitraukti į greta esantį miškelį. Jį šaudydami nusivijo visi čekistai. Tuo pasinaudojo Saturnas, nors ir silpnas, pasitraukė iš ūkio. Jai vėl teko patirti tardymus kankinant, bet ji išlaikė, išsigynė, nes ūkyje partizanų nerado. 1946–1947 m. mokėsi Skaudvilės gimnazijoje. Lydžio rinktinės Skaudvilės vls. Organizacinio Sektoriaus (toliau OS) nariai suorganizavo grupę gimnazisčių, kurios partizanams mezgė šiltas kojines, pirštines, šalikus; Apolonija mezgė ir tarp jų platino „Laisvės Varpą“ ir kitą partizaninę spaudą, kurią gaudavo iš rinktinės štabo. Čekistai šią grupę susekė. Vyko žiaurūs tardymai. Dalį grupės narių nuteisė katorgai lageriuose. Jai pavyko čekistams įrodyti, kad su šia grupe ji nesusijusi ir pogrindine veikla neužsiima. Tačiau Skaudvilės gimnaziją teko palikti. Mokslą 1947–1948 m. tęsė Eržvilko gimnazijoj. Rinktinės štabas iš Eržvilko gimnazijos dar 1946 m. išsikėlė į Eržvilko apylinkes. Įsikūrė

Jungtinė Kęstučio apygarda. Jos štabas buvo jos tėviškės apylinkėj.

Eržvilko gimnazijos direktorius Vincas Ulevičius (jo tikrieji vardas ir pavardė: Stasys Jarmala–Audrūnas) iš gimnazijos mokytojų Antano Jankausko–Granito, Kleopo Greičiaus–Narimanto, B.Ulevičienės ir gimnazistų Vlado Liekio-Sakalo, Apolonijos Liekytės–Šakos ir kitų įkūrė pogrindžio organizaciją „Atžalynas“. Įrengė gimnazijos pastogėje slėptuvę, kurioje buvo leidžiami du laikraštėliai „Atžalynas” – gimnazistams ir „Varpas“ – jaunimui. Apolonija su broliu spaudinius gaudavo iš Audrūno ir per organizacijos narius privalėjo išplatinti. Be to, Audrūnas rinko ir ruošė medžiagą Apygardos laikraščiui „Laisvės Varpas“, kurį ji nugabendavo Skaudvilės OS vadovybei, nes ji aptarnavo ir apygardos štabą, kuris buvo jos teritorijoj.

Per 1949 m. vasario 16-ją iš baltos medžiagos, ją nudažiusi, Apolonija pasiuvo dvi Lietuvos valstybės trispalves vėliavas, kurias ant Eržvilko piliakalnio iškėlė jos brolis Vladas, jam talkinant kitiems „Atžalyno“ organizacijos nariams.

„Atžalyno” organizacijos veikla tęsėsi iki 1949 m. liepos mėn. Tada čekistai susekę suėmė visus narius – mokytojus . 1949 m. kovo mėnesį Apolonijos tėvą Jokimą Liekį su žmona ištrėmė Sibiran. Jai su broliu Vladu pavyko išlikti Lietuvoj, tačiau jie buvo įtraukti į pasitraukusių nuo tremties sąrašus ir tapo čekistų paieškomi. Išvengti suėmimo pavyko iki 1950 m. kovo mėn. Po suėmimo Jurbarko saugume buvo žiauriai tardoma. Tardymai tęsėsi Kauno saugume, kur ir buvo baigta byla. Maskvos NKVD trjulė nusprendė, kad jai dera kalėti 10 metų griežto režimo konclageriuose. Per Vilniaus Lukiškių kalėjimą, per kitus persiuntimo kalėjimus buvo išgabenta į garsiuosius Vorkutos Ypatingojo režimo konclagerius, kur pratęsė pasipriešinimo veiklą prieš bolševikinę santvarką, pakeitusi slapyvardį į Lu-Lu. Daugino ir platino gaunamą iš pirmos šachtos, vadinamos Kapitalka, pogrindinį laikraštį „Varpas“, kurį leido Edvardas Laugalys ir Vytas Svilas, kitus atsišaukimus ir dokumentus Vorkutos katorgininkų streikų ir sukilimų metu.

Paskui atėjo ir jų eilė – Vorkutos II-jai plytinei. Tada ji 1955 m.

atvirai stojo vadovauti streikuojančioms moterims. Jos šūkis: "Gana to jungo. Leiskit į Tėvynę!" Ujamos ir stumdomos durtuvais, moterys streikavo neilgai, tačiau efektas buvo didžiulis. Bolševikinės imperijos pamatus jos sudrebino. Nuo jų ryžtingų veiksmų tie pamatai pradėjo aižėti. Kaip vienai iš streiko organizatorių, jai teko daug parų praleisti karceryje. Tačiau režimas atlėgo, jos bylą peržiūrėjo ir išleido į Lietuvą.

JURGIS NAVIKAS

Jurgis Navikas gimė 1936 m. balandžio 13 d. Kaune Lietuvos karininko, gen. štabo majoro Juozo Naviko ir teisininkės Danutės Januškytės-Navikienės šeimoje. 1939 m. šeimoje dar gimė sesuo Julija. Anksti, sulaukusi tik 24 metų, mirė jų mamytė. Po mamos mirties Jurgis su seserimi persikėlė gyventi pas senelę Eleną Januškienę Pušaloto miestelyje (Pasvalio r.).

Pušalote baigė pradinę mokyklą ir 1950 m. progimnaziją, kuri tais metais pasivadino septynmete mokykla. 1954 m. baigė Panevėžio vidurinę mokyklą (dab. Balčikonio gimnazija). Stojo į KPI, į mandatinę komisiją pagal pažymius ėjo antras, tačiau nepriėmė, nes nepriklausė „priešakiniam" jaunimui, tėvas buvo nuteistas 10 m. kalėjimo ir 5 m. tremties. Stojo tuomet į statybos technikumą. Jį su pagyrimu baigė 1956 m., gavo siuntimą į KPI (be egzaminų). 1962 m. apgynė radiotechnikos inžinieriaus diplomą.

Su paskyrimu dirbdamas Vilniaus televizijos mazgų gamykloje, neakivaizdiniu būdu VVU įgijo antrąją, ekonomisto specialybę. Teko dirbti pagal abi specialybes įvairiose darbovietėse, dėstyti finansų-kredito technikume bei VVU.

J. Naviko tėvas reabilituotas ir 2010 m. birželio mėn. pristatytas kario savanorio statusui gauti (buvo LLA Vilniaus apygardos vadas ir Ukmergės 2 rajono partizanų vadas).

Šeima: žmona Renata Mickutė-Navikienė, sūnus Jurgis, dukra Renata.

J. Navikas yra dim. vyresnysis leitenantas, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos (LAKS) Kauno skyriaus narys ir šio skyriaus pirmininkas. Apdovanotas LAKS medaliu ir LAKS centro valdybos padėka.

JUOZAS NEVERAUSKAS

Juozas Neverauskas gimė 1925 m. Gnievų k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Legalizavosi 1945 m. spalio mėn.

JONAS OBELIENIUS

Jonas Obelienius–Goštautas gimė 1921 m. Lepšių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės pradžios. Po Valkų mūšio iš partizanų gretų pasitraukė.

LEONAS ORDENAS

Leonas Ordenas gimė 1909 m. Jegeliškių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanų rėmėjas. Savigynos dalinyje buvo paskirtas II skyriaus vadu. 1945 m. rudenį suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

TERESĖ PABIRALIENĖ-TUMĖNAITĖ

Gimė 1936 m. spalio 22 d. Kaune. Tėvas Jonas Tumėnas – Lietuvos karininkas, turėjęs kapitono laipsnį, mama Sofija Sabaliauskaitė – gailestingoji seselė. Nuo 1939 m. augo pas mamos tėvus kaime Aluntos vls., nes po persirgtos sunkios ligos buvo silpnos sveikatos. Vokiečių okupacijos metu ten gyveno ir Teresės tėvai. Prasidėjus sovietinei okupacijai, jos tėvas organizavo pasipriešinimo judėjimą Aluntos, Balninkų ir kitose

apylinkėse, o Teresė su mama slapstėmės pas įvairius pažįstamus, dažnai keisdamos gyvenamąją vietą. 1945 m. vasarą tėvas buvo išduotas ir suimtas netoli Pakalnių Kvonelių kaime. Buvo suimta ir mama, bet vėliau paleista. Dėl sunkių gyvenimo sąlygų ir persekiojimo mamos sveikata pašlijo, ji susirgo džiova ir 1948 m. rudenį mirė. Likusi su seneliais, Teresė lankė Aluntos vidurinę mokyklą, kurią baigusi negalėjo mokytis toliau, nes jai buvo duota charakteristika kaip buržuazinio nacionalisto, bandito dukrai. Buvo patarta įsidarbinti kolchoze.

Iš Molėtų teko pabėgti. Rokiškio rj. įstojo į Utenos medicinos mokyklą, kurią baigusi buvo pasiųsta mokytis į Kauno medicinos institutą. Baigusi jį, 2,5 metų dirbo Kupiškyje, vėliau dirbo įvairiose Vilniaus rj. įstaigose. Paskutiniuosius 20 m. Teresė dirbo Vilniaus rj. greitojoje med. Pagalboje. Dėl pablogėjusios sveikatos teko išeiti į pensiją.

Teresė Pabiralienė-Tumėnaitė – Tėvynės sąjungos-Krikščionių demokratų partijos narė, priklauso Sąjūdžiui, Sausio 13–osios brolijai, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai. Ji – žurnalistų draugijos narė, dirbo neetatine korespondente „Vilnioje“, „Katalikų pasaulio“ žurnale, „Šeimininkėje“, Molėtų rajoniniame laikraštyje „Vilnis“. Yra išleidusi tris knygeles.

Nuo 1994 m. – našlė. Turi sūnų Šarūną, dėl politinių priežasčių 2000 m. rudenį turėjusį palikti Lietuvą.

VYTAUTAS PAČINSKAS

Vytauto motinos pasakojimu, jis šį pasaulį išvydo šaltą ir saulėtą 1932 m. sausio 7 d. Tėvai ir sesuo, gim. 1930 m., gyveno Ramonų k. Anykščių rj. Ramonai – tėvo gimtinė. Šis Aukštaitijos krašto kaimas buvo nemažas; jame gyveno apie 20 šeimų. Šiuo metu Ramonai – viensėdis.

Motinos tėviškė – Palėvenė Kupiškio rj. Tėvas Antanas Pačinskas, turėdamas 19 m. sa-

vanoriu išėjo į nepriklausomybę atgavusios Lietuvos kariuomenę. Tarnavo Alytuje (13-tame savanorių pėstininkų pulke). Jis vis minėdavo Merkinę, Vištytį, Vilkaviškį, Perlojų, Radiškės, Liubavos ir kitus kaimus kur savanoriai gynė šalį nuo įsibrovėlių lenkų.

Vytauto vaikystė sutapo su dideliais įvykiais. Jie su motina ir seserimi 1940 m. birželio 12 d. nuvažiavo į motinos tėviškę – Palėvenę. Būdami pas gimines sužinojo, kad Lietuvą okupavo sovietinė kariuomenė.

1941 m. kaimo žmonės vis dažniau ėmė kalbėti apie karą. Gražų 1941 m. birželio 22 d. sekmadienį Vytautas su tėvu nuvažiavo pas Kernagius (tėvo seserį Vaidevučių k., nuo Ramonų apie 16 km.), kur išgirdo apie vokiečių pradėtą karą. Rusų kariuomenė paniškai išbėgo.

1944 m. grįžo sovietinė armija. Prasidėjo vyrų šaukimas į kariuomenę. Dalis jaunų vyrų į kariuomenę nėjo. Pasirinko mišką. Prasidėjo partizaninis karas. Kasdien girdėjosi susišaudymai.

1945 m. Vytautas įstojo į Kovarsko progimnaziją. 1946 m. vienminčiai draugai pradėjo leisti keturių puslapių rankraštinį laikraštį, kurį pavadino „Lietuvos partizanas". Jame rašydavo patriotinius straipsnelius, Tėvynės ištikimybei skirtus eilėraščius. Po kelių numerių laikraštį teko „uždaryti", nes vyr.redaktorius Balys Vitkūnas buvo partizanų draugiškai įspėtas, kad Lietuvos laisvės kovotojai pasirinktų kitas kovos formas – atsišaukimų platinimą, partizanams naudingų žinių teikimą.

Dažnai Kovarsko miestelyje pasirodydavo Lietuvos partizanų paruošti atsišaukimai. Jų parūpindavo moksleivis Algirdas Blažys. 1950 m. jis buvo suimtas ir nuteistas 25 m. laisvės atėmimo ir 5 m. tremties. Penkiolimetis vaikinas draugų neišdavė. Dažnai naktimis girdėjosi šūviai, granatų sprogimai. Ryte miestelio aikštėje buvo išmesti išniekinti partizanų kūnai. 1946 m., grįžęs į namus, Vytautas sužinojo, kad buvo užėję partizanai. Paėmė jo „restauruotą" karišką šalmą. Jis jį buvo perdažęs, paženklinęs Vyčio kryžiumi. 1956 m. buvo įskųstas, kad skaito ir platina „buržuazinę" spaudą – „Karį", „Trimitą". Buvo „atestuotas" kaip antipartinis. Grasino išmesti iš darbo.

Iki šiolei negali pakęsti neteisybės, apsimetinėjimų. Sovietmečiu

buvę „raudoni“, o nepriklausomoje Lietuvoje staiga tapę „žaliais“, suorganizavę „tautines“ partijas toliau apgaudinėja patiklius žmones, vagia valstybei priklausantį turtą.

Baigęs vidurinę, norėjo stoti į aviacijos mokyklą. Kariniame komisariate pasakė, kad iš vokiečių okupuotų kraštų į aviaciją nepriima. 1959 m. įstojo į Kauno aviacijos sklandymo stotį. Tuo metu jai vadovavo prieškarinės Lietuvos sklandytojas konstruktorius lakūnas Bronius Oškinis. 1960 m. gegužės 22 d. Oškinio kontroliniu skrydžiu buvo patikrintas ir išleistas savarankiškai skristi. Draugų buvo įspėtas, kad raportuodamas nesikreiptų: „draugas viršininke“, bet sakytų „tamsta viršininke“.

Jo skraidymų instruktorius buvo Vytautas Dovydaitis, 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės paskelbimo akto signataro Prano Dovydaičio sūnus.

1992–1999 m. buvo Savanoriškoje krašto apsaugos tarnyboje (SKAT) 82 bataliono 821 kuopoje Vilniuje.

Į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą oficialiai įstojo 1997 m., nors save laikė įstojusiu nuo 1947 m. vasario 16 d., kai savo krauju pasirašė Priesaikos Lietuvai žodžius.

Išleido 6 prisiminimų, eilėraščių knygutes. Nuo 1999 m. pensijoje.

Tiki šviesia Lietuvos ateitimi, dėl kurios įvairiomis formomis kovojom nuo 1945 m.

JUOZAS PADLECKIS–INDRA

1918 – 1968

Juozas Padleckis–Indra gimė 1918 m. kovo mėn.18 d. Kauno apskr., Seredžiaus vls., Pavietovos k. Tai šeštas vaikas gausioje Stanislovo Padleckio ir Antaninos Gudžiūnaitės – Padleckienės šeimoje.

Nors Antaninos ir Stanislovo Padleckių ūkis buvo nemažas (36 ha žemės), bet tokį pulką vaikų - šešis berniukus ir tris mergaites –

išauginti nebuvo lengva. Vyriausiąjį sūnų Stasį tėvai norėjo matyti kunigu, bet jis pats panorėjo geriau būti vargonininku, turėjo gerą balsą ir mėgo muziką. Šeštas vaikas Juozukas nebuvo labai stiprios sveikatos, bet pasižymėjo visapusiškais gabumais. Pažymėtina, kad visi devyni Padleckių vaikai buvo muzikalūs ir balsingi. Tai buvo paveldėta ne tik iš tėvų, bet ir iš senelių bei prosenelių. Padleckių šeimoje buvo įprasta vaikus namuose mokyti nuo ankstyvos vaikystės, tad pradžios mokyklą vieni baigė per dvejus, o kiti ir per vienerius metus. Juozukas pradžios mokyklą baigė per vienerius metus ir vienais penketais. Tuo pat metu studijavo kun. Teodoro Brazio „Giedojimo mokyklą“ ir iš vadovėlio savarankiškai mokėsi vokiečių kalbos.

Kai Juozui suėjo trylika metų, vyriausiasis brolis Stasys pasiėmė jį pas save į Seredžių, kur tuo laiku dirbo vargonininku ir vadovavo Šaulių sąjungos mišriam chorui bei pučiamųjų instrumentų orkestrui. Keletą metų pasimokęs pas vyriausiąjį brolį, Juozas sėkmingai jam talkininkavo darbe su kolektyvais ar vargonuojant, o būdamas šešiolikos – jau savarankiškai dirbo Paežerėlio bažnyčios vargonininku ir vadovavo pučiamųjų instrumentų orkestrui.

Kartą į Seredžių atvyko Kėdainių trečiojo pėstininkų pulko orkestro kapelmeisteris B. Jonušas. Sužinojęs iš Stasio apie Juozuko gabumus ir darbštumą, pasiūlė jam važiuoti į Kėdainius groti kariniame pučiamųjų orkestre ir mokytis dirigavimo. Po metų B. Jonušas paragino Juozą stoti mokytis į Kauno konservatoriją. Sėkmingai išlaikęs stojamuosius egzaminus, Juozas ir toliau dirbo Kėdainiuose, o du kartus per savaitę važinėjo mokytis į Kauną. Dainavimo mokėsi pas P. Oleką, o pas V. Jokūbėną harmonijos ir kompozicijos.

1940 m., įteisinus okupantų įstatymus, Juozas, kaip 1918 m. gimimo šauktinis, turėjo atlikti būtiną karinę prievolę. Teko palikti mokslus, darbą orkestre ir eiti į karinę tarnybą. 1941 m., prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, jų dalinys buvo pasiųstas į frontą, o vėliau ties Velykije Luki (Baltarusija) pateko į vokiečių nelaisvę. Sunkią belaisvio dalią Juozui kiek palengvino vokiečių ir rusų kalbų mokėjimas. Būdamas

nelaisvėje, vokiečių štabe priverstinai dirbo vertėju. Po poros mėnesių buvo paleistas ir galėjo grįžti namo. Išbadėjęs, suvargęs per dvi savaites parėjo į Kauną. Čia grojo B. Jonušo, kuris tuo metu su dauguma Kėdainių trečiojo pulko orkestro muzikantų dirbo Kaune, vadovaujamame Policijos pučiamųjų orkestre. Dirbdamas orkestre, tęsė mokslus Kauno konservatorijoje. 1943 m., dar būdamas studentu, buvo pakviestas dirbti į Operos teatrą solistu. Debiutas – hercogo vaidmuo Dž. Verdi operoje „Rigoletas“. Kai tapo Operos teatro solistu, dėstytojas P. Oleka patarė pasikeisti pavardę, pasirinkti trumpesnę, skambesnę ir pasiūlė senovės indų karo dievo Indros vardą. Sutikęs su dėstytojo pasiūlymu, Juozas Padleckis tapo Juozu Indra.

1944 m. grįžę okupantai ėmė persekioti visą Padleckių šeimą. Pirmiausia areštavo brolį Praną. Po poros mėnesių brolius Jurgį ir Antaną, o 1945 m. ir Juozą. Juozas be teismo buvo išvežtas į Komijos autonominės respublikos Vorkutos lagerius. Tuo metu Vorkutos lageriuose buvo įkalinta nemažai teatrinio meno darbuotojų. Vorkutos anglies baseino valdybos viršininko žmona, būdama didelė teatrinio meno gerbėja, įkalbėjo savo vyrą įkurti teatrą. Taip buvo įkurtas Vorkutos muzikinis teatras, kurio meno kolektyvą sudarė kaliniai. Ginkluota sargyba kalinius atvesdavo iš lagerių ir saugodavo, o po repeticijos ar spektaklio grąžindavo atgal. Šiame vergų teatre teko dainuoti ir Juozui Indrai.

1948 m., nesudarius bylos, Juozas Indra buvo pakviestas dirbti į Maskvos didįjį teatrą, bet jis, gavęs leidimą gyventi Lietuvoje, grįžo į Kauną. Čia vėl dirbo Operos teatre. 1948 m. Operos teatras iš Kauno buvo perkeltas į Vilnių. Į Vilnių persikėlė ir vienas pagrindinių tuo metu Lietuvoje statomų operų tenoro partijų atlikėjų Juozas Indra. Eksternu išlaikęs konservatorijos baigimo egzaminus, pradėjo dirbti ir konservatorijoje.

1945 m. areštas, tardymo laikas, praleistas šaltose, drėgnose kalėjimo kamerose, sunki kelionė gyvuliniuose vagonuose į Vorkutą, gyvenimas lageryje, nuolatinis alkis ir neribota darbo diena nepraėjo be pasekmių. Grįžus į Lietuvą, vėl didžiulis darbo krūvis teatre, konser-

vatorijoje. Kūryba palaužė ir taip nestiprią Juozo Indros sveikatą. 1952 m. Operos teatre spektaklio metu prasidėjo kraujoplūdis. Teko nutraukti spektaklį ir skubiai vežti į ligoninę. Gydytojų konsiliumo išvada – būtina sumažinti darbo krūvį ir pageidautina atsisakyti dainavimo.

1953 m. buvo pakviestas dirbti Kauno muzikinio teatro vyriausiuoju dirigentu. Čia dirbo iki 1968 m. kovo 18 d., iki netikėtos ir staigios mirties. Iki penkiasdešimties metų tetrūko vos keturių dienų. Juozas Indra palaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinių memoriale.

Juozo Indros kūrybinis palikimas labai įvairus. Paruošė ir dirigavo daugiau kaip trisdešimt operų ir operečių. Scenoje sukūrė per dvidešimt penkis vaidmenis (Liutauras, Lenskis, Germanas, Cavaradossi, Alfredas ir kt.). Sukūrė baletą „Audronė" (1957 m. apdovanotas LSSR valstybine premija), simfoninę poemą „Griuvėsių miestas", instrumentinių kūrinių, solo ir choro dainų, muzikos dramos spektakliams ir kino filmams. Visa J. Indros kūryba ryškaus nacionalinio kolorito. Harmonizavo daugiau kaip 150 lietuvių liaudies dainų.

Visą gyvenimą Juozas Indra liko ištikimas gimtam kraštui ir dar vaikystėje pamiltai lietuvių liaudies dainai.

1963 m. Juozas Indra įsijungė į LLKS pogrindį. Dalyvavo Klaipėdoje surengtame sąjunginiame antikomunistų suvažiavime. Buvo LLKS valdybos narys. Parašė LLKS-jos himną.

KAZIMIERAS PADLECKIS

1915 – 1990

Kazimieras Padleckis gimė 1915 m. kovo mėn. Kauno apskr., Seredžiaus vls. Pavietovos k. Buvo penktas vaikas gausioje Padleckių šeimoje. Nuo ankstyvos vaikystės sveikas ir stiprus. Tėvai džiaugėsi turėsią stiprų darbininką, tėviškės ūkio paveldėtoją. Pasimokęs dvejus metus Burlioniškių pradžios mokykloje, baigė ją gerais pažymiais. Nors paūgėjęs tėvų ūkyje

dirbo ne pagal savo amžių sunkius darbus, noro mokytis neprarado.

Vyriausiasis brolis Stasys tuo laiku Seredžiuje dirbo vargonininku ir vadovavo Šaulių sąjungos mišriam chorui bei pučiamųjų instrumentų orkestrui. Brolis ragino Kazimierą mokytis groti. Pamėginęs vieną kitą pučiamąjį instrumentą, Kazimieras pasirinko baritoną. Jam patiko melodingos baritono partijos ir lengviau nei klarnetu ar triūba išgaunamas garsas. Kazimieras, kaip ir visi Padleckių vaikai, buvo muzikalus, tad groti orkestre jam patiko ir puikiai sekėsi. Tuo metu pučiamųjų orkestrai buvo labai populiarūs. Jie grodavo visomis progomis: gegužinėse, vestuvėse, laidotuvėse, bažnyčiose per atlaidus ir kt.

Tuo laiku brolis Juozas Padleckis (Indra) jau grojo Kėdainių trečiojo pulko pučiamųjų instrumentų orkestre. Jis ir pasakė orkestro vadovui B. Jonušui, kad Kazimieras groja baritonu. B. Jonušas priėmė Kazimierą į orkestrą, bet prieš tai naujokas turėjo praeiti trijų mėnesių karinį apmokymą. Karinio apmokymo pratybų metu persišaldė ir susirgo sunkia plaučių uždegimo forma su komplikacijomis. Gydymas Kėdainių, o vėliau Kauno karo ligoninėse truko apie pusę metų. Gydytojų komisijos sprendimu buvo atleistas nuo karinės tarnybos ir iki kito patikrinimo pripažintas nedarbingu. Grįžęs į tėviškę ir negalėdamas dirbti fizinio darbo, pradėjo neakivaizdiniu būdu mokytis „Savišvietoje“.

1940 m., rusams okupavus Lietuvą, Kazimieras Padleckis įsijungė į antiokupacinį pogrindį. 1941 m. buvo areštuotas ir įkalintas Kauno kalėjime.Vokiečiams pradėjus karą, Kaune prasidėjus sukilimui, išsilaisvino iš kalėjimo ir įsijungė į sukilėlių gretas.

Vokiečiams nepripažinus Lietuvos laikinosios vyriausybės, o savanorius siekiant panaudoti saviems tikslams, Kazimieras Padleckis, kaip ir daugelis kitų savanorių, iš dalinio pasitraukė. Visą vokiečių okupacijos laiką dirbo Kauno popieriaus bazėje skyriaus vedėju ir aktyviai dalyvavo pogrindinėje antiokupacinėje veikloje. Lietuvą vėl okupavus rusams, pasitraukė į Vilnių, įsidarbino kompozitoriaus Jono Švedo atkurtame dainų ir šokių ansamblyje „Lietuva“. Sužinojęs, kad yra paieškomas, iš Vilniaus pasitraukė į Klaipėdos rajoną, kur dirbo sovchozo

skyriaus buhalteriu. Ūkio reikalais atvažiavęs į Klaipėdą ir netikėtai gatvėje sutikęs jam pažįstamą KGB karininką, vėl buvo areštuotas ir įkalintas Klaipėdos saugumo rūsyje. Per tarpininkus užmezgė ryšius su kalinius gydančiu žydu gydytoju ir jo padedamas pabėgo. Įsigijęs dokumentus, svetima pavarde dirbo Tauragėje, kol vėl buvo susektas, areštuotas ir nuteistas dešimčiai metų. Bausmę atliko Altajaus krašto lageryje, miško kirtimo ir medienos apdirbimo pramonėje. Atlikęs bausmę, grįžo į Vilnių ir dirbo Kurčiųjų kombinato tiekimo–realizacijos skyriuje.

1963 m. Kazimieras įsijungė į LLKS pogrindinę veiklą. Rėmė LLKS narius ir grįžtančius kalinius.

1990 m. spalio mėn. Kazimieras Padleckis mirė. Palaidotas Karveliškių kapinėse.

ZENONAS PALDAVIČIUS

Zenonas Paldavičius gimė 1932 m. Šilutės rj. Kivilių k. neturtingoje šeimoje. Išsilavinimas - vidurinės mokyklos 8 klasės. Gyveno Vainuto k.

Nuo 1948 m. palaikė ryšius su "Žalgirio" rinktinės partizanu Adoliu Puidoku, kurio pagalba susiorganizavo grupė jaunuolių: Zenonas Paldavičius, broliai Kostas ir Jonas Puidokai, ir pusbrolis Zenonas Puidokas bei pasivadino "Jaunoji Lietuva" su slapyvardžiais: Rambynas, Dobilas, Nemunas, Baravykas. Ši grupė padėjo partizanams apsirūpinti maistu, pinigais, kovojo prieš sovietinius aktyvistus partizanams leistinais būdais.

1951 06 03 visi buvo suimti ir 1951 11 03 nuteisti po 25 m. nelaisvės ir katorgos PDL (ITL) pagal 58-1a ir kt. str. Zenonas Paldavičius kalėjo Vorkutos lageriuose nuo 1951 12 03 iki 1959 06 09. Ten susirgo psichine liga. Dėl to jam bausmė 1956 m. sumažinta iki 10 metų. Gydytas stacionare. 1959 m. Z. Paldavičius kaip ligonis paleidžiamas namo su palyda

iki tėviškės. Jo motina skundėsi, kad sūnus grįžo labai pasikeitęs, nedirba, grasina ją užmušti. Tas matosi ir iš jo ranka rašytos autobiografijos, kad jis tikrai nesveikas.

1961 m. vasario mėn. lenkų pasieniečių buvo sulaikytas Lenkijoje kelyje į Suvalkus ir buvo perduotas Lietuvos KGB. Būdamas psichiškai nesveikas, pasivadinęs Ivanu Vorobjovu, ėjo į Lenkiją pas Romą Šipailą. Jam norėta vėl paruošti kaltinimą, bet po atliktos psichiatrinės ekspertizės, nustačius, kad serga šizofrenija, nusiųstas gydytis pagal gyvenamąją vietą.

Aktyvus pogrindininkas Vorkutos 7-oje šachtoje. Vienas iš „Juodosios Kaukės“ vadovų. Drauge su kitais susprogdino 7-os šachtos pastotę, vėliau, 1954 m. sausio 14 d. – šachtos partinį susirinkimą. Kankinamas neprisipažino ir nieko neišdavė. Kalėjo Vorkutos šachtos „Kapitalnaja“ tardymo centrale, kur ir palūžo jo sveikata. Tai vienas iš Lietuvos didžiavyrių.

KAZYS PALTANAVIČIUS

Kazys Paltanavičius gimė 1916 m. JAV, Rumforde. Grįžo į Lietuvą 1921 m. 1933 m., baigęs gimnaziją, įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Gamtos-matematikos fakultetą. Po metų perėjo į Medicinos fakultetą. Baigęs 2 kursus buvo pašauktas į būtinąją karo tarnybą. 1938 m. baigė su pagyrimu Pirmąją Prezidento Karo mokyklą. K. Paltanavičius buvo apdovanotas Gedimino ordino medaliu, jam buvo suteiktas jaunesniojo leitenanto laipsnis. 1939 09 01 mobilizuotas ir paskirtas į 16-ąjį pulką pradžioje bataliono adjutantu, vėliau – kulkosvaidžių būrio vadu. Po dviejų mėnesių demobilizuotas. Medicinos studijas baigė 1942 m. ir buvo paliktas profesoriaus asistentu. 1945 m. sovietų karo lauko teismas skyrė 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. 1945 m. išvežtas į Komijos Respubliką. 1950 m. buvo perkeltas į Vorkutos Riečlago la-

gerio tuberkuliozinę ligoninę vyr.gydytoju. 1954 m., paleistas iš lagerio įsidarbino 7-osios šachtos poliklinikos Rentgeno skyriaus vedėju. 1956 m. buvo paleistas iš tremties, sugrįžo į Lietuvą ir dirbo Telšių, Šeduvos gydymo įstaigose bei Panevėžio ir Vilniaus geležinkeliečių ligoninėse. 1973 m. apsigynė medicinos mokslų daktaro disertaciją. Nuo 1980 m. dirbo Respublikinėje Vilniaus klinikinėje ligoninėje Santariškėse. 1992-1996 m. buvo Šv. Jokūbo ligoninės vyriausiasis gydytojas.

K. Paltanavičius yra daugelio mokslo darbų, knygų autorius. Kiek leido sveikata, aktyviai dalyvavo Atsargos karininkų sąjungos veikloje. 1942 m. redagavo Kaune LLKS pogrindinio laikraščio „Laisvės Kovotojas“ pirmąjį numerį.

Kazys Paltanavičius mirė 2008 12 02 Vilniuje.

EDVARDAS PARAGIS

Edvardas Paragis, gimęs 1921 m., buvo įsitraukęs į LLKS pogrindinę veiklą. Kartu su broliu Vladu parūpino iš kažkur nurašytą spausdinimo mašiną. Atsigabenę į namus ir suremontavę, ėmėsi darbo. Antrame aukšte tekstą spausdinimui rinkdavo Kazys Brazauskas, o spausdinimo darbus atlikdavo Edvardas ir brolis Vytautas su namo rūsyje esančia mašina. 1943 m. gegužės mėn., vadovaujant Broniui Budginui ir talkinant Zigmui Zubriui, buvo atgabenta kita spausdinimo mašina iš Šiaulių gatvėje esančio Poligrafijos sandėlio. Su šia mašina darbas paspartėjo. „Laisvės Kovotojas“ buvo spausdinamas dideliais kiekiais. Atspausdintus laikraščius LLKS pogrindžio bendradarbiai, dažniausia dviračiais, išvežiodavo platinimui po visą Lietuvą.

1943 m. rugpjūčio mėn. Edvardas su Vytautu, per naktį spausdinę, rytą išėjo prie Nemuno išsimaudyti. Tuo metu atėjo gestapininkai daryti kratos – ieškoti spausdinimo mašinos. Mašiną surado ir išsivežė, o broliai liko nesuimti. Likvidavus slaptąją spaustuvę tėvų name,

Edvardas su broliu Vytautu įrengė spaustuvę prie Mickevičiaus slėnio. Čia jie dirbo neilgai, nes užėjus pirmai didesnei liūčiai, vanduo išvertė sutvirtinimus ir viską užnešė žemėmis.

Skubiai buvo įrengta kita LLKS pogrindinė spaustuvė Jono Mildažio brolio Antano namuose Lauminų k. Aukštosios Panemunės vls. 1944 m. balandžio 30 d. ir gegužės 1 d. gestapas vykdė stambią akciją prieš lietuvišką antinacinę rezistenciją Lietuvoje. Buvo likviduota ir ši spaustuvė.

Edvardas Paragis apsigyveno Aukštojoje Panemunėje pas Kodaičius.

1944 m. lapkričio 26 d. Edvardą suėmė čekistai ir po teismo išvežė į Kalinino sr. lagerius. Ten išbuvo iki 1952 m. lapkričio 26 d. Grįžo be teisės 5 metus gyventi Kaune.

JUOZAS PARAGIS

Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga buvo įrengusi tris slaptas pogrindines spaustuves, kuriose buvo spausdinamas LLKS laikraštis „Laisvės Kovotojas“ ir kita nelegali antinacinė bei antibolševikinė spauda.

Pirmoji pogrindinė spaustuvė buvo įrengta Juozo Paragio name Kaune. Jis turėjo tris sūnus: Vladą, Edvardą, Vytautą ir dvi dukreles Birutę ir Aldutę. Sūnūs atsigabeno seną apausdinimo mašiną, ją suremontavo ir pradėjo spausdinimo darbus. Bet po kurio laiko atėjo gestapininkai ir surado spausdinimo mašiną. Juozą Paragį, dukrą Birutę bei užėjusius Zigmą Zubrį ir kitą spaudos platintoją, nuvežė į gestapo rūsius ir uždarė atskirose vienutėse.

Juozas Paragis 1964 m. rudenį išėjo iš namų ir dingo be žinios. Manoma, kad su juo susidorojo čekistai.

VYTAUTAS PARAGIS

Vytautas Paragis gimė 1924 m. Kartu su broliu Edvardu įsitraukė į LLKS pogrindinę veiklą. Abu spausdino LLKS laikraštį „Laisvės Kovotojas“. Kai 1944 m. gestapininkai likvidavo pakaunėje Lauminų k. įrengtą spaustuvę, Vytautas Paragis buvo išsiųstas į Širvintas, tačiau 1944 m. lapkričio 26 d. buvo suimtas. Po teismo pateko į Kalinino sr. lagerius, kur išbuvo iki 1949 m. spalio mėn. 6 d. Grįžęs neturėjo teisės gyventi Kaune.

Vytautas Paragis mirė 1965 m. Kaune.

VLADAS PARAGIS

Vladas Paragis 1943-1944 m. dirbo Atkočiūno spaustuvėje Kaune. Grįžę iš darbo su nepilnamečiu broliu Romanu, įsidarbinusiu vasaros metu, pamatė automatais ginkluotų vokiečių kareivių apsuptus namus. Į juos nebeužėjo ir liko nesuimti. LLKS vadovybė Vladui davė dokumentus Ramūno pavarde ir apgyvendino Aukštojoje Panemunėje pas patikimus ūkininkus, o Romanas Paragis buvo apgyvendintas Šlienavoje pas pasiturinčius ūkininkus Žemaičius.

1944 m., atėjus sovietams, broliai Paragiai sugrįžo į namus.

BIRUTĖ ROZALIJA PARAGYTĖ–GRUŽAUSKIENĖ

Žinoma, kad vokiečių okupacijos metais Lietuvoje, Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga buvo įrengusi tris slaptas pogrindines spaustuves. Birutės broliai Edvardas ir Vytautas spausdino LLKS laikraštį „Laisvės kovotojas“ ir Birutei, tada septyniolikametei mergaičiukei, duodavo nunešti pranešimų arba spaudinių. Kartą, nuėjus pas rašytoją Balį Sruogą, duris atidarė ponia

Sruogienė ir pasakė, kad Balį Sruogą suėmė gestapas, todėl Birutei geriau daugiau nesirodyti, nes gali būti sekama.

Visi Birutės šeimos nariai, paveikti tėvo įtakos, buvo įsitikinę, kad privalo dalyvauti pogrindinėje veikloje ir niekam nepasakoti, kas jų namuose veikiama.

Kai gestapas jų namuose darė kratą ir surado spausdinimo mašiną, tėvą, Birutę ir atėjusį spaudos platintoją Zigmą Zubrį susodino į mašiną ir nuvežė į gestapo rūsius, kur uždarė atskirose vienutėse. Kitą dieną Birutę nuvedė pas gestapo viršininką ir prasidėjo tardymas. Klausė, kur gali būti broliai, kokias pareigas ėjo Z. Zubrys, kas yra laikraščio „Laisvės Kovotojas“ redaktorius. Pasakė, kad nieko nežino. Tada pasikvietė dar vieną vokietį ir pradėjo žiauriai mušti, statė prie sienos, kur kabėjo Hitlerio paveikslas, ir grąsino nušauti. Sumuštą vėl nuvedė į rūsio vienutę. Kitą dieną vėl tardė, o kartojant „nežinau“, gąsdino, jog išveš darbams į Vokietiją, kad numes vokiečių kareivių malonumams. Po to perkėlė į dvivietę kamerą. Prižiūrėtojas Bardauskas pradėjo jai nešti karštus pietus, sakė, kad siunčia Kipras Petrauskas, kartais „Pupų Dėdė“ arba dainininkė Zaunienė.

Išleidžiant į namus, sargybinis Birutę nuvedė pas kalėjimo viršininką, o šis, sutvarkęs dokumentus, atsisveikindamas pasakė: „Gerai, kad nesi komunistė, o kovoji už savo tėvynę“.

1944 m lapkričio 26 d., brolių Edvardo ir Vytauto arešto metu, enkavedistai reikalavo ir Birutės dokumentų, bet serganti motina, kurią tuo metu slaugė, pasakė, kad yra per jauna gauti pasą, nes buvo labai smulkutė ir žemo ūgio. Ją išgelbėjo gera motinos orientacija.

JUOZAS PARNARAUSKAS

Gimė pagal sovietmečio pasą 1929 12 20 Raseinių apskr., Nemakščių vls. Legotiškės k., o pagal gimimo metrikus 1928 01 03 Šiaulių apskr., Užvenčio vls. Pavyšnio k. pasiturinčio ūkininko šeimoje. Tėvas buvo 1918 m. sava-

noris, vėliau – šaulys. Šeimoje augo 5 vaikai. Pradinę mokyklą baigė Gorainiuose, 5 ir 6 skyrius Karklėnuose. 1944 m. įstojo į Kražių gimnazijos trečią klasę. 1945 m. sovietinis saugumas areštavo tėvą. Turtą konfiskavo. Šeima deportacijos į Sibirą išvengė, nes pabėgo į mamos gimtinę Nemakščiuose. Visi išsiskirstė kur kas. J. Parnarauskas šešiolikmetis pateko pas partizanus. Jų dėka jam buvo padaryta gimimo metrika, pagal kurią gavo pasą Nemakščiuose. Grįžo į Kražių gimnazijos 4–tą klasę. Kražiuose A.Rimkienė jį apiformino auginiu. Ryšių su Nemakščių partizanais nenutraukė: gaudavo iš jų spaudos, atsišaukimų, kuriuos platindavo. Yra perdavęs partizanams ginklų, vaistų, žiūronų, kareiviškų diržų. 1949 m. baigė gimnaziją. Kražių partijos sekretorius atsisakė jam išduoti rekomendaciją-chrakteristiką stoti į aukštąją mokyklą. 1949 m. įvedus privalomą septynmetį mokymą ir trūkstant mokytojų, tapo Kelmės rj. Paprūdžių besikuriančios septynmetės mokyklos mokytoju. Neakivaizdiniu būdu baigęs Šiaulių mokytojų institutą, 1952 m. gavo Gaščiūnų aštuonmetės mokyklos mokymo dalies vedėjo pareigas Joniškio rj. Po metų persikėlė į Joniškio miesto 2-ją vidurinę mokyklą irgi mokymo dalies vedėjo pareigoms. Per 10 darbo metų Joniškyje buvo skiriamas ir atleidžiamas skirtingose mokyklose 5 kartus. Priežastis – atsisakymas stoti į partiją. Nuo atleidimo iš darbo gelbėjo pedagogo kvalifikacija, įgyta neakivaizdiniu būdu baigus Vilniaus Pedagoginį institutą. 1955 m. vedė. 1963 m. persikėlęs į Vilnių, dirbo Respublikinio mokytojų tobulinimosi institute 5 metus, vėliau Mokyklų mokslinio tyrimo institute – 23 metus. Neakivaizdiniu būdu Maskvoje baigė Pedagogikos akademijoje aspirantūrą. Disertaciją apsigynė Vilniaus universitete. Po 1993 m. nostrifikacijos jam buvo suteiktas socialinių mokslų daktaro laipsnis ir vyr. mokslinio bendradarbio pareigos. Be to, 15 m. dirbo Vilniaus Pedagoginiame institute dėstytoju-valandininku.

1991 m. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba paskyrė J. Parnarauską komisijos Sovietų Sąjungos KGB veiklai Lietuvoje ištirti darbo grupės nariu. KGB archyve jis rado savo 85 psl. sekimo bylą.

1998 m. suteiktas Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas.

Tėvas žuvo Norilsko lageryje 1952 m., motina mirė 1968 m. Kaliningrado krašte.

Žmona medicinos profesorė, sūnus – valstybės sienos apsaugos departamento majoras, komisaras, vedęs.

Sovietmečiu išleido 10 brošiūrų pedagogikos klausimais. Nuo 1991 m. paskelbė apie 70 straipsnių. Konservatorių partijos narys, LLKS valdybos narys. Dalyvauja partizanų atminimo minėjimuose, atminimo paminklų statyme. Ruošia knygą „Biografija“.

J. Parnarauskas apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

REGINA PARNARAUSKIENĖ

Gimė 1934 m. šaltą sausio 20-sios naktį tėvų Julijos Vencevičiūtės ir Kazimiero Baužos šeimoje, gražiame Notėnų kaime, šeši kilometrai nuo Kelmės. Šiame kaime gyveno tik senelio Simono Baužos vaikų šeimos. Sovietinės okupacijos metais kaimas labai nukentėjo. Baužų šeimos, vengdamos tremties, palikusios savo namus, įsikūrė įvairiose Lietuvos vietose, o sodybos buvo sunaikintos. Liko gyventi tik jų šeima. Tačiau ji buvo nuolat persekiojama. Nuo 1946 m. iki pat partizaninio judėjimo pabaigos jų sodyboje nuolat lankėsi partizanai. Šeima gyveno jų džiaugsmais, vargais, rūpesčiais, nelaimėmis ir netektimis. Nuo 12 m. Regina tapo partizanų ryšininke. Lietuvos gyventojų deportacijos metu jie slėpėsi, o jai pasibaigus, vėl grįždavo į namus. Šeimoje nuo KGB rankos daugiausia teko Reginai ir jos tėveliui. Nuo 1950 iki 1952 m. ji daug kartų buvo tardoma ir mušama Kelmės saugume.

Baigusi Paprūdžių pradinę mokyklą, 1945 m. įstojo į Kelmės gimnaziją, kurią baigė 1952 m. Charakteristiką stoti į aukštąją mokyklą

išdavė Kelmės komunistų partijos sekretorius. O joje buvo parašyta, kad ji kilusi iš buožių ir banditų šeimos. 1952 m. įstojo į taip išsvajotą Kauno Medicinos institutą ir studijavo jame su fiktyviais dokumentais. Baigusi institutą, 1958 m. pradėjo dirbti Joniškio rj. neurologe. 1962 m. įstojo į Vilniaus universiteto klinikinę ordinatūrą, o per dvejus metus ją baigusi, pradėjo dirbti Nervų ir psichinių ligų katedroje asistente. 1970 m. apsigynė medicinos mokslų kandidato, o 1989 m. – habilituoto daktaro disertaciją. Profesorės vardas suteiktas 1990 m. Yra paskelbusi per 300 mokslinių straipsnių. Išleistos dvi monografijos. R. Parnarauskienė yra vadovėlio „Nervų ligos“ ir trijų monografijų bendraautorė, Lietuvos, Europos ir pasaulio neurologų bei Lietuvos insulto asociacijos narė, Tėvynės sąjungos, Švento Kazimiero ordino ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė. Suteiktas Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas. Šiuo metu dirba Vilniaus Universiteto Neurologijos centre profesore. Vyras Juozas – socialinių mokslų daktaras. Sūnus Kęstutis – valstybės sienos apsaugos tarnybos majoras, komisaras. Marti – valstybės sienos apsaugos tarnybos kapitonė. Auga du anūkai.

R. Parnarauskienė apdovanota LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

BRONIUS PATAŠIUS

Bronius Patašius iš Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1944 m. pabaigos.

PRANAS PATAŠIUS

Pranas Patašius gimė 1916 m. Raninės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Žuvo partizanų gretose.

JONAS PAUKŠTYS

Jonas Paukštys iš Batiškių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 30 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

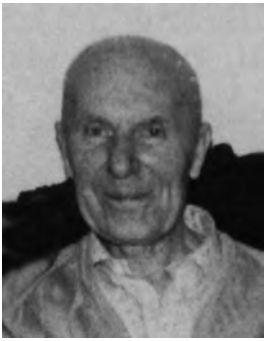

PETRAS PAULAITIS

Petras Paulaitis–Aidas, laisvės gynėjas, unikali asmenybė. Gimė 1904 m. birželio 9 d. Kalnėnų k. Jo tėvas valdė 14 ha vaizdingos, pušų apsuptos žemės prie Nemuno. Pradžios mokyklą P. Paulaitis baigė Jurbarke. Įstojo į katalikišką saleziečių gimnaziją. Bet 19 m. išvyko mokytis į Italiją, kur Este Padovoje baigė gimnaziją. Tarptautinį teologijos institutą baigė Turine. Romoje eksternu įgijo prekybinės teisės diplomą. 1933 m. P. Paulaitis pradėjo dirbti Lisabonoje, Lietuvos pasiuntinybėje, po metų mokytoju gimnazijoje.

1938 m. grįžo į Lietuvą. Paskirtas Kretingos apskrities Grūšlaukio mokyklos mokytoju. Nuo 1939 iki 1940 m. pabaigos dirbo Jurbarko valsčiaus Dainių mokyklos vedėju.

SSRS okupavus Lietuvą, apsigyvenęs Berlyne, užmezgė ryšius su Lietuvos patriotais, įstojo į Lietuvos aktyvistų frontą (LAF). 1939–1941 m. palaikė ryšį su patriotinio pasipriešinimo organizacijomis Lietuvoje, aktyviai talkino ruošiant sukilimą prieš okupantus. 1941 m. prasidėjus karui, prasidėjo ginkluotas pasipriešinimas rusų okupantams. Svarbiausias sukilėlių nuveiktas darbas buvo lietuviškos savivaldos atkūrimas Lietuvoje, paskelbiant nepriklausomybę. P. Paulaitis paskiriamas Raseinių apskrities viršininku. Kai po 6 savaičių vokiečiai Lietuvos vyriausybę paleido, jis pradėjo mokytojauti Jurbarko gimnazijoje. P. Paulaitis numatė, kad kelias į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą bus ilgas ir sunkus. Reikės priešintis okupacijai. Jau 1941 m. iš Kauno į Jurbarką ėjo pogrindinė spauda.

1942 02 16 P. Paulaitis įsteigė Lietuvos laisvės gynėjų sąjungą (LLGS). Organizacijos galutinis tikslas – atkurti Nepriklausomą Lietuvą su sostine Vilniumi ir uostamiesčiu Klaipėda. Taip pat leido laikraštį

„Lietuviški atgarsiai“ (beje, jame ypač griežtai buvo pasisakoma prieš holokaustą ir lietuviškojo SS legiono steigimą).

1943 m. rudenį LLGS turėjo 3000 narių. Už 4 lapų laikraštį buvo surenkamos pinigų sumos ir perkami ginklai, ruoštasi neišvengiamam ginkluotam pasipriešinimui. 1943 m. spalio mėn. P. Paulaitį suėmė gestapininkai, tačiau Kaltinėnuose, policijos viršininko žmonai padedant, P. Paulaitis ištrūko ir ėmė slapstytis Jurbarko apylinkėse. 1943 m. lapkričio mėn. prasidėjo lietuviškos kariuomenės kūrimas. Nuostatus rengė P. Paulaitis – kariuomenė tik lietuviška, lietuviai karininkai ir lietuvis kariuomenės vadas. Į šią rinktinę užsirašė 18 tūkstančių jaunuolių. Iš LLGS į Seredžiuje įsteigtą 309-ąjį batalioną įstojo per 300 narių.

1945 m. vasarą P. Paulaitis dirbo formuodamas N 8 bataliono būrius. Iš likusių Lietuvoje per 2000 LLGS narių P. Palaitis sudarė 10 būrių po 15–20 vyrų. 1945 m. antroje pusėje nusistovėjo N 8 bataliono sudėtis – 100 partizanų, veikusių Jurbarko, Raudonės, Vilkijos, iš dalies Šimkaičių ir Eržvilko apylinkėse.

1946 m. antroje pusėje buvo sudaryta Jungtinė Kęstučio apygarda (JKA), į kurią įėjo ir P. Paulaičio vadovaujamas N 8 batalionas, pavadintas Trijų lelijų rinktine (nuo Jurbarko herbo). P. Paulaitis apygardos štabe užėmė žvalgybos–kontržvalgybos informacijos ir propagandos skyriaus viršininko bei „Laisvės varpo“ redaktoriaus pareigas. P. Paulaitis įrengė dvi štabo slėptuves: vieną Mažintų kaime pas patikimą ūkininką Andriulį prie Ančios upės, kitą Poškakaimyje pas savo dėdę I. Žičkų. Čia leido „Laisvės varpą“ (iki 1000 egz. tiražu).

1947 m. pradžioje buvo lemta susitikti su BDPS atstovu Ereliu (J. Markuliu). Erelis įrodinėjo, kad pasipriešinimo kova beprasmė ir ją reikia nutraukti. Buvo suprasta, kad jis MGB šnipas, bet: „Ką mes jam pasakysime, kai nuteisime mirti? Be įrodymų žmogaus nuteisti ir sunaikinti negalima“. Po šio susitikimo NKVD aptiko štabo bunkerį, žuvo Visvydas ir Džiugas. Į priešo rankas pakliuvo dalis štabo dokumentų. P. Paulaitį taip pat areštavo. Teismo nuosprendis – 25-eri metai „Gula-

go salyne“ ir dar 5-eri be pilietinių teisių. Po teismo P.Paulaitį išvežė į Komiją, Intos lagerį. Netrukus – į ypač sunkių gyvenimo sąlygų 501 statybos lagerius, kur per tundrą ir Uralą tiesė geležinkelį.

1956 m. birželio 13 d. P. Paulaičio bylą peržiūrėjusi Vyriausybinė komisija „nubraukė“ 15 metų, išlaisvino iš Ozerlago ir leido grįžti į Lietuvą. P. Paulaitis, grįžęs į Lietuvą, apsigyveno Kaune ir vėl vadovavo LLGS. Tačiau KGB gen. mjr. K. Liaudis ir respublikos prokuroras V. Galinaitis rašė SSRS KGB, kad P. Paulaičio, kaip kontrrevoliucinio nusikaltėlio, negalima paleisti. Todėl 1957 m. rugsėjo 30 d. SSRS AT Prezidiumo potvarkiu Ozerlago pataisos darbų komisijos nutarimas sumažinti bausmę buvo panaikintas. P. Paulaitis vėl buvo suimtas ir uždarytas į Lukiškių kalėjimą Nr.1.

1957 m. rudenį Jonas Kažukauskas išdavė pogrindinę organizaciją ir P. Paulaitį. 1958 m. P. Paulaitį išvežė į Dubravlago 11 lagpunktą Javaso mieste. 1959 m. liepos mėn. labai nusilpęs pateko į J. Mickaičio statybininkų brigadą, kur galėjo kiek pailsėti. Tačiau ir pas bendražygį P. Paulaitis ėmėsi gyvenamųjų patalpų priežiūros, kad galėtų likimo draugus verbuoti į LLG sąjungą. Be to, kiek galėdamas lengvino likimo naštą, organizavo vaistų gavimą iš laisvės, laiškų persiuntimą be cenzūros. Šiame lageryje jis pasiūlė idėją (kuri buvo įgyvendinta) sukurti brigadoje katalikišką parapijos prototipą, t. y., vieną gyvenamo barako sekciją (100 vyrų) paversti bažnyčia, sutelkiant į ją tik praktikuojančius katalikus. Toje sekcijoje tuo metu buvę kunigai S. Kiškis, K. Dulksnys ir J. Jonys, jiems patogiu metu, aukos Šv. Mišias, vykdys kitas apeigas.

1960 m. Gulage buvo išskirti ypač pavojingi asmenys. Prie tokių čekistai priskyrė ir P. Paulaitį. „Pavojingi“ nusikaltėliai buvo laikomi specialiuose uždaruose kalėjimuose, kur privalėjo kalėti pusę bausmės laiko. Tokiame kalėjime P.Paulaičiui teko kalėti kamerose su žinomais pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyviais – A. Svarinsku, L. Simučiu, Z. Laugalaičiu, ukrainiečių arkivyskupu Slipij ir kitais.

Reikia atkreipti dėmesį, kad į lagerį Lietuvos čekistai, vadovaujami

N. Dušanskio, iš Lietuvos vežė aktorius (L. Noreiką), poetus, kolchozų pirmininkus, net užverbuotus rezistentus, tikėdamiesi palaužti protingiausią ir pažangiausią visuomenės dalį.

Baigiantis bausmei, P. Paulaičiui suėjo 78 metai. Kartu su juo kalėję patriotai suprato, kad čekistai jį gali nukreipti į senelių namus Rusijoje arba net į uždarą psichiatrinę ligoninę. Kad taip neatsitiktų, P. Paulaičio reikalais ėmė rūpintis kunigas A. Svarinskas ir kiti. Jie išrūpino P. Paulaičiui buto nuosavybės teises pas Kretingos vienuolius pranciškonus.

Kai iki bausmės pabaigos liko kelios dienos, P. Paulaitį Vilniaus kagėbistai iš Dubravlago parsivežė į Vilnių ir uždarė KGB kalėjimo kameroje, auklėjo. Išsilaisvinęs, nepaisydamas draudimo, P. Paulaitis aplankė giminaitę Glosienę, kitus gimines ir pažįstamus.

Parvažiavęs į Kretingą, P. Paulaitis vėl buvo populiarus tarp jaunimo. Tačiau KGB nepaliko ramybėje ir gilioje senatvėje. 1985 m. vasarą jis liko be pastogės. Šiuo sunkiu metu P. Paulaičiui padėjo kretingiškiai Zita ir Jonas Kubiliai, leidę jam apsigyventi savo name, nuoširdžiai juo rūpinosi.

Kalėdas ir Naujuosius 1986-uosius metus P. Paulaitis sutiko sunkiai sirgdamas, mirė vasario 19 d., palaidotas Kretingos kapinėse.

P.S. *Zigmas Laugalaitis, Algirdas Rutkauskas ir Stasys Čėpla kalėjo vienoje kameroje su Petru Paulaičiu Mordovijos speckalėjime. Kadangi tuo metu buvo gauta žinia, kad prieš pusmetį (1960 01 26) mirė gen. Motiejus Pečiulionis (Senelis), LLKS-os pirmininkas, buvo nutarta LLKS CK pasiūlyti šį postą Petrui Paulaičiui (Portugalui). P. Paulaitis iškart sutiko ir Z. Laugalaitis, A. Rutkausko ir S. Čėplos akivaizdoje priėmė iš jo priesaiką. Konspiracijos dėlei Mordovijoje jis vadinosi LLGS pirmininku. 1985 m. P. Paulaitis perdavė jo priimtus LLKS narius (daugiau nei 50) Vincui Korsakui ir Vladui Šiškai. Pasiprašė LLKS dėl sveikatos atleisti jį iš pirmininko posto.*

MOTIEJUS PEČIULIONIS

Gimė 1888 m. spalio 31 d. Seinų apskr., Šventežerio vls., Ranciškių k. Jo tėvai Tomas ir Rozalija Pečiulioniai, turėję apie 30 margų ūkį, buvo susipratę lietuviai. Ūkiui tapus nerentabiliam, tėvas išvyko į Ameriką, o motina su sūnumi apsigyveno Seinų apskr. pas brolį J. Zubrį, Rudaminos vargonininką. Čia M. Pečiulionis išėjo pradžios mokslą, baigė Suvalkų gimnaziją.

Anksti pradėjo domėtis politiniu gyvenimu. Kartu su draugais gimnazistais sprendė klausimą, ką daryti su Rusijos caru, neduodančiu Lietuvai laisvės. Baigęs gimnaziją, įstojo į Peterburgo universitetą, kur studijavo matematiką. 1905 m. įstojo į slaptą lietuvių patriotinę organizaciją, buvo renkamas į jos valdybą.

Kilus Pirmajam pasauliniam karui, M. Pečiulionis, tik dėl jam vienam suprantamų motyvų, 1914 m. spalio 29 d. stojo savanoriu į caro kariuomenę eiliniu. Išsiaiškinus, kad jis studentas, prieš jo valią nusiųstas į karo mokyklą, kurią baigė 1916 06 17. Tarnaudamas rusų kariuomenėje, kaip artilerijos karininkas dalyvavo kovose su vokiečiais ir austrais.

Grįžęs į Lietuvą 1918 m., apsigyveno Vilniuje ir kurį laiką dirbo „Darbo balso“ redakcijoje.

Atvykęs į besikuriantį Lietuvos kariuomenės Alytuje 1-ąjį pėstininkų pulką, 1919 m. vasario 1 d. buvo paskirtas vyresniuoju karininku į Kaune A. Panemunėje stovinčią 1-ąją artilerijos bateriją. Netrukus skiriamas būrio vadu ir perkeliamas į Alytų 1-ąjį pėstininkų pulką. Pulką turėjo remti 1-asis artilerijos būrys (dvi patrankos karininkui M. Pečiulioniui vadovaujant). Iš šio būrio M. Pečiulionis suformavo visą pabūklų 4-ąją bateriją ir 1919 m. buvo paskirtas jos vadu. Su šia baterija jis nesiskyrė per visą Nepriklausomybės laikotarpį.

Kautynės, kuriose dalyvavo M. Pečiulionis: 1919 m. kovose su bol-

ševikais – Kurklių, Utenos ir Salako užėmimas bei Zarasų operacija; kare su bermontontininkais – Radviliškio užėmimas; kare su lenkais – prie Varėnos, Rodūnės, Valkininkų ir Lentvario. Dėl savo drąsos, sumanumo ir taiklaus šaudymo jis buvo pramintas „Perkūno dieduku“. Kautynių metu jis nemėgo trauktis ir visų nuostabai laimėdavo.

Kare dėl Lietuvos Nepriklausomybės karininkas M. Pečiulionis buvo vienas geriausių artileristų. Už narsumą ir pasižymėjimą kautynėse jis buvo apdovanotas dviem Vyčio Kryžiais su kardais.

Kovoms pasibaigus, kpt. M. Pečiulionis 1921 m. kovo 30 d. buvo paskirtas 3-iojo diviziono vadu 1-joje artilerijos brigadoje, o rugpiūčio 1 d. – 3-iojo artilerijos pulko vadu.

M. Pečiulionis daug mokėsi. 1922 m. spalio 17 d. buvo pasiųstas į Prancūziją, Fontenblo (Fontainbleau) artilerijos mokyklą, kurią baigė 1924 m., ir vėl tapo 3-iojo artilerijos pulko vadu. 1925 m. rugsėjo 22 d. plk.lt. M. Pečiulionis buvo komandiruotas į aukštuosius artilerijos technikos kursus Paryžiuje, kuriuos baigęs 1926 m.rugsėjo mėn. buvo paskirtas artilerijos tiekimo skyriaus viršininku. 1929 m. Respublikos Prezidento aktu jam suteiktas pulkininko laipsnis, o nuo 1935 m. kovo 1 d. pakeltas į generolus leitenantus. 1930 m. birželio 23 d. įsakymu buvo paskirtas ginklavimo viršininku.

Eidamas šias pareigas, rūpinosi jaunųjų karininkų kvalifikacija, kariuomenės aprūpinimu modernia ginkluote, karinės pramonės plėtra. Jo pastangų dėka buvo pastatytos ginklų dirbtuvės Linkaičiuose, o Kaune buvusios artilerijos dirbtuvės praplėstos ir sumodernintos.

Gen. M. Pečiulionis buvo labai principingas. Vyriausybei nepritarus jo planams, jis visam laikui pasitraukė iš kariuomenės. Išėjęs į atsargą, gyveno Kaune, daug rašė „Lietuvos žiniose“ ir kurį laiką vadovavo Amerikos lietuvių bendrovei, kuri vertėsi automobilių prekyba ir jų remontu. Ir čia dirbdamas rūpinosi Lietuvos ateitimi. Puoselėjo sumanymą iš pagrindų pertvarkyti bendrovę. Tuo reikalu lankėsi JAV, Fordo dirbtuvėse Detroite. Grįžus, nesulaukęs pritarimo jo darbo planams. iš šių pareigų atsistatydino.

1940 m. bolševikams okupavus Lietuvą, gen. M. Pečiulionis slapstėsi. Vokiečių okupacijos metais buvo Vilniaus aliejaus fabriko direktoriumi. 1943 m. balandžio 5 d. vokiečių generalinio komisaro Lietuvai pastangomis Kaune, Karo muziejuje, buvo sukviestas Lietuvos visuomenės veikėjų pasitarimas. Jo rengėjai tikėjosi, jog pasitarimo dalyviai pritars vokiečių sumanytai Lietuvos jaunimo į SS legioną mobilizacijai. Gen. M. Pečiulionis jiems atvirai ir tiesiai pareiškė: „Vieną galvą turiu ir ją tik už Lietuvą padėsiu“. Ištaręs šiuos žodžius, pakilo ir išėjo iš salės.

1944 m. vasarą bolševikų kariuomenei braunantis į Lietuvą ir sutrikus susisiekimui su Kaunu, gen. M. Pečiulionis pėsčias parėjo iš Vilniaus į Kauną. Kadangi šeima jau buvo pasitraukusi į Žemaitiją, pėsčias toliau patraukė Šiaulių kryptimi. Išleidęs šeimą į Vakarus, gen. M. Pečiulionis išėjo pas partizanus, kuriems prityręs ir išmaningas vyresnio amžiaus karys buvo nepaprastai reikalingas. Svarbiausiu partizanų uždaviniu laikė – kautis su paskui kariuomenę slenkančiais NKVD daliniais, kiek galint kenkiant jiems ir nuo jų ginantis.

Prasidėjus partizanų kovoms, M. Pečiulionio vardas prasiveržė net pro „geležinę uždangą“. Jis buvo minimas išeivijoje kaip kovojąs su okupantais tai Žemaitijoje, tai Aukštaitijoje, tai ties Daugais. Įsitikinęs, jog kovos laimėti vien tik savo jėgomis neįmanoma ir tolesnės aukos yra beprasmės, gen. M. Pečiulionis paleido savo kovotojus, pasitraukė į Lietuvos užkampį ir vėl pradėjo piemens gyvenimą. Tačiau 1945 m. bolševikų agentų buvo suimtas ir 10 metų kalintas liūdnai pagarsėjusiame Vorkutos sunkiųjų darbų lageryje, kurį jis vadino „Vorkutos mokslų akademija“.

1955 m. Maskvos persiuntimo kalėjime užmezgė ryšius su LLKS ir tapo šios organizacijos pirmininku. Jo nurodymu 1957 m. buvo sukonstruotas Šiauliuose trumpųjų bangų siųstuvas, kuris nuo 1957 02 16 iki 1957 03 27 transliavo Vilniaus radijo (bėgančia) banga „Nepriklausoma Lietuva“ programas. Jo nurodymu buvo sudaromi šauktinių sąrašai Lietuvoje (reikalingi karo atveju). Buvo ruošiami bunkeriai, vietos pogrindžio laikraščiams ir atitinkami kiti patriotiniai veiksmai.

Į Lietuvą M. Pečiulionis grįžo 1956 m. rudenį neapsakomai išvargintas, sunykęs, bet nepalūžęs dvasia. Reikėjo pragyvenimo šaltinio. Lankė likusius senus pažįstamus, teiravosi darbo. Skaudu, kad visi jo vengė, bijojo susitikti, nenoriai įsileisdavo į namus. Nepavyko prisiglausti ir Vilniaus krašte. Taip po Lietuvą keliavo generolas, dviejų Vyčio Kryžių su kardais kavalierius, savanoris kūrėjas, neturėdamas kur prisiglausti. Grįžo į Kauną. Grėsė badas. Šiaip taip pavyko išsirūpinti leidimą ir apsigyventi Ilguvos invalidų namuose. Prieglaudoje nuobodulį ir ilgesį bandė prasklaidyti lyginamosios kalbotyros studijomis. Sužinojęs, kad visi jo artimieji gyvi, kad vaikai Šveicarijoje bebaigią aukštuosius mokslus, jautėsi neapsakomai laimingas. Tačiau ši laimė truko neilgai. Vėliau jam pavyko sužinoti, kad sūnus serga nervų liga, o žmona visiškai bejėgė. Ši žinia M. Pečiulionį labai pritrenkė, neigiamai paveikė jo sveikatą, ir jis 1960 m. sausio 26 d. mirė. Palaidotas A. Panemunės kapinėse. Ant geležine tvorele aptverto akmeninio antkapio atsirado įrašas: „A.A. Generolas M. Pečiulionis“.

Taip baigė gyvenimą garbingas lietuvių tautos sūnus, vienintelis iš Lietuvos generolų itin sudėtingu tėvynei laikotarpiu išėjęs vadovauti partizanams – laisvės kovotojams.

Šaltinis. Doc. Vytautas Leščius „Gen. M. PEČIULIONIS: „VIENĄ GALVĄ TURIU IR JĄ TIK UŽ LIETUVĄ PADĖSIU...“/ Savanorių žygiai/ ir LLKS archyvas.

JUOZAS PETKŪNAS

Juozas Petkūnas iš Panemunės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

VYTAUTAS PETKŪNAS

Vytautas Petkūnas–Ąžuolas, Putinas gimė 1920 m. Petkūniškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. 1944 m. paimtas į okupantų armiją, iš kurios po keturių mėn. pabėgo. 1945 m. gegužės mėn. įstojo į partizanų gretas. Spalio 17 d. buvo sužeistas, suimtas ir nuteistas 15 m. lagerio. 1946 m. lapkričio 5 d. bausmė sumažinta iki 10 m.

ALFONSAS PETRAŠIŪNAS

Alfonsas Petrašiūnas gimė 1934 m. Širvintų rj., Gelvonų vls., Pasadnikų k., ūkininkų šeimoje. Nuo pat vaikystės Alfonsas mėgo muziką, dainą, gerai grojo akordeonu, turėjo gražų sodrų balsą. Be jo neapsieidavo nė viena kaimo šventė, vestuvės. Atslinkus sovietinei okupacijai, Alfonsas nedvejodamas pasirinko patrioto-kovotojo už laisvę kelią – tapo Didžiosios Kovos Apygardos Dobilo rinktinės ryšininku, „Lietuvos patrioto“ pogrindinės organizacijos nariu. Jo tėvų namai tapo partizanų prieglaudos ir maitinimosi vieta. Alfonsas įsigudrino už krūminukę supirkinėti ginklus ir aprūpinti jais partizanus. Ypač intensyviai Alfonsas platino apylinkėse pogrindinę spaudą. Čekistai jį buvo sučiupę, tačiau Alfonsas apsimetė naiviu kaimo berneliu, ir tie nieko iš jo neišgavo.

2003 m. Alfonsui buvo pripažintas Laisvės kovų dalyvio statusas, jis tapo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) nariu.

Nuoširdus, pareigingas, geraširdiškas Alfonsas buvo mėgstamas ir gerbiamas žmogus. Alfonsas išaugino vaikus, Lietuvos patriotus Julių ir Ingridą, susilaukė keturių anūkėlių.

Alfonsas Petrašiūnas 2003 m. amžinam poilsiui atgulė Vilniaus Antakalnio kapinėse.

VACLOVAS PETRĖNAS

Gimė 1940 03 16. Išsilavinimas – vidurinis. Aktyviai dalyvavo Sąjūdžio veikloje. LLKS narys nuo 1996 02 27.

ELENA PETRIKONIENĖ (NAVICKAITĖ)

Gimė 1926 05 01 Panevėžio apskr., Počgalos k. darbininkų šeimoje. Be tėvų, buvo dar 3 sūnūs ir 2 dukterys. 1946 m. baigė Kėdainių gimnaziją ir tais pačiais metais įstojo į Vilniaus Pedagoginį institutą. 1948 04 29 buvo areštuota už pogrindinę gimnazijos ir studijų metų veiklą. 1948 m. rugpiūčio mėn. Maskvos OSO nuteisė pagal RSFSR baudžiamojo kodekso 58-1a, 10 ,11 straipsnius 10 m. kalėti ir 5 m. tremties. Kalėjo Mordovijos lageriuose: 13, 3, 14-tame, iš kurio 1956 m. kovo 9 d. ešelonu buvo išvežta į tremtį Novosibirsko srities, Ustaisko rj. Matiuškino k. Iš tremties grįžo 1957 m. Įsidarbino Lietuvos Energetikos tresto Petrašiūnų autotransporto įmonėje vyr. dispečere. 1981 m. išėjo į pensiją.

Atgavus Lietuvos Nepriklausomybę, E. Petrikonienei buvo suteiktas Laisvės Kovų dalyvio statusas.

ANTANAS PETRIKONIS

Gimė 1928 m. spalio 19 d. Alytaus apskr., Miroslavo vls. Mociškėnų k. Užaugo neturtingoje gausioje religingoje ir patriotinėje šeimoje: tėvai, močiutė, du broliai ir dvi seserys. Baigė 6 klases, toliau mokytis nebuvo sąlygų.

Po karo, 1945 m. birželio mėn., jų apylinkėje kūrėsi partizanų būrys, į kurį įstojo jo brolis, svainis ir jis pats. Gavo slapyvardį Laivas. Teko dalyvauti kautynėse. Tų pačių metų rudenį būrys išsiskirstė. Partizanų būrio vadas Negras liepė A. Petrikoniui likti rezerviniu partizanu.. Jis turėjo ginklą ir, reikalui esant, su jais išeidavo į akcijas.

1948 m. buvo išaiškintas. Pasitraukė į nelegalią padėtį ir įsitraukė į aktyvią partizaninę kovą.

Bunkeryje jie buvo trise. Juos išdavė buvęs bendražygis Jovaras 1951 m. spalio 6 d. Alytaus garnizonas apsupo namus ir pareikalavo pasiduoti. Jie nesutiko ir sėkmingai išsiveržė iš bunkerio į kambarį. Draugas Lakūnas žuvo, o A. Petrikonis ir Jūreivis kovėsi, iki baigėsi šoviniai. Namas degė. Reikėjo trauktis. Netrukus žuvo Jūreivis, o A. Petrikonis išsiveržė iš apsupties. Buvo sužeistas ir, netekęs sąmonės, enkavedistų suimtas.

Po 4 mėnesių tardymo Kauno saugume, Karo Tribunolas 1952 m. sausio 28 d. nuteisė 25 metams kalėti ypatingo rėžimo lageriuose. 1952 m. rudenį atvežė į Kazachstano Kengyro lagerį. Ten sutiko daug lietuvių ir lageryje įsijungė į pogrindinę veiklą. 1954 m. dalyvavo organizuojant kalinių sukilimą, buvo sukilimo vado Kuznecovo asmeniniu sargybiniu. Numalšinus sukilimą, prasidėjo skirstymas: vienus paliko lageryje, o 500 sugrūdo į vagonus ir išvežė į Vanino uostą, iš ten laivu nugabeno į Magadaną. 1954 m. rudenį, atrinkę antros ir trečios grupės invalidus, grąžino į „žemyną" – Nachotką. Iš Nachotkos – traukiniu į Taišeto lagerius. 1955 m. komisija bausmę sumažino iki 12,5 m. 1960 m. lygtinai išleido į laisvę, be teisės grįžti į Lietuvą. Bet A. Petrikonis slapčia grįžo į Lietuvą. Lagerio draugas A.Daukas per pažintį priregistravo Antanavo vls., Gaisrių k. Dirbo aukštos įtampos linijų statybos elektromonteriu. 1962 m. vedė politinę kalinę E.Navickaitę. Žmona Kaune turėjo kambarį, bet jo neregistravo, kadangi jis neturėjo teisės gyventi Lietuvoje. Tik 1966 m. leido prisiregistruoti pas žmoną. Dirbo EST Petrašiūnų mechanizuotoje kolonoje, statybinių medžiagų tiekėju, vėliau liftų valdyboje, iš kur 1988 metais išėjo į pensiją.

1988 m. A. Petrikoniui buvo suteiktas Krašto savanorio statusas, o tų pačių metų rudenį jis buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu.

PRYMA PETRYLIENĖ

Pryma Petrylienė g. 1929 m. rugpiūčio 17 d. Sungailos k., Skiemonių vls., Utenos apskr. Tėvai buvo ūkininkai ir valdė 35 ha ūkį. Tėvui anksti mirus, ūkio darbus dirbo mama ir 5 vaikai.

Skiemonyse baigė pradžios mokyklą, 5 ir 6 skyrių. Vėliau mokėsi įsikūrusioje Skiemonių progimnazijoje, po to Utenos „Saulės“ gimnazijoje ir 1946 m. įstojo į Anykščių Jono Biliūno gimnaziją, kurią turėjo baigti 1950 m., tačiau 1950 m. vasario 18 d., abiturientų šimtadienio išvakarėse, buvo areštuota ir po pusės metų tardymo, Maskvos ypatingojo pasitarimo „trojkos“ buvo nuteista 10 m. laisvės atėmimo, už tai kad mylėjo savo kraštą, savo žmones, savo tėvynę ir neišdavė savo draugų.

Po septynerių metų, grįžusi iš Gulago, apsigyveno Klaipėdoje, ištekėjo už žemaičio ir pasiliko gyventi Žemaitijoje, nes jos tėviškė buvo sunaikinta, namai sudeginti, visa šeima išblaškyta. Vėliau apsigyveno Tauragėje, kur baigė vidurinę mokyklą ir Medicinos seserų kursus. 23 m. išdirbo Tauragės Skaičiavimo mašinų gamykloje. Ten dirbdama gavo daug apdovanojimų, medalių, išmokė daug jaunų kadrų. Išėjusi į pensiją, dirbo Tauragės poliklinikoje.

Mirus vyrui, 1994 m. persikėlė į Anykščius. Čia dar rado senų pažįstamų, draugų, įsijungė į tremtinių organizacijos gretas ir nuo 1997 m. vadovauja LPKTS Anykščių skyriui, kuriame dabar yra virš 500 narių. Darbas visuomeninis, be atlygio, juk geriausias atlygis – jeigu esi suprastas. Užaugino dukrą, kuri dabar gyvena Elmininkuose, dirba Anykščių ligoninės vaikų ligų skyriuje.

ALGIRDAS PETRUSEVIČIUS

Algirdas Petrusevičius gimė 1937 m. vasario 23 d. tarnautojų šeimoje Klaipėdoje. Vokiečiams okupavus Klaipėdą, šeima 1939 m. persikėlė į Kauną. A. Petrusevičius 1951–1955 m. mokėsi Kauno aukštesniojoje technikos mokykloje ir įgijo pramoninės ir civilinės statybos specialybę. 1954 m. įstojo į Kauno miesto ginkluotą antisovietinę organizaciją „Geležinis Vilkas“. Buvo išrinktas vado pavaduotoju. Organizacija palaikė ryšius su Kauno srities partizanais, rinko ginklus, žvalgybinę informaciją, medikamentus. 1955 m. vasario 16 d. Kauno rotušėje A. Petrusevičius iškėlė Nepriklausomos Lietuvos trispalvę, apie kurios iškėlimą gandas pasklido plačiai visoje Lietuvoje. 1956 m. vasario mėn. A. Petrusevičius buvo KGB agentų suimtas ir nuteistas 8 metus kalėti. Kalėjo įvairiuose Sibiro, Mordovijos lageriuose ir Vladimiro kalėjime. 1956–1958 m. du kartus bėgo iš lagerio. Pirmą kartą bėgo trise. Buvo pagauti, du iš jų – sušaudyti (jų tarpe A. Liorentas, „Geležinio Vilko“ vadas, KPI studentas). A. Petrusevičius buvo sunkiai sužeistas į krūtinę ir dešinės rankos sąnarį. Išliko gyvas, bet neteko dešinės rankos. Už pabėgimų organizavimą kalėjimo laikas buvo prailgintas iki 12 metų.

1968 m. grįžo iš lagerio ir dirbo Kaune statybų vykdytoju, vėliau – sūrio ir sviesto institute vyriausiuoju inžinieriumi. Visą laiką buvo KGB akiratyje. Iš šio darbo KGB įsakymu buvo atleistas. Iki nepriklausomybės paskelbimo tegalėjo dirbti liaudies buities muziejuje eksponatų saugotoju-sargu. Tuo pat metu dirbo tautodailininku, yra surengęs asmeninę parodą. A. Petrusevičius, grįžęs iš lagerio, palaikė ryšius su Maskvos disidentais. Dėl Kovaliovo, Sacharavo, vėliau dėl B. Gajausko ir V. Šakalio bylų KGB jo bute ne kartą darė kratas. Dalyvavo „Lietuvos katalikų Kronikos“ platinimo veikloje.

1988 m. susikūrus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai buvo išrinktas tarybos nariu. Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas politinių kalinių ir tremtinių žymeniu.

1990–1991 m. aktyviai dalyvavo parlamento gynime. Organizavo parlamento prieigų bei parlamento stogo užminavimą, taip pat Molotovo kokteilių ir granatų gamybą. Apginklavo savo atsineštais ginklais keletą parlamento gynėjų. Apdovanotas žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“, Sausio 13-osios atminimo medaliu, Lietuvos šaulių sąjungos „Žvaigždės ordinu“.

1991 m. vasario mėn. A. Petrusevičius kartu su S. Stoniu ir V. Stašaičiu Kaune įkūrė valstybinę gamybinę eksperimentinę įmonę „Vytis“, kurioje buvo paskirtas ginklų baro viršininku. Per kelis mėnesius jo ir jo bendražygių dėka buvo sukurti automatai Vytis-1, Vytis-2 ir Vytis-3 bei organizuota granatų gamyba. 1992 m. A. Petrusevičiui už nuopelnus Lietuvos kariuomenei suteiktas dimisijos kapitono laipsnis. 1997 m. jis buvo apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu. A. Petrusevičius savo nuoširdžiu tarnavimu Lietuvai, tvirtu charakteriu yra įgijęs autoritetą aplinkinių tarpe.

1996–2006 m. A. Petrusevičius buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Centro valdybos pirmininkas. 1996 m. A. Petrusevičius išrinktas Lietuvos Respublikos Seimo nariu. 1996 m. apdovanotas vardiniu ginklu už nuopelnus atkuriant Lietuvos kariuomenę. 1998 m. už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus ordinu. Tais pačiais metais Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras pripažino Laisvės kovų dalyvio statusą. Organizavo plk. Kazio Škirpos paminklo pastatymą Kaune.

JUOZAS PIKČILINGIS

Juozas Pikčilingis–Vilkas gimė 1927 m. Kiaulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Liepos mėn. legalizavosi. 1946 m. kovo mėn. suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. 1956 m. išleistas į tremtį.

VACLOVAS PIKIOTAS

Vaclovas Pikiotas gimė 1926 m. Mažeikių apskr., Sedos vls. Pagardės k. ūkininko Vaclovo Pikioto šeimoje.

1946 m. dirbo Sedos bibliotekos vedėju. 1946 m. vasario mėn. įstojo į LLA Mažeikių vls. organizaciją, kuriai vadovavo Vacys Lapinskas ir Valys Mika. V. Pikiotas turėjo Krivulės slapyvardį. Organizacijos nariai klijuodavo atsišaukimus, kuriais buvo raginama neiti į rinkimus, nebalsuoti, platino patriotinį laikraštėlį.

1946 m. kovo 20–30 dienomis NKVD suėmė 47 LLA skyriaus narius, tarp jų ir V. Pikiotą, kuris buvo nuteistas pagal Rusijos Federacijos baudž. kod. 58-1a str.10-čiai m. lagerio. Kalėjo Vorkutoje, Kazlage (Kazachstane), kur už skundiko („stukačiaus“) Nekrazovo sumušimą 1951 m. buvo nuteistas dar 10-čiai m. pagal 58-14 str. 1956 m. Kalėjo Irkutsko srities Bratsko lageryje, vėlau Vladimiro kalėjime Nr. 2.

1986 m. V. Pikiotas gyveno Klaipėdoje, dirbo Klaipėdos avalynės fabrike „Briedis“ ir mokėsi universitete.

JONAS PINKUS

Jonas Pinkus iš Šuopiškių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. liepos 8 d.

ANTANAS PIPIRAS

Gimė 1937 07 02. Mirė 2008 06 15.

Išsilavinimas – aukštasis. Matematikas-inžinierius, mokytojas. Dėl politinių motyvų 6 kartus išmestas iš darbo. LLKS narys nuo 1997 01 30.

LIUDVIKAS PIPIRAS

Gimė 1942 04 15 Kaune tarnautojo šeimoje. Tėvams persikėlus gyventi į Rokiškio rj., vaikys-

tė prabėgo Sriubiškėlio k. 1954 m. baigė Jūžintų pradžios mokyklos penkias klases, o vėliau dėl sunkių materialinių sąlygų mokyklą turėjo mesti. Pradėjo dirbti traktorininko padėjėju. 1960 m. įstojo į Pandėlio žemės ūkio mechanizacijos mokyklą. Ją baigęs, dirbo Jūžintų kolchoze traktorininku. Nuo 1961 m. tarnavo armijoje – statybos daliniuose Severomorske. Grįžęs 1964 m. pradėjo dirbti Vilniaus skaičiavimo mašinų gamykloje frezuotoju. Dirbdamas mokėsi Vilniaus I vakarinėje (pamaininėje) mokykloje. 1968 m. baigė aštuonias klases. 1979 m. perėjo dirbti į Jašiūnų bandomąją gamyklą. Dabar dirba Vilniaus filiale prie „Termoizoliacijos“ instituto frezuotoju. 1987 m. buvo apdovanotas liaudies ūkio pasiekimų parodos bronzos medaliu.

Vilniuje su kitais įkūrė „Darbininkų sąjungą“. Šiuo metu yra šios Sąjungos Vilniaus miesto Tarybos narys. 1988 m. nuo pirmos dienos dalyvavo kuriant Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdį, buvo suvažiavimo delegatas. Aktyviai dalyvavo organizuojant mitingus ir piketus. Naktimis saugojo prie Katedros badaujančiuosius, bet naktį iš rugsėjo 28 į 29-ąją buvo sumuštas ir pristatytas į milicijos skyrių.

Nuo 1980 m. dalyvavo Lietuvos laisvės lygos veikloje. 1989 m. vasario 16 d. įstojo į Lietuvos demokratų partiją. Dabar yra šios partijos tarybos prezidiumo narys.

Gyvenimo tikslas – Laisvė, Tiesa ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas.

ALGIMANTAS PLEPYS

Algimantas Plepys gimė 1932 m. Biržuose darbininko Kosto Plepio šeimoje. Gyveno Kėdainių vls. Babėnų k. 1949 m. mokėsi suaugusiųjų gimnazijos 3 klasėje. Jo mokslo draugas Rimantas Švilpa pasiūlė suburti 3 asmenų gru-

pę antisovietiniams lapeliams platinti. Grupė buvo sukurta, A. Plepiui sutikus, 1949 m. kovo mėnesį. Grupės vyresniuoju tapo Povilas Misiokas – sovietinio saugumo agentas. Jis siūlė įsigyti ginklų (Algimantas atsisakė). Tada agentas su nepilnamečiais R. Švilpa ir Antanu Pupkumi kažkur gavo rašomąją mašinėlę. P. Misiokas 1949 m. gegužės 13 d. atnešė proklamacinio lapelio pavyzdį. Jaunuoliai atspausdino 20 lapelių. P. Misiokas grupę išdavė sovietiniam saugumui. Gegužės 15 d. grupė buvo areštuota. Sufabrikavus bylą, po 4 mėnesių buvo be teismo paskelbta bausmė. A. Plepiui pagal 58-10 ir 58-11 str. buvo skirta 10 m. lagerio. Kalėjo Vorkutoje. Aktyviai dalyvavo kalinių streikuose, už tai buvo baudžiamas 4 mėn. izoliatoriaus, 8 paroms karcerio.

A.Plepys 1956 m. liepos 20 d. iš įkalinimo vietos paleistas.

1955 m. A.Plepys buvo išrinktas į visų Vorkutos lagerių Streiko Komitetą.

VYTAUTAS PLISKAITIS

Vytautas Pliskaitis iš Žeimio k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

ARVYDAS POCIUS

Generolas majoras Lietuvos kariuomenės vadas.

Gimė 1957 m. gegužės 14 d., Klaipėdoje. Vaikystė prabėgo Baltijos pajūryje, Melnragėje. Būdamas moksleivis, grojo pučiamųjų orkestre, vėliau susidomėjo laisvosiomis imtynėmis. Baigęs Klaipėdos 18-ąją (dabar „Baltijos" gimnazija) vidurinę mokyklą, įstojo į Lietuvos valstybinį kūno kultūros institutą Kaune, kurį baigęs, įgijo dėstytojo-trenerio specialybę. Gyvendamas Kaune, toliau sportavo ir dirbo sporto mokykloje laisvųjų imtynių treneriu. 1978 m. sukūrė šeimą – su žmona Namida turi sūnų Tadą

ir dukrą Akvilę. Persikraustęs į Vilnių, dirbo sporto mokykloje ir Vilniaus pedagoginiame institute dziudo treneriu, vėliau perėjo dirbti į Respublikinį Kūno kultūros ir sporto komitetą dziudo ir savigynos imtynių vyriausiuoju treneriu. Buvo dziudo ir laisvųjų imtynių sporto meistras.

Sovietinės armijos karybos jam teko ragauti LVKK instituto karinėje katedroje – ten įgijo mechanizuotų šaulių būrio vado kvalifikaciją, o po trijų mėnesių atsargos karininkų kursų Kaliningrado sr. Gusevo mieste, jam buvo suteiktas SA atsargos leitenanto laipsnis. Jau tarnaudamas nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje, 1997 m. A. Pocius baigė Generalinio štabo tarnybos tarptautinį kursą Bundesvero vadovavimo akademijoje Hamburge, Vokietijos Federacinėje Respublikoje. Vėliau 2004 m. jis baigė Strateginių studijų kursą JAV Sausumos pajėgų karo koledže, Carlisle (Pensilvanija), JAV.

2007 m. Arvydas baigė Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Tarptautinių santykių ir diplomatijos kursus bei įgijo politikos mokslų magistro laipsnį.

A. Pocius yra baigęs įvairius karinius kursus JAV Gynybos resursų vadybos institute, NATO Gynybos koledže, Romoje (Italijoje), George'o Marshallo Europos saugumo studijų centre Garmiše (Vokietijoje), Jungtinės Karalystės gynybos akademijoje Shrivenhame.

Tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje nuo 1991 m., buvo Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos (SKAT) Organizacinio sektoriaus viršininku, SKAT štabo viršininko pavaduotoju, SKAT štabo viršininku. 1994 m. paskirtas Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vadu, vėliau, SKAT pakeitus pavadinimą, nuo 1998 m. buvo Krašto apsaugos savanorių pajėgų vadas, 2002-2003 m. vadovavo Lietuvos kariuomenės Rytų karinei apygardai, o nuo 2004 m. buvo Lauko pajėgų vadu.

2007 m. jis buvo paskirtas NATO Sąjungininkų transformacijos

vadavietės štabo viršininko pavaduotoju kariniam švietimui ir mokymui. Nuo 2009 m. liepos 23 d. A. Pocius – Lietuvos Respublikos kariuomenės vadas.

Apdovanotas Vyčio Kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžius), Sausio 13-sios atminimo medaliu, Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Krašto apsaugos sistemos lygmens medaliu „Už nuopelnus“ ir kitais apdovanojimais.

Arvydo Pociaus giminėje iš mamos pusės buvo partizanų, jų rėmėjų ir ryšininkų. Tragiški jų likimai ir grįžusiųjų iš tremties pasakojimai buvo tas dvasinis užtaisas, kuris paskatino ir atvedė Arvydą į Tėvynės gynėjų gretas. Prasidėjus atgimimui, jis – pirmųjų mitingų dalyvis Katedros aikštėje, Vingio parke. “Baltijos kelyje” stovėjo su visa šeima. Vienam iš „Sąjūdžio“ organizuotų mitingų reikėjo vyrų apsaugai. Apsisprendė ir 1988 m. tapo „žaliaraiščiu“, saugojo mitingų lyderius, užtikrino viešąją tvarką.

1989 m., vadovaudamas Lietuvos Dziudo rinktinės delegacijai Tarybų sąjungos dziudo čempionate Minske, privertė varžybų organizatorius vietoje senos tarybinės LTSR vėliavos leisti iškelti Lietuvos trispalvę. Tai sukėlė sąmyšį. Tikslas buvo pasiektas, ir Lietuvos rinktinė dalyvavo čempionate su trispalve. Konflikto metu teko susidurti ir su baltarusių KGB darbuotojais. Nuo to laiko Kūno kultūros ir sporto komiteto vadovybė su visomis Lietuvos sportininkų delegacijomis siuntė po dvi trispalves į visas šalis, su oficialiais laiškais apie oficialų vėliavos pakeitimą.

1990 m. vasario 16 d. Sąjūdžio organizuotoje Sovietinės armijos karinių bilietų grąžinimo akcijoje prie AT rūmų, A. Pocius kartu su kitais apsisprendusiais Lietuvos vyrais grąžino TSRS karinį bilietą bei parašė raportą TSRS Gynybos ministrui, jog atsisako nuo karinės priesaikos sovietams ir sovietinio atsargos karinio laipsnio. Už tai buvo pažemintas į eilinius ir teko kalbėtis su atsiųstu KGB karininku bei išklausyti jo grasinimus.

1990 m. vasario 22-26 d., kaip oficialus sporto komiteto atstovas, su Lietuvos Sambo delegacija dalyvavo tarptautiniame turnyre Izraelyje ir tapo čempionu. Tai buvo paskutinė A. Pociaus pergalė ant imtynių kilimo ir sportinės karjeros pabaiga. Šių varžybų pradžioje jis vėl išreikalavo iš organizatorių, kad būtų leista iškelti Lietuvos trispalvę tarp kitų valstybių vėliavų (tame tarpe buvo ir TSRS), nors pradžioje sulaukė kategoriškų prieštaravimų. Viso čempionato metu Lietuvos trispalvė plevėsavo tarp kitų valstybių vėliavų. Ji džiugino ne tik lietuvius, bet ir vietinius žydus „litvakus“.

Nuo 1990 m. kovo 12 d. A. Pociui, kaip asmens sargybiniui, teko saugoti Aukščiausios Tarybos Pirmininką Vytautą Landsbergį (tol, kol susikūrė Aukščiausios Tarybos apsaugos skyrius).

1991 m. sausio mėn. A. Pocius kartu su visa tauta ir Sąjūdžio žaliaraiščiais, KAD savanoriais bei pasieniečiais stojo ginti Aukščiausios Tarybos, o sausio 11 d. prisiekė ginti Tėvynę ir tapo Lietuvos kariu savanoriu. 1991 m. sausio-rugpjūčio mėn. buvo AT rūmų gynėjas.

VALENTINAS PODREZAS

Valentinas Podrezas gimė 1929 m. Kaišiadorių apskr., Kruonio vls. Vilūnų k. ūkininko Bernasiaus Podrezo šeimoje. Dirbo tėvų ūkyje. Už pagalbą Lietuvos partizanams V. Podrezas 1949 01 05 sovietinio saugumo buvo suimtas, apkaltintas pagal Rusijos Federacijos baudž. kod. 58-1a str. ir nuteistas 25 m. ITL. Su juo buvo nuteisti dar 9 partizaninio judėjimo aktyvistai 25–10 m. lagerio. 1949 05 25 V. Podrezas buvo išvežtas į Magadano srities Beregovoj lagerį.

V. Podrezo bendrabylis, Stasys Matulevičius, gavęs slapyvardį Stalas, KGB buvo užverbuotas, bet taip pat buvo nuteistas 25 m.

V. Podrezas lageryje ir tremtyje išbuvo iki 1958 m.

PRANAS POŠKEVIČIUS

Pranas Poškevičius gimė 1914 m. Jančių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Gyveno Gerdžių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Buvęs Morkų kaimo tarybos pirmininkas. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. 1946 m. kovo 19 d. suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio.

ALEKSANDRAS POVILAITIS

Aleksandras Povilaitis–Tigras, Riešutas gimė 1922 m. Lekėčių k. ir vls., Šakių apskr. 1944 m. mobilizuotas į Raudonąją armiją, iš kurios, atvežtas į Kauną, pabėgo. Grįžęs į tėviškę, 1945 m. balandžio mėn. įstojo į partizanų gretas. Po Valkų mūšio vadovavo Prano Runo–Šarūno, Gintaro vadovaujamo partizanų būrio III skyriui. Būrio vado pavaduotojas. 1947 m. vasarą, baigus mokomąją kuopą, jam suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis. Rudenį paskirtas 36-os (buvusios J. Basanavičiaus) kuopos II būrio vadu. 1948 m. pabaigoje pakeltas į puskarininkius, o 1949 m. vasarą paskirtas Šturmo tėvonijos I grandies vadu. Žuvo po išdavystės 1950 m. lapkričio 24 d. Jančių k., buvusioje prisiminimų autoriaus Edvardo Guogos sodyboje.

IZIDORIUS POVILAITIS

Izidorius Povilaitis gimė 1908 m. Vilemų k., Zapyškio vls., Kauno apskr. Partizanas nuo 1944 m. pabaigos. Legalizavosi.

PETRAS POVILAITIS

Petras Povilaitis–Jūreivis. Mokytojas. Kpt. J. Valčio štabo viršininkas.

VITAS PRANAITIS

Vitas Pranaitis iš Gelgaudiškio k., Gelgaudiškio vls., Šakių apskr. Žuvo.

JONAS PRATUSEVIČIUS

Jonas Pratusevičius gimė 1932 04 29 Daugų rj. Barsukų k. ūkininkų šeimoje. Nuo 1947 09 01 iki 1950 03 20 mokėsi mokytojų seminarijoje, o 1950 m. pavasarį pasekė savo brolio Juozo pėdomis ir įstojo į „Geležinio vilko“ partizanų būrį. Gavo slapyvardžius Nykštukas, Granitas. Brolis Juozas Kardas, gimęs 1926 m., partizanavo nuo 1948 m. Abu broliai kovojo su ginklu rankose, rūpinosi partizanų maisto atsargomis. Dalyvavo susirėmimuose su čekistine kariuomene: 1951 06 15 Kalesninkų girioje, o po 3-jų dienų Pivašiūnų apylinkėje. 1950 m. birželio mėn. su partizanais užpuolė stribus, kurių vienas žuvo. Buvo paimtas kulkosvaidis. 1951 m. pavasarį žuvo brolis Kardas. LLKS Dainavos apygardos, Dzūko rinktinės „Geležinio vilko“ partizanų būrys 1954 01 14 susikovė su čekistais ir stribais Kalesninkų miške, partizanų tarpe buvo ir Jonas. Žuvo 6 partizanai. Kiti iš apsupimo prasiveržė. Jonui Pratusevičiui nepavyko ištrūkti. Jį sulaikant, sužeidė stribų vadą Žigliną, politruką Pilkiną ir leitenantą Melniką. Nuo 1954 01 14 buvo tardomas ir 1954 05 07 nuteistas 25 metams PDL. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1956 08 14 kalėjimo laikas buvo sumažintas iki 12,5 metų.

Jonas Pratusevičius buvo aktyvus pogrindininkas Vorkutos lageriuose. Už tai jis buvo kalinamas ypatinguose lageriuose. Vėliau išvežtas į Intos lagerius. Čia 1957 m. jis drauge su kitais leido pogrindyje spausdintą „Varpą“. Išėjo 3 numeriai. Vėliau vėl kalėjo Vorkutos, Taišeto ir Mordovijos lageriuose.

Grįžęs įsijungė į LLKS ir LLL pogrindinę veiklą.

Nuo 1975 m. pogrindyje šilkografijos būdu leido spausdintą laikraštį „Varpas“, rašė į jį straipsnius.

Jonas buvo pamaldus, Dievą ir Tėvynę mylintis žmogus, tai matosi iš jo keturių knygučių, kurių viena – partizanų maldaknygė (LY archyvas).

Reabilituotas 1990 12 04.

Atsargos pulk., Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius.

Jonas Pratusevičius mirė 2006 12 12.

Jono Pratusevičiaus parašyta autobiografija

Sugrįžus iš Vladimiro uždaro kalėjimo E. Burokui, S. Ignataviciui, K. Vaičioniui, P. Zagreckui ir kt., praėjus 1957 m. bylų peržiūrėjimo komisijai, minėti asmenys ir mes, Intos režiminio lagerio kaliniai, K. Lekšas, P. Račiūnas, aš ir kiti nutarėme leisti ranka rašytą laikraštėlį „Varpas“. Sekėme tarptautinę apžvalgą, skaitėme gaunamas knygas ir laikraščius. K. Lekšas dažnai darydavo susirinkimus kartu su latviais, estais, ukrainiečiais ir kitais. Mūsų buvo apie porą šimtų. Dauguma buvome daug kartų sėdėję karceriuose: Justas Šilinas, Antanas Juška, Stasys Rūsis, Kostas Buknys, Algis Vasiliauskas, aš ir kiti. Po poros su puse metų Intos režiminis lageris buvo panaikintas ir mes buvome grąžinti į Vorkutą, vadinamąją „Cementinę-kalkinyčią“. 1958 m. vasarą per Maskvos persiuntimo punktą buvome išvežti į Taišeto lagerį ir dažnai kilnojami Bratsko trasoje: Čiūna, Vichorevka, Andzioba ir kt. 1960 m. nuvežti į Mordoviją 11-tą, 7-tą ir kt. lagerius.

Trasoje Čiunoje sutikome P.Pečiulaitį, knygos „Šitą paimkite gyvą“ autorių, Kazimierą Skebėrą, „Jiems reikėjo mūsų kančių“ knygos autorių. Apie mus daug rašo E. Burokas knygoje „Pūtėme prieš vėją“. Vichorevkoje 1959 m. Petras Paltarokas per Kūčias daugiau kaip 100 kalinių pasveikino prie bendro Kūčių stalo: „Tu, Viešpatie, ateini kaip rasa į išdžiūvusią žemę – mes atgyjame ir džiaugiamės kaip gėlės“... – priminė Rarotas. Andzioboje sutikome metropolitą kardinolą Slipy. Bratsko–Amūro magistralėje „BAM‘e“ dirbo daug japonų.

LEONAS PRUŠINSKAS

Leonas Prušinskas gimė 1928 m. Kretingos apskr., Lenkimų vls. Lenkimų k., mažaraštis, nevedęs, dirbo samdiniu. Jo tėvas mirė 1937 m., o motina 1948 m. sausio mėnesį buvo ištremta iš Lietuvos,

kadangi jos sūnus Kostas, g. 1923 m., slapstėsi nenorėdamas tarnauti sovietinėje armijoje.

1948 03 06 Leonas Prušinskas buvo pas kaimyną Vincą Šilgalį ir jo sūnų Augustą, savo vienmetį. Netrukus pas juos atėjo Leono brolis Kostas Prušinskas. Gal po 15 min. pasirodė MGB kariuomenės dalinys su stribais. Kostas išbėgo iš namo ir norėjo pasislėpti netoli esančiame miške, tačiau čekisto automato papliupos jį nušovė. Pas jį rado pistoletą „Valter“ ir šovinių. Čekistai suėmė Leoną Prušinską, Vincą Šilgalį ir jo sūnų Augustą. Per tardymus mgebistai naudojo smurtą iki sąmonės netekimo, dėl to Leonas Prušinskas pasirašydavo ant melagingų tardymo protokolų. Nuteistas 25 m. PDL (ITL) ir 1948 m. birželio mėn. atsidūrė Vorkutos lageryje.

Po L. Prušinsko 1955 07 24 skundo, 1956 m. buvo paleistas į laisvę. 1980 m. jo byla buvo tiriama ryšium su išvyka į užsienį.

1991 04 22 reabilituotas.

L. Prušinskas buvo vienas iš LLKS aktyvistų, vadovavusių 1955 m. sukilimui Vorkutos 40-oje šachtoje. *(Liudas Bručas)*

KOSTAS PTAŠINSKAS

Vienas iš LLKS įkūrėjų, vadovybės narys. Kalėjo Salaspilio ir Štuthofo konclageriuose.

JUOZAS PUGAČIAUSKAS

Juozas Pugačiauskas gimė 1927 m. Varėnos apskr., Perlojos vls. Perlojos k. ūkininko (5 ha) Kazio Pugačiausko šeimoje.

J. Pugačiauskas 1948 m. įstojo į Teofilio Valecko–Boliaus vadovaujamą Lietuvos partizanų būrį. Jam duotas Puškino slapyvardis. Vėliau priklausė Jono Kalantos–Mindaugo vadovaujamam partizanų būriui. Šie būriai veikė Varėnos ir Trakų apskr., Eišiškių, Kalesninkų ir Valkininkų apyl.

Vasario 16–17 d. naktį partizanai buvo apsupti MGB kariuomenės Eišiškių vls. Paraistės k. Teofilio Jasiulionio sodyboje. Įvyko susišaudymas. Žuvo būrio vadas Mindaugas ir du partizanai – Albinas Ivinskas–Kazokas ir Diemedis. Dviem partizanams pavyko išsiveržti iš apsupimo. Juozas Pugačiauskas–Puškinas suimtas gyvas. Jo tėvas Kazys Pugačiauskas nebuvo suimtas gyvas, nes žuvo, arba MGB buvo nušautas. Netrukus buvo suimtas partizanų rėmėjas Viktoras Narkevičius, 1943 m. buvęs Armijos Krajovos rezervinės sekcijos vadas. Sudaryta byla 9 partizanams ir jų rėmėjams.

1949 08 13 Juozas Pugačiauskas buvo nuteistas pagal Rusijos Federacijos baudž. kod. 58-1a ir 58-8 str. 25 m. ITL. Buvo kalinamas Džezkazgano Stepnoj lageryje, vėliau – Taišeto lageryje. Paleistas į laisvę 1958 08 17.

STASYS PUODŽIUS

1941 08 05 vokiečiai likvidavo Lietuvos Laikinąją vyriausybę ir sudarė Patikėtinių tarybą, kurioje Mjr. S. Puodžių paskyrė administracinės kontrolės tarėju. Vokiečiams nepasiekus savo tikslų, įkaitais paimtų inteligentų tarpe buvo ir Stasys Puodžius, žuvęs Štuthofo konclageryje.

PUPALAIGIS

Marijampolės policijos viršininkas. Platino LLKS leidinius „Laisvės Kovotojas“ ir „Apžvalga“ Marijampolės apskrityje. Nuo 1943 m. spaudą platinimui gaudavo Lietūkyje Kaune.

PUSKEPALAITIS

Klaipėdos krašto lietuvis. Tiekė spausdinimo dažus nelegaliam leidiniui „Laisvės Kovotojas“. Turėjo nuosavą spaudos reikmenų atstovybę Kaune.

JUOZAS PUŠINSKAS

Gimė 1936 m. Mirė 2004 m. Išsilavinimas – spec. vidurinis, radiotelegrafistas. Lietuvos 7-tos Rinktinės Šaulių sąjungos Radviliškio kuopos vadas. 1948-1957 m. buvo ištremtas į Irkutsko sr. Žigulovo rj. Rudovkos k.

LEONAS PUSKUNIGIS

LLKS veikėjas, žymus sportininkas, kalėjo Štuthofo koncentracijos stovykloje.

A. RAČAS

LLKS narys.

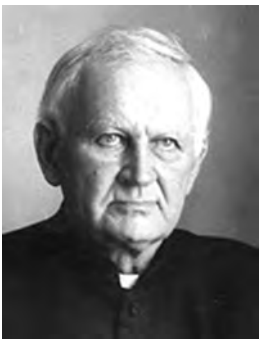

PRANAS RAČIŪNAS

Pranas Račiūnas gimė 1919 m. Marijampolėje, tarnautojo Jurgio Račiūno šeimoje. 1944 m. baigęs Kauno kunigų seminariją ir įšventintas į kunigus, tapo Panevėžio Švenčiausios Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios rektoriumi.

1947 m. vyskupo Paltaroko paprašytas buvo nuvykęs į Maskvą susitikti su Maskvoje JAV pasiuntinybėje dirbusiu kunigu Antonio Laberžė, kurį informavo apie keturių Lietuvos vyskupų areštavimą ir paprašė imtis žygių, kad Roma paskirtų naujus vyskupus vietoje suimtųjų.

P. Račiūnas susitikinėdavo su jaunimu ir vaikais katalikiško auklėjimo reikalais. Jurgis Račiūnas, kunigo Prano Račiūno brolis, tarnaudamas sovietų kariuomenėje paprašė kunigo Prano parūpinti padirbtą pasą, kad galėtų pasitraukti iš tarnybos ir išeiti partizanauti. Prašymą P. Račiūnas įvykdė.

Kunigas P. Račiūnas buvo suimtas 1949 06 04 ir tardomas Vilniuje 30 kartų, dažniausiai naktimis, naudojant fizinę jėgą ir kankinant ne-

miga. Buvo priverstas pasakyti apie 18 žmonių veiklą – kunigus, vienuoles, giminaičius ir kt. Bet vienintelio Lietuvos vyskupo Paltaroko, kuris Račiūną siuntė į Maskvą pas A. Laberžė, neišdavė. 1950 04 25 be teismo pagal Rusijos Federacijos baudž. kodekso 58-1a str. įkalintas 25 m. lagerio. Kalėjo Vorkutoje. Dirbo anglies kasyklos šachtose, vėliau krosnių dažytoju. 1956 m. bausmės laikas jam buvo sumažintas iki 14 m., o 1958 05 08 – iki 10 m., tačiau paaiškėjus jo aktyviai veiklai kalinių sukilime, bausmės laikas nebuvo sumažintas, paliktas ankstesnis terminas – 25 m.

1955 m. rudenį P. Račiūno sesuo V. Garlienė buvo nuvykusi į Vorkutą susitikti su broliu. Išvykstant iš Vorkutos, jai brolio patikėtinis įteikė 6 tomus P. Račiūno rankraščių religine tematika, kuriuos reikėjo persiųsti į Lietuvą. Rankraščiai pateko kagėbistams. 1962 m. gruodžio mėn. jis buvo tardomas dėl nelegalaus rankraščių persiuntimo ir „ardomosios veiklos“ lageriuose. 1961 – 1962 m. Vorkutos lageryje dirbo sandėlininku. Administracija charakterizavo P. Račiūną kaip neatsisakiusį antisovietininių pažiūrų.

1965 06 16 SSRS Vyriausioji karinė prokuratūra siūlė Maskvos srities kariniam tribunolui Prano Račiūno bylą „uždaryti“, kadangi nėra nusikaltimo sudėties.

Kun. Pranas Račiūnas dalyvavo pogrindinio laikraštėlio „Varpas” leidyboje Intos baudžiamajame lageryje. Leido pogrindinį “Aušros” laikraštį Lietuvoje. Atgimimo laikotarpiu dirbo klebonu Maskvos katalikų bažnyčioje.

VYTAUTAS RAČKAUSKAS

Gimė 1970 m. rugsėjo 6 d. Kakoniškės k, Kelmės rj. 1977–1988 m. mokėsi Kelmės 1-oje vid. mokykloje, 1988–1993 m. studijavo Vilniaus universitete (VU), kur įgijo inžinieriaus hidrogeologo kvalifikaciją. 1997–2001 m. Vilniaus universitete studijavo doktorantūroje, 2003 m. apgynė disertaciją „Cheminės taršos įtaka glacialinių gruntų stiprumo parametrams

(Šiaulių regiono pavyzdžiu)“ ir įgijo fizinių mokslų geologijos krypties daktaro laipsnį.

Dirbti pradėjo 1993–1994 m. Vilniaus valstybinėje geologijos įmonėje techniku, vėliau – geologu. 1993–2000 m. dirbo geologu, 2001–2005 m. – vyresniuoju geologu Lietuvos geologijos tarnyboje. Nuo 2005 m. – UAB “Grota” inžinierius geologas konsultantas, vėliau – vyresnysis inžinierius geologas. Tuo pat metu, 1994–1997 m., dirbo Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos katedroje mokslo asistentu, vėliau, 2001–2010 m. – mokslo darbuotoju, nuo 2010 m. rudens – lektoriumi.

Nuo pat Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių pajėgų (KASP, iki 1998 m. – SKAT – Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba) įkūrimo 1991 m., tapo kariu savanoriu ir iki 2003 m. tarnavo Didžiosios Kovos apygardos 8-ojoje rinktinėje – 1991-1993 m. Vilniaus universiteto studentų-karių savanorių būrio vado pavaduotojas (1-o skyriaus vadas), nuo 1993 m. – šaulys, 1999 m. suteiktas grandinio laipsnis, 1999-2001 m. – būrio skyrininkas, būrininkas, 2002–2003 m – būrio vadas. Nuo 2009 m. tarnybą KASP atnaujino, 2009–2010 m. mokėsi Generolo Jono Žemaičio karo akademijoje, kur sėkmingai baigė Rezervo būrio vado kursus ir įgijo pėstininkų būrio vado kvalifikaciją.

Vedęs. Žmona Rita dirba Santariškių konsultaciniame mokymo centre pradinių klasių mokytoja. Turi sūnų Vytautą, gimusį 2010 m. Iš pirmos santuokos – dukrą Justę, gimusią 2001 m.

Vienas ir kartu su bendraautoriais yra parašęs 50 straipsnių: 21 geologine tematika (13 –mokslinių, 8 – populiarinius informacinius straipsnius), 29 – karine-istorine tematika (Lietuvos Nepriklausomybės kovos; jaunimo veikla 1991 m., kuriant Lietuvos kariuomenę; karinių visuomeninių organizacijų veikla; šventės, minint Lietuvos kariuomenės pergalingus mūšius).

1989-1990 m. – Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio „žaliaraištis“. 2006–2008 m. – Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio politinės partijos narys (pasitraukęs iš LRLS savo noru, nesutapus politiniams įsitikinimams su LRLS vadovybės deklaruojama politika).

Nuo 1994 m. Lietuvos geologų sąjungos narys (1995–2000 m. –

LGS Revizijos komisijos narys, 2001-2004 m. šios komisijos pirmininkas), nuo 1997 m. – Tarptautinės inžinerinės geologijos ir aplinkos geologijos asociacijos (IAEG) nacionalinės Lietuvos grupės narys. 2006–2010 m. – Vilniaus Vytautų klubo narys (2008–2010 m. – klubo kancleris). 2006–2010 m. – Lietuvos Gamtos Draugijos narys (LGD Centro komiteto narys). Nuo 2006 m. – Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos (LKRKA) narys. Nuo 2008 m. – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys (2009 m. – LKKSS Vilniaus apskrities skyriaus KASP Vilniaus rinktinės neetatinių karių savanorių būrio vadas). Nuo 2009 m. – Lietuvos kariuomenės savanorių draugijos (prie LKRKA) Garbės narys. Nuo 2011 m. – Lietuvos laivės kovotojų sąjungos narys.

Apdovanotas medaliu "Už nepriekaištingą kario savanorio tarnybą (5-ių metų)"(2000), medaliu "Už pavyzdingą kario savanorio tarnybą (10-ies metų)" (2003), „Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu" (2008), Sausio 13-osios atminimo medaliu (2009), LKKSS medaliu „Buvome, esame ir būsime" (II laipsnio) (2010) ir medaliu „Už nuopelnus Vilniui ir Tautai" " (II laipsnio) (2010) bei įvairaus lygmens KASP, Šaulių sąjungos, Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos, Lietuvos Respublikos liberalų sąjudžio pirmininko, Vilniaus miesto mero padėkomis.

Hobi – skaitymas, kelionės, karo istorija ir grybavimas.

ALGIRDAS JUOZAS RAKLEVIČIUS

Gimė 1943 m. Alytaus r. Butrimonių miestelyje. Tėvas partizanas nuo 1944 m. Buvo Dainavos apygardos kunigaikščio Margirio būrio vadas (slapyvardis Mįslinčius, vėliau Tigras). Žuvo 1949 m. Su šeima 1945 m. buvo ištremtas į Komijos ASSR. 1947 m. iš tremties pabėgo.

Išsilavinimas - aukštasis. Darbo patirtis – civilinėje aviacijoje nuo techniko iki departamento vadovo.

Visuomeninė veikla – Lietuvos nusikaltimo aukų rėmimo asocia-

cijos tarybos narys, Tėvynės sąjungos Vilniaus skyriaus sueigos etikos komisijos narys, Tremtinių bendrijos narys, Tėvynės sąjungos narys nuo 1995 m.

A. Raklevičius yra pasirengęs dorai atstovauti ir ginti Lietuvos piliečių interesus, dėti tvirtus valstybės pamatus. Su šaknimis rauti užplūdusias mus negeroves. Buvo ir liks ištikimas savo Tėvo idėjoms, demokratijos principams.

ANTANAS RAMANAUSKAS

Gimė 1930 09 20 Aluntos vls. Varbiškių k. (dab. Molėtų rj.). 1941–1943 m. baigė Aluntos pradžios mokyklos V-VI skyrių. 1950 m. baigė Molėtų vidurinę mokyklą. Tais metais dirbo mokytoju Inturkės aštuonmetėje mokykloje, vėliau Troškūnų švietimo skyriuje, Raguvėlės aštuonmetėje, Pabradės ir Dūkšto rj. mokyklose, kur po ilgų persekiojimų 1953 03 30 areštavo. Pagal 58-10 1d. nuteisė 10 m. 1951 05 03 žuvo brolis Vytautas - Žilvinas.

1951 09 20 šeimą ištrėmė į Sibirą Irkutsko sr. Jugos gyvenvietę, kur ir Antanas iš lagerio nuvažiavo be jokių perspektyvų toliau mokytis. Po 3 mėnesių išvažiavo į Bratsko elektrinės statybą ant Angaros upės. 1957 m. į Bratską atsivežė tėvus ir brolį, nes ten gyvenimo sąlygos buvo geresnės. Bratske turėjo pažįstamų dar iš Kuibyševo HES statybos. Čia įstojo į VISI, o 1962 m. baigė Irkutsko politechnikos institutą.

1963 m. su šeima grįžo į Vilnių ir apsigyveno pas tetą Jeruzalės apylinkėje (Vilniuje). Dirbo rangos darbų vadovu. Nuo 1999 m. dar 5 m. dirbo statybinėse organizacijose.

Atgimimo pradžioje įkūrė Sąjūdžio grupę, dalyvavo visose politinėse ir visuomeninėse akcijose.

VLADAS RAMANAUSKAS

Vladas Ramanauskas gimė 1915 m. Medicinos gydytojas,

atsargos karininkas. Aktyviai reiškėsi Lietuvos Šaulių sąjungoje, skautų, studentų atstovybės valdybos narys, taip pat veikė daugelyje kitų organizacijų. Bolševikų buvo suimtas, tardytas ir kalintas. Vokiečių okupacijos metu įsijungė į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą (LLKS) ir buvo aktyvus jos narys. Vokiečių buvo suimtas ir kalintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Mirė Klyvlende, JAV.

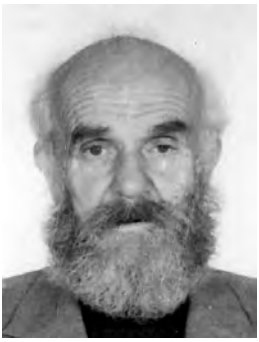

ALBINAS RAMELIS

Gimė 1923 m. Utenos apskr. Daugailių vls. Ruklių k.

Albinas Ramelis 1944 m. pabaigoje buvo paimtas į sovietinę kariuomenę, bet iš jos pabėgo. 1944 m. gruodžio mėn. įstojo į Vytauto apygardos partizanų būrį, turėjo slapyvardį „Pajaujis“. 1945 m. balandžio 13 d. buvo suimtas. Po tardymų, 1945 06 26, LSSR NKVD karinio tribunolo nuosprendžiu buvo nuteistas 20 m. įkalinimui lageryje ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutoje (Rečlagas), Komija, po to Intoje (Minlagas), Komija. Iš lagerio paleistas 1956 m., grįžo į Lietuvą. Mirė 1998 m.

Aktyvus 1955 m. sukilimo dalyvis. Buvo įkalintas spec. ypatingame 62-me Vorkutos lageryje.

VYTAUTAS STEPAS RAZUKAS

Gimė dar lenkų okupuotame Vilniuje 1939 m. Seniausias prisiminimas iš vaikystės laikų – saulės nutviekstos pušys svyruoja po pat jų buto langais. Mama laiko jį ant rankų ir staiga sušunka: “Žiūrėk, žiūrėk, tankas!” Žvėryno A. Mickevičiaus gatve pamažu šliaužia pabaisa – raudonas tankas. Tai buvo pirmoji sovietų okupacija. Propagandiniais tikslais raudonai nudažytas tankas slankiojo Vilniaus gatvėmis ir šiurpino žmones.

Už tai, kad tapo patriotu, V. Razukas turi būti dėkingas savo tėvams. Abu lenkmečiu mokytojavo Vilniaus krašto lietuviškose mokyklose. Dar vaikystėje jis girdėjo jų pokalbius apie sunkią lietuviškų mokyklų dalią okupuotoje Vilnijoje. Greitai, po 1938 m., lietuviškų mokyklų nebeliko visai. Tėveliai persikėlė į Vilnių. Kai sostinė buvo grąžinta Lietuvai, vėl mokytojavo, dabar jau negausiose Vilniaus lietuviškose mokyklose. O 1945 m., vos pasibaigus karui, ir Vytautas peržengė Žvėryno pradžios mokyklos slenkstį. Vaikystėje teko dažnokai pasirgti. Kai tik pasijusdavo kiek geriau, tėvelis atverdavo didelės knygų spintos duris, ištraukdavo dar smetoniškos Lietuvos laikų žurnalą „Karys“ ir paduodamas jam tardavo: „Skaityk, žiūrėk, dėkis ne tik į galvą, bet ir į širdį“. Ir jis dėjosi. Tai buvo vienintelis šio žurnalo numeris su daugybe nuotraukų ir nedaug teksto stambiomis raidėmis. Tad kiekvieną nuotrauką, kiekvieną sakinį V. Razukas ir šiandien mato prieš savo akis.

Prabėgo metai. Vytautas mokėsi Vilniaus 7 vidurinėje mokykloje. Klasėje buvo būrelis bendraminčių. Vienas jų, Juozas iš Prienų, mokėjo daugybę partizaniškų dainų. Pramoko ir kiti. Kartais, po pamokų, kai mokykla ištuštėdavo, dainuodavo, suprantama, ne labai garsiai. Kartą staiga prasivėrė klasės durys, o už jų – auklėtojas. Jis rūpestingai uždarė duris, skubiai pribėgo prie mokinių ir tik tada negarsiai prabilo: „Vyručiai, dėl Dievo, ar pas baltas meškas užsigeidėt. Jei savęs negailit, tai pagailėkit tėvelių ir mūsų, mokytojų. Juk visus išgrūs“. Mokiniai suprato. Juk buvo 17-18-mečiai. Auklėtojo paklausė. Mokykloje jų dainos nutilo. Bet iškylaudami Karoliniškių kalvose, vėl traukdavo. Labai juk gražios buvo.

Studijų metai Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. Tarp studentų buvo ir grįžusių iš temties. Jų kursas buvo išskirtinis, net ilgametis fakulteto dekanas, prof. S. Pavilonis pripažindavo: „Toks studentų būrys į vieną krūvą susirenka kartą per 20-30 metų“. Beveik visi dainininkai, šokėjai, sportininkai ir, žinoma, padūkėliai. Bet mokėsi visi gerai.

V. Razukas baigė medicinos fakultetą, tapo gydytoju, o kiek vėliau – ir to paties fakulteto dėstytoju–docentu. Kiek sugeba ir pajėgia, stengiasi studentams skiepyti patriotines idėjas. O jų jaunimui labai trūksta, ypač pastaruoju laikotarpiu.

PRANCIŠKUS REPŠYS

Gimė 1924 07 02 Utenos apskr. Dalyvavo Sedos kautynėse. Turi kario-savanorio statusą. Lietuvos Respublikos Prezidentas V. Adamkus apdovanojo P. Repšį Lietuvos kariuomenės Kūrėjo savanorio medaliu.

Šiuo metu gyvena Australijoje.

GEDIMINAS REUTAS

Gediminas Reutas gimė 1959 05 10 Kaune. 1966-1975 m. mokėsi Kauno 30-oje ir 32-oje vidurinėse mokyklose. 1978 m. baigė Kauno Maisto pramonės technikumą. 1978-1980 m. atliko tarnybą sovietinėje armijoje. Po to dirbo Kauno dirbtinio pluošto gamyklos Sporto rūmuose administratoriumi, treneriu.

1998-1999 m., prasidėjus Atgimimo sąjūdžiui Lietuvoje, kartu su tėvu, buvusiu savanoriu Vytautu-Mykolu Reutu (1920-2006) dalyvavo žaliaraiščių judėjime.

1990 m. pavasarį Sąjūdžio vadovybės kvietimu dalyvauti Krašto apsaugos kūrime, pradėjo veiklą Kauno savanorių rinktinėje. 1990 m. lapkričio 23 d. Kaune Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje, perlaidojant Nežinomojo kario palaikus, iškilmingoje ceremonijoje, davė priesaiką Lietuvos Respublikai. Dalyvavo svarbių objektų apsaugoje. 1991 m. sausio įvykių metu ir pučo dienomis gynė parlamentą.

1991 m. baigė Lietuvos Kūno kultūros institutą. Vilniuje I-jų savanorių sporto žaidynių, Kauno krepšinio čempionas, III-jų ir V-jų savanorių sporto žaidynių prizininkas. 2000 m. Krašto apsaugos sporto žaidynių čempionas, krepšinio komandos treneris-vadovas. 1998 m. Kaune V.D. Jėgerių bataljone švenčiant 5 – ąsias sovietų kariuomenės išvedimo iš Lietuvos Respublikos metines vykusių kariuomenės ir sukarintų struktūrų futbolo turnyro pagrindinio prizo steigėjas. Vienas iš

iniciatorių plėtojant kūno kultūrą ir sportą kariuomenėje. 1992 06 20 baigė Lietuvos Respublikos Karininkų kursus. Paskirtas Kauno rinktinės kuopos vadu. 1992 10 08 LR Ministro pirmininko dekretu Nr.952p jam suteiktas leitenanto laipsnis. Dirbo SKAT Kauno ATGŠ vyr.specialisto pareigose. Visa veikla buvo nukreipta į Lietuvos valstybės ir kariuomenės tolesnį vystymą ir tradicijų atkūrimą. 1995 10 20 KA ministro įsakymu Nr.384k suteiktas kapitono laipsnis. Lietuvos karininkų konferencijoje išrinktas Lietuvos Karininkų Ramovės seniūnų tarybos pirmininku visuomeninėms pareigoms.

Pagrindinis uždavinys buvo kuo greičiau atstatyti avarinės būklės Ramovės reprezentacinius rūmus ir tęsti veiklą ypač svarbiu mūsų kraštui istoriniu laikotarpiu. Ramovėje atkurta Vytauto Didžiojo menė, Prezidento kambarys, kunigaikščių salė, karininkų svetainė, biblioteka, brig. gen. Antano Gustaičio šachmatų kambarys, Kardo redakcijos istorinis paveldas, ramovės ekspozicija, Birutiečių patalpos, žiemos sodas ir kt. Įamžintas gen. P. Plechavičiaus, gen. J. Žemaičio atminimas.

2000-2010 m. LR Kauno įgulos Karininkų Ramovės viršininkas. 2002 07 01 KA ministro įsakymu Nr. 980k suteiktas majoro laipsnis.

Gediminas Reutas – Kariuomenės ir visuomenės bendravimo tradicijų puoselėtojas, renginių organizatorius ir vedantysis, kurio pastangomis buvo surengta virš 1000 valstybinių ir tautinių švenčių, minėjimų, parodų, karių atminimui skirtų paminėjimų.

Per palyginti trumpą laiką Karininkų Ramovė tapo itin ryškiu kultūros ir paveldo objektu ne tik Kauno miesto, bet ir visos Lietuvos kultūriniame gyvenime.

Lietuvos Kariuomenės kūrėjas savanoris ats. mjr. Gediminas Reutas priklauso Krašto apsaugos bičiulių klubui, Lietuvos Kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungai.

Apdovanotas:

Lietuvos Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu 1999 m., Sausio 13-osios atminimo medaliu 2001 m., KAS proginiu įstojimo į NATO medaliu 2004 m., Lietuvos Kariuomenės medaliu „Už nuopelnus“ 2006 m., KASP medaliu „Už pasižymėjimą“ 2003 m., Šaulių Žvaigždės medaliu 1997 m., Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių II laipsnio

medaliu „Buvome, Esame ir Būsime“ 2005 m., Lietuvos Laisvės kovos sąjūdžio I-ojo laipsnio Partizanų žvaigžde 2007 m., Parlamento gynėjo garbės ženklu 1996 m., II-ojo laipsnio ženklu „Už pasižymėjimą“ 1999 m. VRM VT. I pulkas., Lietuvos Atsargos Karininkų Sąjungos medaliu 2001 m., Kovinės vėliavos ženklu 2003 m. VRM VT. I pulkas., Lietuvos Garbės Kryžiumi 2007 m., Atminimo ženklu skirtu 55-osioms Birželio sukilimo metinėms 1997 m., Popiežiaus vizito atminimo ženklu 1994 m., Lietuvos Didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų draugijos ženklu., Už nuopelnus Kauno miestui II-ojo laipsnio Santaros Garbės ženklu 2006 m.

Skatintas padėkos raštais: LR Prezidento, LR Ministro pirmininko, Krašto apsaugos ministerijos, SKAT 2-os rinktinės vado, Kariuomenės ordinaro, KASP vado, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos, švietimo sistemos, visuomeninių organizacijų ir klubų, Kauno miesto savivaldybės, muzikos ir menų kolektyvų, Invalidų sąjungos, Lietuvos neolimpinio komiteto ir kt.

2006 m. išleistas į atsargą. Nuo 2010 m. dirba Div. gen. S. Raštikio puskarininkių mokykloje vyr. specialisto pareigose.

Vedęs. Žmona Dalia, sūnus Mindaugas, studentas, dukros dvynės Kamilė ir Neringa, moksleivės.

RIMGAUDAS RIMKUS

Gimė 1964 01 03 Anykščių rj. Išsilavinimas – spec. vidurinis. Tėvas kalėjo 10 m. Vorkutoje. LLKS narys nuo 2005 04 20.

KRISTINA RYLIŠKIENĖ

Gimė 1972 12 26. Išsilavinimas – aukštasis, gydytoja neurologė. Dirba Vilniaus universitetinėje ligoninėje „SANTARIŠKIŲ KLINIKOS“.

Seneliai ir tėvai buvo tremtiniai. Senelis (tėvo tėvas) Pranciškus Ulba 1948 12 11 – 1955 12 26 kalėjo Kazachstane, Karagandoje, Dže-

zkazgane, Kingire. Ten ir mirė. Adėlė Ulbienė (močiutė) su 3 vaikais – Jovita (10 m.), Pranciškumi (8 m., Kristinos tėvu) ir Birute (2 m.) ištremti 1948 05 23 į Irkutsko sritį.

Ignacas ir Monika Radavičiai (senelis ir močiutė – motinos tėvai) su 4 vaikais – Aldona (16 m.), Vytautu (14 m.), Bernadeta (12 m.) – Kristinos mama) ir Angele (10 m.) 1948 05 23 buvo ištremti į Irkutsko sritį.

Pirmą kartą tėvas su šeima grįžo į Lietuvą po Stalino mirties, bet tą pačią dieną buvo ištremti antrą kartą. Visam laikui tėvai į Lietuvą sugrįžo tik 1967 metais.

ANTANAS RUDMICKAS

Antanas Rudmickas–Vanagas, Vėtra gimė 1921 m. Paužnikių k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. liepos 8 d. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos (37-os) kuopos laisvės kovotoju. 1948 m. balandžio pabaigoje paskirtas I būrio 1-o skyriaus skyrininku, o rugpjūčio pabaigoje pakeltas į grandinius. 1949 m. balandžio 26 d. būdamas Žalgirio rinktinės Vasario 16-osios tėvonijos laisvės kovotojas, Avilėlių kaime, Paežerėlių vls. sužeistas nusišovė.

JUOZAS RUDMICKAS

Juozas Rudmickas–Erelis, Velnias, Drąsutis gimė 1919 m. Paužnikių k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo dr. V. Kudirkos (37-os) kuopos laisvės kovotoju. Žuvo 1947 m. lapkričio 17 d. Kūdros k., Lukšių vls., Šakių apskr. būdamas I būrio vadu.

VINCAS RUDMICKAS

Vincas Rudmickas–Meška, Klevas gimė 1926 m. Paužnikių k., Plokščių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1947 m. lapkričio 17 d. Kūdros k., Lukšių vls., Šakių apskr.

JUOZAS RUDOKAS

Juozas Rudokas gimė 1907 m. Nepriklausomoje Lietuvoje dirbo paštų žinyboje. Bolševikams traukiantis iš Lietuvos, jo pastangomis buvo apsaugoti Kaune telegrafo ir telefono stoties pastatai nuo susprogdinimo.

Vokiečių okupacijos metu dirbo „Maisto“ bendrovėje revizoriumi. Įsijungęs į LLKS eiles, Juozas Rudokas platino pogrindžio spaudą. Per paštininkus ir „Maisto“ bendrovės vairuotojus jis pristatydavo LLKS pogrindžio spaudą į toliausias Lietuvos vietas. Juozas daug prisidėjo organizuojant „Laisvosios Lietuvos“ radijo stotį.

1944 m. balandžio mėn. Gestapo buvo suimtas, žiauriai kankintas, net ir lygintuvu degintas, bet į jų klausimus neatsakinėjo. Kartu su kitais LLKS nariais praėjo tuos pačius Vokietijos kalėjimus. 1945 04 14 d. Amerikos kariuomenės buvo išlaisvintas iš Bayreuth'o kalėjimo. Nors ir globojamas amerikiečių, po tiek kančių nebeišlaikė ir mirė.

JONAS RUDZEVIČIUS

Jonas Rudzevičius gimė 1920 m. Lodiškės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. 1944 m. paimtas į okupantų armiją, iš kurios, vežant į frontą, pabėgo ir įstojo į partizanų gretas. Žuvo 1945 m. gegužės 9 d. Šulių-Girinių k., Zapyškio vls., Kauno apskr. Palaidotas Braziūkų kaimo kapinėse.

SALIAMONAS RUDZEVIČIUS

Saliamonas Rudzevičius–Žemutis gimė 1924 m. Stūgučių k., Barzdų vls., Šakių apskr. Dirbo Griškabūdžio NKVD, saugojo suimtuosius. 1945 m. gegužės 5 d., išvedęs dvylika suimtųjų į darbą, juos paleido, o pats stojo į partizanų gretas. Po Valkų mūšio, susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo Vyčio kuopos laisvės kovotoju. Žuvo 1947 m. birželio 18 d. Piktžirnių k., Sintautų vls., Šakių apskr.

STASYS RUDZEVIČIUS

Stasys Rudzevičius gimė 1927 m. Lodiškės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. Pabėgęs iš suėmimo, stojo į partizanų

gretas. Žuvo 1945 m. gegužės 10 d. Zapyškio miško košimo metu. Palaidotas Braziūkų kaimo kapinėse.

VINCAS RUDZEVIČIUS

Vincas Rudzevičius gimė 1924 m. Lodiškės k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr. 1944 m. rudenį sugautas ir paimtas į okupantų armiją. Vežamas į frontą pabėgo ir įstojo į partizanų gretas. Žuvo 1945 m. birželio 13 d. Novos k., Zapyškio vls., Kauno apskr. Rugpjūčio 24 d. perlaidotas Braziūkų kaimo kapinėse.

VITAS RUDZEVIČIUS

Vitas Rudzevičius–Kriaučius, Saliamono brolis.

PRANAS RUNAS

Pranas Runas–Šarūnas, Gintaras, Algirdas, Daugirdas gimė 1916 m. Bundzų k., Šakių vls. ir apskr. Buvęs Dotnuvos žemės ūkio akademijos studentas. Lietuvos kariuomenėje baigė mokomąją kuopą. Partizanas nuo 1945 balandžio 18 d. Po Valkų mūšio telkė išsklaidytus partizanus prie Nemuno į dr. V. Kudirkos kuopą, kuri vėliau turėjo peraugti į rinktinę. Buvo energingas, savarankiškas ir sumanus. Susikūrus Žalgirio rinktinei, su savo kuopa prie jos prisijungė ir padėjo ją organizuoti. 1946 m. spalio 1 d. apdovanotas juostele už narsumą ir pakeltas į puskarininkius. 1947 m. gegužės 12 d. paskirtas Žalgirio rinktinės štabo viršininku, o rugpjūčio 2 d. – mokomosios kuopos lektoriumi. Būdamas išsilavinęs ir turintis karinių žinių, ne visada sutikdavo su aukštesnės vadovybės sprendimais, ir tai viešai reikšdavo, todėl rugpjūčio 22 d. už nepaklusnumą ir savarankiškus veiksmus iš pareigų

atleistas ir paskirtas į 37-ąją (buvusią dr. V. Kudirkos) kuopą eiliniu. 1947 m. pradžioje, organizuojant Birutės rinktinę, paskirtas rinktinės rikiuotės skyriaus viršininku. 1948 m. spalio 18 d. paskirtas Tauro apygardos adjutantu, o 1949 m. sausio 10 d. dar ir apygardos Karo lauko teismo prokuroru. Rugpjūčio 5 d. iš pareigų atleistas ir paskirtas apygardos vado adjutantu. Gruodžio 5 d. skiriamas laikinai eiti apygardos štabo VDV (visuomenės dalies viršininko) pareigas. 1950 m. balandžio 6 d., paaštrėjus TBC ir pablogėjus sveikatai, buvo išleistas atostogų su teise pasirinkti dalinį ir pageidaujamą teritoriją. Žuvo išduotas 1951 m. birželio 16 d. Meškeliūnų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Čekistų persekiojamas, sužeistas nusišovė.

VYTAUTAS RUNAS

Vytautas Runas–Rimgaudas gimė 1926 m. Bundzų k., Šakių vls. ir apskr. 1944 m. palikęs gimnaziją, stojo į gen. P. Plechavičiaus Vietinės rinktinės karo mokyklą Marijampolėje. Likviduojant rinktinę laimingai pasitraukė. Partizanas nuo 1945 m. balandžio mėn. Žuvo rugsėjo 12 d. Numestas ant gatvės grindinio Gelgaudiškyje.

ALGIRDAS RUTKAUSKAS

Algirdas Rutkauskas gimė 1922 m. Garliavos vls. Jiesios k. darbininko Antano Rutkausko šeimoje. Mokėsi Kauno aukštesniojoje prekybos mokykloje. Gyveno Kaune.

1941 m. birželio mėn. kartu su broliu Broniumi ir tėvu Antanu dalyvavo sukilime prieš sovietų valdžią ir kariuomenę. Vokiečių okupacijos laiku kartu su broliu 3 metus buvo savisaugos būryje.

1945 03 17 d. su broliu Broniumi sovietinio saugumo buvo suimtas. 1945 05 24 NKVD „trijulės“ teismas Algirdą, Bronių ir kitus 4 žmones nuteisė pagal 58-1a str. po 10 m. katorgos ITL, su 5 m. teisių suvaržymu ir turto konfiskavimu

Byla buvo peržiūrėta 1955 10 22, bet be rezultatų. Byla nagrinėta 1962 m., nutrauktas tėvo Antano Rutkausko persekiojimas, nors jis iš automato buvo nušautas į pilvą dar 1945 04 05 d., vežant į Kauno kalėjimą, kur jis ir mirė.

VYTAUTAS RUTKAUSKAS

Vytautas Rutkauskas gimė 1927 m. Alytaus apskr., Seirijuose Antano Rutkausko šeimoje. Mokėsi Seirijų gimnazijos 4 klasėje. Kartais platindavo ir išklijuodavo per rinkimus partizanų atsišaukimus, kuriuos jam duodavo Vytautas Abucevičius. Dar iš mokyklos pažinojo B. Pankūną, kuris tuo metu buvo įsirašęs į stribus, bet jų santykiai buvo draugiški. 1947 m. birželio mėn. jiedu susitiko bevažiuodami dviračiais į Gervėnų kaimą. Čia juos pasitiko partizanai. Jie Vytautui įsakė važiuoti namo, o stribą B. Pankuną nušovė. Sekančią dieną t.y. 1947 06 11 V. Rutkauskas buvo suimtas ir per tardymo kančias buvo sufabrikuota žmogžudystės byla. Atseikėjo 25 m. nelaisvės ITL pagal 58-1a, 58-8, 58-11 straipsnius. Bendrabylių buvo 8 žmonės. Kalėjo Irkutsko srities Čuinos vietovės lageryje ir Bratsko rj. Vichorevkos st. lageryje. 1960 06 09 bandė pabėgti. 1962 12 13 paleistas. Reabilituotas.

V. Rutkauskas buvo aktyvus Čuinos lagerio pogrindžio dalyvis. Ruošė pabėgimą. Iškasė 47 metrų ilgio tunelį po žeme, bet buvo išduotas ir 2 m. kalėjo Taišeto ir Mordovijos uždaruose kalėjimuose.

Buvo LLKS valdybos narys. Priėmė priesaiką iš P. Paulaičio, kai šis buvo paskirtas LLKS pirmininku.

AUGUSTINAS RUTKUS

Augustinas Rutkus iš Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 30 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

ANTANAS RUZGYS

Antanas Ruzgys gimė 1923 m. Sutkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 1 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

ALGIMANTAS RUZGYS (VAIDILA)

Algimantas Ruzgys gimė 1924 m. kovo 31 d. Kaune.

1934 m., baigęs pradinę mokyklą, įstojo į „Aušros“ berniukų gimnaziją Kaune. Buvo skautas, dainavo chore, sportavo, įvaldė džiu džitsu imtynes. 1941 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto statybos fakultetą. Kai 1943 m. vokiškieji okupantai uždarė VDU, slėpėsi nuo mobilizacijos. 1944 m. sovietams vėl okupavus Lietuvą, Algimantas grįžo į universitetą tęsti studijų. Už dalyvavimą antisovietiniame pogrindyje buvo gaudomas ir nekartą nuo NKVD pabėgo, perplaukęs Nemuno ir Neries santaką. 1946 m. Algimantas vedė Angelę Sadukaitę ir susilaukė pirmagimio - Algimanto. 1946 m. po ilgų gaudynių buvo suimtas ir nuteistas. Įkalintas VidurinėsAzijos lageriuose. Kartą brolėnui Gediminui pasakojo, kad „atvežti apie 800 nuteistųju jaunuolių iš Lietuvos pamatė, jog kiekvienai dešimčiai lietuvių čia jau buvusių buvo priskirta po vieną rusą kriminalinį nusikaltėlį, kurie juos buvo pavertę visiškais vergais. Po naujų lietuvių atvežimo padėtis pasikeitė, nes jie per pirmąsias naktis išskerdė tuos kriminalistus“.

Jam teko būti blaškomam po įvairius SSRS lagerius: Sachalinas, Magadanas, Norilskas... Statė Baikonūro kosmodromą. Nors ir nebaigęs VDU visų inžinieriaus statybininko studijų, buvo pripažintas inžinieriumi ir GULAG'o valdžiai labai reikalingas.

Mirus J. Stalinui, gyveno ir dirbo Kaliningrado (Karaliaučiaus) srityje, kol leido sugrįšti į Tėvynę. Iš pradžių dirbo Alytuje (įsidarbinti padėjo Bialopetravičius, tuo metu LSSR statybos ministras). Su žmona Angele susilaukė dar dukters ir trijų sūnų. Apsigyvenęs Kaune dirbo darbų vykdytoju, atstatė daug namų Kauno senamiestyje. Buvo susikrimtęs, kai jo pirmagimis Algimantas 1972 m. buvo nuteista už pilnakraujį dalyvavimą pasipriešinime sovietams po Kalantos susideginimo.

Algimantas Ruzgys buvo kuklus, apie kalinio gyvenimą nepasakojo, apdovanojimų už savo veiklą nesiekė. Mirė 2007 m. Kaune.

G.Ruzgys (brolėnas)

„Kalėjo 1952-1953 m. Norilsko Gorlago 5-ajame skyriuje. Norilsko sukilimo 1953 m. gegužės-rugpjūčio metu atstovavo lietuvius sukilėlių komitete.

1953-iųjų liepos mėn. SSRS kariuomenė puolė Norilsko Gorlago lagerį, pavartojo ginklą, nuslopino pasipriešinimą.

Algimantas Ruzgys, kaip aktyvus sukilimo dalyvis ir organizatorius buvo atskirtas ir rugpjūčio 27 d. su eile kitų išgabentas iš Norilsko.

1953 m. spalio mėn. Metams perkeltas į baudos lagerį Cholodnoje, esantį Ust-Utinkoje, 500 km į šiaurės vakarus nuo Magadano. Juos, apie 600 vyrų, atskirai nuo vietinių kalinių apgyvendino atitvertoje zonoje. Prievartos eiti į darbą nebuvo. 1954 m. pradžioje A.Ruzgio iniciatyva sudaryta grupė, kuri leido laikraštėlį „Toli nuo Tėvynės“. Algimantas buvo redakcijos vadovas ir pasirašinėjo slapyvardžiu „Vaidila“. Išėjo 7 laikraščio numeriai. Vieną egzempliorių persiųsdavo į už 3 km esantį baudos lagerį „Jubiliejnij“, kur kalėjo apie 300 norilskiečių sukilėlių. Apie 1960 m., ardant barakus, rastas paketas su laikraštėliais, persiųstas į Lietuvos SSR KGB. Buvo tardomi A.Ruzgys ir J.Vyšniauskas.

1988 m. atkurta „Norilsko Vyčių“ (1952 m. pasipriešinimo lagerio režimui) organizacija. A.Ruzgys pasiūlė rinktis pas jį Kaune, Tvirtovės al. Pirmame posėdyje susirinko 15 aktyvistų grupė. Sudaryta laikina organizacijos vadovybė. Vytautas Laugalys - vadovas, Bronius Zlatkus - štabo viršininkas, Algimantas Ruzgys - atsakingasis sekretorius. Susirinkome keletą kartų. Nutarta, kiekvienais metais gegužės paskutinį sekmadienį rengti Norilsko sukilėlių suvažiavimus. A.Ruzgys daug pasidarbavo parengiant ženkliuko modelį (autorius dizaineris G.Ruzgys), veiklos gaires. 1989 m. rugsėjo 8 dieną Vilniuje, profsąjungų rūmuose, vykusiame norilskiečių 1-ajame susirinkime, patvirtinta programa, valdymo struktūra, veikla. A.Ruzgys, kaip organizatorius, daug nusipelnė“.

B. Zlatkus

GEDIMINAS KAZIMIERAS RUZGYS

Kazimieras Gediminas Ruzgys gimė 1920 08 14 Kaune valstybės tarnautojų šeimoje. 1930 m. įstojo į Kauno valstybinę „Aušros“ berniukų gimnaziją. Buvo aktyvus sportininkas, dalyvavo Pirmojoje tautinėje olimpiadoje, dainavo gimnazijos chore, buvo skautas vytis, vyresnis skiltininkas, LDK Algirdo draugovės adjutantas. 1938 m., minint Lietuvos nepriklausomybės 20-metį buvo apdovanotas medaliu „Už nuopelnus“. 1939 m., baigęs gimnaziją, įstojo į Karo mokyklą. Bebaigiant Karo mokyklą, buvo pakviestas dirbti kontražvalgybininku, bet Sovietų sąjunga užgrobė Lietuvą... 1940 įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą, architektūros skyrių. Čia subūrė penkių asmenų grupę, kuri turėjo ruoštis sukilimui. Žiemą jie tapo Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) penketu. Kazimieras Gediminas 1941 m. gegužės mėn. gale buvo NKVD areštuotas. Prasidėjus karui tarp Vokietijos ir Sovietų sąjungos 1941-06-23 anksti ryte kartu su kitais kaliniais pabėgo iš Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo ir stojo į sukilėlių gretas. Birželio 24 d. būrys, kuriame kovojo Ruzgys, tapo Žaliakalnio žvalgybos būriu ir turėjo iššvalgyti ir išvalyti nuo bėgančių okupantų kariuomenės likučių apylinkę pradedant, Chemijos instituto teritorija iki Ukmergės plento (Savanorių pr.), ir nuo Tvirtovės alėjos vakaruose iki Kauno pakraščių rytuose. Būriui vadovavo majoras chemikas. Būrys buvo ginkluotas lengvaisiais ginklais. Majoras chemikas, sužinojęs, kad Kazimieras Gediminas Ruzgys yra pėstininkas karininkas, neseniai baigęs Karo mokyklą, būrio vadovavimą perleido jam. Ruzgys, tapęs Žaliakalnio žvalgybos būrio vadu jį perorganizavo: paskyrė avangardą, ariengardą, išsiuntė dvi žvalgų grupes į pavojingesnes vietas, rytinėje dalyje paskyrė patrulius. Patruliai turėjo surengti pasalą ir raudonarmiečius imti į nelaisvę, jei šie perlips kapinių sieną. Atlikęs visą operaciją ir surinkęs žinias, būrys grįžo į štabą. Sukilėliai gavo įsakymą apsikasti teritorijoje tarp Chemijos instituto ir Radvilėnų plento. Iš štabo atėjo Girdvainis (buvęs diplomatas) ir ėmė sukilėlius surašinėti. Sudarinėti sąra-

šus, K. G. Ruzgys uždraudė (po karo sovietai neturėjo žinių apie šiuos sukilėlius!?).

Į štabą buvo vedami sulaikyti įtariami kolaboravimu. Ltn. Ruzgiui buvo paskirtas kabinetas, pavesta apklausti sulaikytus įtariamuosius. Apie pusę sulaikytųjų apklausus paleido, tame tarpe ir kolaborantą – „Liaudies Seimo" narį Liudą Dovydėną, kuris suimtas labai persigando, o vėliau viešai paistė, jog vokiečiai vos jo nesušaudė…

Apklausos tęsėsi nuo birželio 24 d. vakaro iki birželio 25 d. ryto. K. G. Ruzgys buvo iššauktas pas štabo viršininką plk. J. Vėbrą, kuris įsakė perduoti žinias – dokumentus Laikinosios Vyriausybės teisėsaugai.

Žaliakalnio žvalgybos būrio kontroliuojamoje teritorijoje nežuvo nė vienas partizanas, nebuvo nužudytas joks civilis žmogus. Būrys paėmė į nelaisvę 16 sovietų kariškių, 2 sunkiuosius kulkosvaidžius ir išvedė iš rikiuotės vieną sunkvežimį GAZ-A.

1941 m.. birželio 25 d. į Kauną be mūšio įžygiavo vokiečių kariuomenė. Kitą dieną K.G.Ruzgys išėjo į Kauno komendantūrą sužinoti, kaip kuriama Lietuvos kariuomenė, nes buvo pasiryžęs į ją stoti, tačiau prie komendantūros sutiktas kpt. J.Ūselis, buvęs Karo mokykloje Ruzgio būrio vadas, sužinojęs leitenanto kėslus, įspėjo: „Nebūkk kvailas, neik. Jokios Lietuvos kariuomenėsnėra..."

Tad nuo liepos pirmosios buvęs sukilėlis pradėjo dirbti Žemės ūkio ministerijoje raštininku. Laisvu laiku susitvarkė studijų reikalus. Rudenį darbą metė ir grįžo studijuoti į universitetą. K.G.Ruzgį išrinko kurso seniūnu ir universiteto studentų atstovybės antruoju sekretoriumi. 1943 m., vokiečiams paskelbus Lietuvos jaunimo mobilizaciją, susirinkusiems studentams universitete jis pasakė kalbą ir paragino susirinkusius nestoti į svetimos valstybės kariuomenę. Kartą, grįžęs namo, tada dar gyveno Maironio gatvėje, laiptinėje rado vokiškai parašytą skelbimą – „Užimta vokiečių vermachto". Tėvai, brolis ir Gediminas buvo išmesti iš buto. Jam ir broliui Algimantui teko slapstytis kaime, vėliau durpyne

1943 m. vokiečiai uždarė Lietuvoje esančias visas aukštąsias mokyklas. VDU leido studijas užbaigti tik medicinos, technikos ir statybos fakulteto paskutinio kurso studentams. Profesoriai, kurie turėjo nuosavus namus, turėjo ir didesnį kambarį įsirengę kaip auditoriją, į kurias rinkda-

vosi studentai laikyti egzaminų, lankydavo pagal tvarkaraštį paskaitas. 1944 m. pavasarį K.G.Ruzgys pradėjo ruošti diplominį darbą „Aukštųjų Šančių bažnyčia“. Liepos mėn. vokiečiams traukiantis, nutarė pasitraukti į Vakarus, tačiau Žemaitijoje netoli Ariogalos priartėjo fronto linija. Buvo sovietų sulaikytas ir nuvestas sušaudyti, bet paskutinę sekundę atbėgęs sovietų kareivis ėmė šaukti, „kad ne tas, tas buvo „ryžas“ ir jį paleido – matyt, nebuvo lemta žūti.

Grįžęs į Kauną įsidarbino Kaune projektavimo organizacijoje. Tačiau likti Kaune buvo pavojinga. Laimei, inžinierius Vyt. Greičiūnas tą patį vakarą pasiūlė važiuoti į Vilnių. Greičiūnas jį pristatė arch. Jonui Kumpiui – Architektūros reikalų valdybos viršininkui kaip „be dviejų valandų“ diplomuotą architektą. K.G.Ruzgį priėmė į darbą. Jį pakvietė į Dailės institutą dėstyti architektūros pagrindų. K.G.Ruzgys pasiūlė įkurti Lietuvos dailės akademijoje architektūros fakultetą. Šį pasiūlymą arch. J. Kumpis parėmė ir savo vardu pateikė aukštesniosioms institucijoms. Po karo Vilnius buvo sudegęs, o tai buvo svarbus motyvas, kad minėtas fakultetas būtų įkurtas. K.G.Ruzgys tapo į Vilniaus dailės akademiją vyresniuoju dėstytoju.

Per tą laiką teko jam susitikti su daugeliu lietuvių, kurie gyveno nelegaliai, slapstėsi nuo karinės tarnybos, visi laukė ateinant amerikonų. Bet nei vardų, nei pavardžių vienas kitam nesakė, nes Lietuvoje siautėjo visuotinis raudonųjų okupantų teroras.

1945 m. lapkričio mėn. pabaigoje K.G.Ruzgį areštavo ir iš Vilniaus pervežė į Kauną. Gedimino laimei, areštuojant vienas iš saugumiečių klausė kito: „Ar mes jį paimsim?“ Iš to jis suprato, kad atėjūnai apie jį nieko nežino, o kratą atliko, nes ieškojo besislapstančio brolio Algimanto. Gediminas pasiryžo laikytis legendos, kad jis areštuotas, nes ieškomas brolis, o brolį išduoti neprivers net ir didžiausios kančios. Taip saugumo sulaikytas buvo apie 5 mėnesius.

Keturis mėnesius buvo kasdien kankinamas, netekdavo sąmonės. Ypač buvo žiaurūs mjr. Odincev, mjr. Kisieliov, kurie mušdavo gumine lazda per pėdas ar kulnis, per sėdynę ar strėnas. Taip bemušdami sužalojo prie kryžmens stuburą. Mušdavo iki sąmonės netekimo, atrodydavo, kad mėsa atsiskyrė nuo kaulų. Kitas ypač žiaurus buvo saugumo

vyr. leitenantas Starikov ar Starostov, šis per tardymus badydavo geležiniu virbalu, smaugdavo, daužydavo per galvą ar degindavo sprandą, taip užgesindamas papirosus. Kankinimus iškentė, kaltinimų nepripažino ir nieko neišdavė, bet liko amžiams invalidas. Tuo pat metu, jam girdint, mama irgi buvo kankinama ir jos klyksmą jis girdėjo. Ona Ruzgienė sugebėjo klaidinti budelius. Ji tiesiog jautė ir psichologiškai sugebėdavo išaiškinti seklius, jų postus ir metodus, o taip pat, kaip apvynioti apie pirštą ir nuvilioti visai į kitą pusę tardytojus. Ne be reikalo ji buvo viena iš Lietuvos dramos teatro pionierių ir primadonų.

Paleistas saugumo iš kalėjimo, K.G.Ruzgys bandė baigti studijas Kauno universitete, bet nesėkmingai - jį vadino banditu. Tada grįžo į Vilnių ir vėl 1946 buvo priimtas dėstyti į Vilniaus dailės institutą, o vėliau į Lietuvos dailės fondą vyr. inžinieriaus pareigoms.

1947-02-16 K.G.Ruzgys vedė politinio kalinio dukrą, poetę Danutę Aukselytę, o 1948 m. gegužės 22 d. buvo tremiami su šeima į Sibirą, į Krasnojarsko kraštą, bet pasislėpė. Išvežtas tik tėvas Pranas Ruzgys.

Nuo tremties juos gelbėjo Kaune gyvenęs dailininkas Manomaitis, o Vilniuje – dailininkės Liuda Vaineikytė ir Irena Trečiokaitė-Žebenkienė, dailininkas Vytautas Jurkūnas, architektas Jonas Kumpis, Dailės kombinato direktorius Vincas Adomaitis.

Grįžus dirbti į Dailės fondą (per 1948 metų trėmimą buvo išvežta visa vadovybė), kur sutiko naujas direktorius, bet darbe buvo terorizuojamas ir ujamas. Čia ypač uolūs buvo Šipyla, Gurvičius. Dėl nuolatinio terorizavimo 1949 m. iš darbo išėjo. Darbo ilgai niekur negavo. Pagal arch. J. Kumpio rekomendaciją pagaliau buvo priimtas inžinieriumi architektu Respublikinėse architektūros-projektavimo dirbtuvėse, kurios virto Miestų statybos projektavimo institutu. Iš pradžių čia dirbo vien kolonistai. K. G. Ruzgys buvo vienintelis lietuvis ir dirbo pačius menkiausius ir mažiausiai apmokamus darbus. Per 17 metų suprojektavo 32 įvairius architektūros objektus, kurie buvo pastatyti. Dar dalis projektų liko nerealizuoti ar, atlikus techninį projektą atiteko kitiems užbaigti.

1957 m. tarpininkaujant arch. dr. prof. E.Budreikai ir kitiems Dailės instituto profesoriams įstojo į Dailės institutą, eksternu išlaikė egzaminus į V kursą, o 1959 m. apsigynė diplominį darbą (diplomas suteikė ar-

chitekto-dailininko kvalifikaciją). Taip baigėsi 19 metų studijų epopėja.

1958 m. apdovanotas sovietiniu medaliu „Za dobliesnyj trud“.

1965 m. buvę Ruzgio studijų draugai pakvietė dirbti Lietuvos SSR liaudies ūkio tarybos Centrinį konstravimo biurą ir organizuoti naują projektavimo šaką – dizainą. Kaip vienas iš iniciatorių 1966 m. buvo pervestas dirbti į naujai organizuojamą Dizaino institutą ir vadovauti pramoninio dizaino skyriui: institute paruošė metodikų, mokslinių darbų programų, buvo mokslinių darbų vadovas ir kompleksinių dizaino projektų autorius. Už tai gavo SSRS pasiekimų parodos bronzos medalį. Jis buvo iniciatorius įkuriant psichologijos katedrą Vilniaus universitete, organizuojant ergonominius tyrimus, rašė Lietuvos dizaino istoriją. Savarankiškai išlaikė kandidatinio minimumo egzaminus. 1972 m. parašė disertacijos „Lietuvos dizaino istorija“ pirmąjį skaitymą, bet disertacijos ginti neleido, nes jis atsisakė stoti į komunistų partiją. Nuo 1970 m. papildomai dirbo VU psichologijos ir prekybos katedrose, buvo mokslinis diplominių darbų vadovas, dėstė Liaudies ūkio darbuotojų tobulinimosi institute. Dirbdamas dizaino srityje, parašė straipsnių ir tezių. Skaitė paskaitas didesniuose Lietuvos miestuose, Rusijoje – Sankt Peterburge, Maskvoje, Rytų Vokietijoje – Berlyne. Dizaino institute rašė lietuviškai ir siekė, kad dizaino teorija ir jos estetinė teorija būtų kuriama lietuviškai, todėl buvo įspėtas, o vėliau jo paruoštą lietuvių kalba Lietuvos staklių gamykloms firminio stiliaus kūrimo mokslinę tyrimo programą ir metodiką perdavė naujai atvykusiam komunistui, kuris darbą išvertė į rusų kalbą, nepaminėdamas K.G.Ruzgio autorystės. Galiausiai jis buvo pažemintas pareigose ir pervestas dirbti į eksperimentines dirbtuves. 1985 m. išėjo į pensiją.

K.G.Ruzgiui 1990 m. rugpjūčio mėn. buvo suteiktas Lietuvos Dizainerių sąjungos garbės nario vardas.

Prasidėjus atgimimui, nuo 1989 m. pradžios giedojo Vilniaus archikatedros didžiajame chore ir buvo jo seniūnu. Atgimimo laiku da1yvavo mitinguose, eisenose ir akcijose saugant Lietuvos archyvus, pasikvietęs dar vieną vyrą išvadavo iš milicijos majoro nagų suimtą Sąjūdžio aktyvistą. 1991 m. sausio 8 d. su kitais Aukščiausiosios Tarybos gynėjais, neleido įsiveržti į pastatą jedinstvininkų miniai, o 1991-01-13 ir 1991 rugpjūčio mėn. jo bute buvo slepiami „Lietuvos aido“ kompiuteriai.

2009 m. už viso gyvenimo nuopelnus Lietuvos dizainui, Lietuvos dizainerių sąjunga K. G. Ruzgiui suteikė 2009 metų žmogaus vardas.

Kaip 1941 m. birželio 22-28 d. sukilėlių sąjungos Vilniaus skyriaus pirmininkas, Kazimieras Gediminas Ruzgys kiekvienais metais surengia po du minėjimus kurių metu pagerbiami sukilėliai: 1941 m. sukilimo birželio mėnesį bei rudenį, kai Maskvoje buvo nužudyti LAF Vilniaus karinio štabo nariai. Taip pat jis yra Atsargos karininkų ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungų narys.

Atkūrus nepriklausomybę, Kazimieras Gediminas Ruzgys buvo apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio, LDK Gedimino ordino I laipsnio, Vasario 16-osios, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos „Buvome, esame, būsime“ I ir II laipsnio, Atsargos karininkų sąjungos, „Už nuopelnus Vilniui“ medaliais, garbės raštais ir padėkomis, vardinėmis dovanomis.

GEDIMINAS RUZGYS

Gediminas Ruzgys gimė Vilniuje 1949 metų lapkričio 29 dieną.

Tėvas – Gediminas Kazimieras Ruzgys architektas, dabar pensininkas. Motina – Danutė Stasė Ruzgienė-Aukselytė, lietuvių kalbos mokytoja, dabar pensininkė. Sesuo – Auksė Celiešienė-Ruzgytė, biologė, mirusi 2005 m.

Gediminas augo susipratusių lietuvių šeimoje ir giminėje. Tėvas – G. K. Ruzgys, dimisijos vyr. leitenantas, LAF’o Kaune narys, 1941 m. birželio 23-28 d. sukilimo Žaliakalnio žvalgybos būrio vadas, politinis kalinys, jo brolis Algimantas Ruzgys, inž. statybininkas, antisovietinio pasipriešinimo Kaune dalyvis, politinis kalinys, 1953 m. sukilimo Norilsko lageriuose lietuvių štabo viršininkas, senelis Pranciškus Ruzgys – Lietuvos valstybės kūrėjas: Krašto apsaugos, Valstybės kontrolieriaus valdininkas, 1939 m. valstybės įgaliotinis Vilniaus sričiai, aktyvus šaulys, tremtinys. Tėvo proseneliai - 1863 m. sukilėliai, Rusijos caro ištremti į Sibirą, kur ir

mirė, knygnešiai, dėdė – karys savanoris, 1918-1920 m. Nepriklausomybės kovų dalyvis. Mama – daug padėjusi gelbėjant Alytuje plk. Petruičio ("Kaip jie mus sušaudė" knygos autoriaus) vaikus nuo išvežimo ir sunaikinimo, senelis Stasys Aukselis, jaunalietuvis, LAF'o Alytuje ryšininkas, politinis kalinys, mamos mama aktyvi – Alytaus šaulė.

1956 m. G. Ruzgys pradėjo lankyti Vilniaus VII vidurinę mokyklą, daug skaitė, sportavo. Nestojo nė į vieną sovietinę komunistinę organizaciją. Klasėje jį gerbė ir, manau, kad dėl jo asmeninio pavyzdžio net 9 iš 19 moksleivių baigė mokyklą nebūdami komjaunuoliai. Gediminas žaidė vandensvydį, buvo Lietuvos jaunimo, Vilniaus rinktinių narys. Sportas padėjo išsiugdyti bruožą kovoti iki paskutinės akimirkos. Jis lankė dailės studiją, chorą, tautinių šokių ratelį. Mokyklą baigė 1967 m. Gerai kalba rusiškai, angliškai, lenkiškai ir supranta vokiškai.

1967 m. G. Ruzgys įstojo į Kauno politechnikos instituto Vilnaus filialo miestų statybos specialybę. Už bandymą sukurti antisovietinę organizaciją – „Vytauto ainiai" 1968 m. buvo KGB tardomas, bandomas užverbuoti, o jam atsisakius – pašalintas iš KPI. KGB sekamas iki 1990 m.

1969 m. G. Ruzgys įstojo į Vilniaus pedagoginio instituto matematikos specialybę, vakarais pradėjo mokytis Vilniaus vakarinėje dailės mokykloje. 1970 m. įstojo į Dailės instituto dizaino specialybę ir… skubiai buvo paimtas atlikti karinę prievolę sovietų kariuomenėje. Grįžęs iš kariuomenės 1972 m. tęsė mokslus. 1977 m. baigė studijas.

1979 m. vedė tremtinę Genovaitę Šumskaitę, susilaukė sūnaus Laisvydo (1980-2009) ir dukters Viltarės (1986).

1981 m. Gediminas prisiekė Lietuvos Laisvės Kovotojų sąjungai kovoti už mūsų valstybės nepriklausomybės atgavimą. Jis dalyvavo platinant pogrindinę spaudą, buvo vienas kurjerių gabenusių "VARPĄ" po Lietuvą ir į SSRS.

Nuo 1988 m. dizaineris G. Ruzgys buvo susivienijimo "Lietuvos buitinė chemija" Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio tarybos narys. Platino LPS spaudą. 1990 balandžio-gegužės mėnesį įstojo į Lietuvos šaulių sąjungą ir prisiekė Trakuose (antroji LŠS vilniečių priesaika). Pradėjo organizuoti šaulius susivienijime "Lietuvos buitinė chemija", bet pakeitęs darbą, veiklą paliko tęsti kitiems. 1990 m. rudenį saugojo naktį

prie Katedros nuo provokatorių-chuliganų badaujančius patriotus. Į Vilnių atvykus SSRS vadovui M.Gorbačiovui pripiešė plakatų, o kai jau atkūrusioje nepriklausomybę Lietuvoje žmonės protestavo prieš SSRS prokurorą – sukūrė transparantus.

1990 m. rugsėjo mėnesį perėjo dirbti dizaineriu į atkurtą dienraštį ”Lietuvos aidas”, kurio redakcija buvo dabartiniuose III Seimo rūmuose, vėliau jis buvo šio dienraščio vyriausiasis dizaineris. Vakarais veikė Šaulių sąjungoje. 1991 m. nuo sausio 8 d. gynė Aukščiausios Tarybos rūmus. Čia plk. Eugenijus Jakimavičius Gediminui ir Antanui Burokui (dabar ats. mjr.) įteikė savo medžioklinį šautuvą – vienas šautuvas trims… Artėjant SSRS agresijai 1991 m. sausį, Gedimino iniciatyva buvo įkurtos tris nepriklausomos slaptos ”Lietuvos aido” leidyklos. Žudynių naktį jis savanoriškai vienintelis budėjo ”Lietuvos aido” redakcijoje ir buvo pasiruošęs gelbėti likusią kompiuterinę įrangą. Mokė Policijos mokyklos kursantus, kaip pastatyti ant laiptų barikadas. Iki pat pučo Maskvoje pabaigos budėjo rūmuose ir dirbo, leidžiant dienraštį ”Lietuvos aidas”. Dirbo dienraštyje iki 1997 m.

1995 m. įstojo į Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungą. 1996 m. vėl atkūrus ”VARPĄ” buvo jo meninis redaktorius, dailininkas ir dizaineris. 1996 - 2004 m. buvo UAB ”RADAU” direktorius, dizaineris. 5-ris metus leido pirmąjį nemokamą laikraštį Lietuvoje. Nuo 2005 m. dirba Valstybiniame patentų biure. Priklauso Lietuvos šaulių sąjungai, Lietuvos Laisvės Kovotojų sąjungai ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Centro valdybai. Apdovanotas Lietuvos kario savanorio ir Sausio 13-osios medaliais, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos II laipsnio medaliu ”BUVOME, ESAME, BŪSIME”, Parlamento gynėjo garbės ženklu (LŠS), Lietuvos atsargos karininkų sąjungos medaliu, Lietuvos Laisvės Kovotojų sąjungos ordinu “Už Tėvynės laisvę”, garbės raštais, padėkomis. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos nutarimu 2006 m. pripažintas Laisvės kovų dalyviu.

Gediminas Ruzgys 2010 m. savo sodyboje prie Utenos pastatė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 20-mečiui skirtą 4,3 m. aukščio paminklą.

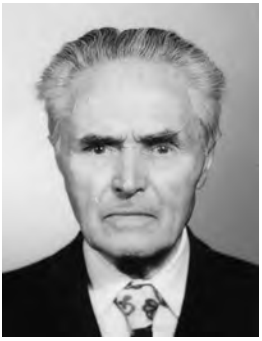

ANTANAS SABALIAUSKAS

Antanas Sabaliauskas gimė 1912 03 11 Zanėnų k., Giedraičių vls., Ukmergės apskr. Šešerių metukų liko našlaitis, nes jo tėvas savanoris kovose už Lietuvos nepriklausomybę 1918 m. žuvo nuo bolševikų kulkos. Antano brolis krito kare su lenkų legionieriais ir tapo nežinomu Lietuvos kariu.

Antanas baigė Ukmergės gimnaziją ir karo mokyklą, tapo Lietuvos karininku – leitenantu.

Okupavus Lietuvą bolševikams, jis įsijungė į antisovietinį pogrindį ir vėliau, 1941 m., tapo sukilėlis. Antanas kovojo prieš bolševikus ir fašistus, prieš tuos, kurie norėjo pavergti Lietuvą. Todėl jis buvo sovietų areštuotas ir nuteistas 25-iems metams katorgos. Kalėjo Intos lageriuose. Aktyviai dalyvavo Lietuvos Atgimime ir vėliau visuomet buvo nepakantus mūsų valstybės niekintojams, „verksniams“, kurie vis dar nostalgiškai ilgisi naftalinu dvokiančios komunistinės praeities su klestinčia biurokratija. Dalyvavo LLKS veikloje. Mirė 1999 05 18.

JUZEFA SABALIAUSKIENĖ

Gimė 1927 02 20 Dainavos k. Šalčininkų rj. 1951 10 21 ištremta į Tomsko sr. Čaijnuskij rj. Pogviko gyv. Iš ištremties pabėgo. Ištekėjo už Lietuvos karininko, politinio kalinio. LLKS narė nuo 1997 05 27.

FELICIJA NIJOLĖ SADŪNAITĖ

Sesuo Felicija Nijolė Sadūnaitė gimė 1938 07 22 Kaune. Jos tėtis Jonas Sadūnas dirbo Dotnuvos Žemės ūkio akademijoje dėstytoju. 1944 m. jų šeima buvo įrašyta į Sibirą išvežamųjų sąrašą. Apie tai sužinojęs, Sadūnas nuolat keitė gyvenamąją vietą.

S. Nijolė 1955 m. baigė Anykščių Jono Biliūno vidurinę mokyklą. 1956 m. įstojo į Panevėžio pogrindinį vienuolyną – Nekaltosios Mergelės Marijos tarnaičių kongregaciją.

Į KGB akiratį pateko 1970 m., kai už vaikų katekizaciją teisiamam kun. Antanui Geškevičiui pasamdė advokatą. Prasidėjo KGB tardymai, sekimas. Kai 1972 m. kovo 19 d. gimė „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“, įsijungė į redakcijos darbą, platino, daugino, vežė į Maskvą, kad leidinys, padedant rusų disidentams, pasiektų JAV. 1974 08 27 buvo areštuota, kai savo bute daugino „LKB Kronikos“ 11 numerį. 10 mėnesių buvo tardoma KGB rūsiuose. 1975 06 17 už 6 perrašytus „LKB Kronikos“ puslapius, LTSR aukščiausio teismo nuteista 3 metams griežto režimo konclagerio ir 3 metams trėmties į Sibirą. Atlikusi bausmę, grįžo į Lietuvą, tęsė pogrindinį darbą, ne kartą buvo tardoma, persekiojama. Grįžus iš Sibiro, nepriėmė dirbti net valytoja. Įsidarbino bažnyčioje pagalbine darbininke.

1983 10 07 kartu su „LKB Kronika“ į JAV perdavė savo prisiminimų knygą „KGB akiratyje“, kuri buvo išversta į 7 kalbas ir pasklido po pasaulį, garsindama Lietuvą. 1987 m. kovo mėn. su „LKB Kronika“ perdavė knygutę „Gerojo Dievo globoje“ (apie darbą pogrindyje). Ji greit buvo išversta į 7 kalbas.

1987 04 01 buvo areštuota Vilniuje. Tardė KGB pulk. Liniauskas ir prokuroras Jurgis Bakučionis. Už knygelę „KGB akiratyje“ grasino 15 metų kalėjimo, jei nepatvirtins, kad rašė ją ne ji, o kažkas kitas jos vardu. Tardytojų paklausė, kodėl ją skriaudžia, nes jai priklauso 30 metų kalėjimo už parašytą antrą knygą „Gerojo Dievo globoje“. Vargšai tardytojai buvo priblokšti tokio netikėtumo. Ją uždarė į KGB rūsio kamerą, vakare su maistu gavo narkotikų, berods skopolamino, kuris paralyžiuoja kritinį mąstymą. Viską atsimeni, bet nėra sąmoningumo ir sakai, ką žinai.

„Mane tardė po 21 val. KGB gen. mjr. Eismunto kabinete pats Eismuntas, 5-to skyriaus viršininkas KGB pulk. Baltinas ir prokuroras Jurgis Bakučionis. 2 čekistus mačiau pirmą kartą, bet nepaklausiau, kas jie ir kodėl tardo trise. Ačiū Dievui, nieko jiems rūpimo neišgavo ir prieš 22 val. išleido."

Šis tardymas aprašytas jos knygelės „Gerojo Dievo globoje", 98-103 psl.. Tik pareiškime yra klaida, nes prok. J. Bakučionis jai melagingai pareiškė, kad tardė Vaigauskas. Tai netiesa, KGB muziejuje yra KGB-istų nuotraukos, iš kurių aišku, kad tardė Eismuntas.

1987 08 23 N. Sadūnaitė su kitais organizavo Stalino-Hitlerio aukų pagerbimą ir Molotovo-Ribentropo pakto pasmerkimą prie Mickevičiaus paminklo. Trumpai prabilo į susirinkusius, pasmerkdama Stalino ir Hitlerio nusikaltimus, pareikalavo laisvės Lietuvai, Latvijai ir Estijai, pasimeldė už aukas, pareiškė viltį, kad būsime laisvi, nes Dievui nėra negalimų dalykų. Sugiedojo su susirinkusiais Lietuvos himną.

Prieš tai prokuratūroje ir spaudoje Sadūnaitė perspėta, kad už dalyvavimą ji ir kiti bus nubausti 10 metų kalėjimo. Po to, važiuojančią į Kauną, saugumiečiai išsodino prie Vievio ir 30 val. vežiojo grąsindami sušaudysią už tą rugpiūčio 23 d. kalbą.

1988 12 19 buvo priimta į Lietuvos Helsinkio grupę.

1989 07 18 LTSR Aukščiausias teismas, be jos prašymo, Nijolę reabilitavo.

1992 03 19 JAV, Dalase, suteiktas Teksaso garbės pilietės vardas ir diplomas. Tai buvo „LKB Kronikos" 20-metis, bet jie to nežinojo.

1992 12 08 JAV Stenbenvilio universitete apdovanota Poverello medaliu už artimo meilę. Taip pat apdovanota Los Angeles Kalifornijos Tautybių Grupių pažymėjimu ir medaliu už ilgametę kovą; Seimo Pirmininko – pirmo Lietuvos prezidento – prof. V. Landsbergio apdovanota „ Sausio 13-osios atminimo" medaliu. 1998 08 21 prezidento V. Adamkaus dekretu už narsą, pasiaukojimą ir ištvermę, kovojant dėl tautos laisvės bei ginant žmogaus teises okupuotoje Lietuvoje, rugpiū-

čio 23-sios – Juodojo kaspino dienos proga apdovanota Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu.

SAKALAUSKAS

Sakalauskas iš Pusdešrių k., Slavikų vls., Šakių apskr.

PRANAS SAKALAUSKAS

Pranas Sakalauskas–Paukštis iš Burbiškių k., Kidulių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės 26 d. Žuvo 1945 m. vasarą.

GEDVILĖ BRONĖ SAKALAUSKIENĖ

Gimė 1942 m. Ignalinos rj., Kaniūkų k. valstiečių šeimoje. 1960 m. baigė Dūkšto vidurinę mokyklą ir įstojo į Vilniaus medicinos mokyklą.

1962 m. pradėjo dirbti Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje vyriausiąja medicinos seserimi, o nuo 1966 m. – VĮ VUL Santariškių klinikose.

Tėvas 1945 m. sovietų valdžios nuteistas pagal 58-1a straipsnį. Buvo kankinamas KGB rūmuose ir išsiųstas į Magadano kalėjimą, kur išbuvo iki 1956 m. Vaikystėje ir jaunystėje jie buvo vadinami banditų vaikais, patyrė daug patyčių ir persekiojimų. Vykstant gyventojų trėmimams, su mama, močiute ir vyresniąja seserimi slapstėsi, kadangi vietinės valdžios buvo gąsdinamos, kad bus išsiųstos į Sibirą. Ilgus metus laukė sugrįžtant tėvo iš Sibiro ir svajojo apie nepriklausomą Lietuvą, apie kurią pasakojo mama ir močiutė, o Vasario 16-ąją tyliai švęsdavo širdyje ir pakuždomis primindavo savo draugams apie šią šventę.

Su dideliu džiaugsmu sutiko atgimimo laikus, kartu su visa Lietuva džiaugėsi dainuojančia revoliucija, dalyvavo mitinguose, sausio

13-osios įvykiuose. Džiaugėsi sulaukus Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos.

A. SASNAUSKAS

Ruošė matricas laikraščio „Laisvės Kovotojas“ spaudiniams (1942 m.).

JUOZAS SIDARAVIČIUS

Juozas Sidaravičius iš Švarplių k., Šakių vls. ir apskr.

PRANAS SIDARAVIČIUS

Pranas Sidaravičius gimė 1923 m. Švarplių k., Šakių vls. ir apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Po Valkų mūšio partizanavo Augustino Butkaus būryje. Metų pabaigoje suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

EDMUNDAS SIMANAITIS

Edmundas Simanaitis gimė 1929 01 05 Marijampolėje. Poetas, publicistas, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos, Lietuvos žurnalistų draugijos, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio, Vilniaus ekslibriso klubo, Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos narys, Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos narys. Žmona Gražina (g. 1932). Vaikai: Lemtūris (g. 1960), Darius (g. 1966), Vytenis (g. 1970) – dizaineriai.

1936–1940 m. mokėsi Marijampolės P. Armino prad. Mokykloje, 1955–1957 m. studijavo KPI Elektrotechnikos fak., 1957–1960 m. – Leningrado (Rusija) Šiaurės Vakarų politechnikos inst. inž. elektromechaniko spec.

1946 m. – Tauro partizanų apygardos Vytenio būrio laisvės kovotojas, eilinis, 1947–1954 m. – Karlago ir Steplago (Kazachstanas) lagerių, tarp jų – Žezkazgano vario rūdos kasyklų kalinys, 1954–1955 m. ir 1957–1960 m. – Kapsuko tarprajoninės elektromontažo kontoros elektrikas, 1960–1963 m. – Kapsuko maisto pramonės automatų g-klos vyr. energetikas, 1963–1989 m. – Jonavos gamyb. susivienijimo „Azotas“ Automatikos ir prietaisų cecho virš., vyr.spec., Automatizuotų valdymo sistemų sk. vad., 1990–1992 m. – LR AT Atkuriamojo Seimo nario padėjėjas ir sekr., 1992–1995 m. – savaitraščio „Tremtinys“ neetatinis koresp., 1995–1997 m. – Jonavos r. meras, 1997–2000 m. – krašto apsaugos viceministras, 2005–2009 m. LR Prezidento konsultantas.

Išradimo „Amoniako sintezės proceso valdymo būdas“ bendraautorius (1981).

Už straipsnį „Teisingumas neturėjo būti pamirštas“ pelnė prozos ir publicistikos konkurso „XXI amžius“ III premiją (1995); už lyrikos knygą „Nesugrįžusiems iš Tuskulėnų“ pelnė respublikinio dr. Vinco Kudirkos konkurso „Gyvenimo knygą skaityk laps į lapą...“ Abraomo Kulviečio „Gulbės“ premijos laureato vardą (1997). Parašė ir išleido 23 knygas, iš jų 8 – lyrikos.

ANTANAS SIMOKAITIS

Antanas Simokaitis gimė 1921 m. Kujų k., Kazlų Rūdos vls., Marijampolės apskr.

ALFAS SIMONAITIS

Alfas Juozas Simonaitis gimė 1914 m. vasario 11 d. Pamūšio k., Joniškėlio vls., Biržų apskr. Mokėsi kaimo pradžios mokykloje, gimnaziją baigė Linkuvoje 1932 m. ir įstojo į VD universitetą Kaune. Studijavo teisę ir gavo teisininko diplomą. Studijuodamas pradėjo dirbti Valstybės Kontrolėje revizorium ir dirbo iki

bolševikų okupacijos. Netekęs darbo, apsigyveno Šiauliuose.

Studijuodamas įstojo į korp. Neo-Lituania ir išbuvo aktyvus narys iki pat mirties. Prasidėjus vokiečių-rusų karui, 1941 m. Šiaulių apygardoje suorganizavo partizanų būrį, kovojusį su sovietine kariuomene, bėgančia iš Lietuvos. Okupacijų metais įsijungė į rezistencinę Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, o 1949 m. pasiekė Ameriką ir apsigyveno Čikagoje. Atvykęs į Ameriką, Alfas įsijungė į išeivių tautinių organizacijų veiklą. Jis buvo ne tik neolituanas ir laisvės kovotojas, bet ir aktyvus Tautinės sąjungos ir Lietuvių tautinio akademinio sambūrio narys, Tautinių namų, Tautos fondo ir neseniai įsteigto Tautinės kultūros fondo dosnus rėmėjas.

Alfas Juozas Simonaitis mirė 1992 m. lapkričio 4 d. Rockforde, Ilinojaus valstija.

JUOZAS SINKEVIČIUS

Juozas Sinkevičius–Ulonas gimė 1910 m. Banaičių k., Kidulių vls., Šakių apskr. Gyveno Jegeliškių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. 1944 m. rudenį buvo paimtas į Raudonąją armiją. Vežamas į frontą pabėgo ir 1945 m. gegužės mėn. stojo į kpt. J. Valčio partizanų gretas, į Petro Povilaičio būrį. Po legalizacijos savigynos dalinyje buvo paskirtas III skyriaus vadu. Spalio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

STASYS SIPAVIČIUS

Gimė 1921 05 30 Mištautų k. Dotnuvos vls. Kėdainių apskr. ūkininkų šeimoje. Tėvai valdė 31 ha žemės ūkį. 1935 m. staiga mirė tėvas, o 1936 m. ir motina nuo tuberkuliozės. Vykstant žemės reformai, jis ir du broliai dėl nepilnametystės patyrė didelius nuostolius. Iš jaunumės nepaprastai domėjosi bitėmis. 1935 m. baigęs Kėbonių pradžios mokyklą, 5 mėnesius mokėsi

Grinkiškio žemės ūkio mokykloje. 1939 m. baigė 6 mėn. bitininkystės kursus Dotnuvos Žemės ūkio akademijoje. Su prof. Jono Kriščiūno rekomendacija buvo priimtas į Kauno A. Fredos sodininkystės-daržininkystės mokyklą. Dalyvavo mokyklos chore. Susirgęs tuberkulioze, buvo gydomas Panemunės ir Romainių sanatorijose.

Dirbdamas draudimo inspektoriumi Gudžiūnų vls., platino nelegalią literatūrą, nukreiptą prieš Lietuvos okupantus, naikinančius mūsų tautos žmones, ir jų turto grobimą, trėmimą ir vykdomą kolonizavimą okupantų šeimomis.

1947 m. baigė Vilniaus juridinę mokyklą, 1954 m. Vilniaus universiteto Teisės fakultetą. Nuo 1949 m. dirbo Rietavo, Šilalės, Dusetų rj. teisėju. 1957 m. Lietuvos Aukščiausiojo teismo narys, 1958 m. Trakų rj. teisėjas.

S. Sipavičiaus hobi – šviesti žmones, platinti spaudą ir ypač propaguoti bitininkystę. Jis per savo netrumpą gyvenimą išplatino per 60 000 įvairių knygų ir leidinių. 1975 m. buvo išrinktas Trakų rj. Knygos bičiulių draugijos pirmininku. 1989 m., atkūrus Lietuvos bitininkų sąjungą, buvo išrinktas bitininkų draugijos pirmininku ir tapo Sąjungos tarybos nariu. 1991 m. Trakuose buvo surengta bitininkų šventė, kurios metu Vytauto Didžiojo bažnyčioje buvo pašventinta LBS vėliava.

Stasys Sipavičius – LLKS narys nuo 1942 m.

ANTANAS SIRTAUTAS

Antanas Sirtautas gimė 1953 11 28 Klaipėdoje. Apie meilę Lietuvos Laisvei ir Nepriklausomybei išgirdo iš savo tėvo Vladislovo Sirtauto. Patriotiškai auklėjamoje šeimoje kartu su tėvu jie klausydavosi “Amerikos balso”, “Laisvės radijo”. Antano tėvas ir jo broliai bendravo su Lietuvos partizanais. Siautėjant bolševikiniams gniaužtams, artėjant okupacijai, tėvo

broliai pasitraukė į Vakarus. Tėvas, kaip jauniausias, pasiliko Lietuvoje ir dėl to labai nukentėjo. 1968 m., mokydamasis Klaipėdos politechnikume, už viešą pasisakymą grupėje dėl Čekoslovakijos okupacijos, kurią įvykdė Varšuvos blokas, Antanas buvo saugumo organų įtrauktas į „nepatikimųjų“ sąrašą. 1972 m., per R. Kalantos susideginimą Kaune, už dalyvavimą mitinguose, jį areštavo. Kadangi buvo šaukiamojo amžiaus, privertė tarnauti kariuomenėje, nes kitaip grėsė baudžiamoji byla. Tarnavo Archangelsko sr. Nuo 1988 m. buvo Kauno rajono Sąjūdžio Tarybos narys. Aktyviai dalyvavo Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio veikloje. Taip pat Vyskupo Motiejaus Valančiaus Blaivybės sąjūdžio veikloje. Buvo vienas iš „Kryžiaus kelio“ per Lietuvą Kauno zonoje organizatorių. Dalyvavo įvairiuose religiniuose renginiuose, taip pat Popiežiaus Pauliaus II-ojo apsilankymo Lenkijoje renginiuose.

1988 m. spalio 22-23 d.dalyvavo Steigiamajame Sąjūdžio suvažiavime. 1989 m. buvo „Baltijos kelio“ Kauno regione organizatorius. 1989 m. – „Kelias į Europą“ Lazdijuose nuo Kauno regiono organizatorius. Tais pačiais metais aktyviai dalyvavo Lietuvos tremtinių, nežinia kur nužudytų ir nežinia kur palaidotų, palaikų pervežime į Lietuvą. Dalyvavo Lietuvos partizanų palaikų paieškose Lietuvoje, Kauno rj. zonoje. Buvo vienas iš Lietuvos partizanų palaikų Lietuvoje paieškos, o po to ir perlaidojimo organizatorių, ir jam, kaip Kauno rj. Sąjūdžio Tarybos nariui, atsakingam už paiešką, perlaidojimą ir įamžinimą Kauno apskr., vienas iš didžiausių ir dorybingiausių darbų buvo Kauno rj. Vilkijos miestelio saugume nukankintų ir šlaite užkastų, po to mišku apsodintų Lietuvos partizanų palaikų paieška, atradimas ir perlaidojimas, dalyvaujant kunigui Ričardui Mikutavičiui. A. Sirtautas asmeniškai organizavo penkių nukautų partizanų Čekiškėje, Kauno rj., paiešką, po to perlaidojimą, nuoširdžiai padedant bažnyčiai, kuriai vadovavo kunigas Edvardas Zeidotas. 1990 m. Gedimino kalne oficialiai priėmė priesaiką ir tapo Lietuvos Šaulių sąjungos nariu-savanoriu.

Nuo 1990 10 07 iki 1991 02 28 tarnavo Krašto apsaugos departamente žvalgu ir vykdė pavestas sudėtingas užduotis. 1991 01 08 su Lie-

tuvos Šaulių sąjungos savanoriais gynė Aukščiausios Tarybos rūmus. 1991 m. vasario 13 d. buvo paskirtas į Krašto apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės Mokomąjį junginį.

1991 m. rugpjūčio mėn., žlugus kariniam pučui Maskvoje, Mokomojo junginio vado Česlovo Jezersko įsakymu, Antanas su draugais perėmė kareivines Vilniuje. Jis buvo paskirtas Krašto apsaugos brigados „Geležinis Vilkas“ komendantu. 1995 m. baigė Lietuvos Respublikos Karo akademiją. Pradėjus tarnybą Krašto Apsaugos sistemoje nuo Parlamento gynėjo 1991 01 08, vykdydamas karinius įsakymus užsitarnavo garbingą Lietuvos Respublikos Krašto Apsaugos majoro laipsnį.

Antanas Sirtautas apdovanotas:

Lietuvos Šaulių sąjungos ženklu „Parlamento gynėjams“. Sausio 13-osios atminimo medaliu “Už drąsą ir pasiaukojimą Lietuvos Respublikai“. Rusijos kariuomenės išvedimo iš Lietuvos atminimo ženklu. Lietuvos Respublikos kariuomenės Motorizuotų pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ garbės ženklu „Už drąsą ir pasiaukojimą ginant Lietuvos Respublikos laisvę ir nepriklausomybę, taip pat už ypatingus nuopelnus organizuojant ir kuriant Lauko kariuomenės I-ąją motorizuotą brigadą „Geležinis Vilkas“. Apdovanotas vardiniu ginklu „Už ypatingus nuopelnus kuriant ir stiprinat Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos sistemą bei didžiulį indėlį išvedant Rusijos Federacijos kariuomenę iš Lietuvos Respublikos teritorijos“. Parlamento gynėjo garbės ženklu „Už pasižymėjimą ginant Lietuvos Nepriklausomybę 1991 m. sausio-rugpjūčio įvykių metu“. 1941 m. birželio 22-28 d. ženklu „Už žuvusiųjų heroizmą, amžiną lietuvių tautos kovą už laisvę“. Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu „Už nuopelnus kuriant ir stiprinant Lietuvos Respublikos Krašto apsaugą“. Lietuvos Šaulių sąjungos Šaulių ženklo ordinu „Už nuopelnus ginant Lietuvos garbę ir nepriklausomybę 1991 m.“. Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų savanorių sąjungos medaliu “Buvome, esame ir būsime. Už nuopelnus Lietuvai ir Sąjungai“.

ONA SIRTAUTIENĖ

Gimė 1951 06 14 Jakutijoje. Tėvai buvo turtingi ir neprijaučiantys Sovietų sistemai, todėl visą laiką buvo valdžios atstumti. Labai gerai baigusi vid. mokyklą, išvažiavo mokytis toliau. Sankt Peterburge įstojo ir baigė medicinos mokslus. 1976 m. buvo paskirta Khara-Ylakh r. ligoninės vedėja, kur sėkmingai dirbo. 1978 m. susipažino su būsimu vyru Antanu Sirtautu. Sukūrė šeimą, turi du vaikus. 1982 m. šeima grįžo į Lietuvą. Valdžia neleido vyrui prisiregistruoti Klaipėdoje, teko ieškotis būsto kitoje vietoje. Nuo 1988 m., vyrui aktyviai įsijungus į Sąjūdžio veiklą, Ana tam pritarė ir kartu dalyvavo Sąjūdžio veikloje – Kryžiaus nešimas per Lietuvą, veikla Motiejaus Valančiaus Blaivystės sąjūdyje, dalyvavimas Europos kelyje, Baltijos kelyje, nužudytų partizanų Kauno rj. perlaidojimo ceremonijose. Budėjo ir teikė visokeriopą medicininę pagalbą Sitkūnų radijo-televizijos stotyje. 1991 01 08, vyrui išvykus į Vilnių ginti Aukščiausiosios Tarybos, teko vienai auginti du vaikus ir kovoti dėl būvio. 1992 m. Ana atvažiavo pas vyrą į Vilnių. Buvo priimta į Krašto Apsaugos ministerijos Medicinos tarnybą Karinės medicinos komisijos vyresniąja Karo medicinos gydytojo padėjėja. 2007 m. išleista į atsargą su viršilos laipsniu ir teise atsargoje dėvėti karinę uniformą. A. Sirtautienė apdovanuota už nepriekaištingą tarnybą medaliais, daugybe padėkos raštų. Turi Lietuvos Respublikos Sveikatos ministerijos Specialios praktikos licenciją SPL-27555.

Vyras – Antanas Sirtautas, KAM majoras. Sūnus – Narūnas Sirtautas, KAM ats.vyr.leitenantas. Dukra – Gintarė Sirtautaitė, KAM leitenantė.

JUOZAS SKARŽINSKAS

Juozas Skaržinskas gimė 1927 m. Marijampolės rj., Liepynų k. ūkininkų šeimoje. Baigęs 4 skyrius, Juozas Skaržinskas iki 1945 m. kovo mėn. priklausė Igliškėlio vls. stribų būriui. Po to, paėmęs ginklą, išėjo iš stribų ir įstojo į „Apinio“ vadovaujamą partizanų būrį. 1946 m. rudenį buvo pervestas ir kovojo prieš okupantus „Žiedo“ būryje, kuris priklausė „Birutės“ partizanų brigadai, „Tauro“ apygardai. Dažnai Juozui tekdavo kovose susidurti su čekistine kariuomene Marijampolės, Kauno, Prienų ir Kaišiadorių rj. Jis buvo leitenantas, dėvėjo Lietuvos kario uniformą, buvo vienas iš būrio vadų. 1948 m. birželio 26 d. Juozas Skaržinskas-Dramblys ir „Tauro“ apygardos štabo darbuotojas Ąžuolas viešėjo Kauno rj., Armališkių k. pas Petraškevičius ir buvo MGB kariuomenės apsupti. Įvyko susišaudymas, jie veržėsi pro langą, Ąžuolui pavyko, o J. Skaržinskas, sunkiai sužeistas į koją, buvo paimtas gyvas. Gydytas ligoninėje iki 1948 08 08. Nuo rugpiūčio 9 d. buvo žiauriai tardomas ir 1948 11 11 „trijulė“ skyrė 25 metams ITL ir 5 metams teisių suvaržymu. Kalėjo Vorkutoje, Ozerlage, 1956 m. buvo Kazachijos SSR Ustj-Kamenegorsko kalėjime Nr.17. 1957 m. rugpiūčio mėn. Irkutsko sr. teismas pridėjo dar 3 m. nelaisvės už pabėgimą.

Permės sr. teismas 1974 07 03 Čurovo mieste peržiūrėjęs J. Skaržinsko bylą, sumažino kalėjimo laiką 2 metais.

1991 m. sausio 11 d. Juozas Skaržinskas reabilituotas.

LLKS narys nuo 1954 m. Aktyviai dalyvavo 1955 m. sukilime Vorkutos 40-oje šachtoje, buvo vienas iš jo vadovų. Iš Taišeto lagerių buvo pabėgęs garvežio tenderyje. Visą savo gyvenimą atidavė kovodamas už Lietuvą.

PRANAS SKEIVERIS

Pranas Skeiveris gimė 1928 m. Panevėžio apskr. netoli Miežiškių, Kunugalio k., žemdirbių šeimoje. Studijavo Kauno veterinarijos akademijoje

1949 m. Skeiverių šeimą buvo norima ištremti, bet atsirado gerų žmonių, kurie išgelbėjo. Tik berniuką surado akademijoje ir vežė. Jaunuolis su draugu išlaužė vagono grindis ir pabėgo. Jį gaudė, šaudė, bet nesurado tamsią naktį Baltarusijos pelkėse. Pėsčias parėjo į Lietuvą, susitvarkė dokumentus ir dirbo pagal specialybę Anykščių rj.

Paaiškėjus asmenybei, buvo nuteistas kalėti 25 m. ir išvežtas į Kingyro lagerius. Tada ten vyko politinių kalinių sukilimas, kuriame jis aktyviai dalyvavo. Vėliau buvo išvežtas į Taišeto lagerius, o iš ten į Mordoviją.

1967 m. grįžo į Lietuvą. Baigė Panevėžio politechnikumo vakarinį skyrių ir įgijo statybininko specialybę. Dirbo saugumo technikos inžinieriumi, sukūrė šeimą.

Iki 1960 m. Mordovijos 7-ame lageryje redagavo ir leido drauge su V. Vaineikiu, Z. Laugalaičiu ir kt. pogrindinį laikraštį „Laisva Lietuva“.

Pranas Skeiveris mirė 1990 m. sausio mėn. 11 d., būdamas Lietuvos tremtinių sąjungos Panevėžio skyriaus pirmininku. Iki pat paskutiniųjų dienų Pranas aktyviai dalyvavo tautos Atgimime.

AUKSUTĖ RAMANAUSKAITĖ – SKOKAUSKIENĖ

Gimė 1948 m. gruodžio 14 d. (ankstesnėse biografijose buvo rašoma kita gimimo data – 1950 m. gruodžio 16 d., tačiau tai yra netikra

gimimo data, sovietinių įstaigų darbuotojai ją gimimo liudijime įrašė po tėvų arešto. Atsiradus autentiškiems krikšto dokumentams, 2009 m. išduotas naujas gimimo liudijimas) Lietuvos partizanų vado, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio vyriausiojo gynybos pajėgų vado generolo Adolfo Ramanausko-Vanago ir partizanės Birutės Mažeikaitės-Ramanauskienės šeimoje. Iki 1956 m., kaip partizanų dukra, gyveno nelegaliai, buvo slapstoma Lietuvos žmonių.

1956 m. svetima pavarde pradėjo lankyti Rokiškio rj. Kamajų pradinę mokyklą.

1956 m. spalio 11 d. KGB areštavus tėvus, buvo grąžintas tikrasis vardas ir pavardė, išduotas pirmasis gimimo liudijimas su netikra gimimo data.

1956–1961 m. mokėsi Alytaus rj. vidurinėje mokykloje.

1967 m. baigė Kauno 1-ąją vidurinę mokyklą (dabar – „Aušros“ gimnazija).

1973 m. baigė Kauno politechnikos institutą (dabar – Kauno technologijos universitetas), įgijo inžinieriaus kvalifikaciją. 1972 m. baigė inžinerinės pedagogikos kursą.

Nuo 1973 m. dirbo Ukmergės gamybinės dujofikacijos valdyboje inžiniere, nuo 1975 m. – Komunalinio ūkio projektavimo instituto inžiniere-projektuotoja, nuo 1981 m. – Birštono kapitalinės statybos skyriaus statybų techninės priežiūros vyr. inžiniere.

2008 m. išrinkta į LR Seimą.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje. Yra Lietuvos nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos pirmininkė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos narė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Etikos ir mandatų komisijos pirmininkė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Kauno skyriaus tarybos ir valdybos narė, Lietuvos moterų lygos Kauno skyriaus koordinacinės tarybos narė, Atlanto sutarties Lietuvos bendrijos narė, Lietuvos sąjūdžio Kauno skyriaus narė.

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos narė, šios partijos politinio komiteto narė.

Yra paskelbusi daugybę straipsnių Lietuvos laisvės kovų, tautiškumo, patriotizmo, pilietiškumo temomis, parengusi ir skaičiusi pranešimų konferencijose Lietuvoje, Lenkijoje, Italijoje, JAV. Nuo 2000 m. įgyvendina daugiametį jaunimo studijų projektą „Laisvės kovų atmintis – ateities kartoms“. Išleido knygas: Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio vyriausiojo gynybos pajėgų vado generolo Adolfo Ramanausko-Vanago atsiminimus „Daugel krito sūnų“ (1992 m. ir 1999 m. išleido pakartotinius ir papildytus šios knygos leidimus), „Partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas“ (lietuvių ir anglų kalbomis), „Generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas tautos ir valstybės atmintyje“, „LAISVĖS KOVŲ KELIAIS su partizanų vado dukra Aukse“, „LAISVĖS DEKLARACIJA ir jos signatarai“, fotoalbumą „Generolas ADOLFAS RAMANAUSKAS-VANAGAS“.

Organizavo Pietų Lietuvos partizanų bunkerio vadavietės atstatymą. Apdovanota Lietuvos šaulių sąjungos medaliu „Už tarnystę Tėvynei“.

ANTANAS SKRASNADOMSKIS

Gimė 1924 m. Kauno apskr., Čekiškės vls., Šlepučių k.

Antanas Skrasnadomskis 1944 m. gruodžio mėn. įstojo į Čekiškės vls. veikusį partizanų būrį, kuriam priklausė 15 partizanų. Partizanaudamas turėjo slapyvardį „Vilkas“, buvo ginkluotas šautuvu. Tuo metu Čekiškės vls. vyko didžiulis pasipriešinimas okupantams. 1944 12 16 Kauno apskr. Čekiškės vls. partizanai 8 valandų mūšyje nušovė 3 ir sužeidė 6 enkavedistus. Iš kerštо okupantai gruodžio 17 – 21 dienomis sudegino Butkiškių, Vosbutų, Baukių, Juodaičių kaimų

29 sodybas, nužudė 56, suėmė 68 žmones. 1944 m. gruodžio mėn. pabaigoje A. Skrasnadomskis dalyvavo Čekiškės miestelio puolime, kurį vykdė susijungę to krašto partizanų būriai. Susiklosčius aplinkybėms, A. Skrasnadomskis iš partizanų būrio išėjo, nuo 1946 m. pavasario nelegaliai gyveno Kaune. Čia užmezgė ryšius su pogrindžio organizacijos nariais. 1947 m. vasario mėn. A. Skrasnadomskis buvo areštuotas. Po tardymų, 1947 07 21, LSSR MVD karinio tribunolo nuosprendžiu buvo nuteistas 25-iems metams lagerio ir 5-iems tremties. Kalėjo Vorkutoje, Komijoje, po to nuo 1950 m. liepos mėn. Berlage, Magadano sr. 1958 m. gruodžio mėn. buvo etapuotas į Oziorlagą, Irkutsko sr. Nuo 1961 m. balandžio mėn. kalėjo Dubrovlage, Mordovija. Iš lagerio paleistas 1964 m. balandžio mėn. ir tais pačiais metais grįžo į Lietuvą.

Aktyvus lagerių sukilimų dalyvis. PriklausėTėvynės Sąjungai. LLKS narys nuo 1958 m.

STASYS SKUČAS

Stasį Skučą į VSD 1942 m., o netrukus ir į LLKS gretas, atvedė neapykanta tėvynės okupantams, kurie žudė Lietuvos žmones. Vos užgrobus valdžią Lietuvoje bolševikams, pirmąja auka tapo Lietuvos VRM ministras gen. Kazimieras Skučas, S. Skučo giminaitis.

Priimtas į VSD, Stasys Skučas buvo pasiųstas dirbti į Ypatingąjį skyrių sekliu. Į LLKS veiklą jį įtraukė bendradarbiai J. Šalkauskas ar V. Narkevičius, kurie tarp bendradarbių sudarinėjo slaptas LLKS grupeles.

1944 m. balandžio mėn. pabaigoje ir gegužės mėn. pradžioje, gestapininkams įsisukus į rezistencines VLIK ir LLKS vadovybės gretas ir jų narius suiminėjant, J. Šalkausko įspėtas S. Skučas slapstėsi. Vėliau įstojo LLA partizanų gretas. 1946 m. sausio mėn. NKVD jį suėmė, o vasario mėn. sušaudė.

VLADAS SKŪPAS

Gimė 1928 01 15 Biržų apkr. Vabalninko vls. Parsiškių k. Ten 1940 m. baigė pradinę mokyklą. 1946 m. įstojo į Panevėžio amatų mokyklą, kurią baigė 1948 m. Gyveno ir dirbo Vilniuje.

1950 m. buvo pašauktas į kariuomenę. Su draugais buvo sutaręs neiti, tačiau motinų ašaros pakeitė jų apsisprendimą. Tuomet sutarė eiti, tačiau su ginklais iš jos pasitraukti. Tačiau dėl išdavystės juos 6 areštavo ir 1951 m. Baltarusijos karinis tribunolas pagal 63-2, 76, 72 straipsnius skyrė po 25 m. klėjimo, o Anelauskui – mirties bausmę, jis laikytas mirties kameroje tris mėnesius.

Vl. Skūpas pateko į Taišeto lagerius. Po sukilimų Norilske pas juos iš uždarų kalėjimų buvo atvežta daug vyrų: Juozas Vosylius, Albinas Bliujus, Vytas Vyšniauskas iš Kingiro ir kiti. Jų lagpunkte buvo daug kriminalinių nusikaltėlių, su kuriais vykdavo įvairūs konfliktai dėl vagysčių. Netrukus prasidėjo jų kelionės. Išvežė Bliujų, Vosylių, Vyšniauską, Kazį Dargį, Zenoną Banį ir kitus. Kiek vėliau, lapkričio 19 d., Vladą išvežė į Čiuną. Čia jis rado savo draugus Dargį, Banį, Mykolą Zaranką. Tai įvyko 1955 m., kai doke kilo gaisras. Tais metais buvo nutarta neiti į darbą. Vladas buvo įpareigotas eiti per barakus ir raginti neiti į darbą. Atėjęs į baraką, užlipdavo ant kėdės, išsukdavo elektros lemputę ir paskelbdavo: „Rytoj į darbą neiname, kas neklausys – bus nubausti“. Susirinkę nusprendė, kad reikia įvesti budėjimus. Vladą paskyrė į naktinę pamainą sargybos vadovu. Viskas klostėsi gerai. Bandymų patekti į teritoriją jie išvengė. Už kitą pamainą buvo atsakingas Juozas Ramanauskas. Į zoną įsiveržė čekistai, visus surikiavo ir iš rikiuotės rinko į „būrą“, kitus varė į darbą. Vladą paėmė darbo zonoje. Didelę jų grupę atvežė į Bratską, į baudos lagerį Nr. 307, kur jis sutiko draugus iš Taišeto lagerio Nr.048 – Vytą Vyšniauską, Albiną Bliujų, Vosylių.

Tame lageryje pradžioje buvo apie 500 lietuvių, liko 60 lietuvių, kurie buvo atvežti iš Kingiro, Norilsko, Vorkutos. Iš Vorkutos: Benius Balaika, Juozas Lukšis, Alfonsas Aukštikalnis, Alfonsas Ignatavičius ir kiti. Lageryje Nr. 307 visi lietuviai gyveno viename barake. Čia ir maitinosi prie vieno stalo, maistą gavę iš valgyklos. Čekistai juos vadino „Lietuvos imperija“. Atskirame barake gyveno vokiečiai karininkai ir bendrame – ukrainiečiai su rusais. Virtuvėje dirbo ukrainiečiai ir vienas lietuvis – Zigmas Rakauskas iš Kingiro, kuris virė „pončikas“.

1955 m. rudenį vokiečiai jau buvo paleisti, o lietuvius po vieną pradėjo šaukinėti „kūmas“, ir staiga Juozą Lukšį ir Bėnių Balaiką (?) uždaro į „būrą“. Juozas Lukšys „bure“ susirgo, pakilo aukšta temperatūra, tačiau negydė. Todėl visas „lagpunktas“ nutarė į zoną neleisti čekistų. Budėjo visą savaitę, kol juos abu išleido į zoną pas mus. Vėliau sužinojo, kad jie abu išvežti į Vladimiro kalėjimą. Tai jiems buvo antras sykis. O jų liko tik apie 30 vyrų.

1955 m. gale likusius kalinius pėstute išvarė į lagerį Nr.308. Ten jie rado tik du barakus. Viename jų apsigyveno lietuviai, latviai ir estai. Tai buvo – Pribaltika, kitame – ukrainiečiai ir rusai. Valgykla buvo be stogo, joje dirbo vien ukrainiečiai. Maistą atsinešdavo į baraką ir dalinosi tarpusavyje. Į zoną su arkliu įveždavo vandenį, duoną ir malkas – rąstus, kuriuos patiems reikėdavo sudoroti. Pirties nebuvo. Kaliniai prausėsi sniegu. Jie visą laiką reikalavo, kad juos išsiųstų į darbo koloniją. Nesiuntė. Žmonės pradėjo sirgti. Sunkiai susirgo Bronius Juodis ir kiti. Gydytojo nebuvo ir pagalbos prisišaukti jie negalėjo. Tarėsi su ukrainiečiais, ką gi daryti? Jie atėjo ir pasakė: „Šiandien nepriimsime nei maisto, nei vandens“. Paskelbė viso lagerio bado streiką ir nuo narų nėjo 6 dienas. Tuo tarpu prižiūrėtojai jiems kasdien nešė į baraką duoną ir dėjo ant stalo. Kaliniai reikalavo, kad lagerių vadovybė sudarytų pakenčiamas buities sąlygas, be to, jie negavo nei laiškų, nei siuntinių.

1956 m. pavasario pradžioje iš Taišeto atvyko prokurorai ir gydytojai. Septintą dieną kaliniai ėmė valgyti. Ieškojo bado streiko organizatorių. Paėmė Aukštikalnį, vokiečių desantininką rokiškėną Petrą. Kasdien

lietuvių vis mažėjo, išvežė Kazimierą Dargį, Faustą Valulionį ir kitus.

Vėliau Vl. Skūpą, Mykolą Zaranką, Alfonsą Ignatavičių, rusą Čiubarovą ir 15 ukrainiečių varė pėstute per miškus, per balas, nes dienomis jau buvo pradėję atšilti. Einant draudė kalbėti. Trys lietuviai ėjo iš paskos. Ignatavičius kažką pasakė ir čekistai jį norėjo ištraukti iš rikiuotės, o kiti neleido – tegul šaudo visus. Po kurio laiko kelionė buvo tęsiama. Atvarė į Bratsko „būrą“. Po to juos nugabeno į Vichorankos izoliatorių, kuriame išlaikė 3 mėnesius. Tuo metu jiems jau buvo parašyti nutarimai: „Į uždarą kalėjimą 1 metams“.

Tuomet ten dirbo Generalinė Komisija, kuri kvietė nuteistuosius ir peržiūrėjo bylas.

3 lietuvius atvežė į Taišeto būrą, kur jie sužinojome, kad yra tokia komisija, o jų pavardžių tame sąraše nėra, pasakė „būro“ viršininkas. Tada jie surašė savo pavardes ir perdavė komisijai. Po to Vladui sumažino bausmę 15 metų, paliko 10 m. Per paskutinį suteiktą žodį jis paprašė, kad likviduotų uždarą kalėjimą. Gavo atsakymą – nusižengęs turi atsakyti.

Per ilgą persiuntimų kelionę Vladas išsiskyrė su savo bičiuliais Novosibirske: Zaranka ir Ignatavičiumi. Vladą ir rusą Čiubarovą „stolypinu“ nuvežė į Charkovą. Pilnas „stolypinas“ buvo vagių, o jie tik dviese politkaliniai. Iš Charkovo atvežė į Briansko kalėjimą, o iš ten – į Starodubą ir ten laikė lygiai 6 mėnesius. Tai buvo stipraus režimo kalėjimas, neleido jokių knygų skaityti, neleido net dieną atsigulti, nedavė padoraus gulto. Bet į pirtį vesdavo ir kur buvo plaukų visur kirpdavo. Vienoje kameroje buvo 6 – 3 ukrainiečiai – Filipuk Fedin, Dubas Grigorij, Petro Čiubarov, Skūpas ir vienas starovieras. Apie Starodubo kaėjimą sakydavo, kad tai buvo Vytauto Didžiojo pilis. Pastatas buvo iš akmenų, tamsus, maži langai, storos sienos – labai niūrus.

Atvežus į kitą kalėjimą Novozipko, jie rado kitokias sąlygas. Čia leido skaityti knygas, buvo patalynė. Beveik pusę metų jie praleido lengvesniame režime, iki 1957 m. birželio galo.

1957 m. birželio pabaigoje atvežė į Čiunos doko lagerį Nr.19, kur

Vladas sutiko senus draugus – Albiną Bliujų, Mykolą Zaranką, Kazimierą Dargį, Vytą Matulaitį, o vėliau susidarė didelis draugų būrys – Adolfas Stankauskas, Pranas Maščinskas, Albertas Petrauskas, Antanas Petrikonis, Eligijus Smetona, Donatas Adamonis.

Kai Vladas su Petrikoniu 1960 m. kovo 4 d. buvo paleisti, juos pasitiko būrys draugų – Bliujus, Pleckus, Vosylius. Dar 4 dienas Vladas pabuvo pas Antaną Kaune ir išvyko į tremtį Severouralską, į Sverdlovsko šiaurę. 1961 m. grįžo į Lietuvą. Išvijo. 1963 m. vėl grįžo, vėl vijo per 24 valandas. Važiavo į Vilnių, KGB ir ten išbuvo beveik visą dieną. Mat Kapsuko (Marijampolės) saugumas davė ultimatumą palikti Lietuvą per 24 valandas, bet Vilniaus saugumui baigėsi visa kantrybė. Susirinko 6 papulkininkiai, peržiūrėjo Vlado bylą ir pasakė: „Važiuok ir registruokis“. Praėjo dar 4 mėnesiai ir Vladą priregistravo. Tai įvyko 1964 m. rudenį.

VALDAS SLAVINSKAS

Gimė 1966 m. rugpiūčio 17 d. Nemenčinėje, Vilniaus r. 1973–1981 m. mokėsi Nemenčinės vidurinėje mokykloje, 1981–1983 m. Vilniaus geležinkelių transporto technikume automatikos, telemechanikos ir ryšių geležinkelių transporto specialybės. Nuo 1986 m. vairuotojas. A, B, C kategorijos. 1985–1987 m. tarnavo kariuomenėje Šiaurės Kaukazo karinėje apskrityje apsauginės kuopos jaunesniuoju seržantu, kulkosvaidininku.

1988–1995 m. dirbo Kėdainių elektros aparatūros gamykloje Matavimo technikos laboratorijos elektriku, 1995–2000 m. – AB „Lietuvos Telekomas“ Tarptautinių ryšių tinklo Šiaulių tarnybos vyr. elektromechaniku, 2000–2001 m. – UAB „ TEXDAN“ siuvimo įmonės energetiku.

2001–2004 m. ėjo AB Rytų skirstomųjų tinklų Vilniaus rj. skyriuje

įvairias pareigas – oro linijų elektromonterio, techninės grupės techniko, elektros apskaitų inžinieriaus.

2006–2008 m. ėjo AB „Lietuvos energija“ perdavimo tinklo Vilniaus skyriaus ET pastočių sektoriaus budinčio elektriko pareigas.

Įvaldęs kompiuterį, moka rusų kalbą, vietinę šnekamąją lenkų, su žodynėliu – vokiečių.

ELIGIJUS SMETONA

(1924 03 16 – 2009 09 10)

Tėvai: Kazimieras Smetona (1896-1956) ir Veronika Balčiūnaitė-Smetonienė (1901-1934) – žemdirbiai. Motinai anksti mirus, Eligijus augo su tėvu ir pamote.

1930 m. mokėsi Šilų (Panevėžio rj.) pradinėje mokykloje.

Tėvams persikėlus į vienkiemį, nuo 1930 m. E. Smetona augo Užubalių vienkiemyje (Panevėžio rj.). 1931-1935 m. mokėsi ir baigė Miliešiškių (Panevėžio rj.) pradžios mokyklą. Nuo 1932 m. ganė, nuo 1936 m. dirbo šeimos ūkyje.

1938 m. E. Smetona su kitais vietiniais jaunuoliais įkūrė Jaunųjų ūkininkų ratelį, 1938-1940 m. buvo jo pirmininkas. Apie 1939 m. jis priimtas į Lietuvos šaulių sąjungą jaunuoju šauliu.

E. Smetona buvo lietuvių sukilimo 1941 m. birželio mėn. dalyvis. Jis subūrė Šilų (Panevėžio rj.) sukilėlių būrį ir buvo jo vyresnysis, palaikė ryšius su Vadoklių (Panevėžio rj.) sukilėliais, koordinavo veiklą, trukdydamas sovietinės kariuomenės atsitraukimui ir ruošdamas kelią spartesniam vokiečių kariuomenės žygiui į Rytus.

Antrojo pasaulinio karo metais E. Smetona dirbo šeimos ūkyje, o karui baigiantis, 1944 m. vasarą, slapstydamasis nuo mobilizacijos į sovietinę kariuomenę, išėjo savanoriu į Lietuvos Laisvės armiją, ėmė vadovauti būriui, platino pogrindinę spaudą. 1945 m. balandžio 12 d. ginkluotame susirėmime jis buvo sužeistas ir suimtas, kalintas Vado-

kliuose, Panevėžyje ir Vilniuje, bet išvengė teismo, buvo amnestuotas, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui.

Iš kalėjimo E. Smetona buvo mobilizuotas ir 1945-1947 m. atliko privalomąją karinę tarnybą sovietinėje kariuomenėje. 1945-1946 m. jis dirbo darbo batalione Kozelske (Pamaskvė, Rusija) – valė karo nusiaubtas teritorijas. Dėl pablogėjusios sveikatos, kaip nebegalintis dirbti fizinių darbų, jis buvo perkeltas į karinį dalinį, 1946-1947 m. tarnavo 16-ojoje Lietuviškojoje divizijoje Lietuvoje.

Demobilizuotas 1947 m. pavasarį, E. Smetona grįžo į gimtinę ir vėl išėjo partizanauti, surinko Lietuvos Laisvės armijos likučius ir organizavo partizanų būrį, buvo partizanų puskarininkis, turėjo Strazdo slapyvardį. E. Smetonos būrys teikė paramą kitiems partizanams, aprūpino maistu. 1949-1951 m. Eligijus buvo partizanų-slapukų būrio vadas. Išdavus šnipams, 1951 m. jis buvo susektas ir suimtas, beveik metus tardomas, kankinamas Panevėžio ir Vilniaus kalėjimuose. 1952 m. E. Smetona už antisovietinę veiklą nuteistas 25 metus kalėti ir išvežtas į Vorkutos (Komija, Rusija) lagerį, ten 1952-1955 m. dirbo šachtose.

Kalėdamas jis su kitais lietuviais, 1954 m. gruodžio mėn. įkūrė Vorkutos 4-tos šachtos Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą. E. Smetona buvo šios šachtos Lietuvos laisvės kovotojų vadas, diversinio skyriaus viršininkas. Organizavo Vorkutos 4-tos šachtos (1955 m. liepos mėn.) kalinių sukilimą, sulaukusį plataus atgarsio visoje Sovietų Sąjungoje. 1955 m. liepos mėn. pabaigoje iš 4-osios šachtos E. Smetona buvo perkeltas į ypatingo režimo 62-ąjį Vorkutos lagerį. Kalėdamas šiame specialiajame vyrų lageryje iki 1955 m. spalio mėn., jis kartu su bendražygiais leido pogrindinį politinių kalinių laikraštėlį „Protėvių takais“.

1955 m. spalio mėn. E. Smetona buvo pervežtas į sunkesnio režimo buvusį karo belaisvių Andziobo lagerį „Ozerlag“ netoli Bratsko (Rusija), kur kalėjo iki 1958 m. sausio mėn. Pakeitus bausmę, 1958-1962 m. jis ten liko gyventi kaip tremtinys be teisės grįžti į Lietuvą, dirbo miško kirtimuose.

1962 m. pabaigoje E. Smetona grįžo į Lietuvą, buvo apsistojęs Panevėžyje, vėliau apsigyveno Biržų krašte, Kuteliuose, nuo 1973 m. iki gyvenimo pabaigos jis gyveno Anykščiuose. Visą laiką buvo sovietinės valdžios stebimas ir persekiojamas. Tik 1990 m. rugsėjo 27 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis teismas E. Smetonos represavimą bei kalinimą pripažino neteisėtu ir jį reabilitavo.

E. Smetona nuo 1988 m. aktyviai dalyvavo Lietuvos Atgimimo veikloje, buvo vienas iš atviriausių patriotų oratorių, 1988 m. buvo išrinktas pirmuoju Anykščių Tremtinio klubo pirmininku. Jis buvo aktyvus 1991 m. sausio mėn. įvykių Vilniuje, masinio pasipriešinimo ginkluotiems išpuoliams dalyvis, karys savanoris, 1992 02 24 suteiktas dimisijos majoro laipsnis

Nuo 1990 m. rugsėjo 5 d., tęsdamas iki 1940 m. buvusią narystę Lietuvos šaulių sąjungoje, E. Smetona kartu su šauliais Juozu Petravičiumi ir Alfonsu Kavoliūnu 1991 m. Anykščiuose subūrė šaulių būrį ir buvo išrinktas pirmuoju jo vadu. Vėliau, suformavus šaulių kuopą, iki 1997 m. jis buvo Anykščių S. Dariaus ir S. Girėno šaulių kuopos pirmasis vadas, kol 1997 m. pasitraukė iš pareigų Šaulių sąjungoje dėl solidaus amžiaus. Iki gyvenimo pabaigos liko dimisijos majoras.

E. Smetonai buvo suteiktas Lietuvos šaulių sąjungos Garbės šaulio vardas (1995 m.), jam išreikštos Lietuvos šaulių sąjungos ir Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje padėkos. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras E. Smetonai 1997 m. pripažino rezistento (pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvio) vardą.

Eligijus – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys (nuo 1995 m.), Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio narys – Vyčio apygardos partizanas, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys (nuo 1996 m.), Lietuvos sukilėlių sąjungos narys (nuo 1997 m.), Lietuvos atsargos karininkų sąjungos narys, dimisijos majoras (nuo 1997 m.), Lietuvos 1941 m. birželio 22-28 d. sukilėlių sąjungos narys (nuo 1997 m.). E. Smetona – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ir Lietuvos tautininkų sąjungos (nuo 1991 m.) narys, kol šios organizacijos įsiliejo į Tėvynės sąjungą.

E. Smetonos iniciatyva 1988-2002 m. Anykščių rj. buvo nustatyta ir paženklinta daug pokario partizanų veiklos, žūties ir palaidojimo atmintinų vietų, jose pastatyti paminklai. Jis pats sukūrė tipinio paminklo projektą, kuris buvo panaudotas gaminant ir statant atminimo ženklus. Tokie paminklai ant partizanų kapų pastatyti Šapio (1990 m.), Sliepšiškio (1991 m.), Klaibūnų (2002 m.) kaimuose, Troškūnų miestelio kapinių teritorijoje, Inkūnų kapinėse, taip pat Panevėžio, Utenos, Molėtų, Rokiškio rajonų kapinėse, kur buvo laidojami laisvės gynėjai.

Nuo 1988 m. jis parengė ir paskelbė periodikoje daug istorinių ir publicistinių straipsnių. Savo rašiniuose E. Smetona priminė istorinę Lietuvos valstybingumo raidą ir visuomeninių organizacijų veiklos patirtį Lietuvoje bei Anykščių krašte, skatino patriotiškumą, pasakojo apie praeities žygių atminimo įamžinimą. Jo prisiminimai publikuoti periodikoje ir rinkiniuose, išliko rankraščiuose.

E. Smetona apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992 m.), Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (1996 m.), Parlamento gynėjo Garbės ženklu (1995 m.), Lietuvos šaulių sąjungos pasižymėjimo ženklu „Parlamento gynėjams“ (1991 m.), Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Pasipriešinimo dalyvio kryžiumi (1991 m.).

Laisvalaikiu kaupė asmeninę biblioteką, istorinių patriotinių relikvijų ir simbolių kolekciją, numizmatikos rinkinį.

Vedė 1963 m. gegužės mėn., žmona Ona Ladigaitė-Smetonienė (1938-1972). Liko našlys. Vaikai: Robertas Smetona (g. 1964 m.) – darbininkas, Regina Smetonaitė (g. 1965 m.) – vadybininkė, visuomenininkė.

Mirė 2009 m. rugsėjo 10 d. Anykščiuose. Palaidotas Šilų (Panevėžio rj.) kapinėse šalia tėvų. Kapą ženklina jo paties sukurtas tipinis Lietuvos partizano paminklas su įrašu.

Anykščių rj. savivaldybės Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių viešojoje bibliotekoje parengtas ir saugomas rankraštinis biografinis krašto tyros darbas apie E. Smetoną „Sunkus ir vingiuotas gyvenimo kelias“ (autorė – Bronė Gvozdienė, 1999 m.).

SPRANAITIS

Spranaitis iš Žeimio k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

VLADAS SPRINDŽIŪNAS

Vladas Sprindžiūnas gimė 1912 m. Plėgių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 1 d. Žuvo 1945 m. gegužės 12 d.

B. SRIUBAS

Ruošė matricas pirmiesiems laikraščio „Laisvės Kovotojas“ numeriams.

JONAS STAČIŪNAS

Jonas Stačiūnas po sėkmingo pasitraukimo iš sovietinės armijos Rytų fronte 1941 m. rudenį grįžo į Kauną ir įstojo į LLKS. Dirbdamas draudimo agentu platino pogrindinę „Apžvalgą“ Kauno apylinkėse. Literatūrą gaudavo iš ryšininkų, kurie keitėsi. Per pažintį pradėjo dirbti sukarintoje tarnyboje Telegraphenbauamt‘e. Buvo puoselėjama mintis, kad LLKS turėtų sukurti nedidelį ginkluotą dalinį ypatingiems veiksmams. Buvo surastas ginklų gavimo šaltinis, Šančių traukinių stotyje, iš kurios traukiniai vykdavo į Rytų frontą. 1942/43 m. žiemą Jonas perėjo į nelegalią padėį ir pasinaudojęs vokiečių išduotu darbo pažymėjimu, pirkdavo pirmos klasės bilietą ir vežė „Laisvės Kovotoją“ iš Kauno į Šiaulius , Panevėžį, Rokiškį, Vilnių ir kt.

1944 04 23 gestapininkų suimtas ir su 24 asmenų grupe išsiųstas į Aukščiausią Vokietijos Teismą Berlyne. Berlyną pasiekė tik 20 asmnų grupė perėjusi Insterburgo, Allenšteino, Posen, Landsberg am

Warte kalėjimus. Sausio mėn. buvo subombarduoti teismo rūmai su jų kaltinimais, Tegelio kalėjimas buvo evakuotas, ir jie atsidūrė Bayreuto kalėjime, kur 1945 04 14 buvo išvaduoti amerikiečių armijos.

BRONISLAVA STALIUNIONYTĖ

Gimė 1936 03 12 Varėnos rj., Paručių k. 5-ių vaikų šeimoje. Tėvai žemdirbiai, šelpė Lietuvos partizanus. Būdama vaikas rizikavo išnešiodama laisvės gynėjų laikraštėlį „PARTIZANAS“.

Išsilavinimas – nebaigtas vidurinis. 1957–1988 m. dirbo Lentvario kilimų fabrike, 1988–1990 m. Vilniuje, įmonėje „Dovana“, 1990–1991 m. Vilniaus gelžbetoninių konstrukcijų gamykloje.

Specialybė – menininkė tekstilininkė. Moka lietuvių, rusų, lenkų kalbas.

1991 m. Sausio 13 – sužeista ginant Vilniaus televizijos bokštą.

Nuo 1985 m. pensininkė, II gr. invalidė.

ANTANAS STALMOKAS

Antanas Stalmokas gimė 1920 03 29 Kretingos apskr. Baigęs pradžios mokyklą Gargždуose, Antanukas mokėsi Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijoje. Kai hitlerininkai užgrobė Lietuvos uostamiestį ir didelę dalį pajūrio, jis buvo septintoje klasėje. Okupantams uždarius šią gimnaziją, Antanas tęsė mokslą Palangos gimnazijoje ir gavo brandos atestatą.

Dar besimokydamas Klaipėdoje ir remdamasis archyviniais dokumentais, A. Stalmokas parašė savo gimtojo miestelio, Gargždų, trumpą istoriją. Jis taip pat atkūrė Gargždų herbą, kuris – oficialus ir dabar.

1941 m. prasidėjo Rusijos-Vokietijos karas ir vienus Lietuvos okupantus – rusus – pakeitė kiti – vokiečiai. Pastarųjų valdžia 1943 m. uždarė Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. Antanas Stalmokas šios

aukštosios mokyklos Medicinos fakultete buvo baigęs du kursus. Svajojęs tapti gydytoju Antanas grįžo į gimtąją Žemaitiją ir pradėjo aktyvią veiklą Lietuvos Laisvės Armijos padalinyje Kretingoje.

LLA vadovybė nujautė, kad fronto keliais gali sugrįžti Sovietų Sąjunga ir vėl okupuoti Lietuvą. Tektų ginklu priešintis okupantams. Bet partizaninei kovai už laisvę organizuoti reikėtų patyrusių ir karybą išmanančių vadų. LLA vadovybė susitarė su vokiečių kariuomenės vadovybe, kad jų žvalgų mokykloje Vokietijoje galėtų ruoštis lietuvių patriotai. Tarp 13-os siunčiamų mokytis buvo ir A. Stalmokas.

Netrukus jis sugrįžo į Tėvynę ir tapo vienu iš rezistencijos Žemaitijoje organizatorių, paskirtas LLA būrių mokymo instruktoriumi (jo slapyvardžiai „Baltrūnas“, „Dagilis“) ir ruošė LLA kovotojus partizaniniam karui – supažindino su partizaninės kovos taktika ir slėptuvių įrengimu miške.

Apie visa tai - A.Stalmoko tardymo protokoluose, Lietuvos SSR Mokslų akademijos archyviniuose dokumentuose ir knygose: K. Girnius “Partizanų kovos Lietuvoje“ (Vilnius, 1990), „Hitleriniai parašiutininkai“ (Vilnius, 1996), K. Girnius „Partizaninis karas Lietuvoje“ (Čikaga,1987) ir L. Kerulis „Pokario Lietuvos laisvės kovotojai“ (Čikaga,1988).

Antanas Stalmokas kartu su jo paruoštais kovotojais ir su LLA suformuotais karių pulkais, turėjusiais užduotį sustabdyti Raudonosios armijos veržimąsi prie Baltijos jūros ir Klaipėdos, dalyvavo Sedos kautynėse. Neturinčius pakankamai ginklų lietuvių pulkus raudonarmiečiai išsklaidė.

Sovietų antrą kartą okupuotoje Lietuvoje A. Stalmokas – Salantų gimnazijos mokytojas. Jis palaikė tamprius ryšius su partizanais. Yra žinoma, jog jis lankydavosi būriuose, veikusiuose apie Platelius ir Karteną, asmeniškai bendravęs su partizanu Jonu Žutautu (bičiuliu mokantis gimnazijoje), kilusiu iš Gargždų valsčiaus Rudaičių vienkiemio. J. Žutautas 1946 m. liepos mėn. žuvo kautynėse su okupantų pajėgomis.

Antaną Stalmoką, užsukusį pasimatyti su namiškiais, saugumiečiai

areštavo 1945 05 07 Garžduose. Su grupe kitų patriotų NKVD kariuomenės karo trimunolo 1946 01 09 jam paskelbtas mirties nuosprendis. Antanas sušaudytas 1946 03 04 KGB kalėjime Vilniuje. Jo pavardė ir slapyvardis „Dagilis“, kaip ir daugelio kitų kovotojų už Tėvynės Laisvę, įamžinti Vilniuje, buvusių KGB rūmų sienoje.

A. Stalmokui suteiktas kapitono laipsnis. LGGRT centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos nutarimu 1999 09 08 kapitonas Antanas Stalmokas pripažintas kariu savanoriu.

A. Stalmoko rezistencinės veiklos liudininkų tarp gyvųjų nėra arba beveik nebėra. Tėvynės patriotą, labai mylėjusį savo gimtąjį miestą, gargždiečiams primena prie namo, kuriame prabėgo jo vaikystė ir jaunystė, pastatytas masyvus paminklas-Rūpintojėlis, kurį iš ąžuolo padarė liaudies meistras Petras Balsys. Gargždietis Česlovas Leonas Kareckas apie Antaną yra išleidęs knygą „Uždegti laisvės žiburį“ (Kaunas, 2000).

EUGENIJUS RIMVYDAS STANCIKAS

Eugenijus Rimvydas Stancikas gimė 1934 m. balandžio 6 d. Panevėžio apskr. Krekenavos m., tarnautojo šeimoje. Šeima gyveno gerai, nes tėvai nemažai dirbo. Eugenijus savo vaikystę iki 1940 m. prisimena kaip šviesią ir gražią. 1940 m. birželio mėn. prasidėjusi sovietinė okupacija atnešė daug permainų gyvenime. Tėvas buvo perkeltas dirbti į Kaišiadorių sovchozą.

Kaišiadoryse šeima ir pergyveno sunkius pirmosios sovietinės okupacijos metus. Eugenijus niekuomet nepamirš 1941 m. birželio 14 d., kuomet ginkluoti enkavedistai įsiveržė į jų namus, ieškodami trėmimui pasmerktų, tačiau laiku pasislėpusių kaimynų. Atėjo 1941 m. birželio 22-ji. Prasidėjo karas. Žmonės džiaugėsi, išvengę čekistinių represijų, tačiau tai truko neilgai. Prasidėjo vokiečių okupacija. Eugenijus su šeima gyveno sunkiai, nes susirgo mama, ir jos gydymui reikėjo daug lėšų.

Puolant sovietinei armijai Kaišiadorių miestą, sudegė namas, kuriame jie nuomojo butą, ir visas taip sunkiai šeimos įsigytas turtas. Prisiglaudė pirtyje, badavo. Pagaliau tėvas gavo darbą vėl atsikūrusiame Kaišiadorių sovchoze. Juos apgyvendino Kasčiukiškių kaime. Čia pas juos ateidavo Žaliojo velnio rinktinės partizanai, ir tėvai pagal išgales jiems padėdavo. Tuo laiku Eugenijus jau mokėsi Kaišiadorių gimnazijos 1-2 klasėse. Jis dažnai matydavo nužudytų partizanų kūnus, numestus ant grindinio netoli mokyklos ir baisėdavosi enkavedistų žiaurumais.

Atsiradus grėsmei būti išvežtiems į Sibirą, tėvas susirado darbą Šilutėje ir 1946 m. pabaigoje visi persikėlė ten gyventi. Eugenijus tęsė mokslą Šilutės gimnazijoje (vėliau vid. mokykloje). Čia iš moksleivių tarpo susiformavo bendraminčių būrelis, kurio pagrindu buvo įkurta pogrindinė antisovietinė organizacija „Laisvojo Lietuvos jaunimo tautinis susivienijimas“, tačiau ji veikė neilgai. 1952 m. birželio mėn. visi buvo areštuoti, kankinami MGB vidaus kalėjime Vilniuje, o vėliau nuteisti pataisos darbams lageryje. Eugenijus buvo nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kurį laiką kalėjo Sverdlovsko, Petropavlovsko, Karagandos persiuntimo kalėjimuose, kol papuolė į vieną iš Stepnoj lagerio stovyklų. Jos kaliniai dirbo Kazachijos metalurgijos kombinato statybose. Dirbo alinantį 10 val. darbą, stengiantis uoloje išmušti duobes, reikalingas statinių pamatams. Už tai gaudavo 500 g. duonos, du gabalėlius cukraus, dubenėlį dvokiančios žuvienės ar sorų košės. 1955 m. netikėtai peržiūrėjus bylą, buvo paleistas iš lagerio ir grįžo į Šilutę pas tėvus.

Džiaugtis laisve teko neilgai. Eugenijus, kaip ir kiti bendražygiai, buvo pašauktas į sovietinę armiją. Čia pateko į aerodromų statybos pulką, dislokuotą už poliarinio rato Murmansko srityje, kuriame gyvenimo sąlygos kai kuriais atžvilgiais buvo sunkesnės, nei lageryje. Ėjo sargybą, dirbo akmens skaldykloje, tiesė kelius. Armijoje tarnavo dvejus metus.

Grįžęs į Šilutę, eksternu baigė 11 klasę ir įstojo mokytis Vilniaus universitete anglų kalbos specialybės. Deja, čekistų globos dėka, iš universiteto buvo pašalintas, kaip socialiai pavojingas elementas. Negalėjo

gauti darbo. Pasinaudojus sunkia padėtimi, KGB darbuotojai mėgino įtraukti į savo tinklą, bet nieko nepasiekė.

1960 m. vedė ir išvyko gyventi pas žmoną į Vilnių. Toliau mokėsi Vilniaus universiteto neakivaizdiniame skyriuje rusų kalbos ir literatūros specialybės. Kadangi pedagoginio darbo negavo, dirbo ekonomistu Naftos žvalgybos ekspedicijoje. Vėliau kurį laiką dirbo pagal specialybę Lietuvių kalbos ir literatūros institute vyriausiuoju bibliografu. Čia dirbdamas paruošė ir išleido 3 bibliografinius leidinius. 1970 m. pagaliau baigė Vilniaus universitetą, bet institute toliau dirbti negalėjo. Atlyginimą gaudavo nedidelį, augino du vaikus, be to, institute atsirado KGB agentas, kuris turėjo atvesti Eugenijų „į protą“. Perėjo dirbti ekonomistu į Autoserviso gamybinį susivienijimą, kur už nedidelį atlyginimą išdirbo beveik 20 metų. Prasidėjus Sąjūdžiui, kartu su keliais bendraminčiais įkūrė susivienijime Sąjūdžio grupę. Buvo šios grupės koordinatorius. Pertvarkant susivienijimą, kaip aktyvus sąjūdietis, neteko darbo. Su LPKS rekomendacija gavo darbą Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre. Kaip centro atstovas, padėjo tvarkyti išlikusį KGB archyvą. Teko pridėti nemažai pastangų, kad archyvas išliktų buvusiose patalpose ir nebūtų uždarytas. 1997 m. E. Stanciką, kaip LGGRTC rekomenduotą, Lietuvos Respublikos vyriausybė paskyrė Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos pirmininku. Jis vadovavo darbui išduodant pažymėjimus daugiau kaip 70 tūkstančių rezistencijos dalyvių ir nukentėjusių asmenų. Dirbo šiose pareigose iki išeinant į pensiją 2004 m. liepos mėn.

1999 m. kovo 30 d. LGGRTC generalinės direktorės įsakymu Nr. 39 jam, kaip pogrindinės antisovietinės moksleivių organizacijos „Laisvojo Lietuvos jaunimo tautinis susivienijimas“ nariui, buvo pripažintas neginkluoto pasipriešinimo dalyvio teisinis statusas. Gavo pažymėjimą Nr. 0700.

Į Lietuvos politinių kalinių sąjungą įstojo 1991 m. Dalyvavo visuose sąjungos suvažiavimuose, buvo renkamas LPKS tarybos, Prezidiumo nariu, Revizijos komisijos pirmininku, Vilniaus m. valdybos nariu.

Yra parašęs keletą straipsnių aktualiais politikos klausimais ir prisiminimų knygą “Operacija Išsigimėliai”. Nuo 1993 m. Tėvynės sąjungos narys. Taip pat LLKS narys.

KĘSTUTIS STANIULEVIČIUS

1998 m. įstojo į Lietuvos generolo P .Plechavičiaus karių Sąjungą ir iškart ėmėsi jos reorganizacijos. Buvo paskirtas valdybos nariu. Matydamas buvusio Sąjungos vado priešišką Sąjungos įstatams veiklą, po kelių įspėjimų inicijavo jo pašalinimą. Už pasiaukojantį, iniciatyvų ir labai našų indėlį į Sąjungos veiklą 2000 09 23 įsakymu Nr.11 jam buvo suteiktas garbės kario vardas. Išrinktas Sąjungos generalinio štabo viršininku. Tai kaip labai drąsus žmogus. 1991 01 13 prie Televizijos bokšto buvo sužeistas, bendražygių išneštas. Vėliau stojo ginti Parlamento.

Savo veikla atnaujino Sąjungos gretas, suformavo daugiau kaip 10 rinktinių visoje Lietuvoje. Suorganizavo bei dalyvavo įvairiuose minėjimuose, paraduose. Už nuopelnus Sąjungai 2002 03 18 jam įteiktas padėkos raštas. Apibūdinamas kaip atviras, tiesus, nešališkas, santūrus, veiklus, iniciatyvus, visada tęsintis savo pažadą, pasiaukojantis, atkaklus, pasiekiantis užsibrėžtą tikslą. Nebijo viešai reikšti savo nuomonės.

Turimą laiką praleidžia dirbdamas su Sąjungos kariais, visuomene bei jaunimu, visapusiškai ruošiant juos būtinajai karinei tarnybai bei kovai su organizuotu nusikalstamumu, taip pat su tautos ir Sąjungos priešais.

2004 02 16 už Sąjungai ir visai Lietuvai našų darbą su jaunimu ir 2004 04 16 už ilgametį, tvirtos moralės, drausmės palaikymą bei našų ir aktyvų darbą Sąjungos gretose jam įteikti padėkos raštai.

STANISLOVAS STANIULEVIČIUS

Gimė 1930 m. vasario 2 d. Ukmergės aps-kr., Želvos vls., Lelikonių k. Tėvai turėjo 40 ha žemės ir gyveno pasiturinčiai.

1941 m. pirmosios Lietuvos okupacijos metu bolševikai jų šeimos nespėjo ištremti, nes kilo karas. 1944 m. sovietams vėl sugrįžus į Lietuvą, okupantai ketino juos ištremti į Sibirą, bet šeimai pasisekė pabėgti ir pasislėpti. Stanislovas slapstėsi pas Ukmergės rj., Želvos vls. Bajorų k. gyventoją Joną Jackūną. 1944 m. vasario mėn. įstojo į kovotojų partizanų būrį, kurio vadas buvo Povilas Švelnikas (slapyvardis Voldermaras).

1944 m. birželio 24 d., dalyvaujant: vadui Povilui Švelnikui-Voldermarui, partizanams Stasiui Jočiui-Plaktukui, Stasiui Skebui-Varnui-Rickui, B. Purliui-Bosui, S.Purliui-Ožiukui davė priesaiką Tėvynei. Po priesaikos vykdė partizano priedermę, vado įsakymus ir užduotis. Už ištvermę ir ryžtą buvo duotas slapyvardis Geležinis vilkas.

1945 m. gegužės mėn. per susišaudymą su reguliariąja rusų kariuomene buvo sužeistas į dešinės rankos plaštaką, sąnarį, bei abiejų kojų šlaunis. Partizanas, vokietis Zigfridas (gydytojas), pastebėjęs rankos gangreną, amputavo dešinės rankos plaštaką. Kartu su juo tame mūšyje dalyvavo Varnas, Desantas, Dūmas ir Plaktukas.

1945 m. rudenį, jam pasveikus, buvo perkeltas į žvalgybos būrį. Jame įvykdė daug įvairių užduočių, dalyvavo karinėse operacijose. Partizanavo iki 1955 m., o vėliau slapstėsi pas Ukmergės rj., Želvos vls. Bajorų k. gyventoją Joną Jackūną.

Iš rezistencinės kovos išstojo, nes 1955 m. pabaigoje labai išretėjo jų partizanų būrio gretos. Pritrūkus šovinių, visus vokiškus ginklus teko paskandinti pelkyne.

1955 m. Bajorų apylinkės pirmininkas Juozas Matulionis padarė

asmens dokumentus, tada jis išvyko į Vilnių. 1957 m. įsidarbino „Perkūno“ gamykloje sargu. 1962 m. tapo Vilniaus m. Statybos-montavimo valdybos (Panerių g.10) kūriku.

Rezistencinę veiklą prieš sovietų okupantus vykdė iki 1990 m. Siuntė į Maskvą anoniminius reikalavimus išvesti okupacinę kariuomenę iš Lietuvos ir suteikti Lietuvai nepriklausomybę. 1988 m. suorganizavo Šaulių sąjungą Vilniuje. 1991 m. sausio mėn., gresiant okupantų antpuoliui, dieną naktį budėjo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos gynyboje, turėjo ginklą. Sausio 12-13 d. jie, parlamento gynėjai, buvo pasiruošę prireikus žūti, bet okupantų į rūmus neleisti.

Apdovanotas Sausio 13-osios medaliu už parlamento rūmų gynimą, Parlamento gynėjo medaliu už drąsą ir pasiaukojimą sausio 13-os kruvinąjį sekmadienį, Lietuvos Šaulių sąjungos garbės ženklu, Lietuvos gen. P. Plechavičiaus karių sąjungos garbės raštu.

S. Staniulevičius kelis kartus kreipėsi dėl rezistento pažymėjimo gavimo, bet jam paaiškino, kad jis su viena ranka negalėjo kariauti.

S. Staniulevičius mirė 2006 07 16.

JONAS STANKEVIČIUS

Jonas Stankevičius gimė 1921 m. Braziūkų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. 1944 m. rugsėjo mėn. buvo paimtas į sovietų armiją, iš kurios lapkričio 5 d. pabėgo ir 1945 m. sausio mėn. įstojo į partizanų gretas. Gegužės 15 d. suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. 1962 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kazlų Rūdoje.

JUOZAS STANKUS

Juozas Stankus iš Margavos k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

VINCAS STANKUS

Vincas Stankus–Drebulė iš Kuodžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. 1944 m. pavasarį tarnavo gen. P. Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje. Suimtas 1945 m. liepos mėn.

VALENTINAS STASIULIS

Gimė 1926 m. birželio mėn. 29 d. Utenos apskr., Untilgės k. ūkininko šeimoje. Tėvas – Jurgis Stasiulis buvo nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkas. Nutraukęs tarnybą kariuomenėje, tėvas ėmė ūkininkauti savo tėvų žemėje Untilgės k. Be Valentino, šeimoje buvo dar penki vaikai. Broliai: Jonas ir Vytas bei seserys: Jadvyga Stasiulytė (Lumpickienė), Bronė Stasiulytė ir Janina Stasiulytė (Paukštienė). Bronės ir Jono jau nebėra tarp gyvųjų. Valentinas kartu su broliu Jonu 1944 m., kai į Lietuvą grįžo Sovietų Sąjungos kariuomenė, išėjo pas partizanus. Partizanavo Utenos rj., vadovaujami nepriklausomos Lietuvos karininko Antano Norkūno. Jis ir skirdavo jiems užduotis: suimti arba sunaikinti stribus, suimtuosius perduodant į pagrindinį jų rajono štabą, kurio vadovas buvo Jonas Dudėnas (vėliau nužudytas). Iš J. Dudėno jų vadas A.Norkūnas gaudavo ir informacijos: kur pasirodė stribai, ką jie ruošiasi veikti. Jie vykdavo perspėti žmonių, kuriems grėsė suėmimas, organizuodavo pasalas stribams, dėl to susisiekdavo su kitais partizanų būriais. Viena iš jų užduočių buvo sulaikyti kaimo seniūną Kazimierą Bubulį ir jo pavaduotoją Šeduikį, nes jie išdavė stribams, kur yra partizanų bunkeriai. Juos sulaikė ir perdavė į štabą. Seniūnas ir jo pavaduotojas buvo likviduoti. Uniformų jie nenešiojo, nes jų neturėjo. Priesaiką Lietuvai, kaip Lietuvos karininkas, iš visų jų priėmė A.Norkūnas. Turėjo rusų gamybos automatą PPŠ. Pakovoti teko tik pusmetį, nes NKVD areštavo ar iššudė daug partizanų. Nutrūko ryšiai ir

su kitais būriais. Valentino brolis Jonas 1947 m. gruodžio mėn. bandė persikelti į Vilnių, tačiau jį NKVD areštavo ir nuteisė kalėti 8 metus. Ištrėmė į Komijos ATSR, kur jis ir mirė. Valentiną 1944 m. lapkričio mėn. sulaikė naktį, netoli savo namų. Jis su draugais slapstėsi bunkeryje ir ten, palikęs draugus miške, nuėjo į Untilgės kaimą pasiimti maisto ir gauti žinių. Atvykęs į kaimą, sužinojo, kad jų bunkeris yra išduotas ir žinomas stribams. Tuo metu visas kaimas buvo apsuptas ir jam nepavyko išsigelbėti. Areštavę jį išvežė į Sirvydžių k., kur buvo NKVD štabas. Iš ten kartu su kitais sulaikytaisiais pėsčiomis, surakintą nuvarė į Utenos kalėjimą. Jų bunkeris buvo sekamas jau anksčiau, o vėliau sunaikintas. Utenos kalėjime sėdėjo iki 1945 m. kovo mėn., po to jį nuteisė dešimčiai metų laisvės atėmimo ir nuvežė į Vilniaus Lukiškių kalėjimą. Ten išbuvo apie porą mėnesių. Po to ėmė vežioti po įvairius kalėjimus, kol 1945 m. spalio mėn. išvežė į Komijos ATSR Vorkutos miestą. Ten lageryje buvo priverstas dirbti anglies kasimo šachtose. Ir pasibaigus bausmės laikui, kiekvieną jo žingsnį sekė saugumas. Kadangi buvo nuteistas kaip liaudies priešas, ištrėmė ir jo seserį Janiną Stasiulytę, dabar Paukštienę. Vyriausioji sesuo Jadvyga tuo metu jau buvo ištekėjusi. Ji pasislėpė, bet stribai nušovė jos vyrą Praną Lumpicką, kaip prisidėjusį prie partizanų. 1990 m. buvo reabilituotas.

ALGIRDAS STATKEVIČIUS

Gimė 1923 m. Šakių apskr. Sirtautų vls. Pusdešrių k. Tėvai turėjo 37,5 ha ūkį. Šeimoje augo 5 vaikai. Algirdas buvo jauniausias. Mokyklą lankė Valakbūdyje. Mokėsi Kauno savišvietos institute, „Saulės" ir Jėzuitų gimnazijose. Prieš karą buvo Šaulių sąjungos ir jaunųjų ūkininkų būrelio narys. 1944–1947 m. mokėsi Kauno universiteto Medicinos fakultete, studijas tęsė 1956–1958 m. Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. 1977–1978 m. Vilniaus universiteto Medicinos fa-

kulteto gydytojų tobulinimosi skyriuje išklausė psichiatrijos specializacijos kursus. Ketverius metus studijavo filosofiją.

Į patriotinę veiklą A. Statkevičius įsijungė vykstant Antrajam pasauliniam karui. Buvo pakliuvęs į vokiečių lagerį. Norėdamas kuo greičiau grįžti į Lietuvą, 1944 m. sutiko mokytis vokiečių žvalgybos mokykloje. Tais pačiais metais parašiutu buvo nuleistas į Rytų fronto užnugarį Lietuvoje, netoli Šešupės, prie Baltkojų miško.

1947–1951 m., slapstydamasis nuo sovietų valdžios, gyveno Kaune pasikeitęs pavardę – pasivadinęs Vytautu Vaiciekausku. Tęsė studijas Medicinos institute. Pastebėjęs, kad yra sekamas, tęsė mokslą Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. Ir iš ten teko bėgti. Kelerius metus dirbo Biržų, Joniškio, Kuršėnų, net Šilutės rj. ambulatorijose, gimdymo namų vedėju.

1951 m. birželio mėnesį buvo suimtas. Tų pačių metų rugsėjo 15 d. A. Statkevičių Pabaltijo KGB karinis tribunolas pripažino kaltu dėl tėvynės išdavimo bei gyvenimo su fiktyviais dokumentais. Nuteisė 25 m. kalėti lageryje ir 5 m. tremties konfiskuojant turtą. Bausmę atliko „Olžeras" politinių kalinių lageryje, esančiame Kemerovo sr., o nuo 1954 m. – Irkutsko sr. lageriuose.

1956 m. A. Statkevičius nuo bausmės buvo atleistas. Grįžęs iš įkalinimo vietos, Vilniuje baigė studijas ir įsigijo medicinos gydytojo specialybę, sukūrė šeimą. Dirbo Rumšiškių ambulatorijos vedėju. Devynerius metus buvo vyriausiuoju gydytoju ekspertu Finansų ministerijos Vyriausiojoje valstybinio draudimo valdyboje. Netrukus įsijungė į pogrindinę veiklą. 1970 m. gegužės mėn. A. Statkevičius vėl buvo suimtas dėl antisovietinės agitacijos bei 1966–1969 m. sukurto ir rašomąja mašinėle keliais egzemplioriais atspausdinto kūrinio „Bendražmogiškumo manifestas". Rugsėjo mėnesį teismo posėdyje buvo nutarta A.Statkevičių atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir paskirti priverstinį gydymą specialaus tipo psichiatrinėje ligoninėje. Lietuvos psichiatrinėse ligoninėse jis praleido 9 mėnesius.

Grįžęs į laisvę, įsidarbino Vilniaus greitosios med. pagalbos stotyje

ir dirbo pogrindinį darbą, skirtą Lietuvos nepriklausomybės atstatymui bei visuomeninės santvarkos ir piliečių kultūrinimui. 1978 m. tapo vienu iš Lietuvos laisvės lygos, Tautinės Tarybos nariu. Tais pačiais metais išleido 59 puslapius turintį pogrindinį laikraštį „Šalin vergiją". 1979 m., smerkdamas Molotovo-Ribentropo paktą, A. Statkevičius parašė 50 puslapių straipsnį „Moralinis ultimatumas TSRS vyriausybei". Vėliau kartu su kitais disidentais suformulavo 45 lietuvių, latvių, estų kreipimąsi į didžiųjų pasaulio valstybių vyriausybes bei JTO. Tais pačiais metais parašė keletą dokumentų LLL vardu. 1979 m. A. Statkevičius tapo ir Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninės grupės nariu, pasirašė daugelį šios grupės dokumentų.

Pogrindinės veiklos metu A. Statkevičius parašė dorovinės-kultūrinės tematikos veikalų. Kai kuri medžiaga slaptais kanalais buvo perduota į JAV, o vėliau į Australiją. Lietuvoje yra išleista A. Statkevičiaus poezijos knyga, per 10 knygų filosofijos, doros, kultūros ir politikos klausimais. Jo knygos verčiamos į anglų, vokiečių, rusų, lenkų, portugalų ir ispanų kalbas.

Už antisovietinio turinio kūrinį „Sofiokratija ir geodoroviniai jos pagrindai" ir už veiklą Lietuvos visuomeninėje grupėje Helsinkio susitarimų vykdymui remti A. Statkevičius 1980 m. vasario mėn. buvo trečią kartą suimtas. LSSR Aukščiausiasis teismas nutarė gydytoją psichiatrą pripažinti ypatingai pavojingu visuomenei ir neribotam laikui įkalinti specialaus tipo psichiatrinėje ligoninėje. A. Statkevičius dvejus metus buvo laikomas Černiachovske, o po to išvežtas į Taškentą, kad negalėtų lankyti žmona su dukterimis bei disidentai iš Lietuvos. 1987 m. sausio mėnesį A. Statkevičius buvo paleistas iš psichiatrinės ligoninės. Netrukus, KGB pareikalavus, išvyko į JAV (jo tėvas turėjo JAV pilietybę). 3,5 metų gyveno išeivijoje, kur informavo pasaulio visuomenę apie padėtį Lietuvoje. Buvo LLL, Tautinės Tarybos, Helsinkio įgaliotu atstovu Vakaruose. Skelbė apie neteisėtą Pabaltijo tautų okupaciją. Išeivijoje A. Statkevičius prisidėjo organizuojant įvairių šalių gyventojų parašų rinkimą, turėjusį paremti Lietuvos, Latvijos, Estijos nepriklausomybių

atgavimą. Buvo surinkta 5,2 milijono parašų 26 pasaulio valstybėse. Šis rezultatas įrašytas į pasaulinę Gineso rekordų knygą.

1989 m. spalio 10 d. A. Statkevičius dalyvavo Atėnuose vykusiame Pasaulinės psichiatrų asociacijos VIII kongrese. Jame įteikė savo pareiškimą Asociacijos vadovybei, kur prašė Sovietų Sąjungos psichiatrus priimti į Asociaciją tik tuo atveju, jei jie pripažins kaltę dėl buvusių disidentų atžvilgiu taikytų šmeižikiškų diagnozių.

1989 m. rugpjūčio mėnesį A. Statkevičius buvo LSSR Aukščiausiojo teismo reabilituotas. 1990 m. grįžo į Lietuvą. 1992 m. įkūrė Doros-Kultūros Sąjungą ir tapo jos pirmininku. 1993 m. parašė kreipimąsi į popiežių Joną Paulių II dėl galimybės pripažinti Čečėnijos Respubliką de jure.

Už nuopelnus siekiant Lietuvos nepriklausomybės, ginant žmonių teises ir laisves okupuotoje Lietuvoje, A. Statkevičius 1999 m. buvo valstybės apdovanotas III laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu, taip pat jam suteikta pirmojo laipsnio valstybinė pensija.

PRANAS STATNICKAS

Gimė 1920 m. Mirė 1998 m.

Išsilavinimas aukštasis. Vokiečių kalbos mokytojas, rašytojas. Yra parašęs knygų. LLKS narys nuo 1942 m. 2,5 m. kovojo Leningrado fronte. Areštuotas 1945 02 14. Kalėjo Karelijoje, Petrozavodske, Medvežegorske. Priklausė Lietuvos Nepriklasomybės partijai.

VALENTINAS STIKLIUS

Valentinas Stiklius–Barzdila gimė 1919 m. Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Po Valkų mūšio jam buvo pavesta Kiaulupių k., Sintautų vls. sutelkti ginkluotą partizanų grupę ir jai vadovauti. Bekuriant grupę, gautas nurodymas legalizuotis, bet organizacinio darbo nenutraukti. 1946 m. kovo mėn. suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

ANTANAS STRAČKAITIS

Antanas Stračkaitis iš Puniškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

BRONIUS STRAČKAITIS

Bronius Stračkaitis iš Puniškių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Žuvo.

ERNESTAS SUBAČIUS

Ernestas Subačius gimė 1967 m. vasario 26 d. Vilniuje. 1974–1985 m. mokėsi Vilniaus 7-ojoje vidurinėje mokykloje (dabar Žirmūnų gimnazija).

1985–1988 m. mokėsi Kauno politechnikos institute.

1985–1987 m. tarnavo sovietinėje armijoje.

1988–1994 m. mokėsi Vilniaus universitete buhalterinės apskaitos ir audito specialybės, įgijo diplomuoto ekonomisto kvalifikaciją.

Nuo 1989 m. ėjo įvairias pareigas įvairiose Valstybinėse bei privačiose bendrovėse.

2000–2006 m. dirbo Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos finansų skyriaus viršininku. Statutinis valstybės tarnautojas.

Nuo 2006 m. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Centralizuotos vidaus audito tarnybos vedėjo pavaduotojas (atsargos vidaus tarnybos majoras).

Nuo 2006 m. – Tėvynės sąjungos narys.

Nuo 2007 m. – Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

ALGIMANTAS PETRAS SUSNYS

Gimė 1939 01 01 Salų viensėdijoje, netoli nuo Suveiniškio bažnytkaimio Latvijos pasienyje. Tėvai Juozapas ir Elena Susniai buvo kilę iš mažažemių ir vidutiniokų ūkininkų. Anksti mirė mama. Liko trise: tėvas, senelis ir Algimantas. Tėvas prieš pat karą buvo išstojęs iš Pavasarininkų organizacijos. 1946 m. Algimantas pradėjo lankyti Suveiniškio pradžios mokyklą, įkurtą 1907 m., kurią baigė 1952 m. jau perorganizuotą į septynmetę. Mokydamasis Pandėlio vidurinėje mokykloje, gyveno su mokiniais, kurie buvo įsijungę į nelegalią antisovietinę veiklą. Tai Kazys Daugelavičius, Vidas Suveizdis, Tindžiulis, Vištartas ir kiti. Jie buvo areštuoti 1953 02 26. Suėmė ir Algimantą, bet patardę išvijo iš saugumo lauk. Tuoj po to jiems kilo mintis tęsti tokią veiklą toliau. Buvo keli bendraminčiai – Nijolė Gaškaitė, Griška, Kučinskas, P. Plumpa, D. Bičiūnas ir kiti. Rašė atsišaukimus, pradėjo leisti laikraštėlį „Laisvės balsas“. 1957 m., baigęs vidurinę mokyklą, įstojo į Veterinarijos akademiją. Nijolė Gaškaitė tuo metu jau mokėsi Politechnikos institute. Nutarė darbą atnaujinti, nes buvo išsiblaškę po įvairias vietas. Sukūrė organizaciją „Laisvę Lietuvai“, kurios nariai buvo Kaune, Vilniuje ir kitur. Įsigijo spaustuvinį šriftą. Spausdino atsišaukimus, kėlė vėliavas. Paruošė organizacijos programą ir įstatus. 1958 m. vasario 16 d., Algimantas, Plumpa, Gaškaitė ir Putrimaitė iškėlė trispalvę ant Petrašiūnų elektrinės, kuri dėl didelio aukščio nebuvo nuimta iki 10 – 11 val. ryto.

Areštavo 1958 m. kovo 14 d. Iš pradžių buvo sulaikyta gana daug asmenų, bet paskui liko aštuoniese. Tai Algimantas Susnys, Petras Plumpa, Jonas Skeiveras, Teodoras Kučinskas, Donatas Bičiūnas, Nijolė Gaškaitė, Birutė Putrimaitė ir Aleksas Krasauskas, kuris prieš tai jau buvo teistas, verbuotas, užverbuotas, bet blogai dirbęs, o dabar vaizdavo

ypatingą veikėją, nors viskas buvo kitaip – jaunystės maivymasis. Saugume sėdėjo kartu su A. Terlecku, P. Veriku, V. Margaičiu, J. Žoržojum. Uždaras teismas vyko 1958 m. liepos 28 – 31 dienomis. Jie atsisakė advokatų, bet vis tiek davė. Visi advokatai buvo žydų tautybės, jie irgi kaltino juos, kaip ir prokuroras. Atgailavo tik Krasauskas. Teismo nuosprendis: Susniui – 8 metai, Gaškaitei – 7, Kučinskui ir Bičiūnui po 5 metus, Plumpai, Skeiveriui ir Putrimaitei po 2 metus ir Krasauskui 10 metų. Po teismo perkėlė į Lukiškių kalėjimą. Toliau sekė etapai: Vilnius-Orša-Raudonoji Presnia-Ruzajevka. Iš pradžių Algimantas pateko į 11-tą lagerį. Dar jautėsi lagerinis atlydis. Iki 1959 m. sausio mėn. teko būti 7-1, 3, 17 ir dar kai kuriuose lageriuose. Dirbo įvairius darbus. Sutiko daugybę lietuvių ir kitų tautybių žmonių.

1966 m. kovo 14 d. iš 11 lagerio išleido į vadinamąją laisvę. Kartu išvažiavo Bronius Juospaitis ir iš moterų lagerio Žardinskaitė. Grįžęs bandė registruotis įvairiose vietose, bet vis atsakydavo. Pagaliau apsistojo Panevėžyje. Dirbo spec. autotransporto įmonėje, komunalinių įmonių kombinate, bendrabučio komendantu. Saugumas ramybėje nepaliko, buvo keletas kratų, iškvietimų. Visa tai baigėsi su Atgimimu.

1969 m. pradėjo dalyvauti tuo metu vadinamos Liaudies meno draugijos (dabar Tautodailės sąjunga) veikloje, tapo jos nariu. Aktyviai dalyvauja šioje veikloje iki šiol.

JUOZAS SUTKUS

Juozas Sutkus gimė 1910 m. Gyveno Šiopininkų k., Lukšių vls., Šakių apskr.

JONAS SVETIKAS

Gimė 1926 m. rugpiūčio 28 d. Kėdainių apskr., Gudžiūnų vls., Skamaičių k. Iki 1946 m. gyveno ir dirbo tėvo ūkyje. 1946 m. įstojo į Kęstučio apygardos Šarūno partizanų būrį. Partizanavo iki 1949 m. 1949 m. pasidarė do-

kumentus svetima pavarde ir išvyko į Vilnių. Vilniuje buvo išduotas, suimtas ir nuteistas 10 metų. Iki 1956 m. kalėjo Irkutsko sr. lageriuose. Nuo1956 iki 1964 m. buvo tremtyje Irkutsko sr., Tulunos mieste. 1964 m. grįžo į Lietuvą, tačiau negavo leidimo gyventi Lietuvoje, todėl buvo priverstas išvykti į Latviją.

Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, tapo Šaulių sąjungos nariu. 1999 m. pripažintas Kariu savanoriu.

VYTAUTAS SVETIKAS

Vytautas Svetikas gimė 1930 m. Panevėžyje. Mokėsi Panevėžio gimnazijoje. 1948 m. sausio mėn. Vytautas Svetikas parašė priesaiką ir įstojo į pogrindinę organizaciją "Tauro būrys" bei gavo "Vanago" slapyvardį. Šios organizacijos pagrindinis siekis buvo ginkluotas pasipriešinimas sovietų valdžiai Lietuvoje. Vytautas Svetikas kartu su kitais organizacijos nariais rengėsi užvaldyti sovietų armijos kareivių ginklus. Jis, būdamas šios organizacijos narys, organizavo tipografinių reikmenų įsigijimą, dalyvavo leidžiant ir platinant antisovietinį laikraštį „Lietuvos partizanas", rengė ir platino gyventojų tarpe antisovietinius atsišaukimus, verbavo naujus narius. 1948 m. gegužės mėn. vedė Palmą Štarolytę, o 1949 m. sausio mėn. gimė sūnus Kostas Žymantas Svetikas, dabartiniu metu M. Romerio universiteto profesorius. Vytautas Svetikas 1948 rugpjūčio mėn. 13 d. LSSR valstybės saugumo ministerijos (MGB) Panevėžio skyriaus suimamas už antisovietinę veiklą ir laikomas Panevėžio kalėjime. Suimama trylika šios pogrindinės organizacijos narių (Lietuvos SSR saugumo komiteto (KGB) archyvinio fondo Nr. K1 saugomos bylos Nr. 36957/3 keturi tomai). Jis kartu su kitais dviem šios organizacijos nariais bando pabėgti iš Panevėžio kalėjimo, bet nesėkmingai, peršaunama koja ir ranka, pasodinamas į Panevėžio kalėjimo karcerį. SSSR Ypatingojo pasitarimo nutarimu Vytautas Sveti-

kas 1949 m. sausio 29 d. už dalyvavimą antisovietinėje organizacijoje ir kovą prieš sovietų valdžią nubaustas 10 metų kalėti pagal 58 – 1a (tėvynės išdavimas) ir 58 – 11 (nuo 10 metų iki mirties bausmės) straipsnius. 1949 m. jis išvežamas į Osoblagą Mordovijoje, kur tais pačiais metais, politinius kalinius atskyrus nuo kriminalinių, patenka į Kemeravo sritį, Olžeraso gyvenvietę, Kamyšlago lagerio zoną. Čia susipažįsta su politiniais kaliniais Petru Aleksiūnu, Povilu Krikščiūnu bei kitais. Šiame lageryje jie su kitais bendraminčiais įkuria Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) pogrindžio komitetą, vadovauja brigadai. Veikė pagal LLKS prezidiumo nutarimus ir įstatus, lageryje buvo įvesta tvarka, baudžiami skriaudėjai ir "stukačiai". Vytautas Svetikas kartu su kitais politkaliniais ruošė pabėgimą iš Kamyšlago lagerio. Nepavykus pabėgimui, pasodinamas į Vladimiro kalėjimą, po to atvežamas į Vorkutos pirmą „Kapitalnają" zoną. Vorkutoje, pamatęs didelę administratorių, jų pagalbininkų, "stukačių" savivalę prieš politinius kalinius, pradeda priešintis ir telkti kitus politinius kalinius bendrai kovai, ragina kurti LLKS komitetus. Jis, dar būdamas Kamyšlago lageryje, gerai susipažino su LLKS įstatais. Vorkutoje jis sutinka Edvardą Buroką, Petrą Aleksiūną ir kitus bendraminčius. Vytautas už "nusikaltimus" dažnai sodinamas karcerio, BUR'o. Iš pirmos "Kapitalnaja" šachtos perkeliamas į Vorkutos lagerio 40–ąją šachtą. Vorkutos lagerio 40–ojoje šachtoje Vytautas Svetikas aktyviai ieško bendraminčių, imasi iniciatyvos kurti LLKS pogrindžio komitetą 40–ojoje šachtoje. Joje išrenkamas šio komiteto vadovu. Išrenkami ir kiti komiteto nariai – Povilas Kriščiūnas, Edvardas Svilainis ir kiti. Taip buvo padėti pamatai visuotiniam Vorkutos sukilimui 40-ojoje šachtoje. Išsirinkę savo LLKS pogrindžio komitetus ir vadovus, sukilimui taip pat ruošėsi ir kitos Vorkutos šachtos. Vytautas Svetikas, būdamas LLKS pogrindžio komiteto vadovu, davė nurodymus komiteto nariams, kas už ką yra atsakingas, kokias atlikti užduotis ar darbus. Per laisvai samdomus lagerių ar šachtų kalinius palaikė ryšius su kitų šachtų LLKS pogrindžių komitetų vadovais ir nariais, buvo ruošiamasi visuotiniam Vorkutos sukilimui, aptariami

sukilimo veiksmai bei eiga. Tai buvo labai pavojinga. Sukilimo data 1955 m. liepos 23 d. buvo žinoma tik pogrindžio komiteto vadovams.

1955 m. liepos 18 d., kuomet einant iš šachtos prižiūrėtojai nušovė du politinius kalinius, sukilimas pradėtas anksčiau numatytos datos. Vytautas Svetikas, kaip 40–osios šachtos komiteto vadovas, nieko nelaukdamas, įsakė atsakingiems žvalgybos srityje stoti budėti prie „vachtos“, kad kareiviai neįeitų į zoną ir neišleisti norinčių bėgti kalinių. Ši apsauga turėjo budėti dieną ir naktį. Dalyvaujant pačiam Vytautui bei kitiems nariams, užimama radijo stotis ir telefonų mazgas, kur perduodama, kad 40–oji šachta jungiasi prie visuotino Vorkutos politinių kalinių sukilimo ir kad niekas neišeitų į darbą. Sukilimui prasidėjus, duoda įsakymą: drausminti nepaklusniuosius, nepasiduoti provokacijoms, neišprovokuoti riaušių, kad nebūtų kraujo praliejimo ir nežlugtų ilgai planuotas sukilimas. Zona buvo apsupta kariuomenės su kulkosvaidžiais, suvažiavo gaisrinės, medicininė pagalba, bokšteliuose stovėjo po du sargybinius su kulkosvaidžiais. Čekistai bandė išprovokuoti kalinius įvairiausiais būdais: pradžioje grasino šaudyti (norėjo sukelti paniką, supriešinti kalinius), vedė propagandinę agitaciją, kad nesuims ir nebaus sukilimo organizatorių bei kitų dalyvių, norėjo išsiaiškinti, kas organizavo, vadovavo sukilimui. Nors tarp kalinių buvo „stukačių“, administracija nežinojo apie rengiamą sukilimą. Administracijai buvo perduoti komiteto parengti politiniai ir ekonominiai reikalavimai: iškviesti komisiją iš Maskvos, peržiūrėti bylas, sumažinti bausmės laiką, išleisti į laisvę. Iš Maskvos atvažiavęs generalinis prokuroras ir vietinė administracija, pamačiusi, kad kaliniai laikosi vieningai, nepaklūsta įsakymams ir provokacijoms, pradeda šnekėti švelniau, kol pagaliau sutinka įvykdyti politinių kalinių reikalavimus. Po sukilimo, kai kuriuos kalinius išleido į laisvę, sumažino bausmes. Tik pažadas nesuimti ir nebausti sukilimo vadovų ir organizatorių buvo neįvykdytas. Vytautas Svetikas, kaip ir kiti aktyviausi LLKS komitetų vadovai bei nariai, suimamas ir pasodinamas į Vladimiro griežto režimo uždarą kalėjimą, po to atvežamas į Minlago baudžiamąjį būrį Intoje. Vytauto žmonai – Pal-

mai Svetikienei (Štarolytei) nuvykus aplankyti jo į Vladimiro kalėjimą, buvo leista pasikalbėti tik 15 minučių. Vytautas vienoje kameroje buvo su ukrainiečiu gydytoju, galėjo tik sėdėti, negulėti ir nemiegoti. SSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo komisijos nutarimu jis 1956 m. birželio 18 d. paleidžiamas iš Minlago įkalinimo vietos, grįžta į Panevėžį, kur gyvena šeimoje ir dirba Panevėžio baldų ir Ekrano gamyklose. Vytautas Svetikas išgyvenęs tokį sunkų laikotarpį, nualintas kovų ir kančių, išėjęs į laisvę turėjo sunkias skrandžio ir širdies operacijas, tesulaukęs 51 metų, 1981 m. mirė ir palaidotas Panevėžyje. Jo žmona po sunkios onkologinės ligos mirė 2010 m.

LAIMA SVILAINIENĖ (RAKAUSKAITĖ)

Gimė 1922 12 11 Jakelių k. prie Adutiškio miestelio. Baigė 4 gimnazijos klases. Pasipriešinimo dalyvė, partizanų ryšininkė. 1949 m. ištremta į Sibirą, Olonkių k. Irkutsko sr. 1988 m. grįžo į Lietuvą. LLKS narė nuo 2000 12 11.

Mirė 2005 m. kovo mėn.

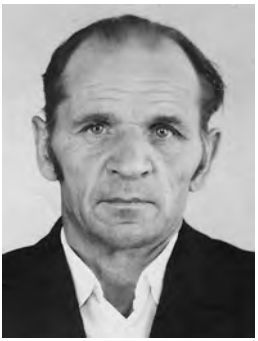

EDVARDAS SVILAINIS-DULKĖ

Gimė 1926 10 13 Želvos vls. Davenių k. Karys savanoris, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys. Vos 16-os metų išėjo į lietuvišką batalioną, kovojusį Rytų fronte Vokietijos armijos sudėtyje. 1944 m. prisijungė prie raudonųjų partizanų, toliau partizanų dalinio narius įjungė į Raudonosios armijos latviškąją diviziją. Buvo sunkiai sužeistas. Gryžęs į Lietuva, po gydymo dalyvavo antisovietiniame pogrindyje, kovojo Birutės rinktinėje. Sovietų valdžios du kartus buvo nuteistas mirties bausme, tačiau

abu kartus bausmė buvo pakeista 25 m. kalėti. Kalėjo Intos, Vorkutos ir Taišeto lageriuose. 1955 m. sukilimo dalyvis Vorkutos 40-oje šachtoje. 1956-1990 m. gyveno Sibire, Olonkių k. Irkutsko sr.

2002 m. apdovanotas kariuomenės kūrėjų savanorio medaliu.

Mirė 2006 m. lapkričio mėn.

EMMA – FELICIJA SVILAS

Gimė 1940 06 11 Kretingoje. Baigusi Palangos septynmetę mokyklą, 1954 m. įstojo į Klaipėdos pedagoginę mokyklą. Nuo 1958 iki 1964 m. dirbo Šilutės rj. Sakučių aštuonmetėje mokykloje chemijos ir fizikos mokytoja. 1961 m. susipažino su Vytautu Svilu. 1963 m. jie susižiedavo ir buvo kartu iki 1966 m. (iki jo išvykimo į Vokietiją). Nuo 1964 m. iki 1969 m. studijavo Vilniaus universitete Chemijos fakultete. Baigusi universitetą, dirbo Šilutės baldų kombinate. Vienerius metus laboratorijoje, 2 metus laboratorijos vedėja ir 7 metus vyriausia technologe. Nuo 1979 m. iki 1991 m. dirbo Šilutės m. statybininkų proftechninėje mokykloje chemijos dėstytoja. 1991 m. išvyko į Vokietiją ir ištekėjo už Vytauto Svilo. Vokietijoje dirbo daug ir sunkiai. Dabar pensininkė.

VYTAUTAS SVILAS

Iki 1940 m. birželio mėnesio V. Svilas mokėsi Kaune „Marijos Pačkauskaitės" vardo gimnazijoje. Bolševikams užėmus Lietuvą, jų gimnazija buvo sujungta su „Saulės" mergaičių gimnazija (Savanorių pr., Kaune). Vytautas mokėsi VIII klasėje.

Už pogrindinę veiklą, antibolševikinių proklamacijų platinimą buvo 1940 10 29 pirmą kartą suimtas Kaune, Radastrų g. 15 (dabartinė

numeracija-27) ir nuteistas ypatingo pasitarimo 5 metams. Buvo kalinamas NKVD rūsyje ir Kauno kalėjime Mickevičiaus g. 9. Kadangi mama buvo vokiečių kilmės, jis turėjo laimę būti iškeistas 1941 03 17 ant tilto per Akmenės (Dangės) upelį prie Bajorų į komunistus.

Vokiečiams užėmus Lietuvą, grįžo į tėvynę, vėl įsijungė į pogrindinę veiklą. Įsidarbino Kaune, Kauno apskr. „Savitarpinės Pagalbos“ skyriuje, kuris buvo Donelaičio g. To skyriaus reikalų vedėjas buvo ltn. Bložė, „Lietuvos fronto“ organizacijos narys, dirbęs LF-to kariniame sektoriuje, „Kęstučio“ štabe. Bložė jį supažindino su LF-to darbuotojais: Petru Gailiūnu (Petroniu), kuris dirbo organizaciniame skyriuje, Jonu Pajauju, LF-to programai rengti diskusinėje grupėje. Ta grupė faktiškai buvo LF-to Taryba. Spaudos–informacijos skyriaus viršininkas buvo Matas Martinaitis (Matonis). Vytautas susipažino ir su kitais LF-to darbuotojais. Nuo 1943 m. rudens buvo paskirtas LF-to leidžiamo pogrindinio laikraštėlio „Į laisvę“ vyr. ekspeditorium.

1944 m. gegužės 19 d. buvo Gestapo suimtas antrą kartą Kaune, Radastų g. 15 („Į laisvę“ eksped. būstinėje). Kratos metu jam pavyko pabėgti. Kelias dienas slapstėsi pas Petrą Gailiūną Gardino g. ir Valančiaus g., kur tuo metu buvo LF-to ryšio mazgas su provincijos skyriais. Dvi savaites Gestapo darbuotojai sėdėjo jo bute ir suiminėjo visus, kurie tik ten užėjo. Kiek spėjo, su P. Gailiūnu jie įspėjo „Į laisvę“ platintojus, kad neitų į tą butą. Tačiau, nežiūrint visų jų pastangų, vokiečiai suėmė Joną Pajaujį, Izidorių Mališką, Praną Dūdą, Joną Bacevičių ir Klemensą Gumauską (J. Pajaujis ir K. Gumauskas dabar gyvena Gotlando saloje – Švedijoj, Petras Gailiūnas mirė JAV). V. Svilui buvo išduotas suklastotas pasas Stasio Bružo pavarde ir LF-to vadovybės jis buvo pasiųstas į Jurbarką Petro Paulaičio žinion. Petras Paulaitis jau buvo suorganizavęs pogrindinę karinę organizaciją „Lietuvos Laisvės Gynėjų Sąjungą“, kuri priklausė LF-tui ir kuri vėliau perėjo į LLA, o dar vėliau į „Kęstučio“ apygardą. Frontui artinantis atvyko iš Kauno grupė jaunų vyrų, daugiausia studentų ir pranešė Paulaičiui ir V. Svilui, kad „Kęstučio“ štabo vadovybė liepė susisiekti su Raseinių LLA vadu kpt. Gužaičiu

ir vykti į Vokietiją apmokymui, o po apmokymo parašiutais nusileisti į Lietuvą. Atvyko Vyt. Adomaitis, kuris turėjo tiesioginį ryšį su Vyt. Stoniu. Stonys dirbo „Kęstučio“ štabe. Kartu atvyko broliai Antanas ir Bronius Liesiai, Juozas Dulaitis, Bronius Zokaitis ir Vyt. Sabaliauskas. Taigi, rugsėjo mėn. jie išvyko į Rytprūsius. Šliosburgo kaimelyje praėjo karinį apmokymą ir 1944 m. gruodžio 18 d. iš Vormdito aerodromo išskrido vokiečių kariniu lėktuvu „Junkers 88“. Buvo nuleisti parašiutais netoli Lekėčių. Nusileido keturiese – Adomaitis, Zokaitis, Dulaitis ir V. Svilas. Broliai Liesiai ir Sabaliauskas nusileido porą savaičių anksčiau į miškus tarp Kėdainių ir Radviliškio. Po kelių dienų, persikėlę per Nemuną, jie pasiekė Birbiliškės miškus ir susirišo su vietiniais partizanais. Po Birbiliškės miško apsupimo ir smarkių kovų persikėlė į Šimkaičių miškus. Su kpt .Gužaičiu taip ir neteko susisiekti, jis dingo be žinios. Susisiekęs su Paulaičiu, jie vėliau laikėsi ir veikė jo žinioje Tauragės miškuose, Globių, Lemontiškių, Laukesų pelkėse, tarp Vertimų ir Gaurės, Batakių, Eržvilko ir kitose aplinkinėse apylinkėse. Paulaičio padėjėjais partizanavo Vytautas ir Juozas Mickaičiai, du broliai girininkai, vienas iš Jurbarko, kitas iš Eržvilko-Gudavičių. 1945 m. birželio 22 d. rusų kariuomenė kartu su stribais tarp Vertimų ir Eržvilko surengė „ablavą“. Tos „ablavos“ metu V. Svilą suėmė, pakely tarp Eržvilko ir Jurbarko. Jis buvo nugabentas į Tauragės saugumo patalpas „Šubertinėje“, vėliau į Šilutės kalėjimą. Ten jį 1946 m. pradžioje Šiaulių karinis tribunolas nuteisė 20 metų: 15 metų katorgos darbų ir 5 metams tremties. 1945 m. vasario 16 d. jis buvo nuvežtas į Vilniaus Lukiškių kalėjimą ir iš ten, sudarius didelį etapą, visi buvo nugabenti į Vorkutos lagerius. Iki 1948 m. V. Svilui teko dirbti Vorkutos anglių kasykloje Nr.7 „Šiaurės rajone“ (pašto dėžutės Nr. Ž.175/11), vėliau Vorkutos miesto centre anglių kasykloje Nr.1 „Kapitalinė“, (pašto dėžutė Nr. Ž.175/1). Po Stalino mirties buvo paleistas ir 1956 metų gruodžio mėn. grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Marijampolėje, kadangi Kaunas buvo „režiminis“ miestas ir jo ten neregistravo. Po 10 metų, t.y. 1966 m. gruodžio mėn., gavo leidimą išvykti į Vokietiją. Atvykęs į Vokietiją, įsidarbino mokytoju Vasario 16 vardo

gimnazijoje Huttenfelde, kur dirbo iki 1991 m., kol susirgo. Iki 1991 m. dalyvavo lietuvių bendruomenės veikloje. Du kartus buvo išrinktas į Vokietijos Lietuvių bendruomenės valdybą ir garbės teismą. Du kartus išrinktas Vokietijos Lietuvių bendruomenės atstovu į Pasaulio Lietuvių bendruomenės seimą Kanadoje – 1978 m. į V-tąjį ir 1988 m. į VII-tąjį. Tapęs pensininku, nors sunkiai sirgdamas, dalyvavo Lietuvių bendruomenės Vokietijoje veikloje.

V. Svilas vienas iš LLKS vadovų Vorkutos šachtoje Nr. 1. Vienas iš 1955 m. sukilimo vadovų. Laikraštėlio „Varpas“ platintojas. 1963 m. antikomunistinio suvažiavimo, įvykusio Klaipėdoje, dalyvis. LLKS valdybos narys. Nuo 1966 m. LLKS ryšininkas su Vakarais. Mirė 1992 04 10.

MYKOLAS SVIRNELIS

Gimė 1907 m. Alytaus apskr., Varėnos vls., Zervynų k.

Mykolas Svirnelis 1939 m. atvyko į Vilnių ir pradėjo dirbti vairuotoju Vilniaus centriniame pašte. Taip pačiais 1939 m. įstojo į 23-ią Vilniaus šaulių rinktinę, kur praėjo karinio parengimo kursą. 1940 m., prasidėjus sovietinei okupacijai, įsijungė į pogrindinės antisovietinės grupės „Prisikėlimas“ veiklą. Ši pogrindinė grupė ruošėsi dalyvauti sukilime. 1941 m. birželio 22 d., tik prasidėjus Vokietijos – Sovietų Sąjungos karui, su šaulių būrio nariais įsijungė į sukilėlių veiklą. Įsitvirtinę šv. Jono bažnyčios varpinėje, šaulių būrio nariai apšaudė besitraukiančius sovietinės armijos karius. 1941 06 23 telefonu iškviestas „Prisikėlimo“ grupės vado V. Vilčinsko, su motociklu ir ginkluotas atvyko į Rudnią ir Dubyčius, kur kartu su kitais sukilėliais nuginklavo miliciją ir perėmė valdžią į savo rankas. Sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, 1945 m. birželio mėn. įstojo į Lietuvos partizanų sąjungą, davė priesaiką, bet veikti nespėjo, nes 1945 07 12 buvo NKVD

suimtas. M. Svirnelis buvo apkaltintas, kad pasižadėjo Lietuvos partizanų sąjungai teikti transporto paslaugas. Po tardymų, 1946 12 28 SSSR MGB ypatingojo pasitarimo buvo nuteistas 5-iems metams įkalinimui lageryje. Kalėjo Velske (Sevdvinlagas), Archangelsko sr., Taišete ir Čiunoje (Irkutsko sr.). 1950 05 10 ištremtas į Abano rj., Krasnojarsko kraštą. 1954 m. paleistas į laisvę ir grįžo į Lietuvą.

Pažymėtina, kad rezistencinėje veikloje dalyvavo Mykolo Svirnelio šeimos nariai. Tėvas Pranas Svirnelis slėpė partizanų dokumentus savo sodybos šulinyje, motina Paulina Svirnelienė taip pat buvo partizanų rėmėja. Brolis Juozas Svirnelis (g. 1914 m.) 1940 m. rudenį buvo nužudytas NKVD kareivių. Brolis Vladas Svirnelis (g. 1924 m.) buvo Dainavos apygardos partizanų ryšininkas „Sakalas“, už tai kalėjo lageriuose.

LLKS narys nuo 1942 m. Mirė 2009 m.

ANTANAS RIMANTAS ŠAKALYS

Gimė 1938 m. spalio 1 d. Zarasų apskr. Pakačinių k. Mokėsi Kauno Taikomosios dailės technikume (1953-1958 m.), studijavo Vilniaus Dailės institute, Grafikos fakultete (1961-1963 m.), Maskvos Sąjunginiame kinematografijos institute (1963-1968m.). Apie 30 metų dirbo kūrybinį darbą. Buvo kino ir televizijos meninių filmų dailininkas-statytojas. Dabar pensininkas.

Turi Lietuvos Vyriausybės padėkos raštą 60-mečio proga (1998 m.), Lietuvos Prezidento dekretu apdovanotas Sausio 13–tosios medaliu (2004 m.), buvęs Lietuvos Kinematografų Sąjungos narys. Lietuvos dailininkų sąjungos (1974 m.) ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (2004 m.) narys.

Nuo 1979 iki 2005 m. surengė 12 personalinių grafikos, tapybos, suvenyrinių vokų, eskizų, atvirukų, estampų ir suvenyrinių pašto ženkliukų parodų. Iš jų po vieną Vakarų Vokietijoje (1989), JAV-Floridos

valstijoje, Pitsburge (1998). Nuo 1969 iki 2005 m. dalyvavo 23-jose grupinėse dailės parodose, iš jų 5-se tarptautinėse – Lenkijoje, Čikagoje (JAV), Italijoje, Taivanyje (Kinija) ir Australijoje.

1979–2003 m. parengė ir išleido du estampų aplankus: vieną, skirtą šalies, kitą užsienio turistams ir svečiams švenčiant Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejų; du autorinius kūrybos-vokų, atvirukų, suvenyrinių lapų (1979-1997) katalogus po 100 psl.; katalogą „Atgimimo Sąjūdžio ženklai“ (1988-2000) suvenyrinių antspaudų, užspaudų, lipdukų 104 psl. (katalogo 2/3 sudaro jo kūrybos darbai); estampų aplanką (40 dalių).

1970–1980 m. iliustravo knygas, kūrė diafilmus.

Iliustruota: lietuvių liaudies pasakų knyga „Saulė, mėnulis ir vėjas“; Vyt. Misevičiaus knyga „Šviesos miestas“; rinkinys vaikams „Zuikių pasakos“; Vinco Giedros pasaka „Kaip trys smarkuoliai karalystę gelbėjo“; A. Laurinčiuko knyga „Taiklioji ranka“; vaikų rinkinys „Dangaus virėjas“.

Diafilmai vaikams: pagal lietuvių liaudies pasaką „Našlaitė ir nykštukas“ ir pagal lietuvių liaudies pasaką „Lapė ir Ožys“.

1968-1978 m. sukūrė 8 darbus Lietuvos televizijoje ir kino studijoje. Sukūrė apie 10 animacinių televizijos laidų vinječių (apie 300 metrų kino juostos). Įkūrė pirmąją Lietuvoje animacinių filmų grupę.

Be to, sukūrė ir atspaudė (šilkografija) apie 800 suvenyrinių pašto vokų, sukūrė apie 50 suvenyrinių ženklų, užspaudų.

A. Šakalys sukūrė daugelio žurnalo „Varpas“ numerių ir visų Edvardo Buroko knygų „Pūtėme prieš vėją“ viršelius. Jis taip pat yra ir šios knygos viršelio autorius.

A. Šakalys apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

JONAS ŠALKAUSKAS

Jonas Šalkauskas gimė 1909 m., gyveno Marijampolės apskr. Sasnavos vls. Subačiškių k. LR nepriklausomybės metais buvo Plutiškių

šaulių būrio vado pavaduotojas. Beveik visą vokiečių okupacijos laikotarpį J. Šalkauskas veikė LLKS gretose, Plutiškių apylinkėse organizavo rezistencinį pasipriešinimą.

1945 m. sausio 10 d. J. Šalkauskas buvo čekistų suimtas, kalinamas Marijampolės kalėjimo kalinių išvadavimo organizavimu ir tardant nukankintas. Jis mirė 1945 m. rugpjūčio 19 d. J .Šalkauskui buvo sudarytos dvi bylos. Pagal 193-1 str. Marijampolėje nuteistas kalėti 6 m. pataisos darbų lageryje, o antroji byla pagal 58-1 str. NKVD buvo nutraukta dėl tardomojo mirties.

JUOZAS ŠALKAUSKAS

Juozas Šalkauskas, vengdamas būti paimtas darbams į Vokietiją arba vokiečių armiją Rytų fronte, įsidarbino lietuviškame Valstybės saugumo departamente, Juozo Grušio vadovaujamame Ypatingajame skyriuje sekliu. J. Grušys buvo vedęs jo seserį, todėl apsigyveno pas jį Kaune. Šiame dviaukštyje dviejų butų name beveik visi gyventojai buvo įsijungę į pogrindinę veiklą prieš vokiškuosius okupantus LLKS gretose. I-me aukšte Tvarijonavičių šeima nuomavo kambarius studentams Br. Budginui, jo pusbroliui Jomantui ir Zigmui Zubriui. Pas Grušius apsigyveno Vincas Narkevičius ir Tvarijonavičienės brolis Jonas Mildažis.

Juozas Šalkauskas su V. Narkevičiumi platino antinacinę literatūrą – laikraščius "Laisvės Kovotojas", „Apžvalga", „Į Laisvę", „Nepriklausoma Lietuva", „Lietuvos Judas" ir kt.

1943 m. vasarą, gestapui likvidavus pas Paragius (Kaune, Tvirtovės al.) LLKS spaustuvę su čia atspausdintu 13-uoju „LK" numeriu, bet išlikus jo tekstui, už kelių dienų laikraštis buvo atspausdintas „Šarūno"

spaustuvėje. Likvidavus spastuvę pas Paragius, skubėta įsigyti naują spausdinimo mašiną, ją išgabenant iš spaudos Tresto sandėlio. Tai atliko visi aukščiau išvardinti asmenys. Kova tęsėsi su išdavystėmis, suėmimais, labai rizikuojant.

ANTANAS ŠANTARA

Kėdainių apskrities agronomas. Kėdainių apskrityje nuo 1943 m. platino LLKS laikraščius „Laisvės Kovotojas“ ir „Apžvalga“, kitus leidinius, kuriuos gaudavo Lietūkyje Kaune.

BRONIUS ŠARAUSKAS

Gimė 1927 m. balandžio 17 d. Kelmės rj., Butkiškės k. darbininkų šeimoje. Šeima susidėjo iš aštuonių žmonių. Tėvukas Stasys Šarauskas nuomojo ūkį, o jame ir Bronius padėjo šeimynykščiams dirbti.

Nuo 1946 m. įsijungė į partizaninį judėjimą. Buvo Kęstučio apygardos Aitvaro būrio ryšininkas. Vykdė jo užduotis: platindavo spaudą, rinkdavo žinias apie enkavėdistų buvimo vietas, kur jie važiuodavo gaudyti partizanų. 1948 m. buvo išvežtas į Sibirą, į Irkutsko srities Zimos miestą. Brolio nebuvo namuose, todėl jis liko ir pasitraukė į partizanų gretas. Ketverius metus partizanavo, o 1952 m. balandžio mėnesį žuvo Varnių rajone. Bronius Sibire sukūrė šeimą, vedė tokio pat likimo merginą. Gimė dukra, o po dvejų metų sūnus. Į Lietuvą grįžo 1961 m., bet Lietuvoje neregistravo, nes neturėjo teisės grįžti į Lietuvą. Visai šeimai teko grįžti atgal į Sibirą, į Zimos miestą. 1964 m. vėl atvažiavo į Lietuvą. Pažįstamų dėka už pinigus prisiregistravo Radviliškyje, kur ir dabar gyvena.

Apdovanotas Šaulių sąjungos Garbės ženklu.

GRAŽINA ŠAULIENĖ

Gimė 1948 m. liepos 24 d. Vilniuje, menotyrininkės Onos Navickienės ir žymaus dailininko Felikso Navicko šeimoje. Vilniuje gyveno iki 1977 m. liepos 31 d. Nuo 1999 m. rugpjūčio 1 d. – šeimos gydytoja. Nuo pirmos darbo dienos vadovauja ambulatorijai.

Daug kartų tobulinosi Vilniaus ir Kauno universitetuose. Iki 1990 m. nuolat, du kartus per mėnesį, vykdavo į Vilniaus ir Kauno universitetų organizuojamus medicinos seminarus, o vėliau į įvairius seminarus vykdavo dar dažniau.

Matydama šiuolaikinės farmakoterapijos trūkumus, seniai ieškojo alternatyvios terapijos metodų. Savo svajonę galėjo įgyvendinti tik nepriklausomoje Lietuvoje. Todėl 2000 m. spalio mėn. neatsitiktinai tapo pirmos homeopatų laidos Lietuvoje gydytoja-homeopate, pirmąja rajone.

Įvykus Lietuvoje istoriniams pokyčiams, iš karto įsijungė į Sąjūdžio veiklą. Nuo 1992 m. tapo Sąjūdžio įgaliotine Vepriuose. Nuolatinė Tėvynės Sąjungos partijos rėmėja. Nuolat dalyvauja rinkimų komisijos darbe.

Pasaulio gydytojų federacijos „Už žmogaus gyvybę“ Lietuvos asociacijos narė nuo 1992 m.

Nuo 2000 m. dalyvauja nevyriausybinės organizacijos „SOS Vepriuose“ veikloje. Su vyru Romu Petru Šauliu yra praktikuojantys katalikai, puoselėja kultūros ir religijos vertybes. Šeimos lėšomis finansavo vieno iš seniausių Veprių miestelio paminklų – „Nukryžiuotojo“ skulptūros atstatymą 1772 m. statytoje Baro konfederacijos koplytėlėje.

Darbas kaime yra labai sunkus ir sudėtingas. Nuo pat pirmos dienos dirbdama šeimos gydytoja, G. Šaulienė daug bendravo su įvairaus amžiaus kaimo žmonėmis. Dažni iškvietimai pas žmones, kurie serga ne vien vidaus organų terapinėmis ligomis, įvairiu paros metu – sau lai-

ko lyg ir nebelieka. Būtų galima suskaičiuoti tūkstančius viršvalandžių per visus darbo metus, atiduotus ligoniams, ypač vienišiems ar atokiau nuo miestelio gyvenantiems žmonėms. Ligoniams visada pristato reikiamų vaistų.

Nors darbų gausa slėgė pečius, tačiau jos seneliai niekada nėra dirbę sekmadieniais. Gal todėl gyveno ramiai, prasmingai ir labai ilgai.

2010 m. Veprių švč. Mergelės Marijos Rožinio karalienės bažnyčiai sukako 100 metų. Ta proga 2010 05 27 per šv. Sekmines su vyru Romu Petru Šauliu bažnyčiai padovanojo varpą, kuris svėrė 220 kg., Jis buvo pagamintas Lenkijoje. Naująjį varpą pašventino Kauno arkivyskupijos arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius.

ROMAS PETRAS ŠAULYS

Gimė 1941 m. gegužės13 d. Želvoje, verslininko Petro Šaulio šeimoje. 1944 m. frontui traukiantis į Vakarus, vokiečiai žinomą Ukmergės siuvėją ir įmonės savininką P. Šaulį išvežė darbams į Vokietiją. Sovietinės repatriacijos talkininkų suviliotas, 1946 m. tėvas grįžo į šeimą. Tačiau netrukus repatriantas buvo apkaltintas bendradarbiavimu su okupantais, suimtas ir nuteistas 10 metų kalėjimo bei 5 metus tremties. Bausmę atliko Komijos ASR. Po tėvo arešto mūsų turtą konfiskavo, o visi šeimos nariai slapstėsi nuo išvežimo. Juos slėpė tėvo brolis Juozapas Šaulys (dirbęs kolchozo pirmininku). Šeši šeimos nariai liko be pragyvenimo šaltinio, slapstėsi, gyveno pusiau nelegaliai, kol tėvas, atbuvęs bausmę, liko tremtyje, tada šeima išvyko pas jį ir apsigyveno Uchtos rajono Nižniaja Omra gyvenvietėje. Ten pagal išgales vaikai mokėsi, o po kurio laiko išsiblaškė po tolimiausius SSSR pakraščius.

Romas Petras Šaulys, baigęs Uchtos Miškų technikumą, pagal specialybę dirbo Šiaurėje bei Sibire.Tarnavo sovietinėje kariuomenėje Černiachovske, Kaliningrade. Komijoje Uchtos rajone su kitų tautybių

specialistais pastatė naftininkų miestą Nižnij Odes, kuriame dirbo ir gyveno 18 metų. Tėvui mirus (buvo reabilituotas), pasikeitus aplinkybėms, pagal kvietimą išvyko į Tiumenės Neftejugansko miestą dirbti naftos verslovėse. Toliau tęsė mokslą Gubkino naftos pramonės institute neakivaizdžiai.Sunkus darbas buvo susijęs su ilgalaikėmis ir tolimomis komandiruotėmis, dar šeimos reikalai (banditai užmušė žmoną) sutrukdė užbaigti mokslus. Prieš grįždamas į Lietuvą, paskutinius dvejus metus dirbo pas estus kelininkus. Buvo verčiamas stoti į komunistų partiją, bet sąmoningai to nepadarė.

Išdirbęs 22 metus Sibire ir šiauriniuose Rusijos rajonuose, tremtinys grįžo į Lietuvą, įsikūrė Ukmergės rajono S. Neries kolchoze ir 12 metų atidavė pagalbinių verslų ugdymui. Įsteigė plataus vartojimo prekių cechą, o kaimo žmonėms suteikė papildomas darbo vietas ir pragyvenimo šaltinį.

Sulaukęs Atgimimo, Romas Petras Šaulys tampa vienu pirmųjų sąjūdiečių ne tik Vepriuose, bet ir Ukmergės rajone. Senos pažintys Rusijoje, Maskvoje, veiksmingai padėjo gamybą aprūpinti žaliavomis bei medžiagomis, užtikrino prekių realizavimo rinką. Kritiniu blokados laikotarpiu 1990 m. užtikrino naftos produktų tiekimą iš Čečėnijos sveikatos apsaugos įstaigoms, kurios be pertrūkio teikė medicinines paslaugas ligoniams ir jų laukiantiems pacientams.

Gyvendamas Vepriuose, Jonavos „Azoto“ sukeltos avarijos epicentre, suprato skaudžius jos padarinius tenykščiams žmonėms. Savo asmenine iniciatyva įkūrė visuomeninę organizaciją „SOS-Vepriuose“ ir kaip jos vadovas, užmezgė ryšį su rajono vadovybe ir medikais, o žiniasklaidai suteikė galimybę plačiai nušviesti susiklosčiusią padėtį. Rezultatai akivaizdūs. Nuolat gvildenama problema sulaukė materialinės paramos. Grupei pabėgėlių šeimų pagerintos buitinės sąlygos, suteiktas gyvenamasis plotas. Dvi šeimos su dešimčia mažamečių vaikų perkeltos iš griūvančio dvaro namo į nupirktus atskirus namus – sodybas. Netekusios maitintojų, dvi Veprių miestelio šeimos su devyniais vaikais R. P. Šaulio iniciatyva gauna pašalpas iš Čikagos vaikų našlaičių fondo.

Sistemingai ieškojo naujų rėmėjų ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų, atsiliepė vokiečiai iš Vareno miesto, ne vieneri metai teikiantys ženklią materialinę paramą tiems, kam ji reikalinga. Bendradarbiavimas įgavo naujas formas, kasmet yra keičiamasi aktyvistų delegacijomis, įdėmiai vietoje stebint, kuo partneriai gali būti naudingi vieni kitiems.

R.P. Šaulys dalyvavo Ukmergės savivaldybės projektuose, kurie sprendė socialiai remtinų šeimų, jų vaikų problemas. 1993 m. Ukmergės laikraščio „Gimtoji žemė“ apklausoje išrinktas į populiariausių rajono žmonių dešimtuką (trečias).

Šaulys neliko nuošalyje teikiant paramą Čečėnijai. 1997 m. Lietuva priėmė 38 karo našlaičius vaikus iš Čečėnijos. Jo iniciatyva Veprių šeimos priėmė 5 vaikus. Ši akcija sulaukė plataus atgarsio Europoje. Daug dėmesio skirta katalikų parapijos reikalams. Jau dabar Veprių kryžiaus kelio koplytėlės sutraukia daugybę maldininkų. Atėjo laikas, kad vėl sugaustų bažnyčios varpai. Konkrečią paramą įsipareigojo užsienio lietuviai.

Sugebėjimas ieškoti ir rasti talkininkų bei rėmėjų Šaulį suvedė su daugeliu visai Lietuvai svarbių ir ryškių asmenybių. Archivyskupas S. Tamkevičius, akademikas Z. Zinkevičius, seimo nariai R. Kupčinskas ir N. Stasiškis, signataras A. Patackas, profesorė A. Voverienė ir daugybė kitų aktyviai rėmė Romo Petro Šaulio iniciatyvas. Pomėgis meninei fotografijai užfiksavo šiuos žmones ir leido sukaupti svarbią to laiko asmenų portretų kolekciją, bene turtingiausią visoje šalyje.

Sulaukęs užtarnauto poilsio, R.P. Šaulys pasinėrė į visuomeninę veiklą. Vaisingai darbuojasi Lietuvos laisvės kovotojų sąjungoje ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijoje, vadovauja Čečėnijos rėmimo grupei Ukmergės rajone, aktyvus Veprių bendruomenės pirmininko pavaduotojas, daug kūrybinės energijos atiduoda Aukštaitijos gyvenimą atspindinčiam „Eskizų“ žurnalui-almanachui, kurio dar yra ir redkolegijos narys. Prestižinis leidinys gerai žinomas ir toli už Lietuvos. Už aktyvų dalyvavimą prezidento rinkiminėse kompanijose apskrityje sulaukė asmeninės prezidento V.Adamkaus padėkos. Apdovanotas daugybe padėkos raštų už visapusišką veiklą Lietuvoje.

Iš asmeninių santaupų ir pensijos remia vargšus ir našlaičius. Veprių bažnyčios varpų fundatorius.

R. P. Šaulys apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

ROBERTAS ŠČERBAVIČIUS

Gimė 1967 08 15. Už paklotus gyvenimo kelio pagrindus R. Ščerbavičius yra dėkingas savo motinai Marcelei Simonavičiūtei, kuri, dirbdama sovietiniame kolchoze, rasdavo laiko pasakoti apie partizanus (vadindavo miškiniais), jų narsią kovą už Lietuvos laisvę. Deja, visi geriausi jos jaunystės draugai paguldė savo galvas už Tėvynę, kovodami tuometinio Vievio rj. miškuose (Didžiosios Kovos Apygarda).

R. Ščerbavičius baigė Veterinarijos studijas ir įgijo veterinarijos gydytojo specialybę. Nuo 1987 m. dirba veterinarinį ar su medicina susijusį darbą. Dirbo Nacionalinėje veterinarijos laboratorijoje Plaučių hipertenzijos centre, Kolorado Universiteto medicinos mokykloje (Denveris, Kolorado valstija, JAV), atliko įvairius laboratorinius eksperimentus siekiant surasti „raktą“ nuo iki šiol nepagydomų žmonių plaučių ligų (hipertenzijos, emphizemos). Nuo 2003 m. dirba Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje, Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės skyriuje.

Be tiesioginio darbo, 1990 m. dalyvavo savanoriškoje veikloje saugodamas įvairius valstybinius objektus (Centrinį archyvą, Radijo ir televizijos komitetą, Spaudos rūmus). Tarnybos metu susižeidė. 1991 m. sausio 10-14 d. dalyvavo LR Parlamento gynyboje (Vilniaus rinktinės gretose). 1994-2001 m. tarnavo Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos savanoriu, nuo grandinio iki būrio vado.

R. Ščerbavičius yra Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys, Tėvynės sąjungos Antakalnio skyriaus pirmininkės pavaduotojas, sodininkų bendrijos „Dvarčionys“ valdybos pirmininkas.

Kartu su žmona Alvile augina dukrą Ramintą ir du sūnus Aistį ir Karolį.

STASYS ŠEŠTOKAS

Stasys Šeštokas gimė 1925 m. Alytuje Adomo Šeštoko šeimoje. Baigęs keturias pradžios mokyklos klases, dirbo Alytuje fotografu. Įtartas, kad užsiiminėja antisovietine veikla, pagal 58-1a ir 58-10 straipsnius nuteistas 4 m. lagerio. Kalėjo Komijos ATSR nuo 1944 09 18 iki 1948 09 18 be tremties.

1991 03 13 buvo reabilituotas.

JUOZAS ŠIAUČIULIS – ŠILĖNAS

Gimė 1915 m. balandžio 6 d. Anykščiuose. Tėvas Motiejus Šiaučiulis, motina Ona Balionytė, abu kilę iš valstiečių šeimų.

Juozas Šiaučiulis buvo vyriausias vaikas šeimoje, kurioje augo dar du sūnūs ir dvi dukterys. Jaunystėje Juozas priklausė jaunalietuvių ir nuo 16 metų šaulių organizacijoms, dalyvavo dramos mėgėjų ir sporto būreliuose. Karinę prievolę atliko 1936-1938 m. Kaune, karo aviacijos priešlėktuvinėje kuopoje. Po kariuomenės dirbo Anykščiuose privačioje J. Laskausko prekyboje, Anykščių žemės ūkio kooperatyve „Aruodas“ krautuvės vedėju. 1940–1944 m. sukilimo dalyvis Anykščiuose, okupacijos metais dalyvavo lietuvių pogrindyje ryšininku, spaudos platintoju tarp Vilniaus, Kauno ir Anykščių lietuvių, buvo Laisvės kovotojų ir Laisvės armijos narys.

Artėjant antrajai rusų okupacijai, pasitraukė į Vokietiją, gyveno Fichbeko ir Špakenbergo stovyklose (1944-1947). 1947 m. iš Vokietijos pasitraukė į Angliją (Mančesterį), dirbo žemės ūkyje, tekstilės, metalo apdirbimo ir baldų įmonėse. Priklausė Didžiosios Britanijos Lietuvių sąjungai, dalyvavo Mančesterio lietuvių socialinio klubo valdyboje.

1953 m. persikėlė į Kanadą. Monrealyje aktyviai dalyvavo visuomeninėje Kanados lietuvių bendruomenės ir lietuvių šaulių veikloje.

1959 m. buvo KLB Monrealio seimelio prezidiumo sekretorius.

1963–1969 m. ir 1973–1976 m. KLB Monrealio apylinkės v-bos pirmininkas.

1983, 1996 m. – vicepirmininkas, sekretorius.

1976 m. suorganizavo Simo Kudirkos sutikimą Monrealyje.

1967, 1972, 1982,1986 m. – Kanados lietuvių dienų metraščių redaktorius.

1981 m. – Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo k-to Seimo Monrealyje rengimo (įkūrimo) komiteto pirmininkas.

1984–1996 m. – Tautos fondo įgaliotinis Monrealyje. Nuo 1957 m. – Lietuvių karių veteranų s-gos „Romovė“ Monrealio sk. v-bos narys, nuo 1990 iki 1996 m. – v-bos pirmininkas, skyriaus vėliavos projekto autorius.

1956–1996m. – lietuvių laikraščio „Nepriklausoma Lietuva“ spaudos ilgametis v-bos narys, ėjo įvairias pareigas - sekretoriaus, vicepirmininko, 1985-1994 m. v-bos pirmininkas, laikraščio redakcinės kolegijos narys, ”Šaulių Aido“ ir „Trimito Aido“ skilčių laikraštyje redaktorius.

1956 m. – Kanados Monrealio LK Mindaugo šaulių kuopos steigėjas. Nuo 1977 m. iki 1995 m. LŠST Vilniaus Šaulių rinktinės Kanadoje pirmininkas – vadas, rinktinės vėliavos projekto autorius.

1990–1996 m. „Trimito, o 1992–1996 m. „Kario“ ir „Kardo“ žurnalų atstovas Kanadoje.

Nuo 1991 m. LŠS išeivijoje garbės narys, o nuo 1992 metų Lietuvos ŠS garbės šaulys. 1966 m. apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu.

1988 m. apdovanotas The Baltic Veterane League in Canado of Merit medaliu.

Be visuomeninio darbo, užsiėmė medžio mozaika, drožinėjimu. Vienas kūrinių – medžio mozaika „Dievo Motina“ 1993 m. padovanota Anykščių Šv. Mato bažnyčiai.

1990 m. Kanadoje išleido savo pirmą poezijos knygą „Gimtosios žemės sauja“, 1991 m. knygų leidykla „Ajota“ Kaune išleido Antrojo

pasaulinio karo atsiminimus „Veidu į Šiaurę“, pirmąją dalį, rašė tęsinį – antrą knygą, bet, deja, nebesuspėjo pabaigti...

1991 m. pirmą kartą po 47 metų aplankė nepriklausomą Lietuvą, o 1996 m. persikėlė pastoviai gyventi į Lietuvą pas dukrą.

1998 m. išleido antrąją poezijos knygą – „ Beržai mano broliai“, jau gyvendamas gimtame krašte.

Trečioji poezijos knyga „Mėnulio pilnatis“ liko rankraščiuose, beveik paruošta spaudai, tačiau likimo nebuvo lemta jai išvysti dienos šviesos...

Žiaurus likimas ir klastinga liga 1998 m. lapkričio mėn. pasišaukė Anapilin.

Palaidotas Anykščių kapinėse, liko tik gilus liūdesys širdyje...

Dukra Rima, 2009 m. balandis

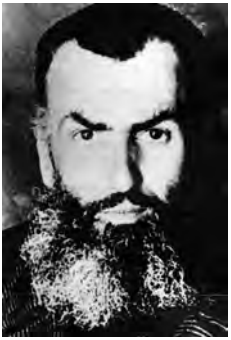

ABRAMAS ŠIFRINAS

Po ilgos ir sunkios ligos Jeruzalėje 1998 03 05 mirė buvęs politinis kalinys, įžymus kovotojas prieš komunizmą, LLKS giminingos organizacijos lageryje „Sojuz borcov za svobodu“ („Laisvės kovotojų sąjunga“) narys Abramas Šifrinas.

Aktyviai dalyvavo Taišeto ir Mordavijos pogrindyje. Ypač glaudžiai bendradarbiavo su lietuviais ir ukrainiečiais. Už dokumentų pabėgimui iš lagerio pagaminimą ir bandymą pabėgti kalėjo Semipalatinsko ir Ust-Kaminagorsko uždaruose kalėjimuose. Vėliau už kitą politinę veiklą – įžymiuose uždaruose izoliatoriuose-kalėjimuose Vichorevkjoe, Taišeto trasoje ir Mordovijos 14-ame lageryje.

Po tremties 1970 m. emigravo į Izraelį. Buvo iškviestas į JAV Senato komisiją, kurioje davė parodymus apie komunistų ir KGB nusikalstamą veiklą pažeidžiant Žmogaus teises. Vakaruose tapo KGB nusikaltimų ekspertu. Dalyvavo Demeniuko („Ivano Rūsčiojo“) byloje Izraelyje

kaip gynėjas, todėl savo tautiečių buvo nesuprastas. Abramas Šifrinas įrodė, kad KGB suklastojo įrodymus, norėdama vėliau apkaltinti Izraelį susidorojus su nekaltu žmogumi. Demeniukas buvo išteisintas.

Abramas Šifrinas aktyviai dalyvavo „Tarptautinėje buvusių sovietinių politkalinių ir komunistinio režimo aukų asociacijoje“. Įvairia tematika išleido 12 knygų, jų tarpe ir atsiminimų knygą „Ketvirtasis išmatavimas“ penkiomis kalbomis. 1973 m. jis buvo išrinktas Jeruzalės Parapsichologijos prezidentu.

Abramas Šifrinas gimė 1923 m. Minske. Dalyvavo 1941-1945 m. kare. Du kartus sužeistas. Gavo majoro laipsnį. Yra baigęs teisę. 1953 m. areštuotas kaip amerikiečių-Izraelio šnipas ir nuteistas sušaudyti. Bausmė pakeista 25 m. lagerio. Iškalėjo 10 m.

Su jo mirtimi antikomunistinės jėgos neteko narsaus kovotojo už žmogaus teises.

ANTANAS ŠILEIKA

Antanas Šileika. 1944 m. buvo paimtas į Raudonąją armiją, iš kurios pabėgęs stojo į partizanų gretas.

VINCAS ŠILEIKA

Vincas Šileika. Partizanas, LLKS narys. Žuvo.

JUSTINAS ŠILINAS

Justinas Šilinas gimė 1928 m., dalyvavo visos Vorkutos kalinių sukilime 1955 m., buvo vienas iš aktyviausių jo organizatorių. 1955 m. birželio mėn. jis buvo Vorkutos streiko komiteto pasiųstas į 40-tą šachtą, kad sureguliuotų nesusipratimą, kilusį tarp 40-os šachtos lietuvių streiko komiteto ir ukrainiečių. Užduotį įvykdė. Kai 62-o baudžiamojo lagerio kaliniai 3 mėnesius streikavo, lagerio administracija viliojo ka-

linius sutikti dirbti, verbavo juos darbui į kitas šachtas. Pasinaudojęs šia aplinkybe, komitetas išsiuntė J. Šiliną ir Feliksą Juodeiką į 40-ą šachtą organizuoti pasipriešinimo. Atlikęs užduotį, J. Šilinas vėl nuo darbo atsisakė. Už tai jis buvo nubaustas 7 paroms karcerio, o iš karcerio buvo sugrąžintas į 62-ą lagerį.

Liepos mėnesį, pasibaigus sukilimui TEC-2, aktyvesni kaliniai, su jais ir J. Šilinas, buvo išvežti į baudžiamąjį lagerį. Tuomet pagal įstatymą kaliniams buvo leidžiama auginti plaukus, tačiau čekistai pažeidė šią nuostatą ir atvežtiems kaliniams nukirpo plaukus. Prižiūrėtojai buvo įspėti, kad su jais bus pasielgta taip pat. Kai kartą į baraką užėjo keli prižiūrėtojai, J. Šilinas prievarta pasodino režimo viršininką viršilą ant taburetės ir nukirpo jam plaukus.

J. Šilinas už streikus ir riaušes Vorkutos lageriuose 1955 m. buvo vieneriems metams uždarytas Vladimiro kalėjime. Savo lagamine, po antru dugnu, jis atsivežė daugiau kaip 10 peilių, kuriuos Vladimiro kalėjime surado. Čekistai jį kankino, vilko į tramdomuosius marškinius, už surištų rankų kabino ant kablio, reikalaudami prisipažinti, kieno yra tie peiliai. Jis neišdavė. Po Vladimiro kalėjimo jis dar ilgus metus buvo tąsomas po įvairius baudžiamuosius lagerius.

Grįžęs i Lietuvą visą laiką buvo kovotojų gretose. Drauge su kitais organizavo blaivybės sąjūdį, už tai jis ir šeima buvo persekiojami. Buvo aktyvus Atgimimo sąjūdžio, politinių kalinių organizacijų ir LLKS dalyvis.

Justinas Šilinas mirė 2003 11 07.

DANUTĖ ŠILINIENĖ – ŠILINYTĖ

Gimė 1933 01 15 Kunigiškių k., Svėdasų vls., buvusioje Rokiškio apskr., dabartiniame Anykščių rj. Per 4 metus baigė Kunigiškių Vaižganto pradinės mokyklos penkis skyrius. Šioje mokykloje mokėsi Juozas Tumas Vaižgantas iš Malaišių kaimo, dailininkas Kajetonas Sklėrius

ir jo brolis pulkininkas Alfonsas Sklėrius iš Kunigiškių kaimo. Kadangi Svėdasuose įsikūrė gimnazija, Danutė įstojo į antrą gimnazijos klasę ir Svėdasų vidurinę baigė 1950 m. būdama 17-metė.

Nuo mažens svajojo tapti mokytoja. Ši profesija ją traukė kaip magnetas. Galbūt todėl, kad jos teta Pranciška, tėvo sesuo, buvo mokytoja, baigusi Vytauto Didžiojo universitetą. Deja, į universitetą Vilniuje Danutė negalėjo įstoti, kadangi jos tėvas buvo aktyvus šaulių organizacijos narys, 1941 m. birželio sukilimo aktyvistas, atsidūrė kalėjime. Namus konfiskavo, neleido prie jų prisiartinti, tik viengungis tėvo brolis Juozas, praėjęs Pirmojo pasaulinio karo frontą ir patekęs į kaizerinių vokiečių nelaisvę, ištrūkęs iš jos po trejų metų, patyręs Lietuvos nostalgiją, perėmė jas su sesute Nijole ir jų mamą į savo globą Kalvių k., Rokiškio apskr., o teta Praciška įkalbėjo mamą fiktyvioms skyryboms su tėvu, kad dukros galėtų mokytis, būdamos ne Dovydo Šilinio, o Teresės Žylaitės dukromis.

Tetos rūpesčiu Danutė su sesute baigėme aukštąjį mokslą: Danutė – Pedagoginį institutą Vilniuje, sesuo, gyvendama pas tetą Kaune – Medicinos institutą.

Karinio tribunolo nuteistas kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. tremties nuteistas tėvas Dovydas Šilinis Lukiškių kalėjime pateko į mirtininkų kamerą, patyrė Komijos ASSR lagerių siaubą, tik po Stalino mirties, praėjus keleriems metams, 1956 m. vėlų rudenį grįžo į Lietuvą, bet gimtajame kaime apsigyventi neleido.

Danutė beveik kasdien jam rašydavo laiškus į lagerį ir, gavusi stipendiją, nusiųsdavo kuklų siuntinėlį. Vytenio pulke tarnavęs aukštaūgis, gražus jaunuolis, gavęs puskarininkio laipsnį, prašytas mokytis karininku, nesutiko, grįžo slaugyti sergančių tėvų ir tvarkyti ūkio. Svėręs 100 kg., lagery badu marintas, besvėrė tik 45 kg. Lietuvoje sesers Pranciškos dėka gavo darbą pas jos mokslo draugę Elzę Ambraškienę, vaikų namų direktorę, ūkvedžiu.

Patyrusi tėvelio kančią, mačiusi namus, plūstančius ašaromis, Danutė visa širdimi pajuto politinių kalinių gyvenimo prasmę ir tikslą

vardan šviesos ir tiesos pagal daktaro ir poeto Vinco Kudirkos tautinę giesmę.

Gavusi darbą Šakių švietimo skyriaus vedėjo Jono Boso dėka, pasakiškame gamtos kampely Plokščiuose ant Nemuno kranto, Danutė susipažino su buvusia mokytoja, Šilutės politine kaline, pas kurią apsigyveno, su provizore Ksavera Uloziene, išvyta iš namų, palikta be darbo, nes dirbo privačioje vaistinėje. Jos vyras, aukšto rango kariškis, pasitraukė į užsienį, o ją sergančią, bedalę priglaudė geri žmonės Žibučiai. Nelaiminga moteris ir motina verkė dėl vyro ir sūnaus Povilo likimo, nes sūnus, buvęs elektrotechnikos studentas, kalėjo Vorkutoje, vėliau Vladimiro kalėjime.

Susipažino su miela Skulsčių šeima. Klemenso Skulsčiaus brolis Kazimieras buvo ištremtas į Sibirą 1941 m., o brolis Vytautas, Medicinos fakulteto studentas, kalėjo Vorkutoje. Jo žmonos Marijos giminaitis Kretingos pranciškonas tėvas Augustinas Dirvelė 1941 m. areštuotas, dingo be žinios.

Gyvendama pas mokytoją Zofiją Lechavičiūtę, Šilutės kalinę, Danutė sužinojo apie jos buvusį vedėją, mokytoją Stasį Ankevičių, 1941 m. tremtinį, kuris po 16 metų, grįžęs į Lietuvą, įkūrė daktaro ir poeto Vinco Kudirkos muziejų Paežeriuose. Žmonėse surado jo smuiką ir grojo lankytojams Lietuvos himną.

Mokytojui ji rašė laiškus ir siuntė į Sibirą lietuvišką spaudą bei knygas. Iki jo mirties su juo ir jo šeima bičiuliavosi kaip giminės. Povilui Ulozai grįžus į gimtinę iš Vladimiro kalėjimo, jo mama provizorė, su kuria Danutė dalinosi savo gaunamu atlyginimu, supažindino su sūnumi. Šis papasakojo apie sovietines gyvates ir devyngalvį slibiną Staliną, su kuriuo kariavo didvyris Heraklis. Taip jis teigęs tardymo metu.

Jo dėka sužinojo apie politinį kalinį Justiną Šiliną, o ji buvo Šilinytė, tai jis jai tapo tarsi tikras brolis, kaip ir kiti politiniai kaliniai, giedoję Draugystės maršą ir tikėję laisve.

Justas Šilinas viename laiške paprašė aplankyti Edvardo Buroko tėvelius Ukmergėje, nes Edvardas neturėjo teisės pranešti tėvams,

kur esąs. Lageryje jis buvo revoliucingas didvyris, nuolat baudžiamas. Taip Danutė susipažino su šio didvyrio nuostabiais tėvais, pas kuriuos Edvardo brolio veterinarijos gydytojo Jono dėka apsigyveno.

Danutė buvo vysk. M. Valančiaus blaivybės sąjūdžio entuziastė. Savo pastogėje Ukmergėje organizavo suvažiavimus, rašė į spaudos leidinius straipsnius, bet kai Justinas jos tėviškėje pastatė blaivybės malūnėlį baltais mojuojančiais sparnais, užuodė KGB ir priverstinai nugriovė. Savo surinktus eksponatus parsivežė į butą Ukmergėje.

Danutė labai pergyveno dėl griūvančios apleistos Vaižganto pradinės mokyklos, statytos po 1863 m. sukilimo, kurią norėta nugriauti, todėl 1980 m. parašė į „Švyturį" bei Kultūros ministeriją ir šį istorinį paminklą pavyko išsaugoti, nes atėjus į valdžią M.Gorbačiovui, Kultūros ministerijai įpareigojus kolchozą, privertė mokyklą restauruoti.

1987 m. šiame pastate buvo įkurtas muziejus ir įvyko atidarymo iškilmės. Pavyko atkurti senovinės klasės vaizdą, nes Žemaitkiemio direktorius Stasys Misiūnas išsaugojo senus suolus, spintas, lentą, stalelį. Rokiškio J. Tumo Vaižganto mokyklos ilgamečio direktoriaus, Danutės mokytojo mokinys architektas Leonas Juozonis nutapė Vaižganto tėviškę pagal Vaižganto brolio sūnaus pasakojimą. Jos sūnus atvežė tą paveikslą jai, o ji jį perdavė muziejui. Perdavė ir daug kitų senų eksponatų.

Muziejaus įkūrimui vadovavo ir jam vadovauja žurnalistas ir fotomeninkas Vytautas Bagdonas – labai talentingai ir dvasingai. 2007 m. buvo minima muziejaus įkūrimo sukaktis. Žurnalisto Vyt. Bagdono iniciatyva įkurtas klubas „Pragiedrulys", kurio garbės narė yra Danutė. Dar jai pasisekė su savo klasiokų ir gerų žmonių pagalba surinkti medžiagą apie Svėdasų partizanus. Tą medžiagą redagavo jos klasiokas Vytautas V., akademiko Zigmo Zenkevičiaus neužmirštas iki šiol buvęs studentas, deja, amžinybėje.

„Svėdasų partizanai" atspausdinti „Laisvės kovų archyve", 20-21 numeriose. Išleistos Justo prisiminimui trys patriotinės knygelės – „Prisiminimuose gyvena žmonės", „Gimtieji Kunigiškiai", „Testamentas ukmergiškiams". Parašyti apmąstymai pagal patriotinius leidinius į

„Tremtinį“, „XXI amžius“, rajoninių laikraščių puslapius, Lietuvos laisvės kovotojų leidinį žurnalą „Varpas“ (pagal galimybes).

Visa širdimi rėmė savo Justino idėjas, jam kuriant Politinių kalinių sąjungos Ukmergės skyrių, Tėvynės sąjungos Ukmergės skyrių, jo aktyvią veiklą šiose sąjungose. Už tai jie gavo profesoriaus Vytauto Landsbergio padėką.

Danutė Šilinienė-Šilinytė mirė 2010 02 04.

VLADAS ŠIŠKA

Vladas Šiška gimė 1924 m. Zagurkų k., Imbrado vls., Zarasų apskr. Jo tėvas mirė, kai Vladas buvo visai mažas. Motina – Ona Šiškienė. Tėvo brolis Jonas Šiška, gim. 1916 m., žuvo 1942 m. vokiečių kariuomenėje, kaudamasis su sovietų armija.

Vladas Zarasuose baigė 4 gimnazijos klases, o Vilniuje amatų mokyklą. 1941 06 26, būdamas 17 metų amžiaus, buvo Lietuvos karininko Mykolo Kazano užverbuotas ir įstojo į sukilėlių būrį. Būrio vadas buvo Kazonas, būryje buvo du jo sūnūs – Mykolas ir Igoris, du Zarasų gimnazijos gimnazistai ir Zarasų batsiuvys. Vladas saugojo būstinę, patruliavo gatvėse iki būrio išformavimo. Nuo 1942 m. kovo iki lapkričio mėnesio dirbo Vilniuje alaus ir vaisvandenių darykloje „Tauras“ mechaniku.

1943 m. liepą stojo tarnauti į vokiečių armiją ir buvo paskirtas į baudžiamąjį būrį telefonininku ir jame 7 mėnesius labai vargo, tarnavo sanitaru iki Vokietijos kapituliacijos. 1945 06 22 dirbo vertėju Vokietijoje, Štralzundo geležinkelio stotyje, jau sovietams okupavus Vokietijos dalį.

Grįžo į Lietuvą pas motiną į Zarasus, bet netrukus 1945 07 27 enkavėdistų buvo suimtas. Iš jo paėmė du pasus – sovietinį ir vokiškai lietuvišką, bei 680 markių. Tardė NKVD lt. Kiseliov keletą dienų naudodamas smurtą ir priversdamas prisipažinti, kad lyg tai šaudė tarybi-

nius žmones ir žydus. Tardymai vyko nuo 1945 07 30 iki1945 10 28 po 3–5 valandas

1946 01 11 „trijulė“ – mjr. Truninas, jaun. serž. Jakutis ir milicininkas Labeikis Utenoje paskelbė nuosprendį: nusikalto pagal 58-1a straipsnį ir ištremiamas katorginiams darbams 15 metų su 5 metų teisių suvaržymu. Liudininkai nebuvo pakviesti. Netrukus išvežtas į Vorkutos lagerį p/d -17.5/2. 1955 m.sausio mėn. motina Ona Šiškienė nuosprendį apskundė Sovietų Sąjungos Aukščiausiam Teismui ir prašė sumažinti bausmę, bet teismas 1955 04 20 skundą atmetė. Tačiau, 1955 07 17 Pabaltijo Karinės apygardos tribunolo pirmininkas generolas Gavrilovas bausmę kalėti sumažino iki 10 metų ir teisių suvaržymą iki 3 metų.

1955 09 07 Vladas Šiška jau buvo Vladimiro kalėjime Nr.2. Vorkutos MVD viršininko pulkininko Prokopjevo 1955 08 30 sprendime rašoma: “Peržiūrėjęs esamą medžiagą apie Šišką Vladą esnatį griežtam režime... radau: V.Šiška, kalėdamas Vorkutos lageryje, pasirodė kaip piktybiškas lagerio režimo pažeidėjas,vengiantis darbo, vedantis agitaciją tarp kalinių nevykdyti darbų plano. 1953 m. sabotažo metu Šiška buvo katorgininkų komiteto narys, agitatorius ir antisovietinių lapelių platintojas. Po kontrevoliucinio sabotažo Šiška nebaigė savo priešiškos veiklos ir tęsia savo agitacinę veiklą tarp kalinių už anglių iškasimo planų sužlugdymą ir skatina pakartoti kontrrevoliucinį sabotažą. 1954 m.sausio vasario mėnesiais Šiška užsiėmė dažų ir šrifto iš gumos ir švino gamyba proklamacijoms spausdinti.

1954 07 20 Šiška už antisovietinių lapelių platinimą buvo 20 parų pasodintas į baudžiamąjį izoliatorių. 1954 12 22 už dalyvavimą kontrevoliuciniame sabotaže ir antisovietinių lapelių platinimą Šiška perkeltas į griežto režimo lagerio skyrių. 1955 06 30 Šiška kategoriškai atsisakė eiti į darbą, už tai buvo skirta 5 paros baudos izoliatoriuje. 1955 08 5-6 dienomis Šiška kartu su kitais nuteistaisiais įvykdė grupinį atsisakymą eiti į darbą, už tai paskirtos 2 paros baudos izoliatoriuje. 1955 08 08 Šiška su kitais kaliniais atsisakė eiti į darbą, už tai paskirta 10 parų baudžiamajame izoliatoriuje.

Atsižvelgiant į tai, kad Šiška į pataisos priemones nereaguoja ir tęsia lagerio režimo pažeidinėjimus, nusprendžiau: kalinį Šišką Vladą pasodinti į kalėjimą 1 metams ir atimti iš jo visas įskaitytas darbo dienas“.

Vladas Šiška vėl buvo tardomas ir buvo įsitikinta, kad jis nešaudė žmonių, o buvo jėga priverstas sakyti netiesą.

1956 04 17 Vladimiro kalėjimo Nr.2. viršininkas gauna raštą . Viršuje raudonu riebiu šriftu užrašas: „Skubu – išlaisvinimas“. Gautas iš Pabaltijo karinio tribunolo, pasirašytas papulkininkio Naseka apie Vlado Šiškos išlaisvinimą ir skubų paleidimą.

1990 06 28 Lietuvos Respublikos prokuratūra išduoda Vladui Šiškai pažymėjimą apie tai, kad jis buvo neteisėtai represuotas ir neteisėtai buvo atimta laisvė nuo 1945 07 27 iki 1956 04 23 Vladimiro sr. kalėjime Nr.2, yra nekaltas ir atstatomos jo visos teisės. Pasirašė Artūras Paulauskas.

Vladas Šiška buvo LLKS CK narys. Dalyvavo 1953 m. ir 1955 m. sukilimuose Vorkutoje. 1955 m. visos Vorkutos sukilimo k-to narys. Spausdintų laikraštėlių „Severnoje Sijanije“ ir „Protėvių Takais“ redakcijų narys. Nuo 1975 m. leido ir platino „Varpą“ Lietuvoje.

ANTANAS ŠIUŠA

Gimė 1925 11 22 ūkininkų šeimoje Šiaulių apskr., Papilės vls., Rekčių k. Baigęs pradžios mokyklą, įstojo toliau mokytis į Šiaulių vidurinę ekonomikos mokyklą, kurią baigė 1944 m. Gavęs atestatą, tų pačių metų pavasarį stojo į Vietinę Rinktinę ir buvo pasiųstas į Marijampolės Karo mokyklą. Nepavykus su vokiečiais susitarti dėl mokyklos kūrimo, vieną pavakarę kursantai buvo išrikiuoti mokyklos kieme ir į klausimą, ar norėtumėm stoti į Vermachtą arba SS, atsakę vieningu „NE”, buvo paleisti „neribotų atostogų“. Grįžęs į gimtą kaimą, A. Šiuša ėmė su nerimu laukti grįžtančių raudonųjų okupantų. Buvo mintis

pasitraukti į Vakarus, bet meilė šeimai ir gimtam kraštui neleido to padaryti. Užėjus rusams, su draugų pagalba įsitaisė į darbą Šiaulių „ELNIO“ odų fabrike buhalteriu, vėliau „mechaniku“ ir gavo atleidimą nuo kariuomenės. 1945 m. pavasarį pasigirdo gandai apie „plechavičiukų“ areštus. Tuomet A. Šiuša metė darbą ir pasitraukė į savo gimtą kaimą, galvodamas apie išėjimą į mišką pas partizanus. Tai jam pavyko ir vidurvasary jis įstojo į partizanų būrį, dislokuotą Kuršėnų-Raudėnų-Papilės miškuose. Gavo Elnio slapyvardę. Ten jie ramiai praleido maždaug tris mėnesius, kol jų būrį (apie šimtą kovotojų) vieną pavakarę apsupo enkavedistai. Laimingai, išskyrus keletą susišaudymų, jiems pavyko iš apsupties išsiveržti. Vadovybė nutarė, kad tokiam dideliam būriui bus sunku išsilaikyti, nes visoje Lietuvoje siaučia NKVD daliniai, ir buvo pasiūlyta visiems, kas turi galimybę, palikti būrį. Kadangi A. Šiuša turėjo dokumentus, o visi žinojo, kad jis dirba Šiauliuose, jam buvo lengviau. Jis pradėjo „kursuoti” tarp Rekčių ir Šiaulių. Su partizanais ryšio nenutraukė, kuo galėdamas stengėsi jiems padėti. Jų penketas sudarė lyg žvalgybos būrį, o A. Šiuša tapo jų vadas. 1948 m. žiemą jis buvo grįžęs namo padėti kirsti miško pagal prievolę. Vakare, grįždamas iš darbo, sutiko seserį, kuri pasakė, kad namuose jo laukia enkavėdistai. Jis suprato, kad jų būrys likviduotas ir jam belieka nešti savo kailį... Taip ir padarė – tuoj pat išvažiavo į Šiaulius. Tačiau laisve liko džiaugtis neilgai. 1949 m. vasarį buvo milicijos areštuotas. Bet čia vėl pasirodė „laimingas” atvejis – jis išvengė KGB kankinimų, nes sutiko bendrauti su milicija, prisiimdamas savas ir svetimas „kaltes“, kad tik nepakliūtų kagėbistams. Buvo sudaryta byla pagal 59-3 straipsnį ir jis „laimingas” išvažiavo 25 metams į lagerius, tikėdamasis vis tiek kaip nors iš ten ištrūkti. Buvo kalinamas Južkusbase, Čukotkoje, Magadane, Susumane. Grįžęs po 15 metų, dirbo Kėdainių rj. „Žiburio“ kolchoze statybininku. 1985 m. išėjo į pensiją.

Apdovanotas Kariuomenės kūrėjų-savanorių medaliu, jam suteiktas Kario savanorio statusas, yra Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

Antanas Šiuša mirė 2010 m. kovo mėn.

JANINA ŠYVOKIENĖ

Gimiau 1943 m. gruodžio 29 d. Kaniūkų k., Molėtų rj., Stepono ir Anelės Kraujelių šeimoje. Tėvai turėjo dešimt vaikų: septynias dukras ir tris sūnus. Po tremčių tėvai gyveno pas mane Vilniuje. Mama mirė 1989 m., tėtė – 2000 m. Brolis Antanas – karys savanoris, vyresnysis leitenantas ir paskutinis aktyvus Lietuvos partizanas – žuvo apsuptyje 1965 m. kovo 17 d. 1998 m. gegužės 22 d. apdovanotas trečiojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu (po mirties). 1949-1951 m. mokiausi Kaniūkų pradinėje mokykloje. 1951 m. kartu su šeima buvau ištremta į Irkutsko sr., ten baigiau septynmetę mokyklą. 1959 m. sugrįžau į Lietuvą, į gimtuosius Kaniūkus. 1959-1960 m. mokiausi Molėtų vidurinės mokyklos aštuntoje klasėje. Tėvų Lietuvoje neregistravo, neleido įsidarbinti, nes brolis Antanas Kraujelis-Siaubūnas dar partizanavo. 1960 m. kartu su šeima buvome vėl ištremti į Sibirą. Pradžioje – į Kurundusy (Novosibirsko kraštas), vėliau – į Maklakovą (Krasnojarsko kraštas). Būdama nepilnametė, dirbau ir mokiausi vakarinėje jaunimo vidurinėje mokykloje, kurią baigiau 1961 m. 1962 m. viena sugrįžau į Lietuvą studijuoti. Išlaikiau egzaminus į Kauno medicinos institutą, bet, deja, „bandito“ seseriai nebuvo lemta tapti gydytoja. Nepriėmė. Tais pačiais metais įstojau į Lietuvos veterinarijos akademiją ir 1967 m. baigiau studijas įgydama ichtiologo-zootechniko su aukštuoju mokslu specialybę ir gerų žmonių dėka pavyko įsidarbinti Lietuvos mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos institute. 1967 m. iš Sibiro sugrįžo tėvai ir seserys. 1970-1973 m. mokiausi Zoologijos ir parazitologijos instituto aspirantūroje, 1973 m. Vilniaus universitete apgyniau kandidatinę disertaciją (nostrifikuota – biomedicinos mokslų daktarė), vienuolika metų dirbau jaunesniąja mokslo darbuotoja, nes del “negarbingos praeities” negalėjau užimti aukštesnių pareigų. 1989 m. išleidau mokslinę

monografiją, kuri Paryžiaus universitete išversta į prancūzų kalbą (darbiniam naudojimui), tais pačiais metais Maskvos universitete apgyniau gamtos mokslų daktaro disertaciją (habilitacinį darbą). 2003 m. išleista mano veiklos bibliografija. Dirbu Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto Genotoksikologijos laboratorijos vyriausiąja mokslo darbuotoja.

ANDRIUS ŠMUILYS

Andrius Šmuilys gimė 1901 m. Eičiūnų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Prisiminimų autorius E. G. teigia, kad A. Šmuilys žuvo 1946 m. sausio 31 d. Bunikių k., Kidulių vls., Šakių apskr. (LYA saugomoje agentūrinėje byloje Nr. 2913. L. 27) 1946 m. sausio 31 d. žuvusių partizanų atpažinimo protokole rašoma, kad Andrius Šmuilys žuvo 1946 m. sausio 4 d. Kreivių k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

ALGIRDAS ŠNEIDERIS

Algirdas Šneideris–Vaidila gimė 1924 m. Pamiontkos k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Gyveno Tervidonių k., Paežerėlių vls. Partizanas nuo 1945 m. pradžios. Rugsėjo mėn. legalizavosi.

STASYS ŠNIRAS

Stasys Šniras gimė 1941 m. balandžio mėn. 14 d. Ukmergės apskr., Antatelčių k. Baigė Žemaitkiemio pradinės mokyklos 3 skyrius. 1952 m žiemą buvo išvežtas į Sibirą – Krasnojarsko miestą. Ten baigė 7 klases ir įstojo į Krasnojarsko geležinkelio technikumą. Kai buvo reabilituotas, persikėlė į Vilniaus geležinkelio transporto technikumą. Jį baigė 1959 m. ir buvo paimtas į armiją. Baigęs tarnybą, įstojo į Kauno politechnikos institutą ir jį baigė 1969 m. Dirbo kelių tiesimo darbuose ir iš ten išėjo į pensiją.

VYGINTAS JUOZAS ŠNIRAS

Gimė 1938 m. spalio mėn. 25 d. Ukmergėje tarnautojo ir namų šeimininkės šeimoje. Pradinę mokyklą, kaip ir vidurinę, baigė Ukmergėje. Šeimoje, be Vyginto, augo ir sesuo, kuri baigė Kauno medicinos institutą ir iki šiol dirba gydytoja. Tėvelio brolis Feliksas – pokario laikų partizanas (žuvo Ukmergės rj.). Todėl jų šeima buvo KGB persekiojama, o tėvelio tėvai ir broliai ištremti į Sibirą. Baigęs vidurinę mokyklą, 2 metus dirbo Vandens ūkio projektavimo institute techniku. 1958 m. įstojo į Veterinarijos akademiją , kurią baigė 1963 m. Baigęs akademiją, porą metų dirbo gydomąjį darbą.

Nuo 1966 m. dirbo Onkologijos mokslinio tyrimo institute Vėžio profilaktikos laboratorijos vadovu. Vėliau nuo 1995 m. iki išėjimo į pensiją dirbo Imunologijos institute skyriaus vadovu. Užaugino 2 dukras, kurios baigė aukštąjį mokslą ir dirba privačiose firmose.

AUGUSTINAS ŠVENČIONIS

Augustinas Švenčionis gimė 1929 06 05 Kaišiadorių apskr. Ilgakiemių k. ūkininkų šeimoje. Tėvai valdė 28 ha žemės ir visus darbus atlikdavo patys. Pradinę mokyklą lankė Ilgakiemių k. 1938 m., kai Lietuva šventė Nepriklausomybės dvidešimtmetį, mokiniai pasodino jubiliejinį ąžuoliuką ir už tai gavo po labai gražią su Prezidento A. Smetonos ir Švietimo ministro J. Tonkūno faksimilėmis knygutę „Naujoji Lietuva“. Ši knygelė puošė Augustino kuklų knygynėlį iki kol jo šeima nebuvo ištremta į Sibirą. Penktąjį ir šeštąjį skyrių lankė Žasliuose – Naujaežerio mokykloje. 1941 m. birželio mėn. tėvus įspėjo apie

galimus vežimus į Sibirą, (tėvas buvo Šaulių būrio vadas – apdovanotas Šaulių žvaigždės ordinu), tad visi nakvodavo ne namie.

Vokiečių okupacijos metais mokėsi Kaišiadorių gimnazijoje. Su didžia pagarba prisimena mokytojus: Oną Gratkauskienę, klasės vadovą Praną Judicką, Praną Kvietkauską, Balį Žvirblį, Juozą Petrulį ir kt. Jie audringais karo metais diegė mokslo žinias, humaniškumo idėjas, ugdė Tėvynės meilę, vedė doros keliu. Gimnazijoje gaudavo pogrindinę spaudą, kurią parsinešdavo ir platindavo kaime.

1944 m., prasidėjus antrai sovietinei okupacijai ir prievartinei mobilizacijai, apylinkėse pradėjo kurtis pirmieji „Didžiosios kovos apygardos“ partizanų būriai. Kadangi tėvai, mokyklos mokytojai, pogrindinė spauda išugdė jame tvirtą patriotinę nuostatą, kad kiekvieno lietuvio pareiga – ginti savo kraštą nuo okupantų ir pavergėjų, tad jau 1944 m. rudenį tapo „Didžiosios kovos apygardos“ (DKA) partizanų ryšininku. Tačiau netrukus Kaišiadorių NKVD ėmė jį persekioti. Saugumo sumetimais buvo priverstas pasitraukti iš Kaišiadorų ir tęsti mokslą Kauno IV-je vidurinėje mokykloje. Čia buvo įkurta pogrindinė organizacija „Viltininkai“, kuri per Augustiną palaikė ryšį su DKA partizanais. 1945 m. DKA vadovybės nurodymu rytiniame Kauno pakraštyje buvo suorganizuotas rezervinis partizanų būrys „Didžioji Viltis“. Šio būrio kovotojai buvo Kauno IV, VIII ir kitų mokyklų vyresniųjų klasių moksleiviai, kurie talkininkavo DKA būrių partizanams. 1946 m. pavasarį sovietinis saugumas jų veiklą išaiškino ir pradėjo suiminėti. Tų pačių metų balandžio 13 d. saugumiečiai įsiveržė į Augustino klasę IV vidurinėje mokykloje bandydami jį suimti, bet laimingo atsitiktinumo dėka (buvo didžioji pertrauka) jam pavyko nepakliūti į jų nagus. Toliau kito kelio nebuvo, kaip pereiti į nelegalią padėtį, kuri tęsėsi iki 1948 m. Dalis pogrindinės organizacijos jaunuolių buvo suimti, o kiti, kaip ir Augustinas, perėjo į nelegalų gyvenimą ir tęsė kovą partizanų būriuose. Kadangi saugumo agento, išdaviko J. Markulio „Erelio“ pastangomis 1947 m. pabaigoje DKA veikla

praktiškai buvo paralyžiuota, suimti arba žuvę žymesni apygardos vadai, slapstėsi tik pavieniai kovotojai ir rimtesnėse operacijose beveik nedalyvavo. Augustinas įsigijo suklastotus dokumentus ir 1948 m. rudenį pradėjo dirbti Imbrado vls. Stelmužės pr. mokyklos mokytoju. Tačiau labai greit buvo išaiškintas ir 1949 m. balandžio 13 d. buvo suimtas tiesiog klasėje. Visų mokinių akivaizdoje surakintas antrankiais ir išgabentas į Kauną. Toliau sekė tardymai, teismas ir kelionė į Kazachstano Džeskazgano lagerį. Dirbo vario rūdos kasyklose. Tame lageryje buvo daug mūsų tautiečių. Nors nuo sunkių darbų buvo suvargę ir alkani, bet dvasiškai ir morališkai nepalūžę. Visą laiką puoselėjo viltį sugrįžti į Lietuvą. Jei tokios vilties nebūtų turėję, tai išgyventi nelaisvės metus būtų buvę be galo sunku. Su kitų tautybių politiniais kaliniais sugyveno labai draugiškai. Lietuvius taip pat labai vertino ir laikė Vakarų kultūros atstovais. Ypač gražiai sugyveno su vakarų ukrainiečiais. Iš lagerio 1955 m. buvo išsiųstas į tremtį Krasnojarsko krašto Janiseisko rj. Ten 1948 05 22 buvo ištremti jo tėvai. Augustinas mini šio trėmimo iš Lietuvos ciniška pavadinimą. Okupantai šią genocido akciją – masišką nekaltų žmonių trėmimą pavadino poetišku „Pavasario“ vardu, rusiškai – „Vesna“. Sunku suprasti, ar tai tyčiojimasis iš lietuvių tremtinių, ar džiaugimasis nauju kolonistų antplūdžiu. Tikriausia ir viena, ir kita. Kai grįžo į Lietuvą buvo pasiilgęs ne tik savo krašto, bet ir prasmingo darbo. Tik grįžęs stojo mokytis į LŽŪA Mechanizacijos fakultetą. Išlaikė stojamuosius egzaminus, tačiau nepraleido mandatinė komisija (kaip politiškai nepatikimo). Kreipėsi į Aukštojo mokslo ministeriją Maskvoje, kuri išdavė pažymą, kad leidžiama jam mokytis aukštojoje mokykloje. Šią pažymą atminčiai tebeturi ir šiandien. Su šiuo raštu iš Maskvos vėl kreipėsi į LŽŪA vadovybę, kuri pagaliau priėmė jį į pirmą kursą. Buvo be galo laimingas, kad studijuoja aukštojoje mokykloje. Besimokant LŽŪA, Žemės ūkio mašinų katedroje atsirado laisva laboranto vieta, į kurią prof. A. Kondroto dėka jį priėmė dirbti antraeilėse pareigose. Taip dirbda-

mas, 1960 m. baigė Mechanizacijos fakultetą. Toliau leido mokytis ir aspirantūroje (mat tuo metu buvo chruščiovinis atšilimo laikotarpis). 1965 m. apgynė technikos mokslų kandidatinę disertaciją. Po disertacijos gynimo buvo priimtas asistento pareigoms ir dėstė miškų ūkio mechanizacijos ir miškų mašinų eksploatacijos disciplinas Miškų fakulteto studentams miškininkams ir kvalifikacijos kėlimo kursų klausytojams. 1969 m. buvo atestuotas docentu.

Šiuo metu vadovauja Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio „Didžiosios kovos apygarda“ sajungai.

Gauti valstybiniai apdovanojimai: Vyčio Kryžiaus ordinas (2002 11 17), Lietuvos kariuomenės Kūrėjų Savanorių medalis (2001 11 01), Lietuvos Nepriklausomybės medalis (2004 06 05), Lietuvos Žemės ūkio universiteto medalis „Už Nuopelnus“ (2000 07 01), Lietuvos Šaulių sąjungos medalis (2007 04 20), Lietuvos Laisvės kovos sąjūdžio 1-ojo laipsnio medalis „Partizanų Žvaigždė“ (2007 07 16), LPKTS medalis „Už Nuopelnus Lietuvai“ (2000 04 13).

ZIGMAS ŠVENČIONIS

(1925 07 12 – 2010 05 12)

Zigmas gimė Ilgakiemyje, Žaslių valsčiuje 1925 metais liepos 12 dieną Marijonos ir Augustino Švenčionių šeimoje. Kurioje augo 5 broliai ir viena sesuo.

Žaslių mokykloje baigė 6 skyrius. 1944 metais baigė Kaišiadorių gimnaziją. Maždaug tuo metu ir prasidėjo jo partizaninė veikla. Tuomet Trakuose Zigmas baigė mokytojų kursus ir pasuko mokytojauti. Vėliau Zigmas buvo paskirtas Didžiosios Kovos rinktinės štabo nario Stasio Misiūno – Senio pagalbininku. Jam prisiekė ir vėliau bendravo su Kariūno būriu. Jau nuo 1944 metų liepos dalyvavo pasipriešinimo kovose Tigriuko slapyvardžiu.

1946 metais birželio mėnesį Zigmas Švenčionis buvo suimtas, teistas ir išvežtas į Sibirą. Dešimt metų praleido Intos lageriuose. 1946 metais buvo nušautas jo brolis, partizanas, Bernardas Švenčionis – Beržas.

Zigmas Švenčionis į Lietuvą grįžo 1956 metais, bet ir čia buvo persekiojamas. Tėviškėje gyventi neleido, tad apsigyveno Ariogaloje. 1970 metais Zigmas buvo tardomas Vilniaus saugume bei persekiojamas Raseinių saugumiečių, ieškojusių dar nenubaustų bendražygių.

1957 m. vedė Janiną Vaitekūnaitę ir kartu jie užaugino penkis vaikus.

„Laisvės kovų dalyvio“ statusas Zigmui Švenčioniui buvo suteiktas jau po mirties, 2011 metais balandžio menesį.

MEČISLOVAS TARČILOVAS

Gimė 1942 m. vasario 27 d. Karo metu tapo našlaitis. Augo vaikų namuose.

Būdamas 15 metų, baigęs 9 klases, įstojo į statybos technikumą, kurį baigė 1961 m. Tarnavo sovietinėje armijoje Murmansko, Archangelsko srityse bei Prano Juozapo žemėje ekstremaliomis sąlygomis.

1964–1970 m. mokėsi VISI. Baigęs dirbo stambiuose susivienijimuose „Elfa“, „Fermentas“, „Vilma“ kapitalinės statybos skyrių viršininku.

Atgavus Nepriklausomybę, turėjo savo verslą, vėliau dirbo vienu iš vadovų UAB Vilbostoje ir kitur.

2004 08 27 išėjo į pensiją. Užsiima savo pomėgiais, kartais rašo eiles, padeda vaikams ir anūkams, bendrauja Šeimos šventėse, dažnai būna gamtoje, miške, sode.

PIJUS TĖVELIS

Pijus Tėvelis iš Laučiškių k., Lukšių vls., Šakių apskr.

ONA TRAKIMIENĖ

Ona Trakimienė gimė 1927-06-29 Migučionių k. Žaslių vlcč. Kaišiadorių raj. Ji buvo Didžiosios Kovos apygardos štabo ryšininkė (sl. Snieguolė)1944–1947 m. Nuteista pagal RFSS BK str. 17 – 58-1a; 58 – 11 7 metams kalėti. Bausmę atliko Intos lageriuose, išleista 1953 m.

Priklauso TS-LKD partijai, LPKTS ir LLKS.

Apdovanota Vyčio Kryžiaus ordino medaliu, LLK Sąjūdžio II laipsnio Partizanų žvaigžde bei padėkos raštais.

JUOZAS TRIBUŠAUSKAS

Juozas Tribušauskas (1926 – 2006). Partizanas, rezistentas, kovotojas už Lietuvos laisvę ir Žmogaus teises sovietiniuose konclageriuose Kazachstane, Taišete, Mordovijoje. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys nuo 1958 m.

Su grupe Čiunos lagerio pogrindininkų buvo pasiruošęs sudeginti didžiausią Sibire DOK'ą (Medžio apdirbimo kombinatą) Mordovijoje, Sosnovkos lageryje Nr. 7 organizavo „stukačių" sekimą, kurį labai sėkmingai vykdė. Išeidamas partizanauti, Panevėžyje numušė Stalino skulptūros galą ir įmetė į Nevėžį.

Grįžęs į Lietuvą, kovos nenutraukė ir toliau aktyviai kovojo už Lietuvos nepriklausomybę.

ANDRIUS TUČKUS

LLKS narys.

VYTAUTAS TUMĖNAS

Gyveno Zarasuose. Kalėjo Štuthofo konclageryje. Ten ir žuvo.

PETRAS TUMONIS

Petras Tumonis gimė 1932 m. rugpiūčio 1 d. Rokiškio apskr., Južintų miestelyje tarnautojų šeimoje. Tėvas buvo apdovanotas Gedimino ordinu ir kitais Lietuvos Respublikos apdovanojimais, todėl 5 asmenų šeima buvo ištremta į Sibirą, Altajaus krašto Kamenio miestelį prie Obės. Tėvas buvo kalinamas Rešotuose. Motina kelis kartus už pabėgimą iš tremties buvo įkalinta. 1946 m. Petras Tumonis su kitais vaikais, tuo metu netekusiais tėvų, buvo grąžintas į Lietuvą. Baigęs Panemunėlio progimnaziją, mokėsi Vilniaus politechnikume, vėliau KPI (vakariniame filiale). Dirbo Vilniaus m. Lenino r. BŪV spec. mokslinėse gamybinėse dirbtuvėse, Paminklų konservavimo institute, Ryšių objektų statybos direkcijoje, Respublikinio remonto statybos tresto padaliniuose inžinieriaus ir vyresn.inžinieriaus pareigose, dirbo UAB „Nakvynė“ ir „Jūratės verslas“ direktoriumi. Dalyvavo visuomeninėje ir labdaros veikloje. 1992 m. išrinktas „Tremtinių grįžimo fondo“ valdybos nariu, yra LLKS narys. Dalyvavo Lietuvos našlaičių brolijos, SOS vaikai, Ukrainos labdaros organizacijų ir kt. veikloje.

VINCAS TUNAITIS

Vincas Tunaitis iš Bridžių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Aktyvus partizanų organizatorius.

STASYS UGIANSKAS

Stasys Ugianskas iš Sutkų k., Paežerėlių vls., Šakių apskr.

ANDRIEJUS ULEVIČIUS

Gimė 1922 11 30. Nuo 1942 m. priklausė LLKS. 1945 m. už partizaninę veiklą nuteistas kalėti 10 m. lageryje. Kalėjo Mordovijos ir Omsko lageriuose. Grįžęs baigė KPI. Inžinierius. Tėvynės sąjungos-Lietuvos Krikščionių demokratų partijos narys. Apdovanotas Kario savanorio medaliu. Dabar gyvena JAV. A. Ulevičius atsiuntė rašinį apie tų laikų įvykius.

1945 m. rudenį Skriaudžių kaime, kuris yra 20 km į Šiaurės Vakarus nuo Prienų, 3 km. į Rytus nuo Jurės, Geležinio Vilko partizanų rinktinės vado pavedimu buvo įkurtas rezervinis (susidedantis iš legaliai gyvenančių kovotojų) partizanų būrys „Saulėtekis". Jo nariais būryje buvo Andriejus, jo brolis Petras ir sesuo Onutė. Kiti trys broliai, gyvenę kitur, taip pat buvo įjungti į būrio veiklą. Būrį organizuoti buvo pavesta 20-metei Marcelei Levinskaitei, 1945-tųjų vasarą ištremtos į Sibirą Marijos Pūkienės samdinei (Pūkienės vyras, buvęs policininkas, tapęs partizanu, slapstėsi, o 1946 m. vasario mėn. žuvo). Sūnus Antanas, sovietinio saugumo aptiktas besislapstantis, buvo nudurtas durklu.

Marcelė Levinskaitė gimė 1926 m. Prienų vls. Prieplaukio k. Ją augino pamotė (motina mirė vos dukrai gimus). Likusi Pūkių sodyboje Marcelė ketino išeiti partizanauti, tačiau, priėmusiai partizanišką priesaiką, buvo palikta gyventi sodyboje legaliai. Ji tapo ryšininke. Geležinio Vilko rinktinės vadas Juozas Sravinskas-Žiedas pavedė jai palaikyti ryšį su Kęstučio kuopos vadu Kazimeru Pinkvartu-Dešiniu, kurio štabas buvo Prienų miškuose.

Tuo metu partizanų viltys buvo nukreiptos į Vakarus. Tikėta, kad kils karas ir jame dalyvaus visa tauta. Tam iš anksto reikia ruoštis: kaupti ginklus, rengti kovai žmones, gyvenančius legaliai. Į partiza-

nus priimdavo tik tuos, kuriems grėsė areštas ir ištrėmimas. Geležinio Vilko rinktinės partizanas Jonas Kleiza-Riešutas pavedė Marcelei Levinauskaitei – Aušrai suburti tokį būrį Skriaudžiuose. Vėliau tapęs Tauro apygardos vado Mykolo-Jono adjutantu bei Žalgirio rinktinės vadu Siaubu-Žalvariu, šį būrį toliau globojo, duodavo užduotis. Marcelė Levinauskaitė subūrė rezervinį "Saulėtekio" Lietuvos partizanų būrį iš 14 kovotojų. Būrio uždaviniai buvo įtraukti į būrį naujus narius, sekti saugumo dalinių išsidėstymą, gausumą ir judėjimą, rinkti žinias apie sovietinius aktyvistus ir juos remiančius asmenis, platinti partizanų spaudą, atsišaukimus, kaupti ginkluotę ir šaudmenis. Būrio nariai priėmė partizano priesaiką. 1946 m. sausyje nauju būrio vadu buvo išrinktas Petras Džekčiorius-Švyturys (41 m.), nes, subūrusi būrį, Marcelė buvo, jos narių nuomone, per griežta, reikli, kategoriška. Būrio "Saulėtekio" nariai 1946 metų vasario 8-tosios naktį prieš rinkimus nupjovė 10 telefono stulpų ties Kauno-Marijampolės plentu tarp Skriaudžių ir Gudelių. Būrys platino per Aušrą gautą partizanų leidinį "Laisvės Žvalgą", atsišaukimus, kaupė ginklus. 1946 –tų metų vasarą Aušra buvo iškviesta į Veiverius pas saugumo įgaliotinį Mocuk, kuris pareikalavo ją išsikelti iš Pūkų sodybos. Ji toliau glaudėsi pas būrio narius. Būrys tęsė savo veiklą.

A. Ulevičius, grįždamas iš lagerių, slapčia išvežė A. Miškinio poezijos rinkinį „Psalmės" ir išsaugojo jį iki Lietuvos Nepriklausomybės. A. Miškinio kūryba buvo publikuota knygoje „Sulaužyti kryžiai".

ANTANAS ULEVIČIUS

Gimė 1966 04 26 Kaune. Išsilavinimas – aukštasis. Dailininkas-keramikas. Pasipriešinimo sovietams dalyvis 1985-1990 m. Kūrė ateities projektus Lietuvai. Parašė šia tema teoriją apie Lietuvos ateitį (1986 m.). Tapė plaka-

tus mitingams, rašė atsišaukimus. Jo tėvas nuo 1942 m. dalyvavo LLKS veikloje ir kalėjo Omsko lageriuose.

STASYS ULEVSKIS

Stasys Ulevskis dalyvavo visos Vorkutos lagerių kalinių sukilime. Veikė 7-os šachtos streiko komitete, o nuo 1955 m. liepos mėn., kuomet Feliksą Kirvelaitį išvežė į TEC-2, buvo išrinktas šios šachtos ir patvirtintas LLKS streiko komiteto pirmininku. Šachtos kalinių sukilimui vadovavo ryžtingai ir išmoningai. Pasiekė, kad lagerio kaliniai dar streiko metu būtų išleisti iš lagerio į laisvę. Jam vadovaujant streikas tęsėsi, kol sukilėliai buvo išvežti į spec. ypatingąjį baudžiamąjį 62-ą lagerį, vadinamą „Pirmuoju kilometru“, o 7-os šachtos lageris buvo išformuotas. S. Ulevskis toliau veikė visos Vorkutos kalinių streiko komitete.

Grįžęs į Lietuvą, S. Ulevskis nenutraukė kovos dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Nuo 1975 m. jis platino „Varpą“ ir atliko kitas svarbias LLKS užduotis. Dalyvavo čekisto J. Česnavičiaus pagrobime.

Stasys Ulevskis mirė 2008 03 31.

ULINSKAS

Ulinskas, buvęs milicininkas, perėjo į partizanų gretas. Puolant Gelgaudiškį, 1945 m. liepos 16 d. buvo sužeistas.

POVILAS ULOZAS

Povilas Ulozas gimė 1931 m. Kaune, darbininko Simono Ulozo šeimoje. Baigęs vidurinę mokyklą, mokėsi Kauno elektromechaniniame technikume. Nuo 1951 m. gegužės mėn. tarnavo sovietinėje armijoje. Jo tėvas buvo

Plokščių skyriaus policijos viršininkas nepriklausomos Lietuvos ir vokiečių okupacijos metais. Antrą kartą užeinant sovietams, pasitraukė į Vokietiją.

Povilas Ulozas, tarnaudamas sovietinėje armijoje, buvo neatsargus kalbose su tarnybos draugais, išsakydamas savo nuomonę apie kompartiją ir sovietinę vyriausybę. 1952 08 22 d. buvo suimtas ir atsidūrė Tučinsko lageryje, kur buvo tardomas ir nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Lvovo srityje, Vladimiro kalėjime. 1954 02 10 bausmė sumažinta iki 10 m., o 1956 09 17 paleistas į laisvę.

62-me Vorkutos lageryje sukonstravo detektorinį radijo imtuvą. Aktyvus 1955 m. sukilėlis. Už tai buvo įkalintas Vladimiro kalėjime.

IGNAS KAZYS UOGINTAS

Ignas Kazys Uogintas gimė 1918 04 02 Pasvalio mieste. 1938 m., baigęs Pasvalio gimnaziją, buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę, įstojo į Karo mokyklą. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, 1940 11 15 baigė Karo mokyklą (XXII laida). Jam buvo suteiktas jaunesnio leitenanto laipsnis, buvo paskirtas RA 29 STK 184 šaulių divizijos pulko kulkosvaidininkų būrio vadu. Prasidėjus karui, birželio 24 d. pateko jau į vokiečių nelaisvę. Vilniuje kaip belaisvis išbuvo apie mėnesį. Nuo 1941 m. liepos gyveno Pasvalyje, buvo ginkluoto sukilimo dalyvis. Dirbo kurorto valdybos direktoriumi. 1943 09 – 1944 04 (kol vokiečiai uždarė)mokėsi Prekybos institute Šiauliuose. Vokiečiams paskelbus mobilizaciją, slapstėsi, bet įkliuvo, buvo sulaikytas. Dirbo Eišiškių miesto valdyboje sekretoriumi. 1944 07 įstojo į TAR, buvo paskirtas formuojamo I pulko 3 kuopos vadu. Po Sedos kautynių traukėsi Kuršo grupuotės link. 1944 12 priimtas į LSD 256 batalioną būrio vadu. Latvijoje prie Libavos (Liepojos) saugojo Baltijos pakrantę, 1945 03 08 – 09 pateko į RA nelaisvę, buvo išvežtas į karo belaisvių lagerį

Mordovijoje, paskui perkeltas į filtracijos lagerį prie Maskvos. 1946 11 paleistas grįžo į Lietuvą, dirbo Panevėžio melioracijos valdyboje dešimtininku. 1948 04 27 suimtas, kalintas Panevėžyje, 1948 12 25 SSRS MGB Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 metams, išvežtas į Vorkutos Rečlago lagerį Komijoje. Buvo Vorkutos Sukilimo organizacinio komiteto narys. 1956 08 17 paleistas grižo į Lietuvą, dirbo Šiaulių Pieno kombinate darbininku. Mirė 2005 11 03. Žmona Apolonija (mirė 2005 06 09), duktė Rasa(1944), sūnus Arūnas(1960).

P .S. Karo metų biografijoje yra paminėti dar šie faktai: dirbo prie Tauragės įtvirtinimų, buvo nuvežtas į Drezdeną (kai mobilizavo, tikriausiai).

Rasa Miceikienė (duktė)

I. K. Uogintas, po S. Ignatavičiaus uždarymo į uždarą kalėjimą Staraja Russ, LLKS buvo paskirtas 1955 m. sukilimo k-to Vorkutoje pirmininku.

VACIUS URBAITIS

Vacius Urbaitis–Vingėla gimė 1905 m. Panemunės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Gyveno Vedegiškių k., Paežerėlių vls. Buvęs Gerdžiūnų apylinkės pirmininkas. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Susikūrus Žalgirio rinktinei, tapo J. Basanavičiaus (36-os) kuopos laisvės kovotoju. 1946 m. spalio 16 d. apdovanotas juostele už uolumą. 1947 m. vasario 22 d. antrą kartą apdovanotas juostele už uolumą. Žuvo 1948 m. vasario 17 d. miške, bunkeryje prie Zigmantiškių k., Paežerėlių vls.

JONAS URBONAVIČIUS

Jonas Urbonavičius gimė 1946 03 09. Ilgametis Vilniaus miesto savivaldybės administratoriaus pavaduotojas. Apdovanotas I laipsnio medaliu „Vilniaus miestui ir tautai“.

LLKS narys nuo 2003 m.

ZITA URBONIENĖ

Gimė 1937 m. gegužės l d. Biržų apskr., Vabalininko vls., Purvų k. ūkininko šeimoje. Tėvas turėjo 38 ha žemės. Mokėsi Anciškių pradinėje mokykloje.

1949 m. kovo 25 d. su tėvais, seserimi ir broliu buvo ištremta į Sibirą – Irkutsko sr. Taišeto rj. Suetichos mst. Mokėsi Suetichos vidurinėje mokykloje. Baigė 7 klases. Baigusi mokyklą, dirbo įvairius darbus.

1950 m. mirė Z. Urbonienės tėvelis. 1951 m. žuvo brolis (nuskendo Biriusos upėje). 1957 m. rugsėjo 3 d. ištekėjo. 1958 m. birželio 14 d. gimė duktė, 1961 m. gegužės 6 d. gimė sūnus.

1961 m. baigė Taišeto automokyklą, kur įgijo vairuotojo specialybę. Dirbo vairuotoja Suetichos ATĮ-10. 1962 m.pervesta dirbti vairuotoja į Tulūno ATĮ koloną Nr.5. 1963 m., baigus kursus Taišete, jai buvo suteikta 2 vairuotojo klasė, o 1971 m. Šiauliuose 1 klasė ir 1986 12 25 B, C, D vairuotojo kategorija.

Reabilituota 1958 07 04 d. Po tremties uždrausta grįžti į Lietuvos SSR. Leista grįžti į Lietuvos SSR tik nuo 1961 m. spalio 31 d. (LTSR Ministrų Tarybos nutarimas Nr.648-S).

Į Lietuvą grįžo 1964 m. rugpiūčio 14 d. Apsigyveno Radviliškyje. Nuo 1964 m. iki 1966 m. spalio mėn. dirbo Radviliškio ATĮ vairuotoja. Nuo 1966 11 24 iki 2003 02 01 Radviliškio rj. centrinėje ligoninėje vairuotoja.

Vyras Petras Urbonas miręs. Vaikai suaugę, gyvena atskirai. Sūnus Gediminas baigė Vilniaus pedagoginį institutą, dirba mokytoju Naujininkų vid. mokykloje Vilniuje. Duktė Genovaitė, baigusi Kauno medicinos institutą, dirba Radviliškyje gydytoja–stomatologe.

Nuo 1991 m. kovo18 d. yra Lietuvos tremtinių sąjungos narė, Radviliškio rj. tremtinių tarybos narė. Lietuvos šaulių sąjungos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė. Lietuvos generolo P. Plechavičiaus karių sąjungos narė, Policijos rėmėja.

JUOZAS ŪSAS

Juozas Ūsas–Varna gimė 1906 m. Petkūniškės k., Lukšių vls., Šakių apskr. Gyveno Kiulupių k., Sintautų vls., Šakių apskr. 1945 m. gegužės mėn. suimtas ir nuteistas kalėti 5 m. lageryje.

JONAS UŽUPIS

Jonas Užupis–Gintautas gimė 1921 m. Vaiguviškių k., Plokščių vls., Šakių apskr. Baigė Belvederio pieninininkystės-gyvulininkystės mokyklą. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. miške prie Lukšių. Kūnas gulėjo ant grindinio Gelgaudiškyje.

BRONIUS VAIČAITIS

Bronius Vaičaitis–Pipiras gimė 1920 m. Valių k., Jankų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1946 m. rugsėjo 22 d. Šakių apskr. Griškabūdžio vls., Šedvygų k. pas Joną Kaminską.

JUOZAS VAIČAITIS

Juozas Vaičaitis–Kėkštas iš Laučiškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Kpt. J. Valčio partizanų dalinio IV būrio partizanas.

VINCAS VAIČAITIS

Vincas Vaičaitis–Eglė, Vygantas gimė 1924 m. Laučiškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 20 d. kpt. J. Valčio dalinio III būryje.

VYTAUTAS VAIČAITIS

Vytautas Vaičaitis gimė 1924 m. Valių k., Jankų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Žuvo 1945 m. liepos 6 d. Palaidotas Karčrūdės kapinėse, Jankų vls.

POVILAS VAIČEKAUSKAS

Gimė 1926 06 21 Skapiškio vls. sekretoriaus šeimoje. Lankė Jūžintų, Imbrado pradžios mokyklas. Mokėsi Zarasų gimnazijoje, kur, beveik ją baigęs, iš 7-os klasės įstojo į Vietinės Rinktinės gen. P. Plechavičiaus 1944 m. pavasarį organizuojamą Karo mokyklą. Buvo dainingoje III-čioje kuopoje kartu su generolo sūnumi, kol vokiečiai visus išsklaidė. Rytinį Lietuvos pakraštį 1944 m. vasarą sovietinė okupacija užklupo anksčiausiai. Jie jau buvo ginkluoti granatomis ir trumpais ginklais. Skapiškio miestelyje, vienoje troboje, buvo stribų apsuptas ir areštuotas. Ginklą ir granatas spėjo paslėpti. Povilą pristatė į Rokiškio kalėjimą, kuriame būnant 1944 m. lapkričio mėn. paskelbė, kad visi kaliniai „yra garbingi savanoriai“ į Raudonąją Armiją. Nuvežė su sargybiniais į Vilnių, vedė apmundiruoti į Ukmergę, bet iš Maišiagalos naktį dalis pulko susiorganizavo ir pabėgo. Grįžęs į Skapiškio apylinkes, greit įsijungė į Lietuvos partizanų skapiškėnų būrius, iš Biliūnų kaimo vyrų, Kupiškėnų ir iš dalies Šimonių girios. Būryje dažniausiai ėjo eilinio pareigas, viešai skaitydamas, platindamas partizanų spaudą, būdamas būrio propagandistu spaudos ir agitacijos reikalams. Jam buvo paskirtas vokiškas granatsvaidis, kelios granatos, raketnikas ir karabinas. Sužeistas nebuvo, lydėjo laimė. Po paskutinio susirėmimo su priešo gausinga kariuomene Turmiškyje ir, priešui išblaškius jų dalinius, bei atvežus prie Skapiškio šventoriaus nukautus viršilos Mėlynio ir jo pavaduotojo išniekintus kūnus – ieškojo galimybių, vadovybei leidus, kaip nors įsigyti legalius dokumentus ir toliau tęsti kovą su priešu kitokiais būdais. Per pažintį ir gimines tai pavyko. Buvo priregistruotas ir tuoj pat išregistruotas iš Skapiškio valsčiaus. Taip pavyko dar keletui metų ištrūkti iš MGB sekimo akiračio. Įstojo mokytis į buvusį Filosofijos-Teologijos fakultetą – Kauno kunigų seminariją. Būdamas ten palaikė ry-

šius su dar likusiais gyvais draugais, tęsė antisovietinę veiklą, kol buvo susektas, išduotas 1950 03 23 ir Maskvos ypatingojo teismo nuteistas kalėti 25 m. lageriuose bei kalėjimuose. Kalėjo Vorkutoje 8-toje šachtoje, Irkutsko srityje prie Bratsko HES ir kitur. Vorkutoje 2-me TEC, būdamas vienu iš sukilimo komiteto narių, aktyviai dalyvavo susirėmimuose su kariuomene. Pateko į baudžiamąjį lagerį Nr.62. Čia dalyvavo pogrindinio kalinių laikraščio „Varpas“ leidime, rašydamas įvairius straipsnius /žr., Pr. Veverskio prisiminimus/. 1956 12 26 buvo paleistas iš Vichorevkos lagerių SSRS Aukščiausios Tarybos spec. Komisijos sprendimu, kaip buvęs teistas be teisinio pagrindo Moskovskogo Osobogo Sovieščianija. Grįžęs į Kauną, įstojo į vidurinės mokyklos paskutinę klasę, kad galėtų studijuoti Kauno politechnikos institute vakarais. Įgijo inžinieriaus statybininko specialybę. 1956 m. vedė iš gimnazijos laikų draugę Lorrsine Juodvalkytę, irgi buvusią kalinę, JAV pilietę. Po didžiulių vargų ir pastangų šeima išvyko į Čikagą (JAV). 1979 06 26, kai Amerikos Kongrese Vašingtone buvo svarstoma Pabaltijo tautų byla, Molotovo – Ribentropo paktas, žmogaus teisės ir Lietuvos padėtis, kaip vienas pagrindinių liudytojų ir neseniai atvykęs iš Lietuvos, davė parodymus anglų kalba Kongresui, TV, spaudai ir radijui. Į pirmininkaujančiojo klausimą, ko laukia ir nori iš Amerikos, atsakė: „...kad Lietuva po keletos-keliolikos metų, dienų ar mėnesių būtų laisva ir nepriklausoma valstybė“ /žr., Waschington 1979 m. leidinį angliškai/. Vėliau aktyviai dalyvavo užsienio lietuvių organizacijose, renginiuose, minėjimuose ir mitinguose. Pavyzdžiui, būdamas „Lorett Hospital“ techniniu darbuotoju, kartu su dr. P. Kisieliumi Pasaulio Lietuvių bendruomenės veikėju, surinko apie 800 amerikiečių gydytojų ir kitų tarnautojų parašų dėl Lietuvos Nepriklausomybės pripažinimo, ir pasiuntė juos į Vašingtoną. Paskutiniu metu P. Vaičekauskui tenka dalyvauti kaip vienam iš steigėjų Čikagoje Lietuvos partizanų globos fonde, to komiteto valdyboje, kartu būnant ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1994 06 13 paskirtu ir įgaliotu atstovu Amerikoje, kadangi mūsų kova dar nebaigta ir Lietuvos Nepriklausomybė dar nėra įtvirtinta.

KAZIMIERAS VAIČIONIS

Kazimieras Vaičionis gimė 1921 m. rugsėjo 19 d. Panemunėlio vls., Vieversinės k., daugiavaikėje (12 vaikų) mažažemio valstiečio šeimoje. Vaikystėje jam teko piemenauti ir būti samdiniu.

SSRS okupavus Lietuvą, 1941 m. vasario 16 dieną Kazimieras Vaičionis buvo suimtas už antisovietinę literatūrą ir žiauriai tardomas čekisto Afanasjevo. Neįrodžius kaltės, išleistas laisvėn. Rusams traukiantis, čekistai bandė jį nušauti, bet vietoj jo nušovė brolį Joną.

1942 m. Kazimieras mokėsi kunigų seminarijoje. 1945 m. spalio 28 d. arkivyskupas Reinys jį įšventino į kunigus. Kunigavo Švenčionyse, Kalesnykuose, Vilniaus šv.šv. Jokūbo ir Pilypo bei Švenčiausiosios Jėzaus širdies bažnyčiose.

1948 m. liepos mėn. kunigai Kazimieras Vasiliauskas, Karolis Garuckas ir Kazimieras Vaičionis įkūrė Šv. Aušros Vartų Mergelės kolegiją. Vėliau K. Vaičioniui teko šiai kolegijai vadovauti.

1949 m. birželio 26 d. kun. K. Vaičionis areštuojamas. Tardytojams paklausus, kuo jaučiasi nusikaltęs, kunigas atsakė: „Tuo, kad per mažai kovojau prieš bolševikus“. Buvo nuteistas 10 m. Po metų vėl atvežė į Vilnių pertardymui. Tardomas tepasakė: „Aš daugiau nei vieno žodžio neištarsiu“. Ir nekalbėjo. Maskvoje jį už akių nuteisė 25 m. lagerio. Nugabeno į Vorkutą. Už atsisakymą dirbti buvo du kartus kalinamas uždaruose kalėjimuose. Paskutinį kartą vežant kun. K. Vaičionį stolypino vagone, kaliniai bandė nuginkluoti sargybą ir pabėgti. Pabėgimas sužlugo. Čekistai visus kalinius iššaudė, išskyrus kun. K. Vaičionį. 1956 m. jį iš Vladimiro kalėjimo perkėlė į vienintelį Intoje likusį lagerį. Čia su kitais lietuviais jis įsijungė į pogrindinę lagerio veiklą. Tapo LLKS nariu. 1956 m. vasario 16 d. Intos lageryje išleido pirmąjį spausdintą

„Varpo“ numerį. Šiame numeryje buvo spausdinamos ir K. Vaičionio kūrybos eilės iš poemos „Lietuvos Jeremiada“.

1959 m. kunigavo Švenčionyse, Pabradėje, Paberžėje, Turgeliuose ir Ceikiniuose. Mokėjo keletą kalbų, jų tarpe japonų.

Kunigas Kazimieras Vaičionis mirė 2002 11 09 Mielagėnų senelių globos namuose. Palaidotas Ceikinių bažnyčios šventoriuje.

Garbė Lietuvos didvyriui, nenulenkusiam galvos prieš okupantus ir jų kolaborantus.

Baigęs teologijos mokslus Kauno ir Vilniaus kunigų seminarijose, dirbo Vilniaus bažnyčiose. Dirbo vikaru: 1946 m. Švenčionyse; nuo 1947m. rugpiūčio mėn. Kalesnykuose ir 1949 m. birželio 14 d. paskirtas į Dieveniškių bažnyčią. Slapta jo pamokslų klausydavo agentai: 1947 m. „Pavlovskij“ ir „Volkov“; 1949 m. “Gasiūnas“ ir „Galinis“. 1949 06 29 kunigas Kazimieras suimamas, keletą mėnesių tardomas ir už akių nuteisiamas 10 metų ITL. Po metų iš Karagandos lagerio vėl buvo grąžintas į Vilniaus MGB požemius ir vėl iš naujo apkaltintas antitarybine agitacija vadinamojoje „Aušros Vartų Kolegijos“ epopėjoje. Vėl buvo porą mėnesių žiauriai tardomas rusų kalba, buvo kankintas ne tik sistematišku miego atėmimu, bet šalčiu ir badu rūsyje. Po to buvo priverstas pasirašyti šmeižikiškus protokolus, su kuriais jam neduota susipažinti. Pagal tuos protokolus „trijulės“ teismas skyrė 25 metus ITL. O iš tikro kunigo kaltė prieš valdžią buvo tik ta, kad tikinčiųjų pakviestas Kūčių, vardinių, Kryžiaus kelio vaikščiojimo ar kitomis progomis, perskaitydavo kai kurias maldas, ryškesniais išsireiškimais protestuojančias prieš žiaurumus ir neteisybę, daromą tikintiesiems ir bažnyčiai.

Kalėjo kun. Kazimieras Komijos ASSR – Inta p/d 388/19 ir 1956 10 29 rašė skundą, po to Irkutsko sr. Andzioboje p/d 216/z-026, kur rašė antrą skundą 1958 11 15.

Per tardymą 1949 08 12 d. kun. Kazimieras į klausimą, kodėl esate priešiškai nusistatęs prieš sovietų valdžią ir kuo tas priešiškumas reiškiasi, atsakė drąsiai kaip tikras Dievo karys: „Iš tikro aš laikau bolševizmą didžiausiu žmonijos priešu štai dėl ko: bolševikinė valdžia

neduoda elementariausių žmogaus teisių ir laisvių: žodžio laisvės, spaudos laisvės, susirinkimų laisvės, brutaliai skverbiasi į žmogaus intymiausius įsitikinimus – religinius, tautinius ir pan... Aš, kaip lietuvis, laikau bolševikų valdžią didžiausiu mūsų tautos priešu, kuris per trumpą laiką sugebėjo sunaikinti kraštą ne tik ūkiškai ir kultūriškai, bet ir sunaikino didelį procentą žmonių: sušaudymai, kalinimai, trėmimai. Trečia, aš kaip kunigas niekada negalėsiu sutikti su bolševikine ideologija ir tos ateistinės ideologijos brukimu per prievartą. Kaip kunigas protestuoju prieš bjaurų šventovių niekinimą Vilniuje, prieš Vyskupų kalinimą, prieš kišimąsi į vidinę bažnyčios organizaciją, prieš tikinčiųjų visokį persekiojimą, iš tarnybų tikinčiųjų šalinimą, iš Universiteto tikinčių studentų išmetimą. Taigi aš nesutinku ir esu priešingas sovietų valdžiai. Kaip aš savo priešišką nusistatymą pareiškiau, kaip aš kovojau prieš bolševikinę valdžią, į šį klausimą atsakau šitaip: kadangi aš neturėjau jokių legalių priemonių priešbolševikinei kovai, kokių turi piliečiai, gyvenantys demokratinėse šalyse, tai aš tą kartėlį laikiau paslėpęs savyje. Kai ateidavo pas mane sovietų nuskriausti žmonės, aš juos ramindavau, kad kantriai kentėtų, daugiau melstųsi ir priimtų visas tas nelaimes kaip didelę Dievo pamoką žmonėms. Visais savo pamokslais prieš bolševikus niekada neišstojau. Jei dar laikytume nusikaltimu prieš sovietų valdžią, tai tikintiesiems esu išdalinęs kelis šimtus religinio turinio knygų ir moksleiviams ir vaikams vadovėlių“, – atsakė raštu. Lygiai po 10 metų kalinimo kunigas Kazimieras Vaičionis 1959 06 29 buvo išlaisvintas.

1989 07 31 kunigui Kazimierui į Turgelius Šalčininkų r. buvo išsiųstas reabilitavimo pažymėjimas.

JUOZAS VAIČIULEVIČIUS

Juozas Vaičiulevičius gimė 1900 m. Krokialaukio (Simno) vls., Udrijos k. Prano Vaičiulevičiaus šeimoje. Iki 1948 m. dirbo Klaipėdos vykdomojo komiteto finansų sk. buhalteriu. Buvo Lietuvos partizanų „Rambyno“ brigados narys. Palaikė ryšius su šios brigados

vadu Juozu Jurkšaičiu, rūpinosi tiekimu. Kartu su juo partizanams padėjo: Andrius Mikolauskas (gim. 1917), Vincas Mažėtis (gim. 1898), Vincas Vilkas (gim. 1914), Viktoras Reinikevičius (gim. 1908), Rūta Strelytė (gim. 1918), Marija Baškienė, dantų gydytoja (gim. 1918), Ona Krasauskienė (gim. 1918). Ši partizanų rėmėjų grupė taip pat platino Kęstučio apygardoje leidžiamą pogrindžio (partizanų) laikraštį „Laisvės varpas“.

Rūta Strelytė KGB buvo užverbuota ir turėjo Žibutės slapyvardį.

1948 m. gruodžio mėn. visi jie buvo areštuoti, o 1949 08 24 nuteisti kalėti nuo 25 iki 10 m. lageryje, tik V. Vilkas – 8-riems metams. Kalėjo Stepnoj arba Ozernyj lageriuose.

Juozas Vaičiulevičius po dvejų metų (1951 09 30) mirė Ozerno lageryje. Buvo nuteistas kalėti 25 m.

VINCAS VAIČIŪNAS

Vincas Vaičiūnas iš Zizų k., Lekėčių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Legalizavosi.

STANISLAVA VAINEIKIENĖ (JUKNAITĖ)

Gimė 1929 07 09 Ukmergės apskr., Pabaisko vls., Jogvilų k. vidutinių ūkininkų šeimoje (8 ha). 1935 m. pradėjo lankyti mokyklą Antakalnio dvare. Baigusi pradinę, įstojo į Ukmergės mergaičių gimnaziją. Ją baigusi, 1950 m. pradėjo dirbti kolchoze darbininke. Kitokiam darbui nepriėmė, kadangi broliai slėpėsi nuo kariuomenės. Po dvejų metų tapo apskaitininke. 1959 m. kolchozą reorganizavus į sovchozą, buvo paskirta dirbti buhaltere.

1975 m. ankstyvą pavasarį Ukmergėje, Antakalnio 36 (Burokų namuose) buvo sukviestas Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos pasitarimas. Jame nutarta leisti pogrindinį laikraštį ir platinti jį ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Laikraščių leidėjų grupę konspiracijos tikslu nutar-

ta pavadinti Lietuvos revoliuciniu išsivadavimo frontu. Leidėjų grupė pareigomis pasiskirstė taip: Juozapas Dabravolskas, Inturkės bažnyčios (Molėtų rj.) klebonas, pirmininkas, Vytautas Vaineikis (vėliau perėjęs į nelegalią padėtį) – laikraščio redaktorius ir spausdintojas, Edvardas Burokas – laikraščio platintojas ir saugumo užtikrintojas, Petras Grainys – spausdinimo įrangos, dažų, popieriaus ir kitų reikmių tiekėjas, Antanas Burokas – spaudos platintojas. Be to, jam duota užduotis išmokti spausdinimo technikos šilkografijos būdu. Jeigu ši grupė būtų susekta ir likviduota, buvo numatyta sudaryti kitą grupę ir laikraštį leisti toliau. Jeigu taip įvyktų, kitos grupės sudarymas buvo pavestas Jonui Burokui.

Netrukus kitame susitikime, pagal dimisijos pulkininko Jono Pratusevičiaus pasiūlymą, laikraštis buvo pavadintas „Varpo" vardu. Tokiu pavadinimu 1955 m. buvo leidžiamas laikraštis Vorkutoje ir 1957 – Intoje. Neatidėliodama „Varpo" leidėjų pogrindinė grupė pradėjo savo veiklą. Pagal susitarimą buvo paruošti iškart 5 „Varpo" numeriai, o visą tiražą platino po vieną komplektą kas mėnesį. Per tą laiką, kad nesusektų spaustuvės, ji buvo užkonservuota. Joje tik skubos tvarka spausdino aktualią medžiagą, atsišaukimus ar proklamacijas. Tuo laiku sužinota, kad kiti patriotai baigia ruošti spaudai „Aušrą", todėl, nenorint pakenkti „Aušros" leidėjams, „Varpo" platinimas buvo pristabdytas. Laukta kokia bus čekistų reakcija „Aušrai" pasirodžius. Po „Aušros " pasirodymo buvo pradėtas platinti ir „Varpas". „Varpui" straipsnius rašė kunigas J. Dabravolskas, V. Vaineikis, broliai Edvardas, Jonas ir Antanas Burokai, J. Pratusevičius ir kiti. Į užsienį „Varpas" buvo gabenamas per Maskvos disidentus, išvertus jį į rusų kalbą. Kitą „Varpo" gabenimo ir platinimo kelią surado Antanas Burokas per savo žmonos giminaitį Gintautą Taorą, kuris lankė giminaičius Lietuvoje. „Varpo" straipsniai buvo spausdinami JAV spaudoje, ištraukos buvo transliuojamos per radiją.

Iš pradžių „Varpas" buvo spausdinamas Inturkėje kunigo Dabravolsko klebonijoje. Pradėjus saugumiečiams įtarti, kad klebonijoje

gyvena pašalinis žmogus (V. Vaineikis), „Varpo" spausdinimas buvo perkeltas į Vilnių pas literatūrologo Alberto Zalatoriaus seserį Aldoną Zalatoraitę. Kartu su spausdinimo įranga atsikėlė gyventi į jos butą ir milicijos ieškomas Vytautas Vaineikis. Ši drąsi patriotė ne tik slėpė ir maitino nelegaliai gyvenantį pogrindininką, bet redagavo ir taisė „Varpo" tekstus, padėjo jį maketuoti, palaikė ryšius su disidentais. Saugumiečiams pradėjus slankioti apie mokytojos A. Zalatoraitės namus, V. Vaineikis buvo išvežtas pas disidentus į Rusiją. Lietuvoje buvo paskelbta V. Vaineikio sąjunginė paieška. Vėliau, LLKS vadovybei iš patikimų šaltinių sužinojus, kad saugumiečiai prieš V. Vaineikį neturi jokių įkalčių, o jo ieško milicija – jam buvo patarta grįžti į Lietuvą.

V. Vaineikis, grįžęs į Lietuvą, 1981 m. vedė Lietuvos patriotę Stanislovą Juknaitę, kuri dar 1980 m. savo sodyboje (Jogvilų kaime, 4 km. nuo Ukmergės) leido įrengti „Varpo" spaustuvę. Iš Vilniaus į Jogvilų kaimą atsikėlė, nusipirkęs trobelę, gyventi politinis kalinys Jonas Kujalis. Čia jie ir Antanas Burokas leido „Varpą", spausdino kitą pogrindžio spaudą. Edvardas Burokas sutartu laiku sutartoje vietoje pristatydavo reikiamą įrangą, dažus, popierių, šilką, straipsnius „Varpui" ir kitą medžiagą. Kartu važiuodavo ir likdavo spausdinimo darbui ir Antanas Burokas. Atspausdinus reikėdavo imtis pavojingo „Varpo" platinimo darbo. Jogviluose, be laikraščio leidimo, buvo spausdinami atsišaukimai „Laisvę kunigui A. Svarinskui", „Laisvę kunigui S. Tamkevičiui", „Laisvę A. Terleckui" ir kitokio pobūdžio proklamacinė medžiaga. Buvo ruošiami fotomontažai „Katedra tikintiesiems" ir daugelis kitų. Be to, 1981–1982 m. Stanislavos Vaineikienės sodyboje buvo leidžiamas ir literatūrinis leidinys „Aukuras". Ten išleisti penki jo numeriai.

S. Vaineikienė darbo pasirinkti negalėjo, nes vyras buvo politinis kalinys. Ji dirbo Ukmergės mezgykloje „Tulpė" darbininke iki pensijos. 1997 m. mirė vyras, tada persikėlė gyventi į Ukmergę, kur gyvena ir dabar.

PAULIUS DAINIUS VAINEIKIS OFM

Gimė 1968 01 31 Šiauliuose, laisvės kovotojo Vytauto Vaineikio ir mokytojos Onos Tamošiūnaitės šeimoje.

Iki 8 klasių mokėsi Šiaulių 13 vidurinėje (dabar Gegužių) sustiprintoje piešimo mokykloje, vėliau įstojo į Buitininkų profesinę tech. mokyklą, kurioje įgijo vidurinį išsilavinimą ir siuvėjo dizainerio specialybę.

1987 m. pavasarį buvo paimtas į Sovietų kariuomenę, kur po kelių mėnesių patyrė dvasinį atsivertimą ir tapo tikinčiu kataliku.

1989 m., grįžęs iš kariuomenės, aktyviai įsijungė Lietuvių tautos dvasinę ir politinę atgimimo veiklą. Atsivėrus galimybei dėstyti tikėjimą mokyklose, metus laiko dirbo tikybos mokytoju Šiaulių 14 vid. mokykloje ir tuo pačiu metu dalyvavo jaunųjų šaulių organizacijos steigimo veikloje.

1990 m. rudenį įstojo į Kauno kunigų seminariją. 1991 m., baigęs I kursą, įstoja į Pranciškonų (Mažesniųjų Brolių) Ordiną Lietuvoje. Baigęs vienuolyno formaciją JAV, toliau tęsė studijas Kaune ir Veronos mieste Italijoje. 1999 m. buvo įšventintas į kunigus ir paskirtas Kretingos parapijos vikaru, Šiaulių Kryžių kalno vienuolyno vyresniuoju. 2001 m. paskiriamas Kauno šv. Jurgio vienuolyno gvardijonu ir pranciškonų III Ordino dvasiniu asistentu. 2004 m. kartu su kitais Ordino broliais paskiriamas įsteigti naują Pakutuvėnų šv. Antano vienuolyną. 2007 m. Ordino vadovybės pakviečiamas į Romą dalyvauti naujame Europos evangelizavimo projekte.

Misijos: Italijoje, Prancūzijoje, Albanijoje, Švedijoje.

2008 m. rudenį, grįžęs į Lietuvą, paskiriamas Kretingos Pranciškonų Gimnazijos kapelionu ir Pakutuvėnų vienuolyno vikaru. 2011 m. paskiriamas Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos kapelionu.

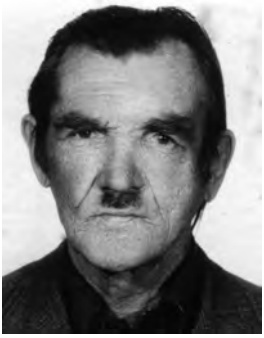

VYTAUTAS VAINEIKIS

Vytautas Vaineikis (1931 08 24 – 1996 10 30), pasipriešinime okupantams dalyvavo nuo 1948 m. 1949 m. partizaninio pogrindžio buvo pasiųstas į Sibirą užmegzti ryšio su lietuviais tremtiniais. Čia buvo areštuotas. Su peršauta galva sugebėjo pabėgti iš kalėjimo ir grįžti į Lietuvą. Dalyvavo pogrindžio veikloje. Už tai su grupe kovotojų buvo areštuotas, nuteistas ir kalinamas Vorkutos konclageriuose. Dalyvavo 1953 m. ir 1955 m. streikuose. Pastarajame buvo streiko komiteto narys. 1954 m. atkūrė Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą Vorkutoje, leido pogrindyje spausdintus „Severnoje Sijanije“ („Šiaurės pašvaistė“) ir „Protėvių keliu“ laikraštėlius. Už 1955 m. politkalinių streiką išsiųstas į Vladimiro politizoliatorių. Čia paruošė ir vėliau į Lietuvą parvežė Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos Manifestą ir Įstatus. Lietuvoje rinko labdarą ir šelpė likusius konclageriuose politkalinius. Įsigijo pogrindinę foninę radijo stotį ir transliavo Vilniaus banga patriotines laidas. Provokatorių išduotas, buvo nuteistas su grupe kitų dešimčiai metų lagerio. Vietoje paskutinio žodžio teisme sugiedojo Lietuvos himną. Kalėdamas Mordovijoje, veikė pogrindyje, už tai buvo vėl išvežtas į Vladimiro politizoliatorių. Grįžęs atgal į Mordoviją, leido spausdintą laikraštėlį „Nepriklausoma Lietuva“. 1960 m. pabėgo iš Mordovijos konclagerio, bet po savaitės buvo sugautas ir nuteistas trejiems metams griežto režimo.

Grįžęs į Lietuvą 1966 m., vėl įsijungė į pogrindį, rinko žvalgybines kovines žinias. Pajutęs arešto grėsmę, nuo 1975 m. apsigyveno nelegaliai. Slapstydamasis Inturkėje pas kleboną (dabar monsinjorą) Juozapą Dabravolską, sukūrė „Lietuvos revoliucinį išsivadavimo frontą“ ir pradėjo leisti pogrindinį laikraštėlį „Varpas“. Toliau leidimą tęsė Ukmergės rj., Jogvilų k.

Atgimimo metais (1989) dalyvavo bado streike prie Vilniaus Katedros ir Ukmergėje Kęstučio aikštėje. Čia jis pirmasis pareikalavo iš Sovietų Sąjungos išmokėti kompensacijas už kalinių ir tremtinių nelaisvės darbą, juos reabilitavus. 1996 m., atkūrus Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą, dalyvavo jos veikloje ir „Varpo“ leidyboje. Buvo išrinktas LLKS Valdybos pirmininko pavaduotoju.

Vytautas Vaineikis palaidotas Jogvilų miško kapinaitėse prie Ukmergės.

Amžina šlovė laisvės kovotojui atnešusiam Lietuvai laisvę!

STASYS VAINORAS

Stasys Vainoras gimė 1909 m. Žurnalistas. Baigęs Klaipėdos gimnaziją, studijavo VD universitete ekonomikos mokslus. Nuo 1928 m. bendradarbiavo spaudoje – „Lietuvos žiniose“, „Lietuvos keleivyje“, „Lietuvos aide“, „Karyje“, „Lietuvos trimite“ ir kt.

Pirmosios sovietų okupacijos metu buvo įsijungęs į LAF veiklą. Vokiečiams LAF veiklą sustabdžius, jis perėjo į pogrindį ir įstojo į LLKS eiles. 1943 – 1944 m. veikė kaip LLKS įgaliotinis ir ryšininkas Rygoje, palaikydamas kontaktą su Latvijos ir Estijos antinaciniu pogrindžiu ir tarpininkaudamas ryšių palaikymui su Švedija.

1944 m. gegužės mėnesį Rygoje Gestapo suimtas ir kalintas Rygos kalėjime bei Salaspilio ir Štuthofo koncentracijos stovyklose. Karui Europoje pasibaigus, jis švedų Raudonojo kryžiaus buvo atvežtas į Švediją. 1949 m. persikėlė gyventi į JAV, kur dirbo lietuviškos spaudos darbą. Mirė 1964 m. Čikagoje.

PRANCIŠKUS VAINUTIS

Pranciškus Vainutis gimė 1920 04 17 Mažeikių apskr., Tirkšlių vls., Kiminiškių k. 1939 m. baigė Mažeikių gimnaziją, 1940 10 12 – Karo mokyklą, o 1944 m. – Žemės ūkio akademijos miškininkystės fakultetą Vilniuje.

1941 m., prasidėjus karui, P. Vainutis kartu su Žemės ūkio akademijos studentais organizavo sukilėlių štabą ir buvo paskirtas vadovauti I kurso studentų sukilėlių būriui. Saugojo nuo besitraukiančių okupantų Dotnuvos Žemė ūkio akademijos pastatus, palaikė tvarką miestelyje ir apylinkėje, internavo besitraukiančius kolaborantus.

Antros sovietų okupacijos metais dirbo Miškų ūkio ministerijoje, vėliau Durponų statybos valdyboje, kurioje laikinai įdarbindavo grįžtančius politinius kalinius. Čia pastarieji gaudavo darbo pažymas ir galėdavo prisiregistruoti Lietuvoje.

Prasidėjus Lietuvos atgimimui, P. Vainutis aktyviai dalyvavo išsilaisvinimo veikloje. 1990-1996 m. tarnavo Savanoriškos krašto apsaugos tarnyboje, aktyviai dalyvavo Lietuvos 1941 m. birželio mėn. Sukilėlių sąjungos, LAKS „Kovok su nusikalstamumu“ veikloje, rašė straipsnius laikraščiui „Varpas“.

LLKS narys, karys savanoris, dim. vyr. ltn. Praciškus Vainutis mirė 1998 m., palaidotas Vilniuje, Antakalnio karių kapinėse.

PETRAS VAITEKĖNAS

Petras Vaitekėnas (1934 08 24 – 2008 04 20) gimė tuo metu Lenkijos okupuotame Švenčionių rj., Adutiškio sen., Liukonių k. Ūkininko šeimoje augo keturi sūnūs ir dvi dukros. Petras buvo jauniausias. Tėvai auklėjo vaikus dorais, darbščiais, sąžiningais. Ugdė Tėvynės meilę, skiepijo lietuvybę.

Sovietams okupavus Lietuvą, jauni mylintys Tėvynę, trokštantys jai laisvės Vaitekėnų sūnūs buvo priešiškai nusiteikę prieš okupantus. Enkavedistai visus juos sekė.

Petras buvo gabus menams, mokėsi Telšių taikomosios dailės tech-

nikume. Devyniolikmetis ketvirto kurso moksleivis buvo pašauktas į armiją, bet atsidūrė Vilniaus KGB būstinės rūsiuose. Kai P. Vaitekėnas buvo suimtas ir nuteistas 25 m. kalėti, jo broliai Edmundas ir Antanas jau kalėjo.

Jaunas, drąsus, ginantis savo idealus, nepakantus okupantams P. Vaitekėnas Mordovijos lageryje atsisakė dirbti priešams – statyti komunizmą. Kai neįveikė Petro nepaklusnumo žiauriomis bausmėmis, tuomet jį uždarė į psichiatrinę ligoninę.

Motinai Leonorai Vaitekėnienei teko nueiti kryžiaus kelius, kol išsirūpino, kad sūnus būtų pervežtas į Vilniaus psichiatrinę ligoninę. Po 13 m. kalėjimo Petras buvo perduotas motinos globai. Be sveikatos, be paso, be teisės išvykti iš namų. Darbštus vyras nesėdėjo motinos išlaikomas. Remontavo butus, dažė namus, restauravo bažnyčias.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Petras naujai atgimė. Nusipirko Kovaltiškės k. sodybą, kurią puošė pagal savo skonį. Sodino retus medelius, laikė bites, darė šv. Mergelės Marijos skulptūras ir angelus, kuriais žmonės puošė Linkonių k. ir Adutiškio kapinėse artimųjų kapus. Petro didžiausia vertybė buvo Lietuvos nepriklausomybė, o didžioji meilė – Tėvynė.

Varganas vienišiaus gyvenimas galutinai suardė sveikatą. Petras dirbo negailėdamas savęs, užmiršdamas pavalgyti ir pailsėti. Kaip anksčiau enkavedistai, taip dabar ligos persekiojo jį. Patyrė kelis insultus, liko paralyžiuotas. Prisidėjo dar ir kitos ligos. Likimas Petrui buvo negailestingas. Šaltą 2005 m. žiemos naktį sudegė namas. Petrą – apdegusį, sergantį plaučių uždegimu – parsivežė brolienė Pranciška ir slaugė du ligonius, nes jos vyras Antanas jau gulėjo ligos patale. Kiek sustiprėjęs Petras nerimo Utenoje, veržėsi ten, kur gyveno. Buvo pavasaris, traukė jį miškai.

Neturėdamas pastogės, apsigyveno šiltnamyje. Televizijos laida „Bėdų turgus“, prašant brolienei Franciškai, išrūpino gyvenamą vago-

nėlį, kurį Petras pastatė savo valdose. Jis vėl džiaugėsi gyvenimu, pasiramščiuodamas lazdomis pats vienas tvarkė savo buitį.. Bet negailestingos ligos visiškai pakirto. Brolienė Pranciška, palaidojusi savo vyrą Antaną, pati jautėsi išvargusi, bet sužinojusi, kad Petras serga, parsivežė pas save į Uteną ir apgyvendino savo bute. Operacija, ilgas gydymas šv. Klaros ligoninėje nepadėjo. Septynis mėnesius po 2-3 kartus per dieną brolienė Pranciška lankėsi ligoninėje, maitino, vartė, glostė, guodė ir dėkojo Dievui, kad Dievas jam atsiuntė ją angelu sargu. Petras jos prašė: „Tik neparduok mano žemės“. Trapus vilties žiburėlis – gal dar Petras atsigaus – užgeso.

Visi Petrą Vaitekėną pažinojo kaip ytatingai teisingą ir sąžiningą, dorą ir kultūringą žmogų, nerūkantį, negeriantį, nesikeikiantį, malonų, taikų ir švelnų bendravime, pokalbiuose. Kaimynai ir pažįstami už tai jį mylėjo.

Petras turėjo savo pasaulėžiūrą, savo nuomonę, filosofiją įvairiais politiniais ir socialiniais klausimais. Kai kurie artimieji jo nesuprato, nepatiko jiems Petro nesitaikymas prie kitų nuomonės. Kaimynai, draugai, pažįstami vertino Petrą už darbštumą, dorumą, tiesumą, už didelę meilę gamtai. „Gėlė – tik nenuskinta gėlė“ – tai jo žodžiai.

Atmintyje jis išliks tvirtas, kaip ąžuolas, visą gyvenimą likęs ištikimas savo idealams, laisvės troškimui.

BERNARDAS VALAITIS

Bernardas Valaitis gimė 1925 m. Sirvydų k., Lekėčių vls. Šakių apskr. Partizanas. 1945 m. rugpjūčio mėn. legalizavosi.

VINCAS VALAITIS

Vincas Valaitis–Ūsorius iš Laučiškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Vienas iš kpt. J. Valčio pavaduotojų.

MATAS VALEIKA

(1915-1972)

Gimė Tetervinų k., Pasvalio vls. 1938 m. baigė Kauno karo mokyklą, jam suteiktas Lietuvos kariuomenės inžinerijos atsargos leitenanto laipsnis, 1943 m. baigė Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetą, įsigijo architekto specialybę. Apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino 3 laipsnio medaliu. 1940-1941 m. sovietų kalintas Kauno kalėjime. Prasidėjus karui, išlaisvintas. Pogrindinės LLKS narys, nelegalios spaudos platintojas. Artėjant antrajai sovietų okupacijai, organizavo pasipriešinimo grupes, vadovavo jų kariniam parengimui - dirbo ryšių karininku vokiečių žvalgybos mokyklose. Suimtas Berlyne, specialios, iš Vilniaus atvykusios čekistų grupės 1945 m. birželio mėnesį. Tardytas Berlyne, Vilniuje, Rusijoje, Karo tribunolo nuteistas 10 metų lagerio ir 5 tremties. Kalėjo Pečioros ir Magadano lageriuose. Grįžo į Lietuvą 1970 m. Mirė Vilniuje.

JUOZAS VALENTA

Ltn. kalėjo Štuthofo konclageryje, grįžo į Lietuvą ir žuvo būdamas partizanu.

ŠARŪNAS VALENTAS VALENTINAVIČIUS

Šarūnas Valentas Valentinavičius gimė 1939 m. sausio 3 d. Šiauliuose. 1961 m., baigęs LVA, įgijo veterinarijos gydytojo specialybę ir šioje srityje darbavosi iki 1982 m. Nuo 1982 m. pakeitė darbo profilį – prasidėjo žurnalistinio darbo ir veiklos metas. Šioje sferoje dirbo iki

2000 m. Pradžioje – Lietuvos televizijoje (LRT), o atkūrus Nepriklausomybę – Vilniaus m. savivaldybėje atstovu spaudai, vėliau – „Valstiečių laikraštyje“. Be to, bendradarbiavo Amerikos lietuvių „trečiosios emigrantų bangos“ savaitraštyje „Infotiltas“, kur rengė komentarus bei politinę-ekonominę įvykių apžvalgą Lietuvoje.

Dirbdamas LRT, prasidėjus Atgimimui, kurį laiką vedė laidą „Atgimimo banga“, o ją panaikinus – organizavo „Gyvą Atgimimo bangą“ ant žuvusiųjų atminimui per Sausio 13-osios įvykius pagerbti kalnelio. Keletą metų vadovavo Vilniaus Sąjūdžiui.

ADOLFAS VALEVIČIUS

Adolfas Valevičius (1941–2006) gimė Raseinių apskr. Mokėsi statybos technikume, kurį baigęs dirbo darbų meistru ir vykdytoju. Į rezistencinę kovą su komunistiniu režimu įsijungė 1968 m., kai ši jau buvo pritilusi, kai daugelis jau buvo susitaikę su režimu..

Adolfas Valevičius susipažinęs su Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos programa, įstojo į Sąjungą ir tapo vienu iš aktyviausių jos narių. Jis priklausė prie LLKS įkurtai dešimties kovotojų Zigmo Laugalaičio vadovaujamai karinei grupei, kuri įrengė tris bunkerius: Vilniuje Baltupiuose „Elfos“ sanatorijoje „Aidas“, prie Gluko ežero ir netoli Varėnos buvusiame cariniame forte. Kaupė ginklus Lietuvos laisvės kovoms bei dalyvavo specialiose operacijose prieš elitinius čekistus.

Nuo 1977 m. Adolfas Valevičius pilnutinai aprūpindavo „Varpo“ spaustuvę šilkografijos medžiagomis. 1977–1978 m. buvo kurjeris pas disidentus Leningrade, 1979 m. – Minske. 1991 m. sausio mėn. iš rusų kareivių įsigijo virš 1000 Kalašnikovo šovinių, du nuotolinius granatsvaidžius „Mucha“.

Adolfas Valevičius išlieka kaip šviesi asmenybė LLKS bendražygių atmintyje.

ALEKSAS VALIUKAS

Aleksas Valiukas gimė 1914 m. Jankų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. balandžio 25 d. Žuvo gegužės 12 d.

ANTANAS VALIUKĖNAS

Antanas Valiukėnas gimė 1913 m. kovo 25 d. Utenos apskr. Daugailių vls. Taukelių k. Mokėsi Utenos „Saulės“ gimnazijoje, kurioje baigė šešias klases. Paskutines dvi gimnazijos klases baigė Švėkšnos gimnazijoje. Nuo 1931 m. Antanas Valiukėnas studijavo VDU Humanitarinių mokslų fakultete. Priklausė „Neolithuania“ korporacijai. Buvo „Akademiko“ steigėjas ir pirmasis redaktorius. Redagavo leidinius „Studentų balsas“, „Jaunoji karta“, „Vairas“, rašė straipsnius kultūros ir politikos klausimais. 1937 m. išvertė P. Merime „Kolombą“. 1937 – 1939 m. tęsė studijas Ciuricho universitete Šveicarijoje.

Lietuvą okupavus sovietams, 1940 06 21 pasitraukė į Vokietiją, kur įsijungė į antisovietinę veiklą. Buvo vienas Lietuvių aktyvistų fronto (LAF) steigėjų, jo Tarybos narys, vienas LAF programinių dokumentų rengėjų. 1940 m. lapkričio 17 d. su kitais antisovietinio judėjimo atstovais pasirašė aktą dėl sukūrimo okupuotoje Lietuvoje antisovietinės karinės – sukilėlių organizacijos „Lietuvių aktyvistų frontas“ (LAF). Neformaliai laikytas Lietuvos pasiuntinio Berlyne, LAF vadovo pulkininko K. Škirpos sekretoriumi. Oficialios pareigos – nuo 1941 m. iki savo arešto buvo lietuvių emigrantų organizacijos „Lietuvių sąjunga“ valdybos narys ir sekretorius. Nuo 1941 m. rugpjūčio mėn. iki arešto buvo ryšininku tarp užsienio lietuvių nacionalistinių centrų ir okupuotoje Lietuvoje esančių antisovietinių pogrindžio organizacijų.

1942 m. gruodžio mėn. buvo iniciatorius Vyriausiojo lietuvių komiteto (VLK) sukūrimo, kuris vadovavo okupuotoje Lietuvoje esančių

pogrindžio organizacijų veiklai. Nuo 1943 m. pradžios buvo šio komiteto pirmininku Berlyne. VLK persiorganizavus į Vyriausią Lietuvos išlaisvinimo komitetą (VLIK), A. Valiukėnas toliau vykdė savo veiklą šioje organizacijoje. Taip pat A. Valiukėnas buvo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos įgaliotinis Berlyne. Vykdydamas LAF, vėliau LLKS bei VLIKo užduotis, 5 kartus lankėsi Lietuvoje. Rinko informaciją apie padėtį Lietuvoje, ją apibendrindavo. Iš viso 1943 – 1944 m. parašė ir išleido 26 antisovietinio turinio biuletenius, kuriuos diplomatiniu paštu perduodavo į Švediją. Taip į laisvuosius Vakarus iškeliavo daug dokumentų ir nelegalios spaudos leidinių, liudijančių apie nacių ir sovietų okupacijas Lietuvoje. 1944 m. vasarą – 1945 m. pradžioje A. Valiukėnas palaikė ryšius su LLKS vadovais kpt. Ignu Vyliumi, ltn. Jonu Jurkūnu, LLKS nariu Matu Valeika ir kitais, kurie Vokietijoje buvo ruošiami kovoti prieš sovietus okupuotoje Lietuvoje. 1945 m. pavasarį pasiliko Berlyne, siekdamas organizuoti ryšius tarp užsienio lietuvių patriotinių centrų ir okupuotoje Lietuvoje veikusių pogrindžio organizacijų. Per A. Valiukėną laisvės kovotojai tikėjosi ir toliau palaikyti ryšį su Vakarais.

1945 m. birželio 9 d. A. Valiukėną Berlyne areštavo A. Slavino vadovaujama čekistų grupė. 1945 06 21 atgabentas į Lietuvą – Lukiškių kalėjimą, kur buvo tardomas. Čekistai visos A. Valiukėno veiklos neišsiaiškino. Už antisovietinę veiklą 1946 03 19 LSSR NKVD karinio tribunolo nutarimu Antanas Valiukėnas nuteistas kalėti 10 m. lageryje. Neaiškiomis aplinkybėmis mirė ar buvo nužudytas Ivdellage, Sverdlovsko sr. 1946 m. liepos 16 d.

MEČYS VALIUKĖNAS

Mečys Valiukėnas gimė 1910 m. Antano Valiukėno brolis, diplomuotas ekonomistas, aktyvus studentų korporacijų dalyvis ir vadovas, Birželio sukilimo dalyvis, pavojingais nacių okupacijų metais veikusios LLKS rėmėjas, uoliai talkinęs broliui, perduodančiam informaci-

ją iš Lietuvos į laisvąjį pasaulį. Baigiantis karui, pasitraukė į Vakarus. Apsigyvenęs JAV, atstovavo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą VLIK-e. Mirė 1999 m. Čikagoje.

KAZYS VALYS

Gimė 1934 06 15. Išsilavinimas – aukštasis. Šachtų elektromechanikas. Kalėjo Irkutsko, Kazachstano lageriuose. LLKS narys nuo 1996 04 30.

JONAS VALTYS

Jonas Valtys gimė 1907 m. Šiuoriškio k., Lekėčių vls. Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. Po legalizacijos, spalio mėn., buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1956 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

JURGIS VALTYS

Jurgis Valtys–Lokys, Dunda, Tunda, Tundra gimė 1910 m. Pūstauniškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Lietuvos kariuomenės kapitonas.

PRANAS VALTYS

Pranas Valtys–Šernas gimė 1919 m. Pūstauniškių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. kovo 7 d. 1947 m. vasarą paskirtas Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Basanavičiaus kuopos II būrio 2-ojo skyriaus skyrininku, o 1948 m. pavasarį – to būrio būrininku, suteikiant grandinio laipsnį. Metų

pabaigoje apdovanotas juostele už uolumą. 1949 m. vasarą paskirtas Šturmo tėvonijos II grandies vadu. Žuvo išduotas 1949 m. lapkričio 11 d. bunkeryje prie Agurkiškės k., Lukšių vls., Šakių apskr.

ANTANAS VALUCKAS

Antanas Valuckas gimė 1920 m. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Rudenį sužeistas, suimtas ir nuteistas. Į Lietuvą negrįžo.

DIMAS VALUCKAS

Dimas Valuckas gimė 1917 m. Antakalniškių k., Plokšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Žuvo 1945 m. spalio 29 d.

VYTAUTAS JUOZAS VARKALA

Vytautas Juozas Varkala gimė 1936 m. lapkričio 10 d. Šaltupio k., Prienų vls., Marijampolės apskr. savanorio šeimoje. Šeima buvo didelė. Tėvas Kazys Varkala buvo partizanų ryšininkas ir rėmėjas. Mama Konstancija maitindavo partizanus, su savo brolio žmona veždavo jiems ginklus. Brolis Algirdas Kazimieras Varkala (slapyvardis Daumantas) buvo partizanas. Žuvo kautynėse. Seserims Kazimierai Konstancijai Varkalaitei ir Janinai Varkalaitei-Skučienei pripažinti laisvės kovų dalyvių statusai. Sesuo Danutė Varkalaitė buvo suimta už antisovietinę veiklą. Po tardymų paleista labai blogos sveikatos ir, sulaukusi vos 21 metų, mirė. Šeima turėjo slapstytis. Dar būdami visai maži, mirė broliai Antanas ir Pranas.

1943 m. V. J. Varkala pradėjo lankyti Išlaužo pradinę mokyklą. Jau 1945 m. sodyboje buvo įrengti 4 bunkeriai, kuriuose nuolat būdavo partizanų, nes čia buvo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės štabas. Vytautas eidavo sargybą prie bunkerių, sodyboje, perduodavo infor-

maciją apie pasirodžiusius žmones. Dažnai drauge su juo eidavo sesuo Aldona Varkalaitė-Stogevičienė, kad tokiu būdu dar mažiau keltų įtarimų. Vytautas taip pat atnešdavo šaudmenų (kelis tūkstančius), granatų, kurias tyliai paimdavo iš netoliese apsistojusių sovietų kariškių. Kartą 1946 m. sodyboje buvo atliekama krata, Vytautas pastebėjo malkinėje įrengto bunkerio neuždengtą kaminą. Tai išvydęs atsistojo ant jo. Aplinkui vaikščiojo garnizono kareiviai ir smaigė žemę, ieškodami bunkerio. Jiems nematant, atsargiai su koja ant kamino angos V. Varkala užstūmė durpių gabalą. Bunkeris nebuvo rastas. Su partizanais nuolatinius ryšius palaikė ir visokeriopą pagalbą jiems teikė iki 1949 m.

1946 m. dėl partizaninio pasipriešinimo šeima slapstėsi. V. Varkala gyveno Keturvalakių vls., Penkinių k. ir ten lankė mokyklą Juozo Varkalos vardu. Kita gyvenamoji vieta buvo Igliškėlių vls., Obšrūtų k. Lankė Kuišių pradinę mokyklą Juozo Melnyko vardu. Vėliau gyveno Papilvio k., Kazlų Rūdos vls. ir lankė Jūrės pradinę mokyklą. Kazlų Rūdoje 1950 m. baigė pradinę mokyklą. Vienerius metus dirbo Kazlų Rūdos girininkijos miškų ūkyje.

1951 m. pradėjo lankyti Pažėrų septynmetę mokyklą. Ten, silpstant partizaniniam pasipriešinimui, pradėjo galvoti apie pasipriešinimo būdus okupacijai. 1954 m. pradėjo lankyti Veiverių vidurinę mokyklą.

1955 m. prikalbino tėvus grįžti į tėviškę. Tuo metu jau pradėjo grįžti tremtiniai, ir Chruščiovo atšilimo metu atrodė, kad tai nepavojinga. Taip ir padarė. Tų metų spalio mėn. V. Varkala buvo pašauktas į sovietinę kariuomenę ir respublikiniame komisariate buvo areštuotas. Buvo suimtas už antisovietinę veiklą. Tardė Garbatovas ir Jakimenko, vėliau – Kaplanas. 1956 m. sausio mėn. buvo nuteistas pagal RTFS BK 58-11, 58-10 str. penkiolikai metų ir atsidūrė laisvės atėmimo vietoje Mordovijos lageriuose (Dubrovlage). 1965 m. grįžo į Lietuvą.

Gyveno Klaipėdoje. Dirbo aklųjų kombinate. 1968 m. sukūrė šeimą. Vedė Viktoriją Kekytę. Jos šeima taip pat dėl partizaninės veiklos buvo pasitraukusi iš savų namų. 1973 m. gimė duktė Jūratė.

Dirbo Vilniaus namų statybos kombinate darbininku, taip pat pri-

klausė Liaudies meno draugijai. Vėliau pradėjo dirbti vaikų lopšelyje-darželyje patalpų ir įrangos remontininku ir iki šiol juo tebedirba. Yra pensininkas.

Priklauso Lietuvos politinių kalinių sąjungai, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai. Yra Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos pirmininkas (nuo 2008 09 27). Dalyvauja skautų (Raitijos) veikloje.

STANISLOVAS VARNAS

Gimė 1931 09 10. Išsilavinimas – spec. vidurinis. Mechanikas. LLKS narys nuo 2000 02 23.

ALGIRDAS VASILIAUSKAS

Algirdas Vasiliauskas gimė 1928 m. Biržų apskr., Andriuliškio k. valstiečio Jono Vasiliausko šeimoje.

Nuo 1950 m. gegužės mėn. tarnavo sovietų armijoje Vilniuje. 1952 11 28 buvo KGB suimtas už garsiai išsakytas nepagarbias mintis komunistų atžvilgiu. 1953 01 19 d. „trijulės“ teismas A. Vasiliauskui skyrė 25 m. nelaisvės darbui ITL ir 5 m. teisių suvaržymui su turto konfiskavimu.

Bet 1953 08 12 d. KGB apsižiūrėjo ir TSRS aukščiausio teismo kolegija paliko tik 10 metų ITL. Nuo 1953 09 10 d. Algirdas Vasiliauskas kalėjo Vorkutos Rečnoj lageryje.

Aktyviai dalyvavo 1955 m. Vorkutos sukilime.

DANIELIUS VASILIAUSKAS

Atsakingas LLKS veikėjas. Vokiečių areštuotas su kitais bendražygiais 1944 metų gegužės mėn. pirmomis dienomis, kalintas Vokietijos konclageriuose.

JONAS VASILIAUSKAS

Gimė 1959 m. rugpjūčio 29 d. Ušnos k. (Kelmės r.).

1966 – 1974 m. mokėsi Minupių aštuonmetėje, o vėliau Užvenčio vidurinėje mokyklose gimtajame Kelmės rj. Dar mokyklos suole pamėgęs tiksliuosius mokslus ir technikos būreliuose gilinęs žinias, o 1977 m. įgijęs vidurinį išsilavinimą, įstojo į Šiaulių pedagoginį institutą, kurį baigė 1981 m. ir tapo fizikos mokytoju. Tuomet buvo pakviestas likti moksliniam darbui institute.

2004 m., baigus magistrantūros studijas Vilniaus pedagoginiame universitete, buvo suteiktas magistro laipsnis.

1983 m., grįžęs iš sovietinės armijos, pradėjo dirbti Laukuvos (Šilalės rj.) vidurinėje mokykloje fizikos mokytoju. Vedęs įsikūrė netoli Vilniaus – Buivydiškėse, kur gyvena iki šiol.

1989 – 1997 m. – Buivydiškių aukštesniosios žemės ūkio mokyklos fizikos ir informatikos dėstytojas.

1997 – 2008 m. – Vilniaus apskrities viršininko administracijos Socialinių reikalų, švietimo ir kultūros departamento direktorius.

Nuo 2008 m. gruodžio 20 d. – Vilniaus apskrities viršininkas.

Vilniaus apskrities viršininkas ir Regiono plėtros tarybos pirmininkas, Lietuvos apskričių vadovų sąjungos prezidentas, Tėvynės sąjungos (Lietuvos konservatoriai) Vilniaus r. skyriaus pirmininkas.

Apskrities viršininko politinė nuostata tvirta ir interesų ratas platus. Nuo pat Tėvynės sąjungos įkūrimo tapo jos nariu ir jau trečią kadenciją išrinktas Vilniaus r. skyriaus pirmininku. Ypač domisi šalies ir kaimyninių valstybių istorija, labiausiai Karaliaučiaus kraštu, skaito lenkiškai, rusiškai, vokiškai. Gilinasi į Antano Maceinos filosofijos palikimą. Atranda laiko ir fotografijai, radiotechnikai bei seniesiems medžio amatams.

Vedęs, žmona Nijolė – bibliotekininkė, dukra Ieva - Vilniaus universitete studijuoja matematiką – informatiką, sūnus Augustas –VGTU studentas. Apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

JONAS VASILIAUSKAS-VASYS

Laikraščio „Laisvės Kovotojas“ leidėjas (1943-1944 m.). Gestapo suimtas 1944 05 02, vykdant stambiausią akciją prieš lietuvišką antinacinę veiklą ir spaudą. Kalintas Vokietijos konclageriuose.

ONA ŽENTELYTĖ – VAŠATKEVIČIENĖ

Gimė 1941 m. rugpiūčio 12 d. Ukmergės rj., Veprių apyl. Kazlaučiznos k. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Veprių vidurinėje mokykloje, kurią sėkmingai baigusi įstojo į Vilniaus universiteto gamtos mokslų fakultetą, kur įgijo biologo specialybę.

Dirbo Jonavos azotinių trąšų, Ukmergės gelžbetonio konstrukcijų, „Vilkmergės alaus“ gamyklų laboratorijose.

Užaugino du sūnus – Vytautą ir Arūną, šiuo metu džiaugiasi anūkėmis Laura ir Ugne.

ZIGMAS VAŠATKEVIČIUS

Gimė 1934 01 01. Tėvas Feliksas dirbo Ukmergės pašto tarnautoju, mama Angelė Černiauskaitė, kilusi iš Pabaisko vls., Kopūstėlių k. Kai Zigmo senelis (mamytės tėtis), užsidirbęs Amerikoje, atsiuntė pinigų, jaunavedžiai nusipirko 25 ha žemės ir tapo pavyzdingi ūkininkai Lokėnų k. Zigmo tėvelis turėjo 30 avilių bičių ir

dirbo su garsiuoju bitininku profesoriumi J. Kriščiūnu. Zigmas su sesute Aldona lankė Lokėnų pradinę mokyklą, vėliau dabartinę Ukmergės Antano Smetonos gimnaziją. Sesė įstojo į Veterinarijos akademiją, brolis – 1952 m. į ŽŪA miškininkystės fakultetą. Deja, Kaune, prie buvusios prezidentūros čekistai jam užlaužė rankas ir išgabeno į Lukiškes. Juk jis buvo ne eilinis pirmakursis, o pogrindinės organizacijos „Lietuvos patriotas“ Ukmergėje pirmininkas, šį postą perėmęs iš Edvardo Buroko. Narsūs jaunuoliai platino proklamacijas, Vasario 16-ąją iškeldavo trispalves ant gimnazijos stogo, ji suplevėsuodavo ir Ukmergės piliakalnio medžių viršūnėse, o apačioje – maišai, prikimšti sudžiūvusio karvių ir arklių mėšlo, skelbė užrašais „Užminuota“. Apie vėliavas kalbėjo visa Ukmergės apskritis. Patriotai jaunuoliai, vadovaujami Zigmo, nukirpdavo telefono laidus, jungiančius Ukmergę su Kėdainiais, Panevėžiu, Utena, Kaunu. Ryšio nelikdavo tomis dienomis, kai buvo tikimasi, kad bus tremiamos šeimos į Sibirą. Zigmą tardymo metu kankino. Įsakydavo stovėti, kol išgriūdavo be sąmonės nuo nuovargio. Tada perliedavo vandeniu ir vėl egzekucija iš naujo. Karinis tribunolas nuteisė 25 m. kalėjimo ir 5 m. tremties. Čekistai primušė tėtį, ieškojusį, kur dingo sūnus iš Akademijos. O Zigmą nugabeno į Mordovijos lagerį ir liepė siūti „bušlatus“ (prisiuvinėti rankoves). Norma per dieną – 50, o jis teįstengė tik 4. Pietų košės niekad negaudavo, nes neįvykdydavo plano. Etapas į Omską. Baudžiamojoje brigadoje kirto medžius. Po 7 lagerio metų grįžusiam į Lietuvą neleido studijuoti, liepė gyventi ne arčiau kaip 75 km. nuo didžiųjų Lietuvos miestų. Jis grįžo į tėvų sodybą. Įsidarbino buldozerio mašinistu Ukmergės MSV. Vilniuje baigė meistrų kursus, 18 metų dirbo darbų vykdytoju, tad turėjo galimybę įdarbinti grįžusius politinius kalinius, kuriems įsidarbinimas melioracijos ar panašioje sistemoje buvo vienintelė galimybė.

Z. Vašatkevičius, baigęs aukštesniąją hidromelioracijos mokyklą, tapo hidrotechniku.

Jam suteiktas laisvės kovų dalyvio statusas, paskirta 2-ojo laipsnio valstybinė pensija.

Su Z. Vašatkevičiaus pagalba Dukstinos kapinėse perlaidoti Ukmergės krašto partizanai, pastatytas paminklas „Varpo“ laikraščio spausdintojams Jogvylų k.

VINCAS VELAVIČIUS

Kunigas. LLKS ryšininkas vokiečių okupuotoje Lietuvoje.

ANTANAS VELYKIS

Antanas Velykis – slapyvardis. Tikroji pavardė – Vytautas Bakas. Gimė 1935 04 17 Viržonių k., Krekenavos vls., Panevėžio apskr. ūkininko šeimoje. Tėvas Pranciškus Bakas, motina Kazimiera Bakienė (Valikonytė) turėjo 27 ha žemės. Tėvas Pranciškus Bakas vokiečių okupacijos metais buvo seniūno pavaduotojas, savigynai turėjo kovinį ginklą. Turėdamas gerus ryšius su valsčiumi, pranešdavo gyventojams apie vokiečių rengiamas akcijas, kurie slėpdavo nesurašytus gyvulius. Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą, tėvą namuose tardė SMERŠ'as, bet kadangi sunkiai sirgo, jo nesuėmė. Prievarta sukūrus kolchozus, tėvas buvo išrinktas Krekenavos kolchozo „Leningradas” pirmininko pavaduotoju ir tvarkė ūkinius reikalus.

Vytautas Bakas apie 1946 m. baigė Glitėnų pradžios mokyklą, 1949 m. Krekenavos vidurinės mokyklos septynmetę. 1949–1951 m. mokėsi Joniškėlio žemės ūkio technikume agronomijos.

1951 m. spalio 2 d. tėvai su nepilnamečiais vaikais (dviem dukromis – Danute ir Jadvyga ir dviem sūnumis – Jonu ir Stanislovu) buvo ištremti į Sibirą, Tomsko srities Šiaurę. Netrukus KGB čiuptuvai pasiekė ir Vytautą Baką Joniškėlyje. Per tarpininką žemietį Joną Škutą,

technikumo direktoriaus Gedmino įspėtas apie gresiantį suėmimą, iš technikumo skubiai pasitraukė. Nerado užuovėjos nei pas savo giminaičius Panevėžyje, nei tėviškėje, kadangi visur buvo ieškomas KGB. Gretimo Stirninės kaimo gyventojos Viktės Smailytės buvo pristatytas partizanų būrio vadui Vytautui Vepštui, su kuriuo ir jo broliu Jonu Vepštu, partizanų būrio vadu, žuvusiu 1951 m. kovo mėn. Viržonių k. Mykolo Juozapavičiaus sodyboje, buvo pažįstami. Partizanas Vytautas Vepštas priėmė Vytautą Baką į savo būrį, prisaikdino, išdavė ginkluotę ir parinko Ūkininko slapyvardį. Deja, dėl KGB ir jų garnizonų siautėjimo, šnipų agentūros veiklos ir išdavysčių Ramygalos, Krekenavos ir kitose apylinkėse aktyvi ginkluota partizaninė veikla čia tapo neįmanoma. Partizanai ieškojo kitų veiklos būdų. Vytautą Baką „legalizuoti“ ėmėsi šviesaus atminimo dr. Tadas Deveikis, kilęs iš šalia Krekenavos buvusio Kareiviškių kaimo (Vilniaus universiteto studentas 1945 07 03 suimtas ir 1947 04 05 nuteistas trejiems metams lagerio ir dvejiems tremties). 1948 m. paleistas dirbo Šilutėje, vėliau Skuode. Jis palaikė ryšius su partizanais per savo seserį Onutę Deveikytę, gyvenusią Krekenavos vls. Kareiviškių k. Partizanai Vytautas Vepštas, Apolinaras Kliorė, Edvardas Daučiūnas padėjo sutvarkyti Vytautui Bakui asmens dokumentus Antano Velykio pavarde.

Dr. Tadas Deveikis Antaną Velykį įdarbino Skuodo rajono Sanitarijos ir epidemiologijos stotyje 1952 m. vasario 15 d., o po metų perkėlė į Šilalės rajono to paties pavadinimo įstaigą, kur dirbdamas 1953–1955 m. jis mokėsi ir baigė Šilalės darbo jaunimo vidurinę mokyklą. 1955–1967 m., derindamas darbą ir mokslą, baigė Vilniaus medicinos mokyklą Nr.2, studijavo Vilniaus universiteto gamtos mokslų fakultete biologiją, baigė medicinos fakultetą, įgydamas gydytojo pediatro specialybę. Baigęs mokslą, A. Velykis dirbo profilaktinės medicinos srityje: sanitarijos ir epidemiologijos stotyje, Vilniaus epidemiologijos ir higienos institute, Sveikatos apsaugos ministerijoje, Vilniaus universiteto mokslo tyrimo sektoriuje, kur ėjo įvairias pareigas.

Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos atestacinė komisija sutei-

kė jam gydytojo higienisto (1984 m.) ir gydytojo epidemiologo (1991 m.) aukščiausią kvalifikacinę kategoriją.

1969–1986 m. A. Velykis, be tiesioginių pareigų, visuomeniniais pagrindais dirbo Mokslinių techninių problemų tarybos prie Valstybinio plano komiteto kovos su triukšmu probleminės komisijos moksliniu sekretoriumi. Per šį laikotarpį buvo surengtos keturios mokslinės techninės konferencijos „Triukšmas ir vibracija“, išleisti keturi pranešimų leidiniai, kurių redagavimui jis įėjo į redakcinės kolegijos sudėtį. A. Velykis 1981 m. sudarė ir išleido leidinį „Direktyviniai, normatyviniai dokumentai, metodinė ir informacinė medžiaga „Triukšmas ir virpesiai“. Atliktą darbą triukšmo ir virpesių srityje (1969–1986 m.) paskelbė spaudoje.

1967–1978 m., dirbdamas higienos srityje, A. Velykis su bendraautoriu gyd. S. Tarbūnu sudarė Gydymo-profilaktikos įstaigos (ligoninės) pasą, kurį įdiegus į praktiką, apibendrinti trijų metų rezultatai, pateikti mokslinei konferencijai, pasitarnavo pagrindžiant naujų ligoninių statybos kryptis. 1979–1990 m. darbavosi epidemiologijos srityje. Užsiėmė užkrečiamųjų ligų profilaktika ir kontrole. Dalyvavo praktiškai likviduojant infekcinių ligų epideminius protrūkius. Dirbo hospitalinių infekcijų profilaktikoje, daugiausia su naujagimiais akušeriniuose stacionaruose. 1991–1993 m. pakviestas dirbo Lietuvos Respublikos Vyriausybės aparate vadovybės patarėjo referentu sveikatos apsaugos ir socialiniais klausimais. 1993–2005 m. dirbo respublikiniame specializuotame higienos centre, vėliau pervardintame į ekstremalių sveikatai situacijų centrą, kuris kuravo Lietuvos krašto apsaugą, Vidaus reikalų ministerijos uždaras įstaigas ir Teisingumo ministerijos kalėjimų departamento pataisos įstaigas. Čia dirbdamas priešepideminio būrio viršininku, vėliau epidemiologijos skyriaus vedėju, gydytoju epidemiologu konsultantu, įgyvendino priešepidemines priemones, dalyvavo konferencijose, rašė straipsnius ir skaitė pranešimus. Parašė per 60 mokslinių praktinių straipsnių gyventojų sveikatos, higienos, infekcinių ligų, hospitalinės infekcijos, profesinės patologijos, triukšmo ir virpesių pro-

filaktikos, karių, kalinių ir nelegalių migrantų sveikatos bei užkrečiamųjų ligų profilaktikos klausimais.

2000–2003 m. vienas ir su bendraautore I. Kasiliauskiene parengė 6 straipsnius karo medicinos konferencijoms apie ypatingas epidemines situacijas kariuomenėje, diagnostines klaidas, bioterorizmo grėsmes. Paskelbė 5 straipsnius kalinių sveikatos apsaugos klausimais.

Lietuvos laisvės lyga kėlė A. Velykio kandidatūrą į Seimo narius 1992 ir 1996 m. A. Velykis buvo Lietuvos laisvės lygos atstovas Vyriausioje rinkimų komisijoje Seimo nario rinkimuose 1998 m., pakartotiniuose Seimo nario rinkimuose 1999 m., Savivaldybių tarybų rinkimuose 2000 m. ir Seimo rinkimuose 2000 m.

A.Velykis buvo delegatas į II Lietuvos Sąjūdžio ir VI Lietuvos gydytojų suvažiavimą.

1978–2007 m. jam įteikti Sveikatos apsaugos ministerijos 7 garbės ir padėkos raštai „Už ilgametį ir gerą darbą Lietuvos žmonių sveikatos labui“.

Antanas Velykis yra Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys, buvusios Lietuvos laisvės lygos (dabar Lietuvos Tėvynės sąjungos), Lietuvos atsargos karininkų sąjungos narys, dim. kapitonas, apdovanotas Lietuvos karininkų sąjungos medaliu, LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“ ir Sveikatos apsaugos ministrų padėkos raštais.

JONAS VENCKEVIČIUS

Gimė 1927 05 30 Kaune, verslininko šeimoje, kurioje mama šeimininkavo namie ir iš keturių vaikų užaugino tris. Gyveno savo name Žaliakalnyje, o represijos juos aplenkė nuslėpus nacionalizuotą turtą ir bajorišką praeitį. Tarp šeimos protėvių randama ir poeto Adomo Mickevičiaus atšaka. Istorijos šaltiniai giminės ištakas nukelia į 1413 m., kai Vilniaus pilininkas

Mingaila priėmė bajoro regalijas. Jose minima senolių žygiai gynybinėse Vytautinių dvarų užkardose ties Liaudies upe ir 1863 m. sukilime Baisogalos, Krekenavos, Upytės ir Truskavos apylinkėse. Patriotinis auklėjimas J. Jablonskio pradinėje mokykloje skatino reikliai vykdyti kilnius skautybės priesakus – nepakanta pavergėjams, priešintis viskam, kas nelietuviška. Tai patvirtina išlikęs dešimtmečio moksleivio VVS (Vilniaus vadavimo sąjungos) nario pasas Nr.569032.

Karo išvakarėse, baigęs 6 skyrius, stebėjo, kaip Kauno Parodų paviljone telkiama raudonosios armijos ginkluotė. Ten atsidūręs, 1941 06 23 sukilimo metu krovė ginklus gabenti sukilėliams. Po leitenanto V. Zenkevičiaus padėkos, vado įsakytas ir ginkluotas šautuvu, per apšaudomą K. Petrausko gatvę nunešė šaudmenų dėžę į Kūno kultūros rūmus Sporto gatvėje. Leitenanto K. Ptašinsko įsakymu čia saugojo Europos krepšinio čempionų trofėjus, degią sporto halę, dengė radijo stoties prieigas. Taip LAF (Lietuvių aktyvistų fronto) gretose prasidėjo jo 50-ties metų pasipriešinimo okupantams kelias. I-ąją rezistenciją netruko pakeisti antroji: ANBO slapyvardžiu Kauno „Saulės" gimnazijoje tęsė priešnacinę veiklą. Vykdydami LLKS (Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos) įpareigojimus, necenzūruojamu vidaus paštu pagal telefonų knygą į provinciją jie siųsdavo perspausdintą pogrindinę spaudą, rinko ginklus, o Kačerginėje įsirengė slėptuvę rankinėms granatoms. Klausydami užsienio radijo žinių, sekė padėtį fronte ir pagal Maduonos radiofono išjungimo momentą nuspėdavo rusų lėktuvų bombardavimo laiką Kaune.

1944 11 07, klasės draugų išduotas, buvo „Smeršo" suimtas penkių gimnazistų byloje. Nors nerado pagrindinių įkalčių, ginklų-pistoletų, ir neišaiškino įslaptintos organizacijos „Jaunime, pirmyn" ryšių su Didžiosios Kovos rinktinės partizanais Palemone, bet rado kitą ginkluotę, spausdinimo šriftus ir vokietmečiu VLIK'o (Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto) platintus kelis „Laisvės kovotojo" egzempliorius. Kratos metu liko nepastebėtas jau sovietmečiu spausdintas LLA (Lietuvos laisvės armijos) štabo leidinys „Karžygys" (1944). Išvengta kankinančių tardymo metodų. Nuteistas pagal 58 straipsnį, sekė alinantys

etapai iš būstinės Žaliakalnyje (Perkūno al. 4) per Garliavą, Kalvariją. Su pirmuoju nenuteistų kalinių iš Lietuvos ešelonu 1945 02 10 pateko į Kalinino (dabar Tvėrio) NKVD speclagerį Nr.140. Paskui etapas nubloškė prievartiniams darbams į Taliną ir Rygą. Čia su vokiečių karo belaisviais atstatinėjo susprogdintus uostus.

Prieš suėmimą duotą priesaką – neišduoti, išgyventi ir sugrįžti, įvykdė iki galo. 1947 m., suklastojęs dokumentus, grįžo mokytis į Kauną. 1949 m. baigė II suaugusiųjų gimnaziją ir įstojo į VDU medicinos fakultetą. 1955 m. buvo paskirtas dirbti gydytoju į Prienų rajoną. Šilavote 1956 m. vedė ir persikėlė į Kauną. III ligoninėje dirbo eiliniu terapeutu iki 2000 m. Aštuntame dešimtmetyje įsijungė į IV dvasinės rezistencijos sąjūdį – gyd. P.Butkevičiaus, A.Patacko organizuotą religinės–tautinės minties atsparos grupę. Slaptai rašė ir platino „Aušrą", „LKB kroniką" – 4 jo straipsniai buvo pagarsinti per Vakarų radijo stotis. 1980 m. įsteigė Balio Gajausko fondą – prisiminti, remti, ir šviesti tautiečius. Per dešimtį metų išleido apie 200 spaudinių. Nuo 1982 m. redagavo periodinį „Laisvės šauklio" informacinį biuletenį, kurį 1987 m. papildė penkiais radijo žurnalo numeriais, tiražuotais garsajuostėse. Po 1987 m. rugpjūčio 23 d. minėjimo prie A.Mickevičiaus paminklo Vilniuje buvo pažemintas pareigose.

Sovietmečiu Kauno kapinėse prižiūrėjo apie 100 čia palaidotų įžymių tautiečių kapus ir kasmet Vėlinių, Vasario 16-tosios proga organizuodavo jų atminties pagerbimą.

Penktasis J. Venckevičiaus veiklos prieš okupantus tarpsnis susijęs su Atgimimu. 1988 m. Sąjūdžio, LPKTS gretose publikavo straipsnius pasipriešinimo istorijos tematika. 1991 m. Palemone (Ateities pl. 50) pastatė kryžių devyniems nužudytiems partizanams, 1990 m. reabilituotiems. Atleidus partietį – Kauno III klinikinės ligoninės vyr. gydytoją iš pareigų ir J. Venckevičių išrinkus Dainavos poliklinikos Sąjūdžio grupės įgaliotiniu, tarp jų jau nebuvo komunistų. 1991 m. pradėjo dirbti KAD Kauno apskrities komendantūros medicinos komisijoje. Po 1941 m. TDA (Tautinio darbo apsaugos) sukilėlio ir 1944 m. partizano

priesaikos, ketvirtą kartą prisiekė kaip atkurtos Lietuvos kariuomenės karininkas. Jam suteiktas Kario savanorio statusas, Krašto apsaugos ministerijos aprobuotas II gr. invalidumas ir dimisijos kapitono laipsnis laidavo J. Venckevičiaus apdovanojimą Savanorio kūrėjo medaliu ir LR I-ojo laipsnio valstybinės pensijos paskyrimą.

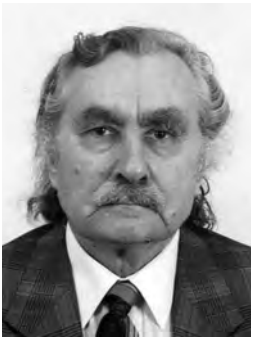

POVILAS VENCKEVIČIUS

Gimė 1930 m. birželio 7 d. Kelmės rj. Paprūdžių k. amatininko septynių vaikų šeimoje. Kaip ir daugelio, pokario gyvenimas buvo sudėtingas ir skurdus. Meilę Tėvynei Lietuvai įkvėpė tėvai, mokykla, vyresni broliai ir seserys. Jie Povilą, dar vaiką, žavėjo gražiomis šaulių ir jaunalietuvių uniformomis, lietuvišku patriotizmu.

1940 m. baigęs Paprūdžių pradinę mokyklą, mokėsi Kelmės gimnazijoje. 1944 m. į šalį vėl sugrįžus raudoniesiems okupantams, prasidėjo trėmimai, represijos, kaimų deginimas su gyvais žmonėmis, šaudymas. Kilo pasipriešinimo banga, susikūrė partizaninį judėjimą rėmusios pogrindinės organizacijos. Kelmės gimnazijoje ji taip pat buvo įkurta. Reikėjo ryšių su partizanais. Tikybos dėstymas gimnazijoje buvo uždraustas, bet kapelionas Čimelis kvietė mokinius į Kelmės bažnyčios zakristiją ir jiems aiškino tikybos tiesas. Povilas buvo aktyvus lankytojas. Iš kaimo į gimnaziją važinėjo dviračiu, matyt dėl to kapelionas, būdamas pogrindžio organizacijos narys, jį pastebėjo kaip tinkamą ryšininką.

Jam, penkiolikamečiui, pirmas susitikimas su partizanais padarė didelį įspūdį. Tytuvėnų apylinkėse susikūrusiai rinktinei „Žebenkštis“ vadovavo tada dar mažai žinomas Jonas Žemaitis, slapyvardžiu Dainius, vėliau tapęs visos Lietuvos teisėtos valdžios pogrindyje, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio prezidiumo pirmininku. Povilas prisiekęs pasirinko slapyvardį Šiaudas ir tapo ryšininku tarp Kelmės pogrindžio

organizacijos ir partizanų būrių bei rinktinių. 1949 m. partizanų susirinkimui Minaičiuose įkūrus Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį, tapo jos nariu. Gavo LLKS ženkliuką. Tai įvyko 1949 m. pavasarį netoli Stulgių, kur buvo Prezidiumo pirmininko J.Žemaičio vadavietė.

1949 m. Kelmės rj., Žilaičių k. įvyko kautynės tarp partizanų ir NKVD kariuomenės garnizono. Ten žuvusio partizano turėtuose dokumentuose buvo minimas P. Venckevičiaus slapyvardis Šiaudas bei dalis jo veiklos. Iš šių dokumentų NKVD nustatė, kad jis ir yra tas Šiaudas. Tuoj pat areštavo ir uždarė Šiaulių kalėjime. Prasidėjo žiaurus tardymas: korė, mušė, laužė, nupešė plaukus, sudaužė ausį, kuria ir šiandien beveik negirdi. Partizanai žinojo enkavedistų metodus, kameros šnipus, partizanų išlaisvinimo vaidinimus ir kitas niekšybes. Todėl jis buvo joms paruoštas, kūrė įvairias legendas, nei veiklos draugų, nei partizanų neišdavė. Bet vis tiek, po pusmečio tardymo Maskvos trijulė paskyrė jam 10 metų griežto režimo lagerio.

1949 m. per Šventas Kalėdas, po sunkaus mėnesinio etapo, atvežė į Kazachstano dykumą, esančią prie Balchašo ežero. Pasitikusi lagerio vadovybė pasakė, kad jie visi nuteisti lėtai mirčiai, o paskirta bausmė nieko nereiškia, bausmės laikas bus pratęstas. Tai patvirtino ir lagerio senbuviai. Vyresni kaliniai statė Balchašo miestą, vario liejyklą, o jaunesnius nuvežė į pavojingas ir kenksmingas sveikatai molibdeno kasyklas, esančias 300-400 m. gylyje. Kasyklose buvo galima apsinuodyti dujomis, galėjo užgriūti molibdeno rūda, ar užmušti uolos atplaiša. Būnant lageryje visą laiką perserkiojo badas. Povilui pavyko, nes sutiko senbuvį kalinį Bitorį, mokytoją iš Telšių, kuris jį globojo kaip naujoką, pamokė, kaip išlikti sveikam ir išgyventi lageryje. Mirus Stalinui, lagerio režimas pamažu švelnėjo ir 1956 m. pradėjo išleisti vienus pas Sibiro tremtyje esančius šeimos narius, o kitus į Lietuvą.

1956 m. Povilas grįžo į Lietuvą. Prasidėjo kiti vargai – kaip prisiregistruoti ir įsidarbinti. Padėjo giminaičiai ir geri žmonės. Apsigyveno Joniškyje, dirbo Joniškio 2-oje vidurinėje mokykloje laborantu, vėliau mokytoju. KGB organams jis neįtiko, tad jie liepė išvykti. Padedant

giminaičiams ir pažįstamiems, apsigyveno Vilniuje. Dirbo Švietimo ministerijos spaustuvės vedėju. Vėliau organizacinio techninio kelių tiesimo tresto spaustuvės viršininku. Prasidėjus Lietuvos atgimimui, jie spausdino dalį „Sąjūdžio žinių“ tiražo, atsišaukimus, sąjūdžio leidinius, kol buvo atgauti užgrobti spaudos rūmai. 1995 m., atkūrus LLKS, mielai įsijungė į steigėjų gretas ir tapo jos nariu.

PRANAS VENYS

Pranas Venys–Jovaras nuo Lukšių. Partizanas nuo 1945 m. balandžio mėn. Žuvo 1945 m. rugsėjo 12 d. Jo kūnas iš niekinimo vietos pavogtas ir palaidotas Lukšių kapinėse.

STASYS JURGIS VENSKUS

Stasys Jurgis Venskus gimė 1941 12 19, Vainute, Vainuto vls., Tauragės apskr. Tėvai – samdomi darbininkai, po karo – tarnautojai. 1948 – 1959 m. mokėsi Vainuto progimnazijoje, vėliau tapusia vidurine mokykla, ir ją baigęs įstojo į Vilniaus universitetą. Čia 1960 – 1966 m. studijavo fiziką, ekonomiką ir filosofiją, pagrindinė įgyta kvalifikacija – ekonomisto. 1966 – 1969 m. dirbo Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultete bei Mokslinių tyrimų sektoriuje.

1970 – 1990 m. dirbo įvairiose respublikinėse ir sąjunginio pavaldumo įmonėse bei organizacijose (projektavimo – konstravimo, darbo mokslinio organizavimo, remonto – statybinėse) bei Kaimo statybos ir Finansų ministerijose.

1989 m., dirbdamas RTSOS Respublikiniame remonto ir statybos treste bei jam pavaldžiose remonto – statybos valdybose, inicijavo Lietuvos Sąjūdžio grupių steigimą, buvo pakviestas į Sąjūdžio steigiamąjį suvažiavimą, vėliau nuo Sąjūdžio grupių susivienijimo buvo iškeltas kandidatu į Vilniaus miesto Tarybos deputatus ir išrinktas Vilniaus

miesto Tarybos nariu. Be to, apie 1992–1993 m. buvo kooptuotas į Vilniaus miesto Sąjūdžio Tarybą.

Istorinėmis 1991 m. sausio dienomis, sovietinei armijai pradėjus „šliaužiančiąją“ okupaciją, Vilniaus miesto Taryboje jam buvo patikėta paslėpti Tarybos posėdžių dokumentaciją, kurią jis paslėpė savo bute (dabar Laisvės pr. 97 - 7), ir tik praėjus realiam pavojui, gražino ją Tarybai. Be to, buvo skirtas atsakingu už budėjimo organizavimą bei kontrolę visą parą Vilniaus merijoje, taip pat - nuo Vilniaus miesto Tarybos buvo paskirtas atstovu (buvo paskirti du deputatai) į Vilniaus merijos sukurtą specialųjį štabą, kurio viena iš funkcijų buvo padėti organizuoti bei materialiai aprūpinti svarbių valstybinių pastatų apsaugą ir gynybą. Minėtame štabe pirmasis iškėlė mintį dėl gatvių, vedančių link LR Seimo pastato, užbarikadavimo bei prieštankinių griovių iškasimo neapsaugotoje teritorijoje nuo Neries upės pusės. Šie pasiūlymai štabe buvo priimti palankiai. S. Venskus pats ėmėsi iniciatyvos minėtiems pasiūlymams įgyvendinti, užmezgė ryšius su atitinkamais atsakingais asmenimis Seime, Vilniaus m. savivaldybėje bei Trakų, Ukmergės, Kauno, Panevėžio miestų Tarybų vadovais arba jų pavaduotojais. Jie neapvylė ir jau kitą dieną pirmieji atėjo į pagalbą. Trakai atsiuntė sunkiuosius savivarčius su milžiniškais akmenimis, po to buvo pradėti vežti statybiniai blokai bei plokštės iš Kauno ir kt. S. Venskaus ir jo bendražygių idėjos buvo įgyvendintos su kaupu.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas buvo apgintas. 1995 m. baigėsi Vilniaus miesto Tarybos pirmoji kadencija. Tačiau greta to, nuo 1992 m. kovo mėn. jis buvo pradėjęs dirbti Lietuvos banke, Kredito įstaigų priežiūros departamente, kur iki šiol tebedirba vyr. ekonomistu (2010 m. spalio 1 d. jau suėjo 45 m. bendro darbo stažo).

Greta pagrindinio darbo visą laiką teko dalyvauti ir visuomeninėje bei sportinių organizacijų veikloje: 1961-1965 m. buvo Vilniaus universiteto sambo imtynių bei Lietuvos „Žalgirio“ draugijos laisvųjų imtynių rinktinių narys, 1974-2006 m. dalyvavo Vilniaus keliautojų klubo (Lietuvos keliautojų sąjunga) veikloje – buvo vienu iš visuomeninių kalnų

žygių vadovų (Kaukazo, Pamyro, Tian Šanio ir kt. kalnuose), 1971-2010 m. dalyvavo Vilniaus liaudies dainų klubo „Raskila“ veikloje, 2005 – 2010 m. Lietuvos Etninės kultūros draugijos Tarybos narys.

Siekdamas savo asmenine iniciatyva prisidėti prie įžymios istorinės datos – Lietuvos vardo tūkstantmečio paminėjimo, 2007.08–2009.05 mėn. keturių žemynų (Europos, Afrikos, P.Amerikos bei Azijos) kalnuose šešiais etapais įkopė į 12 viršukalnių, iš jų ir į vienas iš aukščiausių – Elbrusą, Monblaną, Kilimandžarą, Kenijos k., Akonkagvą ir į aukščiausią Himalajuose žygio kalnų kategorijoje Meros kalną, viršukalnėse paslėpė specialias kapsules su Lietuvos tūkstantmečio ženklu bei ženklais visų Lietuvos istorinių sostinių ir kitų didžiausių miestų. Be to, paskutiniajame žygyje – 2009. 05 Meros kalno (6654 m.), viršūnėje paliktoje kapsulėje be minėtų regalijų Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vadovų pageidavimu dar įdėjo ir atkurtos Lietuvos valstybės deklaracijas (1918 m. vasario 16 d., 1949 m. vasario 16 d. ir 1991 m. kovo 11 d.), siekiant ypatingai paminėti paskutinįjį šimtmetį Lietuvos tūkstantmečio istorijoje.

ZIGMAS VESELIS

Gimė 1933 01 07 Klaipėdos apskr. Sedos vls. Užbradumės k. ūkininko šeimoje. Šeimoje augo 9 vaikai ir dirbo ūkyje. Mokėsi ir baigė Ž. Kalvarijos septynmetę mokyklą.

1952 m. rugsėjo mėn. 17 d. buvo pašauktas į sovietinę armiją. Tarnavo Sevastopolio jūros pėstininkų dalinyje. 1953 m. sausio 7 d. areštavo Sevastopolio jūros saugumas ir parvežė į Klaipėdos saugumo tardymo kalėjimą. Buvo tardomas 2,5 mėnesio. Vėliau perkėlė į Klaipėdos kalėjimą.

Lietuvos SSR VRM kariuomenės karinio tribunolo 1953 m. balandžio mėn. 3 d. nuosprendžiu pagal RSFSR BK 58.10 str. 1 dalį nuteistas kalėti 10 m. lageryje, 5 m. atimant teises. 1953 07 27 buvo išvežtas į Kunajevo lagerį.

Tėvelis Veselis Simas, Jurgio, gim. 1903 m., turėjo savo ūkį su 36 ha žemės. 1947 m. sausio 4 d. jis buvo areštuotas Sedos valsčiaus sovietinio saugumo. Tardė Sedos areštinėje, po to išvežė į Mažeikių kalėjimą, kuriame taip pat tardė. Vėliau išvežė į Šiaulių kalėjimą ir ten nuo kankinimų tardant 1947 11 04 mirė.

Profesija – mechanizatorius, dabar pensininkas.

Reabilitacijos (rezistento) pažyma Nr.13/14165-39 išduota 1990 01 08.

Priklauso Tėvynės sąjungos-Krikščionių demokratų partijai, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bei Lietuvos laisvės kovotojų sąjungoms.

PRANUI VEVERSKIUI – 80

„Nėra jėgos, galingesnės už prigimtį, -
Ar tu žmogus, ar tu laukų gėlė,
Kančia ir džiaugsmas vienodai gimta,
Prasmė kovoj – kovot ir nugalėt“.

Kauno apskr., Veliuonos vls., Kalvių k. gyvenusių Stasio ir Uršulės Veverskių gausią šeimą (10 vaikų: septyni sūnūs ir trys dukterys) skaudžiai palietė „raudonasis teroras“. Vieni buvo nužudyti, kiti ilgus metus kankinti sovietiniuose gulaguose, išskyrus tėvą, kuris mirė 1932 m.

1939 m. Pranas baigė Kauno „Aušros“ berniukų gimnaziją. Tik baigęs gimnaziją, įstojo į Karo mokyklą aspirantu ir tais pačiais metais perėjo į karo kariūnus. Stažavosi 3-jame pėstininkų pulke, 9-ajame pulke, Ryšių batalione. Prieš Sovietų Sąjungos ir Vokietijos karą iš kariuomenės pasitraukė.

Laikinajai Lietuvos vyriausybei (LLV) paskelbus Nepriklausomybę ir Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) štabui įsikūrus Kaune, Pranas Veverskis dirbo LAF štabo propagandos skyriuje.

Vokiečiams likvidavus LLV ir LAF, P. Veverskis įsidarbino Raudo-

nojo teroro muziejuje Kaune ir, įstojęs į Vytauto Didžiojo universitetą, studijavo žurnalistiką bei sociologiją. Tuo pačiu metu dirbo savo brolio Kazio Veverskio įkurtos pogrindinės karinės organizacijos Lietuvos laisvės armija (LLA) Kauno apygardos štabo organizacinio skyriaus viršininku. Raudonajai armijai antrą kartą okupavus Lietuvą, įsidarbino Miškų ministerijos planavimo skyriuje. Žuvus broliui, LLA įkūrėjui Kaziui Veverskiui (suimant buvo nušautas prie Raudondvario tilto), Pranas Veverskis irgi buvo suimtas. Po žiauriausių kankinimų tardant Kauno, Vilniaus NKVD ir Lukiškių kalėjimuose buvo nuteistas 20-čiai metų katorgos. 1946 m. išvežtas į Vorkutos mirties lagerius, pateko į anglių kasyklas katorginiams darbams.

Po Stalino mirties prasidėjus kalinių streikams, įtartas jų organizavimu P. Veverskis buvo išsiųstas į Vladimiro kalėjimą. Iš ten buvo pergabentas į 62-ąjį baudžiamąjį lagerį Vorkutoje. Baudžiamajame Pranas irgi nenurimsta, nepasiduoda. Su katorgos bičiuliais Aloizu Kudukiu, Edvardu Laugaliu, Povilu Vaičekausku, Feliksu Juodeika ir kitais leidžia laikraštėlį „Varpas“. Kaip jau minėta, P. Veverskis anksčiau buvo studijavęs žurnalistiką, todėl jam teko ir šio laikraštėlio ruošimo pagrindinis krūvis. Talkininkai laikraštėlį perrašinėdavo po 15-20 egz. ir platindavo po kitus Vorkutos lagerius. Galų gale maištaujantis katorgininkas P. Veverskis išgabenamas į Sibirą, Bratsko rajono Taišeto lagerius.

1956 m. kovo mėn. 19 d. Pranas Veverskis iš lagerio paleistas pagal amnestiją grįžo į Kauną. Čia Kelių–tiltų eksploatacijos treste išdirbo 33 m. – iki pensijos.

Grįžęs iš lagerių, P. Veverskis neberado tėviškės sodybos. Buvo žuvę keturi broliai partizanai, visos seserys patyrusios ir pergyvenusios sovietinių kalėjimų baisumus. Dėl vaikų netekties ir sunkių gyvenimo sąlygų, visus tuos metus besislapstant nuo arešto ir tremties, motina buvo netekusi sveikatos.

Ir grįžusį į tėvynę Praną Veverskį įkyriai persekiojo KGB (Česnavičius, Dušanskis, Trakimas, Zujus, Dambrovskis, Bagdonas ir kiti), kartais net ragindami parašyti atgailaujančius straipsnius spaudoje.

Fiziniai, dvasiniai P. Veverskio pergyvenimai ir patirtis įdomiai ir įtaigiai atsispindi jo prozos, poezijos, atsiminimų kūriniuose, kurių tik mažytė dalelė buvo publikuota „Laisvės kovų archyve“, „Tremtinyje“, „Nemune“, „Gimtajame krašte“ ir kituose periodiniuose leidiniuose bei Rezistencijos paveldo archyvo „Atmintis“ išleistame poezijos rinkinėlyje. Kiti laukia jo rankraščių aplankuose. Baisoka, kad Prano Veverskio kūrybos neapneštų užmaršties dulkės, nes ji unikali, reikšminga ir verta istorikų bei leidyklų dėmesio.

Prano Veverskio gyvenimas tolygus visos mūsų tautos pergyvenimams ir siekiams išlikti laisviems laisvoje tėvynėje.

KAZYS VIDŽIŪNAS

Gimė 1928 03 09 Utenos apskr. Molėtų vls. Kijelių k. vidutinių valstiečių šeimoje. Tėvas Vidžiūnas gimė 1878 m., palaikė ryšius su knygnešiais Kazimiero Bučio grupėje. Mokėsi Molėtų pradinėje mokykloje, kur baigė 6 skyrius. 1941 m. baigė Molėtų progimnaziją. 1940 – 1941 m. su grupe draugų įkūrė mokinių pogrindinę organizaciją, platino atsišaukimus. 1941 02 16 du tos grupelės nariai buvo suimti, bet kitų neišdavė. 1941 – 1944 m. mokėsi Ukmergės gimnazijoje ir 1944 m. vasarį stojo į Vietinės rinktinės karo mokyklą Marijampolėje, bet po 10 dienų susirgo. Gydėsi ligoninėje. Po to buvo paleistas atostogų sveikatai taisyti. Gavęs laišką, kad vokiečiai apgavo, iš atostogų negrįžo ir gegužės mėnesį suorganizavo kaimo savigynos būrį prieš Armiją Krajovą. 1944 m. antrą kartą okupavus Lietuvą, jų savigynos būrys nuėjo į pogrindį ir bazavosi apylinkių miškuose. Lapkričio pradžioje jie davė priesaiką ir tapo Kęstučio apygarda.

1945 m. sausio mėn. buvo areštuotas NKVD , bet suėmimo metu buvo be ginklo, todėl Utenos NKVD negalėjo įrodyti, kad jis partizanas. 1945 03 01 Karo tribunolas nuteisė kalėti lageryje. Kalėjo Utenos,

Švenčionių, Lukiškių kalėjimuose. 1945 m. gegužės mėn. buvo išvežtas į Komijos ASRS, Uchtos lagerius, bet, pasibaigus karui, buvo paskelbta amnestija, kuri jam galiojo pagal 193 str. 10 a, todėl 1946 m. grįžo namo. Negalėdamas mokytis Ukmergėje, įstojo į Molėtų vidurinę mokyklą, kurią baigė 1947 m. ir įstojo į Vilniaus pedagoginį institutą, bet 1951 m. buvo iš jo pašalintas. 1951–1952 m. dirbo Onuškio vidurinėje mokykloje, bet ir iš ten turėjo bėgti. 1952–1953 m. dirbo Taujėnų vidurinėje mokykloje, bet ir iš čia buvo pašalintas. 1954 m. laikinai dirbo Rietavo vidurinėje mokykloje. 1955 m. persikėlė į Molėtų rajoną, Alantos vidurinę mokyklą, kur dirbo iki 1963 m. vasaros. 1957 m. baigė Vilniaus pedagoginį institutą ir gavo diplomą. Dėstė įvairiuose technikumuose. 2001 m. išėjo į pensiją. Iškart įsijungė į Sąjūdžio veiklą. K. Vidžiūnas yra vienas iš ilgamečių Mokytojų Sąjūdžio vadovų. Nuo 1993 m. priklausė tautininkų partijai. Dabar yra TS gretose. Nuo 2001 m. išrinktas gen. P. Plechavičiaus karių sąjungos vadu. Be to, yra pensininkų sąjungos "Bočiai" pirmininko pavaduotojas ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys.

VIKTORAS VILČINSKAS

Gimė 1918 m.rugsėjo 7 d. Varėnos vls., Rudnios parap., Kaniavos k. gausioje 9 vaikų Jono Vilčinsko ir Antaninos Kavaliauskaitės šeimoje. Išgyveno tik keturi vaikai – du broliai ir dvi seserys. Tėvai turėjo vieną valaką smėlingos žemės, kurioje derėjo tik lubinai, grikiai, rugiai. Šeima gyveno skurdžiai, bet labai mylėjo savo žemę ir tėvynę Lietuvą. Iki 1939 m. vėlyvo rudens Viktoro gimtinė vargo lenkų okupuota. 1924 m. Kaniavos k. vargais negalais išsikovojo teisę įsteigti lietuvišką „Ryto" mokyklą, kurioje pirmieji mokytojai buvo šviesuoliai Vincas Makarevičius ir Pranė Antosė Vičiūtė. Šių lietuviško žodžių ir patriotizmo puoselėtojų dėka ne vienas Kaniavos vaikas tapo garbingas Lietuvos pilietis

ir patriotas. Pradžios mokyklą baigė 1928 m. Įstojo į Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją, išlaikęs egzaminus į antrą klasę. 1933 m., kai baigė šešias gimnazijos klases, mokslą teko nutraukti dėl lėšų stygiaus. Netikėtai pagelbėjo profesorius Vincentas Legus, padėjęs pereiti į lenkų vidurinę mokyklą, kurią Viktoras baigė 1935 m. Dvasiškojo tėvo globojamas, nusprendė įstoti į Drujos vienuolyno kunigų seminariją, tačiau negavęs iš lenkų valdžios lojalumo pažymėjimo iš seminarijos, nepraėjus nei vieneriems metams, buvo „išprašytas“. Tada įstojo į Poznanės smulkių ūkio šakų institutą, kur dar papildomai buvo dėstoma ir karinio parengimo disciplina. Baigęs mokslą, 1940 m. grįžo į Lietuvą. Lietuvos žemės ūkio departamento direktorius Tiškus paskyrė Alytaus žemės ūkio mokyklos mokytoju, kur, be žemės ūkio dalykų, dėstė ir karinį parengimą. Čia V. Vilčinskas suorganizavo slapto pasipriešinimo naujai-sovietinei okupacijai būrelį iš 30 asmenų „Prisikėlimas“. Visi savo krauju pasirašė priesaiką. Jų būrys užmezgė ryšius su Kauno Lietuvos aktyvistų frontu (LAF), kuriam vadovavo leitenantas Dombrauskas. Būrio nariai LAF nurodymu platino atsišaukimus, rinko ginklus, ėjo sargybą prie Juozapavičiaus tilto Alytuje, palaikė ryšius su Daugų, Varėnos, Rudininkų, Dubičiaus patriotais. 1941 m. birželio 23-24 d. įvyko staigus ir kruvinas sukilimas, kurio metu žuvo daug sukilėlių ir gyventojų. Po šio skaudaus ir nesėkmingo pasipriešinimo Lietuvos aktyvistų štabo vadovybė pasiuntė V. Vilčinską į Vilnių. Generolas Daukantas ir diplomatas Zenonas Blynas pasiūlė vykti į Lydą rūpintis lietuvių ir kitų ten gyvenančių tautybių reikalais. Į Lydą išvyko 1941 m. liepos mėnesį. Ten pavyko suorganizuoti Lydos lietuvių tautinį komitetą, kuriam vadovavo iki 1944 m. liepos mėn. Ten dirbdamas išgelbėjo daug tautiečių nuo išvežimo į Vokietiją, o Pelesos parapijos kleboną Joną Vienažindį nuo sušaudymo. Komitetas atliko ten gyvenančių lietuvių surašymą. Jų rado 28.000. Teko kovoti ir su lenkų armijos krajovos (AK) siautėjimu, kuri kartais buvo žiauresnė negu bolševikai. AK gaujos iššudė daug nekaltų žmonių. AK apskųstas vokiečiams, daugiau kaip mėnesį išsėdėjo Lydos kalėjime. Bolševikams sugrįžus į Lietuvą, visi pasitraukė į Panevėžio apylinkes. Čia palaikė ryšį su Biržų ir Subačiaus

partizanais. 1947 m., vykdant užduotį Subačiaus pušynėlyje, buvo rusų kariškių apsuptas ir sulaikytas. Surišę rankas spygliuota viela, vežiojo į Pušalotą, Joniškėlį, Pasvalį ir Biržus, kur statė į akistatas, stumdė, mušė, imitavo sušaudymą. Nuo spygliuotų vielų padarytų žaizdų tekėjo kraujas. Po pusantro mėnesio atvežė į Panevėžio kalėjimą, kur V. Vilčinskas kalėjo daugiau kaip vienerius metus. 1948 m. rudenį išvežė į Vilnių, po mėnesio į Krasnojarską, iš čia Jenisiejaus upe išplukdė į Dudinką, iš kur pateko į Norilsko lagerius, kuriuose išbuvo apie dešimtį metų. Po Stalino mirties 1953 m. buvo penktame lageryje, kai įvyko kalinių sukilimas, trukęs daugiau kaip du mėnesius. 1955 m. už sukilimą buvo ištremtas 15 metų į Irkutsko sritį. Tik 1970 m. buvo leista sugrįžti į Lietuvą. Sugrįžo su visa šeima, t.y., su penkiais vaikais, žmona ir jos tėvelio seserimi. Čia neturėjo ko rinktis. Dirbo Krekenavos kolchozo dulkėtuose sandėliuose, daugiausia su beicais. Dievui laiminant, visi vaikai užaugo, baigė mokslus, įgijo specialybes.

Po žmonos mirties V. Vilčinskas gyveno Panevėžyje, dalyvavo LPK, TS veikloje. Vėliau išvyko į Vilnių, įstojo į Lietuvos sukilėlių sąjungą, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendriją.

V. Vilčinskui suteiktas Kario savanorio statusas. Jis taip pat apdovanotas dviem valstybiniais medaliais. Norilsko sukilėliai įteikė jam Padėkos raštą, o Vilniaus miesto vadovybė ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga Garbės raštus. Tęsdamas visuomeninę veiklą, ir toliau lankosi Gardine, Lydoje, Pelesoje, kur platina lietuvišką spaudą – „Lietuvių godos“ ir žurnalą „Varpas“.

Viktoras Vilčinskas mirė 2006 07 19.

LEONARDAS VILKAS

Gimė 1963 m. lapkričio 5 d. Kybartuose.

1981 m. baigė Marijampolės Petro Armino vidurinę mokyklą, 1987 m. – KPI, o 2005

m. – podiplomines vertėjų studijas Krokuvos Jogailaičių universitete. Pragyvena iš įvairių tekstų vertimo, taip pat verčia grožinę literatūrą (Józef Mackiewicz, „Kelias į niekur“, leidykla „Aidai“, 2009 m.).

Būdamas įsitikinęs, kad kelias į laisvę veda ne per okupantų primestos sovietinės santvarkos reformas, o per visišką šios santvarkos – absoliutaus ir objektyvaus blogio – atmetimą, 1989 m. tapo Lietuvos laisvės lygos nariu. Redagavo LLL informacinį biuletenį „Laisvės šauklys“, reguliariai rengė reportažus apie organizacijos veiklą ir bendrą padėtį okupuotoje Lietuvoje laisvojo pasaulio žiniasklaidai, visų pirma Laisvosios Europos radijui ir Amerikos balsui. Rūpinosi keitimusi informacija su kitų SSRS pavergtų šalių antikomunistinėmis organizacijomis. 1990 m. kovo mėnesį LLL vardu pasirašė bendradarbiavimo sutartį su panašaus pobūdžio Lenkijos organizacija – Kovojančiuoju Solidarumu („Solidarność Walcząca“).

LLKS narys nuo 1983 m.

Apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu ir ordino „Už nuopelnus Lenkijos Respublikai“ Karininko kryžiumi.

STASYS JONAS VILTRAKIS

Gimė 1929 m. gegužės mėn. 1 d. Kaune. Tėvas dirbo felčeriu Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, motina – namų šeimininkė. Iki 1940 m. birželio 15 d. gyveno Kaune. Vėliau, tėvą atleidus iš darbo kaip „nepatikimą sovietų valdžiai“, šeima persikėlė gyventi į Šakių apskritį. Turėjo brolį Vytautą, seseris Oną ir Danutę. Brolis Vytautas aktyviai rėmė Lietuvos partizanus, siuvo jiems avalynę. Partizanų apsilankymo metu Stasys padėdavo saugoti juos nuo netikėto stribų bei NKVD užpuolimo. Vėliau, kuriantis kolchozams, už „pasikėsinimą“ į socialistinę nuosavybę, buvo suimtas ir nuteistas 5 metus kalėti. 1953–1956 m. tarnavo sovietų kariuomenėje. 1960 m. įstojo į Kauno politechnikos institutą, kurį

baigęs dirbo Vilniaus radijo komponentų gamykloje. 1988 m. kuriantis Sąjūdžiui aktyviai dalyvavo jo veikloje. 1991–2002 m. tarnavo Lietuvos kariuomenės savanorių pajėgose.

Nuo 1996 m. Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys. Apdovanotas Sausio 13–tosios atminimo medaliu, Savanorių Kūrėjų medaliu, už pavyzdingą tarnybą savanorių pajėgose 5 metų ir 10 metų medaliais, LKKSS medaliu „Buvome, esame, būsime“.

ANTANAS VIROKAITIS

Antanas Virokaitis gimė 1909 m. Vilkeliškių k., Sintautų vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Gegužės mėn. buvo paskirtas būrio vado pavaduotoju. Po legalizacijos 1945 m. gruodžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

JONAS VIRPŠA

Jonas Virpša gimė 1911 m. Paorijų k., Kidulių vls., Šakių apskr. Buvęs policininkas. 1945 m. sausio mėn. suimtas. Gegužės 5 d. pabėgo, įstojo į kpt. J. Valčio kuriamą partizanų dalinį ir buvo paskirtas būrio vadu, o rugpjūčio mėn. po legalizacijos paskirtas Kidulių vls. savigynos dalinio vadu. Gruodžio mėn. buvo suimtas ir nuteistas mirties bausme. 1947 m. sausio 30 d. sušaudytas.

ALEKSANDRAS LIUDAS VIRŠILA

Aleksandras Liudas Viršila gimė 1918 m rugpjūčio 25 d. Rusijoje. Jo tėvas buvo Kauno apskrities gydytojas. Aleksandras Vytauto Didžiojo universitete baigė Teisės fakultetą ir lankė Kauno konservatoriją. Gana anksti įsijungė į antinacinę rezistenciją laisvės kovotojų eilėse.

1944 05 12 d. Kaune buvo gestapo suimtas ir kalintas su LLKS ir VLIK vadovybių nariais Kaune, Insterburge, Karaliaučiuje, Alenšteine ir Landsberge prie Vartos. Nuo kankinimų, sunkaus darbo, bado ir šalčio 1944 m. gruodžio 16 d., varant visą kalinių komandą į darbą,

Viršilas krito ir daugiau nebeatsikėlė – mirė. Buvo įvilktas į griovį šalia kelio ir paliktas. Tos pačios dienos vakare, vedant kalinius iš darbo atgal, kaliniai parnešė jo lavoną į kalėjimą. Palaidotas vietinėse kapinėse.

JONAS VITKŪNAS

Gimė 1930 05 20. Išsilavinimas – vidurinis. Geologas. LLKS narys nuo 1997 06 30.

IGNAS VYLIUS

„Lietuvos karo aviacijos kapitonas Ignas Vylius – vienas iš pačių didžiųjų didvyrių kovoje prieš okupantus“ (Vladas Žukauskas, diplomatas, buvęs Lietuvos pasiuntinybės Stokholme sekretorius).

Ignas Vylius gimė 1904 metų kovo 22d. Pavandenės k. Varnių vls., Telšių apskr.. Jis buvo vyriausias vaikas dešimties vaikų malūnininko šeimoje. Mokydamasis Telšių gimnazijoje, dalyvavo ir buvo sužeistas mūšiuose dėl Klaipėdos krašto išvadavimo, apdovanotas medaliu, baigė pirmuosius Lietuvos šaulių sąjungos fizinio lavinimo ir auklėjimo kursus. 1924 m. įstojo į Kauno Karo mokyklą, kurią baigęs (VIII laida), gavo leitenanto laipsnį. Pereina į Karo aviaciją ir 1930 m. baigia Vytauto Didžiojo karininkų kursų aviacijos skyrių (II laida). Paskiriamas Antros eskadrilės kuopos vadu, įtraukiamas į aviacijos štabo karininkų sąrašus. 1932 m. jam suteikiamas pirmo rango karo lakūno statusas, paskiriamas į Pirmąją naikintojų eskadrilę, jam suteikiamas kapitono laipsnis. Aviacijos vadovybės atestuojamas kaip, „doras, sąžiningas, aukštos moralės karininkas“, ypatingai drąsus, savarankiškas, mėgstantis atlikti „pavojingus ir uždraustus uždavinius“ lakūnas. Yra grupinio aukštojo pilotažo pradininkas – trijulėje su plk. lt.

A. Mačiuika ir mj. J. Pyragiumi. Lietuvos Aeroklubo narys. Priklauso slaptai karininkų organizacijai „Geležinis vilkas“. Už dalyvavimą 1934 m. birželio 7-sios karininkų maište paleistas į kariuomenės rezervus. 1936 m. – Nidos sklandymo mokyklos viršininkas. Apsigyvenęs Klaipėdoje, imasi draudžiamos politinės veiklos: yra „Lietuvos aktyvistų sąjungos“ iniciatyvinės grupės narys, programos rengėjas, radistas, laikraščių „Žygis“ ir „Bendras žygis“ bendradarbis.

SSRS okupavus Lietuvą, Ignas Vylius įkalinamas Kauno kalėjime, tardomas ir apkaltinamas „kontrrevoliucine veikla“. Kilus Vokietijos – SSRS karui, išsilaisvina, dalyvauja 1941 m. birželio sukilime. Yra vienas iš Lietuvos nacionalistų partijos steigėjų, valdybos narys, kovinių dalinių „Geležinis vilkas“ vadas. Pabėgęs nuo suėmimo, gyvena nelegaliai. Įsijungia į aktyvią antinacinio pogrindžio veiklą: Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vadovybės narys, foninio radijo laidų iniciatorius ir transliuotojas, slapto pasiuntinio į Švediją (Algirdo Vokietaičio) kelionių rengėjas. 1944 m. organizuoja pasirengimą ilgalaikiam, ginkluotam pasipriešinimui prieš sovietų okupaciją: rūpinasi būsimų partizanų parengimu, jų kariniu apmokymu, ginkluote, ryšių bei koordinavimo sistemų sudarymu.

Sužeistas sovietų diversantų išprovokuotoje autoavarijoje, 1944 m. rudenį iš Klaipėdos ligoninės evakuojamas į Vokietiją. Pasveikęs, bet likęs šlubas, pasidaro dokumentus Velavičiaus pavarde, sutelkia grupę lietuvių vyrų ir pėsčiomis išeina į Lietuvą, kad prisijungtų prie partizanų, tęstų kovą ir siektų, kaip sakė tardytojams, svarbiausio savo tikslo – Lietuvos nepriklausomybės.

Perėjus fronto liniją, 1945 m. gegužės 3 d., Vokietijos teritorijoje (Blumenthal kaimo miškelyje) jį suėmė SSRS kontržvalgybos „Smerš“ skyrius. Kalino Stettino, Bresto, Kauno, Vilniaus kalėjimuose. Bylą vedė sadizmu pagarsėję čekistai.

MVD Karo tribunolas „tėvynės išdaviką“, „karo nusikaltėlį“ Igną Vylių nuteisė mirties bausme. Sušaudytas 1946 m. liepos 1 d. naktį Vilniaus MGB kalėjime. Užkastas Tuskulėnuose. Palaikai neidentifikuoti.

P.S. Apie I. Vylių (Velavičių) sovietmečiu nemažai bjaurių straipsnių publikavo, brošiūrėlių išleido „rašytojais“ pasidarę KGB darbininkai. Jį savo memuarinio pobūdžio knygose mini LLKS nariai ir bendraminčiai – A. Vokietaitis, Z. Blynas, V. Žukauskas, P. Žičkus, A. Sinkevičius, V. Mačiuika, L. Mockūnas ir kiti. Dukra Jūratė Vyliūtė išleido monografiją „Kapitono Igno byla“, V., 2002.

JŪRATĖ SOFIJA VYLIŪTĖ

Gimė 1931 08 23 Kaune, Lietuvos karo aviacijos kapitono Igno Vyliaus šeimoje. Kpt. I. Vylius LLKS-gai priklausė nuo 1941 m. gruodžio mėn., būdamas jos nariu, aktyviai dalyvavo antinacinėje veikloje. 1944 m. vasarą buvo vienas iš ginkluoto antisovietinio pasipriešinimo organizatorių. Raudonosios Armijos kontržvalgybos padalinio „Smerš“ suimtas, 1945 05 03 tardytas, kankintas, 1946 07 01 sušaudytas Vilniuje, KGB kalėjime. Užkastas Tuskulėnuose. Motina Petronėlė Ščiukaitė-Vylienė didžiulių pastangų ir pasiaukojimo dėka išsaugojo visus tris vaikus: Jūratę Sofiją g. 1931 m., Jaunių g. 1933 m., Živilę g. 1937 m., pasirūpino jų išsimokslinimu.

Baigusi Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos mokyklą bei Lietuvos konservatoriją (dabar Muzikos ir teatro akademija), įgijo muzikologės specialybę. 1960-1986 m. dirbo Lietuvos radijo ir televizijos muzikos redaktore, televizijos laidų rengėja bei vedėja. Nuo 1997 m. Lietuvos kompozitorių sąjungos narė.

Darbų pobūdis: televizijos ir radijo muzikinės laidos (apie 400), recenzijos periodikoje, straipsniai muzikos istorijos veikaluose. Parašė monografijų apie dainininkus: „Valentinas Adamkevičius“ (1986), „Elena Mažrimaitė-Dirsienė“ (1992), „Lagerininko teatrai. Apie dainininką Balį Radžių“ (1995), „Slava Vaclova Žiemelytė. Kanados lietu-

vių dainininkė“ (1995), „Vladas Baltrušaitis. Operos solistas“ (1996), „Carmen dienoraščiai. Irena Jasiūnaitė gyvenime ir scenoje“ (2005), bei kitas. Parengė spaudai operos solistės Salomėjos Vaidžiūnaitės memuarus „Vis tiek aš dainininkė“. Parašė istorinę apybraižą apie išeivijos teatrą „Čikagos lietuvių opera“. (1999). Išleista jos studija apie kūrybinę, koncertinę lietuvių veiklą pokario Vokietijoje „Lietuvių muzikai Vokietijoje 1944-1949“. Šia tema – „Das Phenomen der displaced persons in Spiegel Archivbestande“ – skaitė pranešimą tarptautiniame muzikologų kongrese Bonoje (2006). Pranešimas išspausdintas Vokietijoje muzikos mokslo leidinyje „Musik-Sammlungen-Speicher interkultureller Prosse“, (2007). 2008 metų tarptautinėje muzikologų konferencijoje Leipcige skaitė pranešimą „Litauisches Musik-Leben im Ausland nach der sowjetische Okkupation“.

Šalia muzikos, domisi politinio gyvenimo istorija. Parašė dokumentinės prozos dvitomį apie sovietų okupacijos kankinius: kpt. I. Vylių „Kapitono Igno byla“ (2001) bei Sibiro lagerių kalinį, kovotoją už tikinčiųjų teises prelatą V. Vėlavičių „Brolis Vincentas“ (2003, premijuotą Čikagos „Lietuvių balso“ konkurse; antras leidimas 2006).

Vyras, kompozitorius Justinas Basinskas miręs (2003), dvi dukros – abi išvykusios į JAV.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė nuo 2003 m. Gyvenimo prasmė – kūrybinis darbas mūsų laisvai Tėvynei Lietuvai.

PLACIDAS VYTURYS

Placidas Vyturys gimė 1923 m., gyveno Jurbarko rj., Pupkaimo k. Baigė šešis pradžios mokyklos skyrius. Bendraujant su juo atrodė, kad jis įgijęs reikiamą išsilavinimą, turintis filosofinį, politinį išprusimą bei ypatingą rašysenos braižą. Buvo galima su juo diskutuoti bet kokia tema, į debatus jis mėgdavo įterpti

poezijos. Placidą labai mėgo aplinkiniai, ypač jaunimas, nes jis buvo laikomas vaikščiojančia enciklopedija.

Jo asmenybę suformavo laiko ir aplinkos įvykiai. Dažnai pasakodavo apie savo jaunystės įspūdingą kaimą prie Nemuno, Raudonės pilį bei istorinius įvykius, atsiminimus apie Lietuvos okupaciją ir žiaurias kančias kalėjimuose.

Vokiečių okupacija prabėgo grūdų sandėliu paverstoje Raudonės pilyje, kur Placidas dirbo priėmėju – išrašinėjo kvitus ūkininkams, atvežusiems savo derlių. Sugrįžus rusams, jis tapo „tarnavusiu okupantams“.

Specialiesiems daliniams pradėjus gaudyti jaunuolius į sovietinę kariuomenę, o Lietuvos kariuomenės puskarininkiui iš gretimo valsčiaus ėmus burti partizaninį pasipriešinimą, buvo pažadinta laisvės viltis. Daug kančių ir skausmo paliko keliu Stakiai–Veliuona ėjęs baudžiamasis dalinys – ne tik degančias sodybas, bet ir kulkosvaidžiu nukirstus pamiške ėjusius žmones. Tai ir Placidui galutinai suformavo griežtą pasipriešinimą okupacijai.

Karui baigiantis, jam pavyko įsidarbinti Nemuno laivininkystės atstatymo dirbtuvėse, įkurtose dar nepriklausomos Lietuvos laikais. Tačiau tuoj po pergalės švenčių prasidėjo areštai – Placidas buvo suimtas kaip partizanų ryšininkas ir nuteistas pagal du straipsnius – 193-ąjį ir porą metų pridėjo už eilėraštį užrašų knygelėje. Ištremtas į Pečioros bei Komijos lagerius, kur buvo tiesiamos naujos geležinkelio šakos. Anot Placido, būdavo šventė, kai medicininė komisija jį pripažindavo „klipatėle“ ir trims mėnesiams pasiųsdavo į „poilsio punktą“. Kai atstatydavo, ir vėl prie geležinkelio.

Vėliau išgelbėjo „dieduškos“ Kalinino paskelbta amnestija, taikyta su sąlyga, kad sugrįžęs namo nuolat registruosis milicijoje.

Grįžęs gimtinėje rado kolchozą, ir tai nuteikė Placidą tolimesniam pasipriešinimui, nulėmė buvusio kalinio likimą. Placido teigimu, ką daugiau iškvies į saugumą, jei ne mane. Tardydavo iki vidurnakčio.

Placido skaudžiausi prisiminimai, kai teisė antrą kartą. Karinis

tribunolas buvo negailestingas – skyrė kalėti 25 metus. Penkeri metai be teisių ir tiek pat tremties. Be teisės rašyti kasacinį skundą ir malonės prašymą. Ištremtas į Vorkutos 62-ąjį lagerį. Ne visi ten ištverdavo. Buvo visko, išgelbėjo dviejų savaičių "atšėrimo" laikotarpis, anot Placido. Vorkutoje pogrindyje leido laikraštėlį "Protėvių Takais" ir "Varpą" (1955 m.).

1975 m. rugpjūčio mėn. paleistas iš Permės srityje esančio lagerio, jis grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Prienuose pas savo artimuosius, tačiau, išsiuntus banderoles su tabaku savo politiniams likimo draugams, rajono milicijos viršininkas nurodė per 24 valandas išsikelti iš Lietuvos.

Beliko viena išeitis – užsiverbuoti į vadinamąsias komjaunuoliškas statybas už respublikos ribų. Tą ir padarė Placidas. Vėl Rusija, Archangelsko sritis, Velsko rajono Tiogrozero gyvenvietė. Placido teigimu, aplinka buvusi baisi, nes gyvenimą „tvarkė" vagių klanas. Išsigelbėjo jis, kai jų vyriausiasis sužinojo, jog naujokas atsėdėjęs „nuo skambučio iki skambučio" – dvidešimt penkerius metus. Visa laimė, kad nesigilinama už ką, pripažįstamas „savu" ir paliekamas ramybėje.

Metus dirbęs katilinės montavimo darbus, Placidas galų gale sugrįžta į Lietuvą ir apsigyvena Vilniuje pas giminaičio sūnų, kuris aprūpina darbu, o vėliau ir būstu.

Ir tik įsigaliojus 1990 m. gegužės 2 d. Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl asmenų represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams teisių atstatymo", Placidas Vyturys buvo pripažintas nekaltu Lietuvos Respublikai ir jam grąžintos visos jo teisės.

Tačiau jį po visų priverstinių kančių kamavo nuolatiniai skausmai, vargino hipertoninė liga, silpna širdis.

Placidas Vyturys išėjo iš gyvenimo 2006 m. sausio 25 d., artimiesiems palikdamas lagaminėlyje išaustą tautinę juostą su valstybės himnu ir valstybine vėliava.

Stanislava Cvirkienė

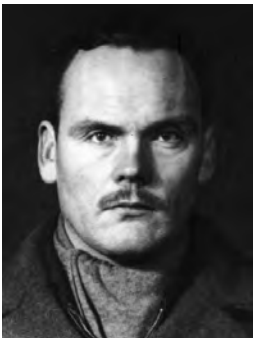

„Tie, kurie niekad nesiaukojo laisvės reikalui, niekad negalės perprasti tikrosios laisvės vertės“.

Gen. James Dosier

ALGIRDUI VOKIETAIČIUI – 100

Algirdas Vokietaitis gimė 1909 m. vasario 23 d. Kaune, žymaus Lietuvos pedagogo, Lietuvos mokyklos kūrėjo Juozo Vokietaičio šeimoje.

Patriotiškai auklėjamas jis išaugo ir subrendo kaip Lietuvos ąžuolas, savo asmenyje apglėbdamas įspūdingai daug veiklos sričių. Jis buvo aktyvus ir garsus sportininkas, talentingas fizinio auklėjimo specialistas ir organizatorius, mokytojas treneris, mokslininkas ir atsakingas administratorius.

1934 m. A. Vokietaitis baigė Vienos universitetą, kartu gavo ir plaukimo trenerio diplomą. 1937–1939 m. Marburgo universitete įgijo filosofijos daktaro laipsnį. Specializavosi Suomijoje, SSRS, Anglijoje ir Švedijoje. A. Vokietaitis stengėsi Lietuvos jaunajai kartai perduoti geriausius pasaulinio fizinio ir dvasinio lavinimo metodus. 1927–1939 m. jis mokytojavo, dėstė fizinio lavinimo pagrindus, mankštą, plaukimą, slidinėjimą fizinio auklėjimo kursuose ir įvairiose stovyklose. Rašė straipsnius Lietuvos ir kitų šalių spaudai. Laisvai kalbėdamas vokiečių, anglų, rusų ir švedų kalbomis, jis atstovaudavo Lietuvai tarptautiniuose sporto kongresuose. 1939–1943 m. dr. A. Vokietaitis – Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetų docentas ir fizinio auklėjimo katedros vedėjas. 1941 m. buvo paskirtas Kauno kūno kultūros rūmų direktoriumi.

Dr. Algirdo Vokietaičio gyvenimo kelias kupinas atkaklaus darbo, ryžto ir pasiaukojimo stiprinti ir ginti Lietuvos valstybę, išsaugoti jos nepriklausomybę. Jis mylėjo Lietuvą, mylėjo jos laisvę labiau už gyvy-

bę. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai svarbiausia, kad A. Vokietaitis buvo pasišventęs ir bebaimis laisvės kovotojas.

Antrojo pasaulinio karo metų rezistencijos istorijoje A. Vokietaitis yra išskirtinė asmenybė. Jis – vienas pirmųjų pasipriešinimo organizacijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narių, aktyviausiai dalyvavusių jos veikloje, buvo vienas iš LLKS vadovų. Su kitais LLKS vadovybės nariais Algirdas kūrė sąjungos veiklos gaires, rūpinosi pogrindinės spaudos leidimu ir platinimu. Į LLKS jis sugebėjo burti jaunus žmones, jiems įkvėpti pasiryžimą kovoti ir aukotis už besąlyginę Lietuvos laisvę. Pasipriešinimo dalyvis LLKS narys Jonas Jurkūnas dr. Algirdą Vokietaitį vadina „lietuviško pogrindžio legendarine asmenybe“.

1941 m. birželį A. Vokietaitis dalyvavo sukilime prieš okupantus bolševikus. Trakuose iškėlė Trispalvę. 1942 m. jis labai aktyviai dalyvavo LLKS veikloje prieš naujuosius okupantus nacistus, t. y. priešą Nr. 2, nes priešas Nr. 1 – rusų bolševikai. Kūno kultūros rūmuose, kurių direktoriumi jis buvo, slapta spausdinamas pogrindinis laikraštis „Laisvės kovotojas“.

LLKS tapo gausiausia ir stipriausia pasipriešinimo organizacija, kovojančia dėl Lietuvos nepriklausomybės. Tačiau Lietuvos laisvės viltys vis tamsėjo, nebuvo jokių ryšių su laisvu užsieniu. Visų kitų okupuotų šalių rezistencijos turėjo savo atstovus Vakaruose. LLKS irgi manė, jog reikia informuoti pasaulį apie nacių represijas Lietuvoje.

1943 m. kovo mėn. slaptame LLKS vadovybės posėdyje A. Vokietaitis pats pasisiūlė rizikingai kelionei per Baltiją į Švediją. Po kelių nesėkmingų bandymų, 1943 m. liepos mėn. žvejų kateriu jis pasiekė Švediją. Čia buvo įsteigtas Lietuvių Komitetas, pasiskirstyta darbais. Surasti ryšio keliai per estus ir latvius siųsti šifruotus pranešimus į Lietuvą, taip pat į Angliją, JAV. 1943 m. gruodį A. Vokietaitis grįžo iš Švedijos sutvarkyti slaptų radijo ir pašto ryšių su Lietuva. Antroji kelionė į Švediją pareikalavo didelės fizinės ir dvasinės įtampos, nes užtruko 27 dienas. Antrą kartą karo metu jis į Lietuvą grįžo 1944 m. liepos mėn., norėdamas atstatyti radijo ryšį ir pagelbėti pabėgėliams evakuotis į Šve-

diją. Trečią kartą plaukiant atgal į Švediją, vokiečių karo laivo buvo sulaikytas, kalintas Liepojoje, paskui išvežtas į Štuthofo koncentracijos lagerį. 1945 m. mirštantį nuo dėmėtosios šiltinės A. Vokietaitį „išlaisvino“ rusų kariuomenė. Jis pabėgo ir 1946 m. po ilgų odisėjų slapta grįžo į Švediją.

A. Vokietaičio emigranto gyvenimas taip pat buvo nelengvas, tačiau jis visada galvojo apie Lietuvą ir dėl jos dirbo. 1949 m. atvykęs į JAV, JAV valstybiniam archyvui ir Kongreso bibliotekai perdavė daug svarbių lietuvių pogrindžio spaudos dokumentų.

JAV 1983 m. išleista jo redaguota ir su kitais autoriais parašyta knyga „Laisvės besiekiant”. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos įnašas į antinacinę rezistenciją“, tapo paminkline LLKS istorijai. Knyga yra gausiai iliustruota pogrindinės spaudos ištraukomis, slaptos dokumentacijos ir radijo telegramų tekstais, autentiškų dokumentų faksimilėmis bei fotografijomis. Knygoje pateikiamas LLKS veiklos aprašymas, LLKS vadovų, antinacinės rezistencijos dalyvių memuarai ir kita LLKS istorijai svarbi medžiaga.

Remiant A. Vokietaičio seseriai Gražinai Vokietaitytei-Amonienei, knyga „Laisvės besiekiant“ Lietuvoje buvo pakartota (kaip I dalis) Juozo Grušio sudarytoje knygoje „Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga 1940 – 2000“, todėl turime galimybę susipažinti su mūsų LLKS istorija.

2003 m., pagerbdama savo brolio atminimą, Gražina Vokietaitytė-Amonienė savo rūpesčiu ir ištekliais išleido didelės apimties Dr. Algirdo Vokietaičio Raštus, kuriuos redagavo istorikas Kęstutis Kasparas. Knyga skirta Lietuvos jaunimui.

Sesers Gražinos artumoje ir jos prižiūrimas Algirdas Vokietaitis mirė 1994 m. rugpjūčio 14 d. JAV. Kremuoti jo palaikai 1995 m. parvežti į Lietuvą ir palaidoti Kaune, Panemunės kapinėse šeimos kape, jo numylėtos Lietuvos – Tėvynės žemėje.

Už pasižymėjimą didvyriška narsa ir ištverme, ginant Lietuvos Respublikos laisvę ir nepriklausomybę, 2004 m. Algirdas Vokietaitis (po mirties) apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi.

Dr. Algirdo Vokietaičio gyvenimo kredo buvo: „Tėvynė aukščiau už viską. Kiekvienas žmogus savo gyvenime bent vieną kartą turi ryžtis didesniam žygiui patarnauti savo Tėvynei. Tai yra didelė žmogaus laimė“.

Minėdami Algirdo Vokietaičio šimtmetį, didžiuokimės šiuo garbingu Lietuvos sūnumi ir lygiuokimės į jį.

Danguolė Žemaitienė

GRAŽINA VOKIETAITYTĖ AMONIENĖ

Gimė 1915 m. rugsėjo 15 d. Voroneže, Rusijoje, pedagogo, Kauno miesto burmistro Juozo Vokietaičio ir Magdalenos Tekoriūtės Vokietaitienės šeimoje.

1918 m. šeima grįžo į Lietuvą, gyveno Kaune ligi 1944 m. rugpjūčio mėn. Vokiečiai išvežė darbams į Vokietiją. Dirbo Vienoje (Austrija) ligoninėje iki 1945 m. balandžio mėn. Nuo 1945 m. rugsėjo mėn. gyveno pabėgėlių (DP) stovykloje Glasenbache (Austrija). 1945 m. ištekėjo. 1948 m. emigravo į JAV (krepšininko Prano Lubino iškvietimu), kur ir dabar gyvena.

1926 m. baigė „Saulės“ pradžios mokyklą Kaune, 1934 m. – „Aušros“ mergaičių gimnaziją Kaune, 1937 m. – Aukštuosius Kūno kultūros kursus Kaune. 1934–1940 m. aktyviai dalyvavo įvairiose studentų organizacijose ir korporacijose Lietuvoje. 1937—1940 m. – Kūno kultūros mokytojų sąjungos narė, Tautinių šokių draugijos narė, Šaulių sąjungos narė. Dalyvavo sporto klubų veikloje – LFLS, Grandis, Jachtklubas.

1939 m. Paryžiuje įgijo diplomą, leidžiantį dėstyti prancūzų kalbą. 1943 m. baigė Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, filosofijos licenciato laipsniu įgijo fizinio auklėjimo specialybę. 1960–1962 m. – studijos Wiskonsino universitete (JAV).

1937–1940 m. dirbo fizinio lavinimo mokytoja M. Pečkauskaitės gimnazijoje Kaune, 1940–1941 m. – pradžios mokyklų inspektore fizi-

niam auklėjimui Kauno Kūno kultūros rūmuose, 1941–1943 m. – jaunesniaja asistente Vilniaus Pedagoginiame institute, dėstė fizinį lavinimą dėstymui, studijos,1945–1948 m. – mokytoja Vinco Krėvės lietuvių gimnazijoje Glasenbache (Austrija). 1949–1954 m. dirbo įvairius darbus JAV. 1954–1980 m. – vyresnioji profesorė „Lindenwood College“ (Misurio v. JAV) Fizinio auklėjimo ir meno fakultetuose.

1980 m. išėjo į pensiją, turėdama „professor emeritus“ laipsnį.

Bendradarbiauja spaudos leidiniuose – „Fizinis auklėjimas“, „Trimitas“.

ONA VOVERIENĖ - BRAZAUSKAITĖ

Ona Voverienė – Brazauskaitė gimė 1938 06 17 Raseiniuose. Prof., habil. dr. (socialiniai m.), Moterų lygos pirmininkė, Kembridžo (D. Britanija) tarptautinio biografijų centro garbės narė.

Vyras Vladas (1922 – 2010) – pedagogas, dr., doc. Duktė Zita (g. 1955) – psichiatrė ekspertė.

Ona Voverienė baigė Kauno Šančių prad. m-klą, 1956 m. – Tytuvėnų (Kelmės r.) vid. m-klą, 1958 m. – Vilniaus 31-ąją PTM, 1968 m. – VU, 1974 m. – Maskvos (Rusija) sąjunginiame mokslinės ir techninės informacijos institute aspirantūrą. Dirbo: 1958-1966 m. – Vilniaus centr. pašto- telegrafo operatore, 1966 m. – Sąjunginio elektros suvirinimo įrengimų MTI Vilniaus fil. technikė, inž. vertėja, 1969-1980 m. – Lietuvos Buitinės chemijos PKB vertėja, moksl. techninės informacijos skyr. ved., 1975-1977 m. – VU dėst., 1980-1995 m. vyresn. dėst., doc., 1995-2000 m. – Komunikacijos fak. informacijos sistemų k-dros prof., nuo 1992 m. – Lietuvos moterų lygos Švietimo ir mokslo k-to vad., nuo 1994 m. – Lietuvos moterų lygos pirmininkė. Parašė, parengė spaudai ir išleido per 30 knygų, tarp jų: „Informacijos teorija ir metodologija“ (1985), „Informatikos metodologija“ (1990), „Už-

sienio mokslinės techninės informacijos sistemos TSRS ir Lietuvoje“ (1991), „Mokslotyrininkai ir informatikos mokslininkai“ (su bendraaut., (1991), „Mokslotyrinės minties raida Lietuvoje 1957-1990 m.“ (1996), „Bibliometrija“ (1999), „Lietuvos mokslinės m-klos“ (su bendraaut., 2002), „Žymieji XX amžiaus Lietuvos mokslininkai“ (2009), bibliografinės rodyklės „Vytautas Landsbergis“. Kultūros darbai: „Bibliografija“ (1956-1996“ su bendraautor., 1999), „Akademikas Kazimieras Ragulskis. Literatūros rodyklė“ (2001).

Įsijungusi į Lietuvos moterų judėjimą, parašė ir išleido šias knygas: „Lietuvos moterys mokslininkės“ (mokslų daktarės (habil, dr. 1940-1992)“ (1992). „Lietuvos moterys Aukščiausiosios Tarybos deputatės ir Seimo narės“ (su bendraaut., 1995), „Moters vieta ir vaidmuo visuomenėje“ (1997)., „Moteris ir rezistencija Lietuvoje“ (konferencijos medžiaga, 1998), „Žymiosios XX a. Lietuvos moterys“ (2002), „Žymiosios XX amžiaus Lietuvos moterys. Partizanės, ryšininkės, tremtinės, kovotojos“ (2005), „Lietuvos laisvės kovų karžygys Vaclovas Voveris-Žaibas“ (2007). Dalyvavo respublikinėse ir tarptautinėse mokslininkų ir moterų konferencijose Maskvoje, Kijeve, Sankt Peterburge, Briuselyje, Suomijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Amerikoje, Anglijoje, Lenkijoje. Daugelyje konferencijų skaitė pranešimus. Kasmet organizuoja konferencijas moterų politinio švietimo klausimais „Moteris ir politika“ (nuo 1996 m.); mokslines konferencijas aktualiais Lietuvos moterims klausimais: šeimos, ekologijos, švietimo, tautinio dorovinio ir patriotinio jaunimo ugdymo ir kt. Nominuota Europos moters vardo pripažinimui (2003), Tarptautinei Taikos premijai (2011). Apdovanota Vengrijos Respublikos valst. medaliu ir padėka už publicistinę veiklą, skleidžiant informaciją apie vengrų tautos sukilimą 1956 m. (2006). Tado Daugirdo premijos laureatė (2006), Pasaulio moteris (1997, 2009, 2010). Buvo Europos moterų kongreso Vienoje Lietuvos delegacijos narė. IV Pasaulinio moterų suvažiavimo dalyvė Pekine (1995).

Kredo: gyvenimo ir laisvės vertas tas, kuris už juos į mūšį eina (J. Degutytė).

POVILAS ZAGRECKAS

Gimė 1925 07 15 Ukmergės apskr. Pabaisko vls. Pasipriešinimo sovietams dalyvis nuo 1940 m. Partizanas – Vyčio Kryžiaus IV laipsnio kavalierius.

Smogikai P. Zagrecką areštavo 1952 05 20, nuteisė kalėti 25 m. lageryje. Kalėjo Vorkutoje, Vladimiro kalėjime, Intoje. Jis – LLKS narys nuo 1943 m., Plechavičiaus rinktinės karys, rezervistų (partizanų) vadas Pabaiske. Dalyvavo užimant Berlyną. Povilas – partizanas nuo 1949 rugsėjo mėn. Didžiosios Kovos apygardoje, slapyvardžiai „Lydeka“, „Ąžuolas“. Aktyviai dalyvavo 1953 ir 1955 m. sukilimuose Vorkutoje. Už tai buvo kalinamas Vladimiro uždarame kalėjime Nr.2. Ten drauge su kitais parašė LLKS manifestą ir įstatus. Dar kalėjo Intos ir Mordovijos lageriuose. Tai vienas iš aktyviausių antisovietinių pogrindininkų.

ALDONA ZALATORAITĖ

Gimė 1930 m. gruodžio mėn. 18 d. Panevėžio apskr. Ramygalos vls. Karvelių k. valstiečių šeimoje. Iki 1950 m. tėvai dirbo savo ūkyje, o tų pačių metų pavasarį sovietų valdžia viso kaimo ūkininkus suvarė į kolchozus.

1943 m. Aldona baigė Barklainių pradinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Ramygalos gimnazijos pirmąją klasę (sovietų laikais gimnazija pervardinta vidurine mokykla). 1951 m. ją baigė ir pradėjo dirbti Orelių pradinėje mokykloje mokytoja.

1954 m. įstojo į VVU neakivaizdinį skyrių – studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Baigus 4 kursus, iš Orelių pradžios mokyklos buvo perkelta į Ėriškių septynmetę mokyklą. Vėliau dirbo Jotainių ir Vaiškonių

septynmetėse mokyklose. Uždarius Vaiškonių septynmetę mokyklą, persikėlė į Vilnių, į 22-ją vidurinę mokyklą, kurioje dirbo iki 1987 m.

Dirbdama susipažino su daugeliu įdomių žmonių–Lietuvos patriotų, kurie pristatydavo pogrindinės literatūros. 1975 ar 1976 m. (gerai neatsimena), naktį prieš Šv.Kalėdas, P. Grainys į jos butą atlydėjo pogrindininką V. Vaineikį. Tuojau buvo pristatyta ir laikraščio „Varpas“ spausdinimo aparatūra. Aldona prisidėjo prie laikraščio spausdinimo: taisė straipsnius, juos redagavo, rašė. Dirbti reikėjo labai atsargiai, nes greta gyveno nelietuvių šeimos. Vienas kaimynas dirbo saugume ir pas jį lankydavosi saugumiečiai, o V.Vaineikis buvo milicijos ieškomas. Kad nesukeltų įtarimo spausdinimas mašinėle, ją pasidėdavo ant pagalvės. Baimės nebuvo, nes žinojo, kad to reikia Lietuvai.

Vieną pavakarę, grįžusi iš darbo, rado Vaineikį susirūpinusį. Jis paaiškino, kad kažkoks vyriškis skambino į duris, todėl daug medžiagos sudeginęs, fotojuostas paslėpęs. Kambarys kvepėjo dūmais.

Pastebėjus, kad apie namą vaikščioja įtartini nepažįstami vyrai, Vaineikis naktį buvo išlydėtas kitur.

JUOZAS ZALIECKIS

Juozas Zalieckis gimė 1896 m. Šiuoriškių k., Lekėčių vls., Šakių apskr. 1945 m. spalio mėn. įstojo į kpt. J. Valčio partizanų dalinį, į E. Guogos-Glaudžio būrį. Netrukus buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

STANISLOVAS ZIMNICKIS

Gimė 1957 07 08 Baltarusijoje, Gervėčiuose. 1973 m. baigė Gervėčių vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo į Buivydiškių žemės ūkio technikumą. 1957-1977 m. tarnavo sovietų armijoje (tankų daliniuose). 1979 m. baigė technikumą ir pradėjo dirbti.

Dirbo Širvintų r., Družuose, Molėtų rj.,

Giedraičiuose ir Bijutiškyje vet. gydytojo pavaduotoju ir vyriausiuoju vet. gydytoju.

1986 m. atvyko gyventi į Vilnių. Gavo darbą buitinės chemijos įmonėje.

S. Zimnickis budėjo ir gynė Seimą, Spaudos rūmus, Radijo ir televizijos centrą bei Televizijos bokštą. Seimo (tuomet Aukščiausiosios Tarybos) rūmų apsaugai ant kelio prie Neries upės dalyvavo rikiuojant sunkvežimius ir kitą techniką, statė prieštankines užtvaras, padėjo statyti apsauginę sieną iš gelžbetoninių blokų bei armatūros.

Tarybinį pasą užmovė ant geležinio strypo. Teko dalyvauti įvykiuose prie spaudos rūmų, jau juos užėmus sovietų kareiviams. Tankai ir gyvoji jėga buvo sukoncentruoti už pastato, netoli troleibusų parko. S. Zimnickio, kaip buvusio tankisto, buvo sumanyta nuvaryti vieną iš atokiau stovėjusių tankų ir, nuvažiavus juo į Šiaurės miestelį, sukelti sąmyšį. Nepavyko. S. Zimnickis kelis kartus buvo išvarytas iš saugomos teritorijos. Ginant televizijos bokštą, dalyvavo visuose įvykiuose prie jo. Kai bokštas jau buvo užimtas, su draugu Valerijumi Visockiu sumanė prasmukti į vidų. Atokiau pro tanko išlaužtą tvorą pakliuvo į bokšto teritoriją. Staiga prieš juos išdygo trys kareiviai ir nukreipė automatus. Jie atsakė, kad eina iš darbo. Kareiviai riebiai nusikeikė, liepė apsisukti ir nešdintis. Kai tankai buvo išsirikiavę važiuoti į Šiaurės miestelį, iš nuoskaudos, norėdamas jiems kaip nors pakenkti, S. Zimnickis automobiliu įsiterpė į jų koloną ir trukdė jiems manevruoti. Jis tikėjosi, kad gal kuris nors atsitrenks į elektros stulpą ar dar kur. Neapsikentę tankistai davė įspėjamąją salvę iš stambaus kalibro kulkosvaidžio. Tuomet turėjo duoti jiems kelią. Visuose to meto įvykiuose S. Zimnickis dalyvavo kartu su bendražygiais, draugais, kai kuriuose – su šeima.

1991 m. sausio 15 d. jis buvo Maskvoje, tarptautinėje parodoje Konsium – Expo. Su savimi turėjo daug spaudos su nuotraukomis apie tų dienų įvykius Lietuvoje. Jas išdalino Amerikos, Europos, Rusijos ir kitų šalių atstovams.

Stanislovas Zimnickis – LLKS narys nuo 1996 m., apdovanotas LLKS ordinu „Už Tėvynės laisvę“.

BRONIUS ZLATKUS

Bronius Zlatkus gimė 1927 m. spalio 14 d. Skirjočių k., Radviliškio vls. ūkininko šeimoje. Baigęs Radviliškio gimnaziją, mechaniką studijavo Kauno VDU Technologijos fakultete.

1947 m. lapkričio mėn. jis buvo areštuotas. Už veiklą „Geležinio vilko“ pasipriešinimo organizacijoje nuteistas kalėti 10 m. Bausmę atliko Norilsko, Magadano lageriuose.

Nepaklusnumo atvejų Norilsko Gulage būta visą laiką, tačiau lagerio administracija susidorodavo su jais nedelsiant ir ryžtingai.

1950 m. gruodžio mėn. su paskutiniais perkeliamais politiniais kaliniais iš Norilsko PDL, B. Zlatkus pateko į Gorlago pirmąjį lagerį, vadinamą Medvežką.

Visą praleistą Gorlage laiką jis dirbo tik konvojaus saugomose brigadose. Metus praleido BUR‘e – sustiprinto režimo barake. Priežastis ta, kad jis buvo kaltinamas operdalies agento likvidavimo organizavimu.

1952 m. rugsėjo 8 d. į Gorlagą atgabeno 1200 vyrų iš Karagandos lagerių, atrinktų numalšinus ten vykusius neramumus ir bruzdėjimus. Dauguma – Vakarų ukrainiečiai. Atvežta ir apie 70 jaunų, drąsių lietuvių. Atvykėlius išskirstė: 400 į Medvežką, likusius į miesto statybas 4-tąjį ir 5-tąjį Gorlago skyrius.

Senbuviai ir naujokai susitarė ir numatė konkrečių veiksmų programą. Buvo sudaryta pasipriešinimo lagerio režimui organizacija, kuri sukilimo metu pavadinta „Norilsko vyčiai“. Penketukų principu sudarytos apsaugos-kovos grupės. 1952 m. spalio – gruodžio mėn. vyko aktyvus apsivalymas nuo kalinių-čekistų parankinių, kaltų dėl likimo brolių suluošinimo ir dėl priešlaikinių mirčių. 1952 m. pabaigoje pasipriešinimo organizacija kontroliavo lagerių vidaus gyvenimą. 1953 m.

buvo suformuotos lietuvių, ukrainiečių karinės pasipriešinimo struktūros, apsirūpinta šaltaisiais ginklais tam atvejui, jeigu Gorlago administracija bandytų kriminalinių recidyvistų pagalba slopinti nepaklusnumą. Tai bandyta padaryti Kajerkane, antrajame Gorlago skyriuje. Įvyko pjautynės, buvo aukų. Kriminaliniai recidyvistai, apie 100 vyrų, buvo išguiti iš zonos.

Broniui buvo pavesta reguliuoti santykius su musulmonais. Sukilimo metu Medvežkoje jis turėjo būti atsakingu už vidaus tvarką, priešgaisrinę apsaugą „kalinių respublikoje“.

Sukilimą nuslopino kariuomenės daliniai su durtuvais. Iš 4,5 tūkst. kalinių atskirti 182 vyrai, jų tarpe ir B. Zlatkus, buvo uždaryti garnizono kareivinėse, vėliau išvežti į buvusį trijų barakų lagerį Kupec.

Berijos areštas, pokyčiai Kremliuje išgelbėjo šiuos kalinius nuo susidorojimo. 1953 m. rugpiūčio 26 d. iš Norilsko jie perkelti į Magadano sr. lagerį „Jubilejnyj“, kurį rado tuščią.

Praėjus porai dienų, pasirodė kapitonas pėstininkų uniforma, kuris paaiškino, kad šalia yra šachta, susisiekianti su kvarco gysla, turtinga aukso. Pasiteiravo, ar kaliniai eis dirbti. Pasitarę kaliniai sutiko. Pasiskirstė įtakos zonomis: lietuvių atstovas vadovaus visiems darbams viršuje, ukrainiečių – šachtoje, rusų – mechaninėse dirbtuvėse. Broniui Zlatkui pavesta vadovauti darbams paviršiuje.

1954 m. buvo suluošintas šachtos viršininkas už žiaurų elgesį su ukrainiečiais tremtiniais. B. Zlatkus išvežtas į Susumano kalėjimą. 1954 m. lapkričio mėn. iš baudos lagerio jį išleido į tremtį. 1955 m. Bronius vyko pas tėvus – tremtinius į Irkutsko sr. Bodaibo rj. 1959 m. grįžo į Lietuvą. Bet tik 1962 m. jam leido prisiregistruoti Lietuvoje. Dirbo naftos žvalgybos ekspedicijoje vyriausiu mechaniku.

Sąjūdžio metu buvo grupių koordinatorius. 1989 m. rugsėjo mėn. jam pasiūlyta vykti į Norilską, tartis, kad būtų įamžintas ten žuvusiųjų karininkų ir lietuvių politinių kalinių atminimas. Išvyko Bronius Zlatkus, architektas Giedrius Laucius, fotožurnalistas Juozas Kazlauskas ir ten 1941 m. įkalintas karininkas Teofilis Šimonis, topografas. Priėmimo metu

miesto vykdomajame komitete gautas pažadas, masinio kalinių laidojimo vietoje Šmidto kalno papėdėje įrengtus garažus iškelti ir toje vietoje įrengti stalinizmo aukoms pagerbti skirtus paminklus. Ir ne tik lietuviams, bet visiems tranšėjose palaidotiems apie 90-100 tūkst. įvairių tautybių kaliniams. Pažadą ištesėjo. Taip Taimyre atsirado rimties ir liūdesio vieta.

Bronius Zlatkus yra kalnakasybos technikas, inžinierius mechanikas. Pasipriešinimo sovietiniam okupaciniam režimui dalyvis. Karys savanoris, Vyčio Kryžiaus ordino Karininko Kryžiaus kavalierius, apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjo medaliu, Andrejaus Sacharovo atminimo ženklu (2003 m., Maskva).

BRONIUS ZNAIDAUSKAS

Gimė 1924 11 30, Kaišiadorių apskr.. Žiežmarių vls. Juknonių k. Dabar gyvena Kaune.

Mokėsi Žiežmarių pradinėje mokykloje ir Kaišiadorių gimnazijoje. 1944-1945 m. dirbo Trakų mokytojų seminarijoje.

1946-1951 m. Bronius studijavo Lietuvos Veterinarijos akademijoje. Gavęs veterinarijos gydytojo diplomą, 1951-1954 m. dirbo Kauno m. Vilijampolės rj. vyr. veterinarijos gydytoju, o 1954-1961 m. – Mokslų akademijos Gyvulininkystės ir veterinarijos institute (Baisogaloje) moksliniu bendradarbiu, 1956-1962 m. – antraeilėse pareigose Baisogalos valst. darbo ir dirbtinio gyvulių apsėklinimo stoties direktoriumi. 1962-1974 m. jis Respublikinės veterinarijos poliklinikos vyr. gydytojas. 1969 m. apgynė biologijos mokslų kandidato disertaciją. Mokslinių interesų sritys: gyvulių nevaisingumo priežastys ir efektyvus gydymas. Docentas. Andrologijos Lietuvoje pradininkas.

Antiokupacinė veikla prasidėjo dar besimokant Kaišiadorių gimnazijoje. Bronius ir dar keli moksleiviai gautą antiokupacinę spaudą platino Kaišiadorių mieste ir jo apylinkėse. Atsišaukimus ir kitą medžiagą klijavo ant tvorų, stulpų bei sienų.

1945 m., vildamasis studijuoti, atvažiavo į Kauną. Vėl prasidėjo rezistencinė veikla. Iš patikimų žmonių gaudavo nelegalios spaudos, atsišaukimų ir medikamentų, kuriuos perduodavo tėviškėje apsilankantiems partizanams, jų vadams ar savo namiškiams, kad perduotų partizanams.

1946 m. B. Znaidauską KGB darbuotojai areštavo ir Kaune saugumo rūmuose tris mėnesius tardė bei kankino. Bylos nesudarė ir paleido.

Už ryšius su partizanais Broniaus tėvas, brolis ir dvi seserys 1947 m. buvo areštuoti ir nuteisti kalėti. Jie kalėjo Karagandos sr. Dalinsko, Intos, Krasnojarsko sr. lageriuose (Dalinsko lageryje tėvas ir mirė). Sunkiai serganti motina išvežta į Krasnojarsko sr. Jarcovo rj. Lietuvoje Bronius Znaidauskas liko vienas. Vengdamas tremties, gyveno nelegaliai, nuolat keisdamas vietą. Tuo metu jis jau studijavo Lietuvos veterinarijos akademijoje. 1951 m. pradėjo dirbti. Po Stalino mirties gyvenimas palengvėjo, bet B. Znaidauską KGB persekiojo dar ilgai. Iki 1974 m.

ZOKAITIS

Zokaitis iš Sirvydų k., Lekėčių vls., Šakių apskr.

ALGIMANTAS ZOLUBAS

Gimė 1933 m. rugsėjo 6 d. Katrės Palionytės iš Laukminiškių k. ir Tito Zolubo iš Sriubiškių k. šeimoje Laukminiškių k., Kupiškio vls., Panevėžio apskr. Lankė Lebedžių pradžios mokyklą (Pandėlio vls.), kurią baigė 1944 m. 1948 m. Algimantas įstojo į Jutkonių k. tremtinio Vičino namuose įsteigtos mokyklos penktą klasę.

Jų vienkiemyje, esančiame rajono pakraštyje, partizanai rasdavo saugesnį prieglobstį, nes iškilus pavojui, buvo patogus pasitraukimas į netoliesia esantį mišką.

Kai tėvus ir seserį 1949 m. ištrėmė į Sibirą, Algimantas kelerius

metus mokėsi savarankiškai, nuo gresiančios tremties slapstėsi ir, nuslėpęs kilmę bei suklastojęs asmens dokumentus, 1952 m. įstojo į Vilniaus I-sios darbininkų jaunimo vidurinės mokyklos 9-ą klasę. Lankydamas mokyklą, dirbo įvairiose įstaigose įvairų darbą. Šią mokyklą baigė 1955 m. ir gavo sidabro medalį. Tais pačiais metais įstojo į Kauno politechnikos institutą. 1960 m. gavęs radijo inžinieriaus diplomą, buvo paskirtas dirbti į Vilniaus televizijos mazgų gamyklą. Šioje įmonėje, vėliau pasivadinusioje Radijo komponentų gamykla, išdirbo iki 1993 m., iki pensijos.

Prasidėjus atgimimui, 1988 m. Algimanto Zolubo iniciatyva gamykloje buvo įkurta gausi Sąjūdžio grupė (apie 400 dalyvių), išrinkta grupės taryba (Algimantas – jos pirmininkas). Gamyklos sąjūdininkai dalyvavo įvairiuose renginiuose, grėsmių akivaizdoje – budėjimuose prie valstybės svarbių objektų.

Algimantas Zolubas – LLKS, TS-LKD partijos, LS narys. Išėjęs į pensiją dalyvauja Lietuvos Sąjūdžio, LLKS veikloje, Lietuvos ir užsienio lietuvių periodinėje spaudoje, redaguoja LLKS leidinį „Varpas“.

ZIGMAS ZUBRYS

Pagrobė spausdinimo mašiną iš poligrafijos tresto sandėlio (Šiaulių g., Kaunas). Tiekė popierių „Laisvės Kovotojas“ leidiniui ir jį platino. Suimtas 1943 m. rugpiūčio pradžioje. Kalėjo Kauno s.d. kalėjime ir Dachau konclageryje.

ANTANAS ŽELVYS

Buvęs Lietuvos kariuomenės viršila. Ėjo partizanų būrio viršilos pareigas.

MARIJA DANGUOLĖ ŽEMAITIENĖ

Gimė 1935 m. lapkričio mėn. 20 d. Plungės rj. Juodeikių k.

1942 m. pradėjo lankyti Kauno V. Kudirkos pradinę mokyklą. 1953 m. baigė Kauno kooperacijos technikumą, 1960 m. neakivaizdžiai baigė Vilniaus universitetą ir įgijo ekonomistės kvalifikaciją.

Marija Danguolė dirbo Kuršėnų vartotojų kooperatyvo vyresniąja buhaltere, Kauno žuv.kooperatyvo vyr.buhalterio pavaduotoja finansų reikalams, Kauno miesto finansų skyriaus valstybės pajamų inspektore, Kauno ekonomikos technikume-dėstytoja, valst.parduotuvės „Vytenė“ vyriausiąja buhaltere.

Ištekėjo 1962 m. Vyras – ekonomistas. Išaugino sūnų Vytį.

Tėvai Juozas Grušys ir Magdalena Grušienė buvo aktyvūs LLKS nariai nuo pat šios pogrindinės organizacijos veiklos pradžios. Apie LLKS ir tėvų veiklą joje mergaitė žinojo nuo mažens. Tėvai buvo politiniai kaliniai, kalėjo Vorkutoje.

Marija Danguolė Žemaitienė – LLKS narė nuo 2000 m.

JONAS ŽEMAITIS

Jonas Žemaitis gimė 1922 m. Kuro k., Lekėčių vls., Šakių apskr. 1945 m. vasario mėn. jis paimtas į okupantų armiją. Vežant į surinkimo punktą, pabėgo ir įstojo į kpt. J. Valčio partizanų dalinio Budrio būrį. Po legalizacijos tapo E. Guogos-Glaudžio vadovaujamo savigynos dalinio kovotoju. Tų pačių metų spalio mėn. buvo suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

PRANAS ŽEMAITIS

Pranas Žemaitis–Žirgas gimė 1913 m. Aržuolupių k., Šakių vls. ir apskr. Gyveno Jurbūdžių k., Lukšių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Rugsėjo 10 d. sumušus jų būrį, legalizavosi ir buvo paskirtas Šakių vls. savigynos dalinių vado pavaduotoju. Metų pabaigoje suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje.

ZIGMAS ŽEMAITIS

Zigmas Žemaitis–Ąžuolas gimė 1917 m. Aržuolupių k., Ša-

kių vls. ir apskr. Mokytojas. Partizanas nuo 1945 m. gegužės mėn. pradžios. Rugsėjo mėn. legalizavosi ir buvo paskirtas Šakių vls. savigynos dalinių vadu. Metų pabaigoje suimtas ir nuteistas kalėti 10 m. lageryje. 1956 m. iš įkalinimo vietos paleistas.

GABRIELIUS ŽEMKALNIS

Gimė 1929 m. sausio 31 d. Kaune.

Gimnazijoje, septintoje klasėje (tai būtų dabartinė 11 klasė), keletas draugų gaudavę pogrindžio literatūros ir supratę tuometinę padėtį Lietuvoje. Moksleiviams šovusi mintis leisti periodinį pogrindžio leidinį jaunimui. Trys berniukai – Valdas Adamkavičius (vėliau Adamkus), Liūtas Grinius ir Gabrielius Žemkalnis, karui einant į pabaigą, sugalvojo leisti „Jaunime, budėk“. Per 8 mėn. išleido gal 14 numerių. Gestapas susekė ir Žemkalnį areštavo. Jis užrakintas Kauno saugumo požemiuose, paskui, artėjant frontui, visą grupę politinių kalinių išvežė į Vokietiją. Vežė etapais tolyn nuo artėjančio fronto, kol frontas priartėjo iš kitos pusės ir amerikiečiai kalinius išvadavo. Tuos, kurie dar buvo gyvi.

Išvežant iš Kauno, Gabrieliaus grupėje buvo 27 žmonės. Devyni mirė iš bado arba krito staiga ištikus širdies priepuoliui, tarp jų – ir jauni vyrai. Jauną jį Žemkalnį viename iš kalėjimų surado tėvas, žymus architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, ir sekė kalinių grupės pergabenimus iš kalėjimo į kalėjimą. Visi žinojo, kad jo tėvas jų grupę stebi, kartais ir laiškeliais, maistu juos pasiekdavo papirkdamas prižiūrėtojus. Tai buvo didžiulė moralinė paspirtis. Gabrielius įsitikinęs, kad tėvas išgelbėjo jo gyvybę.

Išėję iš kalėjimo (Bayreuth, Bavarija), lietuviai persikėlė į pabėgėlių stovyklą, kurioje buvo daug tautiečių. Pradėjo steigtis organizacijos, švietimo institucijos. Taip pasitaikė, kad Žemkalnis, Adamkus ir

Grinius pateko į vieną stovyklą Reddorfe, Bavarijoje, ir per vienerius metus baigė gimnaziją. Stovyklose gyvenusieji lietuviai steigė mokyklas, gimnazijas, organizacijas. Vėliau visiems teko kur nors emigruoti. Gabrielius Žemkalnis išvažiavo į Australiją.

Jis suprato, kad emigrantai gali būti naudingi Lietuvai. Nuėjęs į bendruomenės susirinkimą, Žemkalnis sutiko būti kandidatu į valdybą. Sutikau. Tapo Melbourno lietuvių bendruomenės pirmininku dvejų metų kadencijai. Buvo daug įvykių – Jaunimo kongresas Australijoje, Australijos dienų renginiai. Šalia tarnybinio darbo, jis rengė lietuviškas radijo laidas bene 27 m. Tai buvo Gabrieliaus žurnalistika.

Vienais metais, jau Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, kartu su dešimčia kitų Žemkalnį išrinko Australijos delegatu į PLB Seimą Vilniuje. Pasaulio lietuvių bendrijų pirmininku buvo išrinktas Vytautas Kamantas. Gabrielį išrinko į valdybą. Po kokio pusmečio jam, jau pensininkui, paskambino V. Kamantas iš JAV – reikia PLB atstovo Vilniuje. Ir paprašė juo būti. Gabrielius sutiko nuvažiuoti 3 mėnesiams. Jis tikėjosi greitai viską sutvarkyti. Po trijų mėnesių Vytautui Kamantui pasakęs, kad išbūsiąs iki kadencijos pabaigos.

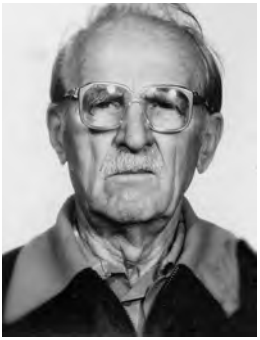

Į Lietuvą persikėlė ir žmona. Ir taip Lietuvoje jie gyvena jau 11 metų.

PRANAS ŽIAUBERIS

Gimė 1917 02 11. Sovietų nuteistas kalėti 25 m. Kalėjo Kazachstane. P. Žiauberis – šaulys, LLKS narys nuo 1996 09 14.

ALFONSAS ŽIBINSKAS

Alfonsas Žibinskas gimė 1919 m. Kretingos apskrities Velimiškių kaime ūkininko (14 ha žemės savininkas) šeimoje. Gyveno Kaune, dirbo fabrike mechaniku.

1940 m. tarnavo sovietų armijoje, buvo Vilniaus pėstininkų mokyklos kursantas. Prasidėjus karui, pateko į vokiečių nelaisvę. 1941 m. liepos mėn. įstojo į 15-ąjį savisaugos batalioną, kuris 1941–1944 m. veikė Baltarusijoje prieš sovietų partizanus. 1944 m. pabėgo į Vokietiją, paskui atsidūrė Italijoje. Ten pateko į vokiečių nelaisvę. Kaip karo belaisvis 1946 m. buvo perkeltas į Vokietiją, į anglų zoną. 1947 m., patikėjęs sovietų propaganda, grįžo į Lietuvą, į savo šeimą, gyvenusią Kaune. Dirbo. 1951 m. birželio 21 d. sovietų saugumo suimtas, tardomas ir, įtarus esant šnipu, pagal Rusijos Federacijos BK 58-Ia str. nuteistas kalėti 25 m. lageryje ir 5 m. teisių apribojimu su turto konfiskavimu. Kalėjo Omsko m. Tece Nr.3 lageryje.

1956 m. iš lagerio paleistas. 1959 m. gruodžio 2 d. teistumas buvo panaikintas.

JUSTINAS ŽIBINSKAS

Justinas Žibinskas gimė 1929 m. Palangoje, gyveno Vilimiškių k., Kretingos vls. J. Žibinskas, būdamas pažįstamas su LLA nariu Skersiu-Kovu ir jo paprašytas, 1947 m. įstojo į Palangos stribų būrį, turėdamas tikslą partizanams teikti rūpimas žinias. Susitikdavo su partizanais tėvo namuose kaime ir teikė ne tik žinias, bet ir maistą bei poilsį. Savo kaime išklijuodavo partizanų atsišaukimo lapelius. Turėjo slapyvardį „Beržas“.

Suimtas 1948 06 29, tardomas ir 1948 08 20 nuteistas pagal Rusijos Federacijos BK 58-1a ir 58-11 straipsnius kalėti 25 m. lageryje su 5 m. teisių suvaržymu.

1955 m. bausmė sumažinta iki 10 metų. Justinas Žibinskas reabilituotas 1991 04 15.

J. Žibinskas 1955 m. lagerių sukilimų dalyvis, aktyvus pogrindininkas.

POVILAS ŽIČKUS

Buvo pasiųstas dirbti į Saugumo departamentą 1941 m. gruodžio mėn. LLKS priesaiką davė I. Kurkliečiui ir K. Bruniui.

P. Žičkus teikė žinias LLKS pogrindžiui, fiktyvius dokumentus, kovai prieš žmonių vežimus į Reicho darbą Vokietijoje, prieš SS legionų įkūrimą Lietuvoje, prieš žydų naikinimą. Kalėjo Kauno, Įsručio kalėjimuose.

VANDA STANISLAVA ŽIEMIENĖ (MIŠKINYTĖ)

Gimė 1936 m. rugpiūčio mėn. 5 d. Panevėžyje darbininko šeimoje.

1943 m. pradėjo lankyti Panevėžio I pradinę mokyklą. 1950 m. kartu su kitais sukūrė pogrindinę organizaciją „Atžalynas“ ir pradėjo rezistencinę veiklą. 1954 m. KGB buvo suimta ir nuteista pagal Rusijos Federacijos BK 58 . 10 str. 1 d. ir 58. 11 str.

Dirbo Lietuvos buitinėje chemijoje.

Turi Laisvės kovų dalyvio vardą. Aktyvi sąjūdietė.

ANTANAS ŽIGLAITIS

Antanas Žiglaitis iš Šukietėlių k., Lekėčių vls., Šakių apskr.

JONAS ŽILINSKAS

Jonas Žilinskas gimė 1921 m. Ranibės k., Paežerėlių vls., Šakių apskr. Partizanas nuo 1945 m. pavasario.

JONAS ŽILINSKAS

Jonas Žilinskas–Dagys gimė 1906 m. Pilviškių k. ir vls., Vilkaviškio apskr. Buvęs šaulys. Partizanas nuo 1945 m. pavasario. Po Valkų mūšio, susikūrus Žalgirio rinktinei, buvo paskirtas į

Vyčio kuopą. 1946 m. spalio 10 d. paskirtas rinktinės rikiuotės viršininku. 1947 m. sausio 6 d. pervestas į Basanavičiaus kuopą, o liepos 22 d. – į dr. V. Kudirkos kuopą.

1948 m. vasario 17 d. bunkeris, kuriame Dagys slėpėsi, buvo užpultas čekistų. Dviem draugam žuvus besiginant, J. Žilinskas pasidavė ir buvo nuteistas kalėti 25 m. lageryje. Paleistas iš lagerio apsigyveno Latvijoje, Daugpilyje.

VLADAS ŽILINSKAS

Buvęs Lietuvos Pasiuntinybės Švedijoje sekretorius ir slaptų ryšių su Lietuva koordinatorius. A. Vokietaičio įtakojamas V. Žilinskas 1943 m. tapo LLKS nariu ir buvo prisaikdintas. V. Žilinskas supažindino A. Vokietaitį su antinacinėmis organizacijomis Švedijoje, atvykusiems LLKS nariams tvarkė materialinės paramos reikalus.

STASYS ŽYMANTAS

Stasys Žymantas (Žakevičius) gimė 1908 m. Teisininkas, profesorius. Vytauto Didžiojo universitete buvo baigęs studijas Teisės fakultete. Politinių mokslų studijas tęsė Paryžiuje, taip pat Harvardo universitete Amerikoje.

Pirmosios bolševikų okupacijos metu buvo labai aktyvus Lietuvių aktyvistų fronto narys, vienas sukilimo vadų. 1941 06 23 Vilniuje LAF vardu jis išleido atsišaukimą, davusį ženklą lietuvių sukilimui. Stasys buvo Vilniaus miesto ir srities Piliečių komiteto pirmininkas. Okupacinei vokiečių valdžiai sutikus, susiformavusi Lietuvos laikinoji vyriausybė paskyrė S. Žymantą jos įgaliotiniu Vilniuje. Įstojęs į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą, 1943–1944 m. vadovavo jos Vilniaus štabui, redagavo ir leido pogrindžio laikraštį „Laisvės žodis“.

S. Žymantas – Vyriausio Lietuvių komiteto (VLK), Vyriausiojo

Lietuvos išlaisvinimo komiteto artimas bendradarbis. Jis dalyvavo Rygoje pasitarimuose su latvių pogrindžio atstovais, Vilniuje – su lenkais. Prpfesorius – vienas VLIK užsienio delegatūros sumanytojų ir narys, užsienyje atgaivinto VLIK, kitų organizacijų narys.

Stasys Žymantas mirė 1973 m. Los Andžele, Kalifornijoje, JAV.

JANINA ŽUKIENĖ (IGNATAVIČIŪTĖ)

Gimė 1947 06 24 Marijampolėje. Baigė Vilniaus universiteto Istorijos–filologijos fakultetą (romanų-germanų kalbos ir literatūra). Specialybė – vokiečių kalbos dėstytoja. Janina įgijo magistro laipsnį. 1989-2000 m. ji studijavo vokiečių kalbos dėstymo metodiką Vokietijoje, Austrijoje, Suomijoje, Šveicarijoje, Danijoje, Vilniuje buvo PPRC pedagogikos, psichologijos, lietuvių ir vokiečių kalbų kursuose. Mokslinį darbą „UŽSIENIO kalbų DĖSTYMO METODIKOS“ apgynė vokiečių kalba.

1969-2003 m. dirbo pedagoge Vilniaus apskr. Riešėje, Vilniaus M. Biržiškos gimnazijoje, P. Vileišio mokykloje. Ji buvo Paberžės VERDENĖS vid. mokyklos direktoriaus pavaduotoja, privačių J. Žukienės (jos pačios) užsienio kalbų kursų direktore, antraeilėse pareigose dirbo Vilniaus jaunųjų turistų centro papildomo ugdymo pedagoge-vadove, Vilniaus kūdikių namų vyriausiąja pedagoge ir socialine darbuotoja. Dalyvavo kongresuose užsienyje kaip Vilniaus M. Biržiškos SĄJŪDŽIO vadovė, Lietuvos Demokratų partijos prezidiumo narė, Paramos Lietuvai asociacijos pirmininkė. Nuo 2003 m. rugpiūčio – pensininkė dėl profesinės ligos.

Janina Žukienė publikavo savo straipsnius ir eilėraščius Lietuvos ir užsienio spaudoje. Vedė pilietiškumo pamokas dešimtokams „PILIETIS ir POLITIKAS“.

J. Žukienė gavo Atviros Lietuvos fondo paskatinimo piniginę pre-

miją, už ilgametį, nuoširdų darbą paskatinta padėkos raštais, Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu išreikšta padėka Sąjūdžio 15-mečio sukakties proga. Ji apdovanota Sausio 13-tosios medaliu už aktyvų Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės gynimą.

Janina Žukienė – Lietuvos nepriklausomybės gynimo Sausio 13-tosios brolijos ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narė.

TURINYS

Pratarmė 5
Žmonės kovų audrose 7
Pūtusiųjų prieš vėją vardai ir veidai 9
Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos Deklaracija 11
Lietuvos laisvės kovotojų veikla lageriuose, Lietuvoje sovietinės okupacijos metu ir nepriklausomybę atgavus 12
Bonifaco Ulevičiaus pranešimas konferencijoje „Rezistencijos amžių apžvelgiant“ 32
Į naują žygį 34
Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai – 70 metų 38

Arūnas Abraitis 45
Karolis Abramaitis – Karaliukas 45
Bronius Abramavičius – Abramaitis – Spyglys 45
Valdas Adamkus 46
Pranas Adomaitis – Barzdukas 48
Mantas Adomėnas 48
Juozas Aidukevičius 49
Juozas Aleksa – Aras 49
Petras Aleksiūnas 49
Vaclovas Alksninis 52
Birutė Vidauskaitė – Andziulienė 52
Vytautas Andziulis 53
Romanas Aniulis 53
Jonas Ardickas – Aras 54
Anicetas Arminas 55
Antanas Aštrauskas – Briedis, Viršila 56
Jonas Aštrauskas – Siaubas 56
Pranas Atkočaitis 57
Genovaitė Auglytė 57
Juozas Augustaitis – Beržas 57
Pranas Augustinas – Klevas 57
Gaudentas Aukštikalnis 57
Petras Auštrevičius 58
Petras Averka 59
Stasė Averkienė – Gaidytė 60
Jonas Bacevičius 62
Vytautas Bacevičius – Vygandas 62
Vytautas Bačius 63
Adolfas Bagdonas 65
Adomas Bagdonas 66
Apolinaras Bagdonas 66
Vincas Bagdonas 67
Juozas Bakelis 67
Vladas Bakūnas 68
Antanas Balčiūnas 68
Kazimieras Balčiūnas 68
Kęstutis Balčiūnas 69
Kęstutis Balčiūnas 73
Vitas Balčiūnas 75
Balys Baleišis 75
Pranas Balta 75
Rimas Antanas Baltakis 75
Antanas Baltrušaitis 75
Jonas Baltrušaitis 76
Motiejus Baltrušaitis 76
Vladas Baltuška 76
Valerija Bareikaitė 78
Antanas Bartkus–Bubauskas 78
Česlovas Bartkus–Špokas 78
Petras Bartkus–Voveris 79
Pranas Bartkus 79
Stasys Bartkus 79
Juozas Bastys 79
Vytautas Baublys 80
Justinas Baukas 80
Antanas Bendoraitis 80
Juozas Bendoraitis 80
Klemensas Beržinskas 81
Vincas Besparaitis 81
Bronius Bieliukas 82

Martina Astrauskaitė – Bikulčienė 82
Algirdas Bikulčius 82
Juozas Biliūnas 83
Juozas Biliūnas 84
Juozas Biliūnas 84
Juozas Bira 84
Jonas Birgalas 86
Zigmas Biržys 86
Petras Bisikirskas 86
Gediminas Blinovas 87
Valdas Bliuvas 87
Vytautas Blynas 87
Zenonas Blynas 88
Kazys Brazauskas 88
Vilius Bražėnas 89
Albinas Briedis 90
Liudas Bručas 90
Albinas Brundza 92
Klemensas Brunius 92
Juozas Bruzga 93
Bronius Bučelis 94
Bronius Budginas 94
Juozas Budrys 94
Vitas Budrys 95
Jonas Bunikis 95
Birutė Burauskaitė 95
Antanas Burokas 97
Edvardas Burokas 102
Jonas Burokas 110
Petras Buslavičius 115
Augustinas Butkus 115
Jonas Butkus 116
Jonas Butkus 116
Saulius Butvilas 116
Juozas Bužinskas 116
Rimantas Čeburnis 117
Pranas Čeponis 117
Antanas Čereškevičius – Čečeras 117
Jonas Černiauskas 118
Danutė Černiauskienė (Krivickaitė) 120
Algirdas Juozas Červinskas 121
Juozas Česonis 122
Stasys Chaikevičius 123
Alfonsas Čijunskis 123
Feliksas Cikatavičius 123
Petras Čypas 124
Bogomila Čypienė 124
Juozas Dabravolskas 125
Dailidė 127
Jonas Dailidė 127
Sofija Birutė Daugelavičienė 129
Jonas Daukšas 130
Mintautas Dionyzas Daulenskis 130
Petras Deveikis 131
Povilas Deveikis 132
Tadas Deveikis 134
Vita Anastazija Deveikytė 136
Vitas Dėdinas 137
Laimas Dieninis 137
Dimindavičius 141
Juozas Dingelis 141
Kazys Ditkus 143
Vincas Dobilas 143
Jonas Doneris 143
Juozas Dovydaitis 143
Viktoras Dubininkas 143
Jonas Dūdas 144
Arimantas Dumčius 144
Adelė Duoblienė 147
Feliksas Dziedulionis – Dziegoraitis 148
Vytautas Bronislovas Eidukonis 149
Gustavas Elbrechtas 149
Jonas Endzelis 149
Gintautas Ereminas 149
Alfonsas Erštikaitis 150
Vladas Ežerskis 150
Mindaugas Filipavičius 150
Jonas Gailiūnas 151
Jonas Gaimachas 151
Kazimieras Garšva 151
Jonas Gečas 152

Arvydas Gelžinis	155
Gasparas Genzbigelis	156
Petras Girdzijauskas	158
Stanislava Grainienė	161
Petras Grainys	161
Antanas Greičaitis	163
Petras Grigas	163
Petras Grigas	163
Adomas Grigola	163
Alfonsas Grigola	164
Zigmas Grikietis	164
Jonas Grudzinskas	165
Magdalena Grušienė	165
Juozas Grušys – Žilvinis	166
Rožė Gudačiauskienė –Budzilaitė	168
Algirdas Gudelis	170
Jonas Gudiškis	170
Viktoras Gudiškis	170
Natalija Gudonytė	170
Vincentas Gurskis	171
Albinas Gustaitis	173
Vincas Gustaitis	173
Danielius Gužas	174
Stasys Ignatavičius	174
Steponas Ingaunis	176
Antanas Išganaitis	176
Juozas Ivaškevičius	176
Viktoras Ivoška	176
Vytautas Izbickas	177
Balys Jackūnas	177
Albinas Jakaitis	177
Jonas Jakaitis	178
Tadas Jakaitis	178
Vincas Jakaitis	178
Antanas Jakštys	178
Juozas Jakštys	178
Jonas Jakubauskas	179
Juozas Jakubauskas	179
Juozas Jancevičius	180
Juozas Jankauskas	181
Zigfridas Jankauskas	182
Antanas Jankevičius	183
Liucija Janulionytė	183
Apolinaras Janušauskas	184
Juozas Jarušaitis	185
Vladas Jasevičius	185
Stasys Jasiunskas	185
Zenonas Jaška	185
Jurgis Jašinskas	187
Henrikas Jaškūnas	187
Povilas Jočiūnas	188
Teodoras Jokubauskas	189
Antanas Jokūbaitis	189
Remigijus Jukna	190
Saulius Juknevičius	191
Feliksas Juodeika	192
Juozas Juras	193
Kazys Jurevičius	194
Ona Jurgelienė	195
Petras Jurkštas	195
Jonas Jurkūnas	196
Salomėja Juškaitė	196
Stasė Kairytė – Mildažienė	197
Kajackas	199
Antanas Kajackas	199
Juozas Kajackas	199
Vilius Kakšteinas	199
Danguolė Kaladienė	199
Rūta Kaladytė – Lokominienė	201
Raimundas Kaminskas	201
Augustinas Karečka	203
Jonas Karnauskas	204
Jonas Karnuševičius	204
Juozas Kasparavičius	205
Pranas Kasparavičius	205
Stasys Katinas	205
Albinas Kaulius	206
Petras Kemeklis	207
Martynas Kemtys	208
Modestas Keršys	209
Evaldas Kervys	210
Stasys Kezys	210

Teodoras Kilikevičius 211
Bronius Kinertas 212
Juozas Kiršys 213
Feliksas Kirvelaitis 213
Henrikas Kiudelis 214
Rasa Kizlaitienė 214
Viktoras Klimaitis 215
Zigmas Koncevičius 215
Balys Konkulevičius 216
Stasys Korys 216
Vincas Korsakas 217
Antanas Viktoras Kramilius 220
Gediminas Kraponas 221
Audronis Krasnickas 223
Algirdas Kratulis 224
Vidmantas Krikštaponis 225
Povilas Kriščiūnas 225
Vincas Krulikauskas 226
Vincas Krušas 226
Aloyzas Kudūkis 227
Jonas Algirdas Kujalis 228
Juozas Kujalis 229
Juozas Kukštas 229
Monika Kuličiauskienė 231
Milda Stanislava Kulikauskienė–Mildažytė 231
Juozas Kundrotas 232
Izidorius Kurklietis 233
Vincas Kuršaitis 233
Valdas Faustas Kuzelis 233
Jurgita Kuzmickienė 234
Algirdas Kvedaras 235
Vitas Kvedaravičius 235
Vytautas Landsbergis 235
Pranas Lapaitis 237
Stasys Laskauskas 238
Giedrutis Laucius 238
Zigmas Laugalaitis 240
Bernardas Laugalys 241
Edvardas Laugalys 242
Vytautas Kazimieras Laugalys 244
Bernardas Laurinaitis 246
Jonas Laurinavičius 246
Vincas Lažaunikas 247
Vincas Lebežinskas 247
Romas Leonavičius 247
Justinas Leonkaitis 248
Juozas Lieponis 248
Jurgis Linartas 248
Antanas Lincius (Lincevičius) 248
Pranas Lincius (Lincevičius) 248
Justina Liutkienė 249
Antanas Liutvinas 250
Juozas Liutvinas 250
Viktoras Liutvinas 250
Kurtas Loebertas 250
Adomas Lukaševičius 251
Balys Lukauskas 253
Juozapatas Lūža 254
Liudas Macionis 255
Živilė Antanina Mačionienė 255
Vytautas Mačiuika 256
Petras Mačiulis (Mačiulaitis) 257
Modestas Mackėla 257
Juozas Majauskas 257
Jonas Makaras 258
Pranas Makariūnas 258
Jonas Makarovas 259
Vytautas Makutėnas 260
Stepas Malinauskas 260
Antanas Mardosa 260
Vitas Bronislavas Margaitis 261
Adomas Margis 262
Algirdas Marčiulaitis 263
Stasys Markauskas 264
Steponas Markevičius 264
Jonas Martinaitis 264
Zenonas Martinaitis 264
Raminta Masaitienė 265
Benediktas Algimantas Masaitis 266
Vytas Masikonis 268
Povilas Mataitis 270

Vincas Matulaitis 272
Vytautas Matulaitis 272
Rimantas Matulis 272
Matusevičius 274
Algimantas Matusevičius 274
Viktoras Matuzas 274
Jonas Matuzevičius 274
Ignas Mazūraitis 276
Antanas Mažeikis 276
Ona Mažionytė 278
Leonas Mendelevičius 278
Artūras Merkys 280
Kazimieras Michelevičius 282
Kazys Mickus 283
Pranas Mikalauskas 284
Juozas Mikelevičius 284
Juozas Mikelionis 284
Juozas Mikušauskas 285
Jonas Mykolaitis 285
Alfredas Milašius 285
Antanas Mildažis 287
Jonas Mildažis 290
Petras Mildažis 292
Izabelė Mildažytė Tvarijonavičienė 295
Vincas Mileris 297
Vytautas Mileris 297
Jonas Milerius 297
Antanas Miliūnas 299
Pranas Milkaitis 300
Mincius Vladas 300
Petras Mironas 300
Petras Mironas 301
Jonas Misevičius 301
Juozas Misevičius 301
Antanas Miškinis 301
Jonas Mykolaitis 303
Juozas Mockus 303
Vladas Mongirdas 303
Vladas Mongirdas 304
Vytautas Montvydas 305
Jonas Mozūraitis 307
Juozas Mozūraitis 307
Stasys Mozūraitis 307
Vincas Mozūraitis 307
Vincas Mulvinskas 307
Antanas Mureika 307
Mikas Murkštas 308
Bronislovas Musteikis 308
Ričardas Nakas 308
Vytautas Narbūda 308
Kostas Naujokaitis 308
Matas Naujokaitis 309
Alfonsas Navickas 309
Jonas Navickas 309
Jonas Navickas 310
Jonas Navickas 310
Kazys Navickas 311
Apolonija Palmira Navickienė (Liekytė) 311
Jurgis Navikas 314
Juozas Neverauskas 315
Jonas Obelienius 315
Leonas Ordenas 315
Teresė Pabiralienė-Tumėnaitė 315
Vytautas Pačinskas 316
Juozas Padleckis–Indra 318
Kazimieras Padleckis 321
Zenonas Paldavičius 323
Kazys Paltanavičius 324
Edvardas Paragis 325
Juozas Paragis 326
Vytautas Paragis 327
Vladas Paragis 327
Birutė Rozalija Paragytė – Gružauskienė 327
Juozas Parnarauskas 328
Regina Parnarauskienė 330
Bronius Patašius 331
Pranas Patašius 331
Jonas Paukštys 331
Petras Paulaitis 332
Motiejus Pečiulionis 336

Juozas Petkūnas 339
Vytautas Petkūnas 339
Alfonsas Petrašiūnas 340
Vaclovas Petrėnas 340
Elena Petrikonienė (Navickaitė) 341
Antanas Petrikonis 341
Pryma Petrylienė 343
Algirdas Petrusevičius 344
Juozas Pikčilingis 345
Vaclovas Pikiotas 346
Jonas Pinkus 346
Antanas Pipiras 346
Liudvikas Pipiras 346
Algimantas Plepys 347
Vytautas Pliskaitis 348
Arvydas Pocius 348
Valentinas Podrezas 351
Pranas Poškevičius 352
Aleksandras Povilaitis 352
Izidorius Povilaitis 352
Petras Povilaitis 352
Vitas Pranaitis 353
Jonas Pratusevičius 353
Leonas Prušinskas 354
Kostas Ptašinskas 355
Juozas Pugačiauskas 355
Stasys Puodžius 356
Pupalaigis 356
Puskepalaitis 356
Juozas Pušinskas 357
Leonas Puskunigis 357
A. Račas 357
Pranas Račiūnas 357
Vytautas Račkauskas 358
Algirdas Juozas Raklevičius 360
Antanas Ramanauskas 361
Vladas Ramanauskas 361
Albinas Ramelis 362
Vytautas Stepas Razukas 362
Pranciškus Repšys 364
Gediminas Reutas 364
Rimgaudas Rimkus 366
Kristina Ryliškienė 366
Antanas Rudmickas 367
Juozas Rudmickas 367
Vincas Rudmickas 367
Juozas Rudokas 368
Jonas Rudzevičius 368
Saliamonas Rudzevičius 368
Stasys Rudzevičius 368
Vincas Rudzevičius 369
Vitas Rudzevičius 369
Pranas Runas 369
Vytautas Runas 370
Algirdas Rutkauskas 370
Vytautas Rutkauskas 371
Augustinas Rutkus 371
Antanas Ruzgys 371
Algimantas Ruzgys (Vaidila) 372
Gediminas Kazimieras Ruzgys 374
Gediminas Ruzgys 379
Antanas Sabaliauskas 382
Juzefa Sabaliauskienė 382
Felicija Nijolė Sadūnaitė 382
Sakalauskas 385
Pranas Sakalauskas 385
Gedvilė Bronė Sakalauskienė 385
A. Sasnauskas 386
Juozas Sidaravičius 386
Pranas Sidaravičius 386
Edmundas Simanaitis 386
Antanas Simokaitis 387
Alfas Simonaitis 387
Juozas Sinkevičius 388
Stasys Sipavičius 388
Antanas Sirtautas 389
Ona Sirtautienė 392
Juozas Skaržinskas 393
Pranas Skeiveris 394
Auksutė Ramanauskaitė – Skokauskienė 394
Antanas Skrasnadomskis 396

Stasys Skučas	397
Vladas Skūpas	398
Valdas Slavinskas	401
Eligijus Smetona	402
Spranaitis	406
Vladas Sprindžiūnas	406
B. Sriubas	406
Jonas Stačiūnas	406
Bronislava Staliunionytė	407
Antanas Stalmokas	407
Eugenijus Rimvydas Stancikas	409
Kęstutis Staniulevičius	412
Stanislovas Staniulevičius	413
Jonas Stankevičius	414
Juozas Stankus	414
Vincas Stankus	415
Valentinas Stasiulis	415
Algirdas Statkevičius	416
Pranas Statnickas	419
Valentinas Stiklius	419
Antanas Stračkaitis	420
Bronius Stračkaitis	420
Ernestas Subačius	420
Algimantas Petras Susnys	421
Juozas Sutkus	422
Jonas Svetikas	422
Vytautas Svetikas	423
Laima Svilainienė (Rakauskaitė)	426
Edvardas Svilainis-Dulkė	426
Emma – Felicija Svilas	427
Vytautas Svilas	427
Mykolas Svirnelis	430
Antanas Rimantas Šakalys	431
Jonas Šalkauskas	432
Juozas Šalkauskas	433
Antanas Šantara	434
Bronius Šarauskas	434
Gražina Šaulienė	435
Romas Petras Šaulys	436
Robertas Ščerbavičius	439
Stasys Šeštokas	440
Juozas Šiaučiulis – Šilėnas	440
Abramas Šifrinas	442
Antanas Šileika	443
Vincas Šileika	443
Justinas Šilinas	443
Danutė Šilinienė – Šilinytė	444
Vladas Šiška	448
Antanas Šiuša	450
Janina Šyvokienė	452
Andrius Šmuilys	453
Algirdas Šneideris	453
Stasys Šniras	453
Vygintas Juozas Šniras	454
Augustinas Švenčionis	454
Zigmas Švenčionis	457
Mečislovas Tarčilovas	458
Pijus Tėvelis	458
Ona Trakimienė	459
Juozas Tribušauskas	459
Andrius Tučkus	459
Vytautas Tumėnas	460
Petras Tumonis	460
Vincas Tunaitis	460
Stasys Ugianskas	460
Andriejus Ulevičius	461
Antanas Ulevičius	462
Stasys Ulevskis	463
Ulinskas	463
Povilas Ulozas	463
Ignas Kazys Uogintas	464
Vacius Urbaitis	465
Jonas Urbonavičius	465
Zita Urbonienė	466
Juozas Ūsas	467
Jonas Užupis	467
Bronius Vaičaitis	467
Juozas Vaičaitis	467
Vincas Vaičaitis	467
Vytautas Vaičaitis	467
Povilas Vaičekauskas	468
Kazimieras Vaičionis	470

Juozas Vaičiulevičius 472
Vincas Vaičiūnas 473
Stanislava Vaineikienė (Juknaitė) 473
Paulius Dainius Vaineikis 476
Vytautas Vaineikis 477
Stasys Vainoras 478
Pranciškus Vainutis 478
Petras Vaitekėnas 479
Bernardas Valaitis 481
Vincas Valaitis 481
Matas Valeika 482
Juozas Valenta 482
Šarūnas Valentas Valentinavičius 482
Adolfas Valevičius 483
Aleksas Valiukas 484
Antanas Valiukėnas 484
Mečys Valiukėnas 485
Kazys Valys 486
Jonas Valtys 486
Jurgis Valtys 486
Pranas Valtys 486
Antanas Valuckas 487
Dimas Valuckas 487
Vytautas Juozas Varkala 487
Stanislovas Varnas 489
Algirdas Vasiliauskas 489
Danielius Vasiliauskas 489
Jonas Vasiliauskas 490
Jonas Vasiliauskas-Vasys 491
Ona Žentelytė – Vašatkevičienė 491
Zigmas Vašatkevičius 491
Vincas Velavičius 493
Antanas Velykis 493
Jonas Venckevičius 496
Povilas Venckevičius 499
Pranas Venys 501
Stasys Jurgis Venskus 501
Zigmas Veselis 503
Pranui Veverskiui – 80 504
Kazys Vidžiūnas 506
Viktoras Vilčinskas 507
Leonardas Vilkas 509
Stasys Jonas Viltrakis 510
Antanas Virokaitis 511
Jonas Virpša 511
Aleksandras Liudas Viršila 511
Jonas Vitkūnas 512
Ignas Vylius 512
Jūratė Sofija Vyliūtė 514
Placidas Vyturys 515
Algirdui Vokietaičiui – 100 518
Gražina Vokietaitytė Amonienė 521
Ona Voverienė – Brazauskaitė 522
Povilas Zagreckas 524
Aldona Zalatoraitė 524
Juozas Zalieckis 525
Stanislovas Zimnickis 525
Bronius Zlatkus 527
Bronius Znaidauskas 529
Zokaitis 530
Algimantas Zolubas 530
Zigmas Zubrys 531
Antanas Želvys 531
Marija Danguolė Žemaitienė 531
Jonas Žemaitis 532
Pranas Žemaitis 532
Zigmas Žemaitis 532
Gabrielius Žemkalnis 533
Pranas Žiauberis 534
Alfonsas Žibinskas 534
Justinas Žibinskas 535
Povilas Žičkus 536
Vanda Stanislava Žiemienė (Miškinytė) 536
Antanas Žiglaitis 536
Jonas Žilinskas 536
Jonas Žilinskas 536
Vladas Žilinskas 537
Stasys Žymantas 537
Janina Žukienė (Ignatavičiūtė) 538

Edvardas Burokas

Bylojama, kad senovėje žydų karių vadas, apsupęs Jerichono miestą, savo trimitininkus išrikiavo taip, kad, jiems sutrimitavus, sienos išvirto iki pamatų...

Pasakojama, jog seniau Lietuvoje kaimo bernai vakaruškose taip užtraukdavę dainą, kad net žibalinės lempos kaimo gryčiose užgesdavusios...

Kalbama, kad visų pavergtų šalių laisvės kovotojai taip papūtė prieš Sovietų sąjungos viesulą, kad ta Blogio imperija sugriuvo kaip kortų namelis...

Sako, kad Laisvės kovotojams uždainavus Lietuvoje, užgeso net Stalino „saulė“...

Paneigimas dėl išdavystės

Pagal Aldonos Kupčiūnienės surašytus Petro Girdzijausko (Laisvės kovų archyvas, Nr. 30, 2001 m.), Antano Pociaus ir mons. Alfonso Svarinsko prisiminimus, paskelbtus 2004-07-09 „XXI amžiuje" straipsnyje „Dangus prasideda žemėje" savo knygoje „Pūtėme prieš vėją" (5 dalis, 334 psl.) pateikiau, kad Petro Paulaičio vadovaujamą pogrindinę Lietuvos Laisvės gynimo sąjungą ir jos vadovą išdavė Jonas Kažukauskas.

Ponui J. Kažukauskui prašant išsiaiškinti, išnagrinėjęs papildomai gautą medžiagą ir P.Paulaičio bendrabylio Vito Bronislavo Margaičio liudijimą, Jono Kažukausko kaltinimą mano knygoje išdavyste paneigiu ir jo atsiprašau.

Edvardas Burokas
2012 12 09